

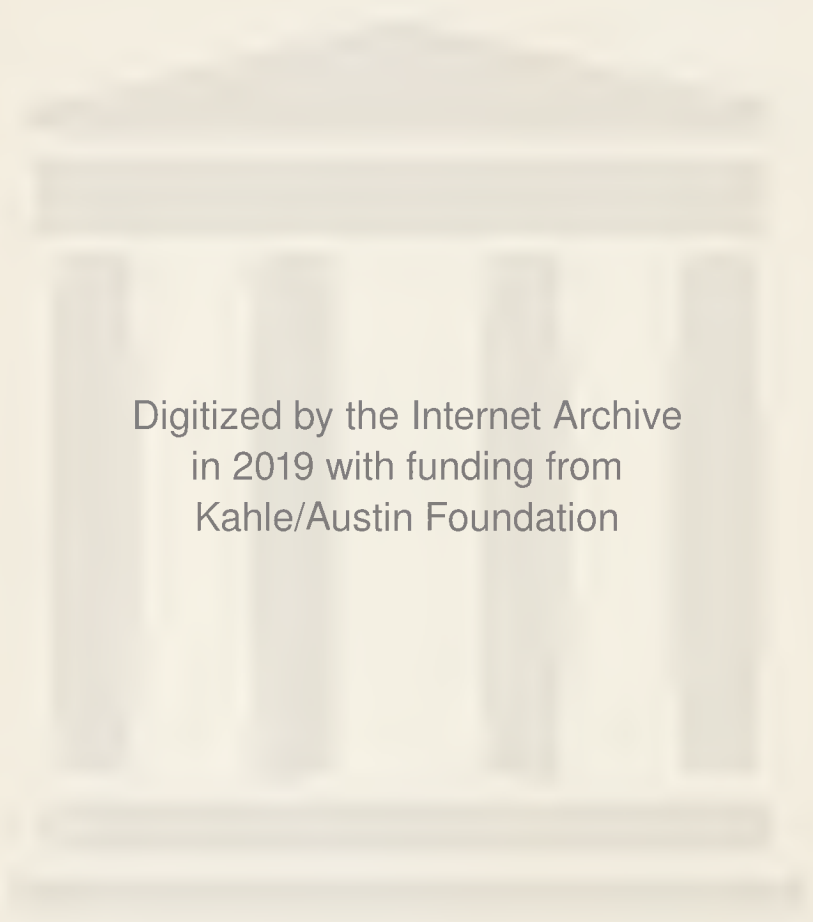

TRENT UNIVERSITY

LIBRARY
OF RELIGION

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Kahle/Austin Foundation

CORPVS
SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM
LATINORVM

EDITVM CONSILIO ET IMPENSIS

ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE
VINDOBONENSIS

VOL. XXXV

EPISTVLAE

IMPERATORVM PONTIFICVM ALIORVM
INDE AB A. CCCLXVII VSQVE AD A. DLIII DATAE
AVELLANA QVAE DICITVR COLLECTIO

EX RECENSIONE

OTTONIS GVENTHER

PARS I

PROLEGOMENA. EPISTVLAE I—CIV.

PRAGAE
F. TEMPSKY

VINDOBONAE
F. TEMPSKY

LIPSIAE
G. FREYTAG

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS

MDCCCLXXXV.

EPISTVLAE

IMPERATORVM PONTIFICVM ALIORVM

INDE AB A. CCCLXVII VSQVE AD A. DLIII DATAE

AVELLANA QVAE DICITVR COLLECTIO

RECENSIT COMMENTARIO CRITICO INSTRVXIT

INDICES ADIECIT

OTTO GVENTHER

PARS I

PROLEGOMENA. EPISTVLAE I—CIV.

PRAGAE

F. TEMPSKY

VINDOBONAE

F. TEMPSKY

LIPSIAE

G. FREYTAG

BIBLIOPOLA ACADEMIAE LITTERARVM CAESAREAE VINDOBONENSIS.

MDCCCLXXXV.

LR BR 60 . C 6 v 35 pt 1

Typis expressit Rudolphus M. Rohrer, Brunae.

PROLEGOMENA.

Plus decem anni praeterlapsi sunt, ex quo Paulus Ewald societatis in honorem Caroli Savigny constitutae opibus adiutus auctoritate illustris academiae scientiarum Uindobonensis negotium suscepit Auellanae quae dicitur collectionis noua uel potius principe editione emittendae¹). neque uero uir doctissimus id quod suscepit perficere potuit; immo cum anno 1887 praematura morte obiret, nihil absoluerat nisi collationem codicis Uaticani 4961, quem cum multis aliis et ipse persuasum habebat unum esse recensendae collectionis fundamentum. itaque cum anno 1888 ego editionem illam perficere iuberer, tota mihi res ab ouo incipienda erat, praesertim cum eodem fere tempore Guilelmus Meyer Spirensis inueteratam illam de Uaticani 4961 uirtute opinionem funditus euerteret. anno igitur 1889 in Italiam profectus sum, ut Auellanae codices adcuratius examinarem, ubi fere annum moratus redii Gottingam ibique editionem perfeci, nisi quod ad nonnullos codices denuo inspiciendos hieme anni 1893 iterum duos menses Romae degi. iam uero editione ad finem perducta nihil restat, nisi ut hic quoque gratias agam quam maximas et societati Sauignianae academiaeque Uindobonensi, quae opibus suis illa, haec sua beneuolentia effecerunt ut opus satis prolixum multique sudoris omnino possem absoluere, et multis illis hominibus liberalissimis, qui aut benigne permiserunt ut codicibus suae curae demandatis uti possem aut ipsi libros manuscriptos in meum usum comiter inspexerunt; inter quos cum multi alii Italiae Galliae Austriae Heluetiae Germaniae

---

- ¹) cf. Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte V (1884) p. 237 sqq.

uiri doctissimi tum primo loco nominandi sunt et Leopoldus Delisle bibliothecae nationalis Parisinae administrator liberalissimus et humanissimi duo bibliothecae Uaticanae praefecti, Isidorus Carini et Iohannes Bollig, quorum utrumque hoc anno morte defunctum lugent etiam Germanorum quotquot ueterum litteris incumbunt. eximiae deinde grates agendae sunt Guilelmo de Hartel, qui me non solum in corrigendis plagulis benignissime adiunxit sed etiam de singulis lectionibus dubitantem aut confirmauit aut correxit.

Collectionem quam editurus sum adcuratius descripserunt fratres Ballerini (De antiquis collect. canon. II cap. 12 = Append. ad S. Leonis opera p. CLVIII sqq.), qui a codice Auellano ei nomen imposuerunt Auellanae, et Fridericus Maassen (Geschichte der Quellen und der Literatur des canonischen Rechts I p. 787 sqq.; Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften LXXXV, 1877, p. 227 sqq.). continentur ea epistulae edicta indiculi circiter 244 annis 367—553 cum ab imperatoribus magistratibusque Romanis ac Byzantinis tum a papis episcopis sacerdotibus synodis data. ante alias uero similes collectiones corpus Auellanum eo imprimis insigne est, quod earum epistularum plus quam ducentas nobis solum seruauit. epistularum autem recentissima cum sit ep. 83, Uigilii papae constitutum quod dicitur de tribus capitulis die 14 Maii a. 553 emissum, cum Balleriniis concludendum uidetur collectionem saeculo etiam sexto haud multo post Uigilii aetatem Romae compositam esse. obseruandum tamen Auellanam non esse collectionem ex omni parte perfectam atque ut exempli causa collectionem decretalium Dionysii Exigui in omnium usum compositam atque euulgatam; immo non desunt uestigia, quibus elucere uidetur eam nihil esse nisi siluam quandam ac materiam historiae a nescio quo corrasam atque sub hac quidem forma non nisi priuatis usibus destinatam.

Atque de compositione quidem ac fontibus, unde collector singulas epistulas hauserit, cum propediem alio loco explicatius expositurus sim, hic dixisse sufficiat distinguendas uideri partes seu collectiunculas eius quinque, quarum primam efficiunt epp. 1—40 cum de aliis rebus tum de schismatis Ursini et Eulalii agentes, alteram epp. 41—50 ad historiam pertinentes Pelagii annorum 417 et 418 haustaeque e fonte quodam ad scrinia Aurelii Carthaginensis episcopi redeunte, tertiam epp. 51—55 Leonis I aliunde ignotae, quartam epp. 56—104, quae exceptis epp. 82—93 casu quodam hic insertis spectant res ecclesiasticas sub pontificatu Simplicii Felicis Gelasii Symmachi gestas, quintam denique epp. 105—243 annis 514—521 aut ab Hormisda papa aut ad eum datae; quae enim restat ep. 244 de duodecim gemmis rationalis ab Epiphano Constantiensi ad Diodorum Tyri episcopum scripta ad ipsam collectionem non pertinere sed ei posteriore demum tempore adnexa uidetur.

Iam uero recensio collectionis adcuratius explicanda. quam quidem rem ita instituum, ut primo capitulo agam de codicibus manu scriptis, altero de editionibus impressis, tertio de eis epistulis, quae etiam aliis locis nobis traditae sunt.

CAPUT PRIMUM.

DE CODICIBUS.

Collectionis Auellanae codices manuscripti mihi innotuerunt hi:

I. Codices membranacei aetatis uetustioris.

- 1) Uatic. lat. 3787 saec. XI ineuntis.
- 2) Uatic. lat. 4961 saec. XI ineuntis.

II. Codices chartacei aetatis recentioris.

- 3) Marcian. Uenet. Iur. canon. 13 anno 1469 absolutus.
- 4) Marcian. Uenet. Iur. canon. 14 saec. XVI.
- 5) Uatic. lat. 3786 saec. XVI.
- 6) Ottobon. lat. 1105 saec. XVI.
- 7) Uatic. lat. 5617 saec. XVI.

- 8) Angelicanus 292 saec. XVI/XVII.
 9) Uatic. lat. 4903 saec. XVI.
 10) Corsinianus 817 saec. XVI/XVII.
 11) Escorialensis ç II 21 saec. XVII.

Ac primum quidem agam de duobus codicibus uetustis, Uaticanis 3787 et 4961.

1) V = Uatic. lat. 3787 membran. saec. XI ineuntis.
 Est codex foliorum 163, duabus columnis scriptus. folio praefixo et numero carenti agglutinatum est folium chartaceum, in quo manus saeculi fere decimi quarti haec inscripsit: *In hoc uolumine infra scripta continentur uidelicet Tabula epistolarum plurimarum. Epistole numero 243 (de gestis) ¹⁾ plurimorum summorum pontificum Et plurimorum imperatorum. Temporibus (uidelicet) liberii pape et Damasi pp (circa annos XVIII post siluestrum papam) Temporibus etiam Valentiniani Theodosii et Arehadii imperatorum usque ad iustinianum imperatorem Nec non temporibus paulini nollani episeopi, Augustini, Iohannis Constantii et hieronimi doctorum ecclesie. Usque ad tempus hormisde pape qui multa ualde gessit et scripsit. Epiphanius constantinopolitanus episcopus diodoro episeopo de duodecim lapidibus preciosis. quibus alia manus saeculi fere 16/17 addidit: Ex pluteo VII in quo extant Canonistę. In bibliotheca publica ad sinistram ingredientibus per portam maiorem Bibliothecę Apostolicae, rursusque alia sed eiusdem fere temporis initio huius folii scripsit: Ireneus.*

In folii 1 margine superiore uetus numerus 903 deprehenditur, in inferiore numerus, quo codex hodie signatur, 3787. in eodem folio primo statim uetus incipit scriptura ac primum quidem hic inuenitur totius codicis index: ²⁾

**CONTINET HIC CODEX RELEGENS QUAE CREUERIS INFRA.
 TABULA EPISTOLARUM.**

Quae gesta sunt inter Liberium et Felieem ³⁾ episcopos (1).

¹⁾ Quae cancellis circumsaepsi, alia manus addidit.

²⁾ Adscribam cancellis circumsaeptos numeros meae editionis.

³⁾ felices V

- Libellus* ¹⁾ *quorundam schismaticorum* (2).
De constructione basilicae sancti Pauli (3).
Gratulatoria de ordinatione Siricii (4).
Ubi Ursinus et qui cum eo sunt ab exilio relaxantur (5).
Ubi redditur basilica Sicinini (6).
De expellendis sociis Ursini extra Romam (7).
De ²⁾ *rebaptizatoribus* (13).
De ³⁾ *his quae inter Bonifatium et Eulalium* ⁴⁾ *gesta sunt*
quando utrique episcopatum Romanae urbis peruaserunt (14).
Exemplum sacrarum litterarum (15).
Exemplum relatum Symmachi praefecti urbis ad principem (16).
Exemplum precum presbyterorum pro Bonifacio (17).
Ad petitionem presbyterorum sacrum rescriptum (18).
Item relatio praefecti urbis Symmachi (19).
Exemplum sacrarum litterarum ad synodum (20).
Ubi imperator Bonifacium et Eulalium ab urbe ⁵⁾ *iussit discedere*
et interim Spolitinum episcopum sacra mysteria celebrare (21).
Exemplum sacrarum litterarum ad Achilleum Spolitinum epi-
scopum (22).
Principis oratio ad senatum (23).
Eiusdem principis edictum ad populum (24).
Eiusdem principis epistola ad sanctum Paulinum episcopum
Nolanum (25).
Eiusdem ad Afros (26).
Eiusdem ad sanctum Aurclium Carthaginensem episcopum (27).
Eiusdem ad Augustinum Alypium Euhodium ⁶⁾ *et ceteros epi-*
scopos uniformis (28).

¹⁾ Erravit indicis auctor, cum initio ep. 2 legatur *Explicit libellus quorundam schismaticorum* (i. e. ep. 1), *incipit epistola catholicorum*.

²⁾ Epp. 8—12 auctor indicis ideo non adtulit, quod eis in corpore collectionis simili modo atque eis quae praecedunt argumentum non inueniebat praenotatum.

³⁾ Re uera hic titulus spectat ad epp. 14—37; inscriptionem ep. 14 propriam auctor indicis non descripsit.

⁴⁾ *Ulalium V*

⁵⁾ *ab urbe bis V*

⁶⁾ *Eubodium V*

- Relatio Symmachi praefecti urbis ad Constantium* (29).
Epistola Constantii comitis ad Symmachum (30).
Exemplar sacrarum litterarum ad Symmachum (31).
Exemplum relationis Symmachi ad Constantium patricium (32).
Exemplar sacrarum litterarum Simmacho p. u. (33).
Exemplar relationis de ingressu papae Bonifacii (34).
Exemplar sacrarum litterarum proconsuli Africae (35).
*Epistola Largi proconsulis ad Aurelium episcopum Cartagi-
 niensem* (36).
*Epistola imperatoris Honorii ad Bonifacium episcopum Ro-
 manum* (37).
*Exemplar saerae Honorii Augusti missae*¹⁾ *ad imperatorem
 Orientis Arcadium de persona sancti Iohannis episcopi Con-
 stantinopolitani* (38).
*Maximi tyranni ad Valentinianum Augustum iuniorem contra
 Arrianos et Manicheos* (39).
Uictor magnus Maximus Syricio parenti (40).
Epistola Innocentii Aurelio Augustino et aliis episcopis (41).
Innocentius Hieronimo (42).
Innocentius dilectissimo fratri Iohanni (43).
Innocentius Aurelio (44).
*Zosimus Aurelio et uniuersis episcopis per Africam consti-
 tutis* (45).
Zosimus ad eosdem (46).
*Libellus Paulini diaconi <aduersum>*²⁾ *Caelestium Zosimo
 episcopo datus* (47).
Xysto presbytero Augustinus (48).
Cirillo Eusebius (49).
*Zosimus Aurelio et ceteris qui in concilio Carthaginensi af-
 fuerunt* (50).
Leo episcopus Leoni Augusto (51).
Leo episcopus Gennadio episcopo Constantinopolitano (52).
Leo Timotheo episcopo catholico Alexandrino (53).

---

¹⁾ *augustinense V*

²⁾ *aduersum om. V relicta lacuna fere 8 litterarum.*

- Leo presbyteris et diaconibus Alexandrinis* (54).
Leo Teophilo et ceteris episcopis Aegyptiis (55).
Simplitius episcopus Zenoni Augusto (56).
*Simplicius Acatio episcopo*¹⁾ *Constantinopolitano* (57).
Symplicius Acatio (58).
Symplicius presbyteris et archimandritis apud Constantinopolim constitutis (59).
Symplicius Zenoni Augusto (60).
*Item*²⁾ *Symplicius Zenoni Augusto* (62).
Symplicius Acatio (61).
Symplicius Acatio (63).
Symplicius Zenoni Augusto (64).
Symplicius Acatio (65).
Symplicius Zenoni Augusto (66).
Symplicitius Acatio (67).
Symplicitius Acatio per Uranium (68).
Symplicius Acatio (69).
Sancta synodus apud beatum Petrum apostolum congregata uniuersis presbyteris et archimandritis horthodoxis Constantinopoli et Bithiniae constitutis (70).
Epistola Felicis papae ad Petrum Anthiocenum episcopum deponens eum quia passionem corporis Christi in trinitate praedicabat (71).
Epistola Quintiani episcopi Asculani ad eundem Petrum Antioenum (72).
Epistola Iustini episcopi ad eundem Petrum de eadem causa (73).
Epistola Antheonis episcopi Arsenoae ad eundem (74).
Epistola Faustini Apolloniados ad ipsum (75).
Epistola Pamphili episcopi Auidorum ad eundem (76).
Epistola Flaccini episcopi Rodope ad ipsum (77).
Epistola Asclepiadis episcopi Tralensis ad eundem (78).
Gelasius uniuersis episcopis per Dardaniam constitutis (79).

¹⁾ *episcopo* bis *V*; postea correctum est.

²⁾ Tituli epp. 61 et 62 inter se transpositi sunt.

*Gelasio episcopi Dardanie*¹⁾ (80).

Gelasius ad Laurentium episcopum de Lignido (81).

Agapitus episcopus Iustiniano Augusto (82).

Vigilius Iustiniano Augusto ubi de professionibus episcoporum memoriam facit cum subiectis capitulis de causa trium capitulorum (83).

*Iohannes*²⁾ *episcopus Iustiniano Augusto* (84).

Iustinianus Augustus Iohanni archiepiscopo urbis Romae.

Iohannes Iustiniano.

Iohanni Reparatus Florentinianus et ceteri episcopi qui apud Iustinianam Kartaginem affuerunt (85).

*Agapitus*³⁾ *episcopus Reparato episcopo Cartaginiensi* (87).

*Agapitus Iustiniano Augusto*⁴⁾ (88).

*Exemplar libelli*⁵⁾ *Menae presbyteri qui factus est episcopus Constantinopolitanus* (90).

*Agapitus*⁶⁾ *Iustiniano Augusto* (91).

*Iustinianus Augustus Agapito urbis Romae archiepiscopo ac patriarchae*⁷⁾.

Iustiniano Augusto Vigilius (92).

Menae patriarchae Vigilius (93).

Item Gelasius contra Pelagianam heresim (94).

Gelasius ad Dardanos (95).

¹⁾ *episcopis dadarnie* V

²⁾ Qui sequuntur tituli tres, ad unam pertinent ep. 84 a Iohanne ad Iustinianum datam; cui cum inserta sit Iustiniani ad Iohannem epistula, indicis auctor unamquamque ex tribus totius epistulae partibus suo designavit titulo.

³⁾ Titulus ep. 86 (*Agapitus episcopus Reparato Florentiniano* etc.) excidit facili librarii cuiusdam errore.

⁴⁾ *Iustinianus augustus* V

⁵⁾ Excidit titulus ep. 89 et ipse incipiens uerbis *Exemplar libelli (Iustiniani quem dedit Agapito)*.

⁶⁾ Qui sequuntur tituli duo, rursus ad unam spectant ep. 91 ab Agapeto ad Iustinianum datam, cui quidem epistulae altera illa a Iustiniano ad Agapetum data inserta est.

⁷⁾ *arpatriarche* V

*Gelasius*¹⁾ *ad Honorium episcopum* (98).

Incipit in causa fidei christianae cui ab exordio sui numquam defuisse probantur inimici (99).

*Eiusdem papae Gelasii aduersus Andromachum senatorem et ceteros*²⁾ *Romanos qui Lupercalia secundum morem pristinum colenda constituunt* (100).

Gelasius uniuersis episcopis per Dardaniam et Illiricum constitutis (101).

Libellus quem dederunt apoerisiarii Alexandrinac ecclesiac legatis ab urbe Roma Constantinopolim destinatis (102).

Exemplar gestorum de absoluteione Mesceni (103).

Symmachus episcopus episcopis presbyteris diaconibus archimandritis et uniuerso ordini et plebi per Illiricum Dardaniam et utramque Datiam (104).

Hormisdæ Dorotheus (105).

Hormisda Dorotheo (106).

Anastasius Augustus Hormisdæ (107).

Hormisda Anastasio Augusto (108).

Anastasius Augustus Hormisdæ papae (109).

Hormisda Anastasio Augusto (110).

Anastasius Augustus Hormisdæ papae (111).

Hormisda Anastasio Augusto (112).

Anastasius Augustus senatui urbis Romae (113).

Rescriptum senatus urbis Romae ad Anastasium (114).

*Hormisda Anastasio Augusto per Ennodium et*³⁾ *Fortunatum episcopos* (115).

Indiculum quod datum est Ennodio et Fortunato episcopis Uenantio presbytero Uitali diacono et Hilario notario (116).

Item capitula singularum causarum (116 a).

Exemplum libelli per Ennodium et ceteros supra scriptos (116 b).

Exemplum relationis Iohannis episcopi Nicopolitani (117).

Hormisda Iohanni episcopo Nicopolitano (118).

¹⁾ Librarii errore exciderunt tituli epp. 96 et 97, quarum prior et ipsa est Gelasii ad Honorium.

²⁾ cētos V

³⁾ ad V

- Exemplar*¹⁾ *relationis synodi Epiri ueteris* (119).
Hormisda synodo Epiri ueteris per Rufinum diaconum (120).
Hormisda Iohanni episcopo Nicopolitano per Pullionem subdiaconum (121).
Indiculum per Pullionem subdiaconum (122).
Hormisda Iohanni episcopo Nicopolitano per Iohannem diaconum (123).
Hormisda Iohanni episcopo Nicopolitano (124).
Exemplar saerae Anastasii Augusti Hormisdae Papae per Ennodium et Fortunatum episcopos et supra scriptos alios (125).
*Hormisda Anastasio Augusto per Ennodium et Peregrinum*²⁾ *episcopos* (126).
Hormisda Anastasio Augusto per eosdem (127).
Hormisda Timotheo episcopo Constantinopolitano (128).
*Hormisda uniuersis episcopis in Orientis*³⁾ *partibus constitutis* (129).
Hormisda episcopis orthodoxis (130).
Hormisda Possessori episcopo (131).
Hormisda elero populo et monachis orthodoxis Constantinopoli consistentibus (132).
Hormisda Dorotheo episcopo Thessalonicensi (133).
Hormisda Ennodio et Peregrino episcopis (134).
Item ad eosdem (135).
Exemplar relationis Auiti episcopi Galli (136).
Hormisda Auito episcopo uel uniuersis episcopis prouinciae Uienensis (137).
Anastasius Augustus Hormisdae (138).
Exemplar relationis archimandritarum et eeterorum secundae Syriae (139).
Hormisda ad eosdem (140).
Iustinus Augustus Hormisdae (141).
Hormisda Iustino Augusto (142).
Iustinus Augustus Hormisdae (143).

¹⁾ *exempla V*

²⁾ *peregrinos V*

³⁾ *episcopis morientis V*

- Hormisda Iustino Augusto per Gratum* (144).
Hormisda Iohanni episcopo Constantinopolitano (145).
Exemplar relationis Iohannis episcopi Constantinopolitani (146).
Exemplar epistolae Iustiniani (147).
Hormisda Iustiniano (148).
*Hormisda ad eundem*¹⁾ *per Germanum et Iohannem episcopos Felicem et Dioscorum diacones et Blandum*²⁾ *presbyterum* (149).
Hormisda Iohanni episcopo Constantinopolitano (150).
*Hormisda eidem*³⁾ (151).
*Hormisda Celeri et Patricio a paribus*⁴⁾ (152).
Hormisda praefecto praetorio Thessalonicensi et ceteris illustribus a paribus (153).
Hormisda Iustiniano illustri (154).
*Hormisda Iustiniano illustri*⁵⁾.
Hormisda Theodosio archidiacono Constantinopolitano et universis catholicis a paribus (155).
Hormisda Euphemiae Augustae (156).
Hormisda Anastasiae et Palmatae a paribus (157).
Indiculum quod acceperunt legati qui supra (158).
*Exemplar libelli <Iohannis episcopi>*⁶⁾ *Constantinopolitani* (159).
Iustinus Augustus Hormisdae papae (160).
Exemplar relationis Iohannis episcopi Constantinopolitani (161).
Exemplar epistolae Iustiniani (162).
Exemplar epistolae Pompeii (163).
Exemplar epistolae Iulianae Aniciac (164).
Exemplar epistolae Anastasiac (165).
Exemplar epistolae Theodoriti episcopi Litanidensis (166).
Suggestio Dioscori diaconi per Pullionen subdiaconum (167).

---

¹⁾ Immo ad Iustinum.

²⁾ bandum V

³⁾ eisdem V

⁴⁾ patribus V

⁵⁾ Hic titulus ut dittographia delendus est.

⁶⁾ Iohannis episcopi om. V

- Hormisda*¹⁾ *Iohanni episcopo Constantinopolitano* (169).
Hormisda Germano et ceteris quibus supra (170).
Hormisda Iohanni episcopo Constantinopolitano (171).
Hormisda Thomae et Nicostrato episcopis (172).
Hormisda Dioscoro diacono (173).
Hormisda Pompeio (174).
Hormisda Dioscoro diacono (175).
*Hormisda Iusti<nia>no*²⁾ *illustri* (176).
Item Hormisda (177).
Hormisda Grato uiro spectabili (178).
*Hormisda*³⁾ *Iulianae Anitiae* (179).
Hormisda Anastasiae (180).
Iustinus Augustus Hormisdae papae (181).
Exemplar relationis Iohannis episcopi Constantinopolitani (182).
Item relatio Iohannis episcopi Constantinopolitani (183).
*Item exemplar relationis <Iohannis>*⁴⁾ *episcopi Constantinopolitani* (184).
Suggestio Germani episcopi Felicis et Dioscori diaconorum et Blandi presbyteri (185).
Indiculum quod directum est a Iohanne episcopo uel ab Epiphanio presbytero de Thessalonica (186).
Exemplar epistolae Iustiniani (187).
Item exemplar epistolae Iustiniani (188).
Hormisda Iustiniano (189).
Hormisda eidem (190).
*Exemplar epistolae*⁵⁾ *Iustiniani* (191).
Iustinus Augustus Hormisdae papae per Germanum et ceteros (192).
Item Iustinus Augustus Hormisdae papae (193).
Euphemia Augusta Hormisdae papae (194).
Exemplar relationis Epiphanii Constantinopolitani (195).

---

¹⁾ Librarii errore excidit titulus ep. 168 *Hormisda Iustino Augusto*

²⁾ *iustino V*

³⁾ *homisda V*

⁴⁾ *Iohannis om. V*

⁵⁾ *explē V*

- Exemplar epistolae Iustiniani illustris* (196).
Exemplar epistolae Celeris illustris (197).
Exemplar epistolae Iulianae Aniciae (198).
Exemplar sacrae Iustini Augusti (199).
Exemplar epistolae Iustiniani (200).
Hormisda Iustino Augusto (201).
*Hormisda*¹⁾ *Euphimiae Augustae* (203).
Hormisda Epiphanio episcopo Constantinopolitano (204).
*Item*²⁾ *eiusdem ad ipsum* (205).
Hormisda Iustiniano illustri (206).
*Item*³⁾ *idem ad eundem* (207).
Exemplar relationis Dorothei episcopi Thessalonicensis (208).
Item eidem (209).
Hormisda Heliae et Thomae et Nicostrato episcopis (210).
Hormisda Germano illustrissimo (211).
Iustinus Augustus Hormisdae papae (212).
Exemplar suggestionis Germani et Iohannis episcoporum ac Felicis et Dioscori diaconorum ac Blandi presbyteri (213).
Item suggestio quorum supra (214).
Exemplar relationis Andreae episcopi Praevalitani (215).
Suggestio Dioscori diaconi (216).
Suggestio Germani et sociorum (217).
Item suggestio quorum supra (218).
Hormisda Germano et sociis (219).
*Hormisda*⁴⁾ *quibus supra legatis* (221).
*Item*⁵⁾ *suggestio Germani et sociorum* (223).
Item suggestio Dioscori diaconi (224).
Item suggestio Germani et sociorum (225).
Hormisda Germano et sociis (226).
Item Hormisda Germano et sociis (227).
Hormisda quibus supra (228).

---

¹⁾ Excidit titulus ep. 202, qui est idem atque titulus ep. 201.

²⁾ *Ite V*

³⁾ *Ite V*

⁴⁾ Excidit titulus ep. 220 *Hormisda quibus supra*.

⁵⁾ Excidit titulus ep. 222 *Item suggestio Dioscori diaconi*.

- Hormisda Germano episcopo et sociis* (229).
Exemplar relationis Possessoris episcopi Afri (230).
Hormisda Possessori episcopo (231).
Iustinus Augustus Hormisdae papae (232).
Exemplar precum (232 a).
*Exemplar*¹⁾ *relationis synodi Constantinopolitanae de ordinatione Epiphanii episcopi* (234).
Exemplar epistolae Iustiniani (235).
Hormisda Iustino Augusto (236).
Hormisda Epiphanio episcopo Constantinopolitano (237).
Hormisda Iustino Augusto (238).
Hormisda Epiphanio episcopo Constantinopolitano (239).
Hormisda synodo Constantinopolitanae de ordinatione Epiphanii episcopi (240).
Iustinus Augustus Hormisdae papae (241).
Exemplar relationis Epiphanii episcopi Constantinopolitani (242).
Exemplar epistolae Iustiniani uiri illustris (243).
Epiphanius de lapidibus ad Diodorum episcopum (244).

Hunc indicem in codice V excipiunt singulae epistulae. epistula 244 ad finem perducta non est; deficit enim in media fere columna altera folii 163^r uerbis p. 773₂₄ *milibus quinquaginta duobus*, siue quod archetypus nostri codicis in fine mutilatus erat siue quod is, qui hanc epistulam addidit, eam iam mutilatam acceperat.

Codex ita scriptus est, ut archetypi partes dissolutae, id quod haud raro factum esse inter omnes constat, describendae inter plures diuiderentur librarios.

1) librarius primus scripsit quattuor primos quaterniones (I—IV), sed cum ad quartum rite explendum ea, quae describenda acceperat, non sufficerent, non solum septimum eius folium exsecuit sed etiam in dextra columna folii 31^v singulas litteras maioribus spatiis distinxit atque postremo inde a uerbis

---

¹⁾ Excidit titulus ep. 233 *Exemplar relationis Epiphanii episcopi Constantinopolitani*.

148₁ *qui per occasionem* usque ad 148₁ *simplicioribus* litteris maiusculis usus est.

2) librario secundo, qui incipit inde a uerbis 148₁ *ore sacri-lego*, describenda data erant pauca. neque tamen ea unus cepit quaternio, quo factum est, ut librarius integro quaternioni (V = fol. 32—39) adnecteret duo folia inter se cohaerentia (VI = fol. 40 et 41); quorum prius inscripsit totum, posterioris autem non compleuit nisi partem anticam paginaeque auersae tres quartas columnae sinistrae. desinit hic librarius uerbis 223₂₁ *uestris delata est*.

3) librarius tertius duos scripsit quaterniones (VII—VIII = fol. 42—57) incipiens ab eisdem uerbis 223₂₁ *<de>lata est*, in quibus desiit secundus, uerbisque 292₂ *nepote quodam episcopo* ita desinens, ut folium 57^v non totum expleuerit sed ultimam columnae dextrae lineam uacuam reliquerit.

4) librarius quartus quaterniones scripsit quattuor uel, ut rectius dicam, tres (IX—XI = fol. 58—81) et dimidium (XII). quem dimidium quaternionem cum ne ipsum quidem totum posset explere, secundum eius folium exsecuit et in ultimae paginae (fol. 84^v) columna dextra litteras quam maxime detraxit. incipit inde a 292₂ *egypti ita fecisse* desinitque uerbis 406₂₁ *absit Christi re<mediis>*.

5) librarii quinti sunt folia 85—112 i. e. quaterniones tres et dimidius (XIII—XVI). cui quaternioni dimidio adiunxerat singulare quoddam folium, quod cum ea ipsa re, quia cum ceteris non cohaerebat, deperisset, saeculo XVII suppletum est folium chartaceum (fol. 113). itaque manus librarii quinti, quae incipit a uerbis 406₂₁ *<re>mediis non egere*, hodie desinit uerbis 526₃ *iactorum seminum*, cum manus illius saeculi XVII sint uerba quae sequuntur 526₃ *radix per succedentes* usque ad 527₂₂ *antecellat*.

6) librarius sextus scripsit duos quaterniones (XVII—XVIII = fol. 114—129) incipiens a uerbis 527₂₂ *zelo autem* desinensque 600₂ titulo ep. 151 *Hormisda Iohanni episcopo Constantinopolitano*. ne huic quidem ea quae describenda acceperat sufficiebant ad duos illos quaterniones rite complendos; itaque

inde a fine ep. 146 post singulas epistulas singulas lineas uacuas reliquit indeque a fol. 128 spatio ita abusus est. ut in singulis uersibus non nisi singula uel bina uel terna scriberet uocabula.

7) librarius septimus uno quaternione (XIX = fol. 130—137) absoluto pauca, quae ei describenda restabant, et ipse in singulari quodam folio exarasse uidetur. quod cum eodem casu deperisset, quo uetus fol. 113, haec quoque lacuna saeculo XVII expleta est inserto folio chartaceo (fol. 138). pertinet igitur antiqui librarii scriptura inde ab inscriptione ep. 151 *Hormisda Ioanni episcopo Constantinopolitano* (600₂), quam post librarium sextum hic sui pensi initio repetiuit, usque ad 639₁₁ *docentes de his quae* recensque illa saeculi XVII manus suppleuit uerba quae sequuntur usque ad finem ep. 184 *plurimum salutamus* (641₆).

8) librarius octauus unum scripsit quaternionem (XX = fol. 139—146) pertinetque eius scriptura inde ab initio ep. 185 *Suggestio Germani* 641₈ usque ad 676₆ *discipuli in synodo*. idem uacuos reliquit columnae dextrae fol. 146^v quattuor uersus ultimos.

9) qui agmen claudit, librarii noni sunt duo ultimi quaterniones (XXI—XXII = fol. 147—163) inde a uerbis 676₆ *Calcedonensi proposuerunt* usque ad finem collectionis.

Codicem, ex quo V descriptus est, et ipsum litteris minusculis scriptum fuisse exempli causa his mendis comprobatur: 130₁₀ et 144₇ *uacum* pro *ut cum*, 164₂₂ *sia* pro *sit*, quae corruptelae nos relegant ad litterae τ formam quandam resu-
pinam ς litterae α simillimam; 231₁₂ *uicanis* pro *uicariis*, 237₇ *amanam* pro *arrianam*; 357_{6, 7} *seruentia* . . *scritas* pro *feruentia* . . *feritas*, 597₂ *seruescat* pro *feruescat*. in eodem archetypo singula uerba male inter se distincta fuisse etiam codicis V multae testantur lectiones, cf. ad 86₃₁ 123₁₇ 357₁₀ 358₇ 364₃ 398₁₈ 399₁₈ 623₂₉ 624₂₃ 695₁₆. Abbreviationes in codice V fere non nisi eae adhibitae sunt, quae illo tempore ubique erant usitatae, uelut ut de aliis taceam *pr̄are* (= *prae-stare*), *dr̄* (= *dicitur*), *āā* (= *David*), *h̄* (= *hoc*), *h̄* (= *haec*), *h̄c* (= *hunc*).

Codicem V quam diligentissime contuli annis 1889 et 1890.

2) α = Uatic. lat. 4961 membran. saec. XI ineuntis.

In folio praefixo manus saeculi 13 ut uidetur haec inscripsit: *Liber epistolarum super controuersia duorum* (sic!) *liberii et felicis. Incip̄ Que gesta sunt (et aliquae epistole pontificum et aliquae imperatorum* addidit manus altera ipsa quoque fere saeculi 13). sequitur uetus numerus CLXXVIII. deinde manus saec. 16 exeuntis adposuit: *4961 Uat.* aliaque manus eiusdem fere aetatis: *Emptum ex libris Cardinalis Sirleti.* in eiusdem folii pagina auersa manus recentior adnotauit: *Apographum huius codicis extat in Cod. 4903 (nec non cod. 3786 addit manus alia).*

Codex ipse duabus columnis scriptus folia habet 109, e quibus folia 1—108 optinet collectio Auellana prorsus eadem forma, qua eam obfert Uaticanus V. praemisso enim eodem uersu, quem etiam V initio exhibet, *Continet hic codex relegens que creueris infra* inde a fol. 1 eadem incipit *Tabula epistolarum*, quam supra ex V totam descripsi. quam singulae sequuntur epistulae, quarum ultima, Epiphaniï ad Diodorum, in folii 108^v columna altera eodem modo atque in V desinit uerbis *quingenta duobus* idque ita, ut eiusdem columnae fere dimidia pars uacua relicta sit. in folio 109 manus aliqua ab eis, quae folia 1—108 exararunt, plane diuersa sed eis fere coeua addidit fragmentum aliquod (= F) ad epistulas 103 et 104 collectionis nostrae pertinens, de quo infra p. XXXX sqq. explicatius dicam. in eiusdem folii 109 margine inferiore manus saeculi XIV inscripsit: *Iste liber est monasterii sancte Crucis fontis Auellane Euglubin̄ dioc.*, quibus alia addidit: *hunc librum adquisiuit dominus Damianus S. †.*

Hic quoque codex ita scriptus est, ut archetypus eius inter plures homines describendus diuideretur:

1) librarius primus octo exarauit quaterniones, e quibus cum octauum totum non posset explere, ultimum eius folium exsecuit foliique paenultimi (63) columnae ultimae fere dimidiam partem uacua reliquit. desiit autem in uerbis 473₂₂—

474₃ *EXPL DIONISIVS EXIGUVS ROME DE CRECO (!) CONVERTI;*; *EXEMPLAR GESTORVM DE ABSOLUTIONE MENSENI FLAVIO VICTORE VIRO CLARISSIMO SUB TERCIO IDUUM MAIARUM IN BASI*¹⁾.

2) librarius secundus, qui scripsit quaternionem unum et duo folia (fol. 64—83), incipit eadem repetendo, in quibus desiit primus: *Dionisius exiguus Rome de greco conuertit. Exemplar gestorvm etc.*; ultima, quae scripsit, sunt uerba tituli ep. 151: *Hormisda Ioanni episcopo Constantinopolitano*. folii 83^v columna dextra uacua relicta est.

3) librarius tertius scripsit quaterniones duos (fol. 84—99); incipit repetendo inscriptionem ep. 151: *Hormisda Ioanni episcopo Constantinopolitano* desinitque uerbis 704₂₁ *colentes toto animo*.

4) librarius quartus incipiens inde a 704₂₁ *odentes anathematizamus* scripsit ea quae restant fol. 100—108 i. e. quaternionem unum unumque folium. folii 108^v columnam dextram mansisse uacuum iam supra commemorauimus.

De manibus recentioribus, quae codicem correxerunt, infra p. XXXIII sqq. dicturus sum. post Ewaldium, cuius schedas academia Uindobonensis mecum communicauit, ego ipse quoque totum codicem quam diligentissime excussi.

De aetate ac uirtutibus codicum V et α cum multi homines docti uerba fecerint, eorum sententiae hic breuiter uidentur repetendae esse.

Ac primum quidem omnes fere in eo consentiunt codicem α uetustiore esse quam Uaticanum V. ueluti Ballerini²⁾, qui primi collectionem nostram adcuratius descripserunt, codicem V saeculo XII scriptum esse iudicantes codicem α omnium adpellauerunt celeberrimum et antiquissimum, qui quod olim fuit monasterii S. Crucis Fontis Auellanae, ipsi collectioni nomen indiderunt Auellanae. Cacciarius³⁾, qui tacet de Uati-

¹⁾ sic! *LICA. B. PETRI* add. man. recentior.

²⁾ Append. ad opera S. Leonis p. CLVIII

³⁾ Leonis opp. II p. LXVI.

cano α , codicem V et ipse putat saeculo XII scriptum esse. Thielius¹⁾ codicem α uix saeculo X aut initio saeculi XI antiquiorem, Uaticanum autem V saeculo XI aut XII exaratum esse contendit. Krueger²⁾ tacet de Uaticano V, codicem α saec. X uel XI scriptum putat. Peiper³⁾, qui utrumque codicem adhibuit ad edendas duas epistulas, Auiti alteram, alteram Hormisdas, codicem α saeculo X, codicem V saeculo XII adtribuit. denique ipse Ewaldius⁴⁾ Uaticanum V saeculo XII, Uaticanum α saeculo XI uindicandum esse censuit.

Haec illi de aetate codicum aliique similiter. sed plurimi eorum longius procedentes aut expressis uerbis Uaticanum V ex Uaticano α descriptum esse contenderunt uelut Fogginius⁵⁾, Thielius, Peiper, aut quod idem ualet codicem α adpellarunt unicum uelut G. B. de Rossi⁶⁾; quin etiam Ewaldius probabile esse contendit V ex α descriptum esse. ceterum quod adfirmauerunt homines illi docti, id lectionibus codicum comprobare ne unus quidem adgressus est atque etiam Ewaldius, cuius schedas mihi concessas esse iam supra commemorauimus, adquieuit in conferendo codice α codicisque V lectiones uix tribus uel quattuor epistulis adnotauit. factum nimirum etiam hic, quod fieri solet: sententia semel grauiter atque cum ui pronuntiata per longam seriem annorum propagatur neque fere quisquam in animum inducit, ut sitne uerum, cui omnes consentiunt, examinet⁷⁾.

¹⁾ Epistolae Romanorum pontificum genuinae I, Brunsbergae 1868, Praefat. p. XXV sq.

²⁾ Codex Iustinianus (Berol. 1877) p. 14.

³⁾ Monum. Germ. Hist., Auct. antiquissimi VI², Prooem. p. X.

⁴⁾ Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte V, Germanistische Abtheilung, p. 238; cf. Sybels Historische Zeitschrift N. F. IV p. 155.

⁵⁾ S. Epiphani de XII gemmis liber ad Diodorum (Roma 1743) p. XVIII.

⁶⁾ Bulletino di archeol. crist. 1871 p. 21.

⁷⁾ Fridericus Maassen, qui unus post Ballerinius uberius de collectione nostra egit, cum nec codicem V nec α inspexisset, ipse de eis sententiam non protulit satisque habuit quae iudicassent alii breuiter adnotasse; cf. Sitzungsberichte der phil.-hist. Classe der kais. Akademie der Wissenschaften LXXXV (1877) p. 29 et Geschichte der Quellen und der Literatur des canonischen Rechts I p. 787.

Et mihi quidem quid de aetate codicum statuendum uideatur, inferius exponam; praestare enim uidetur id quod de eis demonstraturus sum demonstrare palaeographiae primum quidem nulla ratione habita.

Inueteratam illam de ratione codicum V et α sententiam infregit Guilelmus Meyer Spirensis, qui in Indicibus scholarum Gottingensibus annorum 1888 et 1888/9 luculenter demonstrauit V ex α non posse descriptum esse. qui quae exposuit, eis hic paucos addam locos, quibus idem satis superque comprobatur, eos scilicet, ubi in α propter homoioteleuton uerba aliquot exciderunt, quae recte leguntur in V: 350₁₇ *peruerse aut fideliter dubitare* V: om. α 352₂₀ *permittatis imminui quae si turbentur, quod non credimus, aut minuantur in aliquo* V: om. α 364₁₀ *sine baptisate remanere sed baptisatos sinant ad dexteram salutarem sacra [regenera] regeneratione* V: om. α 419₁₆ *in uictoria ubi est mors* V: om. α 458₁₄ *quae sunt pro uestra salute sublata sed quid dicitis uos ipsi qui Lupercalia* V: om. α 547₂₈ *nonne oues pascunt pastores* V: om. α 768₁₈ *exceptis quippe ruben et neptalim* V: om. α

Quod si idem Meyer codicem α utpote paucis nullius momenti lectionibus exceptis nihil boni ferentem, quod non et ipse haberet V, ex hoc codice descriptum esse coniecit, id quamquam aliquo modo fecit probabile, certo tamen ideo demonstrare non potuit, quia utriusque codicis nil nisi exiguam partem ipse habebat conlatam. immo etiam post ea, quae ille exposuit, suo iure ad eam aliquis peruenire potuit sententiam, ut utrumque codicem ex communi quodam archetypo putaret descriptum esse (cf. Petschenig, Neue philol. Rundschau VIII, 1888, n. 24). quae quidem sententia retineri non poterit consideratis eis, quae de duobus codicibus proferam.

Ac primum quidem singulae aliquot lectiones codicis α mirae atque obscurae illustrantur atque explicantur, si eas e scriptura codicis V exortas esse sumamus. uelut 79₄ V exhibet *ausu*, sed *a* inter scribendum ex τ (= *et*) correctata est: *et usu* α . 432₅ *seminis Non haberet* V, sed huius codicis

librarius quintus litteram *N* uncialem ut solet etiam hic sic fere pinxit *Ń*, ut litteris *Ńi* aliquo modo similis sit: *seminis Ńi on haberet* α . 465, *quam qui in hoc mundo*] uocabulum quam *V* sic ex *q* (= *qui*) correxit: *q̄*; quo male intellecto is, qui hanc partem codicis α scripsit, exhibuit *nā qui in hoc mundo*. 546, *ipsa non quaerit*] negationem non *V* usitato modo reddidit per *n̄* sed *n* inter scribendum ex *u* correxit, unde effecta est litterarum quaedam coniunctio litterae *ā* non dissimilis: *ipsa ā quaerit* α . 706, *nestorian'* (= *nestorianus*) *V* sed littera *n'* uetusta atramenti macula ita obruta, ut fere agnosci nequeat: *nestoria* exhibet α relicto deinde duarum fere litterarum spatio.

Omissis aliis id genus exemplis transeundum uidetur ad aliud argumentum, quo et ipso codicem α ex *V* descriptum esse certo certius demonstratur. supra explicauī codicem α scriptum esse a compluribus: quod non ita factum esse, ut alius alii succederet, cum ea re patet, quod librarius primus in medio desiit uocabulo et secundus initio repetiuit aliqua ab illo iam in fine scripta, tum eo demonstratur, quod et primus et secundus librarius pensis suis perfectis seu maius seu minus spatium uacuum reliquerunt. quae quidem ex re sequitur archetypum codicis dissolutum singulasque eius partes adtributas fuisse singulis eodem tempore describendas. quae cum ita sint, eisdem uerbis, quibus in α desinunt librarius primus et secundus, in archetypo eius necesse est desiisse folia, uerisimile est desiisse quaterniones uel terniones siue quo alio modo codicis folia sumamus composita fuisse. quod quidem re uera cadit in codicem *V*: eisdem syllabis *IN BASI*, quibus desinit primus librarius codicis α (cf. supra p. XVIII), terminatur quaternio decimus quartus codicis *V*; eisdem uerbis *episcopo Constantinopolitano*, quae in α sunt ultima librarii secundi, desinit codicis *V* quaternio duodeuicesimus.¹⁾

¹⁾ Uerba *colentes toto animo*, quibus desinit codicis α librarius tertius, in *V* nec quaternionis nec folii nec paginae finem efficiunt. sequitur etiam ea, quae librarius quartus exarauit, adtributa fuisse librario tertio

Hucusque quae exposui cui nondum persuadent non posse codicem α ex V descriptum non esse, ei paucis uerbis tertium propono argumentum, quo certius esse omnino non potest. uidimus Uaticanum V exaratum esse a nouem librariis, ex quibus fere unusquisque quasdam habet scribendi proprietates ab octo reliquis alienas, quae proprietates cum in α ita recurrant, ut non nisi ad eas pertineant epistulas, quas in V singuli quique exarauerunt librarii, etiam hac re patet α ex V descriptum esse. adferam pauca. codicis librarius primus particulam *tamen* paulo inusitatius reddere solet compendio *t̄m*: idem compendium in α occurrit in eadem parte, quam ille in V exarauit, neque uero postea inuenitur. idem librarius primus syllabam *ius* fere semper pinxit compendio *ĩ*, cuius loco in α semper occurrit *is*,¹⁾ nisi quod perpauca locis, ubi in V extat *eũ* uel *eĩ*, in α recte legitur *cuius* et *eius*. iam uero codicis V librarius secundus, qui incipit a uerbis 148₄ *ore saerilego*, compendio illo numquam utitur neque inde ab eisdem uerbis in α deprehenditur syllaba *is* falso pro *ius* scripta. librarius quartus particulam *sed* scribit *f̄z*, particulam *et* nota *z*. utrumque non nisi in epistulis, quae illius sunt in V, occurrit etiam in α . solus librarius quintus uocabula *euangelium*, *euangelista* et quae sunt similia scribit per duplicem litteram *u*: *euuangelium*, *euuangelista* etc. solusque uerba *id est* exprimit compendio *id̄*: utrumque inuenitur in α sed hic quoque in eis tantum epistulis, quae in V sunt librarii quinti.

Plura id genus possum adferre sed iam nunc uereor ne fuerim longior in re iam nullis, sicut spero, dubitationibus subiecta. sane ego equidem raro euenire puto, ut codicem aliquem ex certo aliquo alio descriptum esse tot tamque certis

---

describenda sed huic duobus quaternionibus conscriptis nescio quam ob causam successisse alium quendam. ceterum librarium quartum pensum suum non simul cum ceteris adgressum esse sed accessisse foliis 84—99 iam confectis ueri quam simillimum iam eo efficitur, quod librarius tertius in ipso desinit fine paginae ne minimo quidem spatio uacuo relicto.

¹⁾ Nonnulla exempla contulit Meyer in programmatis prioris p. 6.

argumentis possit euinci quam quibus Uaticanum α comprobauit descriptum esse ex Uaticano V.

Sed iam pauca de aetate ac fatibus utriusque libri addenda sunt. ex uerbis saeculo XIV ultimo folio codicis α inscriptis *hunc librum adquisiuit dominus Damianus S. †* elucet codicem in monasterium S. Crucis fontis Auellanae peruenisse dum est eius abbas Petrus Damianus, id est intra annum fere 1043¹⁾ et annum 1058, quo Petrus factus est cardinalis²⁾. ueri autem simillimum est codicem non multo ante scriptum esse, quam in monasterium illud deferretur; litterarum enim ductus esse potius saeculi XI ineuntis quam exeuntis saeculi X uidetur. itemque propter scripturae similitudinem quam maxime probabile est non multo ante codicem α scriptum esse Uaticanum V. quem qui attribuerunt saeculo XII, eos longe errasse ex sola ratione palaeographica hodie unumquemque puto mecum iudicaturum, qui postquam paulo maiorem numerum codicum Latinorum saec. X XI XII inspexit, ad illum accedet. et mihi quidem etiam antea quam scirem α ex V descriptum esse uterque codex saeculo XI exaratus uidebatur. qua quidem in re adsentientes habeo duos homines artis palaeographicae inter paucos peritos, Guilelmum Meyerum, qui iam anno 1874 ad eandem sententiam peruenit³⁾, et Augustum Mau, quem ex ratione palaeographica Meyeri coniecturae, scilicet α ex V descriptum esse, nihil obstare ipsi Meyero adfirmasse scio. Uaticanus autem V quod ueloci eum oculo percurrentibus plerisque recentior uisus est quam nos statuimus, id sine dubio eo factum est, quod a pluribus librariis eisque ut uidetur et senioribus et iunioribus scriptus est. qua quidem re efficitur, ut (id quod et ipsum iam Augustus Mau pronuntiauit) duo ultimi eius quaterniones aliquanto uetustiores uideantur quam omnes qui praecedunt. sed etiam uetustiores uideri quaterniones illos quam unamquamque partem codicis α idem Mau praefracte contendit.

¹⁾ cf. A. Capecelatro, Storia di S. Pier Damiano (Firenze 1862) p. 61.

²⁾ cf. Capecelatro l. c. p. 254.

³⁾ cf. Index lect. Gotting. 1888 p. 6.

Itaque quin Uaticanus V saeculo XII uetustior sit, etiam ex sola ratione palaeographica mihi quidem dubium non uidetur. quem qui exeunti quam ineunti saeculo XI uindicare malint, eos uelim in memoriam sibi reuocare ut satis facile esse codicem Latinum saec. XI distinguere a codice et saeculi X ineuntis et saeculi XII, ita ad diiudicandum difficillimum, utrum codex aliqui ineunte an exeunte saeculo XI scriptus sit. qua quidem in re si ei, qui palaeographiae operam dant, etiam hodie saepissime in tenebris errant, eo magis gaudendum est, si ratione duorum codicum ad idem fere tempus pertinentium ex aliis quam palaeographicis causis constituta nouum hinc eis idque solidum adsurgit fundamentum, in quo disciplinam suam possint extruere.

Itaque, ut repetam quid sentiam, Uaticanus V initio saeculi XI exaratus uidetur et non ita multis annis post ex eo descriptus est codex α . ac de fatiis quidem Uaticani V nihil compertum habeo: Auellanum α constare uidetur per quadringentos fere annos in monasterio illo mansisse, cui eum Petrus Damianus adquisiuerat. neque enim est, cur fidem derogemus Henrico Norisio adseueranti a religiosis uiris monasterii S. Crucis Fontis Auellanae donatum eum esse Marcello II papae, cum Eugubinam antea administraret ecclesiam.¹⁾ postea codicem in manus uenisse Guilelmi

¹⁾ cf. H. Norisius, De uno ex trinitate passo = Operum tom. III (Ueronae 1729) col. 868. Ballerinii (l. c. p. CLIX) codicem α olim Marcelli II fuisse colligunt 'ex notatiuncula, quae ipsius manu scripta est in pagina secunda eiusdem codicis, in quam notationem ibidem minuitiori caractere haec adnotata fuerunt: *Illa uerba fuerunt addita a Marcello II cum esset adhuc Presbyter Cardinalis Romanus*'. sed errauerunt fratres doctissimi. primum enim notatiuncula illa, quam dicunt, uerba scilicet *Quae uera sunt uenerans lector quae in detractionem romani pontificis et in defensionem hereticorum inueneris caue* post titulum ep. I addita, extat iam in Uaticano V a prima manu scripta et in codice α suppleta est non a Marcello sed a manu quadam saeculi XI (α^v), quam permultos codicis α locos ex Uaticano V correxisse infra demonstrabo. deinde adnotatiuncula illa a Balleriniis non prorsus adcurate

Sirleti cardinalis et Marcello II et Pio IV successori eius familiarissimi docemur uerbis *Emptum ex libris Cardinalis Sirleti*, quae exeunte saeculo 16 folio praefixo inscripta esse dixi. ueri autem simillimum est in bibliothecam Uaticanam eum perlatum esse non ante mortem Sirleti itaque intra annos 1585 et 1591, quo anno studio Antonii cardinalis Carafae ex hoc 'uetusto codice Uaticano' plurimas collectionis nostrae epistulas editas esse infra uidebimus.

Eorum, quae hucusque exposui, summa ea est, in edenda collectione nostra Uaticani α utpote ex V descripti rationem habendam esse nullam.¹⁾ sed inueniuntur in eo non paucae eaeque diuersarum et manuum et aetatum correctiones. de quibus priusquam uerba faciam, ex re erit breuiter recensere ceteros collectionis nostrae codices, quos omnes aetatis esse multo recentioris iam supra commemorauimus.

3) Marc. Uenet. Iur. canon. 13 (lat. 171) chartae. absolutus anno 1469.

Incipit eodem modo atque Va uerbis *Continet hic codex etc.* desinitque uerbis *quinguenta duobus* Epiphani ad Diodorum epistulae. fragmentum F, quod dixi ab alia manu scriptum in

---

descripta *Illae uerba fuerunt addita a papa Marcello 2° cum esset adhuc presbyter cardinalis ecclesiae Romanae* non in α inuenitur sed in Uaticano 5617, unde transiit in codicem Angelicanum 292 ipsum Balleriniis notum. quam qui Uaticano 5617 adscripsit ut eum quoque errasse in propatulo est, ita causa erroris manifesta: sciebat nimirum Auellanum α olim fuisse Marcelli II papae, in quo codice cum uerba illa *Quae uera sunt etc.* a manu posteriore addita uideret, ab ipso codicis possessore coniciebat adscripta esse.

¹⁾ Codices V et α quamquam, quod uniuersum adtinet, inter se simillimi sunt, tamen non paucis locis α lectionem deprauauit. praesertim in ultimis eius partibus semel atque iterum singulorum uerborum ordinem mutauit, id quod ideo uno uerbo moneo, ne quis forte miretur, si meam editionem cum Carafae uel Thielii conferens multa uerba transposita inueniat. Codicem α hic illic aliquid rectius habere quam V ut certum est, ita non mirum; sunt enim, ut ex adparatu meo unusquisque ipse facile uidebit, omnes ei loci ita comparati, ut uel stultissimus librarius eos paene necessario debuerit corrigere.

fine codicis α extare, a codice abest, in cuius fine leguntur haec: *Iste liber fuit scriptus in domo et de mandato R^{mi} in Christo patris et domini domini Bessarionis diuina miseratione episcopi Sabinensis sacrosancte Romane ecclesie presbiteri cardinalis Nieni ac patriarche Constantinopolitani. Expletus ultima die mensis febroarii Anno domini MCCCCLXIX pontificatus sanetissimi in Christo patris et domini nostri domini Pauli diuina prouidentia pape seeundi anno quinto. in folio primo codex habet insignia Bessarionis, in folii praefixi parte auersa haec uerba manu aliqua saeculi 16 scripta: 1582 24 di febraro. Epistolę pontificum et imperatorum de diuersis rebus et gesta inter Liberium <et>¹⁾ Felicem episcopos. munus el^{mi} d. jaeobi Contareni.*

Codicem hunc ex Uaticano V descriptum esse non recte contenderunt Ballerini²⁾; immo originem duxit aut ex ipso codice α ant, id quod ueri uidetur similis, ex aliquo eius apographo. ueluti et ipse cum α contra V exhibet 8₂₂ *aduersum*, 11₂₁ *exemplo illo*, 21₁₃ *fidelibus*, 24₂₁ *correptio* itemque cum α contra V omittit inscriptiones epp. 38 et 39, 90₂₂ *semper*, 345₃₆ *uestram et eustodientes statum et unitatem*, 458₁₄ *quae sunt pro uestra salute sublata sed quid dicitis uos ipsi qui Lupercalia.*

4) Marc. Uenet. Iur. canon. 14 (lat. 172) chartae. saec. 16.

In folio primo legitur: *Hic liber continet Epistolas Pontificum et Imperatorum de diuersis rebus Et gesta inter Liberium et Faelicem episcopos. Bibliothecae Sereniss. Reipubl. Uenetae Iacobi Contareni Senatoris Munus.* descriptus est ex Marciano 171, quem tam fideliter reddit, ut ne subscriptionem quidem eius: *Iste liber fuit scriptus in domo . . anno quinto* in fine omittat.

1) et hodie propter chartam perforatam abest.

2) De antiq. collect. canonum (= Leonis opp. III) p. CLVIII.

5) Uatican. 3786 chartac. saec. 16.

Etiam hic codex iam Balleriniis notus erat. in primo eius folio alia manus inscripsit: *Aliud exemplar prorsus simile extat in hac bibliotheca n.º 4903, Autographum uero numº 4961 et 3787.* praecedit collectioni idem index, qui est in V et α , in quo ultimum locum obtinet: *Epiphanius de lapidibus ad Diodorum episcopum.* quibus uerbis eadem manus, quae illa in folio 1 adnotauit, adiunxit: *deest in hoc codice sed reperitur in alio simili codice n. 4903.* reuera Epiphanii epistula in corpore collectionis omissa est. fragmentum F in codice non inuenitur.¹⁾ cuius quicumque uel paucas paginas contulerit, statim uidebit descriptum eum esse ex codice V,²⁾ quocum omnes fere corruptelas habet communes. ex archetypo autem codicis V uel codice aliquo eius gemello ideo descriptus esse non potest, quod in ep. 119, ubi in V antiquo folio deperdito hiare lacunam diximus a manu recentiore suppletam, Uatic. 3786 concordat non cum codice α ex V descripto, antequam folium illud periret, sed cum eis, quae addidit in V folio chartaceo inserto manus illa recentior; cf. 526₂₂ *ephesi* α , ^{Epiri}*Ephesi* et recens illa manus codicis V et Uatic. 3786.

6) o = Ottobonianus 1105 chartaceus saec. 16.

Notitiam huius codicis eis, qui ante me de Auellana egerunt, ignoti debeo Ludouico Bethmanno (Archiv der Ges. für ältere deutsche Geschichtskunde XII p. 365). in primo eius folio recentior manus inscripsit: *Ex codicibus Illustrissimi et Excellentissimi Domini Ioannis Angeli Ducis ab Altaemps.* post fragmentum Epiphanii ad Diodorum epistulae (ep. 244) in eo idem inuenitur fragmentum F epp. 103 et 104, quod

1) Errauit Ewaldius, Historische Zeitschrift N. F. IV p. 155.

2) Non ex codice α , ut contendit idem Ewaldius l. c. et Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte V p. 238; cf. e. gr. 8₂₂ *aduersus* V Uatic. 3786: *aduersum* α ; 10₂ *enim et* V Uatic. 3786: *enim* α ; 11₂₁ *illo exemplo* V Uatic. 3786: *exemplo illo* α ; 22₈ *uexationem* V Uatic. 3786: *uexatione* α ; 22₂₃ *iudicandi* V Uatic. 3786: *uindicandi* α ; 24₂₁ *correctio* V Uatic. 3786: *correctio* α ; 90₂₂ *semper* V Uatic. 3786: om. α

supra dixi extare in ultimo folio codicis α ab alia manu scriptum. deinde legitur haec subscriptio: *Hunc librum acquisiuit dominus Damianus s. f. Iste liber est ab originali quem habet monasterium sanctae erucis fontis Auellanae Eughubinae diocesis de uerbo ad uerbum fideliter rescriptus*, cui alia ut uidetur manus addidit haec: *Anno domini nostri Iesu Christi MDL.* in fine totius codicis extat index rerum alphabetico ordine dispositus.

Iam ex eis, quae modo adtuli, satis elucet Ottobonianum $\circ$ originem duxisse ex codice α . quod idem euadit singulis comparatis lectionibus, quarum ex ingenti numero, ne sim molestus, eas exscribam duas, quae mihi schedulas meas euoluenti primae forte occurrunt: 352₂₄ *beati apostoli V, beati petri* (i. e. uocabulam *petri* subducta linea deletum) *apostoli α , beati petri apostoli $\circ$* 600₂ post inscriptionem ep. 151 *Hormisda Ioanni episcopo Constantinopolitano* in codice $\circ$ una pagina uacua relicta ac deinde inscriptio illa iterum repetita est; cf. quae p. XVIII de codice α exposui.

Neque tamen $\circ$ ex ipso α descriptus est sed ex aliquo apographo eius nunc deperdito. demonstratur hoc exempli causa uerbis quae extant 619₁₈, ubi cum V et α exhibeant *nos et contra respondimus* uocabulo et ex e deprauato, in $\circ$ legitur *nos et contra caetera respondimus*, ex qua lectione apparet in archetypo codicis uocabulo *contra* suprascripsisse nescio quem ut coniecturam uocabulum *caetera* iam errore eius, qui codicem $\circ$ exarauit, simul cum *contra* in uerborum ordinem receptum. uel ut alium locum addam, 303₂₂ sqq. in V α legitur *quomodo autem fieri potest ut in quo Christus loquitur dei habere dubitetur?*, ubi ante uel post *dei* excidisse uocabulum *spiritum* ex eis euadit quae uerbis illis praecedunt. iam uero in $\circ$ extat *ut in quo Christus loquitur dei spiritus habere dubitetur*; quod cum sensu omnino careat, manifestum est in archetypo quidem codicis recte *spiritum* additum fuisse, id autem in ipso $\circ$ male abiisse in *spiritus*. quae cum ita sint, in aperto est subscriptionis supra adlatae ne eam quidem partem, quae est: *Iste liber est ab originali quem habet monasterium sanctae crucis*

fontis Auellanae Eughubinae dioecesis de uerbo ad uerbum fideliter rescriptus, ad ipsum pertinere Ottobonianum σ sed ab eo, qui hunc exarauit, ex eius archetypo descriptum esse.

Eis, quae exposui, demonstratum est codicem σ ad recensendam Auellanam nullius esse momenti. a quo priusquam discedamus, dicendum est de duabus manibus principali scriptura non multo recentioribus, quae codicem correxerunt. ac primum quidem ipso saeculo XVI nescio quis pallidiore usus atramento cum ipsis codicis uerbis tum margini sexcentis locis adscripsit lectiones, quas eum non ex alio quodam libro manu scripto desumpsisse sed sua adsecutum esse coniectura non solum eo comprobatur, quod lectiones illae permultis locis falsissimae certissimisque coniecturarum signis notatae sunt, sed etiam eo, quod qui eas adscripsit, fere semper eis adposuit litteram ρ , i. e. *puto*. ceterum grammaticus ille, quisquis fuit, certe non caruit ingenio, neque enim negari potest eum multis locis inque eis compluribus satis graui corruptela deprauatis rectam adhibuisse medelam. Ab hac manu facile plerumque discernitur alia manus eaque robustior, quae cum et ipsa aliquos locos ex coniectura correxerit, tum non pauca adscripsit, quae desumpsit ex codice V, cf. exempli gratia: 28₆ *faceret* V et σ corr.: *facit et* $\alpha\sigma$ 547₂₈ *nonne oues pascunt pastorcs* V et σ corr. om. $\alpha\sigma$ 768₁₈ *exceptis quippe ruben et neptalim* V et σ corr.: om. $\alpha\sigma$. post epist. 140 in codice α manus saeculi XIV addidit uerba *Ineipiunt epistole Iustini imperatoris ad Hormisdam et Hormisde ad Iustinum*; quae cum etiam in Ottobonianum σ transiissent, ea manus, de qua nunc agimus, adposuit *uacat*, scilicet ut significaret a V uerba illa abesse. adscripsit autem haec manus lectiones codicis V nonnumquam etiam eis locis, ubi V mendum contraxit sed uera lectio ab σ iam restituta erat, uelut 19₁₉ *execrabilis* V α et σ corr.: *exécrabiles* recte σ ; 23₁₇ *exilio* V α et σ corr.: *exilium* recte σ . Accedunt correctiones quaedam alicuius tertiae manus (et fortasse etiam quartae), quam ab ea, quam secundo loco commemorauimus, plerumque

haud facili opera dignoscas. quae quas adscripsit lectiones, et ipsae coniecturarum speciem quam apertissime prae se ferunt etiamque eis plerumque littera *p* addita est.

Quae cum ita esse intellexissem, operae pretium non duxi tres uel quattuor illas manus diuturno difficilique labore inter se distinguere satisque habui omnium manuum recentiorum coniecturas codici *o* adscriptas in adparatu meo adnotasse adiecta littera *o*².

7) *p* = Uatic. lat. 5617 chart. saec. 16.

Continet collectionem Auellanam sed epistularum aliae transpositae, aliae omissae sunt; hic enim earum occurrit ordo: epp. 42—44, initium ep. 41 usque ad uerba 92₇ *suscipimus animo*, epp. 45—50, 51—72, 94—243, prooemium ep. 244 usque ad uerba 745₂₃ *locaque dicemus*, 84—93, 1—2, 30—41.

Exarauerunt hanc codicis partem manus duae: una scripsit epp. 51—72 et 94—243, altera et ea, quae epistulae 51 praecedunt (epp. 42—44, initium ep. 41, epp. 45—50), et ea, quae epistolam 243 secuntur (prooemium ep. 244, epp. 84—93, 1—2, 30—41).

Auellanam excipit primum scripta ab ea manu, quae Auellanae exarauit partem mediam, donatio Gregorii Magni '*Quotiens laudis uestrae*'¹⁾, deinde scriptum a manu aliqua a duabus illis, de quibus dixi, plane diuersa breue Clementis IV²⁾ ad Petrum Grossum '*Multis de nostra promotione*'³⁾,

¹⁾ = Marini, papiri diplomatici p. 137. ubi quae legitur subscriptio Falconii scriniarii s. Romanae sedis, ea etiam in Uaticano extat.

²⁾ Inter donationem Gregorii et breue Clementis recentiore tempore insertum est folium formae minoris continens Gregorii I epistolam ad Maximum abbatem '*Conuersionis meae primordia*' (= Registr. ed. Ewald I 14a). hoc folium uetere signatione caret.

³⁾ Potthast 19051 = Martène, thesaur. anecdot. II 110 n. 21. Uaticanus noster hanc exhibet subscriptionem: *Hanc epistolam sanctissimus papa Clemens IV . . misit cuidam nepoti suo, quam scriptam comperies in quodam libro sacristiae monasterii praedicatorum Barchinonensium fol.º 240 estque ligatus cum cathena, reconditus intra armarium (r add. man. rec.) uulgo dictum dels missals.*

denique notata quaedam breuissima ad res spectantia diuersas.

Quod Auellanam adinet, apographum epp. 42—44, 41, 45—50 ceterarum epistularum apographo iam ad finem perducto praefixum esse inde apparet, quod antiquior quaedam foliorum signatio incipit ab ep. 51 pertinetque usque ad finem codicis (fol. 1—252). cui corpori posteaquam praeposita sunt 14 folia, quae continent epistulas illas 42—44, 41, 45—50 a manu illa altera scriptas, uetus signatio locum dedit recentiori inde ab initio totius libri usque ad finem porrigenti (fol. 1—263).

Codicem ρ pertinere ad propaginem codicis α , ubi primum paucarum epistularum lectiones adcuratius examinaueris, statim elucet; cf. exempli causa: 618₂₆ *congregatis episcopis* V: *episcopis congregatis* $\alpha\rho$ 645₁₇ *memoriam facere* V: *facere memoriam* $\alpha\rho$ 677₈ *religionis homines* V: *homines religionis* $\alpha\rho$; originem eum duxisse ex Ottoboniano σ eo demonstratur, quod permultas earum coniecturarum, quas codici σ recentiores manus adperserunt, in codice ρ aut in uerborum ordinem receptas aut eodem modo atque in σ uel margini uel ipsis uerbis a prima manu adscriptas inuenis. uelut ρ , ut duo exempla adferam pro sexcentis, 348₈ *permittitis* et *hunc* in ipso textu, 403₁ et ₂ *scripturarum p(uto)* et *est temere p(uto)* a prima manu scripta in margine exhibet.

Nobis codex ρ ob unum id nonnullius momenti est, quod idem homo, quem supra dixi exarasse epp. 51—72 et 94—243, non solum his ipsis epistulis sed etiam eis, quae ab illa altera manu absolutae sunt, multas adscripsit uarias lectiones quas ab eo per coniecturam intentas esse testatur littera *p.* (= *p(uto)*) etiam hic paene omnibus adposita. quae coniecturae quamquam ex magna parte temerae sunt, tamen multis locis inque eis nonnullis satis graui corruptela turbatis ueram medelam adtulerunt.

Quae cum ita sint, litteram ρ eis adponam lectionibus haud ita multis, quas duo illi librarii, qui codicem exarauerunt, statim in ipso eo describendo emendauerunt; littera uero ρ^2

et eas significabo coniecturas, quas toti libro peracto adpersit is, qui ipse mediam eius partem exarauerat, et eas quam paucissimas, quas aliis temporibus aliae manus hic illic codici adscripserunt.

8) Angelicanus 292 (olim C. 6. 18) chartac. saec. 16/17.

Descriptus est codex iam Balleriniis non ignotus¹⁾ ex Uaticano ρ eo tempore, quo ille initio nondum habebat fol. 1—14 (= epp. 42—44, fragmentum ep. 41, epp. 45—50)²⁾; exhibet enim nonnisi hasce hoc ordine epistulas: 51—72, 94—243, fragmentum ep. 244, 84—93, 1—2, 30—41. epistulam 41 eodem modo atque in ρ excipiunt Donatio Gregorii I et Breue Clementis IV ad Petr. Grossum. locos qui in ρ relictī erant deprauati, is, qui codicem Angelicanum exarauit, de suo emendauit perpauca.

9) Uatic. lat. 4903 chartac. saec. 16.

Codex et ipse Balleriniis notus post Epiphaniī ad Diodorum epistulam exhibet fragmentum F. in fol. 2 manus saec. 17 adnotauit: *Aliud exemplar prorsus simile extat in hac bibliotheca n°. 3786, quibus alia manus addidit haec: Autographum uero huius codicis habes n. 4961. quae ultima falsa sunt; descriptum enim esse Uatic. 4903 ex Ottoboniano o non modo inde sequitur, quod in fine exhibet et eandem subscriptionem Hunc librum acquisiuit dominus Damianus s. †. Iste liber est ab originali quod habet monasterium sanctę crucis Fontis Auellane eughubine diocesis de uerbo ad uerbum fideliter rescriptus. Anno domini nostri iesu christi MDL et eundem indicem rerum, quae in o extant, sed etiam inde, quod plerasque eas lectiones uarias, quae codici o adperserunt eae manus, quas littera o² significauī, Uaticanus 4903 in ordinem uerborum recepit; cf. exempli causa 162₇ *creuisti* o: *curauisti* o² Uatic.*

¹⁾ cf. Leonis opp. III p. CLVIII. nuper codicem descripsit Henricus Narducci (Catal. codd. manuscript. . . in biblioth. Angelica olim coenobii S. Augustini de urbe, I, 1893, p. 156 sqq.), quem tamen fugit continere eum collectionem Auellanam quamuis aliquo modo turbatam.

²⁾ cf. supra p. XXXI.

4903 164₉ *par esse o: parem te o² Uatic.* 4903 164₁₁ *sed iam o: sed etiam o² Uatic.* 4903 164₁₂ *uenerabilium o: uenerabiles o² Uatic.* 4903 333₇ *postea o: praeterea o² Uatic.* 4903 333₁₀ *inuicta o: iniuncta o² Uatic.* 4903.

10) Corsinianus 817 chartac. saec. 16/17.

In primo folio manus alia inscripsit: *Cod. 817 De Gestis Romanorum pontificum ab anno salutis CCCLII usque ad annum DXXIII Monumenta Varia Et epistolae Quarum elenchum uersa pagina exhibet. Ex cod. Uaticano 4961 diligentissime transcriptus.* codicem et Balleriniis (Leonis opp. III p. CLVIII) et Fogginio (Epiphani de XII gemmis liber p. XVIII) notum re uera redire ad codicem α ea re demonstratur, quod in fine et ipse exhibet fragmentum F. uidetur autem non ex apographo quodam codicis α sed ex hoc ipso descriptus esse.

11) Escorial. ç II 21 chartac. saec. 17.

Hunc codicem, quem unum ipse non uidi, descripsit P. Ewald, Neues Archiv d. Gesellsch. für ältere deutsche Geschichtskunde VI (1881) p. 335. in fine collectionis exhibet fragmentum F, qua quidem re demonstratur eum descriptum esse aut ex ipso codice α aut ex aliquo eius apographo.

Haec quidem de codicibus aetatis recentioris. uidimus eos omnes pendere aut ex ipso codice V aut ex apographo eius α itaque prorsus abiciendos, nisi quod in codicibus o et p recentiores manus aliqua ex coniectura emendarunt. iam uero necesse est parumper redeamus ad codicem Auellanum α , quem super diximus complurium manuum correctiones expertum esse, et inquiramus sitne his correctionibus proprii aliquid momenti tribuendum.

Ac primum quidem codicem α permultis locis correxit manus aliqua et ipsa ut uidetur saeculi XI quamque minuto scripturae caractere pallidoque colore atramenti facile dignoscas. significabo eam hic littera α^v . quae manus quos locos

codicis α deprauatos correxit, ei ad unum omnes recte leguntur in V. uelut plurimis locis suppleuit aut titulos aut subscriptiones epistularum in α aut tota aut ex parte omissa sed in V extantia, cf. exempli gratia: 47₂₅ *Gratulatoria de ordinatione pape Syrii* $V\alpha^v$: om. α 48₈ *Data VI. Kl̄ Mar̄ Mediolani* $V\alpha^v$: om. α 48₁₀ *Ubi Ursinus et qui cum eo sunt ab exilio relaxantur* $V\alpha^v$: om. α 49₂ *Ubi redditur basilica Sicinini* $V\alpha^v$: om. α 49₁₉ *De expellendis sociis Ursini extra Romam (roman α^v)* $V\alpha^v$: om. α 50₆ *Data pridie Idus Ianuar. Triu. AA. cons.* $V\alpha^v$: om. α 54₁₅ *De rebaptizatoribus* $V\alpha^v$: om. α 59₁ *De his quae inter usque ad ₆ constitutum* $V\alpha^v$: om. α 60₁₈ *Data IIII. Kl̄. Ianuarias* $V\alpha^v$: om. α 97₁₇ *Dilectissimo fratri Iohanui* $V\alpha^v$: om. α 98₁₉ *Dilectissimo fratri Aurelio* $V\alpha^v$: om. α 117₅ *Leo episcopus Leoni Aug. (Aur. α^v)* $V\alpha^v$: om. α 120₅ *Dat. XV. Kalendarum Iul. Magno et Apollonio (pollonio α^v) css. Per Filoxenum agentem in rebus* $V\alpha^v$: om. α 133₃ *Dat. QV̄ (RV̄ α^v) Id. Ian. consul.* $V\alpha^v$: om. α quorum exemplorum numerus multo potest augeri. sed etiam in ipso epistularum tenore α^v multa ita correxit, ut restitueret lectionem codicis V, cf. 1₁₆ *firmarunt* $V\alpha^v$: *firmauerunt* α 4₁ *agatur* $V\alpha^v$: *agitur* α 16₂₈ *liberentur* $V\alpha^v$: *libent̄* α 21₂ *praeiudicare* $V\alpha^v$: *praedicare* α 22₅ *quia tantus* $V\alpha^v$: *quantus* α^v 115₃ *inviolabilis* $V\alpha^v$: *inviolabis* α 178₁₆ *subsistentias* $V\alpha^v$: *substancias* α 178₁₇ *subsistentiam* $V\alpha^v$: *substanciam* α 224₂ *sectatorum* $V\alpha^v$: *sectarum* α 248₃₀ *inducatur* $V\alpha^v$: *indicatur* α 273₉ *additur* $V\alpha^v$: *addicitur* α 600₆ *concedere* $V\alpha^v$: *condere* α 631₇ *uobis* $V\alpha^v$: *nobis* α 685₂₁ *praeter* $V\alpha^v$: om. α 686₁₈ *introducere* $V\alpha^v$: *introcere* α 691₁₅ *sic* $V\alpha^v$: *si* α 691₂₁ *iubentur* $V\alpha^v$: *iubctur* α 713₂₆ sq. *Esaias misericordia . . ut supra* $V\alpha^v$: om. α . etiam hic pauca exempla adtuli pro sexcentis. lectiones autem, quas littera α^v significauit, re uera ex ipso V in codicem α translatas esse cum ideo uerisimillimum est, quod nulla earum in V non reperitur, tum certum fit comparatis hisce locis: 2₂₃ *episcopum]* V man. 1 *eḡsē* correxit ex *eḡcē*, α usitatore compendio adhibito scripsit *eḡm*, id quod in *eḡsē*

mutauit α^v . S_{19} *haec mors* V leui corruptela pro *haec mors*; corruptelam intellexit is qui scripsit codicem α restituitque $\hbar$ *mors*, iam nero α^v litterae $\hbar$ superscripsit litteras *eo*. 53_{12}
 V uerba subscriptionis *uale ampeli k(arissime) a(tque) a(man-*
tissime) sic pinxit, ut littera *K* litterae *R* ualde sit similis:
 α subscriptionem omisit, α^v inseruit *ualeampeli R aa*. 82_{16}
CARTAG V idque ita, ut littera *G* simillima sit litterae *A*:
 α^v addens titulum ab α omissum re uera addidit *cartaa*.

Praeter eam manum, de qua modo dixi, aliae codicem α correxerunt inprimis tres. ex quibus una (α^2), quam esse saeculi fere XIV uel XV putauerim, soli epistulae 105 paucas lectiones adscripsit. quas lectiones si non omnes, certe ex parte haustas esse ex codice aliquo manuscripto eo ipso apparet, quod duobus locis adnotantur praemisso uerbo *alias* (*als*), cf. 495_4 et 13 . a codice V eiusque propagine lectiones illae omnino distant neque de fonte, ex quo fluxerint, quidquam dici potest.

Uenimus ad manus correctrices α^3 et α^4 . e quibus illa principalem codicis scripturam satis accurate imitatur, ut ab ea saepe uix possit discerni; haec nigriore atramenti colore plerumque facile cognoscitur. utraque manus uerba codicis innumeris locis correxit, α^4 haud raro etiam interpunctionem addidit. iam quod adtinet uirtutem illarum correctionum, neque α^3 neque α^4 quidquam praebent, quod redoleat pretiosam traditionem ueteris alicuius codicis deperditi; uelut, ut unum adferam, nulla lacunarum, quibus uerborum tenorem in Uaticano V saepius turbatum esse nemo non uidet, correctionibus istis expleta est. immo quae mutauerunt α^3 et α^4 , si recte mutauerunt, ita comparata sunt, ut unusquisque emendationem ex coniectura facillime posset inuenire. ex altera uero parte non desunt loci, ubi uerba ab α^3 seu α^4 nouata merae deberi coniecturae ea ipsa re adprobatur, quod temere nouata sunt. cf. exempli causa 308_4 *orthodoxo sensu* V α : *orthodoxum sensum* α^3 ; id quod uerum est *orthodoxo sensu* restituit σ^2 309_{25}
ⁱ
causas eius de sancti synodo (pro *causas eiusdem sanctae syn-*

odi) V: *causas eius de sancta synodo* α^3 184₂₁ *secundum canones recte V, secundum canone leui corruptela* α : *secundo canone* α^4 198₁₁ *praeceptores uitatis* (pro *nouitatis*, cf. uerba originalia Graeca $\kappa\alpha\theta\eta\eta\eta\sigma\alpha\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ $\epsilon\nu$ $\kappa\alpha\iota\nu\omicron\tau\omicron\mu\iota\alpha\iota\varsigma$) V α : *praeceptores ueritatis* α^4 (et o) 340₄ sqq. *sequacem horum factum nec non et participationē* V α : *participatorem* correxit α^4 ; scribendum esse *nec non* <et perseuerantes in eorum communione> et *participatione* docet locus geminus 342₆ sqq. 371₁₂ *cunctos qui ul* (pro *ul* = *uel*) V α : *cunctos qui ultra* α^4 441₁₂ *Theodosium principis expetiuit* V α : *Theodosium principem* correxit α^4 , ueram lectionem *Theodosi*<*i praesidi*>*um principis* seruauerunt ei codices, qui praeter Auellanam epistulam illam exhibent.

Sufficiant haec exempla ad demonstrandum correctionibus ab α^3 et α^4 codici Auellano inlatis proprii nihil inesse momenti. sed longius posse progredi multi docent loci, e quibus paucos hic proponam:

24₁₄ *episcopatum* $\alpha\omicron$: *episcopatu* α^3 27₄ *ecclesia* $\alpha\omicron$: *ecclesiam* α^3 71₁₆ *dignum* $\alpha\omicron$: *dignus* V $\alpha^3\omicron^2$ 142₄ *catholicum* $\alpha\omicron$: *catholicam* $\alpha^3\omicron^2$ 198₂₁ *propaternos* $\alpha\omicron$: *propter nos* $\alpha^3\omicron^2$ 202₂ *uulnerat* $\alpha\omicron$: *uulneras* $\alpha^3\omicron^2$ 233₇ *amanam* $\alpha\omicron$: *arriam* $\alpha^3\omicron^2$. 332₁₃ *disciplini et* α : *disciplinae* α^3 , *disciplinis et o* 400₂₅ *colere* $\alpha\omicron$: *colore* $\alpha^3\omicron^2$ 457₂₃ *pestilentia* α : *pestilentias* α^3 , *pestilentiam o* 460₁₂ *turbinis* $\alpha\omicron$: *turbibus* α^3 , *turbine o*²

123₁₈ *abolenda* $\alpha\omicron$: *abolenda* $\alpha^4\rho$ 123₂₈ *nulla* $\alpha\omicron$: *nullae* $\alpha^4\rho$ 136₂₅ *impietas* $\alpha\omicron$: *pietas* α^4 202₁₃ *eū tychianis tante* $\alpha\omicron$: *eutyichianistam te* $\alpha^4\omicron^2$ 333₂₆ *plenissimas* $\alpha\omicron$: *plenissimos* $\alpha^4\omicron^2$ 427₁₇ *proficiendo* $\alpha\omicron$: *pro faciendo* $\alpha^4\rho^2$, *profitendo o*² 438₃ *nobis* $\alpha\omicron$: *nouis* $\alpha^4\omicron^2$ 467₂₁ *demonibus* α , *daemonibus o*: *de moribus* α^4 .

Ex quibus lectionibus, quibus sicut dixi facili opera sexcentas addideris alias, id quam certissime euadere uidetur, correctiones α^3 et α^4 codici α demum adpersas esse, postquam ex eo descriptus est Ottobonianus o uel potius is codex, cuius Ottobonianus apographum est. quod si concedamus, sicuti

concedere necesse est, fieri non potest, quin correctiones illae uel certe maxima pars earum codici α adscriptae sint ex codice aliquo ad propaginem pertinente ipsius codicis Ottoboniani. innumerae enim lectiones communes sunt et manibus correctricibus α^3 siue α^4 et scripturae aut Ottoboniani seu non correcti (σ) seu correcti (σ^2) aut etiam correcti Uaticani 5617 (ρ^2) ex Ottoboniano descripti. uix autem casu fieri potuit, ut exempli causa 198₂₁ et α^3 et σ^2 ex sua uterque coniectura pro eo quod falso legebatur in $\alpha\sigma$ *propaternos* rescriberent *propter nos*; uel ut aliud exemplum adferam, si statuerimus archetypum Ottoboniani ex Uaticano α descriptum esse manu α^4 nondum correcto atque uideamus pro eo quod 534₆ legitur in V *mentis perturbatione mouerunt* et primam manum Ottoboniani et in rasura manum correctricem α^4 exhibere *mentes perturbatione uestras deuotas esse*, elucet correctionem ab α^4 codici Auellano inlatam fluxisse ex codice uel ipso Ottoboniano uel aliquo ex hoc descripto. neque uero in eo haerendum est, quod nec omnes correctiones Ottoboniani eiusque familiae ab α^3 siue α^4 in codicem α transcriptae sunt et paucae reperiuntur manuum α^3 et α^4 correctiones, quae in Ottoboniano uel eius propagine non leguntur; sicut enim labor fuisset multi sudoris magnique sine dubio taedii totum codicem ex toto ad uerbum adcurate conferre atque corrigere, sic facile euenire potuit, ut hoc siue illo loco corrigentibus subnasceretur coniectura quaedam ab Ottoboniani seu principali lectione aliena seu etiam correctione diuersa.

Sed iam satis superque de correctionibus α^3 et α^4 , de quibus breuius egissem, nisi Meyer Spirensis¹⁾ suspicatus esset correctiones illas fluxisse e codice aliquo deperdito, qui codicibus V et α fuisset integrior. quod ita esse eis, quae exposui, satis arbitrator refutatum esse. id unum addiderim,

¹⁾ cf. prioris Meyeri programmatis p. 7. ceterum Meyer non distinxit neque inter α^v et ceteras correctiones neque inter α^3 et α^4 . idem si correctiones illas in ep. 2 desinere adfirmat, errat, cum manus et α^v et α^3 et α^4 , licet hic illic rarius inueniantur, tamen per totum codicem occurrant.

quod sane codicum ratione perspecta nemini mirum uidebitur, in adparatu critico me coniecturis quibusdam commemorandis litteram α^3 uel α^4 tum demum adscripsisse, si distarent a scriptura Ottoboniani eiusque propagine, congruentibus uero coniecturis et manuum α^3 uel α^4 et Ottoboniani uel eius propaginis (ρ , cod. Angelic.) adposuisse non illarum sigla sed potius horum.

Praeter manus α^v , α^2 , α^3 , α^4 haud multis locis etiam aliae quaedam codicem Auellanum correxerunt, de quibus nihil dicendum nisi correctiones earum ad res leuiusculas pertinere neque ullius proprii esse momenti.

Addenda pauca de duabus manibus quae haud ita multis locis correxerunt codicem V. ac primum quidem dicam de V man. 2, quae fere non occurrit nisi in epp. 66, 72, 95, 140. principali scriptura haud ita multo ut uidetur recentior insignis est ductu grandi et quodammodo agresti. quae quos locos emendauit, ei ex parte ita sunt comparati, ut eos quiuis de suo potuisset emendare. tamen codicem aliquem corrigenti praesto fuisse inprimis his euincitur locis: 192₂₀ *horum* <patrum se esse iudicant quomodo se potius non ostendunt horum alie>nos existere; quae uncis inclusi, desiderantur in V ac ne in archetypo quidem eius fuisse significatur litteris *hđ* (= *hic deest*) a prima manu inter *horum* et *nos* insertis. quae desunt, in margine addidit V man. 2 praepositis litteris *hp* (= *hic ponendum?*) eaque non ex coniectura suppleta esse demonstratur lectione codicis Berolinensis B, de quo in capite tertio horum Prolegomenon dicendum erit. simili modo V man. 2 in margine suppleuit 391₃ *inducere*, 394₅ *et communicando haeretieis subrogatis facto tali consensise*, 395₂ *cum suis consortibus promulgandam qui solus pro omnibus suis consortibus*. quarum lectionum ea, quam ultimo loco posui, comprobatur, id quod expectaueris, codicem, ex quo V man. 2 hausit, et ipsum codicem fuisse collectionis Auellanae; uerba enim *eum suis consortibus* per dittographiam orta recte absunt ab omnibus codicibus, qui praeter Auellanam hanc epistulam seruauerunt, sed pari modo extant in codice R, in quem eam ex Auellanae

quodam codice transisse alio loco demonstrabo. neque tamen omnibus locis ea, quae nouauit V man. 2, recta sunt; cf. 182₉, 394₃, 582₂₀, 584_{3 4}, quibus quidem locis corrector non codice usus esse sed potius de sua coniectura uerba interpolasse credendus est.

V man. 3 perpaucis tantum locis (ni fallor unius epistulae 95; cf. 378_{9 10}, 379₇, 380₈) aliqua correxit, quae tam leuia sunt, ut explicatione non indigeant.

Stat igitur id, quod iam supra dixi, unum nobis integrum fontem esse codicem V, ex quo omnes alii, quotquot quidem mihi innotuerunt, duxerunt originem. mirandum sane aliquo modo eius collectionis, quae epistularum et numero et praestantia omnes fere alias eiusdem generis facile superauerit, unum tantum codicem eumque aetatis haud ita uetustae seruatum esse, sed omnibus temporibus habent sua fata libelli. ceterum non desunt uestigia quaedam aliorum collectionis nostrae codicum uel antiquiorum Uaticano uel ab eo non pendentium.

Atque ueri simillimum esse aliquem Auellanae codicem praesto fuisse ei, a quo exiit ea forma collectionis Dionysii Exigui, quam Dionysio-Hadrianam appellant, alio loco infra exponam. deinde Auellanam nono saeculo Romae fuisse contendit Maassenus (cf. Sitzungsber. d. phil.- hist. Classe d. kais. Akad. d. Wissensch. LXXXV p. 243 et 255). qua quidem de re sicut ne ego quidem ullo modo dubito, tamen non eo demonstratur argumento, quod ipse Maassenus adtulit. Anastasius enim bibliothecarius si in Collectaneis (ed. Sirm. Paris. 1620) p. 10 haec scribit: *unde notandum, quod nonnulla, quae Latine fuerunt edita, Latinitas funditus mole obliuionis obruta deplorasset, nisi ex Graecorum post fonte librorum haec hausta sitibundo pectore resumpsisset, sicut epistulam beati papae Felieis in Petrum sententiam proferentem Antiochenum damnationis, sane elucet respicere eum ad ea uerba, quae in Auellana subscriptionis instar illi Petri epistulae (ep. 71) addita leguntur (168₂₁ sqq.): sed quia cum aliorum litteris ad eundem Petrum directis in Graeco uolumine in-*

uenimus de Latino translatas, quas nunc iterum de Graeco in Latinum necessitate compulsi transferentes descripsimus etc. sed haec adnotatio eisdem fere uerbis epistulae illi praemissa legitur etiam in collectione codicis Berolinensis lat. 79 (cf. ad p. 162₅) atque in aperto est Anastasium eam non solum in codice aliquo huius collectionis sed etiam in ea collectione inuenire potuisse, ex qua multas epistulas et in collectionem codicis Berolinensis et in Auellanam transisse alio loco uberius explicabo.

Certum deinde uestigium aliud cuiusdam Auellanae codicis eiusque a V non pendentisprehendimus eodem fere tempore, quo ipse V exaratus est. etenim iam supra p. XVII commemorari in codice α Epiphani ad Diodorum epistulam, quae est collectionis nostrae ultima, in folio 108^v columna dextra ita desinere, ut eiusdem columnae fere dimidia pars uacua relicta sit. iam uero folio 109, quod unum restat, ab alia quadam manu sed fere coeua inscriptum est aliquod fragmentum, quod supra, ubi de singulis codicibus uerba feci, littera F significauimus quodque et ipsum ad Auellanam pertinet. incipit enim initio folii 109^r uerbis 480₁₄ *ceptionis effectum* epistulae 103 eaque epistula ad eum finem perducta, qui est ei in collectione nostra, scilicet ad uerba 486₂₂ *apostolicae et sacerdotalis* in imo folio 109^v desinit uerbis inscriptionem epistulae 104 efficientibus 487₁₁ sqq. *Dilectissimis fratribus . . Datiam Simachus.*

Quod hodie fragmentum illud in ultimo folio codicis α legitur, ¹⁾ duplici modo explicari potest. nam primum quidem cogitari potest codice α perfecto nescio quem folium 109, quod cum folio 108 cohaeret sed uacuum relictum erat, expleuisse addito fragmento illo nescio unde desumpto. quod ne statuamus, cum id obstare uidetur, quod non etiam ea

---

¹⁾ Ex codice α fragmentum transiit in codices σ (et Uaticanum 4903 ex σ descriptum), Corsinianum, Escorialensem errauitque Paulus Ewald, cum se id in omnibus codicibus Romanis a se inspectis repperisse adfirmaret (Sybels Historische Zeitschrift N. F. IV 155).

pars inscripta est, quae in folio 108^v uacua remansit, tum eo prohibemur, quod fragmentum illud in medio incipit uerbo <re>centionis, id quod uix explicaueris, si fragmentum propter solam fugam uacui additum existimes. ueri igitur similis uidetur eum librarium codicis α , qui exarauit ultimum eius quaternionem integrum (cf. supra p. XVIII), hoc ad finem perducto, ut adderet pauca illa, quae describenda restabant, sumpsisse ex aliquo uetustiore codice illum unionem (uenia sit uerbo!) hodie foliorum numeris 108 et 109 insignitum, qui nescio quo casu non nisi in altero folio inscriptus erat, foliorumque complicatione mutata in uacuo eius folio scripsisse ea, quae scribenda supererant. cui coniecturae id quoque fauet, quod mihi quidem scriptura folii 109 re uera paulo antiquioris aetatis esse uidetur quam earum codicis α partium, quae praecedunt.¹⁾ sed quocumque modo de hac re iudicaueris, certum est fragmentum illud, quod littera F significauit, neque ex V neque ex α descriptum esse. quamquam enim plurimis locis easdem quas V α exhibet corruptelas nonnullisque, ubi V α ueram lectionem proferunt, ipsum habet corruptam²⁾, tamen non desunt, ubi ueram scripturam seruauerit F, corruptam praebeant V α ; cf. 482₇ *nullius* F: *nullus* V α 484₃ *poena* F: *poenas* V α 487₁₂ *diaconi-*

¹⁾ Etiam Ewaldius sic iudicasse uidetur, cf. l. c. p. 155: 'Die folgenden 2 Seiten geben nun unzweifelhaft ein Stück einer anderen Auellana-Handschrift, und zwar wie mir scheint, einer älteren saec. X'. quamquam paulo post contrariam amplectitur sententiam: 'Die einzige Erklärung dafür scheint mir, dass man, um die 2 leeren Seiten des Quaternio (?) zu benutzen, auch die Wiederholung jener bereits gegebenen Stellen am Schlusse der Handschrift nicht scheute'. denique si idem Ewaldius (p. 155 sq.; cf. Neues Archiv III 150) dubitationem mouet, num forte uerba *Iste liber est monasterii sancte Crucis fontis Auellane Euglubin̄ dioc.* a manu saeculi XIV margini inferiori folii 109 inscripta (cf. supra p. XVII) ad solum folium 109 pertineant neque uero ad eam codicis partem, quae antecedit, ego me hoc non intellegere fateor. quo enim tempore haec uerba folia 109 inscribentur, totus codex α iam diu talis erat, qualis est hodie.

²⁾ Exempla non adferam, cum ex adparatu critico epistularum 103 et 104 ipse facili opera possis colligere.

bus¹⁾ F: *diaconis* Va. statuendum igitur codicem, ex quo F fluxit siue ad quem ipsum pertinuit, ut Uaticani V simillimum ita eo hic illic paulo fuisse meliorem.

Saeculo deinde undecimo collectionem Auellanam notam fuisse Anselmo Lucensi eo apparet, quod hic sine dubio ipse ex ea cum alia tum ep. 95 in suam collectionem transulit (cf. infra p. LXXVIII sq.). quam eandem epistolam ex codice quodam Auellanae Uaticano V simillimo etiam in codicem miscellaneum Uatic. 3832 saec. XII (= R) transisse alio loco exponam.

Anno denique 1084 Petrus Crassus iuris peritus Raennas Henrico quarto obtulit libellum, quem se scripsisse ait ut eo regis aequitas et iustitia et aduersariorum error lucide declarari posset. cui libello, quem postremus edidit L. de Heinemann (Monum. Germ. hist. Libelli de lite imp. I 432 sqq.), praeter multos alios locos ex Institutionibus, Codice Iustiniano, scriptis conciliorum patrum pontificum petitis aliquot etiam inseruit ex Auellanae epp. 107 et 108 desumptos, scilicet titulum 499₁₀ *Victor Anastasius* . . 499₁₂ *patriarchac*, deinde uerba 499₂₁ *suauis opinio* . . 500₄ *restituatur ecclesiae*, 500₁₀ *Gratias* . . 500₁₄ *confidamus ecclesiam*, 500₁₇ *pax est* . . 501₂ *relinquo uobis* (cf. editionem Heinemanni l. c. p. 437). atque Meyer quidem, cum euerteret sententiam Maasseni collectionem aliquam 'in qua beatus Gregorius utrasque composuit leges' a Petro Crasso Henrico promissam (cf. l. c. 434₃₉ sqq.) nostram esse Auellanam suspicantis, de fonte unde frustula illa Petrus sumpserit, nihil contendit adfirmari posse, sed tamen eum ait usum esse uideri meliore codice quam nunc sint codices Auellanae. cui quidem ego non accesserim. concedendum fortasse nihil ualere, quod nobis quidem duae illae epistolae sola Auellana traditae sunt, ac ne id quidem magni uideri momenti, quod epistularum illarum altera alteram eodem ordine in Auellana excipit, quo ex utraque locos Petrus

---

¹⁾ Hanc lectionem hoc loco genuinam esse demonstratur consensu codicis B et editionis ψ , de quibus conferas uelim infra p. LXXV sq.

adfert. at uelim consideres uerba ep. 108, ubi cum dictum sit pace nihil aestimari oportere excelsius, in V ita pergitur (500₂₀) *ac scilicet facere et cuncta et sustinere conuenit, qui sanctarum scripturarum probabilis cupit esse discipulus; hanc omnium bonorum matrem . . Christum . . constat praedicasse discipulis*, ubi quin cum o rescribendum sit <pro> *hac scilicet* uix dubium esse potest. quod si uerum est, sequitur Petrum Crassum usum esse codice iam eadem corruptela atque V deprauato; scribit enim: *hanc scilicet et facere et sustinere conuenit qui* etc., quae uerba apertissime sunt hominis textum illum deprauatum sua coniectura per uim corrigentis. deinde inscriptionem a Petro initio ep. 108 propositam *Gloriosissimo et clementissimo filio Anastasio Augusto Hormisda dei gratia patriarcha* genuinam esse non posse sed a Petro ipso fictam iam Maassenus (S.-Ber. d. k. Akad. LXXXV p. 236) euidenter demonstrauit. sed etiam ceterae lectiones, quibus Petrus a V distat, ad unam omnes ita sunt comparatae, ut non tam codici alicui quam ipsi Petro diuersitas adscribenda uidetur. uelut 499₂₂ post *affectionis* uocabulum *uestrae* sine dubio ideo addidit, quia uerbis 499₂₀ sq. *nunc autem currens de uobis* omissis putabat necesse esse personam, quam adloquitur Anastasius, aliquo modo indicari. reliquas uarias lectiones apud Petrum occurrentes, quas omnes sub ipsis epistulis adnotaui, hic non pertractabo; e quibus, ut id repetam, ne una quidem necessaria uidetur sed omnes fere ita explicandae, ut Petrus uerbis traditis hic illic aliquantulum elegantiae ac facilitatis addere uoluerit. itaque ego quidem non dubito quin Petrus uerba illa non solum ex collectione Auellana hauserit sed etiam ex codice si non ipso V certe huius simillimo.

En Auellanae quaedam uestigia usque ad id fere tempus decurrentia, quo scriptus est is codex, qui unus integer aetatem tulit, Uaticanus V. quem quidem in editione mea ita secutus sum, ut etiam in rebus orthographicis a scriptura eius fere non recederem atque aequalitatem scribendi eo minus curarem, quod epistulae illae a diuersis diuerso tempore scriptae sunt. itaque etiam praepositiones aut assimilatas aut non assimilatas

reliqui prout eas codex exhibuit.¹⁾ tamen praesertim in nominibus propriis non adeo codicis pressi uestigia, ut in textum reciperem formas uelut *Eutices*, *Anthiocenus*, *Macharius*, quamquam etiam in lapidibus talia inueniri non nescio. sed tenendum, quantum in his ipsis mutandis singuli librarii suo arbitrio ac libidini indulserint. itaque si quis, id quod sine dubio accidet, in rebus orthographicis me non mihi constituisse et codicem aut nimis presse aut parum adcurate reddidisse reprehenderit, hoc quidem aequo animo feram. in apparatu autem critico codicis V omnes adnotauī uarias lectiones exceptis talibus: *e* uel *e* pro *ae* uel *oe* (*celum*, *pene*, *heresis*, *nicenus*, *pena*, *obedire*, *cetus* etc.); *ae* pro *e* (*aeclesia*, *caeterum*); *i* pro *y* (*synodus*, *misterium*, *himnus*, *martires*, *presbiter*); *ci* pro *ti* et *ti* pro *ci* (*damnatio*, *suspitio*); *dampno*, *dompnus*, *contempno*, *calunpnia*, *sollempnitas* pro *damno*, *domnus* etc.; *promptus*, *assumptus* pro *promptus* etc.; *nichil*, *nichilominus* (*nichilhominus*, *nihilhominus*), *michi* pro *nihil* etc.; *set*, *aput* pro *sed*, *apud*; *eclesia* pro *ecclesia*; *intelligo* pro *intellego* (raro); *tanquam*, *nunquam* pro *tamquam* etc. (rarissime); *eundem*, *eorundem*, *quorundam*, *quemdam* pro *eundem* etc. (rarissime).

CAPUT ALTERUM.

DE EDITIONIBUS.

Auellana collectio tota usque ad hunc diem edita non erat, singulae eius epistulae fere omnes saepius. atque cum ante annum 1591 perpaucae tantum earum epistularum typis expressae essent, quae etiam alibi aetatem tulerunt,²⁾ eo anno prodiit Romae in aedibus populi Romani *Epistolarum decretalium summorum pontificum tomus primus* confectus studio Antonii Cardinalis Carafae postque eius mortem ab Antonio de Aquino ad exitum perductus, cuius tomi parti posteriori

¹⁾ Semper tamen scripsi *imponere*, *imperator* etc. idque ideo, quod multis locis codex exhibet *imp*, paucis *inp*, permultis *ip*, quod utrum sit *imp* an *inp* diiudicari non potest.

²⁾ Excipiendae sunt epp. Leonis 51—55, de quibus cf. infra p. LIIII.

insertas inuenis Auellanae epp. 37—44, 51—71, 79—81, 84—89, 91—101, 103—122, 124—132, 134—176, 178—211, 213—243. atque editor quidem omnibus epistulis ex Auellana desumptis in margine editionis adscripsit '*Ex uetusto codice Uaticano*', quem Uaticanum non fuisse codicem V sed Auellanum α multis lectionibus comprobari potest; cf. exempli causa: 364₄ *sine hoc autem V: sine autem hoc α Car.* 618₂₆ *congregatis episcopis V: episcopis congregatis α Car.* 620₃₁ sq. *in ecclesia deo iuuante V: deo iuuante in ecclesia α Car.* 622₆ sq. *himni fiducia V: fiducia himni α Car.* 645₁₇ *memoriam facere V: facere memoriam α Car.* 677₈ *religionis homines V: homines religionis α Car.* 677₂₃ *Paulum nomine V: nomine Paulum α Car.* 679₁₅ *fuerunt communionem V: communionem fuerunt α Car.*

Neque uero hoc solo codice usus est; innumeris enim fere locis in textu Carafae eae occurrunt lectiones, quas codici Ottoboniano σ eae adperserunt manus, quas littera σ^2 significauimus (cf. supra p. XXVIII sq.). en pauca exempla: 88₂₆ *optabile V α : <non> optabile σ^2 Car.* 96₁₉ *ut non V α : ut<ratio>non σ^2 Car.* 98₁₉ sq. *piissimum . . tuas affectiones V α : piissimam . . tuam affectionem σ^2 Car.* 131₂ *facientibus V α : fauentibus σ^2 Car.* 132₁₃ *propagandae posteritatis V α : propaganda posteritas si σ^2 Car.* 134₁₁ *soli defuncta V, soli defuncta α : scilicet iacta σ^2 Car.* 152₂₁ *respondit V α : contendit σ^2 Car.* 328₂₄ *oppinare V α : obtinetur σ^2 Car.* 330₈ *erro V α : heretico σ^2 Car.* 432₂₈ *praeuaricandum V α : cauendum σ^2 Car.* 588₁₂ *quam sui V α : quamuis σ^2 Car.* 641₂₄ *diligerentur V α : delegarentur σ^2 Car.* 681₂₃ *ecclesiae gratiae V α : ecclesia graeca σ^2 Car.* apparet igitur Carafae aut ipsum Ottobonianum correctum aut correcti apographum in edendis epistulis praesto fuisse. qua quidem re fortasse aliud explicatur. quamquam enim dubium non est, quin uetustus ille codex Uaticanus, quo ipse Carafa se usum profitetur, re uera fuerit codex α , tamen haud pauci inueniuntur loci, quibus editio Carafae non cum α sed cum codice V consentiat. atqui supra p. XXVIII exposui inter eos, qui correxerunt Ottobonianum, fuisse unum, qui eum ex ipso Uati-

cano V corrigeret. quam maxime igitur uerisimile, ubicumque Carafa a codice α dissentit consentitque cum Uaticano V, etiam has lectiones eum accepisse ex correcto codice Ottoboniano. cf. e. gr. 458₁₄ sq., ubi cum uerba *quae sunt pro . . qui Lupercalia* in α scribentis errore excidissent, in Ottoboniano ea corrector ille ex V restituit eademque extant apud Carafam; uel 547₂₈ ubi uerba *nonne oues pascunt pastores* in α omissa sed Ottoboniano a manu posteriore reddita apud Carafam non desunt. fatendum sane me non omnes locos, ubi Carafa a codice α ita distat, ut contra consentiat cum V, cum Ottoboniano contulisse, ut lectiones Uaticani V non ex ipso V sed ex correcto Ottoboniano $\circ$ in Carafae editionem peruenisse quamuis satis probabile, tamen non ex omni parte uideri possit certum.

Secundo loco inter editores nominandus est cardinalis Baroni-
 us, qui annalibus suis ecclesiasticis (Tom. IV—VII: Romae 1593—1596) maximam partem etiam earum epistularum inseruit, quae a Carafa omissae erant. atque codicis, ex quo Auellanae epistulas acceperit, Baronius saepius ipse facit mentionem. atque primo quidem loco, ubi de eo uerba facit (ad annum 368, 2) eum dicit *peruetustum codicem Uaticanum, in quo scriptae sunt epistulae complurium Romanorum pontificum*. quem codicem fuisse Auellanum α iam eis euincitur, quae adscripsit epistulae 49 (ad a. 417, 15): ‘*Ex cod. Card. Sirloti manuscript.*’, codicem enim α re uera fuisse illius cardinalis supra p. XXVIII sq. expositum est. idem ipse expressis uerbis confirmat duobus aliis locis, cf. a. 493, 23: *exscripseramus nos ante ex codice Uaticano collatione facta cum uetustissimo exemplari petito e monasterio S. Petri in Auellana in Umbria sito* et a. 512, 35: *facta collatione cum codice Uaticano et alio monasterii S. Petri in Auellana*. quod si his locis dicit codices se adhibuisse duos, idem etiam alibi profitetur; cf. exempli gratia a. 381, 1; 515, 3, 23, 40; 516, 44; 517, 2. Uaticanum autem praeter Auellanum adhibitum si quis fuisse putat Uaticanum V, equidem non refragabor, re uera enim Baronius aliquot locis lectiones obfert non Auellani α sed codicis V. sed fortasse aliud probabilius idque eo magis,

quod Uaticano illi a Baronio adlato exemplar Auellanum ut uetustissimum quodammodo opponitur itaque Uaticani origo aliquanto recentior indicari uidetur. sicut enim Carafam ita etiam Baronium usum esse codice aliquo pendentem ex correcto codice Ottoboniano o multis demonstratur locis; cf. exempli causa 551₁₉ *peccatorum* Vα (Car.): *ceterorum* o² Bar.; 604₉ *enim* Vα (Car.): *eius* o² Bar. (alia exempla uide infra p. LXIX). quem codicem ex Ottoboniano pendentem ut ego quidem suspicer fuisse Uaticanum 4903 saec. XVI, quem ex Ottoboniano iam correcto descriptum esse supra p. XXXII sq. exposui, inprimis adducor lectionibus aliquot singularibus quae mihi in epp. 123 et 139 forte fortuna occurrebant. exhibent enim: 534₅ *securitate* Vαo: *serenitate* Uatic. 4903 Bar.; 535₂ *persecutionem* Vαo: *passiones* Uatic. 4903 Bar.; 567₇ *putantes* Vαo: *sperantes* Uatic. 4903 Bar. itaque sane fieri potest, ut praeter codicem Auellanum Baronius unum adhibuerit Uaticanum 4903 perque eum ex correcto Ottoboniano o acceperit lectiones aliquot codicis V proprias. neque uero haec quaestio maioris momenti est, id enim quam certissime statuendum sicut Carafam ne Baronium quidem Auellanae codice usum esse, quin penderet e Uaticano V. sed aliud monendum. primum enim Baronius, quamquam ei praesto erant codices duo, tamen eos non semper adiit sed innumeris locis satis habuit textum deprauatum repetisse Carafae, cuius editionis etiam numeros suae in margine plerumque adscripsit. deinde cardinalis doctissimus, quamuis haud paucas lectiones felici coniectura emendauerit, tamen ipse etiam magis quam Carafa peccauit scriptorum uerba ex suo arbitrio mutando transponendo inani-bus coniecturis interpolando. qua quidem in re quo usque progressus sit, quicumque uult cognoscere, editionem meam cum illius textu ipse uelim conferat, neque enim ego a me impetrare potui, ut talia in editione subnotarem.

Auellanae epistulae ex quo Carafae studio e latebris eductae publici iuris factae sunt, receptae sunt etiam ab eis, qui collectiones instituerunt conciliorum, atque primum quidem a Seuerrino Binio, cuius *Concilia generalia et prouincialia* prodierunt

Coloniae Agrippinae a. 1606. qui codicibus non adhibitis satis habuit in usum uocasse editiones Carafae et Baronii exque eis prout libuit textum constituisse. quem textum propagauerunt deinde etiam ceterae conciliorum editiones, scilicet. editio regia (Paris. 1644) et editiones Philippi Labbe (Lutet. Paris 1671), Harduini (Paris. 1715), Doménici Mansi (Florent. 1759 sqq.). monendum tamen etiam editores conciliorum a Binio usque ad Mansium paucas uerborum corruptelas coniciendo sustulisse.

Restat ut uerba faciam de editionibus Coustantii, editorum Bullarii Taurinensis, Thielii. atque Petri Coustant epistolarum Romanorum pontificum tomus primus idemque unicus, qui prodiit Parisiis a. 1721, cum pertineat usque ad annum 440, Auellanae epistulas non multas continet. de editione ipsa iam Maassenus (Gesch. d. Q. p. LVII) rectum tulit iudicium. ad explicandas enim epistulas cum multa eaque egregia contulerit doctissimus presbyter, tamen in reddendis ipsorum codicum uerbis ne ipse quidem eam, quam expectare debueras, adhibuit diligentiam. quamquam enim e codice Auellano, de quo praefationis suae p. CXXXIII uerba facit, nonnulla contra uulgatam priorum editorum scripturam restituit, tamen multo pluribus locis codicis lectione neglecta ac ne uerbo quidem commemorata tacite repetiuit Baronii aliorumque inania inuenta. itaque in hac quidem parte Coustantii editio non eis digna laudibus, quibus usque ad nostram aetatem eam prosecuti sunt. idem Coustantius cum primo illo uolumine uix emisso praematura morte obisset, reliquit tamen schedas quasdam, quibus inceptum opus continuarat. quae quidem schedae, quae in Uaticano adseruari uidentur, cum praesto fuissent et editoribus bullarii Taurinensis, qui continuationis illius in adnotationibus saepissime mentionem faciunt, et Thielio (cf. e. g. p. VI, p. XV editionis eius), ego satis habui ex horum editionibus, ubicumque ex re uidebatur, coniecturas Coustantii enotasse. ¹⁾

¹⁾ Praeter Auellanum α etiam alium Uaticanum adhibuit Coustantius, cf. Thielium p. XXVI, qui eum hic significat littera G². hic quinam

Nostri denique saeculi anno 1867 Augustae Taurinorum prodiit Bullarum diplomatum et priuilegiorum sanctorum Romanorum pontificum Taurinensis editionis appendix (uol. I). ipsa illa Taurinensis editio cum repetisset editionem Caroli Cocquelines, qui bullario suo perpauca tantum Auellanae epistularum ex impressis editionibus repetitas inseruerat, in hac appendice permagna pars huius collectionis denuo typis excusa est. editores autem opus suum ita instituerunt, ut textui ex uetustioribus editionibus repetito subscriberent sat multas lectiones promiscue ex codicibus Uaticanis 3786 3787 4903 4961 5617 nec non Ottoboniano 474¹⁾ desumptis neque tamen de ratione seu pretio horum codicum quidquam adferrent.

Ultimo loco nominandus est Andreas Thiel professor olim Brunsbergensis nunc episcopus Warmiensis, cuius *Epistolae Romanorum pontificum genuinae et quae ad eos scriptae sunt a S. Hilario usque ad Pelagium II. (Tom. I A S. Hilario usque ad S. Hormisdam)* editae sunt Brunsbergae a. 1868. atque Thielium eodem modo quo Coustantium, cuius schedis usus est, ad epistolas non tam emendandas quam explicandas multum contulisse negari non potest ac ne id quidem nego editionem eius, quippe quae omnes paparum illorum epistulas ex diuersis collectionibus haustas comprehendat atque ordine chronologico exhibeat, aliquo modo esse utilem et unicuique, qui historiae ecclesiasticae illorum temporum incumbit, hodie quoque adeundam. sed mala eadem editio, quod ipsum epistularum adtinet textum. ego sane non is sum, qui cuiquam praesertim ampla quaedam scripta edenti in crimine

fuerit, ex perpaucis lectionibus eius a Thielio adlatis diiudicare non auserim, praesertim cum ea, quae de singulis singulorum codicum lectionibus Thielius ipse adfirmat, semper non nisi summa cautione accipienda sint. codicem G³, quem in praefatione non significatum in ipsa editione hic illic Thielius adfert, nostrum esse Uaticanum V compluribus lectionibus comprobari potest.

¹⁾ De hoc codice uide quae initio epistulae 183 subnotauimus.

ponam, si in conferendo codice aliquo tribus uel quattuor locis leuiuscula eum fugerint. si uero ipse profitetur Thielius (p. XXVI) codicem principem Uaticanum 4961 se denuo summa diligentia aut ipsum aut per amicos contulisse, pro diligentia si substituisset negligentiam, ad ueritatem propius accessisset. neque enim solum innumeris locis lectiones Uaticani illius silentio praeterit sed saepius etiam expressis uerbis de eo falsa adfirmat. cuius quidem rei exempla hic non adfero, uolenti cognoscere e schedis meis libenter exscribam. sed accedit aliud. quamquam enim p. XVI ipse Thielius summam se praestantissimorum codicum fidem obseruasse contraque eam editorum aliorumque nec errores nec arbitrarias correctiones admisisse ait, tamen in hac ipsa re sexcenties peccauit. en locos ex una epistula 102 petitos, quibus codicis lectione neglecta ac ne uerbo quidem commemorata repetat errores Baronianos: 469₁₀ *a V α: in* Bar. Thiel 469₂₆ *adspirasse V α: conspirasse* Bar. Thiel 469₂₉ *tradiderunt V α: erediderunt* Bar. Thiel 470₄ *nisus V α: uisus* Bar. Thiel 470₁₄ *conprobentur V α: comprobarentur* Bar. Thiel 470₂₃ *sint V α: sunt* Bar. Thiel 471₆ *nostrae V α: om.* Bar. Thiel 471₁₁ *secuti sunt et V α: et secuti sunt* Bar. Thiel 471₁₁ *in V α: ad* Bar. Thiel 471₁₂ *decexsequentes V α: exsequentes* Bar. Thiel 471₂₅ *et Maria V α: ex Maria* Bar. Thiel 472₃ *et V α: etiam* Bar. Thiel 472₄ *dei uerbo V α: uerbo dei* Bar. Thiel 472₆ *sensitue V α: senseritue* Bar. Thiel 472₉ *Eutythen V, eutichen α: Eutychetem* Bar. Thiel 472₁₅ *debere V α: deberi* Bar. Thiel 472₂₂ *atque V α: et* Bar. Thiel 472₂₆ *uirg. Maria V α: Maria uirg.* Bar. Thiel 473₄ *uobis Alex. V α: Alex. uobis* Bar. Thiel 473₆ *archiep. nostrum V α: nostrum archiep.* Bar. Thiel 473₁₃ *ueluti V α: uelut* Bar. Thiel 473₂₁ *neglexerint V α: neglexerunt* Bar. Thiel. cuius negligentiae cum eo processerit Thielius, ut nonnumquam etiam errores soli typhetae adscribendos e prioribus editionibus receperit, non me iudicii iniquitatis spero accusatum iri, si eum in editione instituenda ab ea, quam a nostrae quidem aetatis editore tuo iure postulaueris, diligentia longe afuisse ipsamque

editionem certe philologis paene nullius esse pretii contendam.

Haec quidem de eis editionibus, quibus maior quaedam pars Auellanae hucusque edita erat; de Mignei enim patrologia Latina ut uerba faciam, non uidetur opus esse, Meyerum autem Spirenses, qui infracta uetere de codicis α unica uirtute sententia epistulas 1 et 3—40 in duobus indicibus scholarum Gottingensibus a. 1888 et 1888/9 edidit, hoc munere suo summa ut solet diligentia atque doctrina functum esse item uix est quod moneam. superest ut breuiter disseram de aliquot uetustioribus editionibus, quae paucas quasdam epistulas ex Auellana petitas forte fortuna typis excusas praebent.

Atque epistulas quidem 14—19, 21, 29—34 a Symmacho praef. urb. uel ad eum datas epistulis Symmachi patris adiunxit Iuretus in auctuario editionis, quae prodit Parisiis a. 1604. neque uero codicem ullum ipse Iuretus inspexit sed satis habuit epistulas ex Baronio descripsisse, aliquot tamen locis a se ex coniectura emendatas ficticiisque titulis instructas. Iureti editio repetita est a Scioppio (a. 1608) et Pareo (a. 1617).

Tres Zosimi epistulae 45, 46, 50 post Baronium editae sunt a Ioh. Garnerio in editione operum Marii Mercatoris (Paris. 1673) I p. 202, 203, 209. qui utrum codice aliquo usus sit necne, ipse non dicit sed unum id profitetur adlaturum se has epistulas multo emendatioribus quam legantur in annalibus Baronii. reuera tamen ipsius Baronii ita premit uestigia, ut permagno locorum numero, ubi ille siue negligentia siue incitia a 'uetere codice Uaticano' recessit, aut plane eadem aut prorsus similis lectio recurat etiam apud Garnerium. quod quidem hic ita comprobabo, ut ex una ep. 46 componam lectiones eas a Baronio contra auctoritatem codicis α temere prolatas, quas etiam Garnerius exhibet. simul autem, ut rationem reddam acerbi iudicii, quod supra p. XXXXVIII tuli de fide editionis Coustantii, etiam huius nomen adponam eis uerbis, quae

ipse neglectis codicibus manu scriptis male ex editione seu Baronii seu Garnerii repetiuit. exhibent igitur: 103₅ *postquam* B(ar.) G(arn.) C(oust.) 8 *eius* BGC 13 *continentes* BGC 21 *quidam* <se> BGC 25 *nec illi* (ille illi C) *supernae sententiae subiectus* BGC 27 *etiam hunc* BGC 104₄ *sed quamquam* GC (non B) 12 *defensor* BGC 17 *omnia similia* BGC 22 *noluerunt* BGC 27 *confessionibus suis* BGC 105₈ *uestras* BGC 9 *est ueri* BGC 22 *suis ac lumen semitis suis uir* BGC 106₅ *addit* BGC 6 *per eos* BGC 11 sq. *Pauli apostoli* BGC 13 *facie* B, *facie* (faciem G) . . <ad> *uerceundiam* GC 18 *in om.* BGC 26 *ampliate* α, unde *ampliare* BGC 107₄ *sint* BGC 8 *certo* BGC 15 *libidines suas* BGC 19 *induere* BGC 20 *uobis* BGC 21 *iudices* BGC 22 *ueritate* BGC 28 *non mortuos* BGC 108₃ sq. *parituram esse* . . *fide laetitiam* GC (non B).

Neque tamen negari potest hic illic etiam codicem quendam a Garnerio inspectum fuisse; quod quidem certissime euadit eo loco, qui extat 101₁₄ sq., ubi cum apud Baronium legatur *non enim duabus*, Garnerius cum codicibus collectionis Auellanae exhibet *non enim statim duabus*. sic etiam 100₂, ubi Baronius *ratosque*, Garnerius secundum codices *tantosque* edidit, hunc sola coniectura ueram lectionem restituisse haud ita probabile est. neque uero tales loci multi sunt. at restant non pauci, quibus nec cum Baronio a codicibus discrepante nec cum ipsis codicibus, qui quidem nobis seruati sunt, Garnerius consentiat. quae tamen lectiones ad unam omnes ita comparatae sunt, ut eas non e libris manu scriptis sed ex ipsius editoris ingenio fluxisse unusquisque facile intellegat. nam cum interdum Garnerius Zosimi uerba sine dubio feliciter emendauerit, tamen hae emendationes minime eae sunt, quas non a plerisque illius aetatis hominibus in talibus rebus mediocriter uersatis tuo iure potueris expectare. aliis uero locis, cum id potissimum spectaret, ut satis eleganter papae uerba decurrerent, non expediuit nodos sed discidit uerborumque tenori lectiones intrusit, quas grauissimas esse interpolationes omni luce clarius est. conferas enim quaeso exempli gratia hos locos:

V:

Baronius:

Garnerius:

106₂₅ sqq.

quotiens adhibita comperendinatio et iam (etiam V, correxi) sub ipso fine certaminis (certamine V, corr. Bar.) ampliata iudicia? cum innocenti reo confugitur (configitur V) ad mare et transmarina documenta, ut fides . . . saltem eminus ueniat.

quoties adhibita comperendinatio etiam sub ipso fine certaminis ampliari (sic coniectura pro ampliate quod extat in cod. α) iudicia cum innocenti reo? confugitur ad mare et extramarina documenta etc.

quoties adhibita comperendinatio etiam sub ipso fine certaminis ampliari iudicia concessit innocenti reo? confugitur ad mare et extramarina documenta etc.

115₁₇ sqq.

habet enim ille (scilicet Petrus) cum omnium ecclesiarum tum huius maxime, ubi sederat, curam nec patitur aliquid priuilegii sustineri (sustineri V, correxi) aut aliqua titubare aura sententiae, cui ipse sui nominis firma et nullis labentia (habentia V, correxi) motibus constituit fundamenta.

habet enim ipse cum omnium ecclesiarum tum huius maxime, ubi sederat, curam nec patitur aliquid priuilegii aut aliqua titubare aura sententiae, cui ipsa sui nominis firma et nullis hebetata motibus constituit fundamenta.

habet enim cum omnium ecclesiarum tum huius maxime, ubi scdit, curam nec patitur aliquid amittere priuilegii aut aliqua titubare aura sententiae, cui ipsa sui nominis firma et nullis hactenus acta motibus constituit fundamenta.

Talium Garnerii mutationum, de quibus rectum iam Constantius tulit iudicium, quicumque plures uoluerit cognoscere, ipsam eius adeat editionem conferatque cum genuinis uerbis e codice V desumptis. quas quidem quod ego in adparatu

critico omnino silentio praeterii, a nullo fore ut improbetur spero. certissime enim id statuendum uidetur nullum extare indicium, quo codice usum esse Garnerium meliore quam quos etiam nos nunc habemus aliquo modo efficiatur probabile.

Leonis Magni epistulae 51—55 in uulgatis epistularum huius papae collectionibus non extantes sola traditae sunt Auellana. quae cum in uetustiores Leonis editiones non essent receptae, primum eas edidit Laurentius Surius in editione anni 1569¹⁾ fol. 156^b sqq. qui quali Auellanae codice usus sit, iam inde elucet, quod 119₈, ubi is, qui codicem α exarauit, pro *cognoui*, quod exhibet V, litterarum ductu paulo implicatiore deceptus scripsit *agnoui*, etiam apud Surium legitur *agnoui*. sed etiam longius licet progredi. usum enim esse Surium codice quodam, qui originem traxit ab Ottoboniano σ iam emendatrices manus σ^2 experto, ut alios omittam, his comprobatur locis: 120₁₄ *humilium* V σ : '*humilitas*' p(uto) addit σ^2 , *humilitas* edidit Surius. 120₂₁ *sed tamen* (pro *se tamen*) V, *sed unde* corrupte σ : *sed tamen* et *se denique* adscripsit σ^2 , *se tantum denique* exhibet Surius. 123₁₇ sq. *fraternos eiuuari* (pro *fraterno se iuuari*) V, *fraternos eiuuari* σ : '*fraterno se uiuere*' p(uto) adscripsit σ^2 , *fraterno se uiuere* edidit Surius. sequitur, ubicumque Surii lectiones a V recedunt, eis nisi coniecturarum uim adtribuendam non esse.

Surii editionem repetiuit Carafa ipsis Uaticanis codicibus paucis tantum locis adhibitis (cf. 119₁₄ *culpam* Sur.: *causam* VCar.; 119₂₄ *iudicauit* recte Sur.: *indieauit* VCar.; 123₈ *deuenit* Sur.: *peruenit* VCar.); deinde in edendis illis epistulis nemo denuo codices adiit ante Ballerinius, qui cum eisdem Auellanae libris uterentur, qui etiam nobis praesto sunt, errauerunt tamen hic illic in uerbis eorum adferendis nonnullasque nec leues lectiones uarias ne uerbo quidem adtigerunt.

---

1) D. Leonis . . opera . . per F. Laurentium Surium Carthusianum, cuius etiam studio iam recens accesserunt quinque eiusdem Leonis epistolae hactenus praelo non commissae . . Coloniae Agrippinae apud Ioannem Birckmannum anno salutis 1569.

Epistulae 136 ab Auito Uiennensi ad Hormisdam et 137 ab Hormisda ad Auitum datae bis editae sunt a Sirmondo, primum in Conciliorum antiquorum Galliae tomo I (Paris. 1629) p. 190 sqq., tum in Auiti operibus (Paris. 1643) p. 143 sqq., sed neque hic neque illic ullo codice adhibito. in editione enim conciliorum Sirmondus contaminauit scripturas et Carafae et Baronii id quod unoquoque loco uidebatur praeferendum esse amplectens paucisque etiam locis propriae coniecturae indulsit, cf. 560₃ *adhuc*, 560₁₀ *consulant*, 561₁₈ *praeferunt* (recte; *praeferuntur* Car., *proferuntur* Bar.), 562₈ *sollicitae*, 562_{14 16} *seruare . . exhibere*. contra in editione Auiti solam Carafae editionem adhibuit etiam hic paucis ex coniectura correctis; cf. exempli gratia 559₆ *conuersionem* (cum V: *conuersionem* Car.), 559₇ *Scythiae*, 559₂₉ *docentibus* et quae sunt similia.

De editione libelli Epiphani (ep. 244) a Francisco Foggini Romae a. 1743 confecta uidesis quae subnotauit p. 743.

CAPUT TERTIUM.

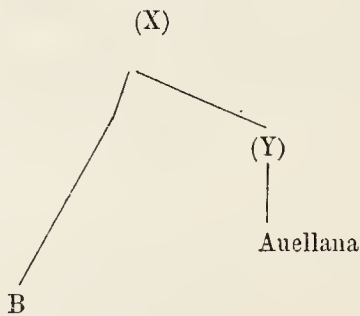
DE EPISTULIS ETIAM ALIIS LOCIS TRADITIS.

Auellanae editori ex unus codicis V scriptura genuina scriptorum uerba posse restitui semel iterumque desperanti in paruo tantum epistularum numero subsidium ferunt aliae collectiones ad res ecclesiasticas atque ius canonicum spectantes. e quibus potissimae hic breuiter recensendae sunt.

De codice Berolinensi B.

Codex Berolinensis lat. 79 (= B), olim Phillippicus 1776, saeculo IX exaratus inter eas collectiones, quae partem epistularum cum Auellana communem habent, uel primo loco commemorandus est. nuper codicem, quem Uirdunensem uocatum in edendis epistulis olim adhibuit Iacobus Sirmond, cum accuratissime descripserit Ualentinus Rose 'Die lateinischen Meermann-Handschriften des Sir Thomas Phillipps in der Königlich Bibliothek zu Berlin' (1892) p. 149 sqq., mihi hic

quidem hoc labore supersedere liceat. exhibet autem B Auellanae epistulas hasce triginta: 56—59, 61—66, 68—81, 95, 99, 101, 103—104, 140; monendum tamen epistulae 76 titulum solum adferri in indice collectioni praemisso: in ipso corpore collectionis et haec epistula desideratur et maxima pars ep. 75 et initium ep. 77, ut in codice aliquo ex quo B originem duxit aliquot folia intercidisse in propatulo sit. quae omnes epistulae excepta una ep. 140 ad earum particularum, e quibus supra Auellanum corpus esse conflatum diximus, pertinent quartam. re uera ex compositione collectionis B et quartae illius Auellanae collectiunculae demonstrari potest alioque loco ipse demonstrabo utramque ita ad unum eundemque fontem X redire, ut haec subesse ratio putanda sit:

Ceterum communem fuisse utriusque collectionis fontem etiam non paucis comprobatur uerborum corruptelis et in V et in B extantibus; cf. exempli gratia 128₃ *supplicauit* pro *supplicabit*, 132₂ *impenetrabilibus* pro *in penetrabilibus*, 143₉ *offerens* pro *offerres*, 145₁₅ *infirmiores* pro *infirmioris*, 152₂ *catholicum* pro *catholicus*, 154₉ *hac* pro *hoc*, 164₆ *sumus* pro *summus*, 184₉ *ueteris* pro *uerteris*, 214₃ *ergo* pro *ego*, 468₁ *dolore* pro *dolere*, 479₂₁ *different* pro *diffident*, 486₂ *subuenire* pro *subueniri*, 490₁₈ *militiae* pro *militia*. Etiam in epistula 140, quam ad communem illum fontem X non pertinere dixi, aliquot locis eadem menda occurrunt; cf. 576₄ *ille* pro *ipse*, 578₁₇ *in conspectu* (quae uerba glossema esse demonstratur etiam uetusta uersione graeca), 582₉ *mundana* pro *mundani*, 582₁₈ *offerentis* pro *offerentem*. uerisimile tamen

hanc epistolam non ex communi fonte, scilicet registro Hormisdæ, in utramque collectionem peruenisse sed potius ex uetusto codice Auellanae in collectionem B transsumptam esse. De tractatu 99, cuius B paucis locis exceptis hodiè recensionem obfert ab Auellanae plane diuersam ac potius cum codicibus Monac. 5508 (Δ) et Uatic. Reg. 1997 (Γ) congruentem, uberius agam in commentatione, quam de compositione Auellanae propediem editurus sum.

Lectiones codicis B, quem in longe plurimis epistularum supra dictarum mihi primo adhibere licuit, ad emendanda earum uerba magni esse momenti, quicumque epistulas illas adcuratius perlegerit, facile uidebit; sat enim magno numero locorum, qui in V siue lacunis siue aliis corruptelis deprauati sunt, eo duce tandem competens adfertur medela. attamen caute ac circumspecte lectiones eius in usum uocandæ, neque enim solum librariorum seu imperitia seu incuria multo plura contraxerunt uitia quam lectiones Auellanae sed etiam interpolationibus semel atque iterum deprauatae sunt. conferas uelim 124₁₆ *sancta puritas tuæ religionis*; 125₁₂ *locum* (pro *cruentum*); 126₂ *tam laudabiliter esset exclusus* [*quam constanter*]; 140₁₂ *tacere non possum gratias sine dubio perennes* [*refferens*]; 143₂₀ *insidiatur ut rapiat* [*pauperem*] ex Uulgata; 176₂₂ *igitur* (pro *non*); 182₁₄ *deo* [*sunt*]; 184₁₂ [*esse*] *dicit*; 188₁₉ *aut post trinitatem Christum* (pro *sed Christum Iesum*); 218₁₅ *sit* [*deus*]; 476₁₅ *id* [*quod decretum est*]; 574₁₂ [*non*] *rennuat*.¹⁾

¹⁾ Aliter iudicandi uidentur loci uelut 372₁₉ *communione catholica* <atque apostolica>; 377₁₈ *legitime* <ueraciterque>; 380₂₀ *communione catholicam* <atque apostolicam>; 381₂ *communione catholica* <atque apostolica>; 381₁₁ *contagione* <uel communione>; 383₁₃ *fide* <et communione et ueritate> catholica <atque apostolica>; 397₁₈ *communioneque catholicae* <atque apostolicae>, ubi ea quæ plus habet B, hic non per arbitrium adita sed in Auellana a librario, quem taedebat inanum uerborum turbae, suppressa esse putauerim. Obiter monuerim de locis 442₅ [*bona*] *adluit*, 443₁₁ *pic*<a>*tum* [*bona*], 449₁₅ *cui dum* [*bona*] *Acacii* et si qui similes reperiuntur. qui quidem ita explicandi sunt, ut uocabulum

Contuli codicem B anno 1892 benigne Gottingam permisum. in adparatu critico non fere adnotauit, si quae ipsa manus prima inter scribendum correxit; praeterea non subscripsi, ubicumque scriptum erat *e* uel *ę* pro *ac*, *ae* pro *e* (*aeccllesia*, *antiochaenus*, *saeruare*), *e* pro *oe* (*federa*), *i* pro *y*, *adque* pro *atque*, *ereticus* pro *hereticus*, *dampnare assumptus* pro *damnare assumptus* et quae sunt similia. neglexi etiam diuersitates pertinentes ad praepositiones adsimilatas aut non adsimilatas itemque leues in scribendis quibusdam nominibus propriis (*Calcedonensis*, *Acatius*, *Nichenus*) diuersitates orthographicas.

De recensione libelli Marcellini et Faustini (ep. 2).

Libellum Marcellini et Faustini presbyterorum a. 383 uel 384 Constantinopoli ad Ualentinianum Theodosium Arcadium imperatores datum praeter Auellanam qui seruant, codices mihi innotuerunt septem:

1) π = Paris. lat. 12097 saec. VI/VII; cf. Maassen, G. d. Q. . . p. 556 et 559 (n. XIII). contulit eum quondam in usum Guilelmi Meyeri Spirensis Iohannes Graeuen amicus meus.

2) κ = Paris. lat. 1564 saec. IX; cf. Maassen l. c. p. 604 et 607 (n. LXI). Faustini libellum mihi contulit Otto Cuntz peregrinationis Romanae olim sodalis amicissimus.

3) σ = Sangall. 190 saec. IX; cf. Scherreri catalogum p. 68. schedas collationis in suum usum institutae mihi qua est liberalitate Guilelmus Meyer concessit.

4) φ = Albig. 2 saec. IX; cf. Maassen l. c. p. 592 et 597. excussit mihi libellum presbyterorum intercedente Maximiliano Bonnet u. c. Carolus Portal Albigensis Tarnensis regionis archiuarius.

5) χ = Tolos. 364 saec. VIII/IX; cf. Maassen l. c. p. 592 et 597. collationem libelli eodem Bonneto intercedente debeo u. c. Francisco Antoine professori Tolosano.

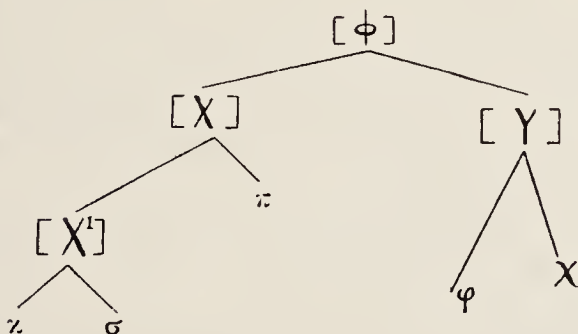
6) cod. Paris. lat. 1687 saec. XII.

7) cod. Paris. lat. 1700 chart. saec. XVI exeuntis.

hona (sc. *uerba* uel *sententia*) a quodam legente sententiae alicui, quam adprobabat, superscriptum uel adscriptum postea a librario parum acuto in ipsum uerborum ordinem receptum sit.

Ex quibus septem codicibus quattuor, scilicet $\pi\kappa\varphi\chi$, continent collectiones quasdam iuris canonici ut ab Auellana plane diuersas ita inter se artissime cohaerentes (cf. Maassen, G. d. Q. p. 572 sq.); ceteri sunt codices miscellanei neque cum $\pi\kappa\varphi\chi$ neque cum Auellana ullo alio cognationis uinculo conexi. iam uero omnibus septem illis codicibus in libello Faustini communes sunt duae lacunae admodum amplae, quae a textu Auellanae absunt; desiderantur enim uerba 10₁₁ *ita ut resistentes* usque ad 27₂₂ *inuadere non potuerunt* itemque uerba 35₁₂ *quomodo enim beatus Heraclida* usque ad 37, *effugiens et sectans*. qua quidem re efficitur eos omnes redire ad unum eundemque archetypum (Φ) saeculo ut uidetur sexto conscriptum illisque iam lacunis adfectum.

Habemus igitur duos ut ita dicam ramos traditionis iam antiquissimis temporibus ex eadem stirpe profectos: ab una parte stat V, ab altera Φ . iam uero cum quinque codicum $\pi\kappa\sigma\varphi\chi$ a me adhibitorum nullus ex ullo reliquorum descriptus sit, immo, ut alio loco adcuratius exponam, ea inter eos intercedat ratio, quam simplicius quam uerbis hoc explices stemmate:

in subscribendis uariis lectionibus eam secutus sum legem, ut, ubicumque cum aliqua probabilitate fieri posset, non adnotarem nisi eam lectionem, quae iam in uetusto illo archetypo Φ fuisse putanda esset, neque uero propria singulorum codicum uitia curarem. duos codices recentioris aetatis Parisinos 1687 et 1700 collatos non habui: apparet tamen

ex lectionibus eorum a Leopoldo Delisle in usum meum benigne enotatis etiam eos pertinere ad classem X.

De uirtute utriusque familiae si quaesieris, propalam est codicem Φ aliqua integriora habere quam V, in uniuersum tamen ab hoc, quamuis aetate sit multo recentior, lectionum praestantia longe superari. meo igitur iure etiam eis locis, ubi utrius classis uerba praeferenda sint, possit dubium uideri, recepi lectionem Auellanae.

Iacobo Sirmond, qui primus libellum presbyterorum edidit (cf. quae initio ep. 1 subnotauit), praesto fuerunt et codex aliquis collectionis Auellanae rediens ad Ottobonianum σ iam correctiones manuum recentiorum (σ^2) expertum et codicis Angelicani 292 simillimum et codex aliquis ad familiam Φ pertinens, ni fallor ipse Parisinus α olim Colbertinus.

De recensione ep. 37.

Epistolam 37 ab Honorio Augusto ad Bonifatium papam datam praeter Auellanam septem seruauerunt collectiones:

1) Z = 'collectio Sanblasiana' descripta a Maasseno, *Geschichte der Quellen.* . p. 504 sqq. codices adhibui:

ζ^1 = Sanblas. 6 saec. VI in Meyeri usum collatum ab Anselmo Achatz archiuario S. Pauli in Carinthia;

ζ^2 = Lucens. 490 bibliothecae capitularis saec. VIII; contuli anno 1889;

ζ^3 = Paris. lat. 3836 saec. VIII, cuius lectiones Meyero subpeditauit Henr. Omont;

ζ^4 = Paris. lat. 1455 saec. X. continet collectionem a Maasseno (p. 536 sqq.) dictam Codicis Colbertini, cuius primam partem ipsa efficit Sanblasiana collectio; lectiones codicis debeo Ottoni Cuntz.

2) Γ = 'collectio codicis Teatini' (Maassen p. 526) i. e. Uatic. Regin. 1997 saec. IX per me excussi.

3) ω = 'collectio codicis Uaticani' (Maassen p. 512). contuli codicem:

ω^2 = Barberin. XIV 52 saec. IX, qui epistolam 37 exhibet post supplicationem Bonifatii (Maassen p. 518 n. XLV). quos praeterea euolui Uatic. 1342 et Laurent. 82 bibl. aedil. Florent., in eis epistula non extat.

4) Δ = collectio codicis Diessensis' (Maassen p. 624) i. e. cod. Monac. lat. 5508 saec. IX, quem Gottingae ipse contuli.

5) D = collectionis Dionysianae ea forma, quam anti-quissimam esse statuit Maassenus p. 435 quamque exhibent codices:

d^1 = Paris. lat. 3837 saec. IX in Meyeri usum ab Henr. Omont excussus; de singulis me dubitantem lectionibus certiore fecit O. Cuntz;

d^2 = Uatic. lat. 5845 saec. IX a me conlatus.

6) H = 'Dionysio-Hadriana'. ex magno numero codicum a Maasseno p. 441 sqq. adlatorum excussi uetustiores decem $h^1h^2h^3h^4h^5h^6h^7h^8h^9h^{10}$, quos infra p. LXXXV enumeravi.

7) Hisp. = Collectio Hispana (Maassen p. 667). de editione Gonzalezii ac codicibus a me adhibitis uide infra p. LXXX sq. ex Hispana epistula transiit etiam in collectionem Pseudoisidori.

De harum collectionum, quod quidem epistolam 37 adinet, ratione cum alio loco uberius dicturus sim, hic monuisse sufficiat redire eas omnes ad unum quoddam epistolae 37 exemplar ab eo, quod in Auellanam receptum est, aliquo modo diuersum. ipsae uero in duas familias distinguendae: ad alteram ($\aleph$) pertinent collectiones $Z\Delta\Gamma\omega$, ad alteram ($\beth$) Dionysiana (D) quasque ex ea originem duxisse constat Dionysio-Hadriana et Hispana. ceterum factum est, id quod praesertim in codicibus iuris canonici saepissime licet obseruare, ut lectiones alterius familiae transcriberentur in alteram ibique propagarentur. quam ob rem hodie duarum illarum familiarum lectiones non omnibus locis pure seceruntur.

De collectione Quesnelliana.

Epistula 41 praeter Auellanam tradita est in ea collectione admodum uetusta, quam primo a Paschasio Quesnello editam Quesnellianam uocauit Maassenus (cf. eius 'Geschichte der Quellen..' I 486 sqq.). cuius collectionis cum codices aetatem tulerint complures (cf. Maassen l. c. p. 486—490) plane abiciendus est is, quo ipse Quesnellus usus erat, scilicet Oxoniensis Oriel Coll. 42 saec. XII, quem praeter uetustiorum exemplarium fidem studiosi cuiuspiam arbitrio emendatum esse ut iam Ballerinii (Append. ad S. Leonis opp. p. 8 sq.) suo iure contenderunt, ita demonstratur etiam huius epistulae lectionibus, quas ex Oxoniensi enotauit mihi Paulus Viereck amicus. cf. exempli gratia 93₈ *quod petat ad sanandum se qui sibi V; quod petat ad sanandum si qui sibi Q* (i. e. consensus codicum trium Quesnellianae a me adhibitorum): *quod petat ad sanandum, qui sibi Oxon.* 93₁₈ *seu hic illi in urbe sunt, quod nescientes nec manifestare possumus VQ: seu hic aliqui decepti sunt quos nec manifestare possumus Oxon.* 95₂ *qui si confidit . . non nostra dignus esse damnatione quod dicit V, qui se confidit . . non nostra dignum esse damnatione quod dicat Q: qui <si> se confidit . . non nostra dignum confirmatione ut confirmet uerum esse quod dicat Oxon.* 95₁₃ sqq. uerbis *contra dei gratiam legimus esse conscripta multa* per errorem in archetypo Quesnellianae omissis Oxoniensis 95₁₆ post *calcandum* de suo addit *inuenimus*.

Neglecto igitur Oxoniensi satis habui tres uetustiores contulisse codices:

q¹ = Einsidlens. 191 saec. IX.

q² = Uindob. 2141 saec. IX.

q³ = Uindob. 2147 saec. IX/X.

quorum codicum consensum significaui littera Q propriis singulorum mendis non curatis. hausisse uero hanc epistolam neque Auellanam ex Quesnelliana neque hanc ex illa eis demonstratur, quae de communi quodam utriusque fonte alibi expositurus sum. qui fons erat collectiuncula aliqua ex scriniis

Aurelii Carthaginensis episcopi profecta, ex qua ut Auellana mutuata est epp. 41—50, ita Quesnelliana accepisse uidetur omnia quindecim illa capitula (cap. VI—XX) ad res Pelagii spectantia, de quibus agit Maassenus p. 496.

Ex collectione Quesnelliana epistolam 41 cum sex aliis eodem modo aut ab Innocentio aut ad eum scriptis (Quesn. n. 6—12) transisse in collectionem Pseudoisidori (Decretales ed. Hinschius p. 533—544) inter omnes constat. quam quidem rem ut etiam lectionibus comprobarem, excussi aliquot Pseudoisidorianae codices, scilicet

$i^3 =$ Uatic. 3791 saec. XII.

$i^4 =$ Ottobon. 93 saec. IX/X.

$i^5 =$ Uatic. 1340 saec. XIV.

$i^6 =$ Uatic. 631 saec. XIII.

quorum fontem communem ad idem quoddam corruptum redire exemplar, ex quo $q^1q^2q^3$ originem duxerunt, demonstratur exempli gratia duabus lacunis (p. 93₂₂ et 95₁₃), quae sicut in $q^1q^2q^3$ ita reperiuntur etiam in $i^3i^4i^5i^6$. sexcentis autem locis cum Q etiam in leuiusculis uitiis congruunt i^3 et i^4 , qui inter eos sunt codices, quos Maasseno adsentiente (Pseudoisidorstudien I 4) antiquissimae codicum Ps.-Isidorianorum classi adnumerauit Hinschius (l. c. p. XVII sq.); uelut exhibent p. 92₅ *totaque* Qi^3i^4 ; p. 92₁₀ *idoneum* Qi^3i^4 ; p. 93₁₇ *animus* $q^2q^3i^3i^4$; p. 93₂₃ *quauis* Qi^3i^4 ; p. 94₅ *se et credere* $q^1q^2i^3i^4$; p. 95₂ *qui se* Qi^3i^4 ; p. 95₁₁ *postularet* Qi^3i^4 ; p. 95₁₄ *blasphemia* Qi^3i^4 . haec omnia a quouis facili opera emendari potuerunt emendataque sunt in codicibus i^5i^6 . praeterea uero, id quod obiter monuerim, in codicibus i^3i^4 , quarum lectiones inter se mirum in modum consentiunt, multa corrupte leguntur, quae cum integra extent in Q, integra etiam in i^5i^6 obueniunt. haec autem persaepe ita comparata sunt, ut fieri non possit, ut i^5i^6 ea ex coniectura restituerint; immo i^5 et i^6 et si qui sunt similes ad codicem redire necesse est codicibus i^3 et i^4 multis locis integriorem. ex altera parte negari non potest interpolationibus iam in i^3i^4 extantibus i^5i^6 multas addere alias.

Quam rationem inter Q et collectionem Pseudoisidori intercedentem si contemplati erimus, nihil ualere iudicabimus, quod duobus locis codices i³⁻⁶ stant contra Q cum Auellana: 94₁₀ poterat Vi³⁻⁶: potuerat Q; 94₂₃ aut Vi³⁻⁶: ut Q. e quibus hunc facillime unusquisque emendare potuit, illa uero Isidoriana lectio eodem casu orta esse potest, quo 93_c i⁵ⁱ⁴ cum V exhibent *uirtute*, cum Q itemque i⁵ⁱ⁶ ueram lectionem *ueritate* obferant. in edenda igitur ep. 41 eam secutus sum rationem, ut lectiones Isidoriana utpote ex eodem codice deriuatae, ad quem redit Q, omnino non curarem satisque haberem eas subscripsisse, quibus ita a Q recedit, ut concordet cum V, paucasque alias, quibus nisi coniecturarum uis inesse putanda non est.

De textu Graeco epp. 71—78, 140, 237.

Epistulas 71—78, quales nobis in collectione Auellana et, nisi quod ampla lacuna foedatus est, etiam in codice Berolinensi B traditae sunt, conuersas esse e Graeco, ipsis docemur uerbis in calce epistulae 71 additis (p. 168₂₁ sqq.): *Sed quia cum aliorum litteris ad eundem Petrum directis in Graeco uolumine inuenimus de Latino translatas, quas nunc iterum de Graeco in Latinum necessitate compulsi transferentes descripsimus*; quamquam qui hic textum Graecum non esse principalem sed ipsum e Latino fuisse conuersum coniecit, sane quidem quam maxime errauit. neque uero textus originalis Graece conscriptus deperit; excepta enim epistula Flaccini (ep. 77) omnes illas epistulas ficticias graece sernauit antiquissima illa collectio, cui Maassens (I 753 sqq.) nomen dedit 'Sammlung in Sachen des Monophysitismus'. cuius collectionis, ut uersioni Auellanae textum Graecum adponere possem libris manu scriptis innixum, ego quidem codices inuestigauit eos quos adhibui quinque:

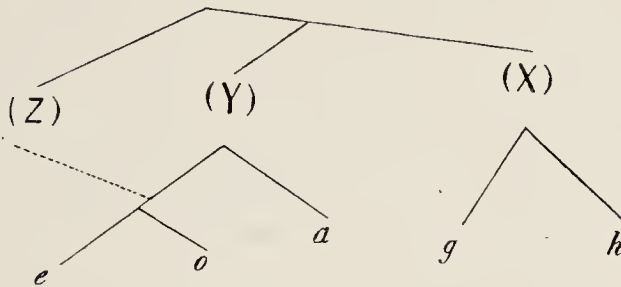
a = Monac. graec. 186, chartac. anno 1446 conscriptum;

e = Paris. Fonds grec 418, chartac. saec. XV;

o = Ottobon. graec. 28, chartac. saec. XVII;

g = Uindob. Hist. gr. XLVI, chartac. saec. XV exeuntis;
h = Paris. Fonds grec 419, chartac. saec. XVI.

Quorum de ratione cum alio loco¹⁾ uberrime egerim, hic satis habeo repetisse stemma illic inuentum:

Sed factum est, ut aliorum eiusdem collectionis codicum notitiam mihi subpeditaret Otto Cuntz amicus Argentoratensis: sunt uero hi:

- 1) = Uatic. graec. 832, chartac. saec. XVI;
- 2) = Uatic. graec. 1182, chartac. saec. XVI;
- 3) = Uatic. graec. 1179, bombyc. saec. XIV;
- 4) = Paris. gr. Suppl. 308, membr. saec. XV;
- 5) = Uatic. graec. 1426, chartac. saec. XV.

Atque Cuntzius, qui ipse de ratione codicum quaestionem ita instituit, ut examinaret subscriptiones concilii Constantino-
 politani anni 536 eadem collectione traditi, sicut ea, quae ego
 et de duabus familiis Y et X et de familiae Y codice *a* sae-
 pius cum *gh* contra *eo* coeunte eruisse mihi uidebar, ipse
 quam maxime comprobauit,²⁾ ita codd. 1 et 2 familiae Y,
 codd. 3 et 4 familiae X adnumerandos esse confirmat: codicem
 5 nil nisi fragmentum concilii illius actionis quintae continere
 inde a libello monachorum $\mu\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\iota\ \mu\acute{\epsilon}\nu$ (Mansi VIII 1050 D 2 sqq.)
 usque ad epistolam fere Epiphanii $\epsilon\beta\lambda\omicron\gamma\eta\tau\omicron\varsigma$ (ibid. 1074 B 10
 sqq.). uix autem est, quod doleas non omnium codicum uarias

¹⁾ Nachrichten der k. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen.
 Philol.-histor. Klasse 1894 p. 119 sqq.

²⁾ Y Cuntzio teste concilii illius subscriptiones exhibet integras, X non-
 nisi tria episcoporum nomina subscripta habet.

lectiones in editione textus Graeci a me uersioni Latinae e regione adpositi reperiri, cum etiam ei, quos ego non contuli, aetatis sint satis recentioris. accedit quod Cuntzius se ad concilii subscriptiones, quae sola familia Y adseruantur, constituendas satis habuisse adfirmat excussisse meos codices *aeo*.

Eisdem codicibus, quibus epistularum 71—78 textus Graecus originalis, nobis tradita est antiqua uersio Graeca epistularum Hormisdæ 140 et 237. utraque enim recitata est in concilio generali a. 536 Constantinopoli contra Anthimum habito, cuius concilii acta nobis seruata sunt eadem illa collectione ad res monophysitarum pertinente. qua de re in ipsis actis narrantur haec: οἱ ἀγιώτατοι ἐπίσκοποι μερῶν τῆς Ἰταλίας καὶ οἱ εὐλαβέστατοι τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας διάκονοι εἶπον „ἐν ποίῳ τόπῳ ἢ ἀριθμῷ Σεβήρον καὶ Πέτρον Ἰδοὺ πάλαι τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τὰ ψηφίσματα εἶναι ἐψηφίσαντο, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ τῆς ἀγίας μνήμης πάπα Ὁρμίσδα πρὸς τοὺς τῆς δευτέρας Συρίας μοναχοὺς καὶ πρὸς τὸν μακαριώτατον Ἐπιφάνιον ταύτης τῆς βασιλίδος πόλεως ἀρχιεπίσκοπον δηλοῦνται ὠρίσθαι, ὧν ἔχοντες ἐν ἐτοίμῳ τὴν αὐθεντίαν ταύτην ἐν τοῖς παροῦσιν ὑπομνήμασιν ἐπιδίδομεν ἀναγνωσθησομένην“. ὁ ἀγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος εἶπεν „ἀναγνωσκέσθω“ καὶ ἀνέγνω Μηγᾶς ὁ θεοσεβέστατος ἀναγνώστης καὶ σεκουνδοκῆριος νοταρίων τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς ἄκτων δύο Ῥωμαϊκὰς ἐπιστολάς γραφείσας ὑπὸ Ὁρμίσδου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης γενομένου πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. ὧν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν Χριστοφόρος ὁ θεοσεβέστατος διάκονος νοτάριος καὶ σηκρητᾶριος τὴν ἐρμηνεῖαν ἀνέγνω. ἣν δὲ ἡ ἐπιστολὴ διὰ Ῥωμαϊκῶν γραμμᾶτων, ἡ δὲ ἐρμηνεῖα αὐτῆς δι' Ἑλληνικῶν γραμμᾶτων ἔχει οὕτως ²⁾). deinde sequitur utriusque epistulae uersio Graeca. quam quidem confectam non multis annis post ipsas litteras conscriptas ut par est adhiberi ad uerborum Latinorum tenorem aut restituendum aut confirmandum, ita cauendum est ne ei nimium tribuamus momenti, cum negari non possit

¹⁾ Gesch. d. Quellen etc. I p. 753.

²⁾ Mansi, Concil. VIII p. 1021—1022.

interpretem semel atque iterum aut munere suo parum accurate functum esse aut omnino uerborum Latinorum conexum non intellexisse. cuius rei proponam exempla pauca quidem sed ad persuadendum aptissima. ep. 140 § 13 initio ut Euty-chetis Nestoriiue doctrinis quam pertinacissime resistatur papa his admonet uerbis (580₁₁): *aduersum hos, dilectissimi fratres, prouisa remedia illa animi uirtute defendite, qua in labefactionem eorum uidetis haereticos impietate pugnare.* quae graece conuersa sunt ita (581₁₃): *κατὰ τούτων, ἀδελφοὶ ἀγαπητοὶ, προενοήθησαν ἰατρεῖαι· ἐκείνας τῇ τοῦ λογισμοῦ δυνάμει διεκδικήσατε, ἐπειδὴ εἰς ἀνατροπὴν αὐτῶν ὀρίητε τοὺς αἰρετικοὺς διὰ τῆς ἀσεβείας μαχομένους.* *prouisa remedia* igitur interpretatus est quasi esset nominatiuus supplerique deberet *sunt*, deinde ablatiuum *illa* ad *uirtute* pertinentem uelut accusatiuum rettulit ad *remedia* et pro *qua* substituens ἐπειδὴ comptam sententiarum nexum penitus euerit. 576₂₁ *nec continue* (i. e. *semper*) *gregis sui oues patitur insidiantium luporum rapacitate discerni.* interpres (οὐδὲ τῆς ἡνωμένης αὐτοῦ ποίμνης) siue legit siue intellexit *continuae gregis.* 582₁₉ *in regia Ozias reuerentia et administratione permanserat, si monitus tantae districtiois exemplo a religiosis institutis, timendo quam adsumendo meliora, temperasset.* interpres non intellegens *temperasset* coniungendum esse cum *a religiosis institutis* foedissime interpolauit ἐν τῷ ναῶ ¹⁾ Ὀζίας ἐν τῇ εὐλαβείᾳ καὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ διέμεινεν· εἰ δὲ νοουθετηθεὶς τῷ ὑποδείγματι τῆς τοσαύτης ἐπιπλήξεως ἀπὸ τῶν ἱερῶν διατάξεων ἐφοβήθη μᾶλλον ἢ κατετόλησε τούτων, ἄμεινον ἂν ἐβασίλευσεν. 584₅ *sciant ergo non esse accepta deo, quae de mandatis eius a praesumptoribus adsumuntur, quando unum*

¹⁾ Thielius (p. 828) interpretem scripsisse conicit ἐν τοῦ ἀνακτος Ὀζίας ἂν τῇ εὐλαβείᾳ διέμεινεν, sed haec Graeca esse uereor ut ne interpreti quidem uideri potuerint. ἐν τῷ ναῶ mihi ita explicandum uidetur, ut interpres *in regia* sumeret pro *in arce regii* sed recordatus Oziam non in suo palatio adolere uoluisse incensum super altare thymiamatis sed ingressum templum domini (Paralip. II 26, 16) pro arce regia substitueret templum.

(id est Oziam, cf. Paralip. II 26, 19) *ad ostensionem sententiae uiuacis dedecoris poena seruauit, alios* (Nadab scilicet et Abiu, cf. Leuit. 10, 1 sq.) *uelox flamma consumpsit.* in his uerbis *poena* esse nominatiuum elucet posteriore parte sententiae *alios uelox flamma consumpsit*: quasi esset ablatiuus uertit interpres ὁπότε ἕνα πρὸς ἐπίδειξιν τῆς ἀποφάσεως τῆ τῆς μεγάλης ἀκοσμίας τιμωρία ἐφύλαξεν (scil. ὁ θεός). ep. 237 § 9 (p. 728₂₅) *nec quicquam Calcedonensis synodus, quod utile quaelibet diligentia potuisset excogitare, praeteriit, quae praecedentium quoque dogmata uel clarius manifestauit uel repetita auctoritate firmauit.* interpres *repetita* rettulit ad *synodus* uertitque ἡ ἐπαναληφθεῖσα τῆ ἀθθεντία ἐβεβαίωσεν.

Ceterum praeter formam collectione Auellana traditam primumque in Carafae editione expressam epistulae 140 et 237 eodem modo quo 71—78 totaque collectio ad res monophysitisini spectans etiam altera recensione Latina aetatem tulerunt, quam esse uersionem uersionis Graecae unicuique primo patet aspectu; cf. Maassen, *Gesch. d. Q.* I 753 sqq. edidit eam primus Merlinus in secundo tomo conciliorum generalium (Paris. 1524) fol. XIV sq. quae postea prodierunt conciliorum collectiones, partim secutae sunt Merlinum ut Crabbius, Surius, Biuii editio prima, Editio regia; partim ut Labbeus, Mansius nec non Fronto Ducaeus in editione Iohannis Zonarae in canones apostolorum commentarii repetiuerunt Carafam, ita tamen ut pauca uelut in titulis ac subscriptionibus desumerent ex uersione Graeca. Baronius epistulam 237 et ipse e Carafae editione transscripsit (ad a. 521, 28), epistulam autem 140 ita exhibuit (ad a. 518, 3), ut conflaret uersionem a Merlino expressam cum forma originali in collectione Auellana tradita perque Carafam publici iuris facta; en unum exemplum pro multis:

Merlinus:

Auellana:

Baronius:

§ 7 init.:

pensate qualis Machabaeorum exitus, | *reuoluite qua Machabaeorum exitus,* | *reuoluite qualis Machabaeorum*

<i>que luctatio</i> ¹⁾ <i>tolerantibus, que historia laudum secuta est.</i>	<i>tus pertinaces uetus historia. laude persequitur.</i>	<i>exitus, quae luctatio tolerantibus, qua uetus historia laude eos prosecuta est.</i>
--	--	--

De Uigilii constituto de tribus capitulis (ep. 83).

Epistula 83, qua nec longior est nec recentior in Auellanam collectionem recepta, est Constitutum quod dicitur de tribus capitulis a Uigilio papa die 14 Maii a. 553 ad Iustinianum imperatorem missum. quod primus edidit Baronius ad a. 553, 50 ipseque profitetur celeberrimus cardinalis nactum se illud in Uaticana bibliotheca, ubi antiquitus scriptum adseruaretur. re uera nisi in Auellana collectione traditum non est. Baronius autem, ut solitus est, etiam in hoc edendo magis quam 'codicem peruetustum' librum illum recentiore secutus est deriuatum ex Ottoboniano o iam coniecturis adfecto, de quo supra p. XXXXVII uerba feci. quod quidem, ut alios omittam, demonstratur his locis: 240₉ *pr̄abat* (i. e. *praestabat*) *ei V, parabat ei o: parabat eum o*² Bar. 251₂ *et Vo: etiam o*² Bar. 253₃ *uidendos Vo: uidentes o*² Bar. 287₂ *dixisse V, tradixisse α, traduxisse o: tradidisse o*² Bar. 309₂₂ *reli-datur Vo: inuratur o*² Bar. 314₁ *utendum Vo: uidendum o*² Bar. 318₁₄ *effetamus Vo: refutamus o*² Bar. sed etiam contra recentiorum codicum auctoritatem quam plurima temere mutauit Baronius, ut si in edendo Constituto omnes eius uarias lectiones subscribere uoluisset, finem prorsus non fuerim reperturus. sed hoc illum etiam in ceteris Auellanae epistulis commisisse iam supra monui. Minus graue fortasse quispiam id putauerit, quod decimae concilii Chalcedonensis actionis magnam partem a Uigilio libello suo insertam (p. 297 sqq.) ita subsequit Baronius, ut exprimeret solum initium, adpositis

¹⁾ Legebat igitur is qui hanc uersionem confecit uerba Graeca iam eisdem corruptelis deprauata, quibus foedata occurrunt in codicibus nobis seruatatis (ἐξοδος pro ἐξόδοις, πάλη pro παλαιά etc.).

tamen uerbis *et cetera usque ad finem Actionis decimae* (ad a. 553, 189). uerum enim uero etiam magnam partem eorum suppressit, quibus de illa concilii actione ipse Uigilius uerba facit, neque hic quidquam adiecit, quo aliquid a se omissum esse significaret (cf. ad p. 302₂₆). qua quidem re factum est, ut cum eorum, qui post Baronium Constitutum typis exprimendum curauerunt, nemo ad codices recessisset, re uera libellus ille, quo Garnerio uidebatur nihil melius saeculo sexto reperiri editum, adhuc legeretur non solum sexcentis locis deprauatum sed duobus etiam mutilatum.

Sed aliud quoque animaduertendum, quod ad iudicandam uel doctissimorum illius aetatis hominum edendi curam non parui uidetur esse momenti, scilicet Baronium aliquot locis, ubi Uigilius acta concilii Chalcedonensis ad uerbum recitat, non codices secutum esse sed tacitum inseruisse quaedam ex ea actorum recensione, quae in libris impressis tunc ab omnibus uoluebatur. nam cum Uigilius ea fere usus sit concilii illius recensione,¹⁾ quae antiqua adpellatur quamque hodie obferunt codex C¹ = Paris. lat. 16832 (Notre Dame 88), saec. X et codex N = Uatic. Reg. 1045 et ipse saec. X (cf. Maassen, Gesch. d. Q. I p. 139 et 739), apud Baronium contra codices collectionis Auellanae hic illic eam uerborum formamprehendimus, quae ex recensione Rustici profecta inde a Crabbio per editiones propagabatur.²⁾ cuius rei, ne longus sim, pauca tantum proponam exempla. exhibent

	VC ¹ N:	Bar. cum editionibus Crabbii. Suri et c.:
297 ₁₇	<i>tenentes locum sedis apostolicae</i>	<i>tenentes locum sedis apostolicae, quia missi apostolici semper in synodis prius loqui et confirmare soliti sunt</i>

¹⁾ Hoc aliquot exemplis iam probauit Baluzius, Noua Collect. Concil. (1683) 958 n. VII.

²⁾ Baronium de suo uulgatam uersionem Uigilii uerbis intulisse iam idem Baluzius (l. c. 1307) suspicatus erat.

297 ₂₀	<i>catholicum</i>	<i>orthodoxum</i>
298 ₁	<i>qui ante modicum pro eo factus est, tractandum est a reuerentissimo uiro episcopo</i>	<i>qui pro eo paulo ante factus est, existimationis erit uenerabilis episcopi</i>
298 ₃	<i>formari</i>	<i>formari</i> edd. ueteres sed in margine adponentes <i>statui</i> <i>formari siue statui</i> Bar.

Sed haec quidem de editione Baronii; nunc ad aliud trans-eundum.

Inde a § 29 Uigilius libello suo inseruit sexaginta capitula Theodori Mopsuestini, quae inuenit in prima chartacei uoluminis parte sibi ab imperatore per Benignum Heracleae Pelagoniae episcopum transmissi (cf. p. 236 init. § 28). eadem capitula excepto uno omnia¹⁾ in sessione quarta concilii quinti Constantinopolitani (die 12 uel 13 Maii a. 553) recitata et in acta illius sessionis recepta sunt. ubi cum plane eisdem legantur uerbis, patet eandem uersionem Latinam, quam Uigilius accepit, praesto fuisse etiam concilio.

Acta concilii generalis quinti qui continent, Maassenus (G. d. Q. I 759) codices adfert duos:

C¹ = Paris. lat. 16832 (ol. Notre Dame 88) saec. X, inde

---

¹⁾ Quae ratio intercedat inter capitula Theodori in Constitutum recepta et ea, quae leguntur in actis concilii quinti, hac doceberis tabula:

Constituti:		Concilii V conlationis 4:
capp. 1—12	=	capp. 1—12
13		abest
14—30	=	13—29
abest		30
31—41	=	31—41
42—43	=	42 (duo capitula in unum coniuncta)
44—59	=	43—58
absunt		59—60
60	=	61
absunt		62—71

a fol. 134. contuli codicem benigne Gottingam transmissum aestate a. 1892;

C² = Sangall. 672 saec. IX. continet inde ab initio usque ad pag. 112 acta concilii usque ad conlationis quartae uerba *cum magna suppleuit subtilitate* (Mansi IX 221), quae uerba extrema sunt capituli 54 (actorum 53). deinde in ima pag. 112 margine scriptum est: *priora sunt de initiis concilii constantinopolitani. Sequentia uero de ultimis. quae et necessaria uidebantur.* sequuntur p. 113 damnationes concilii (Mansi IX 375—396). itaque Theodori capitula, quibus in Uigilii constituto numeri 55—60 praescripti sunt, in Sangallensi non leguntur. hunc quoque codicem ut a. 1892 Gottingae excutere possem, eorum, qui Sangallensi bibliothecae praesunt, egregia beneuolentia factum est.

Primus acta huius concilii ex codice aliquo ignotae originis edidit Surius.¹⁾ quam editionem Romani conciliorum editores codice, ut ipsi profitentur²⁾, nullo adhibito ita repetiuerunt, ut uerba quam plurimis locis de suo interpolarent. deinde Labbeus, cum nouam conciliorum institueret collectionem, nactus est ille quidem codicem Parisinum C¹ sed lectionum eius perraro habuit rationem. totum codicem C¹, quamquam non ubique ea qua par erat diligentia, excussit Stephanus Baluzius collationemque edidit in Noua collectione conciliorum I (1683) col. 1491—1548. Baluzii notas adhibuerunt Harduinus Coletius Mansius, sed ne hi quidem ea qua decebat usi sunt diligentia, ut saepissime etiam apud Mansium in uerborum ordine editorum Romanorum inania deprehendantur inuenta.

Praeter Parisinum C¹ Baluzius adhibuit codicem quendam Bellouacensem (C³) nobis non seruatum eique simillimum, quo usus erat Surius. uterque enim codex, et Surii et

---

¹⁾ Tomus secundus conciliorum omnium (. . . per F. Laurentium Surium Carthusianum), Colon. Agripp. 1567 p. 490 sqq.

²⁾ Concilia generalia ecclesiae catholicae Pauli V. Pont. Max. auctoritate edita. Tom. II (1609) fol. 2^v.

Bellouacensis, a Parisino aliquot locis quam maxime distant, inprimis ea re, quod Parisinus cum acta collationis primae et secundae hic illic duobus illis exhibet uberiora¹⁾, tum in actis collationis septimae scripta aliqua obfert, quae in illis omnino non leguntur²⁾. quod quidem sitne re uera ita explicandum, ut forma breuior contrahendo omittendo ex Parisini recensione orta sit, hic non examinauerim, praesertim cum in eis partibus, in quibus nobis uersandum est, duarum illarum familiarum nulla extet differentia. sufficiat statuisse cum Bellouacensi Surique codice stare etiam Sangallensem (C²), quippe qui in actis primae et secundae collationis (septimam enim non iam exhibet) eandem quam illi obferat formam breuiorem.

Adhibui igitur in recensendis Theodori capitulis a Uigilio in Constitutum receptis et codicem Parisinum C¹ et, quantum quidem extat, Sangallensem C²; contra Bellouacensis deperditi lectiones non nisi eis adnotauit locis, ubi diserte de eis Baluzius uerba fecit: cauendum enim esse, ne ex silentio Baluzii de codicum lectionibus quidquam concluderemus, ubi primum paucas Parisini paginas denuo contuli, ilico perspexi. deinde in ea parte, ubi non solum C¹ sed etiam C² nobis praesto est, consensum eorum significauit littera C neque in eadem parte, ubicumque aut C¹ aut C² cum V concordat, codicis discrepantis leues corruptelas adnotauit. quibuscumque enim locis aut VC¹ stant contra C², aut VC² contra C¹, ueri quam simillimum uidetur lectionem duobus communem iam in eo fuisse codice, quem eundem (aut cuius apographa inter se simillima) legebant et Uigilius et synodus quinta Constantinopolitana.³⁾ quem codicem minime

¹⁾ cf. Hefele, Conciliengesch. II² 865 adn. 1; Mansi IX 181 sq., 194—198.

²⁾ Conferenda sunt de hac re, quae disputauerunt Baluzius l. c. 1475 sqq. (= Mansi IX 163 sqq) et Hefele l. c. § 267.

³⁾ Duo loci fortasse excipiendi: 255₃ solus C² recte exhibet *differentiam... tantam* (διαφορὰν... τοσαύτην uerba Graeca apud Leontium seruata), *differentiam... tantum* falso VC¹; 234₈ *conferrī* recte C² et teste Baluzio C³ (ἀντιβληθῆνα: textus Graecus), *confiteri* corrupte VC¹. qui

fuisse mendis uacuum, exempli causa probatur communi eaque falsa codicum VC¹C² lectione 258₁₆ *talibus* (pro *talis*) uel corrupta scriptura codd. VC¹ (C² deest) 282₂₂ *oboedientiam* (pro *inoboedientiam*).

Superest, ut moneam partem capitulorum Theodori, quorum uersio Latina legitur apud Uigilium et in actis synodi quintae, etiam Graece aetatem tulisse, seruata uidelicet a Leontio Byzantio. edidit ea A. Mai in scriptor. ueter. nouae collectionis tomo VI p. 299 sqq., cuius textum ego subscripsisse satis habui codice ipso denuo non inspecto.

De collectione Anselmi Lucensis:

Collectionis Anselmi Lucensis usque ad hunc diem nondum editae codices inspexi hos:

A¹ = Uatic. 1364 membr. saec. XII.

A² = Barberin. XI 178 membr. saec. XII.

A³ = Uatic. 4983 chart. saec. XVI,

de quibus conferas Ballerinos in Appendice operum Leonis I p. CCXCV sqq. Anselmus quas cum Auellana communes habet aut epistulas integras aut particulas epistularum, eas non omnes ex Auellana hausit. immo ex codice quodam deteriore Codicis Iustiniani transsumpsit epistulam 84 (A¹: lib. I 88; A²: lib. I 91), ex collectione Hispana uel potius Pseudoisidori¹⁾ epistulae 37 uerba 84₇₋₁₉ *denique praedicante. . studia profutura* (A¹: lib. VI 14; A²: lib. VI 17) et frustula quaedam ep. 160 (A¹: XI 31; A³: XII 31), scilicet initium usque ad 611₆ *iudicaueras* et 611₁₅₋₂₀ *negatum est. . correcti.* contra ex Auellana hausit et particulas illas ep. 103, de quibus uide ad p. 483₂ et 484₃ (A¹: XII 23; A³: XIII 22)

loci ita uidentur explicandi, ut uerae lectiones in C² (et C³) occurrentes aut coniectura restitutae sint aut casu quodam et in V et in C¹ eadem corruptela deprauatae.

¹⁾ Uerisimile hoc efficitur exempli gratia his Anselmi lectionibus: 84₁₁ exhibet *forte*, 84₁₉ *sua studia*; 610₁₅ in titulo *Sacratissimo ac beatissimo archiepiscopo almae urbis Romae et patriarchae Hormisdæ*; 611₂ *nobis* (cum Isidoro), 611₄ *uobis consentiunt* (cum Isidoro).

et, quod in adparatu commemorare neglexi, uerba quaedam ep. 101, scilicet 467₆₋₂₀ *nec quisquam . . . discretam* quibus ipse eundem quem V praeposuit titulum: *Gelasius uniuersis episcopis per Dardaniam siue per Illiricum constitutis* (A¹: XI 30; A³: XII 30).¹⁾ denique ex codice quodam Auellanae etiam integram ep. 95 mutuatus est (A¹: XI 69; A³: XII 68) quamquam, ut alio loco uberius explicabo, interpolatam hic illic lectionibus eius formae epistulae breuioris, quam littera Σ significauit.

De recensione epistularum 95 et 99.

De recensione harum epistularum cum uberius agendum sit quam harum paginarum angustiae uidentur permittere, hic eis, quae sub initio utriusque adnotauit, nihil addo sed relego ad ea, quae de hac re propediem alibi exponam.

De recensione epistulae 104.

Epistula 104 (*Quod plene fieri cupimus*) a Symmacho papa ad Orientales data antequam per Carafam depromeretur ex codicibus collectionis Auellanae, iam edita erat in libro satis raro, quem mihi suppeditauit regia nostra bibliotheca Berolinensis quique inscriptus est *'Gesta duorum conciliorum, quae inter reliqua minus reperiuntur, nempe Magunciaci quod celebratum est anno salutis DCCCXXXIII V Idus Iunii et Vuormaciensis XVII Calendas Iunii . . . Basileae exudebat Henricus Petrus'*. in fine additum est *'Basileae exudebat Henricus Petrus mense augusto anno MDXXXIP.* quo quidem in libro actis duarum illarum synodorum p. 57 'coronidis uice' subiungitur nostra epistula, quam unde sumpserit editor quamuis non profiteatur, tamen hanc editionem (ψ) non dependere ex Auellanae codicibus nobis etiamnunc seruatis demonstratur talibus locis, quibus contra V stet cum codice Berolinensi B. uelut, ut non nisi paulo grauiora adferam, exhibent:

¹⁾ Ex Anselmo haec desumpsit Gratianus (C. 24 qu. 2 c. 4), qui ex ipsa Auellana nihil hausit.

488 ₁₃	<i>nestorii contagione laborauerit</i>	B φ: om. V
488 ₂₁	<i>scaeuo</i> B, <i>saeuo</i> φ:	<i>crebro</i> V
489 ₁₄	<i>mutata</i> B φ:	<i>mutua</i> V
492 ₂₁	<i>ista</i> B φ	om. V.

sed ne ex codice B quidem uel simili eius fratre originem duxit φ, cum permultis locis consentiat cum V, distet a B. immo fortasse non desunt indicia, quibus concludi possit φ ne ex eodem quidem fonte fluxisse, ad quem et V et B redire statuendum est; cf. 489, sq. *Apamiae Tyri* V B: *Apameae Ethyrii* φ, ubi certissime legendum est *Apamiae et Tyri*; 490₁₅ *maiorum* B, *malorum* V: *maiora* recte φ. quamquam haec et pauciora et leuiora sunt, quam unde certi quidquam ausim colligere. id tamen tenendum est editionem φ, quamuis permultis corruptelis ineptisque mutationibus deprauata sit, tamen ideo nonnullius esse momenti, quod ubicumque V et B inter se dissentiunt nec facile dixeris, utri maior fides habenda sit, eius codicis scriptura uera genuinaque uidetur, quocum illa consentit.

Repetiuerunt editionem φ Petrus Crabbe in Conciliorum omnium tam generalium quam particularium . . . tomo I (Col. Agr. 1551) p. 1028 et Orthodoxographia theologiae sanctae (Basil. per Henr. Petri 1555) p. 910; nonnullis locis eam adhibuit iam Baronius (ad a. 512, 36), qui exempli gratia lacunam illam in V eiusque propagine initio § 3 p. 488₁₃ extantem ex illa expleuit.

De collectione Hispana.

Hispana quae dicitur collectio cum Auellana communes habet epistulas quinque:

1) rescriptum Honorii imperatoris ad Bonifatium *Scripta beatitudinis*¹⁾ = Auellanae ep. 37.

2) epistulam Iohannis Constantinopolitani ad Hormisdam *Redditis mihi litteris*²⁾ = Auellanae ep. 159.

¹⁾ Collectio canonum ecclesiae Hispanae (ed. Gonzalez): Tom. II Ep. stolae decretales ac rescripta Romanorum pontificum, Matrini 1821, p. 39.

²⁾ *ibid.* n. 88 p. 144.

3) epistulam Iustini Augusti ad Hormisdam *Scias effectum*¹⁾
= Auell. ep. 160.

4) epistulam Hormisdae ad Iustinum *Inter ea quae ad unitatem*²⁾ = Auell. ep. 236.

5) epistulam Hormisdae ad Epiphanium Constantinopolitanum *Multo gaudio*³⁾ = Auell. ep. 237.

E quibus cum epistulam 37 e Dionysii Exigui decretalium collectione una cum ceteris huius collectionis epistulis in Hispanam transisse iam supra⁴⁾ commemorauerim, restat, ut pauca addam de quattuor reliquis epistulis aut scriptis ab Hormisda aut ad eum ab aliis datis. quas quidem ne ex Auellana in Hispanam translatas esse statuamus, obstant plura. sane quod haud paucis earum locis Hispana lectionem seruauit integram, quibus corruptam obfert V, id nihil ualet, neque enim per se ullo modo ueri dissimile putandum esset ei, qui Hispanae decretales in unum collegit, Auellanae codicem praesto fuisse Uaticano nostro aliquanto emendatiorem.

Neque uero desunt loci, ubi in Hispana eam deprehendas recensionem, quae ex Auellana fluxisse non possit. omissis aliis duo adferam exempla ex epistularum inscriptionibus repetita. epistulae 236 titulum Auellana, ut in hac quidem parte solet, quam maxime exhibet contractum: *Hormisda Iustino Augusto*; plenior inscriptionem: *Gloriosissimo atque clementissimo filio Iustino Hormisda episcopus (salutem)* praefigit Hispana eamque ita comparatam, ut non sit, cur eam non esse genuinam putes. eodem modo ne ep. 237 quidem inscriptionis in Auellana quidquam relictum est praeter *Hormisda Epiphanio episcopo Constantinopolitano*, id quod eodem modo una excepta in omnibus epistulis ab Hormisda ad aliquem episcopum datis factum est. at Hispana hic quoque titulum exhibet plenior *Dilectissimo fratri Epiphanio*

¹⁾ ibid. n. 87 p. 143.

²⁾ ibid. n. 86 p. 141.

³⁾ ibid. n. 93 p. 150.

⁴⁾ cf. p. LXI

episcopo Hormisda, qua adloquendi episcopus formula Hormisdam re uera usum esse testantur non solum omnes fere ¹⁾ ceterae huius papae epistulae in Hispana seruatae (Thiel, Hormisdæ ep. 24, 25, 26, 142, 143) sed etiam nonnullae eiusdem epistulae alibi traditae, scilicet duae, quas dedit ad Caesarium Arelatensem (Thiel n. 9 et 150), et una illa, de qua supra dixi, etiam in Auellana pleniore inscriptione praedita: Auell. ep. 106 *Dilectissimo fratri Dorotheo episcopo Hormisda episcopus*.

Sed accedit aliud. Auellana enim collectio si re uera ei, qui Hispanae decretales collegit, praesto fuisset, hunc etiam alias inde epistulas collectioni suae inserturum fuisse quam maxime ueri simile est. sed neque ullum extat indicium, ex quo omnino ullum Auellanae exemplum antiquis temporibus ²⁾ in Hispaniam perlatum esse aliquo modo concludi possit, et certo demonstrari potest, quomodo quattuor illae epistulae, quas Hispanae cum Auellana communes sunt, eo peruenerint. ipsum enim Hormisdam singula epistularum 159, 160, 236, 237 exemplaria in Hispaniam misisse ipsius edocemur uerbis, ac primum quidem mense Iulio a. 519 ad Iohannem Illicitanum datis ³⁾: *De qua parte ut ad diuersionem tuam plenius perfectum gaudium perueniret, libelli Iohannis fratris et eonsacerdotis nostri Constantinopolitani episcopi* (= ep. 159) *et Iustini elementissimi princepis Orientis saerarum litterarum* (= ep. 160) *exemplaria pariter eredinus destinanda*; deinde eis, quae haud ita multo post a. 521 d. 26 Martii scripsit ad episcopos per Baeticam prouincias constitutos ⁴⁾: *Mox post nostrorum reditum ab Orientalibus missa legatio est. certa sperauit, certa consuluit. sed facimus de his, quae fuerunt dicenda, compendium,*

¹⁾ Epistula ad Iohannem Illicitanum data (Thiel n. 88) in uetustis Hispanae codicibus adloquendi formula omnino carere uidetur, cf. edit. Gonzal. II n. 89 p. 145.

²⁾ Unum Auellanae codicem hodie ex Hispania notum (Escor. ç II 21) pendere ex codice Uatic. α saec. XI exarato p. XXXIII demonstrari.

³⁾ Thiel ep. 88 p. 885.

⁴⁾ Thiel ep. 143 p. 981.

ipsa potius ad instruendam notitiam uestram, quae a nobis sunt responsa, dirigentes, quibus responsis nemo non uidet denotari ep. 236 ad Iustinum et ep. 237 ad Epiphanium datas, quippe quas una cum epp. 238 et 239 die 26 Mart. datas Constantinopolim detulerint Iohannes Claudiopolitanus ceterique legati ab Epiphanio Romam missi. ¹⁾ hoc igitur modo quattuor illae epistulae in Hispaniam peruenerunt; ubi cum essent diuulgatae, ²⁾ factum est, ut insererentur collectioni Hispanae.

Itaque statuendum est Hispanam ex Auellana non pendere. ³⁾ quod quamquam ita est, tamen non desunt loci, sane paucissimi, ubi duae illae collectiones eandem obferant uerborum corruptelam. nam cum 609₂₆ in libello fidei a Iohanne Constantinopolitano ad papam dato et V et Hisp. exhibeat *quod si in aliquo a professione mea dubitare temptauro, his, quos condemnaui, et per condemnationem propriam consortem me esse profitcor, pro dubitare restituendum esse deuiare* et per se patet et comprobatur altero eiusdem libelli exemplo, quod e scrinio sedis apostolicae editum Hormisda subiunxit epistulae (Thiel n. 26) ad omnes episcopos Hispaniae datae, ubi *deuiare* recte legitur (Thiel p. 796, 6). deinde in eadem Iohannis epistula 608₁₂ et V et Hispanae editio Gonzalezii uetustis Hispaniae codicibus innixa exhibet: *omnibus actis a sanctis istis quattuor synodis . . de confirmatione fidei . . adsentio et nihil titubare de bene iudicatis patior sed et conantes aut enisos usque ad unum apicem placiturum perturbare lapsos esse a sancta dei generali et apostolica ecclesia scio, in quibus uerbis placiturum ineptum esse nemo non uidet. Pseudoisidorus haud bene mutauit placitorum, cum sine dubio scriptum fuerit placita <ea>rum.*

¹⁾ cf. O. Günther, Beiträge zur Chronologie der Briefe des Papstes Hormisda (Sitzungsber. d. k. Akad. d. Wiss. CXXVI n. XI) p. 40, p. 42.

²⁾ cf. Hormisdae ad Iohannem Illicitanum uerba (Thiel p. 885): *Ea uero, quae significare curauimus, in eorum sacerdotum, qui fraternitati tuae uicini sunt, curabis perferre notitiam . .*

³⁾ Auellanam quattuor illas epistulas hausisse ex Hispana non uereor ne quisquam autumet.

Hae igitur Auellanae Hispanaeque corruptelae¹⁾ ad eundem quendam fontem referendae sunt; qui quis fuerit, dubium esse nequit. certum enim est sedi apostolicae antiquis illis temporibus in adseruandis epistulis a papis et ad papas scriptis eundem fuisse morem, quem secuti sunt fere uniuscuiusque aetatis homines: epistulae seu ab ipso papa seu a notariis eius conceptae priusquam emitterentur, describebantur in libro ut ita dicam copiali eundemque in librum referebantur quascumque epistulas papa ab aliis accipiebat. iam fac in describenda Iohannis Constantinopolitani epistula errores illos commissos esse: nonne paene necessarium erat transferri eos non solum in collectionem Auellanam sed etiam in illud exemplar, quod ipsum quoque e libro copiali descriptum mittebatur ad Iohannem Illicitanae ecclesiae episcopum? ²⁾

Pauca hic addere licet de ratione, quam in Hispanae lectionibus adnotandis secutus sum. uetustos enim codices eius in Hispania adseruatos (cf. Maassen, G. d. Q. p. 667 sqq.) cum ipsos adire non possem, imprimis adhibui editionem Gonzalezii supra commemoratam, quae codicum illorum fundamento innititur. sed cum uni Gonzalezio fidem habere nollem, quippe quem in subscribendis uariis lectionibus multo parciores fuisse inter omnes constet, primum quidem³⁾ contuli codicem

i^x = Uatic. 1341 saec. X,

¹⁾ Addendum uidetur, quod 721₁₄ et in Hispana et in Auellana (et Hadriana) legitur: *anne aliud expectat quod*; neque enim persuasum habeo ipsum Hornisdam pro *spectare* dixisse *expectare*.

²⁾ Ea quae dixi de hisce Hispanae epistulis ex registris sedis apostolicae deriuandis non pugnant neque cum eis quae supra dixi de genuinis epp. 236 et 237 in Hispana inscriptionibus neque cum eis, quae alio loco exponam de contracta quam Auellana exhibet titulorum forma iam ad ipsa illa registra referenda. quid enim mirum, si iubente papa epistularum quarundam apographa addi litteris ad aliquem episcopum mittendis in illis non breuis forma titulorum retinebatur propter solam notariorum commoditatem in registris adhibita sed ab ipso notario plenae usitataeque restituebantur inscriptiones?

³⁾ Codicem Passionum a Maasseno p. 667 commemoratum in bibliotheca Angelicana ut inuenirem, non contigit; cod. Uatic. Palat. 575 non est integer neque earum epistularum, de quibus nos agimus, ullam exhibet.

de quo adcuratissime egit Maassenus in Studiorum Pseudoisidorianorum parte altera (= Sitzungsber. der K. Akademie der Wissensch. CIX, II). quem codicem Maassenus ad eam formam Hispanae referendum esse demonstrauit, quam ipse dixit Hispanam Gallicam quamque etiam puriorem exhibet cod. Uindob. 411.¹⁾ ad quem codicem Uaticanum proxime accedunt codices collectionis Pseudoisidori, quem priusquam collectionem suam Gallica Hispanae forma innixam emitteret, ad uelandam fraudem idem Maassenus quam maxime reddidit probabile alteram adornasse collectionem, eam scilicet, quam hodie obfert Uaticanus ille 1341. Pseudoisidorianae igitur codices excussi duos:

i² = Uatic. 630 saec. XI²⁾;

i³ = Uatic. 3791 saec. XII³⁾.

iam lectionibus codd. i¹i²i³ comparatis cum editione Gonzalezii uidi, id quod expectaueram, in uniuersum quidem illas cum hac consentire neque tamen deesse locos, ubi i¹i²i³ ab editione Matritensi ita distarent, ut potius concordarent cum lectionibus Auellanae. quod quidem minime ita uidetur explicandum esse, ut Pseudoisidorus Hispanae uerba ex Auellana mutauerit: immo omnes illos locos, si adcuratius examinaueris, ita esse comparatos uidebis, ut Gonzalezium eis non uetustorum illorum codicum lectiones reddidisse sed aut errore aut falso corrigendi studio pro codicum uerbis substituisse sua paene certum sit. quae cum ita essent, eam secutus sum rationem, ut ubicumque consentiunt V et Hispanae editio Matritensis, non fere curarem nec interpolationes codicibus i¹i²i³ communes nec uniuscuiusque eorum menda propria; ubicumque autem V et Gonzalezii editio inter se distant, siglo Hisp. tantummodo eas significarem lectiones, quae communes sunt et editioni illi et i, id est consensui codicum i¹i²i³, eas

¹⁾ Ipsum Uindobonensem, cum Uindobonae degerem, ad nescio quem hominem doctum foras datum conferre non potui.

²⁾ cf. Maassen, Sitzungsberichte.. CVIII p. 1065, Decretales Pseudo-Isidor. ed. Hinschius p. LXI sqq.

³⁾ cf. Maassen l. c., Hinschius p. XXXII.

uero lectiones editionis Matritensis, a quibus et V et i pariter discedunt, adnotarem litteris 'Gonz.' adpositis.

De collectione Dionysio-Hadriana.

Eis, quae exposui de ratione inter Auellanam et Hispanam intercedente, apte adiciuntur pauca de epistulis et Auellana et Dionysio-Hadriana traditis.

Principalis forma collectionis decretalium a Dionysio Exiguo institutae, qualem prae ceteris exhibet cod. lat. Paris. 3837, cum Auellana nullo uinculo conexas est; epistolam enim 37, quae et in hac legitur et in illa, neque ex Auellana transisse in Dionysianam neque ex hac in illam quam certissime ex eis euadit, quae p. LX sq. de hac epistula breuiter adumbravi. plures quamquam ne eae quidem multae epistolae Auellanae communes sunt cum ea Dionysianae forma recentiore, quam siue Dionysio-Hadrianam siue Hadrianam adpellare consueuimus. exhibet enim Hadriana praeter ep. 37 Auellanae epistulas hasce:

1) Hormisdae ad presbyteros etc. secundae Syriae epistolae *Lectis litteris* (= Auell. ep. 140) initium usque ad uerba 572₁₀ *considerans propheta*; cf. Maassen, *Gesch. d. Q.* . . p. 448 n. 20 d.

2) epistolam Iustini ad Hormisdam *Quo fuimus semper* (= Auell. ep. 232) una cum adnexa sacerdotum Orientalium supplicatione *Haurite aquam* (= Auell. ep. 232^a); cf. Maassen, l. c. n. 20 a b.

3) epistolam Hormisdae ad Iustinum *Inter ea quae ad unitatem* (= Auell. n. 236), quam supra uidimus extare praeterea etiam in collectione Hispana; cf. Maassen l. c. n. 20 c.

Quas Hadrianae epistulas si contuleris cum uerbis Auellanae, et hanc et illam statim uidebis plane eandem exhibere recensioem; eadem enim forma inscriptionum, eadem subscriptiones, eadem denique haud paucae corruptelae. quarum adtulisse sufficiat has: 704₁ sq. et V et magna pars codicum H(adrianae) praebent: *fontes salutis euangelicas ueritates praedicationes manifeste ostendens*, ubi *ueritates* cum aliquot Hadrianae codicibus in *ueritatis* corrigendum uidetur. 705₁₁ sq. *dominus noster Iesus Christus unus est ex sancta et*

unius essentia trinitatis VH; id quod unum uerum est *unius essentiae trinitate* et hic et 705₁₅ et 706₁₂ dudum restitutum est. 705₁₄ *deum uerbum incarnatum est* et V et H falso pro *deus uerbum incarnatus est*. 705₁₇ *secundum dei uerbi natiuitatem* VH corrupte pro *secundam dei uerbi natiuitatem*. 706₅ sqq. *passibilem carni impassibilem deitati, circumscriptum corpori non circumscriptum spiritui* VH; in quibus uerbis librarii describentis errore uno loco commisso factum esse uidetur, ut etiam pro ceteris casibus ablatiuis ponerentur datiui. neque enim credo eum, qui hanc supplicationem e Graeco in Latinum sermonem transtulit nec meliorem nec peiorem quam quo omnes fere litterati eius temporis homines utebantur, datiuos Graecos falso etiam in Latino expressisse datiuis, praesertim in formula illa *passibilem carne, impassibilem deitate* tunc unicuique Latine uel mediocriter docto abunde nota. 707₆ sqq. *supplicamus igitur uestram elementiam sollicitudinem de perfecta ecclesiarum unitione sanetarum habere debere, ut unitas, quae cum dei facta fuerit iuuamine, nec ullo deinceps rationabili aut irrationabili occasione fomite inquietari pax possit* VH, nisi quod V omittit *de* et *facta*. aliquid turbatum esse in propatulo est; ego post *iuuamine* inserui *custodiatur*.

Itaque cum Auellana ex Hadriana hausisse non possit, tres illas epistulas Hadriana aut ex ipsa Auellana desumpsit aut ex fonte Auellanae i. e. registris sedis apostolicae. quorum utrum statuendum sit. facile perspicies adhibitis lectionibus, quas in ep. 236 obfert Hispana. ubi cum aliquot loci reperiuntur, quibus ueram lectionem seruauerit una Hispana, cum eandem corruptelam deprehendas in V et H,¹⁾ apparet eum,

¹⁾ cf. 717₁₅ *remansit* Hisp.: om. VH; 720₁₀ *doctrinam* Hisp.: *doctrina* VH addenda uidentur uerba, quae leguntur 719₁₄ sqq.:

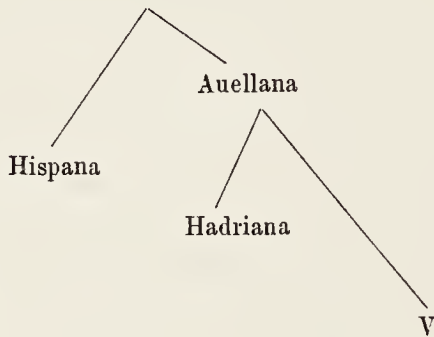
Hisp.:

magnum est sanctae et incomprehensibile mysterium trinitatis: deus pater, deus filius, deus spiritus sanctus trinitas indiuisa, et tamen notum est, quia proprium est pa-

VH:

magnum est sanetae et ineomprehensibile mysterium trinitatis: deus pater, deus filius, deus spiritus sanctus trinitas indiuisa, et tamen notum est, quia proprium patris,

qui epistulas illas Dionysii decretalium collectioni addidit, non ipsis sedis apostolicae registris sed exemplari quodam usum esse Auellanae iam illis corruptelis adfecto. quod exemplar codice nostro V aliquanto fuisse emendatius tuo iure expectaueris comprobaturque eis haud paucis locis, quibus uera lectio ab Hispana seruata etiam in Hadriana inuenitur, cum V aut lacunis aut aliis corruptelis deprauatus sit. itaque cum in recensenda ep. 236 hoc trium collectionum stemma statuendum sit

tris, ut generaret filium, proprium filii dei, ut ex patre patri nasceretur aequalis, proprium spiritus sancti, ut de patre et filio procederet sub una substantia deitatis. proprium quoque filii dei etc.

ut generaret filium, proprium filii dei, ut ex patre patri nasceretur aequalis, notum etiam, quid sit proprium spiritus sancti. proprium autem filii dei etc.

ubi quin genuinam lectionem seruauerit Hispana, dubium non est, neque enim credi potest Hormisdam, cum proprias duarum trinitatis personarum qualitates dilucide ac perspicue enumerasset, de tertia persona ita uerba fecisse, ut non solum, quod formam dicendi adtinet, ea quae proferret cum prioribus illis quam minime conuenirent sed etiam, quid spiritus sancti proprium esset, ipse non tam tacuisse quam ignorasse uideretur. immo uerba, quae praebent VH, interpolata sunt; quod ita factum esse putauerim, ut cum ante uerba *proprium quoque filii dei* etc. facili librarii cuiusdam errore excidissent uerba *proprium spiritus sancti ut de patre et filio procederet sub una substantia deitatis*, alius librarius, qui ut tertium quoddam membrum deesse bene perspiciebat, ita ecclesiastica doctrina minus erat imbutus, lacunam expleret insertis uerbis illis *notum etiam quid sit proprium spiritus sancti* quam maxime frigidis atque inertibus.

apparet, ubicumque V et Hadriana inter se distant, eam lectionem genuinam esse, cui accedit Hispana.

Superest, ut rationem reddam de Hadrianae codicibus a me excussis, neque enim ut adquiescerem in libris impressis¹⁾ adhibendis, posteaquam iterum iterumque uidi, quanta et incuria et libidine uel doctissimi saeculorum XVI et XVII homines in editionibus instituendis usi essent. a me potui impetrare. sed cum omnes Hadrianae codices, quorum numerum ingentem esse nemo ignorat, nec possem euoluere nec uellem, praeter aliquot Monacenses satis habui eorum contulisse antiquiores, in quos Italiam peragrans forte fortuna incidi. sunt uero hi:

h¹ = Monac. lat. 6242 saec. IX/X; cf. Maassen, Gesch. d. Q. p. 442 n. 29;

h² = Monac. lat. 6355 saec. IX; cf. Maassen p. 442 n. 20;

h³ = Uatic. Reg. 1021 saec. IX; cf. Maassen p. 441 n. 5;

h⁴ = Ottobon. 312 saec. X/XI; cf. Maassen p. 442 n. 33;

h⁵ = Lucens. 125 saec. X; cf. Maassen p. 443 n. 59;

h⁶ = Uatic. Reg. 1043 saec. X; cf. Maassen p. 442 n. 32;

h⁷ = Uatic. Palat. 578 saec. IX/X; cf. Maassen p. 442 n. 25;

h⁸ = Monac. lat. 3860 saec. X; cf. Maassen p. 443 n. 55;

h⁹ = Monac. lat. 3860_a saec. X; cf. Maassen p. 443 n. 56;

h¹⁰ = Uatic. 1337 saec. X ut mihi uidebatur; cf. Maassen p. 443 n. 36;

quibus, quod tres illas epistulas adinet, adiungendus est

d² = Uatic. 5845 saec. IX,

qui cum genuinam Dionysii decretalium collectionis formam exhibeat, post hanc tamen ipsa illa obfert additamenta, quae alio ordine disposita Dionysio-Hadrianae propria sunt²⁾.

Quos codices si ita in usum uocaui, ut non adnotarem nisi lectiones aut omnibus aut certe parti eorum communes nec fere respicerem recentiorum manuum correctiones, hoc

¹⁾ Extant tres editiones annis 1525, 1609, 1687 emissae; cf. Maassen p. 444, § 587 n. 1—3.

²⁾ cf. Maassen p. 450.

omnibus spero probatum iri, neque enim ad id, quod nos agimus, singuli singulorum librariorum errores aut lectiones ex his libris in illos interpolatae quidquam faciunt. deinde per se patet, ut qui e multis codicibus elegerim paucos forte oblatos, me non esse conatum horum stemma quod dicitur eruere. quod num in Hadrianae codicibus, qui etiam magis quam ceterarum collectionum libri manu scripti alius ex alio esse correcti atque interpolati uidentur, omnino possit fieri, aliquo modo dubito. sufficiat igitur de codicum illorum adfinitate adumbrasse pauca sed ea satis certa. ad unam familiam pertinere codd. $h^1h^2h^3h^4$, ad alteram $h^5h^6h^7h^8h^9h^{10}d^2$ inde uidetur euadere, quod 717₁₁ uerba *quid enim est*, quae cum Auellana et Hispana exhibent etiam $h^1h^2h^3h^4$, ommissa sunt¹⁾ in $h^5h^6h^7h^8h^9h^{10}$, quibus cum accedat d^2 , aut (id quod non satis ueri simile uidetur) archetypum quendam codicum $h^1h^2h^3h^4$ ex Auellana seu Hispana correctum esse aut eos falli necesse est, qui eam totius Dionysianae formam, quam d^2 exhibet, Hadriana putant antiquiorem esse.²⁾ deinde inter codices illius classis non solum h^2 et h^3 artissimo uinculo conectuntur³⁾ sed etiam h^2 et h^1 ita uel in leuissimis uitiis concordant, ut non uideatur fieri posse. quin ex uno eodemque exemplari descripti sint. quod alteram familiam adtinet, imprimis monendum est de libris Augustanis h^8 et h^9 , qui cum ipsi quoque inter se quam simillimi sint, fluxisse uidentur ex archetypo quodam hic illic Hispanae lectionibus inquinato; cf. e. gr. 719₁₁ *essentiam* *Hisp.* h^8h^9 : *essentia* uel *essentiae* ceteri codd. H; 719₁₇ *est* *Hisp.* h^8h^9 : om. V et ceteri codd. H. neque aliter iudicandi uidentur alii haud pauci loci ex adparatu critico facili opera colligendi, ubi omnibus ceteris Hadrianae codicibus eodem uitio deprauatis integram lectionem cum Hispana (et Auellana) obferunt h^8h^9 .

1) Omittuntur etiam in Hadrianae editionibus supra commemoratis.

2) cf. Maassen p. 449 sqq.

3) cf. quae de his codicibus exposui *Neues Archiv für ältere deutsche Geschichtsforschung* XVI p. 239 sqq., p. 249.

Initium ep. 140 atque integrae epp. 37 232 232^a 236 ut in Dionysio-Hadriana leguntur etiam in duabus aliis collectionibus cum principali Dionysiana cognatis. ex quibus eam, quam Maassenus adpellauit Hadrianam auctam (cf. Maassen p. 454 sqq.), ideo non curauit, quod ex Hadriana eam originem duxisse inter omnes constat. altera ea est Dionysianae forma, cui Maassenus nomen dedit Dionysianae Bobbiensis (l. c. 471 sqq.). in qua cum eadem inueniantur Hilari Simplicii Felicis Hormisdæ Gregorii II epistulae, quae in Hadriana extant, iam Maassenus coniecit eas ex hac in illam transisse. quod quidem eo comprobatur, quod 717₁₁, ubi uerba *quid enim est pars codicum Hadrianae* omittit, pars recte seruauit, haec uerba desunt etiam in codicibus Dionysianae Bobbiensis Ambros. S. 33 sup. et Uercell. CXI. itaque in recensendis illis epistulis ne huius quidem collectionis ratio habenda erat.

De epistula 231.

Epistula 231 ab Hormisda ad Possessorem episcopum data iam ante quam a Carafa ex Auellana collectione depromeretur typis descripta erat inter opera Iohannis Maxentii, quae una cum scriptis Fulgentii Ruspensis prodierunt Hagenouiae a. 1520 curante Ioh. Cochlaeo. quae editio quo nitatur codice, et ipse Cochlaeus et Willibaldus Pirckheymer duabus litteris ad Charitatem Pirckheymer uirginum Sanctae Clarae abatissam Norimbergensem directis luculenter exponunt (cf. pag. II et XC editionis commemoratae). fuerat codex 'peruetustus, Longobardicis et insuetis atque adeo incognitis huic saeculo litteris perscriptus' antea Ioannis Tritemii, quo mortuo Pirckheymer optinuit ut sibimet describendus permitteretur. qua opera haud sine magna difficultate Ioh. Cochlaeus tum Norimbergae uersatus ita perfunctus est, ut tempore instante ipse nil nisi Fulgentii opera absolueret, Maxentii uero opuscula eodem codice comprehensa per alium describenda curaret descriptaque Francofurdiae cum archetypo, quem in hac nouissima parte minus dicit fuisse integrum, ipse conferret.

ita factum est, ut Fulgentii Maxentiique opera coniuncta a. 1520 prodirent. de reliquis codicis fati nihil ut uidetur compertum est omnesque, qui postea edidere Maxentium, inde ab editione Coloniensi anni 1526 satis habuerunt repetuisse editionem principem Cochlaei.

Hormisdæ epistula, de qua hic agitur, inter scripta Maxentii extat fol. XXVIII. lectiones eius littera $\text{\textcircled{D}}$ significauit. et quidem $\text{\textcircled{D}}$ haud paucis locis uerba Hormisdæ integriora reddere quam V ex adparatu critico ipse doceberis. animaduertendum autem omnino $\text{\textcircled{D}}$ aliam prae se ferre recensionem quam quae collectione Auellana tradita est, id quod hisce inprimis locis euadit: 696₁₆ *Hormisda Possessori episcopo V: Dillectissimo fratri Possessori Hormisda* $\text{\textcircled{D}}$ 699₆ *deciperent V: possint aliquos decipere* $\text{\textcircled{D}}$ 700₁₃ *praecceptis V (alias 'disciplinis' V man. 1 in marg.): disciplinis* $\text{\textcircled{D}}$. etiam uerba *deus te incolumem custodiat frater charissime*, quae 700₂₁ post *agnoscat* exhibet $\text{\textcircled{D}}$, uix librarii errore factum est, ut in V desint; immo talia scribebantur in eis epistularum exemplaribus, quae re uera papa misit, omittebantur in schedis seu apographis, quae retinebantur in scriniis sedis apostolicae.

Aliud ad epistulae huius uerba restituenda subsidium praebet ipsius Iohannis Maxentii tractatus a Cochlaeo fol. XXIX editionis commemoratae expressus (= μ). quem tractatum ut redargueret ea, quae ad Possessorem Hormisda scripserat, ita Maxentius instituit, ut papae uerba, quae extant inde a § 1 usque ad initium § 10, paene ad litteram frustatim ipse repeteret repetitaque perstringeret. praebet uero μ eandem quam $\text{\textcircled{D}}$ recensionem, nam, ut alia omittam, 699₆ ubi in V legitur *deciperent*, non solum $\text{\textcircled{D}}$ sed etiam μ exhibet *possint aliquos decipere*.

Sed aliud obiter monendum. 698₁₁ sqq. Hormisda monachos Scythicos ita depingit: *co usque tumoris elati, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse iudicium, nec in numero fidelium deputantes sequaces traditionis paternae, si suae uiderint cedere nolle sententiae*. pro *cedere*, si Cochlaeo fides habetur, uetus codex, ex quo et $\text{\textcircled{D}}$ et μ fluxerunt, in

utraque epistula minus bene exhibuit *credere*, id quod librarii tantum errori adtribuendum esse in propatulo est. quem errorem nisi quis iam a notario sedis apostolicae, qui iussu papae epistulam Possessori transmittendam litteris mandauit, commissum ac dein per omnia exemplaria propagatum esse putauerit (id quod haud ita ueri uidetur simile esse), aliquo modo probabile fit iam ipsum Maxentium papae epistulam suo tractatui praeposuisse coniunctaque edidisse et hunc et illam. neque enim facile credideris id epistulae Hormisdae exemplum, quod nescio quis quandoque Maxentii scriptis inseruerit, casu quodam loco illo idem uitium contraxisse, quo deprauatum erat aut exemplar epistulae ad Maxentium delatum aut tractatus Maxentii exemplum, quo utebatur is, qui ei Hormisdae epistulam adiunxit.

Sed hoc ipse confiteor paulo esse incertius. in edenda uero epistula eam secutus sum rationem, ut recensionem V quam accuratissime redderem emendaremque ex $\text{D}\mu$. eis tantum locis, ubi sola librariorum incuria aliqua aut omissa uiderentur aut deprauata esse, neque tamen reciperem ea, quae a recensione V aliquo modo afuisse cogitari possent.

Scribebam Berolini mense Octobri a. 1895.

O. Günther.

Corrigenda.

39₁₇ leg. *Eutychi* 50₁₆ leg. *dissentienti* 131₁₁ tenendum erat *aestimans*, cf. exempli gratia locos a Woelfflino in editione regulae Benedicti p. 81 s. u. 'nominatiuus absolutus' congestos. 201₁₃ leg. τεράδα 223 adnot. lin. 10 leg. *librarius tertius* 320 adnot. lin. 10 leg. *1364 saec. XII*; epistula 87 edita est etiam *BTA I 489*. 342 ep. 91 edita est etiam *BTA I 519*. 431 adnot. lin. 1 leg. (<loqueretur> *de solo*). 445 adnot. lin. 11 leg. 10 *aput*.

EPISTULAE

IMPERATORUM PONTIFICUM ALIORUM

INDE AB A. CCCLXVII USQUE AD A. DLIII DATAE

AUELLANA QUAE DICITUR COLLECTIO

Conspectus siglorum quae inprimis adhibita sunt.

Collectio Auellana.

V = Uatic. 3787 saec. XI ineuntis.

F = fragmentum saec. X/XI extans in fine cod. Uatic. 4961.

α = Uatic. 4961 saec. XI ineuntis ex V descriptus.

α^2 }
 α^3 } = cod. α posterioribus manibus correctus.
 α^4 }

o = Ottobon. 1105 saec. XVI ex apographo codicis α descriptus.

o^2 = o posterioribus manibus correctus.

ρ = Uatic. 5671 saec. XVI ex o descriptus.

ρ^2 = ρ posterioribus manibus correctus.

Angelic. = Angelic. 292 saec. XVI/XVII ex ρ descriptus.

B = Berolin. lat. 79 (Phillipp. 1776) saec. IX.

Q = collectio Quesnelliana.

q^1 = Einsidl. 191 saec. IX.

q^2 = Uindob. 2141 saec. IX.

q^3 = Uindob. 2147 saec. IX/X.

D = Dionysianae forma antiquissima.

d^1 = Paris. 3837 saec. IX.

d^2 = Uatic. 5845 saec. IX.

H = collectio Dionysio-Hadriana.

h^1 = Monac. 6242 saec. IX/X.

h^2 = Monac. 6355 saec. IX.

h^3 = Uatic. Regin. 1021 saec. IX.

h^4 = Ottob. 312 saec. X/XI.

h^5 = Lucens. 125 saec. X.

h^6 = Uatic. Regin. 1043 saec. X.

(1.)

QUAE GESTA SUNT INTER LIBERIUM ET FELICEM EPISCOPOS.

Temporibus Constantii imperatoris filii Constantini durior
orta est persecutio Christianorum ab impiis haereticis Arrianis
anniteinte Constantio, qui et Athanasium episcopum resistantem
5 haereticis persecutus est et, ut damnaretur ab omnibus epi-
scopis, imperavit. quod etiam metu principis facere tempta-
uerunt omnes ubique pontifices inauditum innocentemque
damnantes; sed Liberius Romanus episcopus et Eusebius
Uercellensis et Lucifer Caralitanus et Hilarius Pictauensis
10 dare sententiam noluerunt. hi ergo mittuntur in exilium pro
fide seruanda. cum Liberio Damasus diaconus eius se simulat 2
proficisci. unde fugiens de itinere Romam redit ambitione
corruptus. sed eo die, quo Liberius ad exilium proficiscebatur,
clerus omnis id est presbyteri et archidiaconus Felix et ipse
15 Damasus diaconus et cuncta ecclesiae officia omnes pariter
praesente populo Romano sub iureiurando firmarunt se uiuente
Liberio pontificem alterum nullatenus habituros. sed clerus
contra fas, quod minime decebat, cum summo periurii scelere

1. *Edidit una cum n. 2 et 2a Iac. Sirmond, Marcellini et Faustini libellus precum . . Parisiis 1650; n. 1 et 3—40 edidit Guil. Meyer Spirensis in Indicibus scholarum Gottingensibus 1888 et 1888/9. 1 Titulo IN HOC CODICI CONTINENTUR EPISTOLE CCXLIII. QUAE GESTA SUNT . . in margine V man. 1 adscripsit: Quae uera sunt uenerans (uenerara o²), lector, quae in detractionem romani pontificis et in defensionem hereticorum inueneris, caue. his in codice p addit p²: Illa uerba fuerunt addita a Papa Marcello 2° cum esset adhuc presbyter cardinalis ecclesiae Romanae. de quo errore uide quae exposui Prolegom. cap. I 2 Constantii o²: constantini V 3 arianis V 4 annuente o Sirm. 5 dannaretur V omibus V 10 mittantur V, corr. o² 11 simula V, corr. a 13 quod V, corr. Sirm. 16 romano o: umano V 18 dicebat V, corr. o*

Felicem archidiaconum ordinatum in loco Liberii episcopum
 susceperunt. quod factum uniuerso populo displicuit et se ab
 3 eius processione suspendit. post annos duos uenit Romam
 Constantius imperator; pro Liberio rogatur a populo. qui mox
 annuens ait 'habetis Liberium, qui, qualis a uobis profectus 5
 est, melior reuertetur. hoc autem de consensu eius, quo
 manus perfidiae dederat, indicabat. tertio anno redit Liberius,
 cui obuiam cum gaudio, populus Romanus exiuit. Felix notatus
 a senatu uel populo de urbe propellitur. et post parum tem-
 poris impulsu clericorum, qui peiurauerant, inrumpit in urbem 10
 et stationem in <basilica> Iuli trans Tiberim dare praesumit.
 quem omnis multitudo fidelium et proceres de urbe iterum
 4 cum magno dedecore proiecerunt. post annos octo Ualentini-
 ano et Ualente consulibus X Kalendarum Decembrium die
 defunctus est Felix. Liberius misericordiam fecit in clericos, 15
 qui peiurauerant, eosque locis propriis suscepit. itemque
 octauo Kalendas Octobr. Gratiano et Dagalaifo consulibus
 5 Liberius humanis rebus eximitur. tunc presbyteri et diacones
 Ursinus Amantius et Lupus cum plebe sancta, quae Liberio
 fidem seruauerat in exilio constituto, coeperunt in basilica 20
 Iuli procedere et sibi Ursinum diaconum pontificem in loco
 Liberii ordinari deponunt; periuri uero in Lucinis Damasum
 sibi episcopum in loco Felicis expostulant. Ursinum Paulus
 Tiburtinus episcopus benedicit. quod ubi Damasus, qui semper
 episcopatum ambierat, comperit, omnes quadrigarios et im- 25
 peritam multitudinem pretio concitat et armatus fustibus ad
 basilicam Iuli perrumpit et magna fidelium caede per triduum
 6 debacchatus est. post dies septem cum omnibus periuris et

2 uniuersa *V*, quod moneo contra Meyerum 4 constantinus *V*, corr. o²
 5 habebitis dubitanter Meyer 11 iuli *Vatic.* 3786: uili *V*, iulii o²;
 basilica, quod ante Iuli inserui (cf. § 5), ante trans inseruit o 15 ele-
 ros *V*, corr. ρ² 16 in locis α *Sirm.* 17 Kalendas Octobris *Sirm.*:
 Kalendis octob⁵ *V* dagalaifi fort. α³ 20 exio *V*, corr. o basilicam Meyer
 22 periuria *V*, corr. o 23 ep̄sc̄ ex ep̄c̄ corr. *V*
 26 armatus *Sirm.*: armatos *V*, quo seruato pro perrumpit dubitanter
 perducit proponit Meyer

arenariis, quos ingenti corrumpit pretio, Lateranensem basilicam tenuit et ibi ordinatus episcopus et redimens iudicem urbis Uuientinum et praefectum annonae Iulianum id egit, ut Ursinus uir uenerabilis, qui prius fuerat pontifex ordinatus, cum
 5 Amantio et Lupo diaconibus in exilium mitteretur. quod ubi factum est, coepit Damasus Romanam plebem, quae sibi nolebat procedere, fustibus et caede uaria perurguere. presbyteros quoque numero septem detentos per officium nititur ab urbe propellere, sed plebs fidelis occurrens eosdem presbyteros
 10 eruit et ad basilicam Liberii sine mora perduxit. tunc 7 Damasus cum perfidis inuitat arenarios quadrigarios et fossores omnemque clerum cum securibus gladiis et fustibus et obsedit basilicam hora diei secunda septimo Kalendarum Nouembrium die Gratiano et Dagalaifo cons. et graue proelium
 15 concitauit. nam effractis foribus igneque subposito aditum, unde inrumperet, exquirebat; nonnulli quoque de familiaribus eius tectum basilicae destruentes tegulis fidelem populum perimebant. tunc uniuersi Damasiani irruentes in basilicam centum sexaginta de plebe tam uiros quam mulieres occiderunt;
 20 uulnerauerunt etiam quam plurimos, ex quibus multi defuncti sunt. de parte uero Damasi nullus est mortuus. post tres 8 autem dies sancta plebs in unum conueniens coepit aduersus eum domini mandata recitare dicentis: nolite timere eos qui occidunt corpus, animam uero non possunt occi-
 25 dere; psallebat etiam in laudibus et dicebat: posuerunt mortalia seruorum tuorum escas uolatilibus caeli, carnes sanctorum tuorum bestiis terrae; effuderunt sanguinem eorum uelut aquam in circuitu Hierusalem et non erat, qui sepeliret. saepe igitur eadem 9
 30 plebs adunata in basilica Liberii clamabat dicens 'Christiane imperator, nihil te latet. omnes episcopi Romam ueniant.

23 Matth. 10, 28   25 Psalm. 78, 2 sq.

1 eranariis V, corr. o²   6 sibi V: se *Sirm.*   11 eranarios V, corr. o²

agatur causa. quintum iam bellum Damasus fecit. a sede Petri homicidas foras? dei autem populus episcopos conuenire multis precibus exorabat, ut memoratum tanta impietate maculatum sententia iusta percellerent; quem in tantum matronae diligebant, ut matronarum auriscalpius diceretur. uoces ergo plebis ad Ualentinianum principem sunt delatae, qui pietate commotus reditum concessit exulibus. tunc Ursinus cum Amantio et Lupo diaconibus septimo decimo Kalendarum Octobrium Lupicino et Iouino cons. ad urbem rediit. cui plebs sancta gratanter occurrit. sed Damasus tantorum sibi conscius scelerum non mediocri timore concussus redemit omne palatium, ne facta sua principi panderentur. imperator nesciens quid Damasus perpetrasset edictum prorogat, ut Ursino exilio relegato nulla ulterius populos contentio nefanda collideret. tunc Ursinus episcopus uir sanctus et sine crimine consulens plebi tradidit se manibus iniquorum et sexto decimo Kal. Decembr. iussione imperatoris ad exilium sponte prope- rauit. sed populus timens deum multisque persecutionibus fatigatus non imperatorem, non iudices nec ipsum auctorem scelerum et homicidam Damasum timuit sed per coemeteria martyrum stationes sine clericis celebrabat. unde cum ad sanctam Agnem multi fidelium conuenissent, armatus cum satellitibus suis Damasus irruit et plurimos uastationis suae strage deiecit. quod factum crudelissimum nimis episcopis Italiae displicebat. quos etiam cum ad natale suum sollempniter inuitasset et nonnulli conuenissent ex eis, precibus apud eos molitur et pretio, ut sententiam in sanctum Ursinum proferant. qui responderunt nos ad natale conuenimus, non ut inauditum damnemus. ita praua eius intentio caruit quoniam nitebatur effectum.

2 dei *V*: ideo *Meyer* 9 ioueno *fort. ex iouino corr. V* 12 omnem *V*, *corr. o* 14 ursinus exilio *V*, *corr. o*²: Ursino in exilium *Meyer* 16 sexta *V*, *corr. o* 17 Kaldas Decembres *Sirm.*: kalendis decembribus *V* 18 nullisque *Sirm.* 19 Iudicem *Sirm.* 24 trage *V*, *corr. o*

EXINDE PRESBYTERI DIUERSIS MODIS AFFLICTI PER EXILIA ET
 PEREGRINA LOCA DISPERSI SUNT. EX QUIBUS MARCELLINUS ET FAU-
 STINUS PRESBYTERI DE CONFESSIOE UERAE FIDEI ET OSTENTATI-
 ONE SACRAE COMMUNIONIS ET PERSECUTIONE ADUERSANTIUM UERI-
 5 TATI PRECES VALENTINIANO THEODOSIO ET ARCADIO, PRINCIPIBUS
 OPTULERUNT ITA :

(2.)

Deprecamur mansuetudinem uestram, piissimi imperatores
 Valentiniane Theodosi et Arcadi, ut haec in contemplatione
 Christi filii dei, qui uestrum iuuat imperium, infatigabiliter
 10 legere dignemini. sublime regnum uestrum tunc ad sublimiora
 dei patris omnipotentis et Christi unigeniti filii eius opitulati-
 one conscendit, cum nec in exiguis hominibus despicitis ueri-
 tatem nec in multis uel potentibus mendacium roboratis. hoc
 enim iustissimum est et saluberrimum apud regnum iustitiae,
 15 ut personae probentur ex merito ueritatis, non ueritas prae-
 sumatur ex potentia personarum; siquidem ius saeculi ideo
 scriptum est, ne contra uerum aequumue potentia uel multi-
 tudo praeualeat, etiamsi ab exiguis uindicetur. quod si haec 2

1—6 in *V* ipsa quoque litteris minusculis scripta seiunxi ab eis quae
 praecedunt ut eius, qui primam collectiunculam (ep. 1—40) conflauit
 2 faustus *V*, corr. σ 3 uere *V* et ostent. Meyer (cf. titulum ep. 2
 quem exhibet Φ): ex ostent. *V* 6 ita EXPLICIT LIBELLUS QUORUMDAM
 SCHISMATICORUM. INCIPIT EPISTOLA CATHOLICORUM *V*

2. *Libellus datus est Constantinopoli a. 383 uel 384. Praeter
 Auellanam collectionem extat in codicibus hisce: 1) Paris. lat. 12097
 (= π); 2) Sangall. 190 (= σ); 3) Paris. lat. 1564 (= κ); 4) Albig.
 2 (= φ); 5) Tolos. 364 (= χ). Φ = consensus codicum $\pi\sigma\varphi\chi$ aut
 omnium aut, ubi unus alterue deest, reliquorum; X = consensus codd.
 $\pi\sigma\kappa$, Y = consensus codd. $\varphi\chi$. cf. Prolegom. cap. III 7 titulum Incipit
 de confessione uere fidei et ostentatione sacrae communionis (communis
 $\kappa\sigma$) et persecutione (persecutionis $\kappa\sigma$) aduersante (aduersanti Y) ueritati
 (ueritatis $\kappa\sigma$) praeposit Φ , nisi quod his omissis Incipit epistula epi-
 scoporum ad imperatores breuis statutorum praefigit π 9 Christi om. Φ
 fili Φ 12 conscendet *V* in om. Y dispicetis π , dispicites σ ,
 dispicetis κ , despectis φ , dispectis χ 14 etenim Φ 15 ueritas om. Φ
 16 ius saeculi *Sirmond*: eius saeculi *V*, om. Φ*

tanta cura etiam in rebus rei publicae a uestra tranquillitate
 et prouisione seruanda est, ut contra omnem uim potentiamue
 etiam in minimis ius ueri optineat, quo possit tradita uestro
 imperio dei nutu florere res publica, quomodo in negotiis
 diuinis sanctae fidei ueritas impiorum caterua et fraudulen- 5
 tissimis eorum circumuentionibus obfuscatur et premitur?
 maxime cum uos principes Romani imperii piam Christianae
 religionis fidem puritatemque tot uestris constitutionibus
 uindicetis: totum quidem quia ueneratores Christi filii dei
 pro fide catholica decernitis et omni nisu contra haereticos 10
 et perfidos imperii uestri auctoritate conscribitis, non quasi
 aliqua propriae sententiae noua temptantes, sicut quidam
 anteriores principes in suam aliorumque perniciem conati sunt,
 sed ut ostendatis uestras sententias uestramque piam fidem
 cum sacris scripturarum diuinarum sententiis et piis confessi- 15
 3 onibus conuenire. sed hoc cum magis post atrocissimas
 prioris temporis persecutiones iuuare sanctam deberet ecclesiam,
 magis affligit, cum idem ipsi egregii episcopi, qui eam ante
 hoc sub adsertione uel adsensu haereseos persecuti sunt, nunc
 quoque sub auctoritate catholici nominis persecuntur et, quanto 20
 nunc sub ementita piae fidei professione hoc fraudulentius
 agunt, tanto et perniciosius grassantur et dolentius aestuat
 ueritas, quod ei adhuc non licet nec sub uobis imperatoribus,
 4 qui piam fidem defenditis, respirare. sed ne hoc ad inuidiam
 sine rei probatione referre uideamur, causam ut possumus 25
 explicamus; quaesumus autem, supplices quaesumus, ut regias
 aures uestras nobis exiguiis commodetis, dum ostendimus

2 seruandae istud Φ 3. ius Φ : eius V ueri V : ueritatis Φ
 obtineat Φ uestri imperii Φ 5 fraudulentissimis Φ 8 puritatis-
 quae Φ 9 quia V : qua X , quae Y 10 omni nisu V : omnes $Y\pi$,
 om̄s σ , omnis κ 13 suam X : sua VY quantati Φ 14 piam fidem Φ :
 fidem piam V 17 proprioris Φ 21 ementia V , corr. o: mentiti X ,
 mentite Y piae X : pia V , pii Y 22 et om. κ crassantur $V\pi$
 aestuat *ec* aestuas corr. V : est ut Φ 23 ei om. κ sub om. Y
 24 respirare V inuidam V 25 possumus (possimus X) explicare Φ
 26 autem om. Φ quaesumus om. Φ

non nos esse hæreticos et tamen quasi hæreticos uehementer adfligi, cum nec ipsi, qui nos uehementer adfligunt, uel socii eorum possint nunc dicere uel probare, quod simus hæretici, sed ne quidem de se negare, quod superiori tempore haeresim aut acerrime uindicauerint cum intolerabili supplicio fidelium aut certe ei manus dederint damnata catholica fide, quam prius adserebant, dum metuunt pro Christo filio dei exilium perpeti, pro quo etiam laico fidei quæuis mors atrocissima subeunda est, quia nobis donatum est, ut ait apostolus. 5 pro Christo, non tantum ut in eum credamus sed ut etiam pro illo patiamur; talis enim mors uel passio beatæ immortalitatis occasio est.

Nou latet mansuetudinem et deuotam deo religionem uestram, 5 quam impia quamue pestifera sit hæresis Arriana, contra quam a patribus nostris apud Nicaeam spiritali uigore con- 15 scriptum est, ita ut et apostolicæ fidei pia confessio seruetur atque ipsius haeresecs perpetua damnatio seruaretur, ne quis falli posset in posteris. sed Arrius ut cor Pharaonis non 6 credens diuinam in se tunc datam fuisse sententiam nescio qua ratione subripuit apud Constantinum sperans, quod ipsius suffragio spiritalium sacerdotum sententia rescissa recipi posset in ecclesiam. denique idem Constantinus iusserat, ut ei sanctus ac beatæ memoriæ episcopus Alexander communicaret, non ille Alexander, qui fuit diuinæ fidei episcopus in Alexandria 25 (qui et plenus sapientia et spiritu sancto feruens eundem Arrium primus et detexit et expulit et in perpetuum damna-

9 Philipp. 1, 29

2 cum nec ipsi *om.* V 3 eorum V: quorum Φ uel probare *om.* Φ
 8 laico V 11 ut *om.* π 15 nicheam Φ spiritali V: tali Φ con-
 scripta Φ 16 et *om.* Φ confessio Vπχχ: confessione σσ 17 atque
 ipsius . seruaretur *om.* π damnatione Φ seruaretur VΦ: fir-
 maretur *in marg.* σ² *Sirm.* 18 posset σ: posse V, possit Φ arius V
 19 diuina Φ 21 spiritalium Vσ: spirete talium π, speret et talium κ
 spiret et alium φ, spiret et talium χ; specialium *Sirmond.* rescissa
om. Φ 22 deneque V constantius Φ ei V: eis X, eius Y
 23 communicaret non ille alexander *om.* Y 25 fruens Φ 26 perpetuo Φ

uit), sed iste Alexander, qui in hac Constantinopolitana urbe
 7 fuit et ipse admirabilis episcopus. qui cum uideret, quod
 Arrius saeculi istius rege niteretur, exclamauit ex imo pectoris
 dolore stans in loco sacrarii ad Christum uerum et sempi-
 ternum regem et dominum omnium regum, ne illam labem 5
 in ecclesia pateretur intrare. cuius oratio quam constans
 fuerit, quam fidelis, hinc probatum est, quod idem Arrius,
 antequam intraret ecclesiam, dedit poenas nouas et grauissimas
 usque ad turpem interitum. nam cum pridie quam se
 putauit sanctam ecclesiam imperatoris auxilio homo impius 10
 intraturum, cum nihil languoris, nihil doloris in corpore pa-
 teretur sed, quod grauius est, solo animi morbo insanabiliter
 aegrotaret, humana consuetudine secessum petit atque illic
 cum sedit, grauissimo repente dolore cruciatus omnia sua uiscera
 et ipsum cor, quod erat thesaurum impietatis, effudit in 15
 stercora atque ita (mirabile dictu!) internis omnibus euacuatis
 attenuatus est uel ad momentum sicut luridati corporis tabe
 resolutus est, ut per angustias foraminis et sedilis totus ipse
 8 laberetur. digna haec poena impio, digna haec mors turpis
 pestifero haeretico atque de spiritu diaboli foetidissimis mem- 20
 bris digna haec sepultura: nouo enim exemplo et cruciari
 debuit et perire, qui nouas aduersus unigenitum filium dei
 commentatus fuerat impietates, dicens eum non uere de patre
 natum et quia erat, quando non erat, et quia ex nihilo sub-

1 hac om. Φ 2 uiderit Φ 3 regni (regno Y) teneretur (teneret π) Φ
 eximium Φ 4 dolo Φ loca V 6 ecclesiam *Sirm.* 7 hic V
 9 quam V : iam Φ 10 homo V : immo Φ 11 langoris $V\pi\sigma$
 12 quod om. φ 13 petiit Φ 14 cum sedit X : dum sedit Y , cum
 sederet V repente om. Y 15 thesaurus σ^2 16 dictum Φ inter-
 aneis Φ 17 monumentum V luridati π , luriditati $\sigma\chi$, luriditati Y
 tabes est lotus est $\chi\chi$, tabes est solutus est φ , tabes lotus est σ , tabis
 est lutus est π 18 ut om. Φ 19 haec poena impio digna om. Φ
 haec mors V 20 menbris V 21 digna om. Φ haec V : ac Φ
 22 perire qui] *finis folii 47 in χ ; exciderunt duo folia, ita ut folium,*
quod hodie est 48, incipiat inde a uerbis fidem integram nec sub (§ 83)
 23 impietatis dicente Φ 24 qui erat quod non Φ et om. X

stitutus est, ne eiusdem substantiae et diuinitatis et sempiternitatis et omnipotentiae, cuius et pater est, crederetur. hoc ideo retulimus augustae mansuetudini uestrae, ut uero 9
 intenta uestra prudentia animaduertat, quam uenerabilis fides
 5 sit conscripta apud Nicaeam aduersus Arrium, cui et deus non solum per auctoritatem scripturarum diuinarum sed etiam per sacratissimam orationem sancti quoque Alexandri testimonium dedit, et quam execrabilis est impia doctrina Arrii, quam in ipso Arrio nouo genere supplicii sententia diuina
 10 damnauit non expectans in illo diem iudicii, ut exemplo poenae eius ceteri perterriti praecauerent. quo utique exemplo
 nec illud dubitandum est, etiam hos apud deum esse damnatos, qui Arrii impiam doctrinam renouandam uel suscipiendam esse crediderunt. quomodo enim eos perpetua poena disiungit, quos
 15 impia doctrina non separat? pares reos etiam uestris legibus unus carcer includit atque una ferit sententia. sed et illud ambigi non potest, hos esse uere catholicos, qui per exilia, per genera suppliciorum, per atrocitatem mortis illam fidem sine dolo uindicant, quae apud Nicaeam euangelica atque
 20 apostolica ratione conscripta est, quam deus apertissime probauit supplicio Arrii impugnantis eam. quod si haec apud
 11 uos uera sunt, quae apud scripturas diuinas uera roborantur, aduertite, piissimi et religiosissimi imperatores, in quo rei sint, qui sub his diuinis regulis et professionibus fidem suam
 25 ac deuotionem Christo deo consecrauerunt nullum timorem diuino timori praeponentes. sed licet Arrius sit sepultus in
 12 stercoribus, reliquit tamen suae impietatis heredes; denique non defuerunt uermes, qui de eius putrido cadauere nasce-

1 nec X et diuinitatis . . omnipotentiae om. V 2 creditur Φ
 3 auguste Vφ: augusti κ, agusti πσ 5 nichenam πσ, nicanam φ, nycheam κ 7 quoque om. φ 9 in om. Φ arriano Φ 10 illo diem ρ²: illo die VX, illum diem φ ut V: sed ut Φ 11 praecauerint πκφ
 12 eum Φ 14 poena om. φ 17 hos πσ, os φ: hoc Vκ 20 aplica V
 24 diuinis om. κ 26 arius V in om. V 27 stercoribus aliquos tamen suae impietatis heredes dereliquit Φ reliquit V 28 qui de V quid κσ, qui πφ putredines σφ, putridines κ, putritudines π

rentur. per quos quae gesserit diabolus artifex erroris, longum est exsequi, etiamsi exsequi possemus; infinita sunt enim et incredibilia, non tamen falsa. illud uero nunc, quod ad praesentem causam facit, exponimus, quod imperatorem Constantium per fraudulentam disputationem Arrianae impietatis participem fecerunt. dedissent et isti in praesenti poenas, si non oporteret secundum apostoli sententiam et haereses esse, 5
 13 ut probati manifesti fierent. habentes ergo hi, quos diximus, uermes Arrii adsistentem sibi regiam potestatem primum quidem per singulos in euersionem catholicae fidei et in ex- 10
 cidium sacrae religionis pro Arriana impietate contendunt, ita ut resistentes aut calumniis adpeterent uel poenis uel exilio cruciarent et necarent. ubi tamen amplius per suam rabiem grassati sunt et fecerunt sui ubique terrorem, non iam contenti ire per singulos, postremo cogunt undique in unum 15
 episcopos conuenire et datur locus ad synodum Orientalibus quidem Seleucia Isauriae, Occidentalibus uero ciuitas Arimi-
 14 nensis. atque illic primum quidem episcopi pro sancta fide uenientes confirmant illam expositionem, quae apud Nicaeam conscripta est, ita ut nihil inde minueretur, eo quod euan- 20
 gelicam fidem uerbis inexpugnabilibus explicaret et Arrii impiam doctrinam diuina auctoritate damnaret. tunc demum oblatam ab Ursacio, Ualente, Germinio et Gaio huiusmodi fidei conscriptionem, quae et fidem catholicam reprobarret et Arrium absolueret, immo et introduceret pestiferam eius doc- 25
 trinam, execrantur et damnant tam impiam fidem eorum quam etiam ipsos, inexpiable scelus esse iudicantes, qui patrum fidem uenerabilem uiolent, si hos tam impios atque impiam
 15 eorum conscriptionem pateretur ecclesia. mittunt quoque

7 Cor. I 11, 19

2 possumus Φ 3 uero *om.* π 4 constantinum Φ 9 adsentientem Φ
 primus V 11 arrianam impietatem Φ ita ut resistentes *usque ad*
 inuadere non potuerunt. (§ 75) *om.* Φ 12 poenis V 14 crassati V
 sui *scripsi*: sibi V 17 isauriae V areminensis V 23 ursatio V
 27 qui *scripsi*: si V

decem legatos ad imperatorem Constantium scribentes, quae
gesta sunt, et hortantes simul, ut ipse quoque decreta patrum
pro fide uenerabili contra haereticos inuiolata seruaret. mit- 16
tunt sane et haeretici legatos: quos tunc familiarissime et ut
5 suos suscepit Constantius; eos uero legatos, qui pro fide
catholica contra haereticos uenerant, reprobant et per suos nunc
gratia inuitat, nunc minis perterret et interim sola dilatione
discruciat, ut in ultimum, cum iram regis metuunt, cum non
dignantur pro Christo filio dei exilium perpeti, cum propriis
10 sedibus et ecclesiarum perniciosissimis possessionibus oblectantur, rescindant, quod pie uindicauerant, et suscipiant, quod
ut impium damnauerant. liceat in hoc apud uos religiosos 17
imperatores in causa dei dolentius ingemiscere: episcopi plus
iram regis terreni timuerunt quam Christum uerum deum et
15 sempiternum regem; grauius exilium temporale esse crediderunt
quam perpetuam poenam secundum Esaiam indormitabilis
uermis et ignis inextinguibilis; suauiora habuerunt propria
domicilia et possessiones quam in regno Christi beatam et
perpetuam habitationem. sed Constantius non contentus 18
20 ruina et labe decem legatorum mittit Ariminum, ut omnes
illic episcopi similiter uerterentur. qui et ipsi malo illo exemplo
legatorum suorum piam fidem patrum, quam uindicauerant,
reprobant subscribentes in illa fide Arrianorum, quam integro
et libero iudicio damnauerant. aduertit sapientia uestra 19
25 Ariminensem synodum piissime coeptam sed impiissime ter-
minatam. eadem autem et apud Seleuciam Isauriae ab epi-
scopis impietas commissa est. iudicate, piissimi et religiosis-
simi imperatores, in quo rei sunt et in quo merentur affligi,
qui nolunt cum talibus episcopis conuenire, qui cum primum
30 fidem integram uindicarent et impiam fidem reprobarent, postea,
cum metuunt exilium, cum rebus suis et sedibus oblectantur,
uertunt sententias, damnantes ad nutum haeretici imperatoris

16 Esaias 66, 24

10 perniciosis siriis *V*, *corr.* o 11 rescindunt *V*, *corr.* o suscipiunt *V*,
corr. o 13 ingemiscere *V* 24 damnauerunt *V*, *corr.* *Sirm.* 29 qui a: qu *V*

illam apostolicam, quam undicauerant, fidem et suscipientes
 20 illam Arrii, quam reprobauerant, impietatem. nonne gratum
 habere debuerunt, si tamen credebant futurum dei iudicium,
 omnia mala perpeti quam esse uenerabilis fidei proditores,
 cuius uirtus sancti quoque Alexandri orationibus et Arrii 5
 supplicio fuerat adprobata? maxime cum et gloriosae passionis
 praecessisset exemplum licet paucissimorum episcoporum, qui
 ne euangelicam apostolicamque fidem uiolarent, ne impiis
 adquiescerent, non exilium, non supplicium nec aliquam atro-
 21 citatis mortem recusauerunt. denique ante synodum Arimi- 10
 nensem Paulinus de Triueris constantissimus episcopus datur
 in exilium piam fidem uindicans et execrans consortium
 22 Arrianorum. sed et apostolicus uir Lucifer de Sardinia Ca-
 ralitanae ciuitatis episcopus ob hoc, quod bene esset agnitus
 per contemptum saeculi, per studium sacrarum litterarum, 15
 per uitae puritatem, per constantiam fidei, per gratiam diui-
 nam, a Romana ecclesia missus est legatus ad Constantium
 et ob hoc, quod fidem uenerabilem uindicauit, quod detexit
 et conuicit haereticos, ductus est in exilium cum omni atro-
 23 citate iniuriarum. similiter et Eusebius a Uercellis nec non 20
 et Dionysius Mediolanensium, Constantio regi primum fami-
 liaris, cum adhuc ignoraret eum fautorem esse haereticorum;
 postea tamen quam ei cognitum est et probatum, quod hae-
 reticos uindicaret, respuit regis impiam familiaritatem, malens
 exilium, ne Christi dei amicitiam perderet, ne sanctorum con- 25
 24 sortium non haberet. sed et Rodanius mittitur in exilium
 nec non et Hilarius, qui etiam scripta contra haereticos et
 praeuaricatores edidit, licet postea uero interruperit fauens
 praeuaricatoribus, ut non dicamus interim, quia † ubi et haere-

5 uirtus *V*: ueritas *Sirm.* 7 qui nec *V*, *corr.* ρ² atrocitatis mortem *V*:
 mortis atrocitatem *Sirm.* 15 sacrum *V*, *corr.* *Sirm.* 21 dionisius *V*
 25 amicitias *V*, *corr.* ρ 29 ubi et *corrupte V*: fauit *Mazochius*,
Commentar. Neapol. Kalend p. 576; interim <haereticis> quia ubi <prae-
 uaricatoribus ibi> et haereticis *editor Ozoniensis*

ticus, in quos eloquentiae suae uiribus perorauerat. Maximus 25
 quoque de Neapoli Campaniae, eo quod esset inhabili stomacho
 et corpore delicatior, primum quidem, ut cederet, diu ad-
 flictus iniuriis, deinde ubi ob constantiam animi fideique
 5 uirtutem carnis infirmitate non uincitur, ductus est in exilium
 atque illic martyr in domini pace requieuit. sed et Ru- 26
 fininus, mirae quidem simplicitatis sed admirabilior in tuenda
 fide, effusione sui sanguinis praeuenit exilium. denique cum
 pro fidei integritate persistit, hunc Epictetus atrox ille et
 10 dirus de Centumcellis episcopus ante raedam suam currere
 coegit et, cum diu currit, sic in uia ruptis uitalibus sangui-
 nem fundens expirauit. sciunt hoc Neapolitani in Campania,
 ubi reliquiae cruoris eius in obsessis corporibus daemonia
 affligunt, pro gratia utique fidei illius, pro qua et sanguinem
 15 fudit. fuerunt et alii episcopi de Aegypto, licet pauculi, 27
 quorum alii in fugam uersi sunt, alii uero in exilium dati,
 eo quod nollent cum episcopis impiis et crudelibus conuenire.
 quam utique salubre fuerat, quam pulcrum quamue gloriosum,
 si omnes illi episcopi pari uirtute et simili conspiratione
 20 fidem, quam recte semper uindicauerant, in finem usque ser-
 uassent, non exilia neque supplicia pertimescentes ad capiendam
 utique futuram in dei Christi regno perpetuam beatitu-
 dinem! et tacemus, quod fortassis ipsum illum Constantium, 28
 quamuis regni potestate terribilem, tantorum tamen episco-
 25 porum unita constantia confutasset et frangeret, fortassis
 etiam et intellegere fecisset magnum pretium esse istius fidei,
 pro qua nullus episcoporum exilium proscriptiones tormenta
 mortemque recusaret. sed paululum territus tantus episcoporum
 30 iam uesaniem incalluit impietas tam facili strage multitu-
 dinis. non hoc minus sacrilegium est, non haec minor im- 29
 pietas, quam si sub persecutore gentili idolo sacrificatum est,

3 adflictis *V*, *corr.* o 6 Rufinianus *Sirm.* 10 dyrus *V* 15 egypto *V*
 27 pscriptiones *V*, *corr.* o² 30 incall///uit *V* (*eras.* a): incalluit *α*, in-
 calluit o, inclinauit *cod. Angelic. 292, Sirm.* 32 super secutore *V*, *corr.* o

quia et in haeresi perterritum subscribere daemoniis sacrificare est, siquidem docentibus scripturis diuinis doctrina
 30 daemoniorum est haeresis, sicut et idolatria. interea quia
 apud quosdam multitudo praeponitur ueritati, eo quod paucos habeat sectatores, et ob hoc affligimur, quod in paucis 5
 sequimur inuiolabilem fidem et multos uitamus propter impias
 haereses et sacrilegas praeuaricatorum subscriptiones: quid
 censetis in hac causa, o iustissimi imperatores et catholicae
 fidei uindices? de his duabus partibus cui calculum datis?
 una est pars, in qua multi sunt episcopi; sed ubi multi sunt, 10
 illic per praeuaricationem sacra Christi fides uiolata est semper
 ante defensa, illic metu regis Arrii suscepta impietas est
 semper ante damnata. ubi uero paucissimi sunt, illic per
 exilia, per cruciatus, per effusionem sanguinis, per ipsam
 mortem fides Christi uindicatur et Arrii impietas atque omnis 15
 31 haeresis ut summum malum execrabiles sunt. sed etsi non
 est dubitandum paucos episcopos esse pretiosos de merito
 confessionis et inuiolabilis fidei, multos uero nullificari merito
 haereseos uel praeuaricationis, quia in causa ueri, maxime in
 causa religionis et sacrae fidei, non numerus numero compa- 20
 randus est sed pura illa apostolica fides probata exiliis, pro-
 bata cruciatibus licet unius, multorum infidelitatibus praepo-
 nenda est: tamen necessarium est damnatae praeuaricationis
 diuinum quoque praesens proferre documentum, ut sicut in
 Arrio impia secta eius diuina animaduersione punita praeiu- 25
 dicat et de sectatoribus eius, quod eadem illos poena maneat,
 qua torquetur et Arrius, ita et de praeuaricatoribus sacrae
 fidei nihil aliud sentiendum sit, quam quod in uno uel duobus
 praeuaricatoribus poenis praesentibus diuino iudicio deter-
 32 minatum est. Potamius Odyssiponae ciuitatis episcopus 30
 primum quidem fidem catholicam uindicans, postea uero prae-
 mio fundi fiscalis, quem habere concupiuerat, fidem praeuari-

2 cf. *Timoth.* I 4, 1

2 est ρ^2 *Sirm.*: et *V* 3 idololatria *Sirm.* 6 uitemus *V*, corr. *Sirm.*
 30 potamus *V* odyssipone *V*: Olyssipone ρ^2 in marg.

catus est. hunc Osius de Corduba apud ecclesias Hispaniarum et detexit et reppulit ut impium haereticum. sed et ipse Osius Potami querela accersitus ad Constantium regem minisque perterritus et metuens, ne senex et diues exilium pro-
 5 scriptionemue pateretur, dat manus impietati et post tot annos praeuaricatur in fidem et regreditur ad Hispanias maiore cum auctoritate, habens regis terribilem iussionem, ut si quis eidem episcopus iam facto praeuaricatori minime uelit com-
 10 municare, in exilium mitteretur. sed ad sanctum Gregorium 33 Eliberitanae ciuitatis constantissimum episcopum fidelis nuntius detulit impiam Osii praeuaricationem; unde et non ad-
 quiescit memor sacrae fidei ac diuini iudicii in eius nefariam communionem. sed Osius, qui hinc plus torqueretur, si quis ipso iam lapso staret integram fidem uindicans inlapsa firmi-
 15 tate uestigii, exhiberi facit per publicam potestatem strenuissimae mentis Gregorium, sperans quod eodem terrore, quo ipse cesserat, hunc quoque posse cedere. erat autem tunc temporis Clementinus uicarius, qui ex conuentione Osii et generali praecepto regis sanctum Gregorium per officium
 20 Cordubam iussit exhiberi. interea fama in cognitionem rei 34 cunctos inquietat et frèquens sermo populorum est 'quinam est ille Gregorius, qui audet Osio resistere?' plurimi enim et Osii praeuaricationem adhuc ignorabant <et>, quinam esset sanctus Gregorius, nondum bene compertum habebant. erat
 25 enim etiam apud eos, qui illum forte nouerant, rudis adhuc episcopus, licet apud Christum non rudis uindex fidei pro merito sanctitatis. sed ecce uentum est ad uicarium et multi 35
 ex administratoribus intersunt et Osius sedet iudex, immo et supra iudicem, fretus regali imperio, et sanctus Gregorius
 30 exemplo domini sui ut reus adistit non de praua conscientia sed pro conditione praesentis iudicii, ceterum fide liber, et est magna expectatio singulorum, ad quam partem uictoria

1 ossius *V* et sic semper per duplicem s hispaniarum *V* 3 Potamii *Sirm.* querela *V* minisque *Sirm.*: in his que *V* 10 eliberitarie *V*, corr. ρ^2 16 quod del. ρ^2 , om. *Sirm.* 23 et add. *Sirm.*: om. *V* 32 at *V*, corr. o

declinet. et Osius quidem auctoritate nititur suae aetatis, Gregorius uero auctoritate nititur ueritatis; ille quidem fiducia regis terreni, iste autem fiducia regis sempiterni. et Osius scripto imperatoris utitur, sed Gregorius scripto diuinae uocis
 36 obtinet. et cum per omnia Osius confutatur, ita ut suis uocibus, quas pro fide et ueritate prius scripserat, uindicaretur, commotus ad Clementinum uicarium 'non' inquit 'cognitio tibi mandata est sed exsecutio. uides, ut resistit praeceptis regalibus: exsequere ergo, quod mandatum est, mittens eum in exilium'. sed Clementinus, licet non esset Christianus, 10 tamen exhibens reuerentiam nomini episcopatus in eo maxime homine, quem uidebat rationabiliter et fideliter obtinere, respondit Osio 'non audeo inquit 'episcopum in exilium mittere, quamdiu adhuc in episcopali nomine perseuerat. sed da tu prior sententiam eum de episcopatus honore deiciens 15 et tunc demum exequar in eum quasi in priuatum, quod ex 37 praecepto imperatoris fieri desideras'. ut autem uidit sanctus Gregorius, quod Osius uellet dare sententiam, ut quasi deiectus uideretur, appellat ad uerum et potentem iudicem Christum totis fidei suae uiribus exclamans Christe deus, qui uenturus 20 es iudicare uiuos et mortuos, ne patiaris hodie humanam proferri sententiam aduersus me minimum seruum tuum, qui pro fide tui nominis ut reus adsistens spectaculum praebeo, sed tu ipse, quaeso, in causa tua hodie iudica, ipse sententiam proferre dignaberis per ultionem. non hoc ego quasi 25 metuens exilium fieri cupio, cum mihi pro tuo nomine nullum supplicium non suaue sit, sed ut multi praeuaricationis errore liberentur, cum praesentem et momentaneam uiderint ulti-

20 cf. Petr. I 4, 5 (Timoth. II 4, 1)

4 utitur *V*: nititur *Sirm.* scripta *Sirm.* 6 iudicaretur *o* 11 exhibens *V* in eo *o*: meo *V* 12 homine *ras. ex hominē V* 15 deicient *V, corr. o²* 17 uerba ut autem uidit *usque ad* iudicare (§ 40) fere ad uerbum adfert *Pseudo-Isidorus de uiris illustr. c. 14* 18 dare *V*: ferre *Isidor.* deiectum *V, corr. ρ²* 19 ad uerum *o²*: aduersum *V* 20 uisceribus *Isidor.* 25 dignare *Isidor.* non ego quasi exilium metuens fugere cupio *Isidor.* 26 metues *V, corr. o*

onem'. et cum multo inuidiosius et sanctius deum uerbis 38
 fidelibus interpellat. ecce repente Osius, cum sententiam
 conatus exprimere os uertit, distortuens pariter et ceruicem
 de sessu in terram eliditur atque illic expirat uel, ut quidam
 5 uolunt, obmutuit. inde tamen effertur ut mortuus. tunc ad-
 mirantibus cunctis etiam Clementinus ille gentilis expauit et,
 licet esset iudex, tamen timens, ne de se quoque simili sup-
 plicio iudicaretur. prostrauit se ad pedes tanti uiri obsecrans
 eum, ut sibi parceret, qui in eum diuinae legis ignoratione
 10 peccasset et non tam proprio arbitrio quam mandantis imperio.
 erat tunc stupor in omnibus ac diuinae uirtutis admiratio, 39
 quod in illo spectaculum totum nouum uisum est: nam qui
 proferre uoluit humanam sententiam, mox diuinam perpessus
 est grauiorem, et iudex, qui iudicare uenerat, iam pallens ut
 15 reus timebat iudicari, et qui quasi reus in exilium mittendus
 adstiterat, a iudice prostrato rogabatur, ut parceret quasi
 iudex. inde est, quod solus Gregorius ex numero uindi- 40
 cantium integram fidem nec in fugam uersus nec passus exi-
 lium, cum unusquisque timuit de illo ulterius iudicare. uide- 41
 20 tisme damnatae a deo praeuaricationis mira documenta? scit
 melius omnis Hispania, quod ista non fingimus. sed et
 Potamio non fuit inulta sacrae fidei praeuaricatio. denique
 cum ad fundum properat, quem pro impia fidei subscriptione
 ab imperatore meruerat impetrare, dans nouas poenas linguae,
 25 per quam blasphemauerat, in uia moritur nullos fructus fundi
 uel uisione percipiens. non fuit auari hoc tormentum leue: 42
 moritur, qui propter concupiscentiam fundi fiscalis fidem
 sacram uiolauerat et, cum ad fundum properat, poenali morte
 praeuenitur, ne uel uisionis solatio potiretur. in sacro euan-
 30 gelio legimus uerba impropertantis ad diuitem, qui sibi de

2 Osius residens fastu quasi regalis imperii cum *Isidor.* 3 conatus
scripsi: conatur *V*, conaretur *Isidor.* ceruicem ac de *Isidor.* 4 illico
Isidor. 8 tanti *V*: sancti *Isidor. Sirm.* 10 mandantis *Isidor.*: man-
 datis *V* 12 nouum *Gams (Kirchengesch. von Spanien II 277)*: noui-
 mus *V* 18 uersus est nec passus est exilium *Isidor.* 19 iudicare
Isidor.: uindicare *V*

conditis uanissime gloriabatur: stulte, inquit, hac nocte anima tua abs te auferetur; quae praeparasti, cuius erunt? si quis hoc scriptum et de Potamio conuenire consideret, intellet in eum non leuiter iudicatum, maxime passum linguae supplicium, in qua et diues ille apud inferos
 43 uehementius cruciatur. sed et Florentius, qui Osio et Potamio iam praeuaricatoribus sciens in loco quodam communicauit, dedit et ipse noua supplicia. nam cum in conuentu plebis sedet in throno suo, repente eliditur et palpitatur atque foras sublatus uires resumpsit. et iterum et alia uice cum
 10 ingressus sedisset, similiter patitur nec adhuc intellegens poenas suae maculatae communionis. nihilominus postea cum intrare perseuerasset, ita tertia uice de throno excutitur, ut quasi indignus throno repelli uideretur, atque elisus in terram ita palpitans torquebatur, ut cum quadam duritia et magnis
 15 cruciatibus eidem spiritus extorqueretur, et inde iam tollitur
 44 non ex more resumendus sed sepeliendus. scit hoc, quod referimus, magna ciuitas Emerita, cuius in ecclesia plebs hoc ipsum suis uidit obtutibus. sed et hoc considerandum est, quia Florentius haec passus est, qui nondum subscripserat
 20 impietati, sed tantum quod communicauit praeuaricatoribus
 45 fidei non ignorans eorum praeuaricationem. hoc ideo intulimus, ut uideant illi, quid sibi agendum sit, qui cum non subscripserint ut praeuaricatores, tamen per communionem praeuaricatoribus sibi cognitis copulati sunt, et puto quod
 25
 46 intellegant, quid exemplo Florentii timere debeant. sed longum est referre alia quoque documenta poenis praesentibus damnatae praeuaricationis, quae diuinum iudicium uariis in locis exercuit, ad hoc scilicet, ut qui scripturas diuinas quadam ratione non respicit, uel praesenti ultionis diuinae animaduersione intellegat, quid sibi sectandum sit quidue uitandum.

1 Luc. 12, 20

17 more *V*: morte *inepte Gams l. c. p. 315* 22 retulimus *Sirm.*
 30 ultionis *scripsi*: ultione *V* diuina *o* animaduersionis *cod. Corsin.*
 31 uitandum *o*²: utendum *V*

uindicare uoluit deus uel in paucos sine dubio et illa ratione,
 <ne>, quae per scripturam diuinam de praenaricatorum futuris
 suppliciis minuitur, uelut fabula putaretur, si nunc in hoc
 saeculo in neminem uindicaret. intellegant nunc omnes 47
 5 episcopi praeuaricatores fidei, quam grauissimis suppliciis
 reseruati sunt, quando in suos socios in hoc quoque saeculo
 ad stuporem omnium uindicatum est. ad hoc enim etiam
 praesentes poenas praeuaricationis exposuimus, ut quod in
 paucos uindicatum est, credatur et in omnes eorum similes
 10 uindicari, maxime cum et scriptura diuina hoc ipsum adse-
 ueret, quod et per praesentia documenta monstratum est, et
 hoc consideretur, piissimi imperatores, in quo rei sunt, qui
 cum talibus diuina sacramenta non copulant, quorum et per-
 petua supplicia sacris leguntur in libris et suppliciorum exempla
 5 uidentur in saeculo.

Sed quaesumus miram beniuolentiam uestram, ut adhuc 48
 nobis pro contemplatione Christi dei infatigabilem audiendi
 patientiam commodetis, dum adhuc, summatim licet, ex-
 ponimus, in quantum creuit impietas. execrabiles enim
 20 Arriani in partibus Orientis et maxime in Aegypto non
 fuerunt hoc solo contenti, ut episcopi damnata fide integra
 in eorum impiam sententiam declinarent, sed hos ipsos, qui
 primum fuerant per catholicos episcopos ordinati, ubi pro
 eorum desideriis subscripserunt, in laicorum numerum exige
 25 bant et postea iterum eos idem haeretici episcopos ordi-
 nabant, ut non solum fidem catholicam damnare uiderentur
 sed etiam ordinationem factam per catholicos episcopos. in-49
 tendite in hoc aduersus catholicos quasi quendam triumphum
 haeticorum et miseram et quasi ultimam et foedissimam
 30 captiuitatem in his episcopis, qua damnata pia fide et catho-
 licis episcopis in eorum se dominium delusionemque tradiderunt
 metu exilii et ut episcopale nomen apud homines retinere
 uiderentur, quod utique iam apud deum post subscriptiones

2 ne *add.* ρ² 19 execrabilis *V*, *corr.* o 20 egypto *V* 28 ⁿdam *V*
 30 qua damnata *scripsi*: quadam nata *V*, condemnata *Sirm.* 32 per-
 tinere *V*, *corr.* ρ² *Sirm.*

impias non habebant. sed ideo nominis istius etiam cum omni dedecore quaerebatur auctoritas, ne illis possessiones ecclesiae tollerentur, quas utinam numquam possedisset ecclesia, ut apostolico more uiuens fidem integram inuiolabiliter possideret! et nunc his talibus non communicare summa impietas dicitur et hoc sub uobis imperatoribus, qui, ut uestrae constitutiones elocuntur, uenerabilis ecclesiae diuinam sanctimoniam uindicatis (non est autem mirum, si haec tam atrocia eorum 50 commissa occupati rei publicae prouisionibus ignoratis). has eorum impietates execrantes episcopi, qui pro fide poenas 10 exilii perpetiebantur uel qui se in fugam dederunt, licet essent corpore discreti per interualla regionum, tamen spiritu in unum positi per mutuas litteras apostolico uigore decernunt nullo genere talibus episcopis posse communicari, qui fidem illo modo, quo supra retulimus, prodiderunt, nisi si laicam postu- 15 51 lauerint communionem dolentes suis impietatibus. sed mortuo Constantio patrono haeticorum Iulianus solus tenuit imperium, ex cuius praecepto omnes episcopi catholici de exiliis relaxantur. solet hoc facere diuinitas, ut etiam per aduersarios Christianae religioni suae consulat, ut tanto magis, qui cul- 20 52 tores sunt Christi, pro fidelibus elaborent. sed non multo post Iuliano intercepto Iouianus efficitur imperator, qui uindicans fidem catholicam dedit calculum episcopis catholicis. sed illi egregii episcopi, quamquam sub Constantio integram, quam uindicauerant, fidem haeretica subscriptione damnauerant, 25 uidentes quod imperator pro catholicis episcopis interuenit, iterum se ad confessionem fidei catholicam transtulerunt. et ubi iam fides et ueneratio Christi est, quando pro terreni imperatoris arbitrio episcopi nunc ex catholicis fiunt haeretici et idem ipsi ex haeticis ad fidem catholicam reuertuntur? 30 53 sed etsi quidam confessores fatigati in ultimo talium se communioni iungendos esse crediderunt euertentes illa statuta, quae prius aduersus eos prophetica et euangelica atque apo-

20 religionis *V*, *correx*   22 iobianus *V*   24 quamquam *scripsi*:
quam *V*   32 statua *V*, *corr.* σ^2

stolica auctoritate decreuerant, numquid hoc potest diuinam ob-
 ruere ueritatem? numquid hoc potest euangelicis praeiudicare
 doctrinis? numquid apostolicas labefactare sententias et illam
 praesertim dei uocem dicentis: qui perseuerauerit usque
 5 in finem, hic saluus erit? sed et apostoli Pauli uasis electionis 54
 a Christo domino pronuntiati, cuius ad Galatas scribentis haec
 uerba sunt: sed etsi nos aut angelus de caelo euan-
 gelizauerit praeterquam euangelizauimus uobis,
 anathema sit! unde et idem ipse inferius in eadem epistola pro-
 10 sequitur dicens: si enim, quae destruxi, haec iterum
 aedifico, praeuaticatorem me constituo. confessor
 utique factus est de euangeliis, de uocibus prophetarum, de doctri-
 nis apostolorum: quis fidelium dubitet hunc confessionis
 meritum non habere, si scripturarum diuinarum iura subuertens
 15 incipiat aedificare, quae destruunt euangelia? an non scripturae 55
 diuinae impugnantur, quando cum episcopis filii dei negatoribus
 pax ecclesiastica copulatur? quis est enim, qui considerans uim
 diuinae religionis pacem perfidorum deo placere confidat, nisi si,
 ut a patribus decretum est, in laicorum se numerum tradant suae
 20 perfidiae dolentes? sed esto, habeant pacem cum infidelibus: 56
 in quo tamen offendunt, in quo laedunt imperatores, in quo rem
 publicam uexant, qui diuini contemplatione iudicii huiusmodi
 pacem respuunt, quae sacrilegos recipit, praeuaticatores fidei
 honorat, fauet hypocritis, despicit ueritatem, Christi dei ueri
 25 filii negatores tamquam dominos ecclesiae constituit, populum
 perfidiae labe contaminat, euertit euangelia? hinc rei sumus,
 hinc sub nominis uestri auctoritate patimur persecutiones ab
 his episcopis, qui pro nutu prioris imperatoris haeresim uin-
 dicantes contra fidem catholicam perorabant. heu gemitus:
 30 idem episcopi aduersus fideles et catholicae fidei defensores

4 Matth. 10, 22   5 cf. Act. 9, 15   6 Gal. 1, 8   9 Gal. 2, 18

5 uasis . . pronuntiati *scripsi*: uas . . pronuntiantis *V*   6 galathas *V*
 13 fidelium *V*: fidelibus *α*, unde fidelis *σ*², fideles *Sirm.*   quis *Hartel*:
 qui *V*   dubitat *Sirm.*   hunc *V*: tunc *Sirm.*   18 si *om. Sirm.*
 25 dominus ecclesia *V*, corr. *σ*² *Sirm.*   29 perhorabant *V*

haeretici prius imperatoris decreta praeferebant, idem et nunc
 episcopi aduersus fideles et catholicae fidei defensores catho-
 57 licorum imperatorum iura proponunt! haec cum dolore om-
 nium uiscerum loquimur deflentes, non quod non sit fidelibus
 gloriosum sub quolibet pro uero perpeti, sed quia tantus 5
 est stupor in saeculo, ut haec illorum tantis inuoluta per-
 fidiis non agnoscatur impietas, ut nemo intellegat, quomodo
 etiam regias aures semper inludunt in uexationem Christiano-
 rum et fidelium sacerdotum sed sub uocabulo pacis impietas
 tegitur et speciosum nomen unitatis opponitur ad patrocinium 10
 58 perfidorum. sed bene, quod ipse saluator uirtutem suae
 pacis exposuit, ne quis simplici pacis uocabulo caperetur et
 eam quibuscumque saeculi impietatibus copularet, dicens
 pacem meam relinquo uobis, pacem meam do uo-
 bis; non sicut hic mundus dat, ego do uobis. pacem 15
 suam a mundi pace discreuit. nam si haec pax deo grata est,
 quae in ecclesiam recepit episcopos infideles, quid ergo opus
 est in persecutionibus aestus perpeti, carcerem sustinere, ire
 obuam gladiis atque omnia genera suppliciorum mortisque
 tolerare, quando quidem post negationem, post perfidiae 20
 sacrilegia propter pacem hanc, quam deo placere confidunt,
 securus unusquisque infidelium tamquam inlibatus saluo
 59 episcopali honore suscipitur? uani iam secundum hanc
 adsertionem et martyres iudicandi sunt. ad quos enim fructus
 poenas mortemque ferre maluerunt? si enim, qui metu 25
 persecutionis negauerunt filium dei, non habent poenam,
 immo potius honorantur, nec martyres coronam passionis
 sperare debuerunt, immo potius pendunt supplicia suae
 temeritatis. hoc enim necesse est consequatur; non enim fieri
 potest, ut non ubi † contraria iudicentur. nonne manifestum 30

14 Ioh. 14, 27

3 praeponunt *Sirm.* 5 pro uero, quod coniecerat *Sirm.*, habet *V*
 12 et eam *Sirm.*: etiam *V* 13 quibuscumque *scripsi*: quęcumque *V*,
 quicumque *Sirm.* 23 uano *V*, *corr. Sirm.* 30 ubi *V*: ibi *Sirm.*,
 sibi *Hartel*, sed nescio an post ubi aliqua exciderint

est, ad quam uocem coartantur uocabulo pacis istius uel
quod pronuntiare cogantur, ut si negatores filii dei recte in
honore corroborantur, credamus martyres tamquam pro sua
temeritate puniri? sed absit: absit, ut hoc admittat con
60 scientia Christiana; credimus enim filio dei pronuntianti: qui
me negauerit coram hominibus, et ego negabo
eum coram patre meo, et qui me confessus fuerit
coram hominibus, et ego confitebor eum coram
patre meo. uerumtamen et in hac causa diuinum iudicium 61
10 cognoscite prolatum praesentibus documentis, ne quis putaret
acceptandam pacem talium episcoporum, etiamsi ad uerae
fidei confessionem reuenterentur post subscriptiones impias
uel nefarias haereticorum communionem, quibus scientes sub-
cubuerunt, ne aut possessiones ecclesiae perderent aut hono-
15 res. sanctus uir Maximus episcopus, cuius supra meminimus, 62
fidem uindicans rectam consortiumque reprobans haereticorum
ductus est in exilium. in loco eius praeuaticatores ordinant
nomine Zosimum, qui et ipse prius quidem catholica uindi-
cabat. res ista in Neapoli ciuitate Campaniae acta est. cogno-
20 scit hoc sanctus Maximus et de exilio scribens dat in eum
sententiam non solum episcopali auctoritate sed etiam aemu-
latione ac uirtute martyrii feruens in gloriam diuinam. sed 63
post aliquot annos beatus Lucifer de quarto exilio Romam
pergens ingressus est Neapolim Campaniae, ut diximus, ciui-
25 tatem, ad quem Zosimus uenire temptauit illa forte fiducia.
qua scilicet iam de impietate correxisse uidebatur. sed hunc
confessor Lucifer suscipere noluit non ignorans, quae gesserat.
immo et sancti spiritus feruore episcopi et martyris Maximi
sententiam robustius exequitur dicens, quod episcopatum
30 ipsum, quem sibi ut adulter uindicat spiritalis, animaduertentis

5 Matth. 10, 33 et 32

1 quo artantur *V, correxi* 8 confiteor *V, corr. Sirm.* 10 probatum
Sirm. 17 exilio *V, corr. o* praeuaticatorem. . Zosimum quia et
Mazochius l. c. p. 578 18 fort. quidem <h̄dem> catholicam 22 feruens
Mazochius l. c. : fruens V

dei iudicio non habebit <et> hic quoque sentiet poenam suae
 64 impietatis. sed non post multum temporis idem Zosimus
 cum in coetu plebis uult exsequi sacerdotis officia, inter ipsa
 uerba sacerdotalia eius lingua protenditur nec ualet eam
 reuocare intra oris capacitatem, eo quod contra modum naturae 5
 extra os penderet ut boui anhelato. sed ut uidit se linguae
 officium perdidisse, egreditur basilica et (res mira!) foris iterum
 in officium lingua reuocata est. et primum quidem non intelle-
 gitur compleri in eum sententiam martyris et confessoris, sed
 cum hoc totiens patitur, quotiens et basilicam diuersis diebus 10
 temptauit intrare, ipse postremo recognouit ob hoc sibi linguam
 inter pontificii sollemnia uerba denegari, ut sanctorum episco-
 porum in eum rite prolata sententia probaretur. denique cessit
 65 episcopatum, ut ei lingua, quae cesserat, redderetur. non
 res antiquas referimus, quae solent quadam ratione in dubium 15
 uenire: uiuunt adhuc praesentia ista documenta, nam et Zosi-
 mus hodieque in corpore est usum iam linguae non amittens,
 posteaquam maluit cum amissione episcopatus uiuere dolens
 suis impietatibus. nonne etiam de similibus praeiudicatum
 est nihil illis prodesse, quod quasi sub correctione episcopi 20
 esse perseuerant? non enim correctio est ista sed inlusio,
 66 prout sunt imperatorum tempora, fidem uertere. haec, haec
 res decepit et Ualentem imperatorem, cum in haereticis uidet
 constantiam defensionis, in istis autem egregiis catholicis in-
 constantiam fidei. nam utique probatur illi, quod hi, qui se 25
 catholicos adserebant, subscripsissent prius cum haereticis
 damnantes quam primum defenderant fidem, et dicebant haere-
 tici 'si nostra fides mala est, quare sub Constantio pro ipsa
 subscriptum est ab his, qui nunc se catholicos dicunt hanc
 fidem uindicantes, quam cum primum defenderent conuicti 30

1 et *add. Sirm.*: om. V hic V: sic *Sirm.* 5 capacitatem V:
 meatum *Sirm.* 6 os o: hōs V 7 basilicam V, *corr. Sirm.* 10 et V:
 in *Sirm.* 11 ob ρ²: ab V 14 episcopatu α³. *rectius ut puto*, episco-
 patui *Sirm.* 20 correptione V, *correxī* 21 correptio α 30 con-
 uincti V, *corr.* o

rationibus sub Constantio damnauerunt? his rebus Ualens motus ignorans uirtutem uerae fidei et constantiam cum inconstantia conferens impietatem haereticorum cum quadam iustitia uindicabat. et tacemus, quod etiam sub Ualente 67
 5 iterum se quidam haereticis tradiderunt, quos nunc nihilominus uidemus inter catholicos nominari. inde est, unde etiam plebes haereticorum ad fidem impiam roboratae sunt, dum haeretici in malo perseuerant et, qui putantur catholici, de bono recedunt aliquotiens subcumbentes haereticis. qua
 10 enim auctoritate hi tales episcopi contra haeresim praedicant, cui se subscripsisse negare non possunt? et qua fiducia catholicam fidem plebi suadere nitantur, cum constet, quod eam impiis subscriptionibus reprobauerint? uidetisne etiam 68
 15 uestris temporibus, sed ut credimus ignorantibus uobis, fidem quidem piam, atque utinam uel uere, sed etsi uere cum quadam tamen iniustitia uindicari, cum per indignos episcopos uindicatur in afflictionem piam fidem defendentium sacerdotum et in perniciem fidelium laicorum? sed nefas putatur tot praeuaricatores deicere et conscientem ad iniustitiam turbam
 20 reprobare. et ubi est iustitia uerae religionis, si addicenda est impiae multitudini et hoc sub piissimis et religiosissimis imperatoribus? non sic in diluio iudicatum est, ut turba 69
 uinceret infidelium, sed et Noe ille iustissimus ideo magis deo placuit, quod in illo excidio mundi solus iustus inuentus
 25 est. nihilominus et in Sodoma et Gomorra graues poenas dedit impia multitudo, unde hospitalissimus Loth ob iustitiam liberatus est cum duabus tantummodo filiabus. sed nec dei aemulator Helias, qui fuit singularis, obtritus est, cum aduersus illum quadringenti quinquaginta falsi sacerdotes
 30 niterentur, sed omnis turba illa impia sacerdotum luit poenas

23 cf. Genes. 7, 1

25 cf. Genes. 19

27 cf. Regn. III 18

5 quidem *V*, *corr.* ρ² 9 quam *V*, *corr.* ο² 19 consentientem ρ² in
marg., *Sirm.* 21 multitudini!!! (*eras. s*) *V* 26 iustissimam *V*, *corr.* ο
 28 *fort.* quia obtritus *scripsi*: obtentus *V* 29 quadringenti ο: con-
 tingenti *V*

sub unius fidelis manu et hoc spectante rege Achab, qui
 70 falsos sacerdotes impie uindicabat. sed nec Iehu rex Israel
 detulit impiae multitudini sacerdotum; denique omnes falsos
 sacerdotes, qui sub rege Achab fuerant in culmine, cum
 religiosa fraude in domum religionis impiae conuocasset quasi 5
 eos post ritus religionis remuneraturus, iussit occidi, ita ut
 nemo de his superesset, et legimus, quia ob hoc factum ita
 placuit domino, ut filii eiusdem regis quarta progenie sederent
 71 in throno Israel. sunt et alia multa simillima exempla. quae
 quidem nos non ideo dicimus. quasi qui uelimus alicuius 10
 sanguinem fundi: absit hoc a uotis nostris; hoc enim qui
 nunc fieri cupit, exorbitat a legibus Christianis. factum est
 quidem tunc, quia et illo tempore id ipsum diuina lege fieri
 licebat, quando adhuc totum corporaliter agebatur, donec
 cresceret instructio spiritalis. sed non, quia quidem nunc non 15
 licet bonis et fidelibus falsorum sacerdotum sanguinem cupere,
 ideo fideles falsis sacerdotibus addicendi sunt, ita ut grauis-
 72 simis eorum persecutionibus affligantur. falsum uideatur.
 quod dicimus, si non uariis in locis ecclesiae fidelium sacer-
 dotum alibi inuasae et alibi destructae sunt, si non interpel- 20
 lationibus illorum sancti quique comprehensi et diu ad iniurias
 inclusi et postremo missi sunt in exilium, si non etiam et
 ceteri quidam in carcere, alii autem tractu et caede mulcati
 animas reddiderunt, ob nullam aliam causam, quam quia metu
 diuini iudicii nolebant communicare cum perfidis uel sociis 25
 73 perfidorum. in Hispania Uincentius presbyter uerae fidei
 antistes quas non atrocitates praeuaricatorum passus est. eo
 quod nollet esse socius impiae praeuaricationis illorum. eo
 quod beatissimo Gregorio communicaret, illi Gregorio, cuius
 supra, ut potuimus, fidem uirtutemque retulimus? contra quem 30

2 cf. Regn. IV 10, 19 sqq. 7 Regn. IV 10, 30

1 manum *V. corr.* o 2 iehu *V* 3 multitudini o *Sirm.*: multitudinis *V*
 4 achab *V* 12 exorbitat a o: euorbitata *V* 14 agebantur *V* 15 quia
 quidem *scripsi*: quicquid *V*, quia o² 17 adicendi *V. corr.* o 23 mul-
 tati 26 hispania *V*

primum quidem interpellauerunt Baeticae prouinciae consu-
 larem, tunc demum sub specie intercessionis postulatae ex
 aliis locis plebeia colligitur multitudo et irruunt die dominica
 in ecclesia et Uincentium quidem non inueniunt, eo quod ipse
 5 praemonitus etiam populo praedixerat, ne illo die procederent,
 quando cum caede ueniebant. hoc enim putauit fieri melius,
 si irae locum daret. sed illi, qui ad caedem parati uenerant, 74
 ne sine causa furor illorum uenisse putaretur, certa Christo
 deo deuota ministeria, quae illic inuenta sunt, ita fustibus
 10 eliserunt, ut non multo post expirarent. sed quia plebs sancta
 Uincentii presbyteri magis eos execrabantur post illas eorum
 caedes, quae in dominico factae sunt, egregii episcopi, ut
 plebs uniuersa terreretur, ab ipsis principalibus incipiunt;
 denique postulant exhibitionem decurionum ciuitatis illius et
 15 ut includantur in carcerem. ex quibus unus principalis patriae
 suae, eo quod fidem firmiter ut fidelis in deo retineret exe-
 crans labem praeuaricationis, inter eos et ipse catenatus fame
 frigore necatus est cum fletu et gemitu illius prouinciae,
 quae honestam uitam eius optime nouerat. egregii et catho- 75
 20 lici episcopi Luciosus et Hyginus huius crudelitatis auctores
 sunt. et interea inuaserunt quidem basilicam, sed fidem plebis
 inuadere <non> potuerunt. denique alibi in agello eadem plebs
 basilicam sibi ecclesiae fabricauit, ad quam cum sancto Uin-
 centio conueniret. sed satanas, qui nusquam patitur Christum
 25 pie coli. inflammat eos et iterum deposita postulatione ex
 diuersis urbibus decurionum ac plebeia multitudo colli-
 gitur. simul etiam et presbyteri eius ad locum ueniunt, 76
 ecclesiae illius ianuas confringunt diripientes inde, quicquid
 ad sacra ecclesiae ministeria pertinebat, et postremo, quod

1 beatice V, corr. α² 4 ecclesiam α³ Sirm. 5 procederet Sirm.
 12 post dominico del. cede V egregii scripsi: egressi V 14 et
 supra lin. V: om. Sirm. 15 includantur V sed a ex u corr. 21 sunt V:
 fuerunt Sirm. 22 non add. ο: om. V denique] rursus incipit Φ
 (excepto χ) 23 ecclesiae Vx: ecclesiam πρ, ecclesia σ, om. Sirm.
 24 sathanas V 26 plebeia πσ: plebea V, plebia z, plebem iam ς
 27 et om. z 29 sacrae Φ postremo V

horroris est dicere, ad cumulum perpetrati sacrilegii ipsum altare dei de dominico sublatum in templo sub pedibus idoli posuerunt. haec utique illi faciunt, qui paenitentes de impia subscriptione suscepti sunt ad catholicam disciplinam propter bonum pacis et unitatis! quid grauius gentilis cultor idolorum 5
 77 faceret, si haberet licentiam ecclesiam persequendi? sed apud Triueros Bonosus presbyter inclusus intestatus ac diu poenas senex dedit propter obseruantiam intaminatae fidei illius, pro qua et inclytus Paulinus eiusdem ciuitatis episcopus in exilio martyr animam dedit. in ipsa quoque urbe Roma 10
 quam graues persecutiones fidelibus inlatae sunt! ubi et beatus Aurelius episcopus communicans beatissimo Gregorio aliquotiens afflictus est; sed hic uir sanctus, licet sit saepe-
 78 numero afflictus, tamen propria accersione requieuit. in Macarium uero presbyterum multa impiorum commissa sunt. 15
 hic erat in eadem urbe Roma presbyter mirae continentiae, non uino stomachum releuans, non carnis esculentia corpus curans, sed oleo solo escas asperiores mitigans, ieiuniis et orationibus uacans. sane pro merito fidei et abstinentia habebat gratiam sancti spiritus in hoc, ut de obsessis corporibus 20
 eiceret daemonia. ideo uitam eius meritumque memorauimus, ut tanto magis impii iudicentur hi, qui tales uiuere non
 79 sinunt in Romano imperio. eodem tempore grauis aduersum nostros persecutio inhorruerat infestante Damaso egregio archiepiscopo, ita ut fidelibus sacerdotibus per diem sacros plebis 25
 coetus ad deseruendum Christo deo conuocare libere non lice-

1 erroris Φ cum illum X , cum illo φ perpetratis V 2 altarem $\pi\sigma\varphi$ sublatum . . . idoli *om.* φ 4 catholica disciplina Φ 5 quid V : que Φ 6 si haberet *om.* φ 7 treuiros κ , treueros σ , treuerus $\pi\varphi$ 9 inclytus *om.* φ 11 grauis $\pi\kappa\varphi$ persecutionis $\sigma\kappa\varphi$, persecutionibus π 12 communicat X , commune cum σ 14 arcessionem Φ 15 macharium $V\Phi$ (machario $\kappa\varphi$) multa V : uitia Φ 16 in V : de Φ eadem *om.* Φ 17 esculentia φ , excolentia X 18 solo V : et Φ 19 abstinenti φ , abstinentiae *Sirm.* 21 eiceret σ : eicere V , eiecerit Φ (eieceret σ) 22 hii $\sigma\kappa\varphi$ uidere Φ 23 senunt X , sustinent φ 25 dies Φ plebes $\kappa\sigma\varphi$ 26 coetus V : colligere (collegere X) et eos Φ (et eos . . . liceret *om.* κ) seruendum $\sigma\varphi$

ret. sed quia pro conditione rerum quolibet tempore uel clam salutis nostrae sacramenta facienda sunt, idem sanctus presbyter Macarius dat uigilias in quadam domo conuocans fraternitatem, ut uel noctu diuinis lectionibus fidem plebs sancta 5 roboraret. sed diabolus, qui fauet impiis, quia et impii fauent 80 diabolo, nec in occulto patitur diuina sacramenta celebrari. denique tendunt insidias clerici Damasi et, ubi cognouerunt, quod sacras uigilias celebrat cum plebe presbyter Macarius, irrunt cum officialibus in illam domum. et plebem dissipant 10 non resistentem ipsumque presbyterum comprehensum non iam ducere dignantur sed per silices trahunt, ita ut in coxa eius perniciosum uulnus fieret, atque alio die sistunt eum ante indicem ut magni criminis reum. cui quidem iudex ueluti 81 sub imperiali rescripto et minis extorquere contendit, ut cum 15 Damaso conueniat. sed presbyter memor diuini iudicii praesentem indicem non timens reppulit perfidi communionem atque ideo datur in exilium et, cum est apud Ostiam, atrocitate illius uulneris moritur. cuius quidem tanta fuit sancti- 82 tas, ut eum etiam episcopus loci illius nomine Florentius communicans Damaso cum quadam ueneratione suspexerit. namque cum in quodam uetusto monumento eum fratres sepe- lissent, non est passus idem Florentius iacere eum illic, ubi indigna sepultura uideretur, sed transfert eum inde et sepelit in basilica martyris Asterii, ubi in loco presbyterii qui † iuxta 25 sepulturam. hoc pio suo obsequio, in quantum poterat, Damasi

1 uel clam . . . facienda sunt *om.* κ 3 macharius *VΦ* conuocans ο: conuocari//// (*eras.* s) *V*, conuocant *Φ* 4 ut *om.* *Φ* diuina fide . . . roboraretur *Φ* 6 in *om.* *Φ* 7 et *om.* σκ 8 macharius *VΦ* 9 irruunt *Φ* officiliabus *V* 11 coxa *V* 12 sistunt *V*: statuunt *Φ* 13 uelut *Φ* 15 praesente iudice *Φ* 16 perfidiae *Φ* (perfidei φ) 17 est apud *om.* *Φ* ostiam φ: hostiam κσ, hostia//// *V*, hostia π atrocitatis *Φ* 23 transfert *V*: transferens φκ, transfers πσ et *om.* *Φ* sepelliit *X*, sepeliens σ 24 basilicā *V* ubi *V*: ibi *Φ*; presbyterii *V*: presbiteri *X*, presbiter φ; iuxta *V*πφ: iusta κσ; 25 sepulturam *V*: sepulturam habent *Φ*; *locus corruptus. fort.* ubi in loco presbyterii quiescit iusta sepultura

83 scelus a se facere contendebat alienum. aduertat tranquillitas
 uestra: si haec fieri uultis in Romano imperio aduersus sanctos
 et fideles ab his qui praenaricatores sunt, nonne metus est,
 ne sanguis fidelium Romanum grauet imperium? nam idem
 Damasus accepta auctoritate regali etiam alios catholicos
 presbyteros nec non et laicos insecutus misit in exilium per-
 orans hoc ipsum per gentiles scolasticos fauentibus sibi iudi-
 cibus, cum utique uestrae constitutiones aduersus haereticos
 decretae sint, non aduersus catholicos, et tales catholicos, qui
 fidem integram nec sub haereticis imperatoribus reliquerunt,
 84 et quidem grauia multa perpassi. sed et nuper temptauit
 grauiter persequi beatissimum Ephesium episcopum sanctae
 fidei aemulatione feruentem, ordinatum intaminatae plebi
 Romanae a constantissimo episcopo Taorgio et ipso inlibatae
 fidei uiro, sub inuidia falsi impositi cognomenti per suos defen-
 sores interpellans iudicem Bassum quasi aduersum Luciferianos.
 85 sed Bassus olim catholicam fidem uenerans sciebat in Lucifero
 nullam haereseos fuisse prauitatem, quippe quem et bene
 nouerat pro fide catholica decem annos exilia fuisse perpassum,
 et pro constantia suae integritatis reppulit accusationes Damasi
 negans se facturum, ut homines catholicos et integrae fidei
 uiros insequeretur, dicens maxime, quod ipsae constitutiones
 imperatorum contra haereticos solummodo promulgatae uide-
 antur, non contra hos, qui sanctissimam fidem sine saeculi
 ambitione conseruant, et tunc primum erubuit Damasus, quod
 inuentus est iudex, qui solus imperialia scripta piissime inter-
 86 pretans tueretur. nam et hoc ipsum necessarium est, ut
 falsi cognomenti discutiamus innidiam, qua nos iactant esse

4 romanorum Φ 7 sibi om. φ 10 fidem integram] *incipit rursus* γ
 12 effesium V, eresium κζχ, heresium πφ sanctitate Φ 13 feruente Φ
 intemante X, intimante φ, intimanite χ plebe (plebem γ) romana Φ
 15 uero Φ inuidia a falsi V 17 luciferum Φ 18 hereseus σκ,
 heresius Y 20 constantiae suae integritate Φ 22 ipse VΦ, *corr.* ο
 23 modo *ex modū corr.* V 24 fide πσφ, fidei κ 25 conseruans Yο
 27 et om. σ ipso V 28 falso X, falsum Y iactant esse V:
 iactantes Φ

Luciferianos. quis nesciat illius cognomentum tribui secta-
 toribus, cuius et noua aliqua doctrina transmissa est ad disci-
 pulos ex auctoritate magisterii? sed nobis Christus magister
 est, illius doctrinam sequimur atque ideo cognomenti illius
 5 sacra appellatione censemur, ut non aliud iure dici debeamus
 quam Christiani, quia nec aliud sequimur quam quod Christus
 per apostolos docuit. haereses autem ideo hominum appel-
 lationibus denotatae sunt, quia et hominum commenta tradi-
 derunt. perdit enim in se Christiani nominis appellationem,
 10 qui Christi non sequitur disciplinam. dicant nunc, quid Lucifer 87
 nouum docuerit, quod non ex Christi magisterio traditum est,
 quod non ab apostolis discipulis saluatoris transmissum est
 in posteros. et bene, quod libros scripsit ad Constantium,
 non, ut plerique, gloriam captans ingenii sed diuina testimonia
 15 aptissime congerens contra haereticos et contra ipsum patronum
 haereticorum, ad diuinam aemulationem pro filii dei amore
 succensus. denotent, quid illic contrarium scripturis, quid
 nouum quasi haereticus scripsit. quos quidem libros, cum 88
 per omnia ex integro ageret, suspexit et Athanasius ut ueri
 20 uindicis atque in Graecum stilum transtulit, ne tantum boni
 Graeca lingua non haberet. parum est: quin etiam propriis
 litteris idem Athanasius eosdem libros praedicat ut prophe-
 tarum et euangeliorum atque apostolorum doctrinis et pia
 confessione contextos. et quamuis plurimis in eum laudibus
 25 erigatur, tamen non aequat ad meriti eius praeconium, et
 quidem cum amplius laudare non posset: ita rerum eius
 supereminentia quaeuis laudans lingua superatur. sed Lucifer 89

22 Athanasii ad Lucifer. epist. (VI, Luciferi opp. ed. Hartel p. 325, 8 ff.)

1 tribuisse Φ 2 et V : in Φ 5 apellatione V dici (dicere Y)
 iure *trsp.* Φ 6 quia Φ : qui V 10 quid V : qui Φ (quae σ) luci-
 ferum Φ 11 magisterium $Y\pi$ 15 patronum V : tronum Φ 18 cum
om. V 19 uiri Φ 20 uindicis V : uindices X , uindex Y 21 graeca
om. Φ qui V 23 euangelistarum *Sirm.* doctrinis] *reliqua*
om. σ 24 plurimis meritis eius Φ *omissis intermediis* 26 posset V :
 possit et Φ eius *om.* V 27 supereminentiam $Y\pi$

ignarus licet artificiosae eloquentiae, tamen ut prophetico et euangelico atque apostolico more scriberet, quod super omnem humanam eloquentiam est, habuit gratiam sancti spiritus ex merito rectae fidei et sincerissimae conscientiae. per quem etiam diuinas uirtutes operatus est non solum in Sardinia sed in 5
 in ipsis quoque quatuor exiliis usque adeo, ut eum aduersarii magum dicerent, cum apostolicas uirtutes per eum fieri negare 90
 non possent. uenit ad hunc et sanctus Gregorius et admiratus est in illo tantam doctrinam scripturarum diuinarum et ipsam uitam eius uere quasi in caelis constitutam. iam 10
 quantus uir Lucifer fuerit, cum illum admiretur et Gregorius, qui apud cunctos admirabilis est non solum ex consensione illa Osii sed etiam ex diuinis uirtutibus, quas habens in se gratiam 91
 sancti spiritus exsequitur? quid ergo? et in hoc impii sunt, <quod> cum Lucifer secundum scripturas diuinas et crediderit 15
 et docuerit et uixerit et in nomine Christi sit uirtutes operatus, ad opprimendos uerae fidei uindices Luciferi nomen imponant, nescientes miseri summum se committere sacrilegium, cum doctrinam Christi sub hominis appellatione designant, sicut et in hoc impii sunt, quando sacrilegas institutiones pro arbitrio 20
 hominum editas sub Christiani nominis auctoritate defendunt, an non summa impietas est iniquitates suas et sacrilegia sub Christi nomine uindicare? an non summa impietas est piam doctrinam sub Christi nomine consecratam humanis appellati-
 onibus denotare? sed haec fraus, haec atrocitas aduersus fideles 25
 in Hispania et apud Triueros et Romae agitur et in diuersis Italiae regionibus.

1 artificiosę V: artificium reus Y. artificio reus π, artificior eos z
 3 ex Φ: et V 4 quem X: quae VY 7 magum Y et ex magnum
 corr. z: magnum Vπ fierint X, fierent φ, fierent et χ 10 constitutam
 Sirm.: constitutum V (constituti o²), constituta Φ 11 quantum uis Φ
 12 condicione (-nem πz) illa (-am π) hostiae Φ 13 habent Φ
 15 quod inserui: om. VΦ et om. Φ 17 primendos V oppon-
 nant Φ, imponunt Sirm. 20 sint V 21 edita V 23 est V: et Φ
 pia (impia Y) doctrina Φ 24 consecrata Φ 25 donari Φ 26 hyspania V
 triberos V, treueros z, treuerus Yπ 27 re///gionibus (eras. li) V

Adserendum nunc necessario est, quod in his partibus gestum 92
 est, ubi egregii episcopi non fidei ueritate sed sola catholici
 nominis appellatione uestiti non solum per iudices neque
 tantummodo per manum militarem fideles et ueros catholicos
 5 dissipant sed etiam interdum per suos clericos ignorantibus
 iudicibus uel etiam dissimulantibus atrociam exercent. et qui
 finis erit, si cuncta referamus, quae singuli quique fidelium
 passi sunt atque patiuntur? unum tamen atrox persecutionis
 facinus ad compendium referendum est, quod in Aegypto apud
 10 Oxyrynchum commissum est sub totius testimonio ciuitatis.
 certa pars est apud Oxyrynchum sanctae plebis, in cuius sacro 93
 numero plerique quanto intentius ad res diuinas studium
 curamue posuerunt, tanto sollicitius diligentiusque fidem catho-
 licam inuiolabiliter seruare contendunt, ita ut se nullis haere-
 15 ticis nullisque praeuaricatoribus per diuina commisceant sacra-
 menta. ad hanc obseruantiam plerique eorum eruditi sunt
 exemplo et motu beatissimi Pauli, qui isdem fuit temporibus,
 quibus et famosissimus ille Antonius, non minori uita neque
 studio neque diuina gratia quam fuit sanctus Antonius. nouit
 20 hoc et ipsa ciuitas Oxyrynchus, quae hodieque sanctam Pauli
 memoriam deuotissime celebrat. sed haec ipsa pars plebis, 94
 ubi uidit episcopum illius ciuitatis nomine Theodorum in
 impiam praeuaricationem fuisse conlapsum, ita ut non solum
 fidem integram condemnaret neque ut tantummodo impie
 25 subscriberet sed ut etiam laicum se fieri ab impio Georgio
 pateretur et denuo ab ipso haeretico episcopum ordinari,
 exsecrata est eius communionem habens secum presbyteros et
 diacones illibatae fidei, per quos fruebatur diuinis sacramentis

1 adserendum . . partibus *om.* π   necessarium Φ   2 egregii (*sic*) V:
 aegri Φ   3 iudicem Φ   neque V: aequae πκ, et que Y   4 militare Φ
 uiros Yπ   5 κλος V   7 referimus singillatim quique Φ   8 persecutiones κ.
 persecutionem V   9 egypto V   10 oxyrynchum V: exorynchum πκ, exorin-
 cum Y *et similiter per exo etiam ceteris locis*   11 sancte V: sacre Φ
 13 posuorum V   14 seruare *om.* π   ita *om.* Φ   15 praedicatoribus Φ
 17 monitu κο *Sirm.*   18 minor *Hartel*   19 noui V   20 sancti Φ   21 me-
 moria Φ   23 impiarum πκ, impiorum errorum Y   27 exsecrata (*corr.* ο)
 est V: exaceratam Φ   28 fouebatur Φ (*fabebatur* π)   diuini sacramenti Φ

una cum supra memorato beatissimo Paulo. sed postea etiam episcopum sibi per tunc temporis episcopos catholicos ordinavit sanctum Heraclidam, tanto magis idoneum, quanto et firmiter contra haereticos et praeuaticatores debuit ordinari, qui et in uita esset perspicuus, a prima aetate deo deseruiens 5 contemptis bonis saecularibus et in fide et doctrina perfectus existens. unde et pro apostolica fide, pro doctrina euangelica, pro conuersatione caelesti apud cunctos illic uenerabilis est, solis tantummodo haereticis et praeuaticatoribus displicens; 95 unde et magis deo placet, cum talibus displicet. sed hic 10 tantus ac talis ita coepit exercere pontificium, ut ad opinionem fidei eius et doctrinae atque ipsius sanctissimae conuersationis plerique etiam de longissimis regionibus aduenirent execrantes nefariam praeuaticatorum societatem eiusque sacrosanctum 96 consortium desiderantes. sed ille egregius bis episcopus hoc 15 non patitur. et primum quidem uexat per publicas potestates, ita ut aliquotiens solum intempesta nocte raptum per lancearios de urbe sustulerit. sed cum eadem potestates non in hoc perseuerant, in quo temerarie coeperant (quod enim ius habere poterant contra episcopum catholicum? unde et merito 20 a coepta persecutione cessarunt, maxime unus ex ipsis etiam diuina plaga admonitus), tunc egregius iste bis episcopus iam propriis uiribus nititur et mittit turbam clericorum ad ecclesiam beati Heraclidae catholici episcopi eamque euertit destruens undique parietes, ita ut ipsum altare dei securibus 25

1 una V: sunt π, om. x, sententia Y super V 2 e^o π, episcopis x, episcopus Y catholicus Yx 3 sanctam Φ eraclidam V: heraclidem Φ idoneo Φ 6 sclaribus V 7 p aplica V 8 conuersione V apud V: a populo Φ cunctus χ, uinctus πxφ 10 deo om. π 12 atque ipsius] *finis folii 49 in codice χ; excidit folium unum; quod hodie est folium 50 incipit a uerbis* ubi autem idem (pag. 38, 18) 13 aduenerint φx 14 societatem eiusque V: societate que πx, societate atque φ sacrosancto (!) fidei consortium *interpolat* φ 17 intempestate xφ. lanciarios φ, lanciarius πx 18 eadem VΦ, *corr. o* 19 temerarie ceperant V 20 habere om. Φ episcoporum V et om. Φ 21 a cepta o: accepta V, accepta Φ 24 heraclyde V

dissiparet, cum horrore totius ciuitatis et gemitu, quod illa ecclesia euerteretur, cuius episcopum etiam diuersae partis homines rectae et illibatae fidei confitentur. aduertite, quae-97 sumus, piissimi imperatores et rectae fidei uindices: numquid
 5 pro tam impiis episcopis edicta proponitis, ut hi affligantur, qui ob meritum fidei et sanctissimae uitae mundo ipso pretiosiores sunt? credite, religiosissimi imperatores, beatum Heraclidam unum esse de illo numero sanctorum, de quibus refert scriptura diuina dicens: circuierunt in melotis et
 10 caprinis pellibus, indigentes, in tribulationibus et doloribus afflicti; quorum non erat dignus mundus. quomodo enim beatus Heraclida non talis est, 98 qui omnia saecularia respuens oblectamenta per ipsas amaritudines confragosae uitae istius aemulans dominica uestigia
 15 nudus expeditusque uirtutum iter salutare sectatur, qui sic pro diuinae fidei amore conspirat, sicuti et sanctos legimus conspirasse, nihil habens de saeculo quam pro fide tribulationes et dolores, sic uiuens, sic incedens, sicuti et illi sancti, de quibus supra positum est testimonium? merito ergo et
 20 beatus Gregorius ceterique sancti episcopi sanctimoniae istius uenerabili consortio in tot malis afflictae ecclesiae uelut diuinis solatiis releuantur. non solum autem in tam uenerabilem episcopum grassatus est Theodorus sed et in ipsam sanctissimam plebem eius, quae pro sincerissimi et fidelissimi
 25 sacerdotis doctrina et moribus instituta est. et longum est referri, quae contra pudorem propositumue sacrarum uirginum molitus est, quarum monasteria pro merito sanctimoniae earum

9 Hebr. 11, 37 sq.

2 uerteretur V parti Φ 3 hominis πφ fidei om. Φ auertite V
 4 recte Vπφ, rictae κ 5 hii adffligant Φ 6 meritis Φ 7 heraclydam V, eraclidam φ, heraclidem κ 8 esse om. φ 9 in om. Φ melotias κ, melotic.s π, melucias φ 11 quorum non erat numerus (!) salutaria (salutarique φ) sacramenta fidelium etc. (pag. 37, 9) Φ omissis intermediis
 12 heraclyd/// V non talis bis scripsit V, corr. o 16 sicuti bis scripsit V, corr. o scos (pro scos) V 23 crassatus V 24 eiusque V
 26 sacratum V, corr. Sirm.

ciuitas ipsa ueneratur. sed et ipsos seruos dei aliquotiens
 atrocibus affixit iniuriis, quos magis probauerat sanctiores.
 sed quid mirum, si oues ut lupus affligeret, quarum bonum
 100 pastorem frequenter affligit? ecce, qui sub uobis piis
 imperatoribus et pro fide catholica uenientibus iactat se esse 5
 catholicum, euertens ecclesiam catholicorum, persequens catho-
 licos sacerdotes et seruos Christi nec non et sacras eius
 uirgines impie affligens! hic est egregius et sanctissimus ille
 episcopus, qui cum fuisset primum a catholicis episcopis
 episcopus ordinatus, postea ab impio Georgio in laicorum 10
 numerum redactus nihilominus ab ipso Georgio episcopus
 ordinatus est in uexationem fidelium, sedens et communicans
 in una eademque ciuitate cum Apollonio Melitianorum episcopo
 consentienti impietatibus Georgii et cum ipso item Apollonio
 idem Theodorus persequens beatum Heraclidam catholicae 15
 101 fidei uindicem! ecce, cui quasi catholico basilica nunc tra-
 dita est Apollonii ex generalis edicti uestri auctoritate, cum
 utique idem Theodorus, qui quasi catholicus haeretici Apollonii
 basilicam accepit, similiter impie gessit, ut gessit et Apollonius,
 nisi quia atrocius gessit Theodorus, cum de episcopo catho- 20
 lico fit laicus, damnans piam fidem et subscribens Arrianae
 impietati, ut ab haeretico iterum episcopus ordinetur! sane
 hinc se uult catholicum uideri, quod et ipse nunc quosdam
 presbyteros seu diacones Apollonii facit suasu quodam laicos
 et eos iterum ordinat, ut uideatur turpissimae istius ordinati- 25
 onis uicem referre, quam passus est. numquid non excedit
 omne sacrilegium haec ludibria sub nomine catholico uindicare
 102 in afflictionem fidelium sacerdotum atque laicorum? sed et
 apud Palaestinam in Eleutheropoli est sacra uirgo Christi
 nomine Hermione, generosis quidem edita natalibus sed fide 30
 et sanctimonia multum facta generosior, ipsam uirginitatem

2 quos σ^2 : hos *V* 4 affligitur *V*, corr. σ 11 numero *V*, corr. *Sirm.*
 12 uexatione *V*, correxi 14 item *Sirm.*: idem *V* 15 heraclydam *V*
 16 catholica *V*, corr. σ^2 24 dicones *V*, corr. α 25 turpissime *V*
 30 hermiome *V*, corr. σ

condecorans contemptu rerum saecularium et humanae gloriae,
 ad quam plerique affectant, etiam qui se saeculo et concu-
 piscentiae carnis abrenuntiassent gloriantur. haec in quantum 103
 castimoniam corporis sacro rigore custodit, in tantum animae
 5 puritatem casta piaefidei obseruatione conseruat, non haere-
 ticus, non praeuaricatoribus communicans, eo quod intellegat
 uirginitatem corporis nihil prodesse, nisi et integritatem animae
 sacra confessione tueatur, labem adulterinae communionis
 effugiens et sectans salutaria sacramenta fidelium sacerdotum.
 10 denique supplicat religiosis litteris apud beatum Heraclidam,
 ut eius sacris uisitationibus iuuaretur. sed pro beato Hera- 104
 clida sanctus Ephesius uisitat, qui id temporis ob utilitates
 ecclesiasticas ad episcopum Heraclidam de urbe Roma uenerat.
 hic est Ephesius, quem supra diximus inlibatae plebi Romanae
 15 episcopum a constantissimo Taorgio episcopo ordinatum. sed
 cum uenisset Eleutheropolim, non solum Hermione cum suo
 sacro monasterio releuatur sed et quidam fidelissimi serui
 dei; inter quos etiam nobilis domus religiosi ad catholicam
 fidem Seueri ex tribunis, diu quidem non communicans haere-
 20 ticus et praeuaricatoribus sed nondum qui inuenisset catholi-
 corum sacram communionem. ubi autem uidit sanctum 105
 Ephesium, post multas examinationes probans eum catholicum
 tradidit se ei in sacram communionem, beatum se iudicans,
 quod domum suam ex insperato diuina misericordia uisitasset
 25 tam sancti sacerdotis aduentu, ductus in eius admirationem

2 quem *V*, *corr.* ο 6 non praeuaric. *Sirm.*: cum praeuaric. *V*
 10 heracydam *V* 11 beato heracyda *V*: beatum eraclidam φ, batum
 (beatum *man.* 2) heraclidam κ, bato heraclea π 12 qui id *V*π:
 quid κφ 13 episcopum heracydam *V*: episcopatum heraclidem κ, epi-
 scopatum eraclidem φ, episcopatum heraclide π 14 hic est *V*: et φκ,
 e π inlibatae *om.* Φ plebis Φ romę *V* 16 eleuteropolem-φ,
 eleutheropolem κ, eleuteropolim π erminioni φ, herminioni κ, hermi-
 oni π eum suo . . releuauit φ 18 etiam *om.* Φ 19 *fort.* com-
 municantis 20 needum Φ qui *om.* πκ inuenisse πφ, uenisse κ
 22 examinationis φ, examinacionis κ 25 tam *scripsi*: tamen *V*Φ, tan-
 tam *Sirm.* sacerdotes Φ

non solum uitae eius puritate sed et quibusdam caelestibus
 documentis. est enim tantae fidei et sanctimoniae beatus
 Ephesius, ut quocumque perrexerit, eum gratia diuina comi-
 tetur. probauit hoc et plebs sancta apud Oxyrynchum beato
 Heraclidae communicans, quae illum ob meritum diuinae 5
 gratiae pia eius dilectione constricta ut quondam Asiani apo-
 106 stolum Paulum cum magno fletu deduxit proficiscentem. non
 haec laudandi studio loquimur sed ut scire possitis, quam
 sanctae et fideles animae sub uestri nominis auctoritate gra-
 uissimis persecutionibus affliguntur ab his, quos constat igno- 10
 rantibus uobis etiam nunc usque aut haereticos esse aut
 107 praeuaricatores aut socios talium. sed aduersus sanctum
 Ephesium modicum quid conati in Palaestina hi, quibus sacra
 ueritas onerosa est, postea destiterunt metuentes in illo et
 fidei libertatem et constantiam animi et hoc ipsum cogitantes, 15
 quod magis haeresis eorum et impietas prodi poterat, si sub
 uobis catholicis imperatoribus integrae et constantis fidei epi-
 scopum acrius inquietassent. ubi autem idem beatus Ephesius
 inuitatus fidelium litteris in Africam nauigauit nobis apostolico
 more dans praeceptum, ut circa sanctam fraternitatem diuinis 20
 et ecclesiasticis officiis incubaremus, id ipsum sancta illic
 fraternitate poscente, egregius Turbo Eletheropolitanae epi-
 scopus ciuitatis nostram exiguitatem despiciens in nos coepit
 uelle consummare, quod in sanctum Ephesium consummare
 non ausus est, nesciens quod Christi dei gratia etiam mini- 25

7 cf. Act. 20, 37 sq.

3 effesius V, efesius x, ephisius φ gratia V: iustitia Φ 4 hoc V:
 eos Φ et om. φ xyrynchum V, oxiscum φ, oxyrcum π, oxys cuml x
 5 heraclide V ob V: ut Φ 6 apostolo xφ 7 Paulum om. Φ
 deduxerint πx, deduxerunt φ 10 affligantur Sirm. 11 aut V: ut πx.
 om. φ esse om. Φ 13 effesium V, efesium x, ephisius φ quod V
 palestina VΦ hii πφ 14 distiterunt πφ 17 uobis om. π integre
 et constanter Φ 18 ubi autem] *incipit rursus cod.* γ efesius Vx,
 ephysius χ, ephisius φ 19 in V: ad Φ 20 dat Φ 21 incumbere-
 mus Φ sca illic V: illic se a Φ 24 quod in sanctum Ephesium
 (efesium Vx) consummare om. Y 25 nesciens om. φ dei om. π

missimis seruulis eius patrocinetur, maxime pro causa rectae
 fidei laborantibus. namque hic Turbo, posteaquam audiuit 108
 quosdam se integrae fidei copulare et per dei gratiam rem
 ueri crescere, nobis exitia minitatur et turbas. sed et Seueri
 5 domui incendium minitatum ueritati, qui tanto magis fidem
 dei uindicat, quanto et Romano imperio fideliter militauit.
 temptat quoque et sacram uirginem Hermionem insequi, illam
 feminam, quam quicumque didicit, ut aliquam de euangelicis
 feminis admiratus est. sed et singulis quibusque tendit insidias,
 10 qui nobiscum sacrae communionis consortio copulantur, ueluti
 nefas obiciens ex lege illa Babyloniae, quod intra nostra
 domicilia sine labe haereseos et sine communione perfidiae
 secundum euangelicas et apostolicas traditiones desiderantibus
 fidelibus diuina sacramenta celebremus. simili enim furore et
 15 quondam Babyloniae sanctum Danihelum hostilibus odiis in-
 secuti sunt, quod in sua domo deum obseruantia diuinae legis
 adoraret. hic est Turbo, qui diaconus fuit Euthychi haere- 109
 tici, sub quo beatus Lucifer Eleutheropolitanae ciuitatis patie-
 batur exilium, qui et ipsum Luciferum fidem libere uindicantem
 20 multis atrocitatibus uehementer affixit. sunt adhuc hodie in
 Palaestina, qui illo tempore istis insequentibus poenas grauis-
 simas dederunt, eo quod cum catholicae fidei episcopo Lucifero
 conuenirent. negent, si non inter cetera sua atrocita ianuam
 clausam securibus effregerunt, si non inruentes in Luciferum
 25 fidelissimum sacerdotem diuina quoque sacramenta euerterunt,
 unumquemque illic de his fratribus, qui conuenerant, impia

15 cf. Dan. 6

3 rem ueri *V*: réim uiri πκ, remoneri et *Y* 4 exiit a κ, exiet a *Y*
 minitatur et turbus (*corr.* ρ²) *V*: me negatus (necatus π) turbo Φ
 5 domui *V* (*cf.* Rönisch, *Collectan. philol. p. 30*): domi Φ, domus *Sirm.*
 minitatem Φ ueritate π, ueritatem κ, pro ueritate χ, pro ueritatem φ;
 ueritati *del.* α⁴ 8 quam *om.* Φ 9 tend *V* 10 uelut Φ 11 ne-
 fando πκ, nefandi *Y* 14 celebamus *Sirm.* 15 Babylonii *Sirm.*
 sanctum Φ: secundum *V* Danielelem *Sirm.* odii *V* 16 domum *Yκ*
 17 euthyici *Vπ*, euthyici κ, euthyici χ, eutici φ 19 libere uindicantem (uin-
 dicante πκ) Φ: liberam ei indicantem *V* 23 non Φ: ñc *V* 25 uerterunt *V*

caede mulcantes; negent, si non hodieque apud se mystica
 uasa, quae tunc impie Lucifero diripuerunt, cum sacris codi-
 110 cibus possident. tunc utique Turbo cum Eutychio haeretico
 uersabatur: extunc se catholicum dicens catholicos persequitur
 sub auctoritate uestri nominis. auctoritatis pie contemplatione 5
 fidem catholicam uindicatis: permittetis, piissimi imperatores,
 ut sub uestri nominis auctoritate aduersus fideles diu ubique
 dominetur impietas? expedit enim hoc Romano imperio (quod
 tamen affectu et fide eius, quam Christo deo exhibetis, obseruan-
 tia dicimus), ut qui Christum pie praedicant, persecutiones mor- 10
 tesque patiantur, ita ut nusquam liceat deo pia altaria collocare
 111 aut certe, cum conlocata fuerint, destruantur? sub impio Achab
 rege Israel occisis prophetis altariisque destructis interpellat
 Helias deum aduersum Israel in libro regnorum dicens: do-
 mine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua de- 15
 struxerunt et ego relictus sum solus et quaerunt
 animam meam: hanc inuidiosam interpellationem etiam
 uestris temporibus sinitis ad deum fieri a singulis quibusque
 112 fidelibus sacerdotibus? si enim et taceant, numquid deus
 haec ipsa fieri ignorat? quid? putamus, quod sine offensione 20
 dei haec in ueros catholicos et in ueram eius ecclesiam per-
 petrentur, quae olim aduersus seruos dei perpetrata grauissime
 diuinis animaduersionibus uindicata sunt? et unde sunt tot
 113 plagae, quibus orbis Romanus quatitur et urguetur? non opus

14 Regn. III 19, 10 (et 14)

I multantes Φ se mystica V: se habent (habens π) sancta Φ
 3 ossident V euthycio x, euthicio π, euticio φ 4 et tunc V catho-
 licos Vπ: catholicus Yx 5 auctoritate uestri nominis om. V auctori-
 tatis pie Φ: auctoritate spei V contemplationis Φ (contemplacione x)
 6 uindicantes x, uindicantes χ permittetis o: permittens V, permitten-
 tes Φ 7 aduersum Φ 10 persecutionis (-nes xφ) mortisque Φ
 mortisque V 11 ut om. φ 13 regem Yπ altariisque V: altares-
 que Y, altarisque (-quae x) πx, altaribusque o 14 deum V: dominum Φ
 16 sum solus Φ (sum ego solus *Vulgata*): solus sum V 18 sinites χ,
 senetis x, finetis π a om. Y 19 sacertibus V 20 sine V: sint Φ
 21 uiros Yπ, uros x in om. x eius om. z 22 seruos om. Φ

est nunc nos singula quaeque plagarum recensere, quae tranquillitas uestra recognoscit cum aestu et sollicitudine imperii sui: communem istum dolorem uel tacendo mitigemus, ne non tam compati quam exulcerare uideamur. sed hoc, quae-
 5 sumus, piissimi imperatores, cogitare dignemini, quibus ex causis ista proueniunt, utrum quia fideles serui Christi metuentes leges diuinas nolunt cum infidelibus conuenire an quia ueri catholici a falsis sacerdotibus obteruntur. quomodo 114
 enim non falsi sacerdotes sunt, qui iam non solum ob causam
 10 praenaricationis supra expositam deuitandi sunt sed etiam quod plurimi quique eorum proprias etiam nunc haereses uindicant sub ementita apud uos catholici nominis professione? quis enim iam timeat episcoporum impia praedicare, quando totiens
 15 commissa impietas honorata est, cum minime deicitur sacerdotio? denique cum sicut alii eorum Origenistae, alii anthropomorphistae, alii autem Apollinaris impii sectam tuentes, triplici cuneo alii aduersum sanctum spiritum diuefsis studiis solis
 blasphemantes, sed et ipsi quoque, qui pie inter eos putantur credere, patris et filii et spiritus sancti tres esse substantias
 20 uindicantes uel respicientes: nihilominus hi omnes de nestrīs glorianur edictis et sibi ecclesias uindicant, cum has impias sectas patres nostri apostolica semper et euangelica auctoritate damnauerint. quas quidem nunc discutere non est praesentis 115
 opusculi; sed tamen, quod moueat ad horrorem intentum uerae fidei animum uestrum, dicimus. una, ut opinamur, haeresis 116
 25 apud Ariminum sub haeretico rege suscepta est et nunc sub uobis piis catholicis imperatoribus tot haereses uindicantur

2 recognoscat Φ 3 communem V : communione $Y\pi$, communionem κ
 4 sed *om.* V 5 excogitare dignamini Φ 6 proueniunt $V\kappa$: proueni-
 ant $Y\pi$ utra V 7 an *om.* Φ 8 uiri Φ obtinentur Φ 10 ex-
 posita $V\Phi$, *corr.* $\circ$ diuitandi $\pi\chi\gamma$ 14 sacerdotium Φ 15 alii
 eorum V : aliorum Φ antropomorphistę V , anthomorphste κ , anthro-
 mophitę π , anthropitę Y 16 apollinariis V , apollenariis κ , apollenares Y
 17 cuneo V : curi eo $\pi\kappa$, errore Y aduersus Φ solis *om.* Φ 18 et
 ipsi . . filii *om.* Y 20 respuentes *Sirm.* hii Φ 22 semper aposto-
 lica *trsp.* Φ 24 ab errorem Φ 25 unam Φ

non minus impiae quam est Arrii impietas. et cum aduersus se libros uel epistolas singuli quique conscribant, tamen sibi omnes uel ex directo uel ex obliqua concatenatione communicant, inani studio philosophorum solis disputationibus litigantes, non etiam ut Christiani ex deuotione sacramenti alter alterum uelut impium deuitantes, ut iam sicut in scolis ingenii uideatur inter eos esse certamen, non autem sacra defensio uerae religionis, quandoquidem inter se sacramenta non separant, cum
 117 impiis sententiis ab inuicem separantur. hoc autem ideo faciunt, quia quidam eorum gloriae humanae, quidam uero
 10 auaritiae student; et inde est, quod sibi inuicem sub impia dissimulatione concludunt, ut nec possessiones perdant ecclesiae nec honores. et interea, ut tot suas uelent impietates, ad in-
 lusionem singulorum ueluti benignissimae mentis indicia praeferentes aiunt ideo se etiam contraria sentientibus eccle-
 15 siasticae communionis consortio copulari, ne bonum pacis in ecclesia pereat, quasi uero huiusmodi pax Christo deo placeat,
 118 quae in eius ecclesiam tantas recipit impietates. sed hoc qui ita putant, audiant de se scriptum: et uiam pacis non agnouerunt; non est timor dei ante oculos eorum. 20
 sed apertius quoque et apud Hieremiam legimus de ea pace impia et iniqua, sicut exequitur subiectum testimonium: a pusillo eorum usque ad magnum cuncti perpetraverunt iniqua, a sacerdote usque ad pseudopropheta-
 25 m uniuersi operati sunt falsa et meditabantur obtritionem populi mei pro nihilo constituentes et dicentes 'pax, pax!', et ubi est pax? et intendendum est, quam atrocia de illis prosequatur, qui hac

19 Psalm. 13, 3 22 Hierem. 6, 13, sq.

1 impie $V\pi\varphi$ 3 ex ante obliqua om. V obliqua π : obliquam $V\kappa$, sub aliqua Y concatenatione $\pi\kappa\varphi$, concatenationem V 5 alterum Φ : utrum V 8 separant $\circ$: sperant $V\pi\kappa$, spirant Y 11 auariti- Y . abasiae $\pi\kappa$ sibi om. Φ sub om. κ 12 ecclesiae om. Φ 13 suos V uelent ex uelint corr. V : uellent Φ 15 addunt Φ 19 audiant descriptum V 21 ea om. V 23 eorum V : et $\pi\kappa$, om. Y 26 obtritione χ , obtritioni π , obtricioni V 27 et ante ubi om. π

uanissima pace gloriatur; sequitur enim: confusi sunt, quoniam defecerunt et nec sic quidem confusionem sustinentes erubuerunt et ignominiam suam non cognouerunt. propterea cadent in ruina sua et in
 5 tempore uisitationis infirmabuntur. quid mali 119
 committimus, quid impie facimus, si seruantes fidem Christo huiusmodi pacem respuamus, cuius tanta confusio et ignominia grauissimique exitus describuntur? sed isti egregii pacis amatores fidelibus sacerdotibus bellum exagitant. quid enim uult
 10 diabolus, quam ut impii et praeuaricatores saeculi pace gloriantur? quid enim uult diabolus, quam ut hi, qui pii sunt et fideles, infestantium persecutione uexentur?

Haec ideo prosecuti sumus, ne per uestri ignorantiam diu fundatur sanguis Christianorum piissimam fidem defendentium. quid
 15 enim prodest, si sitis catholicae fidei uindices et patiamini catholicae fidei sectatores ubique cruciari, ubique effugari, nusquam libere piam fidem praedicari? habeant illi basilicas auro coruscantes pretiosorumque marmorum ambitione
 20 uestitas uel erectas magnificentia columnarum; habeant quoque porrectas in longum possessiones, ob quas et fides integra periclitata est: quid etiam suis impietatibus uindicant communes Romanis omnibus ciuitates, ut neminem in his pie uiuere permittant, in quibus a plurimis etiam uana superstitio sine periculo colitur et sine illorum
 25 inuidia uindicatur? liceat saltem ueritati uel inter ipsa uilissima et abiecta praesepia Christum deum pie colere ac fideliter adorare, ubi et aliquando natus secundum carnem idem

1 Hierem. 6, 15

2 ne *Sirm.* si $V\varphi$, si κ confessionem πY 3 et ignominiam . .
 cognouerunt *om.* Φ 6 fecimus Φ christi Φ 8 describuntur Φ
 amatoribus Φ 9 quid enim . . gloriantur *om.* V 11 hii Φ 13 uestram
Sirm. 15 catholicae . . patiamini *om.* φ *inserens uerba* et patimini
 catholice fidei paulo *inferius ante* nusquam patimini Φ 22 com-
 24 uana $\circ$: uasa V , *om.* Φ sine periculo V : cum periculo Φ
 25 saltim Φ

- 122 Christus infans iacere dignatus est. hoc, quod petimus, non
ideo petimus, quasi expanescamus pro uero interfici: deus
testis est, qui uerus speculator est cordis, quia per dei gratiam
nobis ut summum refrigerium est et certa spes futurae beati-
tudinis, si pro hac fideli adsertione iugulemur. non ergo quasi 5
qui timeamus perpeti, ideo sumus ista prosecuti, sed ne
aliorum impietatibus et crudelitatibus sanguis effusus fidelium
Christianorum diu piissimum uestrae principalitatis grauet
123 imperium. maxime sub te, religiosissime Auguste Theodosi,
qui mira deuotione contra omnes haereticos Christianae religi- 10
onis pia confessione conspiras, magnum nobis apud deum fore
supplicium credidimus, si apud te tam religiosum, tam piissi-
mum imperatorem et Christo deo diuino ac plenissimo timore
consecratum, quem uere ad imperium deus Christus elegit,
quae sunt uerae fidei ac uerae ecclesiae, taceremus. post haec 15
non ambigimus, quo sollicitus agas qua pater imperii, ne in
orbe Romano professae fidei communionisque sinceritas affli-
gatur. quicquid in causa sacrae fidei ac professae ueritatis
sanctius gesseritis, tanto gloriosius et hic et in perpetuum
124 Christi fauore regnabitis. ego Marcellinus presbyter optans 20
felicissimo imperio uestro securam quietem et in regno Christi
et dei perpetuam beatitudinem, piissimi imperatores. ego
Faustinus, qui non possum dignus uocari presbyter dei, optans
ut et hic multos annos clementissimae diuinitatis auxilio
feliciter imperetis et in futuro Christi filii dei regno perpetuam 25
cum sanctis beatitudinem consequamini, gloriosissimi impera-
tores.

2 quasi *V*: ut Φ 4 ut *V* Φ : et *Sirm.* futura et *V* π beatitudines *V*
5 si *om.* π 6 perpeti *om.* Φ sed ne *om.* κ 7 aliquorum Φ effun-
datur Φ 8 diu *V*: ne diu π κ , nedum *Y* 9 te *om.* Φ religiosissimi
augusti Φ 10 omnes *V*: eos Φ 11 conspirans Φ 14 dei Φ
15 taceremus post *V*: acerrimus pontifex Φ 16 ambigemus Φ sollici-
tius *Hartel* in *om.* Φ 17 communionisquo Φ 18 in *om.* Φ 19 sancti-
tius *V*: sanctae Φ 20 regnabitis (regnauetis π) Marcellianus presbyter
obtuli π *reliquis omissis*; regnabitis Marcellinus presbyter obtulit epi-
stola explicit feliciter χ , regnabitis Marcellinus presbyter obtulit epi-
stolam φ *reliquis omissis* 23 dei ρ : dedi *V*

AD HAS PRECES ITA LEX AUGUSTA RESPONDIT :

(2a.)

Salve, Cynegi carissime nobis. Etsi nulla humanis pectoribus maior quam diuinae legis debet esse reuerentia nec adici
 5 quicquam ad eam possit, cuius ambitiosa praestantia, mundi terraeque moderatrix, omne, quod sub nobis esse uoluit fauor
 omnipotentis dei, propitiata custodit: tamen, quia per Fau- 2
 stinum atque Marcellinum plenissimos fidei sacerdotes inter-
 pellata clementia nostra, ueriti sumus ne, si per nos nihil
 10 fuisset responsum petentibus, nos uideremur annuere his, qui
 diuinae legi, cui seruimus, contra propositum nostrum aliquid
 addidissent, atque ideo ita utrumque moderamur, ut petitionem,
 quae est oblata, ueneremur, fidei autem nihil ex nostro arbitrio
 optemus uel inbeamus adiungi. nemo enim unquam tam pro-
 15 fanae mentis fuit, qui cum sequi catholicos doctores debeat,
 quid sequendum sit, doctoribus ipse constituat. et sane pro- 3
 babilis et iusta laudatio precum est, quae omnem prope
 seriem haereticae superstitionis, quae contraria est fidei catho-
 licae, ordinemque complexa est. nam et unde exorta et quo-
 20 prouecta auctore fuisset, aperuit, quippe cum persuasu quo-
 rundam totius saeculi antiquitate mutata acti pro fide in
 exilium innocentes uitam cum summa laude posuerunt. sed 4
 circa eos non est dilata ultio, qui insidiati bonis moribus et
 caelestibus institutis paulisper ex contentione non fide sed
 25 factione multorum mentes detestanda insinuatione peruertent.
 nam usque adeo omnipotentis dei mota patientia est, ut poenam,
 quae criminosis post fata debetur, in exemplo omnium ante
 fata sentirent. sed ne hoc quidem facto conuerti ad prae- 5
 ceptum dei flectique potuerunt: catholicos occultis molitionibus

4 addici V, corr. o 7 propitiata custodit] cf. ep. 60 § 6 custodita seruauit, ep. 66 § 1 seruata custodit quia om. Sirm. 8 marcellum V, corr. Sirm. fort. <est> interpellata 9 ne si o² Sirm.: nisi V 17 laudatio V: fort. illatio, cf. § 6 26 poena V, correxi 27 sq. facta utroque loco Sirm. in exemplo omnium V: extemplo omnia Sirm.

urguent insequuntur oppugnant; tanta perseuerantia erroris
 est, ut cum aliis diuersae obseruantiae sectatoribus cottidie
 6 peccare malint quam cum catholicis recta sentire. in quo
 petentum laudanda illatio est, qui communicantes Gregorio
 Hispaniensi et Heraclidae Orientali, sanctis sane et lauda- 5
 bilibus episcopis, optant in fide catholica sine oppugnatione
 alicuius ac molestia uiuere nullisque appetentum insidiis con-
 uentionibusque pulsari, quippe quibus placeat susceptam semel
 7 fidem omni in aeuum religione seruare. sit itaque inuiolatum,
 quicquid esse meruit aeternum; non conuentio aliquid, non 10
 appetitio, non fraus attemptet aliena; utantur, quo in loco
 uoluerint, proposito suo, utantur ad catholicam fidem amore
 8 diuino, Cynegi parens carissime atque amantissime. sub-
 limitas tua praeceptum nostrae serenitatis, quo catholicam
 fidem omni fanore ueneramur, sine qua salui esse non 15
 possumus, ita iubeat custodiri, ut Gregorium et Heraclidam
 sacrae legis antistites ceterosque eorum consimiles sacerdotes,
 qui se parili obseruantiae dederunt, ab improborum hominum
 atque haereticorum tueatur et defendat iniuriis sciantque
 cuncti id sedere animis nostris, ut cultores omnipotentis dei 20
 non aliud nisi catholicos esse credamus.

(3.)

DE CONSTRUCTIONE BASILICAE SANCTI APOSTOLI PAULI.

VALENTINIANUS THEODOSIUS ET ARCADIVS AVGVSTI SALVSTIO
 PRAEFECTO VRBIS. Desiderantibus nobis contemplatione nene- 25
 rationis antiquitas iam sacratae basilicam Pauli apostoli
 pro sanctimonio religionis ornare, pro quantitate conuentus
 amplificare, pro studio deuotionis attollere gratum fuit
 tuae sublimitatis officium, quod ad inspicienda uniuersa,

3 recte *Hartel* 5 heracyde *V* 7 circumuentionibusque *Sirm.* 9 omne
 .. religiose *Hartel* 13 Cynegi p. c. a. a. *uulgo coniungebantur cum eis*
quae sequuntur 15 sine *scripsi*: et sine *V* 16 heracydam *V*

3. *Dat. a. 386. Ed. Baronius, Annal. eccl. ad annum 386, 40.*
 24 archadius *V* 29 ad *Bar.*: ab *V*

ut res exigebat, detulisti et omnem situm locorumque faciem sermonis congrui diligentia nostrae serenitatis auribus intimasti. instructiores enim nos iubere decuit, quae iubenda sunt. quare participato examine cum uenerabili sacerdote in- 2
 5 timatisque omnibus et magnificentissimo ordini et Christiano populo, quae iubemus, sublimitas tua rem diligentiore tractatu et plena rerum inspectione discutiat. ac si placuerit tam populo quam senatui iter uetus, quod basilicae praeterit dorsum quodque ripae Tiberini amnis adiacet, inuouari, ita ut praesens
 10 uia spatii futuri operis applicetur, eatenus per architectos futurae basilicae diriget formam, quatenus se planities ex-
 15 tractioni amica praetulerit, ne ulla inaequalitas splendorem fabricae amplificentioris oblimet; siquidem in omni moenium facie decor summus est, quem seruari oportere prima statim
 20 fronte magnarum aedificationum demonstrat intentio. iam illud 3
 ipsa res exigit, ut et synopsis operis construendi fideli tendatur examine sumptuumque omnium iuxta pretia rerum, quae in sacratissima urbe, praetaxatio plenius ordinetur atque ad nostram clementiam debita maturitate referatur; ut communi omnium
 25 consilio nostrae quoque serenitatis nutus accedat, quo facilius id, quod deuota mens statuit, pro tantae religionis meritis explicetur. ET ALIA MANU PRINCIPIS: Diuinitas te seruet per multos annos, parens karissime atque amantissime.

(4.)

GRATULATORIA DE ORDINATIONE PAPAE SIRICII.

25 Haue Piniane carissime nobis. Populum urbis aeternae gaudere concordia et optimum eligere sacerdotem et populi

I res o: rex V exigeat V, exigat o, corr. o² 6 diligentiore V, non diligentiore, ut adfert Meyer 8 quo V, corr. Bar. 9 tyberini V spatii V, corr. Petschenig 'Neue philol. Rundschau' 1888, n. 24: spatio Bar. 13 amplificentiori sublimet V, correxi menium V 16 synopsis V pendatur Petschenig 17 quae <sunt> Meyer

4. Dat. 24 Febr. a. 385. Edd. Bar. ad a. 385, 6; Coustant Epp. Pont. I 639; Collectiones Conciliorum; Haenel Corp. Leg. 230.
 25 SYRII V, corr. Meyer 26 habe V

Romani esse cernimus instituti et nostris gratulamur id enenire
 2 temporibus. proinde quoniam religiosum Siricium antistitem
 sanctitatis sic praeesse sacerdotio uoluerunt, ut Ursinum im-
 probum acclamationibus uiolarent, nostro cum gaudio memo-
 ratus episcopus esse permaneat, Piniane karissime ac iocun- 5
 dissime; siquidem magnum innocentiae et probitatis exemplum
 est in una acclamatione et ipsum eligi et ceteros improbari.
 Data VI. Kal. Mar. Mediolani.

(5.)

UBI URSINUS ET QUI CUM EO SUNT AB EXILIO RELAXANTUR. 10

Haec Praetextate karissime nobis. Licet iusta uideatur
 fuisse uindicta, quae illic turbulenter exercitam factionem
 coercitione sedauit, ubi maxima debet esse concordia, scilicet
 in ecclesiae uel sede uel causa, quarum rerum utraque et
 modestiam poscit et cultum: tamen nos omnes, qui nuper 15
 propter illum tumultum deportatione damnati sunt, et propriae
 lenitate naturae et ipsius religionis ac legis contemplatione
 2 miseremur, Praetextate karissime ac iocundissime. cunctos
 igitur, qui sunt eius et sortis et culpa, praecelsa snblimitas
 tua nostri auctoritate iudicii liberabit. hanc uero formam 20
 tenebit in posterum, ut si idem pristino statui restituti aliquid
 spiritu iterum gesserint inquieto, quo tranquillitas reformata
 turbetur, seuerissima in eos sententia proferatur. nullam enim
 possunt ueniam promereri, qui non desinunt peccare post
 ueniam.

1 nostri *V*, corr. o 2 syricium *V* 3 Ursicinum *in marg. Bar.*,
hanc formam aliis locis etiam in textum recipiens; cf. Rade, Damasus
Bischof von Rom (1882) p. 11 adn. 1 4 uiolarent *V*: noluerint *minus*
apte Coust. 5 ac *Bar.*: iam *V*, atque o² iocundissime *V* 8 Dat.
 VII. *Bar.*

5. *Dat. a. 367 ante diem 15 mensis Septembris. Edd. Bar. ad*
a. 368, 4; Haenel Corp. Leg. 223. 11 liceat *V*, corr. *Bar.* 12 ex-
 citatam o² 13 sedat *V*, corr. *Meyer* maxime *Bar.* 15 possit *V*,
 corr. *Meyer* 17 regionis *V*, corr. o 22 spiritui *V*, corr. o²

(6.)

UBI REDDITUR BASILICA SICININI.

VALENTINIANUS VALENS ET GRATIANUS PRAETEXTATO P. U. Dis-
 sensionis auctore sublato omnis causa discordiae sopienda est,
 5 ne aliqua manente materia nihil prosit e medio sustulisse
 fomitem iurgiorum, Praetextate parens karissime atque aman-
 tissime. quam ob rem praecelsa sublimitas tua defensorum 2
 ecclesiae urbis Romae siue Damasi sacrae legis antistitis
 petitione perspecta, qua una tantum ex ecclesiis catholicae
 10 religionis obsequio a dissentientibus adhuc dicitur retentari,
 quoniam pro publica securitate metuendum est, ne aliqui hinc
 iterum tumultus oriatur, quandoquidem non parua sit separa-
 tionis effigies, si ita aliquid putetur obclusum, Damaso eam
 iubebit aperiri, ut singuli uniuersique cognoscant, quo unitas
 15 studio sit colenda, qua omnibus pace uiuendum, cum ecclesiis
 restitutis plenissimam postulet congregatio ubique permissa
 concordiam.

(7.)

DE EXPELLENDIS SOCIIS URSINI EXTRA ROMAM.

IDEM AUGUSTI PRAETEXTATO P. U. Ea nobis est innata mo-
 deratio, ut publicam disciplinam sine cuiusquam calamitate
 munire cupiamus. itaque quoniam animaduersionum occasi- 2
 onibus non fauemus, Ursini sociis ac ministris, quos praecelsa
 sublimitas tua propter quietem urbis aeternae de medio putauit
 25 esse tollendos, Roma tantum, cuius tranquillitati studetur,

6. *Dat. post diem 16 Novembr. 367 et ante diem 12 Ian. 368.*
Edd. Bar. ad a. 368, 2; Haenel Corp. Leg. 223. 3 p̄u V 6 p̄ k̄ ā ā V:
et sic saepius 7 defensoris Bar. 9 ex ecclesiis (uel ecclesia) Meyer
ex ecclesiae V, ecclesia ex Bar. 11 aliquis Bar. 16 congregationem
o² promissa concordia V, corr. Petschenig

7. *Dat. die 12 Ian. 368. Edd. Bar. ad a. 368, 3; Haenel Corp.*
Leg. 223. 21 fine V, corr. α 22 animaduersionum occasionibus (uel
animaduersorum occisionibus seu occasibus) Meyer: animaduersorum oc-
casionibus V 25 romam V, corr. o²

excepta, ubicumque maluerint absque aliqua religionis iniuria, ut peregrinari potius quam exulari uideantur, proprio liceat iure uersari, Praetextate parens karissime atque amantissime. neque enim interest nostra, quem habitationis eligant locum, dummodo incentiuus dissensionibus ablati firma sit rursus in plebe concordia. Data pridie Idus Ianuar. Triu. AA. cons.

(8.)

IDEM AUGG. OLYBRIO P. U. Tu quidem, sicut proximis litteris indicasti, enixissimo studio praestare uoluisti, ut nulla in urbe Roma possit esse discordia Christianorumque populus profunda in otio securitate gaudere. sed quantum Aginatii clarissimi uiri uicariae praefecturae scripta testata sunt, adhuc aliquantos placata miscere delectat extramuranisque conuentibus frequens strepitus excitatur, Olybri parens karissime atque amantissime, quam ob rem egregia sublimitas tua istius auctoritate praereceptionis et patriae praestet et legi, ut populo dissenentiti nulla intra uicesimum lapidem uel religio ad coeundum possit esse uel copia, ut, si cessare non uult, migret, ut iussum est, insana collectio. ita demum enim tumultibus cunctis procul longeque summotis certa pax plebi in aeuum omne tribuetur.

(9.)

IDEM AUGG. AD AGINATIUM UICARIUM. Omnem his dissensionibus causam, quae, ut prudentia < tua > scripsit, sacratissimam urbem Christianorum populo fluctuante confundunt, auferre

2 exulare *Bar.* 5 dissensionis *Bar. probante Petschenigio, sublatis dubitanter Meyer; at cf. ep. 9 § 1* 6 IANUAR V et *Bar. in marg.:* Iun. *Bar. in textu* TRIV (*i. e. Triueris*) V: *om. Bar.* AA. II Coss. *Bar.*

8. *Dat. ut uidetur sub finem a. 368. Ed. Bar. ad a. 369, 3.* 8 Olybrio pū. V 10 populos V, *corr. Bar.* 11 gauderet *Bar.* 12 aliquantus V, *corr. Meyer* 17 regio *dubitanter Meyer* 20 omne, quod coniecit *Meyer, est in V (omne)*

9. *Dat. eodem die quo ep. 8. Ed. Bar. ad a. 369, 4.* 24 quae *Bar.:* quem V tua *add. o²*

cupientes iubemus his litteris, ut ab his, quos iuuat turbu-
lenta seiunctio, nullus intra uicesimum lapidem conuentus
habeatur, Aginati karissime ac iocundissime. itaque spectata 2
sinceritas tua admodum salutare praeceptum et quod nullum
5 interpretationibus locum ex aliquo relinquat ambiguo, his
animis exequatur, quos paci tranquillitatisque reparandae et
iudex debet et ciuis. habes et urbanae in hoc auxilium prae- 3
fecturae; nam etiam Olybrium clarissimum atque illustrem
uirum pari serenitas nostra conuenit arbitrio in factiosorum
10 impios coetus, ut termino, qui euidenter est limitatus. exclu-
deret, quo nec in uicino quidem exoreretur id motus, quod
in urbe non esset. et facile praestabitis duo, quod singuli
praestare possitis.

(10.)

15 IDEM AUGG. AD OLYBRIUM P. U. Cum nihil possit esse
iocundius uel abundantia uel quiete ac summa felicitas sit,
quotiens duo ista iunguntur, procul dubio sublimitas tua per-
spicit, quam gratae nobis litterae tuae fuerint, cum et eos
esse compressos, qui sanctissimam legem tumultu et seditione
20 miscuerant, et annonam communis omnium patriae paulatim
in statum pristinum redire coepisse testatae sunt. sed haec 2
propemodum non stupemus in noto; talem enim te futurum
esse praesumpsimus, cum detulerimus tuis meritis praefec-
turam, qualem statim in administrationis exordiis inuenimus.
25 denique non monemus, ut illustris auctoritas tua eandem
efficaciam deuotionemque custodiens penitus statum plebis
uel reformatione pristinae disciplinae uel necessariorum prou-
isionibus commodorum et modestiae gloria et bonis securitatis

3 agynati *V* 5 interpretatioibus *V* relinquatur *V*, ur *expunxit* o
6 pacis *V*, corr. *Meyer* 7 ciues *V*, corr. *Bar.* 11 id *V*: is uel quid
Meyer, uel *Bar.* quod *Meyer*: qui *V*

10. *Dat. aliquanto post ep. 8. Ed. Bar. ad a. 369, 5.* 15 olibrium
pu. *V* 18 grae (= gratiae) *V*, corr. *Bar.* fuerint ex fuerunt corr. *V*
21 sint *Meyer* 25 deneque *V*, corr. o n̄ (= non) *V*: nos inepte
Bar. 27 reformationem *V*, corr. *Meyer*

accumulet, Olybri parens karissime atque amantissime: proprio
 quippe cura ingenio; satis est, ut inceptis posteriora respondeant.
 3 neque ita origines criminum metiaris, ut mansuetudinem
 nostram de correctionibus singulorum aestimes consulendam,
 cum omnia, ex quibus aliqua potest esse confusio, sponte 5
 praeuenias ac sic sollicite uerecundeque compescas, ut nobis
 non tam incitandi necessitas relinquatur quam gratia compro-
 bandi.

(11.)

IDEM AUGUSTI AD AMPELIUM P. U. Iure mansuetudinis nostrae 10
 sensibus uel diuinitus datum est uel tranquillitate naturae,
 ne cum delinquentum facinore legum seueritate certemus ac
 spe emendationis futurae mitiorem esse uelimus correctionis
 iniuriam quam prouocat meritum noxiorum, Ampeli parens
 2 karissime atque amantissime. dudum Ursini inquietudine 15
 prouocati, fauentes concordiae populi Christiani, quieti etiam
 urbis sacratissimae prouidentes uno interim loco intra Gallias
 dumtaxat perturbatorem tranquillitatis publicae statueramus
 iure cohiberi, scilicet ne applicatione morum late dissensionis
 incommodum spargeretur. uerum naturae nostrae mansuetudine 20
 leuigati ita memorato abscedendi copiam dedimus, ne ad urbem
 Romam uel certe suburbicarias regiones pedem introferre aut
 3 nequitiae suae contagionem conetur infundere. id etiam de
 ceteris erroris eius consortibus, Gaudentio uidelicet, Urso,
 Rufo, Auxanone, Auxanio, Adiecto, <Leontio> et Rufino sancimus, 25
 ut quos nequitiae similitudo complectitur, eos eadem etiam

2 cura] *scil.* est inceptis V 3 origenes V

11. *Dat. simul cum ep. 12, dum gerit urbis praefecturam Ampelius, qui successit Olybrio inter 21. Aug. 370 (Cod. Theod. II 10, 5) et 1. Ian. 371 (C. Th. XV 10, 1) et locum dedit Bapponi inter 5. Iul. (C. Th. VI 7, 1) et 22. Aug. 372 (C. Th. VI 4, 21). Edd. Bar. ad a. 371, 1; Haenel C. L. 224.* 10 idem aa ad ampelium pu. V 19 late V 21 abscedendi *Bar.*: abstinendi V 25 Rufo o²: rufino V Leontio *add. Meyer cf. p. 54, 8* sanctimus V, *corr. o* 26 eos eadem *scripsi: eosdem V, eiusdem Meyer*

conditio emendationis astringat. quod si quispiam ex memoratis
 sacrilega intentione statutum mansuetudinis nostrae trans-
 grediendum putauerit, non iam ut Christianus sed ut legum
 ac religionis ratione seclusus seueritatem publicae animaduer-
 sionis agnoscat. de hac autem eadem obseruantia ad u. c. 4
 Maximinum uicarium urbis Romae dedisse nos conducibilem
 iussionem etiam censurae tuae uolumus innotescere, quo circa
 memoratorum personas ab his, qui rei publicae nostrae prae-
 sident, procliuior statutis exsecutio deferatur maiorque sit
 eorum moderatio, qui qualitatem morum suorum atque actuum
 ad multorum specula senserint pertinere. ET MANU IMPERATORIS :
 Uale Ampeli karissime atque amantissime.

(12.)

IDEM AUGG. MAXIMINO UICARIO URBS ROMAE. Est istud diui-
 nitus institutum mansuetudini nostrae, ut, etiamsi morum
 emendatio in hominum uita sufficiat, numquam tamen ab
 indulgendi studio et uoluntate cessemus mitioremque esse
 cupiamus correctionis iniuriam quam prouocant merita delin-
 quentum. e quo oritur, <ut> Ursino, quem propter quietem
 populi Christiani et debitam religioni ac legibus disciplinam
 uno interim loco morari intra Gallias iusseramus, sub ea
 conditione euagandi arbitrium praeberemus, ne uel ad urbem
 Romam uel ad regiones suburbicarias audeat comneare.
 qui si ingrata pertinacia statutum mansuetudinis nostrae egre-
 diendum putauerit, eundem non iam ut Christianum, quippe
 quem a communiōe religionis mentis inquietudo disterminat,
 sed ut hominem factiosum perturbatoremque publicae tran-

6 maximum V, corr. o² 9 statuti *Petschenig* maior quae V,
 corr. a 11 ET Meyer: IN V 12 A. <parens> kar. dubitanter Meyer
 12. Dat. eodem die quo ep. 11. Edd. Bar. ad a. 371, 3; Haenel
 Corp. Leg. 224. 16 emendatio in V: emendationi dubitanter Meyer
 sed ne sic quidem apta euadit sententia 17 mitiorem q̄ V 18 delin-
 quentium Bar. 19 ut add. Bar. 21 iusseramus <discedendi copiam
 fecerimus> sub Bar. 22 condione V, corr. a euagandi Meyer: ne
 uagandi V ne uel Meyer: neue V

quillitatis legum et religionis inimicum iuris seueritas per-
 3 sequatur, Maximine karissime ac iocundissime. sinceritas
 igitur tua iussionis nostrae serie debita ueneratione praelata
 singularum urbium atque regionum, quibus temporarie praeest,
 primores atque incolas propria scriptione conueniat, quatenus 5
 sciant ita memorato egrediendi terminos iure praescriptos una
 cum inquietudinis suae errorisue consortibus Gaudentio Urso
 Rufo Auxanone Auxanio Adiecto Leontio nec non Rufino
 licentiam praebitam, ut ab interdictis locis incessum intellegant
 abstinentum. sic enim mansuetudinis nostrae indulgentiam 10
 temperamus, ne occasione praestita uicinitate inquietorum ad
 aliquam forsitan uociferationem religiosi populi studia prouo-
 cemus.

(13.)

DE REBAPTIZATORIBUS.

15

GRATIANUS ET VALENTINIANUS AUGG. AQUILINO UICARIO. Ordi-
 narium sententias iudicum aut temporum limes aut con-
 tumacis pronuntiatio aut habitum coram partibus sancit examen
 et haec mediocris auctoritas labefactari atque conuelli nec a
 potentioribus nec ab impudentibus pertimescit: nostra praecepta 20
 per uestram negligentiam destituta quae tandem poterit ferre
 patientia? quam quidem dum despicitis excitatis, ut longae

1 prosequatur *V*, corr. *Bar.* 3 probata *Bar.*

13. *Data uidetur inter diem 9 Aug. 378 et diem 19 Ian. 379*
Ed. Bar. ad a. 381, 1, quem secuti sunt Sirmond Append. Cod. Theod.
p. 90; Coustant I 530; Collect. Concil.; Haenel Corp. Leg. p. 226.
Petitionem concilii Romani (= Conc. Rom.), qua ut haec Aquilino
rescriberent imperatores adducti sunt, ex codice aliquo bibliothecae regiae
i. e. Parisinae edidit Sirmond Append. Cod. Theod. p. 78 (= Mansi
III 624). 16 uicario ordinariorum. Sententias Bar., corr. Sirm.
 17 sententias (sententiae *Sirm.*) iudicum aut quae *Bar.* contu-
 maciae *Sirm.* 18 patribus *Bar.* (corr. *Coust. in marg.*) sancit *V*
sed n ut uidetur ex x corr.: sanxit Bar. examen nec a mediocri
 auctoritate *Bar.* 20 pertimescunt *Bar.* 21 ferri sententia *Bar.*,
 firmare sententiae *Sirm.* 22 <non> excitetis *Bar.* longa tolerantia
 desperatos sumat accentus *Meyer*, longae tolerantiae in desperatos sumat
 effectum *Bar.*

tolerantiae desperatos sumat accentus et officium metu cogat
 agnosci. etiamne uiuidius est, quod Ursini inussit amentia,²
 quam quod serenitas nostra mitibus persuasit edictis, ut omnes,
 qui impios coetus profanata religione temptarent, uel ad cen-
 tesimum urbis miliarium pellerentur, ubi pertinax furor ab
 obsequentibus destitutus in eius tantum perniciem rueret,
 qui solus erraret, et ut condemnati iudicio recte sentientium
 sacerdotum reditum postea uel ad ecclesias, quas contamina-
 uerant, non haberent uel integrationem iudicii frustra <a>
 nobis impudenti peruicacia precarentur? repetat laudanda³
 et spectata sinceritas tua, quales ad uirum clarissimum
 Simplicium quondam uicarium litteras clementia nostra trans-
 miserit, et desinat iterationem sperare mandati, quia pigendus
 mansuetudinis nostrae pudor est instaurare praeceptum. Ursi-⁴
 num quidem Gallia coerces et, ne motus aliquos inquietos
 exerceat, cohibet Agrippina secessio; quem tamen ipsum per
 occursantes obtundentem saepius quam maerentem ad hoc,
 ut frequentius abiceretur, audiuimus. Hisacem remotus Hispa-⁵
 niae angulus titulo damnationis inclusit, non bene capiti
 consulturum, si quid turbarum uesanus agitauerit. Parmensis⁶
 episcopus eo perniciosior, quod inclytæ urbi magis proximus,
 et imperitorum multitudinem uicinus exagitat et ecclesiam,
 de qua iudicio sanctorum praesulum deiectus est, inquietat,
 inanem uidelicet gloriam sententiae grauioris expectans: quem

1 metus *Bar.* 2. etiamne uiuidius *V:* at nonne absurdus *Bar.*
 iussit *Bar.* 4 cætus *V.* uel ad *V:* ad siue ultra (*cf. p. 57, 12*) *Meyer*
 5 milliare *Bar.* 9 redintegrationem *Bar.* a *add. Bar.* 10 repetat
Bar.: repperta *V* 11 tua sinc. *trsp. Bar.* 12 litteras *hic commemo-*
ratas Gothofredus putat legem esse anno 374 datam, ex qua nonnulla
seruauit Cod. Theodos. IX 29, 1 15 fort. inquietus 17 obtundentem
(seu obnitentem) Coust. merentem *V:* monentem *Bar.*, mouentem
Coust. 18 frequentius abiceretur *temptauit:* frequentius abiceret *V,*
 sequentes abiceret *Bar.;* saepiusque ammonentem ad hoc, ne frequentius
 se obiceret *Petschenig* Isacem *Sirm.,* Isaacem *Coust.* hispaniæ *V*
 19 angulos *V, corr. o²* 20 consultum *Bar.* 22 imperiorum *V, corr.*
Bar. uicinus *V:* magis *Bar.:*

si quid decessor tuus deuoti uigoris habuisset, porro ultra
 7 fines debuisset extrudere. et Florentius Puteolanus post
 damnationem, quam recto iudicio conuictus accepit ac man-
 suetudinem nostram inquietare conatus dignum tulit improba
 offensione responsum: post quintum decimum annum ecclesiam, 5
 de qua fuerat extrusus, rursus contaminare conatur, congrega-
 tiones illicitas facere molitur egentemque consilii multi-
 tudinem perdit animi persuasione deprauat: nostrorum uide-
 licet iudicum socordia fretus, qui priuatae gratiae imperialia
 praecepta condonant et religionem, quam nos iure ueneramus, 10
 quia fortasse ipsi neglegunt, inquietari patienter accipiunt.
 8 Claudianus etiam ab his, qui contra diuina praecepta initia
 religionis instaurant, ab his, inquam, quos expelli iusseramus,
 accitus, quasi parum facinoris aggressus esset, si in Africa
 perstitisset, Romae sese dicitur intinasse falsusque praeceptor 15
 uel expertes adhuc deuo profanare mysterio uel iam initiatos
 ex integro nititur flagitio maiore corrumpere, cum religionis
 sanctissimae disciplinam non cumulet iteratio sed euertat.
 quem nos Claudianum dissimili poena ac meruit persequentes
 repetere tantummodo patriam hactenus commota seueritate 20
 praecepimus. sed residere etiam nunc dicitur imperitosque solli-
 citans et cassa nomina mercede conquirens perdit animas cor-
 9 porum redemptorum. hinc illi insectatores sanctissimae sedis

1 porro *V*: protinus *Bar.* 2 poteolanus *V* postquam damnationem
 recto *Meyer* 3 ac *om. Bar.* 4 improba offensione *V*: in progres-
 sione *Bar.* 5 quintum decimum *V*: quintum demum *Blondel (De la*
primauté en l'église, 1641, p. 194) cf. Conc. Rom. p. 83, 4 (ed. Sirm.)
 Florentius Puteolanus posteaquam deiectus est. . post sextum annum repsit
 ad ciuitatem, tenuit ecclesiam, multas in oppido Puteolano, de quo deiectus
 fuerat, seditiones insolentia concitauit; *rescribendum uidetur* post VI. an-
 num, *ut VI librarii errore abierit in VX* 6 extr. fuerat *trsp. Bar.* con-
 gressiones *Bar.* 10 religione *V, corr. Bar.* 11 quia *Petschenig*:
 qui *V*, quam *Bar.* accipiant *V, corr. Bar.* 12 initia *V*: uitia *Bar.*
 13 instaurat *V, corr. Bar.* 14 affrica *V* 15 insinuasse *Coust. in*
marg. 18 disciplina *V, corr. Bar.* se deuertat *V, corr. o²* 19 pro-
 sequentes *Bar.* 20 remota *Bar.*, summota *Meyer, uterque minus apte*
 21 imperitos sollicitans et cassam omnino mercedem requirens *Bar.*

non solum dei numine, quod satis erat, sed etiam indiciorum
 examine exploratum mentis sanctissimae uirum, ut etiam diuo
 patri nostro Ualentiniano est comprobatum, turpissimis calum-
 niis episcopum Damasum inquietare non ueriti, postquam de-
 5 sperauerunt posse percelli, populum, pro quo ille diuinitati
 obses est, inquietant. sed hactenus steterit iners dissimulatio 10
 indicantium; nec necesse est admonere, quo possit sanctio
 contempta procedere; hactenus, inquam, steterit apparitorum
 supina desidia: posthac nisi omnes, ut nominatim iussionis
 10 nostrae summa complectitur, uel quos turbas istiusmodi
 molientes sancti episcoporum concilii consensus ostenderit,
 ultra centesimum miliarium ab urbe depuleris atque earum
 ciuitatum finibus extorres esse praeceperis, quarum plebem
 uel ecclesias uel per se uel per simile sui uulgus exercent,
 15 praeter aestimationis iniuriam, cuius apud bonos iactura non
 leuis est, piaculum neglectae sanctionis incurres. uolumus 11
 autem, ut, quicumque iudicio Damasi, quod ille cum concilio
 quinque uel septem habuerit episcoporum, uel eorum qui
 catholici sint iudicio atque concilio condemnatus erit, si
 20 iniuste uoluerit ecclesiam retentare uel euocatus ad sacerdo-
 tale iudicium per contumaciam non <ad>esse, seu ab illustribus
 uiris praefectis praetorio Galliae atque Italiae auctoritate ad-
 hibita ad episcopale iudicium remittatur siue a proconsulibus
 uel uicariis <accitus> ad urbem Romam sub prosecutione per-

3 nostro *om. Bar.* 6 steterint *V, corr. o²: stertit Bar.* 7 iudican-
 tium *Bar.* est admonere necesse *trsp. Bar.* quod *V, corr. Bar.*
 8 stertit *Bar.* 9 post haec *Bar.* 11 sanctorum *Bar.* concilia *V,*
corr. Meyer consensu ostenderint *Bar.* 15 preterea estimationis *V,*
corr. Bar. non leuis iactura *trsp. Bar.* 17 consilio *V, corr. Meyer*
 18 VII *V* 19 sunt *Bar.* atque *V: uel Bar.* consilio *V, corr.*
Meyer fuerit *Bar.* si iniuste *Sirm: si iuste V, et iniuste Meyer*
cf. Conc. Rom. p. 85, 22 atque iniuste uoluerit ecclesiam retinere
 20 uel *V: ut qui Bar., uel qui Coust.* 21 adesse *Meyer cf. Conc.*
Rom. p. 86, 2 non adesse: esse *V, iuisset Bar.* seu *V: ut Bar.*
 ab *o: ad V* 22 perfectis *V, corr. Bar.* 23 siue a proc. uel uicariis
 post Italiae *trsp. Sirm., ante ad urbem inserens* ut 24 accitus *inserui*

12 ueniat, aut si in longinquiore partibus alicuius ferocitas
 talis emerit, omnis eius causae dictio ad metropolitani in
 eadem prouincia episcopi deducatur examen, uel, si ipse
 metropolitanus est, Romam necessario uel ad eos, quos
 Romanus episcopus iudices dederit, sine relatione contendat, 5
 ita tamen ut, quicumque deieci sunt. ab eius tantum urbis
 finibus segregentur, in quibus fuerint sacerdotes. mitius enim
 grauitur meritos cohercemus et sacrilegam pertinaciam lenius
 13 quam merentur ulciscimur. quod si uel metropolitani episcopi
 uel cuiuscumque alterius sacerdotis iniquitas suspectatur aut 10
 gratia, ad Romanum episcopum uel ad concilium quindecim
 finitimorum episcoporum accessito liceat prouocare, modo ne
 14 post examen habitum, quod definitum fuerit, integretur. iam
 uero illud, quod in negotiis quoque rerum minorum et in
 leuibus causae dictionibus animis nostris iustitia naturalis in- 15
 seruit, multo diligentius in causis iustissimis uolumus conuale-
 scere, ne facile sit cuicumque perditio notabili prauitate morum
 aut infami calumnia notato personam criminatoris assumere
 aut testimonii dictionem in accusationem episcopi profiteri.

cf. Conc. Rom. p. 86, 3 seu ab illustribus uiris praefectis praetorio
 Italiae uestrae siue a uicario accitus ad urbem Romam ueniat 2 cau-
 sa edictio α , unde causae edictio *Bar.* metropolitae *Bar.* 3 dedu-
 ceretur *Bar.* 6 deieci *Bar.* 7 minus *Sirm.* 9 meretur *Bar.*
 10 alterius *om. Bar.* suspectatur *Meyer*: suspecta/// (*eras. t*) *V*,
 suspectat α , suspecta est α^2 , est suspecta *Bar.* 12 accersitum *Bar.*
 17 cuiquam praedito *Bar.* notabili *Bar.*: nobili *V* 19 profiteri]
rescriptum non esse integrum uix recte suspicatur Coust. p. 534

DE HIS QUAE INTER BONIFATIUM ET EULALIUM GESTA SUNT QUANDO
UTRIQUE POST MORTEM PAPAE ZOSIMI EPISCOPATUM ROMANAE URBIS
CONTENTIONIS AMBITU PERUASERUNT.

(14.)

5 EXEMPLUM RELATIONIS SYMMACHI PRAEF. URB. AD HONORIUM PRIN-
CIPEM RAUENNAE CONSTITUTUM.

Quaecumque in urbe Roma geruntur, me tacere non conuenit
pro debito famulatu, quem maiestati uestrae semper exhibeo.
cum diu episcopus Zosimus graui incommodo laboraret usque 2
adeo, ut frequenter mortuus iactaretur; accidit, ut secundo die
post ingressum meum uita decederet. statim, ut conuenerat, 3
populum alloquendo commonui, ut cum quiete clericorum
tractatu omnia finirentur nec se rebus disponendis misceret
turbatio popularis, siquidem certum esset in eligendo episcopo
15 dei omnipotentis expectandum esse iudicium, domini impe-
ratores Honori et Theodosi pii felices inelyti uictores semper
Augusti. admonui etiam corporatos, officio quoque interminatus
sum ac maiores deterrui regionum, ne quis quietem urbis
uestrae perturbare temptaret. quod quidem ita custoditum 4
est, ut sine strepitu omnia finirentur. uerum cum uir sanctus
Eulalius ad ecclesiam Lateranensem de exequiis prioris epi-
scopi a populo et a clericis fuisset adductus, ibi per biduum
cum maxima multitudine et cum pluribus sacerdotibus remo-
ratus est, ut expectaretur dies consuetus, quo possit sollem-
25 niter ordinari. cum haec ita essent, subito aliquanti pres-
byteri cum Bonifatio eiusdem ordinis ad Theodoraee ecclesiam
collecto populo properarunt ibique habito tractatu ipsum

1 De his quae etc.: hic titulus pertinet ad epp. 14—37 BONIFACIUM V
et sic saepius per litteram c

14. Dat. die 29 Dec. 418. Ed. Bar. ad a. 418, 79, quem secutae
sunt Symmachi editiones (Iuretus, Auctuar. Symm. n. 19; Scioppius et
Pareus epp. X 71). 5 SYMMACHI V 8 famulatu V, corr. ras. man.
post. a 15 imperatoris honorii et theodosii V, corr. Bar. 18 regi-
onis V, corr. Iuret. (cf. p. 79, 12) 19 uestrae in ras. V: nostrae a
24 posset Bar. 27 habitu V, corr. o

6 ordinare episcopum uelle coeperunt. quod ubi comperi,
 omnes, qui pariter erant. ad me ut uenirent presbyteros
 depoposci ac residens cum uiro clarissimo tribuno Sereniano
 eos admonui, ne quid temere fieri paterentur aut contra sacrae
 legis ordinem uenirent aut contra consuetudinis rationem. 5
 sed tanta pertinacia restiterunt, ut id quod minati sunt facere
 minime dubitarent. nam etiam presbyterum Bonifatium in
 ecclesia Marcelli ordinandum esse duxerunt atque cum eo ad
 7 sancti apostoli Petri basilicam processerunt. et quoniam
 pietatis uestrae est de hac parte ferre iudicium, statim pro
 competenti sollicitudine uestram maiestatem credidi consulen-
 dam, ut quid de hac parte pietas uestra decernat, praecepto
 uestri numinis euidenter informer. diu enim, quae contra reue-
 rentiam uenerandae legis facta sunt temeritate paucorum, dif-
 ferri non conuenit, ne tarditate firmentur, quae oportet inter 15
 8 exordia resecuri. gesta acclamationum populi, quae singulis
 diebus habita sunt, relationi meae subieci; quicquid postea
 gestum fuerit, non tacebo. Data III. Kal. Ianuarias.

(15.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM.

Gestis omnibus recensitis laudanda sublimitatis tuae relatione
 perclaruit in ordinatione uenerabilis sacerdotii quietem ueterem
 paucorum insolentiam attemptare uoluisse. nam cum post
 abscessum uenerabilis uiri Zosimi circa meritum Eulalii ordine
 subrogandi communi iudicio concinens multitudo sonuisset ac 25
 plena erga se omnia, quae regula catholicae posceret disciplinae,
 successoris confirmatio custodiret, uehementer miramur aliquos
 extitisse, qui sollemnitate contempta circa ordinationem alterius
 2 festinarent. in quorum castigandum factum mansuetudinem

5 uenirent *V*; inirent *Hartel* 9 ante apostoli *del. V* pauli 16 re-
 secari *Meyer*: recitari *V*, recidi *Ang. Mai (Script. uet. noua collect. I*
[ed. 2] P. IV 2 p. 44) 17 subici *V*, corr. *Mai*

15. *Dat. die 3 Ian. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 2; Iuret. Auct.*
Symm. n. 20; Sciopp. et Par. X 72. 21 laudandae Iuret. 22 sacer-
dotis Iuret. 23 insolentia V, corr. Iuret. 24 abscessum V, corr. Bar.

nostram rite oporteret insurgere, nisi hoc tamen genere decerneremus eos ad ueniam pertinere, quod lapsum cito proprium contuentes ad deprecandi suffragium sunt relapsi, ignosci sibi super id, quod uim perpressi conquesti sunt, postulantes.

5 conuenire ergo uotum et studium nostrum circa Eulalium 3
sacrae legis antistitem sublimitas tua clementiae nostrae auctoritate praesenti cognoscat, cui competens numerus ordinantum, legitimi sollemnitas temporis locique qualitas recte uenerandi nominis apicem contulerunt. cum autem Bonifatius constet

10 omnia defuisse, superflue expectatam sententiam nostram esse censemus, cum factum suum episcopum, qui praesumpserant, ammotis damnasse precibus uideantur. absoluta itaque decernimus iussione extraordinaria praesumptione summota Bonifatium interdicta confestim urbe prohiberi: erit uerecundiae

15 eius, ut morem gerens caelestibus constitutis sponte discedat; pertinacius resistentem inuitum praecipimus expelli. plebeiae 5
sane seditionis auctores cum sociis suis sublimitas tua, Symmache parens karissime atque amantissime, statuet attineri atque in eos congrue uindicari, ut res temere praesumpta

20 non transeat impunita. in qua re Afrodysium u. c. tribunum et notarium dirigi a nostra mansuetudine placuit, ut praesente eo, quae statuimus, celerius impleantur, quatenus quies populi nulla perturbatione uexetur et pacata eum ueneretur uniuersitas, quem secundum ueterem consuetudinem obser-

25 uata sacrae legis mysteria susceperunt. Data III. Non. Ian. Rauennae.

(16.)

EXEMPLUM RELATIONIS SYMMACHI P. U. AD PRINCIPEM.

Ubi primum sacer sermo pietatis uestrae expectationem
30 populi celeritate praeuenit, omne, quod sibi diuersitas uolun-

1 tamen *Meyer*: tantum *V* 7 ordinatum *V*, corr. *Meyer*: ordinantium σ^2 8 legitimi σ : legitimis *V*, legitimus *Bar*. uenerandum *V*, corr. *Iuret*. 11 sensenus *V*, corr. σ^2 : sensimus σ *Bar*. fatum *V*, corr. σ ep̄m *V*: ipsi *Bar*. 20 uē trib' et not' *V*

16. *Dat. die 8 Ian. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 5; Iuret. Auct. Symm. 21; Sciopp. et Par. X 73. 28 RELATV SIMACHI V, corr. Bar.*

tatum usurpauerat de episcoporum electione, summouit ac
 diuina prouisione inter initia resecauit, quod tarditate impe-
 2 ferri, domini imperatores. ob quam rem statim debito fa-
 mulatu implere, quae fuerant imperata, properaui et, quod 5
 felicitati clementiae uestrae ascribendum est, res noui exempli
 et maximae contentionis magnique certaminis ut <non> sine
 commotione populi coepta fuerat, ita salua clementia uestra
 3 cum totius multitudinis quiete finita est. nam cum eo tem-
 pore ad me sacra perlata esset auctoritas, quo sancti diei 10
 erat celebranda sollemnitas, statim, ut oportebat, misso primi-
 scriuio Bonifatium ut ad me ueniret admonui quod praeceptum
 fuerat agniturus ac se a processione, quam sibi inhibitam
 didicerat, abstineret. qui conuentione contempta processit atque
 4 eum, quem direxeram, dedit populo uerberandum. quod ubi 15
 nuntiatum est, habito cum u. c. tribuno Sereniano tractatu
 ad sanctum apostolum Paulum, quo conuenerat, et sacrae
 exemplaria pro cautela direxi, ne quid † iniuriam publicam
 de praeceptis inmissa multitudo temptaret, et partem officii
 5 pariter destinaui. sed neutrum fieri passus cum ad urbem 20
 uellet cum populo remeare, statim ad portas tam contubernales
 quam apparitores occurrerunt, qui eum, ut statutum fuerat,
 urbem uestram ingredi prohiberent. uerum ipsos quoque con-
 temnendos credidit atque uiolenter ingressus a certa urbis
 parte pluribus occurrentibus est repulsus nec permissus, quod 25
 cogitabat, implere. quod ubi turba quae comitabatur aspexit,
 6 sine aliquo tumultu dispersa est. ipse uero extra murum
 deductus non longe ab urbe remoratur. qui ne occulte per
 noctem ingressus urbem ad ecclesiam conuolaret et rursus
 populi studia commoueret, communi tractatu pro competenti 30

4 D. Imperator *Iuret.* 5 et *V* (*errauit Meyer*): eo *Bar.* quod σ^2 :
 quo *V* 7 maxime *V* non *add.* σ^2 12 Bonifac. ad me uenire *Bar.*
 quod σ : quid *V* 13 agniturum *V*, *correxi* ac *V*: ut *Iuret.* 14 qui
Bar.: quique *V* 18 <in> iniuriam *Bar.* *Meyer* 19 inmissa *V*: *in*scia
uel inconscia *Meyer*; ne quid incuria publica de praeceptis admissa *Hartel*
 temeraret *Iuret.* 27 et p. 63, 1 fine ut *uidetur V*, *corr. a*

sollicitudine contubernales et apparitores quattuor illic sine iniuria eius obseruare disposui: expectans, quid pietas uestra decernat, ut quies possit, quae hactenus seruata est, perdurare. circa partem uero Eulalii episcopi uenerabilis uiri, qui eo die 7
 5 paene cum omni multitudine ad sancti apostoli Petri basilicam sollemnia celebrabat, ubi primum pietatis uestrae praecepta sunt publicata, fuit totius laetitia ciuitatis. unde ea, quae 8
 10 populus Romanus publico gaudio diuersis acclamationibus agens gratias maiestati uestrae credidit publicanda, relationi meae uniuersa subieci, ut agnosceret pietas uestra, et quanta quiete uobis propitiis correcta sint, quae male fuerant admissa temeritate paucorum, et quanta gratia suscepta sint, quae clementia uestra diuino iudicio et pro uenerandae religionis reuerentia decernenda credidit et pro quiete Romani populi in
 15 perpetuum seruanda constituit. Data VI. Id. Ianuarias.

(17.)

EXEMPLUM PRECUM PRESBYTERORUM PRO BONIFATIO.

Petimus clementiam uestram, piissimi et clementissimi imperatores Honori et Theodosi semper Augusti. Post abs- 2
 20 cessum sancti Zosimi papae ecclesiae catholicae urbis Romae, ut fieri mos uolebat atque ipsa religionis disciplina dictabat, plures in unum conuenimus sacerdotes, ut de constituendo successore communi iudicio tractarem. sed quoniam Lateranensem ecclesiam obstruis paene omnibus ingressibus archi-
 25 diaconus Eulalius contemptis impie summi sacerdotis exsequiis diaconibus et paucissimis presbyteris ac multitudine turbatae

9 credidit Meyer: credidi ut V; edidit, ut Sirm., cuius manu factum apographum epp. 14—36 extat in codice Berolinensi Phill. 1717 (cf. Meyer l. c. p. 4 adn. 1) uobis Meyer: ub V 14 im V

17. Dat. die 6 uel 7 Ian. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 8; Coustant Epp. Pont. 1007; Iuret. Auct. Symm. 22; Sciopp. et Par. X 74. 18 Petimus clementiam] cf. similem cordii formulam in Orcistenorum supplicatione edita a Mommseno in Hermae uol. XXII p. 317 (II 17) nec non initium ep. 47 19 absessum V, corr. Bar. 24 obstructis Bar. eodem errore quo Cornelissen (Mnemosyne N. S. XIV 302) in mutando Ann. Marc. 31, 15, 6

plebis obsederat, altero die ad eandem ecclesiam, ubi prius
 ab omnibus fuerat constitutum, habita omnium collatione
 properauimus ibique participato cum Christiana plebe consilio,
 3 quem deus iussit, elegimus. nam uenerabilem uirum Boni-
 fatium, ueterem presbyterum in lege doctissimum ac bonis 5
 moribus comprobatum et, quod eum magis ornabat, inuitum,
 acclamatione totius populi et consensu meliorum ciuitatis
 asciuimus: diuinae institutionis ordine consecratum; nam
 subscribentibus plus minus septuaginta presbyteris, astantibus
 nouem diuersarum prouinciarum episcopis benedictionem com- 10
 petenti tempore constat fuisse celebratam ac post omnia, quae
 4 sollempnitas exigebat, impleta sunt. sed cum supra dictus
 Eulalius, qui ante per tres consacerdotes nostros fuerat ex
 multorum auctoritate conuentus, ne quid sibi temere praeter
 conscientiam cleri maioris assumeret, circumuentis paucissimis 15
 presbyteris, male acceptis his ac diuersae custodiae mancipatis,
 qui ad prohibendum cum litteris uenerant, exhibito etiam cum
 aliis Ostiensi episcopo, quem prope mortuum constat accitum
 (nam tractum esse nolentem senis aegritudo testatur), in locum
 sibi non debitum incustodito religionis ordine per ambitum 20
 prouisisset: coepit factum suum per homines disciplinae inscios
 ac religionis ignaros indecenter tueri, aestimans humanis per-
 5 turbationibus se confundere sententiam posse diuinam. et
 quoniam clementiam uestram constat falsidica relatione decep-
 tam, ut nescio quid in iniuriam diuini iudicii sanciretis (nam 25
 diuinum est, quicquid tantorum confirmat electio), petimus
 pietatem uestram, ut remoueri priora constituta iubeatis atque
 Eulalium, qui in locum subrepsit alienum, ad comitatum
 perennitatis uestrae cum auctoribus suis debere deduci. nos
 enim profitemur sanctum papam Bonifatium <cum> nostris con- 30
 sacerdotibus adfuturum. relictis enim singulis per titulos
 presbyteris omnes aderunt, qui uoluntatem suam, hoc est dei

1 obseruabat *Sciopp.* 10 bene electionem *Bar. in marg.* 13 con-
 sordotes *V, corr. c²* 29 serenitatis *Bar.* deberi *V, corr. Bar.* nos
Bar.: non *V* 30 cum *add. Sirm.;* Bonif. nostris cum sacerdotibus *Bar.*

iudicium, proloquantur. iubeat etiam uestra clementia omnes 6
 adesse, quos causa constringit, eici etiam ciuitate nolentes,
 qui se non patiuntur adduci. inuenietis, cum coeperit agitari
 interna discussio, quod non solum diuinis legibus <ab>horreat
 5 uerum etiam displicere possit humanis, quo hoc consecuti
 agamus aeterno imperio uestro maximas atque uberes gratias.

AD PETITIONEM PRESBYTERORUM HUIUSMODI SACRUM RESCRIPTUM
 IMPERATOR P. U. SYMMACHO DESTINAVIT:

(18.)

10 Post relationem sublimitatis tuae delatam mansuetudinis
 nostrae auribus presbyterorum allegatio causam nobis non
 superuacuae deliberationis iniecit: ideo decet ambiguitate
 seposita fidem rerum comminus experiri quamque partem
 praetermissus gestae rei ordo arguat, quam seruatus adiuet,
 15 multis coram censentibus approbari, ut utriusque facti simul
 qualitate perpensa et circa unam rite definita consistat et
 circa aliam temere assumpta non maneat, Symmache parens
 karissime atque amantissime. ob quam rem illustris et 2
 praecelsa magnitudo tua suspensis omnibus, quae superius
 20 sunt decreta, nullique interim praeiudicio comparato auctoritate
 praesentis oraculi utrumque hoc est Bonifatium et Eulalium
 religiosissimos uiros instantia digna conueniet, ut intra diem
 sextum Iduum Februariarum Rauennatum ciuitatem praesen-
 tiam suam maturare non differant, omnibus aequae admonitis, 3

2 ciuitatē, *corr. Bar.*: <extra> ciuitatem σ^2 4 quod non solum σ^2 :
 qdñs V horreat V, *corr. Bar.*

S IMP V SYMMACHO V

18. *Dat. die 15 Ian. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 11; Iuret. Auct. Symm. 23; Sciopp et Par. X 75.* 13 fidelem rerum V. *corr. σ^2 Meyer:* fidelem rerum <ordinem> Bar. 14 adiuet V: adnat Iuret. 15 factis V, *corr. Bar.* 16 ritē V, *corr. σ* 16 sq. fort. consistant... maneant 17 symache V 21 utrumque Iuret.: ut utrumque V 23 Rauennatē Iuret., <ad> Rauennatum Meyer 24 aequae Bar. *in marg.*: atque V, atque <singulis> Iuret.

qui auctores utriusque ordinationis existunt, ut amota excusa-
 1 tione non desint, ut facto quisque erga alterutrum proprio
 prolatis ecclesiasticae institutionis exemplis defensor existat
 seque purgato alium magis in legem catholicam deliquisse
 praesumpta inmeriti electione conuincat: iudicium de statu 5
 suo quisque, si adesse neglexerit, sortiturus, dans nimirum
 intellegi improuide immo illicite se fecisse, quod coram non
 4 audeat defensare. nos quoque ex diuersis prouinciis compe-
 tentem numerum sacerdotum scriptis nostrae serenitatis acci-
 mus, ut rem deductam in dubium absoluat nobis coram dis- 10
 5 cep<ta>tio plurimorum. cum autem omnia futuro integra sint
 iudicio reseruata, de transactis sibi blandiri neminem decet;
 praesentis enim iudicii docebit exemplum, quid in eiusmodi
 negotiis obseruari debeat in futurum. Data XVIII. Kal. Feb.
 per Aphthonium. 15

(19.)

ITEM RELATIO P. U. SYMMACHI.

Cum uir clarissimus Aphthonius decurio sacri palatii uestri
 cum caelesti praeceptione ad urbem uenerabilem conuenisset,
 omni genere festinaui, quatenus praeceptis numinis uestri 20
 2 oboedientiam commodarem. nam statim conuentis proceribus
 sacra iussio publicata et ad religiosos uiros Bonifatium et
 Eulalium missa conuentio est, domini imperatores, clericos
 quoque eorum praecepi pariter admoneri, ut nihil futuro
 cognoscente pietate uestra deesset examini. unde haec omnia 25
 gestorum serie comprehensa ad plenam instructionem subter
 3 annexui. uerum postquam pars utraque populum diuersis
 seditionibus excitaret, singulos admonitione missa conueni, ne

2 ut V: et Iuret. 9 acciuimus Iuret. 10 disceptio V, corr. Bar.
 15 aptonium V

19. Dat. die 25 Ian. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 12; Iuret. Auct.
 Symm. 24; Sciopp. et Par. X 76. 17 SYMMACHIO (sic!) V 18 aptho-
 nius V 20 nominis V, corr. Iuret. 23 D. imperator Iuret

ad unam ecclesiam conuenirent et, quod fieri non licebat, inter se multitudo confligeret. sed hoc illis uisum est, credo, suspectum, quod quietem suadendam credidi hominibus perturbare uolentibus ciuitatem. ob quam rem ambae partes
 5 calumniosis me crediderunt contestationibus appetendum, ut errorem suum compositis mendaciis excusarent. quod ne in aliquo clementiam uestram lateret, eadem quae optulerunt actis inserta transmissi, ne quicquam suppressum esse quere-
 10 studiis famuli uestri appetatur absentia, qui semper maiestati uestrae puris seruitiis approbatus me ab oppugnatione uel fauore ambarum partium ut decebat credidi separandum.
 Data VIII. Kal. Februariarum.

(20.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM AD SYNODUM.

15 Omnia quidem clementia nostra in praesenti beatitudine uestrae congrua ordinatione mandauit, ut sequestratis omnibus uostro iudicio, quid obseruari propter quietem populi deceat, finiretis. meminimus quoque hoc a nobis imprimis, quod 2
 20 aequitas expetebat, esse mandatum, ut hi episcopi, quos interfuisse eorum ordinationibus constat uel postea subscripsisse, sine iniuria sui et manente reuerentia iudices non sederent nec ullum praestare testimonium possent, ne non tam nouam prolaturi sententiam quam seruaturi factum praeteritum uide-
 25 rentur. hi ergo, sicut superius diximus, ab ea disceptatione se abstinere debebunt. illud quoque similiter custodiendum 3
 beatitudo uestra esse cognoscat, nulli parti praeiudicium comparatum, quod a nobis antea claruerat constitutum. cum enim

1 quo *V*, corr. σ^2 3 quo *V*, corr. σ^2 *Meyer*   5 calumniosis me *Meyer*:
 calumniosissime *V*   11 approbat *V*, corr. *Iuret.*   12 dicebat *V*, corr.
Bar.   credidisse parandum *V*, corr. *Meyer*   13 Februariarum *V*, corr.

Petschenig

20. *Dat. a. 419 post diem 8 Febr.*   *Ed. Bar. ad a. 419, 14.*
 19 quo *V*, corr. σ^2 23 ullum σ^2 : illum *V*

celeriter destinata iussa propter quietem populi pietatis nostrae sequenti auctoritate summota sint, nihil hinc aut vindicare
 4 pars altera poterit aut altera formidare. attendentes ergo iudicium dei, quod in tali causa uobiscum simul residere manifestum est, examinatis omnibus id uos custodire decet, 5 quod infundente caelesti spiritu habere Christianae legis integram reuerentiam possit.

HAEC SYNODUS INTER SE DISSENTIENS PRAESENTEM CAUSAM TERMINARE NON POTUIT. UNDE UENERABILIS IMPERATOR HONORIUS AD MAIUS CONCILIUM HOC CREDIDIT NEGOTIUM DIFFERENDUM ET 10 INTERIM PROPTER DIES QUI IMMINEBANT SANCTAE PASCHAE UTROSQUE BONIFATIUM SCILICET ET EULALIUM AB URBE IUSSIT ABSCEDERE ET SPOLITINUM EPISCOPUM ACHILLEUM NOMINE SACRA IUSSIT MYSTERIA CELEBRARE SYMMACHO PRAEF. URBI HOC IDEM SUIS SCRIPTIS INSINUANS: 15

(21.)

Magnarum deliberationum non debet citum esse iudicium nec temere proferenda sunt, quae seruanda in perpetuum
 2 sanciantur. saepe de episcopis urbis aeternae <per> altercationem partium sub examine sacerdotum concussa cognitio 20 est, sed ne quid festinum celeritate iudicii proferatur, id clementiae nostrae sedit arbitrio, ut, quoniam uicinitas sanctorum dierum episcopi praesentiam postularet nec in urbe sacratissima fas esset pascharum praesentium dies sine sacerdote celebrare, idecirco, Symmache parens karissime atque 25 amantissime, illustris magnificentia tua Achilleum nos elegisse

8—15 *praeter Baronium (419, 15) edd. Ballerini, De antiq. coll. can. (= Append. ad Leonis opera) II cap. 12 n. 20. 10 deferendum Baller. 12 iussit V: ista Baller. 18 Spoletinum Bar., Spolitanum Baller. 14 symmacho V*

21. *Dat. die 15 Mart. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 15; Iuret. Auct. Symm. 25; Sciopp. et Par. X 77. 18 qui V, corr. a³ 19 sanctiuntur V per inserui altercatione Bar. 20 concussa scripsi (cf. Horat. Sat. I 3, 35): concessa V 22 ut quoniam V: at quoniam Bar., at cum Meyer 25 celebrari dubitanter Meyer symmachę V*

cognoscat, quem a fauore partium constaret alienum, qui mysteria sacrae obseruationis impleret. transactis nero festis diebus ex iudicio sacerdotum quae debeant custodiri consilio maturiore tractabimus. monemus sane, ut regionum primatibus 3
 5 euocatis disciplinae publicae quietique prospicias; quibus decretorum nostrorum praecepta iubeas aperiri, ne quis scilicet ullum tumultum neque seditionem audeat commouere. quam si quis insana persuasione conciuerit, non in eos tantum, qui in perturbatione fuerint deprehensi, sed in regionum quoque
 10 priores intellegant uindicandum. nouimus enim quietem publicam facile custodiri, si inceptorum cupiditates ac fomenta cessauerint.

(22.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM AD ACHILLEUM SPOLITANUM
 EPISCOPUM.

15 Quoniam de Romano sacerdotio propter angustias temporis, quas dierum sollemnitas fecit, quae abesse episcopos a suis ecclesiis non sinebat, dilatatum constat esse iudicium, recte nostra serenitas credidit ordinandum, beatitudo tua ad
 20 <urbem> uenerabilem congrua ueneratione festinet, quatenus sanctae paschae dies ea qua conuenit quiete cum sollemnitate consueti populis repraesentes nec consuetudini obsit, quod differri synodum multiplex necessitas fecit. illud sane in 2
 25 primis ac praecipue commoneamus, ne umquam ulla illorum mentio fiat, de quibus constat suspensos esse iudicio.

(23.)

PRINCIPIIS ORATIO AD SENATUM.

Scimus, patres conscripti, a uobis cunctationem nostram non posse reprehendi, quibus semper in re omni probatur

1 constat esse alienum *Bar.* 5 decretor *V*, *corr. a* 7 neque *Bar.*: ne quam *V* 8 conciuerit *V*, *corr. Meyer*: conciueret *Bar.*

22. *Dat. die 15 Mart. 419. Ed. Bar. ad a. 419, 16.* 14 *Spolitanum index collectioni praemissus (cf. Proleg. c. 1), quae forma fortasse etiani p. 75, 18 et 78, 1 restituenda est* 16 angustiam *Bar.* 17 quas *Meyer*: quam *V Bar.* 19 <ut> beatitudo *Bar.* 20 *urbem inserui; idem post uenerabilem addiderat Bar.*

23. *Dat. die 15 Mart. 419. Ed. Bar. ad a. 419, 17.*

consiliorum iudiciiue maturitas. nec sane de summis cita
 debuit et potuit esse sententia, quam ut aeternam ita proba-
 2 bilem et ex omni parte decet esse perfectam. inter episcopos,
 quos in urbe sacratissima fauentium studia uel partium
 uoluntas elegerat, ab omnibus qui aderant sacerdotibus iusse- 5
 ramus audiri et aliquotiens iterata cognitio est. uerum cum
 longiores moras examinatio iustae cognitionis afferret et plura
 inquisitio iudicum diligens inueniret, quibus finis citus non
 posset imponi, et festorum dierum celebritas celeritatem defini-
 tionis exposceret, ne quid temerarium promeremus, rem omnem 10
 3 credidimus differendam. missus itaque est Achilleus uir
 religiosus episcopus Spolitinae ciuitatis, per quem sanctorum
 dierum celebritas impleretur. amplitudinis uestrae est popu-
 larium mentes ad quietem consilii salubritate retinere, cum
 probabilem ac necessariam dilationem nostram dubitare neque- 15
 atis. · Data Id. Mart.

(24.)

EIUSDEM PRINCIPIS EDICTUM AD POPULUM.

Fidei curam, Quirites optimi, maximam iudicantes nihil
 festinum aut in maturum credidimus proferendum. ea enim in 20
 causa religionis decerni censemus, quae sine errore ac repre-
 2 hensione sententiae ab omnibus comprobentur. itaque cum
 in cognitione de episcopis, qui in urbe fuerant constituti, sub
 iudicio sacerdotum intentionis haereret ambiguum nec na-
 scentibus subinde causis finis certantibus studiis posset imponi 25
 ac diu de rebus uariis deliberatio nostra penderet, <in> futuram
 cognitionem ad integrum sacerdotum numero pleniore con-
 cilium omne negotium constituimus differendum, ut causa
 ex omni parte librata transactis paschae diebus terminum,

1 nec *Bar* : ne *V* 3 ep̄os ex ep̄ss *V* 7 iuste *V* 14 salubriter *Bar*.

24. *Dat. die 15 Mart. 419.* *Ed. Bar. ad a. 419, 18.* 23 co-
 gnatione *V*, corr. o² de *Meyer*: quam de *V* (cf. p. 71, 12) 26 in
inserui: aut <ad> fut. cogn. et <ad> scribendum aut futuram cognitionem
 delendum esse censuit *Meyer* 27 consilium *V*, corr. *Meyer* 29 trans-
 actę *V*, corr. *Bar*.

quem aequitas uel religio posebat, acciperet. simul, quia de sacerdote nihil poterat definiri, temporarie elegimus, qui reuerenda sacris diebus mysteria celebraret, ut uobis, Quirites, ad honorem sacrae urbis praesto esset sollemnitas sacerdotis.

5 quare imitati patientiam nostram placidis animis, quae pro 3
pace publica suademus, accipite: sanctorum cultus dierum debita tranquillitate transcurrat, quietem publicam seditio nulla perturbet, fauor proprius circa nullum, qui notetur, appareat. decet enim suspensis sensibus omnia nostro integra uos reser-

10 uare iudicio nec furore quodam sed debita probitate expectare 4
potius quam poscere sacerdotem. quod si prauos incentores secuti turbas et tumultus potius <quam> quietem ac modestiam legeritis, quibus fauetis, monstrabitis nec solum uobis sed et auctoribus uestris, quorum consiliis inhaeretis, periculum

15 salutis. ad quod nos compellitis, imminebit. neque enim uenia dignus est, qui ab improbitate humanitatis nostrae monitis non poterit retineri. Data Id. Mart.

(25.)

20 EIUSDEM PRINCIPIS EPISTOLA AD .SANCTUM PALLINUM EPISCOPUM
NOLANUM.

SANCTO AC VENERABILI PATRI PAULINO EPISCOPO. Iam tunc fuit apud nos certa sententia nihil ab his sacerdotibus, qui ad synodum conuenerant, posse finiri, cum beatitudo tua de corporis inaequalitate causata itineris non potuerit iniuriam

25 sustinere. et per absentiam sancti uiri, non quidem optentura, interim tamen uitia gratulantur, cum prana et uetus ambitio et cum benedicto uiro sanctaeque uitae diu uelit habere cer-

1 possebat *V*, corr. *o* 3 uobis *o* Meyer: ub *V*, ibi *Bar*. 9 integro *V*, corr. *o*² 10 debitam probitatem *V*, corr. *Bar*. 12 turbas et *o*²: turbarent *V*, turbarum *Bar*. quam inseruit *Bar*. (cf. ad p. 70, 23) 13 uobis *o*²: uerbis *V*

25. Data die 20 Mart. 419. Ed. *Bar*. ad a. 419, 20. 21 Tam tunc *V*, corr. *Sirm*. Meyer: tantum *Bar*. 23 finiri scripsi (cf. p. 72, 30 quae a paucis non potuit terminari): diffiniri *V*, definiri *Bar*. 25 et dictum est ut aliis locis et uero

tamen et contra haec apostolicae institutionis bona de prae-
 2 sumptis per uim parietibus existimet confidendum. o uere
 digna causa, quam non nisi coronae tuae beata uita discingat.
 dilatam itaque iudicium nuntiamus, ut diuina praecepta ex
 uenerationis tuae ore promantur, qui ea secutus implesti. nec 5
 potest alius eorum praeceptorum lator existere, quam qui
 3 dignus apostoli discipulus approbaris specialiter. itaque
 domine sancte, merito uenerabilis pater, iustus dei famulus,
 diuinum opus contempto labore tributurns hoc nobis uisita-
 tionis tuae, si ita dicendum est, munus indulge, ut postpositis 10
 omnibus, quoniam temperati aeris tranquillitas suffragatur,
 synodo praefuturus sine intermissione etiam desiderijs nostris
 et benedictioni, quam cupimus, te praestare digneris.

(26.)

ITEM EIUSDEM PRINCIPIS AD EPISCOPOS AFROS. 15

Serenitas nostra cum in omnibus causis tum praecipue in
 his, quae ad uenerabilem religionem pertinent, perpensum
 2 cupit habere iudicium. de sacerdotio urbis aeternae exortam
 contentionem etiam trans maria iam credimus nuntiatum.
 quae a paucis non potuit terminari et ideo multorum neces- 20
 3 sarium constat esse iudicium. quapropter sanctitas uestra,
 quos uitae bonum et legis doctrina commendat, intra diem
 Iduum Iuniarum ad Spolitanam ciuitatem amputatis excusa-
 tionibus properare dignetur, ut id, quod ueritas uel religionis
 norma dictauerit, deo pariter cunctorum mentibus aspirante 25
 sententia iudicetur, ne diutius apostolicae sedis sacerdotium
 differatur.

1 et *Meyer*: ut *V* 6 alius *ex aliud corr.* *V* 11 temperantia eris *V*,
corr. Meyer: temperantia aeris et *o*² 12 synodus *V*, *corr. o*²

26. *Dat. die 20 Mart. 419. Ed. Bar. ad a. 419, 21.* 15 *epse V*,
 16 *serinitas V* tunc *V*, *corr. o*² 18 *exorta contentione V*, *corr. ano-*
nymus in 'Archiv für lat. Lexicographie' VI p. 304 23 *Iuniarum Bar.:*
ianuarium V, Ianuariarum Sirm.

(27.)

EIUSDEM PRINCIPIS EPISTOLA AD SANCTUM AURELIUM CARTAGINIENSEM EPISCOPUM.

Aliam quidem uidentae uenerationis tuae causam optaueramus uenisse, ut desiderato benedictionis tuae fruere-
 5 aspectu. sed quia aduersus papam urbis Romae ambitio reprehendenda certamen indixit et sanctam uitam in episcopo aestimat non quaerendam, coeptum super hac discussione iudicium minor numerus sacerdotum, quam synodi consuetudo deposcit,
 10 in plures doctissimosque uiros, quorum sanctitas tua princeps est, prorogauit. neque enim praemia castitatis et meriti summotis uitis, quae respuit diuinae religionis sacrosancta praecipio, per alios quam tales uiros oportuit reuelari. et quamuis
 15 sufficere domni germani mei Augusti principis scripta poterunt. etiam mea tamen, quibus aduentum sanctitatis tuae precarer, adiunxi. quaeso itaque, domine sancte, pater merito uenerabilis, ut duplex beneficium tributurus et desideratae nobis benedictionis tuae et necessarii pro beatitudine iudicii proferendi intermissis omnibus deum intuens, de cuius sacer-
 20 dote firmando labor ueniendi non debet recusari, <te> praestare digneris.

(28.)

EIUSDEM EPISTOLA AD AUGUSTINUM ALYPIUM EUHODIUM DONATIANUM SILUANUM NOUATUM ET DEUTERIUM EPISCOPOS UNIFORMIS.

25 Peruenisse ad uenerationem tuam certa est pietas nostra aduersus papam urbis Romae uitia cum castitate pugnare et

27. *Dat. die 20 Mart. 419. Ed. Bar. ad a. 419, 22.* 2 eiusdem principis] *epp. 27 et 28 non Honorii sed Gallae Placidiae esse demonstrauit Meyer in Indice scholarum Gottingensi 1888/9 p. 10* 4 alium *V, corr. o²* 9 depossit *V, corr. o* 10 quarum *V, corr. o²* 15 mea, quod coniecit Meyer, est in *V* 19 intermissis omnibus *o²*: intermissionibus *V* 20 te inserui, cf. *p. 72, 13* 21 dignetur *V, corr. o²*

28. *Dat. die 20 Mart. 419. Ed. Bar. ad a. 419, 23.* 23 eiusdem] cf. quae initio epistulae 27 subnotauit ALIPIUM *V* 24 DEUTHERIV *V*

huiusce rei tam diuturnum esse conflictum, ut inter tot sacer-
 dotes, qui ad synodum conuenerant, quibusdam dissentientibus
 nondum potuerit apostolica praeceptione firmata uita praeferri.
 2 tuam tamen se interdum bene scire astipulanti quoque ea
 parte, quae discrepat, sine dubitatione confessi sunt, ut plane 5
 fuerit manifestum expectari tuae iudicium sanctitatis, in cuius
 praesentia promenda sententia differretur, qui merito uitae
 praecedens recte etiam ex transmarinis regionibus, ut iudicare
 3 possis, expeteris. sed quamuis sacra domni germani mei
 Augusti principis ad Italiae synodum conuocans auctoritas 10
 non neglegenda peruenerit, socianda specialiter etiam sereni-
 tatis nostrae scripta iudicamus, quibus precor, ut desiderabilem
 aspectum benedictionis tuae sine excusatione concedens omni-
 potenti deo gratum iudices hunc laborem, quod et pro eximio
 sacerdote et pro sanctae uitae meritis sententiam prolaturus 15
 remunerationem uexationis huius in praemio diuino intellegis
 constitutam. Data XIII. Kal. April. Rauennae.

(29.)

RELATIO SYMMACHI P. U. AD CONSTANTIUM.

DOMINO SEMPER ILLUSTRIS ET CUNCTA MAGNIFICO MERITOQUE 20
 SUBLIMI AC PRAECELISO PATRONO CONSTANTIO SYMMACHUS. Quae-
 cumque subito nullo opinante proueniunt, nec ad culpam
 iudicis referri possunt et populum rationis ignarum insperata
 2 nouitate perturbant. uir namque religiosus Eulalius quinto
 decimo Kal: April. urbem me nesciente meridianis horis in- 25
 gressus est. quem credidi aliquod secum pertulisse praeceptum;
 uerum eodem die circa uesperum Spolitanus episcopus missis
 litteris me credidit admonendum, quod sacra ad se manante
 in urbe diem sanctum paschae iussus sit celebrare. quod

4 tuam (sc. uitam) scripsi: quam V interdum (= interim) V:
 in te *dubitanter Meyer* 11 prouenerit *Bar.* 14 pro eximio *Meyer*:
 proximo V 17 XIII V: III a *Bar.*

29. *Dat. die 23 Mart. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 26; Iuret. Auct. Symm. 26; Sciopp. et Par. X 78.* 26 aliqd (i. e. aliquod corr. ex ali-
 quid) V 29 urbem V, corr. *Bar.*

praeceptum ante penitus ignoravi, domine semper illustris et
 cuncta magnifice meritoque sublimis ac praecelse patrone.
 quod cum mihi post sancti Eulalii innotuisset aduentum,
 statim parendum credidi inuictissimi principis imperatis. ue- 3
 5 rum cum interiecto die urbem sanctus Achilleus episcopus
 esset ingressus, commotio extitit populorum, ut ab una parte
 multitudo armata ferro et telis ad forum militari habitu con-
 ueniret. et cum conuocatis proceribus processissem, ut habito
 tractatu pro quiete urbis populum alloquendo compescerem,
 10 primo pauci ad conuentum uenerunt, dein, cum expectaretur
 sancti Achillei episcopi praesentia, ut quae iussa fuerant
 publicaret, multitudine resistente uenire non potuit. et cum 4
 ad forum Uespasiani tam ego quam uir spectabilis uicarius
 perurgente populo fuisset egressi, ut quietem utriusque
 15 partis multitudini suaderemus, subito armati serui telis et
 saxis, aliquanti etiam ferro, populum partis Eulalii aggressi
 sunt, qui inermes conuenerant, ut quid praeceptum de epi-
 scopo Spolitano esset agnoscerent, quosque ita sauciauerunt
 qui parati aduersus imparatos uenerant, ut me quoque et 5
 20 uirum spectabilem uicarium crederent appetendos, dum sedi-
 tioso furore nullam admittunt penitus rationem. nisi ad libe-
 randos nos diuinitas affuisset egressique per secretiorem partem
 ictum saxorum et impetum conspiratae multitudinis uitaremus,
 minime potuissemus euadere. quorum maiorem partem in
 25 seruis constat fuisse, ex quibus aliquanti agniti atque tenti
 sunt audiendi. unde, quod partium mearum fuit, excellentiae 6
 uestrae suggerere properavi, ut certum finem rebus, cognitis
 quae gesta sunt, magnitudo uestra decernat. cum enim et
 sanctus Eulalius fuisset ingressus et tertia die secutus esset
 30 episcopus Spolitinus nec aliqua ad me data uirtutum uestra-

5 interdicto *V*, corr. *Petschenig* (cf. p. 75, 29 et p. 81, 8) 8 conuo-
 catus *V*, corr. *o*² processissent *V*, corr. *o*² 9 compescerent *V*, corr. *o*²
 14 ingressi *Bar*. 16 populos *Iuret*. 21 nullum *V*, corr. *o* <et> nisi *o*²
Meyer 23 conspiratae *Petschenig*: conspirante *V*, conspirantis *o*²
 uitassemus *Meyer*

rum, quae sequerer, praecepta uenissent, perturbatio totius plebis, quae in se et in periculum iudicum saeuiret, exorta est, et nisi celeri responso ante diem uenerabilem paschae quid fieri debeat iusseritis, minantur se populi inuicem pugnaturos, dum de Lateranensi basilica alterutrum se aestimant 5
excludendos. ne quid igitur aduersi (quod sublimitatis uestrae felicitas auertat) eneniat, peto ut euidenti praecepto excludi furiosae contentionis periculosam pertinaciam censeatis. Data X. Kal. April.

(30.)

EPISTOLA ILLUSTRIS COMITIS CONSTANTII AD SYMMACHUM P. U.

Ut certa possimus quaeque cognoscere et factionum auctores 10
fidei nuntio et inspectore non lateant, cancellarium nostrum Uitulum direximus, ut domni inuictissimi principis affatus atque iudicium ad eximietatem tuam uel ad populum celeri 15
2 festinatione deferret, illudque monemus ut, quicquid sacris auctoritatibus continetur, nulla temeritate uioletur et, quae praecepta sunt, effectui celeri tradantur instantia, ne augusta clementia, quod nunc agnoscitur distulisse, commota maie-
statis suae uigore emendare non differat. 20

(31.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM AD SYMMACHUM P. U.

Cum ad sanandum primae perturbationis errorem hoc genus consilii clementia nostra reparandae pacis cupida repperisset, ut, donec de confirmatione urbani sacerdotii sententia proce- 25
deret absoluta, uterque eorum, quorum causa tumultus antea concreuisset, a sacratissimae urbis conuersatione seiunctus

30. *Dat. die 26 Mart. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 29; Iuret. Auct. Symm. 27; Sciopp. et Par. X 79. 11 cōm V symm V 12 certo dubitanter Meyer 18 Augusti Bar. 19 commoto Bar, fort. rectius*

31. *Dat. die 26 Mart. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 30; Iuret. Auct. Symm. 28; Sciopp. et Par. X 80. 22 SYMMACHUM V 24 cuppida V 27 sacratissima V, corr. Meyer*

futuri iudicii expectatione penderet spatio, quo contineretur, alterutri euidenter expresso: aequo animo dissimulare non 2
 possumus praeceptis clementiae nostrae publicum paene bellum
 quo calcarentur indictum; mouendi eius caput Eulalium, qui
 5 iussa transcenderit, extitisse, secundum ordinem praeceptorum
 paulisper abesse non passum, Symmache parens karissime.
 unde sublimitas tua hoc nos statuuisse cognoscat, ut et salu- 3
 bris superior ordo praecepti et moderata synodi ordinatio
 debeat custodiri, quod aliter fieri non posse censemus, nisi
 10 Eulalius omnimodis urgueatur, ut omni celeritate ab urbe
 dis<ce>dens insolenti populo praesens incitamenta non praebat
 nec innocentibus causa mortis existat. cui esse dubium non 4
 debbit, si in hac praesumptionis obstinatione durauerit, non
 solum de statu suo iudicium iam prolatum uerum etiam de
 15 salutis discrimine proferendum (culpa enim nullam ueniam
 iam meretur, quae cum praedicatur non cauetur), nihil ex hoc
 excusationis habituro, quod se inuitum a plebe asserat reten-
 tari. si qui autem ex numero clericorum communicandum 5
 Eulalio iudicio pendente censuerit, pari se sciat sententia esse
 20 damnandum; laicos uero, qui post interdictum mansuetudinis
 nostrae communionem Eulalii putauerint expetendam, hone-
 stioris loci poenam proscriptionis, seruos uero capitis esse
 subituros nec ab hoc periculo dominos exuendos. primates 6
 uero regionum nisi spiritum plebis inconditae domuerint et
 25 frenarint, sciant se raptos ultimo iudicio esse subdendos.
 Spolitinus autem episcopus, sicut dudum fuerat definitum,
 sanctis paschae diebus ordinem festae sollemnitatis implebit.
 cui ad celebranda mysteria Lateranensem ecclesiam soli patere
 decernimus, reliquis qui hoc praesumere uoluerint propulsatis.

2 alterutri σ : alteruteri *ex* alteruter *corr.* *V* *man.* 1 ut uidetur, alter-
 uter σ^2 6 kar. <atque amantissime> *semper in his epistulis scribendum*
uidetur Meyer 11 disdens *V*, *corr.* α 12 causā *V*, *corr.* σ^2 existat
ex existit *corr.* *V* 15 profer ei^{en} dum σ : profer ei dum *V* culpat *V*,
corr. *Meyer* 17 quod se σ^2 : quos ei *V* 21 eulalio *V*, *corr.* *Iuret.*:
 <cum> Eulalio *dubitanter Meyer* 25 raptos *V*

sane si praedictus sacerdos Spolitanae ciuitatis † in loco eius sanctorum mysteriorum ordinem completurus suscipi debeat
 7 admonemus. per omnes uero titulos uel loca, quae conuentu celebri frequentantur, haec quae statuimus proponentur, ut uniuersis liqueat et noluisse nos turbidum aliquid perpetrari 5 et adhuc ut turbata componi debeant opperiri. sciat sane sublimitas tua primiscrinium et reliquum officium, quod tuis actibus obsecundat, non solum grauissimae multae dispendiis affligendum sed et supplicium capitis sortiturum, nisi enixa opera commodata statutis clementiae nostrae praebere matu- 10 rarit effectum. Data VII. Kal. April. Rauennae.

(32.)

EXEMPLUM RELATIONIS SYMMACHI PRAEF. URBS AD UIRUM INL. COM.
 CONSTANTIIUM PATRICIUM.

DOMINO SEMPER ILLUSTRIS ET CUNCTA MAGNIFICO MERITOQUE SUB- 15
 LIMI AC PRAECELISO PATRONO CONSTANTIO SYMMACHUS. Ubi primum sacra domini nostri inuictissimi principis praecepta perlata sunt, statim, ut conuenerat, debitum tribui famulatum.
 2 sed Eulalius ea obstinatione, qua sine praecepto sacro urbem ingressus est, etiam egredi constrictus per omnes potestates 20 pari pertinacia detrectauit. nam uespertinis horis per officium urbanum id quod praeceperat inuictissimus imperator ea die, qua perlatum est, ei innotuisse agnoscitur, domine semper illustrissime et sacratissime, magnifice meritoque sublimis ac

1 si V: ut *Bar.*; sane <ui>si praedictus s. S. ciuitatis <ne quis> in dubitanter *Meyer*; sane si <sit> praepeditus . . completurus <ut> suscipi debeat (*quis? de Eulalio hoc iussisse principem ueri quam dissimillimum est*) *Petschenig*; fort. sane si praedictus s. S. ciuitatis <fuerit impeditus, ne quis alius> in loco etc. 2 completurum V, corr. *Bar.* 4 proponantur sine causa *Iuret.* 5 perpetrare V, corr. *Meyer* 6 ad hoc V, corr. *Iuret.* 7 quod *Bar.*: qui V 9 enixe *Iuret.* 11 in V post VII punctum extat ita factum, ut superior pars dimidia numeri I uideri possit: VIII *Bar.*

32. *Dat. die 29 Mart. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 32; Iuret. Auct. Symm. 29; Sciopp. et Par. X 81. 21 Illorix (eras. s) V 23 innotuisset V, corr. Bar.*

praecelse patrone. quo lecto mandauit se diligentius tractaturum nec tamen instanter admonitus exire curauit. alia 3
 uero die rursus per omnem apparitionem etiam nocturnis horis
 admonitus collecta multitudine Lateranensem basilicam ausu
 5 temerario credidit inuadendam. uerum habito tractatu cum
 proceribus omnibus officii destinatis ut pelleretur iniunctum
 est. nam et uir spectabilis uicarius ad eandem basilicam ire
 decreuerat, sed primo accedere prae nimio terrore non potuit.
 ego autem tam corporatis directis quam omni officio ideo
 10 illuc ire non potui, ne quis mihi aemulus faceret religionis
 inuidiam. tamen salua excellentia uestra irrumpentibus plu- 4
 ribus corporatis et maioribus regionum, qui praeceptis imper-
 rialibus seruiunt. de eadem ecclesia fugatus Eulalius de urbe
 expulsus est atque adiunctis apparitoribus illuc directus, ubi
 15 iussus fuerat residere. mandatum etiam, ut uir religiosus 5
 sanctus Achilleus episcopus cum quiete, quae iussa sunt, illo
 eiecto sine strepitu populi pro sanctorum dierum reuerentia
 celebraret. nam ad custodiam basilicae Lateranensis apparitores
 apposui, ne cui alii redderetur. partis quoque Eulalii aliquanti
 20 capti sunt clerici seditionis auctores; de quibus quid iubeatur
 expecto. et quoniam de his interim, quae gesta sunt, uniuerse 6
 uirtutibus uestris credidi suggerendum, quicquid sequentibus
 diebus pro quiete urbis, quam uestra felicitas regit, gestum
 fuerit, singillatim pro rerum fide et ordine melioribus indiciiis
 25 nuntiabo.

(33.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM SYMMACHO P. U.

Moderatione praecipua egit nostra serenitas, ne locum possit inuenire praesumptio. ideo enim in iudicio uenerabilium sacer-

1 mandauit V, corr. Bar. 3 et iam *dubitanter Meyer* 4 admonitis V,
 corr. p² ausu V, a *inter scribendum ex et correctae* 10 et 14
 illud V, corr. o² 21 uniuerse *scripsi: uniuersa V, quo seruato* 22 sug-
 gerenda o² 24 et *ex ex corr. V*

33. *Dat. die 3 Apr. 419 Edd. Bar. ad a. 419, 33; Iuret. Auct. Symm. n. 30; Sciopp. et Par. X 82.* 27 SYMMACHO V 28 praecipua
ex praecipue V posset ar.

dotum est dilata cognitio, ut quicquid religio, quicquid ueritas
 postulabat, absque ulla perturbatione hoc disceptatio tranquilla
 2 decerneret. sed Eulali usurpatione contra sententiam uenera-
 bilis synodi multa illicite commissa fuisse relationis textus
 edocuit; qui praesentia sua causam furoris populo submini- 5
 strans totum perire noluit, quicquid moderatio nostra conser-
 uat. nam cum ordinatione nostra et sententia episcoporum,
 quorum in synodo maior se multitudo collegerat, consensu
 etiam partium et professione id fieri definitum esset, ut sciret
 se specialiter esse damnatum, quicumque ad incitandum po- 10
 pulum urbem fuisset ingressus: oblitus sui probauit ex prae-
 3 senti facto, quale uideatur habuisse principium. quoniam
 ergo recte hunc post tot admissa urbe constat esse depulsum,
 ad quam eum accedere non debere et clementiae nostrae et
 episcoporum uidetur statuisse iudicium: Bonifatium uenera- 15
 bilem uirum episcopum, ad cuius moderationem auctoritatem
 nostram recte censuimus esse iungendam, Symmache parens
 karissime atque amantissime, sublimitas tua urbem ingredi
 debere nos statuisse cognoscat, ut sub eius gubernaculis reli-
 giosae legis reuerentia moderatione solita compleatur. Data 20
 III. Nonas April., accepta VI. Id. April.

(34.)

EXEMPLUM RELATIONIS SYMMACHI ? . U. DE INGRESSU PAPAE BONI-
 FATII AD PRINCIPEM SUPRA SCRIPTUM.

Quaecumque deo auctore firmanur, merito diuino pietatis 25
 uestrae iudicio proferuntur. nuper namque cum ad me famulum
 uestrum sacra clementiae uestrae emanasset auctoritas, qua omni
 ambiguitate summota uenerabilis uiri Bonifati episcopi maiestas
 uestra sacerdotium rqboraui, tam grata uniuersis quae iussa

3 eulalius *V*, corr. *Meyer*: eulalii σ^2 , per Eulalium *Bar*. 8 collegerat
Bar.: collectuerat *V*, collecta erat ρ 11 probabit *V*, corr. *Bar*.
 12 principum *V*, corr. σ^2 13 ego *V*, corr. ρ^2 urbē *V*, corr. ρ^2
 esse per errorem om. *Meyer* depusum *V*, corr. σ 21 acc̄ *V*

34. *Dat. post diem 10 Apr. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 34; Iuret.*
Auct. Symm. n. 31; Sciopp. et Par. X 83. 28 bonifaci V

sunt extiterunt, ut haec et ordo amplissimus et Romanus
 populus comprobaret, domini imperatores Honori et Theodosi
 pii felices inclyti triumphatores semper Augusti. nam cum 2
 statuta caelestia per me essent recitata populis et edictis ex
 5 more ubique positis publicata, tantus fauor et laetitia totius
 extitit ciuitatis, ut sibi et religionem redditam et praestitam
 quietis securitatem omnes gratulatione congrua testarentur.
 interiecto itaque biduo urbem supra memoratus uenerabilis 3
 episcopus omni occurrente plebe ingressus est, sicut serenitas
 10 uestra constituit: officii quoque mei obsequia minime defu-
 erunt. nec iam aliqua dissensio remanet populorum, cum
 omnes diuino iudicio et maiestatis uestrae acquieuerint uolun-
 tati. cessantibus igitur studiis unum omnes, quod praecepto 4
 dei admoniti statuistis, sentire coeperunt atque acclamationibus,
 15 quae subiectae sunt, gaudii sui causas plebs Romana testata
 est ac serenitati uestrae gratias in dies singulos agere non
 desistit, quorum prouisio sicut pacem orbis tuetur, ita quietem
 urbi restituit populoque concordiam.

(35.)

EXEMPLUM SACRARUM LITTERARUM PROCONSULI AFRICAE.

20 VICTOR HONORIUS INCLYTUS TRIUMPHATOR SEMPER AUGUSTUS
 LARGO PROCONSULI. Inter omnes curas nec illa nos minus
 sollicitant, quae pertinere ad sacerdotium iudicamus. cum
 enim de confirmando episcopo urbis aeternae controuersia
 25 tractaretur atque hi, qui in unum positi erant, episcopi de
 tanto negotio paucos se aestimarent ad sententiam proferendam,
 placuerat, sicut sacri apices cucurrerunt, ut ex Africanis uel
 Gallicanis prouinciis plures episcopi commearent, ea uidelicet

1 et quod est ante ordo supra lin. add. V 2 dñi ex dñm V 5 posi-
 sitis V, corr. Bar.: propositis Iuret. feruor Bar. 7 testarent V,
 corr. o 11 cum V: et Bar. 12 acquieuerant V, corr. Meyer
 15 subiecta V, corr. Iuret. 17 orbis Iuret.: urbis V ita V (errauit
 Meyer) 18 urbis V, corr. Petschenig

35. Dat. die 7 Apr. 419. Edd. Bar. ad a. 419, 36; Haenel Corp.
 Leg. p. 240. 23 sollicitat quam Bar. 24 confirmanda V, corr. p²

ratione, <ne> in medio tempore quicquam praesumeretur <in>
 id quod nostra sententia ordinauerat uel quod statuisset synodi
 2 sententia uidebatur. sed his omnibus despectis Eulalius sola
 usurpatione moram credit occupandam. quem, sicut decebat,
 nostra auctoritate constat expulsum ac sanctum Bonifatium 5
 3 episcopum roboratum. et quoniam consumptum negotium
 est, incongruum nostra clementia iudicauit, si episcopi nau-
 gationis uel itineris iniuriam paterentur. unde sciat spectabilitas
 tua synodum fuisse solutam. admone igitur praemissis sacris
 affatibus auctoritate tua singulos sacerdotes, ut sciant hanc 10
 ordinationem esse seruandam, quae continet, ut quisque in
 ecclesia sua orationibus uacet, ut conuenit, propter quod causa
 optimo iudicio iam terminata uideatur. Data sub die VII.
 Id. April.

(36.)

15

EPISTOLA LARGI PROC. AD AURELIUM EPISCOPUM CARTAG.

DOMINO PARENTI HONORABILI AURELIO EPISCOPO LARGUS. De
 merito sacerdotis, quem suis deus idoneum probauit, cessauit
 certamen. sanctum igitur ac uenerabilem uirum Bonifatium
 urbis Romae episcopum firmavit clementia principalis, cuius 20
 electione dudum sanctitatem tuam praecepit acciri, sicut sacri
 2 testantur affatus sui cum ueneratione prolati. oportet igitur
 populos ecclesiasque tuas festinanter inuisas, cui nauigationis
 est adempta necessitas. ET ALIA MANU: Incolumem te diui-
 nus fauor praestet annis compluribus, domine pater merito 25
 honorabilis.

1 ne *add. Bar. omittens* in in *addidi* 4 moram *V*: Romam *dubi-*
tanter Meyer 9 admonere *V*, *corr. Bar.* 12 propterea ρ^2 13 sub δ *V*

36. *Dat. sub finem mensis Aprilis 419. Edd. Bar. ad a. 419, 37;*
Haenel Corp. Leg. 240. 18 cessauit *Petschenig*: esse *V*, <scias sub-
 <latum> esse *Bar.*, esse certamen <scias finitum> *Meyer* 21 *fort.* electioni
 22 sui *V*: *fort.* tui (<coniungendum cum ueneratione>) 24 incolumem *V*
 dininus σ^2 : uidimus *V*, domine *Bar.*

(37.)

EPISTOLA IMPERATORIS HONORII AD BONIFATIUM EPISCOPUM ROMANUM QUA STATUIT UT SI DENUO ORDINATI FUERINT DŪO EPISCOPI AMBO DE CIUITATE PELLANTUR.

5 VICTOR HONORIUS INCLYTUS TRIUMPHATOR SEMPER AUGUSTUS
SANCTO AC UENERABILI BONIFATIO PAPAE URBIS AETERNAE. Scrip-
ta beatitudinis tuae debita reuerentiae gratulatione susce-
pimus, omnipotenti deo maximas gratias referentes, quod
sanctimoniam tuam post longum incommodum optatae red-
10 ditam didicimus sanitati, et ideo reuertentibus uenerabilibus

37. *Dat. mense Iulio a. 419 (uel 420). Hanc epistolam, qua respondetur Bonifatii litteris postremo a Meyero in Indice scholarum Gotting. 1888/9 p. 33 editis, praeter Auellanam seruauerunt hae collectiones: I) Z = collectio Sanblasiana i. e. consensus codicum $\zeta^1 = \text{Sanblas. 6}$, $\zeta^2 = \text{Luc. 490}$, $\zeta^3 = \text{Paris. 3836}$, $\zeta^4 = \text{Paris. 1455}$ II) $\Gamma = \text{Vatic. Reg. 1997}$ III) $\omega^2 = \text{Barberin. XIV 52}$ IV) $\Delta = \text{Monac. lat. 5508 (Diess. 8)}$ V) $D = \text{Dionysianae forma antiquissima i. e. consensus codicum } d^1 = \text{Paris. 3837 et } d^2 = \text{Vatic. 5845}$ VI) $H = \text{collectio Dionysio-Hadriana i. e. consensus codicum } h^1 = \text{Monac. 6242}$, $h^2 = \text{Monac. 6355}$, $h^3 = \text{Vat. Reg. 1021}$, $h^4 = \text{Ottob. 312}$, $h^5 = \text{Luc. 125}$, $h^6 = \text{Vat. Reg. 1043}$, $h^7 = \text{Vat. Palat. 578}$, $h^8 = \text{Monac. 3860}$, $h^9 = \text{Monac. 3860a}$, $h^{10} = \text{Vat. 1337}$ VII) *Hisp. = coll. Hispana i. c. consensus editionis Gonzalezii (= Gonz.) et codicum i* ($i^1 = \text{Vat. 1341}$, $i^2 = \text{Vat. 630}$, $i^3 = \text{Vat. 3791}$) $\aleph = \text{consensus collectionum } Z\Gamma\omega^2\Delta$ $\beth = \text{consensus collectionum } DHHisp. \text{ Non adnotabo nisi fere eas lectiones, ex quibus de ratione collectionum aliquid concludi potest, omissis leuioribus singulorum codicum mendis manuumque recentiorum correctionibus. Edd. Car. I}^2 110; Bar. ad a. 419, 41; Collect. Concil.; Coust. 1028; editiones Hisp. (et Pseudoisidor.) et Dionys. 2 Epistola imperatoris Honorii V: Rescriptum (rescriptum $Z\Gamma$) Honori (Honorii $d^1h^4h^5h^9h^{10}$ *Hisp.*) Augusti $\beth$ episcopum V: papam $\beth$, papa $\aleph$ romanum $VDH\Gamma$: *om. } Z\Delta\omega^2Hisp.* 3 qua V: in qua $Z\Delta\omega^2$, in quo $\beth\Gamma$ denuo $\beth$: *om. V* ordinati $VZ\Delta\omega^2$: romae ordinati, Γ , romae episcopi ordinati $\beth$ duo fuerint *trsp. } \Delta* episcopi V: *om. } \beth* 6 bonifatio $\beth$: *om. V* aeternae $VZ\Gamma\Delta d^1H$: romae d^2 *Hisp.* ω^2 7 suscepimus. . . referentes V: suscepimus (suscipimus $\zeta^1\zeta^2\Delta$) quibus recensetis (recensitis $\zeta^1\Delta d^1h^4h^5h^9$ *Hisp.*) egimus omnipotenti deo maximas gratias $\beth$ 9 sanctimonia tua $Z\omega^2$ 10 dedicimus Δ , dicimus $\zeta^1\zeta^2$ sanitatem $\zeta^1\zeta^2\zeta^3$ et ante correctionem Δ reuertentibus $V\zeta^4Dh^7h^9$: reuertentibus $\aleph$ (excepto ζ^4) H (exceptis h^7h^9) *Hisp.*$*

uiris gaudium nostrum sacrorum apicum attestacione signanus
 2 ac petimus, ut cottidianis orationibus apostolatus tuus stu-
 dium ac uotum suum circa salutem atque imperium nostrum
 dignetur impendere. illud autem pietati nostrae satis pla-
 cuisse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum aut 5
 populi perturbatione sollicita est, quae ne aliqua ratione possit
 3 euenire, satis clementia nostra credidit esse prouisum. de-
 nique praedicante beatitudine tua id ad cunctorum clericorum
 notitiam uolumus peruenire, ut, si quid forte religioni tuae,
 quod non optamus, humana sorte contigerit, sciant omnes 10
 ab ambitionibus esse cessandum ac, si duo forte contra fas
 temeritate certantum fuerint ordinati, nullum ex his futu-
 rum penitus sacerdotem sed illum solum in sede apostolica
 permansurum, quem ex numero clericorum noua ordinatione
 4 diuinum iudicium et uniuersitatis consensus elegerit. unde 15
 id obseruandum est, ut omnes tranquillam mentem et pacificos
 animos e serenitatis nostrae admonitione custodiant nec aliquid
 seditiosis conspirationibus temptare conentur, cum certum sit
 nulli partium studia profutura.

2 ac petimus $\aleph$: *om.* V ut $V\omega^2$ *Hisp.*: uti $Z\Gamma\Delta DH$ tui $h^4h^2h^3\Delta$
et corr. ex tuus ζ^1h^8 4 impendere $\aleph$ pietatis $d^1h^4h^2h^3h^5h^6h^7$ pla-
 citum esse H 5 aut $V\Gamma\omega^2\aleph$ (ac h^4h^9): aput $\zeta^1\zeta^2$, apud ζ^3 *et ante corr.* Δ ,
 ac ζ^4 *sed manu rec. supra lineam add.* 6 ne $V\omega^2h^8h^9$ *Hisp.*: *om.* $Z\Delta$,
 eo Γ , ut DH (*exceptis* h^8h^9) 7 clementiae nostrae $Z\Delta i$, clementiam
 nostram ω^2 credimus $\zeta^1\Gamma\omega^2$ *et ante corr.* Δ , credidimus $\zeta^2\zeta^3\zeta^4$ 9 uo-
 lumus $V\aleph h^8h^9$ *Hisp.*: uolumus DH (*exceptis* h^8h^9) forte religioni tuae
 quod $V\Gamma\omega^2\aleph$: forte religione tua ^{all} quod Δ , forte religioni tale quod ζ^3 ,
 forte aliquod (*corr. ex* alequod) ζ^1 , forte tale quod $\zeta^2\zeta^4$ 10 non *om.* $\zeta^1\Delta$
 11 ab $\aleph$ (*excepto* ω^2) $\aleph$ (ad d^1): *om.* $V\omega^2$ forte $VZ\Delta\omega^2$ *Hisp.*: *om.*
 DHI fas $\aleph$: nefas V 12 certantum $V\aleph$ (certantes *Gonz.*) ω^2 :
 certandum Γ *et ante corr.* (certantum) Δ , certatim Z (certandum ζ^1 *sed*
ndum in ras.) 13 in (ad d^1) sedem (sidem ζ^2) apostolicam $\zeta^1\zeta^2\Gamma\Delta\omega^2d^1$
 $h^1h^2h^3h^4h^5h^6h^7$ 14 nouam (per nouam ζ^4) ordinationem Z , noua ordi-
 nationem ω^2 16 tranquilla mente V 17 e V : ex $\aleph$ (exerenitatis
 Γd^2) 18 seditiosis conspirationibus $V\aleph\Gamma$: seditiosis conspirationibus
 $\zeta^3\omega^2$, seditiosis conspirationibus Δ (*corr. man. 2 ex* cupirationibus),
 seditiosis $\zeta^1\zeta^2$, seditiosis ζ^4 19 studia $V\aleph$: sua studia $\aleph$ (*etiam* d^1 ,
 quod moneo contra *Meyerum l. c. p. 31, 19*)

(38.)

EXEMPLUM SACRAE HONORII AUG. MISSAE AD PRINCIPEM ORIENTIS
ARCADIUM. DE PERSONA SANCTI IOHANNIS EPISCOPI CONSTAN-
TINOPOLIT.

5 Quamuis super imagine muliebri nouo exemplo per pro-
uincias circumlata et diffusa per uniuersum orbem obtrectantium
fama litteris aliis commonuerim, ut talis facti paenitentia et
intermissione propositi rumor aemulus consenescat et, quod
in moribus temporum carpat, publica lingua non habeat;
10 quamuis etiam super excidio pereuntis Illyrici pio apud uos
prodiderimus affectu esse nobis dolori, cur ista nos detrimenta
rei publicae nolueritis agnoscere et aliis potius indicibus quam
pietatis uestrae litteris fuerint nuntiata: tamen ne illud 2
quidem apud serenitatem uestram dissimulare nos fas est,
15 quod in rebus diuinis non sine publici discriminis metu nuper-
rime contigisse cita semper malorum enuntiatrice fama non
tacuit et, ut natura fert hominum, quae ad obtrectandum nouis-
semper casibus excitatur, oblata occasione carpendi malitiam
suam in tempora studio scaeuae loquacitatis exercet. est 3
20 enim proditum nuper apud Constantinopolim sacratissimo
paschae uenerabilis die, cum omnes paene in eundem locum
uicinarum urbium populos religio castigatiore sub praesentia
principum ritu celebranda conlegerat, clausas subito catholicas
ecclesias, trusos in custodiam sacerdotes, scilicet ut eo potis-
25 simum tempore, quo indulgentia principali tristitia noxiorum
claustra reserantur, piaae legis et pacis ministros saeuus carcer
includeret, omniaque bellicum in modum turbata mysteria,
nonnullos in ipsis ecclesiae sacrariis interemptos tantamque
circa altaria uim saeuisse, ut et uenerabiles episcopi in exilium

38. *Dat. a. 404 haud multo post diem 20. Iunii. Edd. Car. I²
72; Bar. ad a. 404, 80; Collectiones Conciliorum; Coustant I 801.
5 imagine muliebri] scil. Eudoxiae, cuius statuam argenteam extremo
anno 403 Constantinopoli erectam testatur Socrat. VI 18 11 nos,
quod coniecit Coust., est in V 13 fuerit V, corr. ρ² 17 nouis σ²:
uobis V 19 s̄ceue α, saeuae Car. 22 uicinorum V, corr. ρ² 25 tri-
stitia V, corr. σ² 27 omnia que V, corr. ρ²*

truderentur et sanguis humanus, quod dictu nefas est, caelestia
 4 sacramenta perfunderet. his repente compertis turbatos esse
 nos fateor. quis enim in facinore tam cruento dei omnipotentis
 non timeret offensam aut quo pacto extra summum Romani
 orbis omniumque mortalium putaret esse discrimen, cum ipse 5
 auctor nostri imperii et rei publicae, quam nobis credit, 5
 gubernator omnipotens deus funestis admodum execrabilibusque
 commissis crederetur irasci, domini sancti frater neposque
 Augusti uenerabiles: cum, si quid de causa religionis inter
 antistites ageretur, episcopale oportuerit esse iudicium? ad 10
 illos enim diuinarum rerum interpretatio, ad nos religionis
 5 spectat obsequium. sed esto, sibi de mysticis et catholicis
 quaestionibus amplius aliquid principalis cura praesumpserit:
 itane usque ad exilia sacerdotum, usque ad hominum caedes
 debuit indignatio concitata procedere, ut, ubi castae preces, 15
 ubi uota sincera, ubi sacrificia illibata soluuntur, illic se
 gladius haud facile etiam in iugulum noxiorum destringendus
 6 exereret? rebus denique ipsis docetur, quid super his
 senserit diuina maiestas. primum quidem hoc praesentis com-
 motionis indicium fuit, atque utinam solum! facit enim 20
 humana trepidatio tanti sibi conscia perpetrati, ut grauius
 aliquid (quod auertat omnipotens deus) post terribilis ultionis
 experimenta metuamus: audio ecclesiam sacrosanctam, tot
 imperatorum opibus expolitam, pretiosis cultibus nobilem,
 tanta supplicantium principum * * flagrasse et illud Constantino- 25
 politanae urbis unicum lumen in fauillas dilapsum deo non
 uetante fumasse (exsecrari enim uidetur inquinata mysteria
 et auertisse oculos ab eo loco, quem iam sanguis infecerat,
 ne obsecrare quis pietatem caelestem sub cruentis posset
 altaribus), aedificia quoque diuina non minore splendore 30
 nobilia ex concitatione saeuientis incendii flamma se latius

12 spectat *Bar.*: expectat *V* ('antiquo more pro spectat' *Coust.*) 17 iu-
 gulum *o*²: iugum *V* 24 operibus *α* 25 lacunam in *V* non indicatam
Car. expleuit insertis uerbis oratione augustissimam 31 concitatione *Car.*:
 cogitatione *V*, agitatione *Petschenig*, contignatione *dubitanter Meyer*
 flammas elatius *V*, *corr. Car.*

effundente consumpta et, quae publicam faciem elaborata maioribus nostris ornamenta decorabant, uelut quodam urbis funere concremata. haec ego quamuis crebris iniuriis laces- 7
 situs tacere debuerim nec coniunctissimum fratrem regnique
 5 consortes tam fideliter admonere, tamen necessitudinem sanguinis stimulo taciti doloris anteferens hortor ac suadeo, ut haec, si fieri potest, emendatis in posterum moribus corrigantur ac diuina iracundia, quantum re proditur, excitata uotorum sedulitate placetur. accipite a me summum simpli-
 10 citatis indicium: idcirco hoc clementiae uestrae insinuandum putauit, ne me uelut gratulationis occultae faceret apud quemquam taciturnitas ipsa suspectum neue quis crederet me talibus factis praebere consensum et, qui saepe ne acciderent commonuerim, postea quam commissa sunt non dolerem. nam
 15 quis esse possit expers doloris, qui se meminit Christianum, tantam subito perturbationem religionis inductam, ut omnem catholicae fidei statum necesse sit fluctuare? erat inter epi- 8
 scopos causa, quae collato tractatoque consilio deberet absolui; missi ad sacerdotes urbis aeternae atque Italiae utraque ex
 20 parte legati; expectabatur ex omnium auctoritate sententia informatura regulam disciplinae (integrum nempe esse debuerat neque quicquam nouari, dum definitio deliberata procederet): cum interea mirum quoddam praecipitium festinationis exarsit, ut non expectatis litteris sacerdotum, qui fuerant mutua
 25 partium legatione consulti, non examinatis rebus in exilium truderentur antistites animaduersioni prius dediti quam sententiam iudicii episcopalis experti. denique quam inmaturo illa damnatio fuerit, res probauit; namque hi, quorum expectabatur auctoritas, pacifica Iohanni episcopo communionem permissa
 30 sancientiam concordiam censuerunt nec quemquam putarunt

2 <a> maioribus *Bar.* 3 ego *Car.*: g^o (= ergo) *V* 5 consortem *Bar.*
 9 placeatur *V*, *corr.* o² 11 facere *V*, *corr.* o² 12 et 30 quenquam *V*
 14 dolorem *V*, *corr.* o: dolere *cod. Angelic.* 15 posset *Bar.* 26 animaduersionis *V*, *corr.* o² dediti quam bis *V*, *corr.* *Meyer*: alteri dediti *adscriptis* au (= auditi) o², addicti quam *Car.* sententia *V*, *corr.* o² 27 illam *V*, *corr.* o² 28 probabit *V*, *corr.* *Bar.* 30 concordium *V*, *corr.* o²

9 ante iudicium consortio repellendum. quid nunc aliud superest,
 quam ut catholicam fidem schismata in diuersum dissociata
 dilacerent, quam ut haereses communioni semper inimicae
 ex tanta gestarum rerum uarietate nascantur, ut iam populo
 paene non debeat imputari, si forte in dissonas partes sectarum
 diuersitate discedat, cum ex auctoritate publica discordiarum
 materies sit praemissa et fomes quidam nutriendae seditio-
 10 animatus? quod ne in magnam aliquam generis humani
 perniciem recrudescat, uota facienda sunt, ut ad humanas
 prolapsiones patiens deus rem male gestam prosperet ac
 secundet. nam, quantum in nobis est, possumus timere, quod
 gestum est: quantum ad pietatem semper placabilis dei, non
 erit meriti impunitas indulta sed ueniae.

(39.)

EPISTOLA MAXIMI TYRANNI AD UALENTIANUM AUG. IUNIOREM. 15
 CONTRA ARRIANOS ET MANICHAEOS.

Nisi clementiae nostrae circa serenitatem tuam fides simplex
 esset et gratia plenae concordiae, confido etiam quod comnoda
 rationibus meis esse possent haec, quae nunc agi dicuntur
 in partibus tranquillitatis tuae: catholicae legis turbatio atque
 21 conuulsio. quid enim tam optandum possit † ei, si quis esset
 inimicus, quam aduersus ecclesias dei, hoc est aduersus deum
 ipsum, te aliqua moliri et, ubi error excusabilis non est, ibi
 2 uelle peccare? sed quoniam serenitati nostrae et in deum
 religio maior quam <ut eum> uiolari et ab inimicissimo quoque
 25 optabile nobis arbitremur, et circa serenissimam iuuentutem
 tuam tam arta nostri cura, tam sedula est, ut recte facta

39. *Dat. a. 386 uel 387. Edd. Car. I² 48; Bar. ad a. 387, 33; Collect. Concil. 15 epistola Meyer: EXPL V iunioriorem V 16 MANICHAEOS V; uerba et Manichaeos non ad hanc epistulam pertinent sed ad eam quae sequitur, cf. ep. 40 § 4 17 fidelis V, corr. o² 18 plena Car. quod etiam dubitanter Meyer 21 possit V: esse possit o², possit esse Car. 25 <ut eum> uiolari scripsi: uiolari V, <ut> uiolari <eum> p², <ut eam> uiolari Meyer 26 obtabile V: <non> optabile o² arbitremur p²: arbitramur V*

magis nos sua quam errata delectent: idcirco perennitatem
tuam credidimus commonendam, ut introspecta ratione numinis
summi et maiestatis ipsius considerata potentia, quid agere
debeas, sollicita mente perpendas. audio enim (nam fama 3
5 non patitur occultari, praesertim quod agatur in populos)
nouis clementiae tuae edictis ecclesiis catholicis uim illatam
fuisse, obsideri in basilicis sacerdotes, multam esse propositam,
poenam capitis adiectam et legem sanctissimam sub nomine
nescio cuius legis euerti. hoc quam graue sit, poteris in-
10 tueri, si dei magnitudinem uolueris cogitare. erubesco, si
quam crediderit serenitas tua astruere nellem rationem et
dei agere causam. quid enim, si hoc solum esset? si enim
iam per tot saecula coalita et confirmata mutares, paruumne
excitare discordiam uidereris? ipsis humanis legibus in hac
15 mortalitate habet nostra reuerentiam consuetudo et in re
iam uetusta atque usitata aliquid nouum fecisse reprehensio
est. Italia omnis atque Africa hoc sacramento credunt; hac 4
fide gloriantur Gallia, Aquitania, omnis Hispania, Roma ipsa
uenerabilis, cuius etiam in hac parte principatus est, quod
20 deum sicut sequi noluit agnouit. confitebor ipse (quod non
sine maerore dictum est): solum dissentiebat Illyricum.
utinam quod errasset non extaret exemplum! utinam illud
incolume Arrianae legis Mursinense oppidum permaneret et
non ad iudicium quondam erroris miseri concidisset, ut, quia
25 ipsos erudisset auctores, praecipua irati numinis ultione
procumberet! periculose, mihi crede, diuina temptantur.
uenerabilis memoriae diuus Ualentinianus, pater clementiae 5
tuae, hac fide fideliter imperauit. nihil ille attingere uoluit,
quod bene constitutum uidebat. hi certe sub eodem episcopi
30 iam fuerunt: quae tanta mutatio, ut, qui antea sacerdotes,

1 serenitatem ρ^2 2 nominis *V*, corr. ρ^2 4 sollicita *V*, corr. *Meyer*
audi *V*, corr. *Meyer*: audiui σ^2 *Car.* 6 nobis *V*, corr. σ^2 edictis]
Cod. Theod. 16, 1, 4 11 uelle *V*, corr. *Car.* 13 mutare *V*, corr. ρ^2
16 fuisse *V*, corr. σ^2 18 hispania *V* 21 illiricum *V* 22 herrasset *V*
23 columen *Bar. in marg.* Mursense *Bar.* 24 iudicium *Car.*: inditium *V*
quoddam ρ^2 concidissent *V*, corr. *Bar.* 26 procumberent *V*, corr. *Mansi*

nunc sacrilegi iudicentur? isdem certe praeceptis, isdem sacramentis dicati eadem fide credunt, qua ante crediderunt.

6 an putat uenerabilis mihi serenitas tua conceptam semel in animis hominum religionem, quam deus ipse constituit, posse conuelli? quantae ex hoc discordiae excitabuntur? quanta 5 contentio oborietur? quam crebrae et pestiferae seditiones? quanta et quam peruenientia ad deum uota iustorum, cum inter Christianos, quod dictu sit nefas, quaedam persecutionis

7 imago nascatur? uideris, in quam partem hanc sedulitatem nostram interpreteris; nullo certe maiore genere curam meam 10 circa, clementiam tuam probare † te posse, quam si te horter, ut desinas: puto enim recognoscas, quod nemo hoc suaderet inimicus. haec amabiliter a nobis dicta esse opto ut intellegas,

8 spero quod credas. unde aequum admodum est, ne sancto numini dicata conuellas, Italianam omnem et uenerabilem 15 Romam ceterasque prouincias suis ecclesiis, suis sacerdotibus reddas neque te medius interseras, cum fas sit iustius, qui a catholica ecclesia Arrianorum interpretatione discesserint, errorem suum uera religione mutare quam recte sentientibus suam inmittere prauitatem. 20

(40.)

UICTOR MAGNUS MAXIMUS PERPETUUS TRIUMPHATOR SEMPER AUGUSTUS SIRICIO PARENTI. Accepimus litteras sanctitatis tuae, quae nobis fuere gratissimae quaeque plane et nomini sacerdotis et dignitati urbis splendidissimae conuenirent. fidei 25 uero catholicae, de qua clementiam nostram consulere uoluisti, quo maius circa me et speciale iudicium diuinitatis experior, hoc me confiteor curam habere maiorem, qui uidelicet et ad imperium ab ipso statim salutari fonte conscenderim et cui

1 hisdem *utroque loco V* 9 sedulitate *V*, corr. ρ 11 probare tibi possem o², probare recte possem *Hartel*, probari credo posse *Meyer* 12 recognoscas *V* 17 medium o² 18 interuentione *Bar. in marg.*

40. *Dat. ut uidetur etiam anno 385. Edd. Car. I² 48; Bar. ad a. 387, 65; Collect Concil.; Coustant I 640. 23 Syricio V 25 conuenere dubitanter Meyer*

in omnibus semper conatibus atque successibus deus fautor
 affuerit cuiusque hodie et, ut spero, perpetuo protector et
 custos esse dignetur, pater karissime. ceterum de Agroecio, 2
 quem indebite ad presbyterii gradum conscendisse commemoras,
 5 quid religioni nostrae catholicae possum praestare reuerentius,
 quam ut de hoc ipso, cuiuscemodi esse uideatur, catholici
 iudicent sacerdotes? quorum conuentum ex oportunitate omnium,
 uel qui intra Gallias uel qui intra quinque prouincias com-
 morantur, in qua elegerint urbe constituam, ut isdem residen-
 10 tibus et cognoscentibus, quid habeat consuetudo, quid legis
 sit, iudicetur. haec enim, quae libris sunt asserenda et
 maiorum nostrorum religiosissimis constitutis, ipsi possunt
 melius astruere, qui norunt. ceterum id nobis animi et 3
 uoluntatis esse profiteamur, ut fides catholica procul omni
 15 dissensione summota concordantibus uniuersis sacerdotibus
 et unanimiter deo seruientibus illaesa et inuiolabilis perseueret.
 nam noster aduentus ita inquinata aliqua et sceleratorum
 labe polluta apprehendit et repperit, ut, nisi nostra prouisio
 atque medicina, quae ex dei summi timore ueniebat, his opem
 20 celeriter attulisset, ingens profecto diuulsio atque perditio
 fuisset exorta, ut uix sananda postea uitia concreuissent.
 ceterum quid adhuc proxime proditum sit Manichaeos sceleris 4
 admittere, non argumentis neque suspicionibus dubiis uel
 incertis sed ipsorum confessione inter iudicia prolatis malo
 25 ex gestis ipsis tua sanctitas quam ex nostro ore cognoscat,
 quia huiuscemodi non modo factu turpia uerum etiam foeda
 dictu proloqui sine rubore non possumus. ET MANU IMPERA-
 TORIS: Diuinitas te seruet per multos annos.

3 agro ecio *V*, corr. *Meyer*: Agricio *Car.* 8 quinque prouincias]
i. e. Galliae Narbonensis 9 hisdem *V* 19 atque *o*²: et que *V*
 21 ut *V*: et *Car.*, et ut *dubitanter Meyer* 23 argumentis *ex* argu-
 mentū corr. *V* 27 dictum *V*, corr. *o*² IMP *V*

(41.)

EPISTOLA TERTIA SANCTI INNOCENTII AD EPISCOPOS V.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS AURELIO ALYPIO AUGUSTINO EUODIO ET POSSIDIO INNOCENTIUS. Fraternitatis uestrae litteras plenas fide totoque religionis catholicae uigore formatas † ambobus missis conciliis per fratrem et coepiscopum nostrum Iulium pergrato suscepimus animo, quod earum tenor omnisque contextio in consideratione cottidianae gratiae dei et in eorum correctione, qui contra sentiunt, integra ratione consistit, ut et illis omnem tollere possit errorem et idoneo dato quouis nostrae legis exemplo, quem sequi debeant, dignum possit praebere doctorem. sed de his iam satis, ut opinor, supra diximus, cum uestris relationibus respondentes rescripsimus,

41. *Dat. die 27 Ian. a. 417; respondet epistulae episcoporum 'De conciliis duobus . . ' (Coust. 876). Epistulam praeter Auellanam seruaui collectio Quesnelliana: Q = consensus codicum q¹ = Einsidl. 191, q² = Vindob. 2141, q³ = Vindob. 2147, quorum cuiusque propria menda leniora non adnotabo (q⁴ = Oxon. Oriell Coll. 42 quam maxime interpolatus). ex Quesnelliana transiit in Pseudoisidorianam (i³ = Vatic. 3791, i⁴ = Ottob. 93; i⁵ = Vatic. 1340, i⁶ = Vatic. 631, quorum lectiones quod paucissimis locis adferam. non ideo faciam, quasi ullum proprium eis adtribuam momentum; cf. Proleg. cap. III). editiones extant multae: Merlinus I 128 omnesque post eum Collect. Concil., Car. I² 105, Bar. ad a. 416, 12 sq. (non integram exhibet epistulam), Opp. Leonis ed. Quesnel II 72, Opp. Leonis edd. Ballerin. III 160, Decretal. Pseudoisid. ed. Hinschius 542, Garnerius in editione operum Marii Mercatoris (Paris. 1673) I 198, Coustant 900, editiones operum Augustini (ed.² Maurin. II col. 488). quae fere omnes pendent ex codicibus Quesnellianae aut Pseudoisidorianae, paucae (Garn., Coust., Ballerin.) hic illic adhibuerunt etiam Auellanae lectiones. 2 EPLA TĪCIA INNOCENTII AD EFOS V. V: Incipit epistola papae Innocenti ad suprascriptos Q 3 DILĪS . . rossio Innocentius V: Innocentius aurelio alipio augustino euodio possidio episcopis salutem Q 5 fidei Q totaque Q formatas V (cf. p. 103, 17): firmatas Q ambobus missis conciliis V, a duobus missas conciliis Q, utrumque corrupte: a uobis missas et (e i³i⁴) conciliis <uestris> i³-6, <et alias> a duobus missas conciliis Garn, ad sententiam utrumque recte 9 sentient V 10 idoneum Q cuius Car. 11 debeat Q possit q²q³: possint Vq¹ 13 respondentes] epistulis uidelicet 'In requisitis . . ' (Coust. 888) et 'Inter ceteras Romanae . . ' (Coust. 895)*

quid uel de illorum perfidia uel de uestra sententia sentiremus.
 sed subinde contra eos suppetit et suppeditat, quod dicatur,
 nec potest aliquando deesse, quod uincat, cum tam miserum
 impiumque sit, quod nostrae fidei uirtute et ipsa plenius
 5 ueritate uincatur. qui enim omnem uitae spem respuit atque
 contempsit, inimica damnabilique cor suum disputatione con-
 fundens, cum credit nihil esse, quod a deo accipiat, nec
 aliquid superesse, quod petat ad sanandum se: qui sibi hoc
 abstulit, ulterius quid reliquit? si ergo sunt aliqui, quos 3
 10 in sui defensionem peruersitas tanta deuinxit, qui huic se
 dogmati dedant atque coniungant, sperantes hoc ad catholicam
 pertinere doctrinam, quod abhorrens longius et penitus ad-
 probatur aduersum, infectis illorum et monitis et uerbis, ut
 laberentur, inducti, quatenus ad rectum uiae tramitem redeant,
 15 festinabunt, ne diutius mentem obsidens uelut eorum sensibus
 pastus error inuadat. nam si Pelagius, quocumque restitit loco, 4
 eorum animos, qui facile uel simpliciter crederent disputanti,
 hac adfirmatione decepit, seu hic illi in urbe sunt (quod ne-
 scientes nec manifestare possumus nec negare, cum, etsi sint,
 20 lateant nec aliquando audeant uel illum praedicantem illa
 defendere uel talia aliquo nostrum praesente iactare et in
 tanta populi multitudine nec deprehendi aliquis facile nec
 alicubi possit agnosci) siue in quouis terrarum loco degant,
 dei nostri misericordia gratiaque credimus quod facile corri-
 25 gantur audita eius damnatione, qui fuerit pertinax et resistens

2 contra Q: intra V suppetit V: subuenit Q subpeditat ras. ex
 subpetit ut uid. q¹ (subpedit i³i⁴) 3 deesse V: esse Q quod Q:
 om. V tam Q: tamen V 5 ueritate Qi⁵i⁶: uirtute Vi³i⁴ 8 se V:
 si Q 9 reliquit Q: requirit V 10 deuinxit V qui Vq⁴ et post ras.
 q³: quid Q 11 coniugant V hoc Q: om. V 12 abhorrens Vq²q³,
 aberrans Car. 13 infecti Q (affectu 'ex ueteri exemplari Colb.' Coust.)
 et monitis Q: monitis V 14 uitae i⁵i⁶ Merlin redeat festinabundi V
 15 uelut Q: desint V uelut pestis eorum sensibus error Merlin, uelut
 eorum sensibus (sensus edit. reg.) uastus error Bini 17 animus q² et
 ante corr. q³ 19 sint V: sunt Q 20 illa V (cf. p. 94, 8 istius rei iste,
 p. 94, 17 ille . . ab illo . . errore): ista Q 21 nostrorum Q 22 nec
 om. Q 23 quauis Q 24 gratia q̄ V 25 fuerint V

huius dogmatis auctor inuentus. nec interest, ubi isti fuerint,
 5 dum, ubicumque inueniri potuerint, sint sanandi. nobis
 tamen nec persuaderi potest eum esse purgatum, quamuis
 et ad nos a nescio quibus laicis sint gesta perlata, quibus
 ille auditum se crederet et absolutum. quae utrum uera sint, 5
 dubitamus, quod sub nulla illius concilii prosecutione uene-
 runt nec eorum aliquas suscepimus de hac re litteras, apud
 quos istius rei iste praestitit causas. quod si de sua ille
 potuisset purgatione confidere, hoc magis credimus quod
 egisset, quod multo uerius esse poterat, ut illos cogeret epi- 10
 6 stolis suis, qui diiudicauerant, indicare. uerum cum sint aliqua
 in ipsis posita gestis, quae obiecta partim ille uitando sup-
 pressit, partim multa in se uerba retorquendo tota obscuritate
 confudit, aliqua magis falsis argumentis quam uera ratione,
 ut ad tempus poterat uideri, purgauit negando alia, alia falsa 15
 7 interpretatione uertendo. sed utinam, quod optandum magis
 est, iam se ille ad ueram catholicae fidei uiam ab illo sui
 tramitis errore conuertat, ut cupiat uelitque purgari, considerans
 cottidianam dei gratiam adiutoriumque cognoscens, ut uideatur,
 uerum et adprobetur ab omnibus manifesta ratione correctus, 20
 non gestorum indicio sed ad catholicam fidem corde conuerso!
 unde non possumus illorum nec adprobare nec culpae iudicium,
 cum nesciamus, utrum uera sint gesta aut, si uera sunt, illum

1 dogmati Q 2 dum ubicumque (ubi quicumque q^2 et ante corr. q^3)
 inueniri potuerint Q: om. V 4 et V: om. Q a Q: om. V 5 cre-
 deret V: et credere q^1q^2 , et crederet q^3 7 aliqua suscepimus V, corr. o^2 :
 aliquas accepimus Q 10 multa V poterat Vi^{3-6} : potuerat Q
 cogeret Q: cognosceret V 11 qui diiudicauerant V: quid iudicauerant Q
uerba inde a cum sint aliqua usque ad p. 95, 1 ueritate purgasse adfert Au-
gustinus de peccato orig. 10 (ed.² Maurin. X col. 172) 12 uitando sup-
 pressit partim om. q^1 14 confudit V August.: confundit Q aliqua V
 magis falsa quam August. 15 alia alia Q August.: alia V 17 iam V
 August.: etiam Q (etiam ille se *trsp.* i^5i^6) illo suo errore August.
 18 ut VQ: et August. 20 uerum (*i. e.* immo) VQ: uere August..
 q^3 man. 2, editiones 21 iudicio August. q^4 22 illorum Q August.:
 om. V culpae (culpari q^2 et ante corr. q^3) Q August.: purgare V
 23 aut V i^3-6 August.: ut Q uera sunt Q: uera sint August., uera-
 ci $\bar{t}$ V illum om. August.

constet magis subterfugisse quam se tota ueritate purgasse. qui si confidit nouitque non nostra dignum esse damnatione, 8
quod dicit, aut iam hoc totum se refutasse, quod dixerat, non
a nobis acciri sed ipse debet potius festinare, ut possit ab-
5 solui: nam si adhuc taliter sentit, quando se nostro iudicio
quibusuis accitus litteris, cum sciat damnandum esse, com-
mittit? quod si arcessendus esset, ab his melius feret, qui 9
magis proximi et non longo terrarum spatio uidentur esse
disiuncti. sed non deerit cura, si medicinae praebeat ille ma-
10 teriam; potest enim damnare, quae senserát, ac datis litteris
erroris sui, ut regressum ad nos decet, ueniam postulare,
fratres karissimi. librum sane, qui eius esse diceretur, nobis 10
a uestra caritate transmissum euoluimus: in quo multa contra
dei gratiam legimus esse conscripta, multa blasphema et nihil,
15 quod placeret, nihil, quod non penitus displiceret a quouis
damnandum atque calcandum, cuius similia, nisi qui ista
scripserat, nemo alter in mentem reciperet atque sentiret.
nam hoc loco latius de lege disputare uelut coram posito 11
repugnantique Pelagio necessarium esse non duximus, cum
0 uobiscum totam scientibus parique nobiscum adsensione gau-
dentibus conloquamur. tunc enim melius haec exempla ponun-
tur, quando cum his, quos harum constat rerum imprudentes
esse, tractamus: nam de naturae possibilitate et de libero
arbitrio et de omni dei gratia cottidiana cui non sit recte

20 cf. Rom. 7, 1

2 si *Vq³ man. 2*: se *Q* dignus *V* 3 dicat *Q* 4 acciri *V*: accer-
siri *Q* debere *V* 6 accitus *V*: acceptus *Q* (acceptis *q⁴i³⁻⁶*) <se>
sciat *q⁴*, <se> esse *Merlin* committit *Q*: committi *V*, committet *q⁴i³*
7 accersendus *Q* 11 postulet *Q* 12 dicebatur *i³⁻⁶* 13 contra dei
gratiam legimus esse conscripta multa *V*: om. *Q* 14 blasphemia *Q*
et *V*: om. *Q* 15 placeat *V* non om. *q⁴* 18 latius *Q*: om. *V*
19 repugnantique posito *trsp. V* duximus *ex* diximus *q² et q³ man. 2*
20 totam scientibus parique nobiscum *Q*: om. *V* 22 prudentes *Q*
23 et *V*: om. *Q* 24 dei gratia cottidiana *scripsi*: gratia cottidiana *V*,
dei gratia et cotidiana gratia *Q*

12 sentienti uberrimum disputare? anathemet ergo ista, quae
 sensit, ut illi, qui eius sermonibus fuerant praeceptisque con-
 lapsi, quid tandem habeat fides uera, cognoscant; facilius
 enim reuocari poterunt, cum ista a suo senserint auctore
 damnari. quod si ille pertinaciter in hac uoluerit impietate 5
 perstare, agendum est, quatenus uel his possit subueniri,
 quos non suus sed huius magis error induxit, ne et illis haec
 medicina pereat, cum iste talem non admittit nec postulat
 curam. ET ALIA MANU: Deus uos incolomes custodiat, fratres
 karissimi. Data VI. Kal. Febr. post cons. Theodosii Aug. 10
 et Iunii Quarti Palladii u. c.

(42.)

DILECTISSIMO FILIO HIERONYMO PRESBYTERO INNOCENTIUS. Num-
 quam boni aliquid contentionem fecisse in ecclesia testatur
 apostolus et ideo haereticorum correptiones primas fieri iubet 15
 magis quam diuturna duci conlatione. quae regula dum neg-
 legenter aspicitur, malum non uitatur, quod cauendum est,
 2 sed augetur. tamen quoniam dolor gemitusque tuus ita ui-
 scera quatit nostra, ut non * * tractandi consulendique sit, pri-

14 sq. Tit. 3, 9 sq.

1 anathematizet q⁴ editiones 2 sentit V 3 hat V 5 illi perti-
 nantia V uoluerint V 6 persistere Q 7 suos Q illi V 8 cum V:
 cuius Q 9 et alia manu om. Q 10 VI Q (cf. epistulas Innocenti
 eodem die datas quae extant apud Ballerin. III 144 et 164): om. V

februarii q¹ p² conf theodofu aug' & iunu q⁴ r: palladi ūc. V: om. Q

42. Dat. simul cum epp. 43 et 44 a. 417 haud ita multo post diem
 27 Ian. Edd. Car. I² 80; Bar. ad a. 416, 33; Collect. Concil.;
 Coust. 907; Vallarsius inter Hieronymi opera (ed. 2) I 1044. 13 HIE-
 RONIMO PRESBYTERO V 15 primas V (cf. Pauli ad Titum uerba 3, 10
 quae spectat papa: haereticum hominem post unam et secundam correp-
 tionem deuita): primum o² edd. 16 ducis V, corr. o² 17 accipitur
 Bar. 18 quatit uiscera trsp. Car. 19 ut non tractandi V: ut <ratio>
 non tractandi o², unde ut <nulla ratio> non tr. Coust., ut <ratio nulla>
 tractandi consulendique sit <praetermittenda> Vallars.; ego lacunam post
 non indicavi, quam sic fere expleuerim: ut non <exprobrandi tempus sed>
 tractandi

mum constantiae tuae adloquor fidem. pro ueritate quisque
 iniuria aut, ut dicis, periculo percelletur, quia expectet beati-
 tudinem, multis saepe narrasti et tuarum te praedicationum
 bene memorem commonemus. item excitati tanta malorum 3
 5 scena arripere auctoritatem sedis apostolicae ad omne com-
 primendum nefas festinauimus, sed, in quem insurgeremus,
 nec nomine appellatum legimus nec criminis aliqua ratione
 taxatum. quod ergo possumus, condolemus. si deposueris 4
 autem apertam manifestamque in homines aliquos accusationem,
 10 aut iudices competentes tribuam aut, si aliquid urgentius
 sollicitiusque nobis fieri potest, non retardabo, fili dilectissime.
 tamen episcopo fratri meo Iohanni scripsi, ut circumspectius 5
 agat, ne quid circa ecclesiam sibi creditam adhuc tale aliquid
 fiat, quale prouidere et propellere ne accidat etiam ipsi sit et
 15 postea molestissimum.

(43.)

DILECTISSIMO FRATRI IOHANNI INNOCENTIUS. Direptiones,
 caedes, incendia, omne facinus extremae dementiae generosis-
 simae sanctae uirgines Eustochium et Paula deplorauerunt in
 20 locis ecclesiae tuae perpetrasse diabolium; nomen enim hominis
 causamque reticuerunt. quod etsi ambiguum non sit a quo 2

1 <libens> quisque *coni. Vallarsi recepta falsa coniectura Baronii pro*
quia scribentis qui; est enim haec uerborum constructio 'multis saepe
narrasti, quicumque pro ueritate periculo percelletur, eum expectare beati-
tudinem' 3 narrastis *V, corr. Vallarsi* et tu aũte praedicationum *V,*
corr. p² Coust. 4 itaque *B̄ar.* tantā malorum scenā *V, corr. Car-*
 11 sollicitiusque *V* <a> nobis *Bar.* redardabo *V* 14 quale prouide-
 dere et propellere ne accidere uel ne accidat *corrupte V:* ne si circa . .
 quale prouidere eum oportuit ne accideret uel ne accidat *Coust.,* ne quid
 circa . . propellere <deuisset> ne accideret uel si accidat *Vallarsi;* ego
 in archetypo ^{1 ne accidat} ne accidere *fuisse arbitratus eieci uerba* ne accidere uel

43. *Dat. ut ep. 42. Edd. Car. I² 80; Bar. ad a. 416, 31; Col-*
lect. Concil.; Coust. 908; Vallarsi l. c. 1045 18 facimus *V, corr. o*
 19 eustochium *V* p̄avla ex palla *V* 21 sit *Car.:* sit sed *V,* sit et *Bar.*

commissum, oportuit tamen custodiam germanitatem tuam
 gregis illius sollicitius prouidere, ne quid huiusmodi oriretur,
 3 quod cum aliorum periculo tuam lacessit negligentiam. adice:
 gregem domini et tales agnas incendio armis et persecutionibus
 nudas, debiles, post suorum caedes et mortes uix uiuere au- 5
 diuimus: nihil mouet pietatem illam sacerdotii tui de tanta
 diaboli in te atque in tuos potestate admissa? in te inquam:
 prorsus enim sacerdotis grauitatem condemnat tantum nefas
 in ecclesia fuisse completum. ubi prouisiones tuae? ubi certe,
 si casus euenerant, auxilia uel consolationes, cum plus se 10
 adhuc metuere dicant quam conqueruntur esse perpassas?
 4 altius censerem, si essent aliquid de hac re mecum apertius
 collocutae. uide, frater, antiqui hostis insidias et spiritu boni
 rectoris peruigila, ut haec, quae ad nos opinione magis quam
 accusatione manifesta delata sunt, uel corrigantur uel retun- 15
 dantur, ne ius ecclesiasticum de labefactatis causas eum, qui
 non defenderit, praestare compellat.

(44.)

DILECTISSIMO FRATRI AURELIO INNOCENTIUS. Piissimum iter
 ad nos perueniendi tuas affectiones bene conpresbyter noster 20
 2 credidit Hieronymus. compatimur gregis nostri membro et,
 quod faciendum duximus uel facere potuimus, sumus uelociter
 executi. germanitas tua, frater karissime, citius litteras me-
 morato reddere festinet.

1 custodiam ρ^2 : custodem *V*, custodire *Car. Bar.* 2 <et> gregis *Car.*,
 <et> gregi *Bar.* 3 tuam . . negligentia *V*, *correx*i: tua . . negligentia
Car. Bar. adice *Hartel*: amice *V*, amittere *Car.*, admittere in *Bar.*
 5 de uiles *V* 14 peruigili aut *V*, *corr. Car.* 16 causis *Car.*

44. *Dat. ut ep. 42. Edd. Car I² 81; Bar. ad a. 416, 34; Col-*
lect. Concil.; Coust. I 907; Vallarsi l. c. 1044. 19 iter *V*: etiam o
 19 sq. piissimam etiam ad . . tuam affectionem σ^2 , *qua coniectura a Carafa*
recepta innisi quid de Aurelio Innocentium Romae uisitato haud
indocti uiri fabulati sint, uidesis apud Coustantium atque Vallarsium
l. c. et Langenum, Gesch. d. röm. Kirche I 724 21 Hieronimus *V*
 24 redire *V*, *corr. ρ* festinet ep $\mathcal{L}$ (= explicit) *V*

(45.)

INCIPIIT EXEMPLUM EPISTOLAE I. ZOSIMI PAPAE IN DEFENSIONEM
CAELESTII CONTRA AFRICANOS EPISCOPOS.

ZOSIMUS AURELIO ET UNIUERSIS EPISCOPIS PER AFRICAM CON-
5 STITUTIS DILECTISSIMIS FRATRIBUS IN DOMINO SALUTEM. Ma-
gnum pondus examinis magna desiderant, ut non sit rebus
ipsis, quae geruntur, inferior libra iudicii, his accedit aposto-
lica sedis auctoritas, cui in honorem beatissimi Petri patrum
decreta peculiarem quandam sanxere reuerentiam, orandum
10 igitur et incessanter orandum, ut continua gratia perennique
adiutorio dei pax ex hoc fonte in totum orbem fidei et
catholicae sanctitatis nullis nebulis interfusata mittatur.
caritas enim, quae, sicut scriptum est, deus est, perfecta
plenitudinis abundantia gratulatur, cum si quid uel suspicionis
15 habuerit fidei intentionis † sollicita uel in longum producta
contentio † aut emendatione corrigitur. Caelestius presbyter 2
nostro se ingressit examini expetens ea, quae de se apostolicae
sedi aliter quam oportuit essent inculcata, purgari, et licet
multae occupationes maioribus uinculis ecclesiasticorum negoti-
20 orum curam nostram sollicitudinemque distraherent, tamen ne
fraternitatis uestrae de aduentu ac discussione praedicti
diutius penderet expectatio, posthabitis omnibus die cognitionis
resedimus in sancti Clementis basilica, qui inbutus beati Petri

13 Ioh. I, 4, 8 (16)

45. *Dat. a. 417 ante diem 21 Sept. Edd. Bar. ad a. 417, 19; Ioh. Garnerius in editione operum Marii Mercatoris (Paris. 1673) I 202; Collect. Concil.; Coust. 943. 6 desiderat V, corr. Garn. 7 accidit V, corr. o² 8 honore V, corr. Bar. 9 sancere V 12 societatis Bar. 14 cum si quid etc.] uerba corrupta quaeque sola coniectura certe uix restituas: si cum aliquid suspicionis habuerit uel fidei intentio sollicita uel in longum producta contentio, id uera emendatione corrigitur Garn., cum si quid uel suspicionis habuerit fidei intentio sollicita uel in longum perducta cunctatione aut emendatione corrigitur Coust.; neutrum placet, quamquam intentio recte restitutum uidetur. fortasse post contentio aliqua exciderunt 21 discussione V, corr. o 22 diē V, corr. Bar. 23 <quippe> qui Garn.*

apostoli disciplinis tali magistro ueteres emendasset errores
 tantosque profectus habuisset, ut fidem, quam didicerat ac
 docuerat, etiam martyrio consecraret: scilicet ut ad salutiferam
 castigacionem tanti sacerdotis auctoritas praesenti cognitioni
 3 esset exemplo. omnia igitur, quae prius fuerant acta, discus- 5
 simus, sicut gestorum huic epistolae cohaerentium instructione
 discetis, et intromisso Caelestio libellum eius, quem dederat,
 fecimus recitari. nec hoc contenti, utrum haec, quae scripsis-
 set, corde loqueretur an labiis, saepenumero explorauimus,
 cum de occultis animarum solius dei nostri possit esse iudi- 10
 cium, cui non tantum cogitata sed et cogitanda iam praesto
 sunt. quid uoces eius teneant, compendiosius duximus a
 4 sanctitate uestra legenda cognosci. unum sane mouit nos, ut
 cum in praesenti ibi Caelestium habueritis, nihil liquido
 iudicatum sit: ad litteras Herotis et Lazari post relatio est 15
 destinata. equidem hoc feruore fidei praefestinatum esse
 promptissimum est. sed cum de his interrogaretur, adseruit
 nullum sibi de talibus contentionibus umquam cum antedictis
 fuisse sermonem nec ante sibi, quam de se scriberent, uisu
 fuisse compertos; Lazarum sane in transitu cognitum, Herotem 20
 uero etiam satisfactione interposita, quod secus. de ignoto et
 5 absente sensisset, cum gratia recessisse. tam caduco ac nullo
 fundamine criminationis ignotae procul dubio e re fuit, ut
 <de> persona talium, quae tam uentosa et leuis extiterat,
 quaereretur, si saltem illis loci sui ratio uitaeque constaret, 25
 ut fides absentibus in absentes debuerit adhiberi, tantumque
 pondus in litteris eorum, ut auctoritatem testimonii mererentur:
 patuit hos inobseruatis plebe cleroque contradicente ignotos

1 magisterio *Garn.* 9 explorabimus *V*, corr. o 10 cum *Bar.*:
 quam *V*, quamquam ρ *in marg.* 12 ad sanctitatem uestram *V*, corr.
Garn. 13 legendo *Garn.* mouet *Bar.* 19 qua *V*, corr. *Bar.* uisū *V*,
 corr. *Garn.* 20 cognitu *V*, corr. ρ 22 sensisseñt *V* recessisset iam *V*,
 corr. *Garn.* 22 caduca ad nulla fundamina *V*, corr. *Coust.* 23 e re
Coust.: ire *V* 24 de *add. Garn.* uetosa *V*, corr. o 25 uite que *V*
 27 eorum *V*: esset *Garn.*

alienigenas ordinationibus intra Gallias sacerdotia uindicasse, quibus se ipsi propria abdicauere sententia, nosque, licet et alia, tum eorum de se paenitudinem et confessionem secuti, sacerdotali eos loco et omni communionem summouimus. satis
 5 surget, causam a talibus processisse per litteras in absentis eius accusationem, qui se praesens tuetur, qui exponit fidem, qui prouocat accusantem. numquam piguit in melius retor- 6
 sisse iudicium. adulescens et sancti spiritus executor, qui Susannam seniorum falsitate damnatam inuenit innocentem:
 10 reducitur a supplicio casta per puerum, quae per grandaeuos fingitur impudica. non ergo omni, sicut cautum est, spiritui credendum sed diu appensius examinandum est, praesertim de fide hominis, ubi status eius et uita perpetua est. nec 7
 Salomonem fefellit in puerperii rixa ueritatis indago: non
 15 enim statim duabus feminis inter se iurgantibus uni pignus addixit sed ibi arbiter fidem cunctabundus inuenit, ubi uerae pietatis intellexit affectum. perquam rarum sit, ut longa et castigata cunctatio non ad ueri cubile perueniat. optimae mentis indicium est praua difficilius credere, nam plerumque,
 20 quorum de se bonae confessioni pigrius adhibetur fides, in illius erroris abruptum necessitate coguntur et inremediabile uulnus efficitur, quod desperatur sanari. unde in praesenti 8
 causa nihil praecox immaturumque censuimus sed innotescere sanctitati uestrae super absoluta Caelesti fide nostrum exa-
 25 men. cui etiam prior libellus ab eo intra Africam < datus >

8 cf. Dan. 13, 45 sqq.   11 Ioh. I 4, 1   13 cf. Regn. III 3, 16 sqq.

1 ordinationibus *post inobseruatis (p. 100, 28) trsp. Bar.*   3 tum *V:* tamen *Garn.*   penitudine et confessione *V, corr. Bar. Coust.*   5 surget *V, corr. Bar.*   absentes *V, corr. Coust.*   8 et = etiam; *supplendum* erat qui *del. Garn.*   10 ad supplicia *V, correxi:* a suppliciis *Bar.*   14 ueritis *V, corr. o²*   15 unum *V, correxi*   16 fide *V, corr. Garn.*   17 intellexit *V*   18 optime *V*   19 plerique *edd.*   20 confessionis *V, corr. Garn.*   21 in remedia uile *V, corr. o*   23 innotescere ρ : in nocte scire *V*   25 africa *V, corr. \rho*   datus *add. Garn.*

testimonio apud uos esse debuisset nec inexploratis fama-
 iactatis tam facile crederetur. quare intra secundum mensem
 aut ueniant, qui praesentem redarguant aliter sentire quam
 libellis et professione contexuit, aut nihil post haec tam
 aperta et manifesta, quae protulit, dubii sanctitas uestra 5
 9 resedissee cognoscat. ipse sane Caelestius et quicumque in
 tempore ex diuersis regionibus aderant sacerdotes admoniti
 has tendiculas quaestionum et inepta certamina, quae non
 aedificant sed magis destruunt, ex illa curiositatis contagione
 profluere, dum unusquisque ingenio suo et intemperanti 10
 eloquentia supra scripta abutitur, cum in hoc etiam magnorum
 uirorum nonnunquam cum ipsis auctoribus scripta periclitantur
 post multam temporis miseriam interpretantis arbitrio, ut diuine
 profectum sit ex multiloquio non euitari peccatum et sanctus
 David merito postularet circumstantiam labiis suis orique cu- 15
 10 stodiam. caritatem uestram tam apostolicae sedis auctoritate
 quam mutua amoris affectione commoneo. utinam ingenia
 nostra sanctarum omnium scripturarum, quae secundum tradi-
 tionem patrum atque maiorum receptae sunt, praeceptis obser-
 uationibusque sufficiant! quid illic non abundans, quid non 20
 dei spiritu et uocibus plenum sit? nisi libet unumquemque
 plus sibi credere suoque de se uti iudicio. Data † exem-

14 Prou. 10, 19 16 Psalm. 140, 3

1 ne *edd.* inexplorationis famamque *V*, *corr. Bar.* 2 iactantibus *V*,
corr. Garn. 4 post ē *V* (*i. e.* haec *superscriptum uocabulo est delendo*)
 6 ipsum . . Caelestium *edd.* 7 ex ρ: rex *V* adorant *V*, *corr. ρ*
 admoniti (*sc. sunt*) *scripsi*: admonui *V* 8 quae non aedificant *Bar.*:
 aerione (ē *corr. in a*) edificant *V* 11 supra scripta *V*: seu scriptura
Garn, spreta scriptura *Coust.* 12 auctoribus *V* 13 multa *V*, *corr. Bar.*
 miseriam *V*: seriem *Garn.* 15 postularit *Coust.* 17 utinam *V*: ut
 iam *edd.* 18 uestra *edd.* 19 receptae *scripsi*: praecepta *V*, perceptae
Coust. obseruationibus q̄ *V* 20 habundans *V* 21 plenus *V*, *corr.*
Bar. 22 Data] *excidit dies et mensis; quae secuntur uerba exemplaria*
auctorum (lege actorum) habita (?) ex margine irrepsisse uidentur, ubi
ea adposuit ni fallor Aurelii Carthaginensis archiuarius, nimirum ut
significaret peruenisse Carthaginem etiam gesta illa, quae epistulae ad-
nexa fuisse § 3 edocemur

plaria auctorum habita, Honorio Aug. XI. et Fl. Constantio
< cons. >

(46.)

ZOSIMUS EPISCOPUS AURELIO ET UNIERSIS EPISCOPIS PER AFRICAM
5 CONSTITUTIS DILECTISSIMIS FRATRIBUS IN DOMINO SALUTEM. Postea-
quam a nobis Caelestius presbyter auditus est et, quid de
fide sentiret, euidenter expressit eademque, quae in libello
contulerat, repetitis crebro professionibus roborauit (de cuius
nomine plenius ad dilectionem uestram scripta direximus):
10 ecce epistolam Hierosolymitani episcopi Prayli, qui in locum 2
quondam sancti Iohannis episcopus est ordinatus, accepimus,
qui causae Pelagi enixius adstipulator interuenit. litteras quo-
que suas idem Pelagius purgationem tenentes abundantissimas
misit, quibus et professionis suae fidem, quid sequeretur
15 quidue damnaret, sine aliquo fuco, ut cessarent totius inter-
pretationis insidiae, cumulauit. harum recitatio publica fuit: 3
omnia quidem paria et eodem sensu sententiisque formata,
quae Caelestius ante protulerat, continebant. utinam ullus
uestrum, dilectissimi fratres, recitationi litterarum interesse
20 potuisset! quod sanctorum uirorum, qui aderant, gaudium
fuit? quae admiratio singulorum? uix fletu quidam et lacrimis
temperabant tales etiam absolutae fidei infamari potuisse.
estne ullus locus, in quo dei gratia uel adiutorium praeter-
missum sit? quod quisquis potest praeter eandem uel mente
25 concipere, ne ille illi se poenae sententiaeque subiecit, quae
de sancto spiritu lata est, quod neque hic neque in futuro uenia
uel remissione donetur? uideo et hunc Pelagium Herote et 4.

26 cf. Matth. 12, 32

1 ~~PL~~ ~~CST~~ V; cons. add o (II Cons. Garn.)

46. Dat. a. 417 die 21 Sept. Edd. Bar. ad a. 417, 25; Garne-
rius l. c. I 203; Collect. Concil.; Coust. 949. 7 eademque quae Garn.:
eadem quoque V 10 eplā hierosolimitani V 10 proeli V, Praylii Bar.
12 qua Garn. causa V, corr. Bar. adistipulator V 13 abundan-
tissimus V, correxi: abundantissime edd. 14 q̄ inse q̄retur V, corr.
Bar.: quid insequeretur ρ 21 fletū V, corr. ρ 25 penē V

Lazaro scribentibus infamari: itane, fratres dilectissimi, ad aures uestras, qui sint isti turbines ecclesiae uel procellae, nec opinione peruenit? ita uos latuit uita hominum atque damnatio? et quamquam specialis illos apostolicae sedis auctoritas omni communione submouerit, discite et in hac
 5 epistola licet strictim hominum mores. netus Lazaro consuetudo est innocentiam criminandi: per multa concilia in sanctum Brietium, coepiscopum nostrum Turonicae ciuitatis, diabolicus accusator inuentus est; a Proculo Massiliensi in synodo Taurini oppidi sententiam calumniatoris excepit. ab
 10 eodem Proculo fit post multos annos sacerdos tyrannici iudicii: defensore ciuitatis Aquensium, cum contrairet, afflicto in ipsum penetrare et sacerdotale solium sanguine innocentis paene respersum inrupit stetitque in eo hactenus umbra sacerdotii, donec tyranno imago staret imperii. quo loco post inter-
 15 necionem patroni sponte se exiit et propria cessione damna- uit. de Herote uero similia omnia: idem tyrannus patronus, caedes. turbae. presbyterorum contradicentium uincla atque custodiae et totius ciuitatis addictio, similis paenitentia de abdicatione sacerdotii. mirum est, si isti laicum uirum ad
 20 bonam frugem longa erga deum seruitute nitentem falsis litteris percellere uoluerunt, qui in fratres et coepiscopos tanta machinati sunt, qui tot tempestates ecclesiae reddi-
 7 derunt? non decet episcopalem auctoritatem et praecipue prudentiam uestram ad leuium susurrorum scripta pendere. 25
 ecce Pelagius Caelestinsque apostolicae sedi in litteris suis et confessionibus praesto sunt: ubi Heros, ubi Lazarus, erubescenda factis et tot damnationibus nomina? ubi illi adulescentes,

3 ita⟨ne⟩ *Garn.* hōm *V*: horum *edd.* 6 strictum *V*, *corr. Bar.*
 8 brietium *V*: Brictionem *adpellat Sulp. Seuer. Dialog. III 15 p. 213 sq ed. Halm* 11 tyrannici iudicii] *i. e. sub ditione Constantini tyranni (407—411)* 13 penetrabili *V*, *corr. Garn.* 14 actenus *V* 15 mago *V*, *corr. ρ* internecionem *Bar.*: iuternecio *V*, *fort. internecium* 20 abdicatione *V*, *corr. Bar.* 21 seruitutē *V*, *corr. o* 27 confesionibus *V*
 28 facta sed *V*, *corr. Bar.*

id est Timasius et Iacobus, qui scripta quaedam, ut asserebatur, * * ? uos conicite, si, qui talia in sede apostolica confitentur, illa quae de isdem a prauis ac leuibus auctoribus et dubio rumore iactata sunt, oporteat credi. amate pacem, 8
 5 diligite caritatem, studete concordiam! nam scriptum est: diliges proximum tuum tamquam te ipsum. qui magis alter alteri proximi sumus, quam omnes, qui in Christo unum esse debemus. non omnis qui aures nostras uentus ingreditur, nuntius ueri est ideoque animo praesule et in ex-
 10 cubiis constituto semper opus est, ne totum famae, totum testibus liceat. recensete sacras litteras et diuina tabularia: 9 maximam partem falsi testes occupauere, ubi sanctorum aut accusationem aut pericula reperimus. 'maximam dico? immo totam, cum in ipsum dominum nostrum saluatorem, totius
 15 mundi hostiam et pontificem salutarem, falsi testes insurrexerunt, qui se eius blasphemiam audisse confingerent. aestimate, quid iam possit praeterire fallaciam, quae in deum fidei, immo in ipsam fidem ac ueritatem peiuriis impetum fecit. haec ideo scripsimus, ut de cetero, si qui absentes 10
 20 minusque noti de quolibet talia ex libidine mentientur, fixi sint pedes uestri aduersus arietem fraudulentiae. unde et lucernam pedibus suis et lumen semitis uir tantus exorat, scilicet ne inter fallaces tenebras sint caeca nobis et errabunda uestigia. et in euangelio: numquid lex nostra

6 Matth. 19, 19   22 Psalm. 118, 105   24 Ioh. 7, 51

1 iacob V, corr. Bar. (cf. epist. Aurelii etc. apud Coust. 880 § 6) qui ex τ (= et) corr. V 2 lacunam indicauit Bar., protulerunt inseruit Garn., Pelagii protulerunt inseri iubet Coust., sed uidentur plura excidisse 3 prouis V, corr. σ 4 dubiorum ore V, corr. σ² 5 concordiae Bar. 6 τᾱq V qui magis etc.] etiam ante haec uerba, e quibus ne tum quidem si cum Coust. post debemus posueris signum interrogationis, apta euadit sententia, aliqua excidisse uidentur, quibus in primis ecclesiae catholicae sacerdotibus concordiae studendum esse expositum erat 9 praesulet et V, corr. Bar. 11 resensete V 13 reperimus V 15 mundi σ²: multi V insurrexerint Garn. 17 fallacia Garn. quae Bar.: qui V 22 tantus V: sanctus ρ Bar. 24 euglio V

iudicat hominem, nisi ab ipso audierit prius et
 11 cognouerit? et iam in ueteri testamento: non credes
 auditui uano et non consenties cum iniquo fieri
 testis iniustus, et ne forte multitudini detrahentium ante
 examinationem iudicii crederetur, addidit dicens: non eris 5
 cum pluribus in malitia et non accipies per illos
 peccatum. et iterum alibi: priusquam interroges, ne
 uituperes quemquam, et cum interrogaueris, cor-
 ripe iuste, et iterum: quae uiderint oculi tui,
 12 loquere. et in actibus apostolorum aduersus principes sacer- 10
 dotum et seniores Iudaeorum postulantes absentis apostoli
 Pauli damnationem iustissimam sententiam gentilis Festus
 tribunus protulit, quam conuenit etiam nos in facile creden-
 tium obicere uerecundiam, dicens: non est consuetudo 15
 Romanis damnare aliquem hominem, priusquam
 is, qui accusatur, praesentes habeat accusatores
 locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.
 si hanc igitur moderationem in extra saeptum fidei nostrae
 positus tenuit, onerat sacerdotalem pudorem inclinatio credu-
 litas de absentibus in absentes: quotus enim quisque immunis 20
 inuenietur a uulnere, si ad omnem ferientis ictum credulum
 13 pectus aperitur? doceat nos terrena moderatio, quae saecu-
 laribus arbitriis et causis primum de ipsis iudiciis eligendis
 repudiandisque sit. et quanta cunctatio, quot interpositae
 dilationes? quotiens adhibita comperendinatio et iam sub ipso 25
 fine certaminis ampliata iudicia? cum innocenti reo confugitur

2 Exod. 23, 1   5 Exod. 23, 2   7 Eccli. 11, 7   9 Prou. 25, 8
 (cf. LXX.)   14 Act. 25, 16

2 et iam scripsi: etiam V   credis V, corr. Coust.   3 fieri supra
 linea add. V (man. 1?)   7 interoges ex interinges V   8 cum supra
 linea add. V (man. 1?)   10 principem V, corr. Bar.   11 postulantes
 bis scripsit sed secundo loco erasit V   16 is o: his V   18 in om. edd.
 19 onera sacerdotale pudorem inclinatio V, correxi: contra sacerdotalem
 pudorem, indigna omnino Garn.   20 de V: est Garn.   22 apperitur V
 23 arbitris o   25 et iam scripsi: etiam V   26 certamine V, corr. Bar.:
 certaminum p   configitur V, corr. p

ad mare et transmarina documenta, ut fides, quae in praesenti plerumque artioribus strangulatur angustiis, saltem eminus ueniat. haec omnia mentior nisi in patrocinium tuendae innocentiae reperta sunt. tolerabilius est enim innocentem quemlibet tardius inueniri quam cito pro nocente damnari. graue fuit Lazaro et Heroti litterarum suarum pedisequos esse. an nesciebant dilectionem uestram ad sedem apostolicam relaturam? huc certe si calumniae compendio nauigassent! ubi de episcopatu ambiendo agitur, maria terraeque lustrantur nec ulla suffragia praetermittuntur; ubi uero innocentium fama percullitur, otiosi et delicati, siue accusatores siue testes (utrumque enim in fallentibus nomen infame est), in cubilibus ac lectulis suis litteris abutuntur et totam Africam uniuersamque tranquillitatem catholicae serenitatis innubilant ad libidinem suam duae pestes. ante tribunal Christi omnes stabimus, nemo illic abesse poterit nec dei usquam, cuius immensitas omnibus locis ac rebus interuenit, declinare iudicium. si deo nostro cordi fuit propter oves perditas uerbum carnem fieri et ex domino formam seruiantis inducere, ut diu interceptam redderet libertatem, sit nobis gaudium eos, quos falsi indices criminabantur, agnoscere a nostro corpore et catholica caritate numquam fuisse diuulsos. certe hoc. quod uestra expectatio desiderabat, eluxit, ut damnanda damnarent et sequenda sequerentur. si pater familias reditu filii gratulabatur, qui mortuus fuerat et reuixit, perierat et inuentus est, et iubet in usum eius stolam mundam, hoc est insignis candidae mentis, afferri et uitulum saginatum, quantum hoc uberius exultatio est fidei nec mortuos esse nec

24 Luc. 15, 24

2 augustus *V*, *corr.* σ^2 saltim *V* 8 certe sine σ^2 : certe si *V*, certo *edd.* 10 praetermittunt *V*, *correx*i 12 utroque *V*, *corr.* σ^2 : in utroque enim fallentibus *edd.* cubilis *V*, *corr.* σ^2 13 uniuersam que tranquillum *V*, *corr.* σ^2 : uniuersumque tranquillum *Bar.* 16 illinc σ^2 ab sese *V*, *corr.* σ^2 deus quam *V*, *correx*i: domini *edd.* 19 carnem *Bar.*: caro *V* 20 reddere *V*, *corr.* σ^2 22 ueritate *Bar.* 27 insignis *V*, *corr.* σ 28 haec σ^2 *edd.* exultatio est *Bar.*: exultatione *V*, exultatio σ^2

17 perisse, de quibus falsa uulgata sunt? misimus igitur ad dilectionem uestram exemplaria scripturarum, quas Pelagius misit, quorum lectionem non ambigimus parem uobis in domino de absoluta eius fide esse laetitiam. Dat. XI. Kal. Octobr.

5

(47.)

LIBELLUS PAULINI DIACONI ADUERSUM CAELESTIUM ZOSIMO EPISCOPO DATUS.

Beatitudinis tuae iustitiam obsecro, domine Zosime papa 2 uenerabilis. Numquam fides uera turbatur et maxime in 10 ecclesia apostolica, in qua prauae fidei doctores ut deprehenduntur facile ita ueraciter puniuntur, ut moriatur in illis, si se corrigunt, quod male conceperant et deterius pepererant, et in illis * * uera fides, quam apostoli docuerunt et Romana 3 cum omnibus catholicae fidei doctoribus tenet ecclesia. quod 15 si, ut ceteri auctores haereseos, qui iam dudum ab apostolica sede uel a patribus iudicati et extra sinum matris catholicae ecclesiae effecti perpetua morte perierunt, etiam hi, qui nunc deprehensi sunt uel deprehenduntur, in perfidia sua permanent, spiritali gladio, quo interimantur, tradantur: ut nunc Pelagius 20 Caelestiusque, qui a beatae memoriae praecessore tuae beatitudinis papa Innocentio, si rectam respuant fidem et in sua 4 peruersa doctrina perdurent, damnati sunt. cuius sententiam secuta beatitudo tua Caelestio, cum a sede apostolica audiretur, inter cetera praecepit his uerbis: 'damnas ergo illa 25

2 exemplari *V*, corr. ρ quas *Bar.*: quae *V* 3 quarum *Bar.*
ambigemus *V*, corr. ρ 4 absolute *V*, corr. *Bar.*

47. *Dat. a. 417 die 8 Nouembr. Edd. Bar. ad a. 418, 12; Collect. Concil.; Coust. I 963.* 8 DATVM *V*, corr. o² 10 et o: ex *V*
11 prauae *V* 12 moriantur *V*, corr. ρ² si corrigant *Coust.* 13 conciperant *V* 14 et *V*: est o², ut *Bar.* lacunam indicavi, quam sic fere uelim expletam: illis <quoque reuiuiescat> uera; illis uiuat fides ρ², uera <sit> fides *Bar.* romane *V*, corr. o² 16 qui o²: quod (*compendio scriptum*) *V* 17 matris bis *V* 18 pererunt *V*, corr. o 21 qui a o²: quia *V*

omnia, quae in libello Paulini continentur, hoc est de quaesti-
 onibus? et alio loco: cognouisti, quales litteras dederit sedes
 ad fratres et coepiscopos nostros Africanæ prouinciæ? et
 adiectum est: damnas illa omnia, quae damnauimus, et tenes,
 5 quae tenemus? et iterum: illa omnia damnas, quae iactata
 sunt de nomine tuo? et iterum: uel ea, quae in libello suo
 exposuit Paulinus? et cum me diceret posse ex his, quae 5
 illi obiecta sunt. haereticum adprobari, sancto repletus spiritu
 apostolica auctoritate respuisti et repressisti insanientis et
 10 calumniantis uerba huiusmodi proferendo sententiam, qua ipse
 catholicus adprobarer, illum, si sanari uellet, curares; quae
 huiusmodi est: nolim nos circuitu ducas; damna ista omnia,
 quae tibi obiecta a Paulino siue per famam iactata sunt?
 cui non sufficeret ista sententia? quis hanc tam salubrem, 6
 15 tam amplectibilem, tam piam respueret alius, nisi qui a fide
 deuius est? et ille, qui superius professus fuerat se, quaecum-
 que illi obiecta fuerant, si contra fidem iudicares, esse dam-
 naturum, audit 'damna!' et non solum non damnat sed ad
 iniuriam tantæ sedis contendit. unde iam non ignorat ecclesia
 20 Romana reum suum, qui tam audaci spiritu ausus est contra-
 dicere et non damnare, quae beatitudo tua damnari decreuit,
 ego tamen deo et Christo domino nostro gratias ago. qui 7
 ecclesiae suae causam ita agi uoluit, ut sedes apostolica, a
 qua oportuit ore duorum pontificum suorum haeresim con-
 25 demnari, et ea damnanda praeceperit, quae a me Caelestio
 fuerant obiecta, cuius ego non damnationem sed correctionem
 semper optari et opto. cui nunc iam non mecum sed cum 8
 uniuersa dei ecclesia causa est, sicut data ad beatitudinem
 tuam Afrorum episcoporum scripta testantur, cum contra
 30 apostoli sententiam uenire nititur negando originale pecca-
 tum, quod in omnes homines pertransiit et usque in finem

30 cf. Rom. 5, 12 sqq.

1 hoc est de quaestionibus *ut uerba non papae sed Paulini dat Coust.*
 2 sedes <apostolica> Bar. 5 iactatata V, corr. α 12 nolim scripsi:
 noli V, nolo Bar. 17 iudica[es] V, corr. ο 18 audi V, corr. Bar.
 23 sede V, corr. ρ² 30 sententia V, corr. ο uenire ο²: ueniale V

mundi tenet hereditatem Adae illius, qui primus peccauit; quod in infantibus nisi per sacramentum baptismi dimittatur, uitam aeternam et regnum caelorum habere non possunt. 9 contra quem etiam magister suus litigat Pelagius, quia ille ea ipsa damnauit in iudicio orientali, quae iste in sedis 5 apostolicae coeto conatur astruere. habet aduersum se et ueteres ecclesiarum doctores catholicos plurimos, orientales occidentales, meridianae partis atque septentrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato, si sanari desiderat, possint docere; habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Am- 10 brosium confessorem, Gregorium Nazianzenum, beatum papam Innocentium; habet, etiam nunc qui in corpore siti conlucentur illi, si tamen se tanto certamini habilem iudicat, aut certe quos sequi debeat, si uult magis recta discere quam praua docere; habet, quod primum est, beatitudinem tuam, cuius 15 illum oportuerat oboedire sententiae, cum audiret damna!; habet postremo ipsos lactantes, quibus misereri debeat, si sibi non uult, quibus, ut uerbis martyris utar, non propria sed 10 aliena dimittuntur peccata. unde oro beatum apostolatum tuum, ut hunc meum libellum suscipi iubeas, quo 20 gratiam referam tantae sedi et sententiis iustissimis pro parte mea latis. quem idcirco direxi, quia me, licet sermone, Basiliscus subdiaconus a tua beatitudine cum gestis sedis apostolicae directus Carthagine conuenit quarto Nonas Nouembris die, ut adessem ad apostolicam sedem et tuae iudicio sancti- 25 tatis, ad quam me fugisse suggestum est, nec defuturum fore promitterem, si aduersum me et non pro me fuisset lata 11 sententia. ubi tunc ideo nihil agere potui, quia is, qui ad

18 Cypriani ep. 64, 6, p. 721 ed. Hartel.

4 quem *V*: quae *Bar.* quia ille ea *V*: qui ille ea *a*, unde qui illa σ^2 6 habent *V*, corr. ρ^2 7 *sqq.* doctores qui in libris suis catholicos . . septentrionalis qui illum de originali etc. *V*, corr. *Bar.* 9 desiderat *bis V* possit *V*, *correcxi* 11 nanzanzenum *V* 19 ante dimittuntur *del.* dimit *V*; remittuntur *Cypr.* 20 huc *V*, corr. σ 21 referant *V*, corr. σ^2 26 fuisse *V*, corr. *a* nec <me> *Coust.* 27 promittere *V*, corr. *Coust.* 28 ibi *Coust.* his *V*, corr. ρ^2

sedem apostolicam prouocauerat, defuit, quem oportuerat
 utique merita suae appellationis astruere, maxime cum nihil
 agente appellatore secundum etiam humanas leges superior
 est semper ille, qui uicit. quid enim iam mea intererat, ut
 5 etiam apud nestram reuerentiam prauae eius doctrinae asti-
 pulator existerem, de quo congaudere possem, si damnatis his,
 quae illi a me obiecta fuerant, sicut apostolicae sedis iudicium
 roborauit, mernisset iam absolui, ne prius se ordinari quam
 purgari pateretur? sed uulpecula fraudibus fuit semper 12
 10 studens; ingenium suum mutare nescit. non se credidit posse
 deprehendi, quoniam confidentiam semper in foueis habet, in
 quibus demersum caput conscientiae suae nititur occultare.
 quod iam diutius latere non potuit sed manifestius publicatum
 spiritali per tuam beatitudinem gladio resecatur, ne amplius
 15 ferinis dentibus grex domini secetur in partes, quem pastor
 bonus sollicita et peruigili cautela custodis. hunc autem 18
 libellum direxi beatitudini tuae per Marcellinum subdiaconum
 ecclesiae Carthaginensis. Data VI. Id. Nouembr.

(48.)

ITEM EXEMPLUM EPISTOLARUM SANCTI AUGUSTINI AD EA QUAE SUPRA
 20 SCRIPTA SUNT RESCRIBENTIS PER ALBINUM ACOLITUM ET FIRMUM
 PRESBYTERUM.

DOMINO UENERABILI ET IN CHRISTI CARITATE SUSCIPIENDO SANCTO
 FRATRI XYSTO PRESBYTERO AUGUSTINUS IN DOMINO SALUTEM. EX

4 cf. Cod. Theod. XI, 30 l. 30 et 64

2 apellationis V 3 apellatore V 6 existere V, corr. o² posse V,
 corr. ρ² 7 sic ea Bar., sic et Coust. 8 roborari V, corr. o²: robo-
 raret ut Coust. meruisset iam scripsi: meruisse tam V, meruisset
 tum o², meruisset edd. absalui V, corr. o 9 uulpicula V 11 con-
 fidentia V, corr. o 14 se secatur V, corr. o amplus V 15 partu V.
 corr. ρ² Bar. 18 carthaginensi V, corr. ρ id̄ nob̄ V

48. Dat. circa finem a. 418. Traditae sunt hae litterae etiam inter
 Augustini epistulas: ed.² Maurin. II 539 n. 191 (= ζ) 20—22 titu-
 lum om. ζ 20 EPISTOLARUM] reuera epistula Xysto per Firmum presby-
 terum transmissa (ed.² Maurin. II 554 n. 194) non sequitur QUAE SU-
 PRA SCRIPTA SUNT] non hic sed in fonte, ex quo epp. 41—50 fluxerunt
 24 fratri et compresbytero Sixto Augustinus ζ ex ζ: et V

quo Hipponem litterae benignitatis tuae per sanctum fratrem nostrum Firmum presbyterum directae me absente uenerunt, postea quam illas cum remeassem quamuis iam inde profecto earum perlatores legere potui, haec prima eademque gratissima rescribendi occurrit occasio per dilectissimum filium nostrum 5
 2 Albinum acolitum. quod autem, quibus simul scripsisti, tunc non eramus simul, ideo factum est, ut singulorum singulas, non unam amborum epistolam sumeres. a me quippe digressus est perlator huius per uenerabilem fratrem et coepiscopum meum Alypium, qui tuae sanctitati alia 10
 3 rescriberet, transiturus; ad quem etiam ipsas, quas ego legeram, litteras tuas ipse portauit. quae nos quanta laetitia perfuderint, quid homo nitatur loqui, quod non potest eloqui? quia nec te ipsum satis nosse arbitror, sed nobis crede quantum boni feceris talia nobis scripta mittendo. sicut enim 15
 4 tu testis es animi tui, ita nos nostri, quemadmodum sit affectus illarum sinceritate luculentissima litterarum. si enim breuissimam epistolam tuam, quam de hac ipsa re ad beatissimum senem Aurelium per Leonem acolitum direxisti, exultanti alacritate descripsimus et quibus poteramus magno studio 20
 legebamus, ubi nobis exposuisti, quid de illo perniciosissimo dogmate uel quid contra de gratia dei, quam pusillis magnisque largitur, cui est illud inimicissimum, sentias: quanto nos putas ista prolixiora scripta exultatione legisse uel cura ut legantur, quibus ualuimus, aliis optulisse atque adhuc, quibus ualeamus, 25
 5 offerre? quid enim gratius legi uel audiri potest quam gratiae dei tam pura defensio aduersus inimicos eius ex ore eius, qui eorundem inimicorum magni momenti patronus antea iactabatur? aut unde uberius deo debemus agere gratias, quam quod eius sic defenditur gratia ab eis, quibus datur, aduersus eos, quibus 30

1 hipponem V   3 quam ς : cum V   4 haec ς : ac V   6 Albinum acolythum ς : acolitum albynum V   9 digressum V   10 aliam ς
 11 ego V: ego iam ς 13 perfuderint ς : fuderint V   14 quia om. ς
 18 ep̄la V   19 acolythum ς 21 nobis ς : non V   22 de gratia ς : gratiam V   24 ista tua prolixiora scripta uel exultatione ς cura ς : curam et V   28 ante ς 29 uberiores ς

non datur uel ingratum est quod datur? quia ut eis gratum
 sit occulto et iusto iudicio dei non datur. quapropter, domine 6
 uenerabilis et in Christi gratia suscipiende sancte frater,
 quamuis optime facias, cum de hac re scribis ad fratres,
 5 apud quos se illi de tua solent efferre amicitia, tamen haec
 cura maior tibi restat, ut non solum salubri seueritate plec-
 tantur, qui errorem illum Christiano nomini infestissimum
 audent garrere liberius, sed etiam hi diligentissime caueantur 7
 uigilantia pastorali propter infirmiores et simpliciores dominicas
 10 oues, qui eum, pressius quidem ac timidius, sed tamen insur-
 rare non cessant, penetrantes domos, sicuti ait apostolus,
 et cetera quae sequuntur exercitata impietate facientes. ET
 RELIQUUM.

(49.)

15 DOMINO SANCTO OMNIQUE HONORE COLENDO AC BEATISSIMO PA-
 PAE CYRILLO EUSEBIUS. In Christo gratias egi, quod beatitu-

11 Tim. II 3, 6

1 non V: uel non ζ qui aut V 3 gratia V: caritate ζ suscipiendo V
 frater ex pater corr. V 6 salubris eueritate V 7 infestissimum nomini ζ
 8 hi scripsi: hii V, ii ζ 11 sicut ζ 12 exercitata scripsi: exerci-
 tatas V, exercita ζ et reliquum (*litteris minusc.*) V man. 1: nec illi
 negligendi sunt, qui usque ad profundum silentium suppressunt timore
 quod sentiunt sed tamen eandem peruersitatem sentire non desinunt,
 nonnulli quippe eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam
 sedis apostolicae iudicio damnaretur, uobis innotescere potuerunt, quos
 nunc repente reticuisse perspicitis, nec utrum sanati sint sciri potest,
 nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint uerum etiam illis uera
 contraria eo quo illa solent studio defensauerint. qui tamen lenius pro-
 fecto sunt tractandi. quid enim eos terreri opus est, quos satis territos
 ipsa taciturnitas monstrat? nec ideo tamquam sani praetereundi sunt
 diligentia medicinae, quorum uulnus in abdito est. etsi enim terrendi
 non sunt, tamen docendi sunt et, quantum existimo, facilius possunt,
 dum in eis timor seueritatis doctorem adiuvat ueritatis, ut opitulante
 domino gratia eius intellecta atque dilecta ctiam loquendo expugnent,
 quod iam loqui non audent ζ

49. Dat. anno ut uidetur 418. *Ex codice Cardinalis Sirlet?*
 (= α , cf. Prolegom. cap. I) ed. Bar. ad a. 417, 15. 16 Cyrello V
 Eusebius in Christo <frater>. Gratias egi <deo meo> quod Bar. gras V

dinis tuae dulciora melle epistolaris officii eloquia promerui,
 quod percipienti retinnire dignatus es, domine sancte omni-
 honore colende beatissime papa. unde quaeso, ut libenter meae
 paruitatis suscipere sermonem digneris, ut libertatem, quam
 2 in fide Christi habere uidemur, superbiam non reputes. Ale- 5
 xandrina sedes, ex quo Christi nomen uniuerso orbi innotuit,
 prae ceteras prouincias Italiae semper Christi glutino cohae-
 sisse cognoscitur: quomodo nunc, cum beatae memoriae
 Innocentius haeresim Pelagianam Caelestianamque cum suis
 capitibus condemnauerit, cunctis eos abicientibus Orientalibus 10
 Alexandria sola ecclesia in communionem recepit, quae sola
 et prima inter conprouinciales suos tales refutare debuerit?
 3 sed ille est pestifer, de quo sanctitudini tuae ante annum
 scripseram, signifer et confoederatus eorum, Ualerianus uen-
 trilocus, qui gulae operam praebens, quicquid otiosum suae 15
 adulationis inuenerit ibi, sanctos et fidelissimos nuntiat. sed
 ne illum liberum putet tua beatitudo: seruus est Ariminensis
 possessionis inlustrissimi Ualeri comitis, quem propter reueren-
 4 tiam tui amoris repetendum a te fieri interim siluimus. magis
 orare pro nobis dignare et tales a consortio abicere, scriptum 20
 recordatus prophetae: sanctas carnes ligatas in pallio sacerdotis
 <qui tangit> cum polluta non sanctificet, a polluto ipsae conta-

21 cf. Agg. 2, 12—14

3 fort. <ac> beat., cf. inscriptionem 4 ut V: et Bar. 5 fidē V,
 corr. Bar. superbia V, corr. o² 6 sedes Bar.: fides V 7 prae V:
 per Hartel 10 condemnaberit V, corr. o² 11 receperit V, correxi
 12 conprouinciales V, corr. a debuerat Bar. 14 uentriloquus o²,
 fort. uentricola 15 guile V, corr. o 17 ne illum o²: nullum V, non
 illum Bar. 18 que V, corr. Bar. 19 fieri Hartel: fieri V 21 sqq.
 uerba ex Aggaeo desumpta uix certo sanaueris, cum ualde dubium sit,
 num recte Eusebius expositionem illius intellexerit: prophetae sanctus
 carnes . . sacerdotis cum pollutam . . a polluto ipse contaminetur V;
 prophetae sancti: carnes . . sacerdos cum pollutum . . a polluto ipse con-
 taminatur Bar., id quod sensu caret; quod ego restitui certe aliquo
 modo uidetur intellegi posse (polluta] i. e. panem pulmentum uinum
 de quibus loquitur propheta; a polluto] eo scilicet quem 'pollutum in
 anima' dicit Agg.)

minantur; quae lex est interrogatio sacerdotum. sed dare ueniam dignaberis meae audaciae paruitatis, ut supra antero rogauit. incolumem beatitudinem tuam meique memorem inuolabilis trinitas tueri dignetur, sancte papa.

(50.)

ZOSIMUS AURELIO ET CETERIS QUI IN CONCILIO CARTHAGINENSI ADFUERUNT DILECTISSIMIS FRATRIBUS IN DOMINO SALUTEM. Quamuis patrum traditio apostolicae sedi auctoritatem tantam tribuerit, ut de eius iudicio disceptare nullus auderet, idque
 10 per canones semper regulasque seruauerit et currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini, a quo ipsa quoque descendit, reuerentiam quam debet exsoluat (tantam 2 enim huic apostolo canonica antiquitas per sententias omnium uoluit esse potentiam ex ipsa quoque Christi dei nostri pro-
 15 missione, ut et ligata solueret et soluta uinceret, <et> par potestatis data conditio in eos, qui sedis hereditatem ipso adnuente meruissent; habet enim ille cum omnium ecclesiarum tum huius maxime, ubi sederat, curam nec patitur aliquid priuilegii sustineri aut aliqua titubare aura sententiae, cui ipse
 20 sui nominis firma et nullis labentia motibus constituit fundamenta et, quae sine suo periculo temere nullus incessat) — cum ergo tantae auctoritatis et Petrus caput sit et sequentia 3 omnium maiorum statuta firmauerint, ut iam humanis diuinisque legibus disciplinisque omnibus finiretur Romanam ecclesiam,

15 cf. Matth. 16, 19

1 interrogatio *V* (cf. *Agg.* 2, 12 interroga sacerdotes legem): probatio *Bar.*; *ceterum uerba* quae lex . . sacerdotum *glossena sapiunt* 3 meque *V*, *corr.* ρ^2

50. *Dat. a. 418 die 21 Mart.* *Edd. Bar. ad a. 418, 5; Garnierius I 209; Collect. Concil.; Coust. 974.* 9 id quae *V* 10 regulas quae *V* 12 reuerentia *V*, *corr.* ρ^2 13 sententia somnium *V* 15 ut eligata *V*, *corr.* $\circ$ uinceret *V*, *corr.* $\circ$ et *inserui* 19 sustinere *V*, *correxii* 20 habentia *V*, *correxii* 21 tenere *V*, *corr.* $\circ^2$ 23 iam *scripsi*: tam *V*, quo seruato humanis quam diuinis legibus *Coust.* 24 disciplinis quae *V* firmetur Romana ecclesia cuius locum nos regere et potestatem *edd.*, nisi quod pro et *Coust. restituit* ipsius quoque

cuius locum regeret, ipsius quoque potestatem nominis optinere
 (non latet uos sed nostis, fratres carissimi et, quemadmodum
 4 sacerdotes, scire debetis): tamen, cum nobis tantum esset
 auctoritatis, ut nullus de nostra possit retractare sententia,
 nihil egimus, quod non ad uestram notitiam nostris ultro 5
 litteris referremus, dantes hoc fraternitati et in commune
 consulentes, non quia quid deberet fieri nesciremus aut face-
 remus aliquid, quod contra utilitatem ecclesiae ueniens dis-
 pliceret, sed pariter uobiscum uoluimus habere tractatum de
 illo, qui apud uos, sicut ipsi per litteras dicitis, fuerat accu- 10
 satus et ad nostram, qui se assereret innocentem, non refugiens
 iudicium ex appellatione pristina uenerat sedem, accusatores
 suos ultro deposcens et, quae in se crimina per rumorem
 5 falso dicebat inlata, condemnans. omnem eius petitionem
 prioribus litteris, quas uobis misimus, putamus ac nouimus 15
 explicatam satisque illis scriptis, quae ad illa rescripseratis,
 credidimus esse responsum: sed post missae per Marcellinum
 subdiaconum uestrum epistolae omne uolumen uoluimus. quo
 aliquando perlecto ita totum litterarum comprehendistis textum,
 quasi nos Caelestio commodauerimus in omnibus fidem uer- 20
 bisque eius non discussis ad omnem, ut ita dicam, syllabam
 6 praeauerimus adsensum. numquam temere, quae sunt diu
 tractanda, finiuntur nec sine magna deliberatione statuendum
 est, quod summo debet disceptari iudicio. idcirco nouerit
 uestra fraternitas nihil nos, postquam illa uobis scripsimus 25
 uel litteras uestras accepimus, immutasse sed in eodem cuncta
 reliquisse statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris lit-
 teris uestrae indicauimus sanctitati, ut illa, quae a uobis ad

1 optineret *V*, *corr.* *Bar.* 5 uestram σ^2 : nostram *V* 6 fraternitatis
 et *V*, fraternitati ut *edd.* 11 nostram σ^2 : n̄m *V* quis eas serere *V*,
corr. ρ^2 *Bar.*: quo se assereret σ^2 12 iudicium *ex* iudicium *V* apel-
 latione *V* 14 condemnas *V*, *corr.* σ^2 15 ac *Bar.*: an *V* 16 ad
 illa *V*: de illo *Coust.* 19 perlectos *V*, *corr.* σ^2 20 uerbis que *V*
 23 sinuntur α 25 postquam illa *scripsi*: post illa quam *V*, postea-
 quam σ^2 28 indicamus *V*, *corr.* *Bar.*

nos missa erat, obtestatio seruaretur. ET SUBSCRIPTIO: Bene ualete, fratres. Dat. XV. Kal. April. Honorio Aug. XII cons. Accept. III Kal. Maias.

(51.)

5 LEO EPISCOPUS LEONI AUGUSTO. Si gloriosum pietatis uestrae
in fidei defensione propositum tanta prosequi laude cupiamus,
quanta rerum ipsarum magnitudo deposcit, inueniemur impares
in actione gratiarum, si nostri tantum oris angustiis uniuersalis
10 ecclesiae gaudia celebremus. sed dignius illius remunera-
ratio uestris actibus meritisque seruabitur, in cuius causa et
speciali excellitis animo et optato triumphatis euentu gloriae.
sciat igitur clementia uestra omnes ecclesias dei cum laude 2
uestra exultare pariter et laetari, quod ab Alexandrinae ec-
clesiae iugo improbus parricida depulsus est et populus dei,
15 cui praedo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem
reductus potest iam in salutis uiam fidelium sacerdotum
praedicatione reuocari, cum uideat omne seminarium uenenorum
in ipso auctore proiectum. nunc ergo, quia haec constanti 3
proposito et magna mente peregristis, consummato operi fidei
20 illud adiungite, ut de catholico ciuitatis illius praesule, quod
deo placeat, decernatis, qui nulla damnatae totiens impietatis
sit infectus aspergi<ne>, ne fortasse tectum uulnus sub specie
obductae cicatricis increseat et plebs Christiana, quae uobis

1 subscripti V, corr. o² 2 ff (= fratres) V: om. edd.; fort. fratres
<dilectissimi> XV V: XII edd. 3 acceptus V

51. Dat. simul cum ep. 52 a. 460 die 17 Iun. Epistulas 51—55
primus in fine Leonis operum edidit (Coloniae Agrippinae 1569) Laurentius
Surius fol. 156^b sqq. (cf. Prolegom. cap. II), quem secuti sunt
Car. I^o 299 sqq., Bar. ad a. 460, recentiores Leonis epistularum edi-
tiones uelut Quesnel I p. 137 sqq., Ballerin. I n. 169 sqq., B(ullarium)
T(aurinense) A(ppend.) I p. 188 sqq. 5 AUG V 7 quantam p² 8 an-
gustiis ex augustiis V 9 dignior Quesn. 10 seruabatur V, corr. p²
11 gloriae (non clarae gloriae, ut testantur Ballerini) V: gloriosissime
Auguste Quesn. 13 letari ex letare V 14 iugulo o² improb parricida V
17 omnem V, corr. o 18 hoc o Sur. 22 aspergi V, corr. o uultus V,
corr. o² 23 pleps V

agentibus aperte ab haereticorum peruersitate liberata est,
 4 letalibus iterum obnoxia sit uenenis. uides autem, uenera-
 bilis imperator, et euidenter agnoscis, quod in persona, de
 cuius abscissione agitur, non sola est fidei integritas intuenda.
 quae etiamsi ullis correctionibus professionibusque purgari et 5
 in integrum ualeret qualibet conditione restitui, nequaquam
 tamen, quae sceleste cruentaque commissa sunt, possint pro-
 babilium uerborum protestationibus aboleri, quia in pontifice
 dei ac maxime tantae ecclesiae sacerdote non sufficit sonus
 linguae et sermo labiorum et nihil prodest, si deus uoce 10
 5 praedicatur et mens in impietate conuincitur. de talibus
 enim per apostolum sanctus spiritus loquitur: habentes
 speciem pietatis, uirtutem autem eius abnegantes,
 et iterum alibi: deum profitentur se scire, factis
 autem negant. unde cum in omni ecclesiae membro et in- 15
 tegrae fidei ueritas et bonorum operum plenitudo quaeratur,
 quanto magis in summo pontifice debent utraque praecellere,
 quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore habere
 6 compagem? nec necesse est nunc omnia, quae Timotheum
 execrabilem faciunt, enarrare, cum copiose atque manifeste 20
 in totius mundi notitiam, quae per ipsum ac propter ipsum
 sunt gesta, processerint et, si quid ab incomposito uulgo
 contra iustitiam perpetratum est, in huius omnia uerticem
 7 confluant, cuius desiderii manus furentium seruierunt. unde
 si etiam in professione fidei nihil hic neglegat, nihil fallat, 25
 aptissimum gloriae uestrae est ab hoc appetitu illum prorsus
 excludere, quia in tantae urbis antistite uniuersae ecclesiae

12 Tim. II 3, 5 14 Tit. 1, 16

2 omnoxa *V*, corr. o uidens *V*, corr. o 4 abscissione *Sur*.
 5 professionibus que *V* 7 cruentaque *V*, corr. o possunt ρ^2 *Sur*.
 9 dei ac *Quesn.*: de hac *V* sacerdotē *V*, corr. ρ^2 15 integre *V*
 17 utraque o: uera $\bar{q}$ *V* 25 si etiam *V*: etiamsi *Quesn.* 27 *///* antistite (*eras. s*) *V*, corr. α uniuersae ecclesiae *Hartel*: uniuersa ecclesiae *V*, uniuersam ecclesiam ρ , uniuersa ecclesiae <membra> *Quesn. recte eius codicis uerbis intellectis, ex quo Surius conicientis additamentum a traditis non distinguens male edidit* uniuersa ecclesiae uidetur deesse, membra deget etc.

debet sancta exultatione gaudere, ut uera pax domini non solum praedicatione fidei sed etiam morum clarificetur exemplo. Data XV. Kalendarum <Iuliarum> Magno et Apollonio cons. Per Filoxenum agentem in rebus.

(52.)

LEO EPISCOPUS GENNADIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO.

Dilectionis tuae litteris et fratrum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone cognoui Timotheum, postquam ecclesia Alexandrinae ciuitatis expulsus est, Constantinopolim nonnullis hoc fidei aduersariis agentibus uenire permissum, ut, quantum datur intellegi, quia uniuersorum domini sacerdotum sententiis coartatur, inuitus saltem ad catholicum se dogma conuertat et, tamquam propter hanc tantummodo causam uideatur eiectus, haereticae peruersitatis errore damnato doctrinae apostolicae, ut ad Alexandrinam redeat, adquiescat, cum illi, etiamsi catholicus probaretur, hoc uehementer obsistat, quod uiuente episcopo tantae sedis inuasor est et auctor apparuit inauditae crudelitatis ammissae. et ideo dilectio tua sollicitudine, qua claret, eniti et elaborare debet, ne cum tam nefario homine sermo aliquis priuatim uel publice misceatur nene sub specie correctionis eius quorundam conuentu praebetur occasio, ne redeundi integram capiat libertatem. de quo iam edictis suis princeps Christianissimus iudicauit. omni igitur labore et circumspectione peruigili unitati ecclesiasticae profuturus enitere, frater carissime, ut spes suffragatoribus ipsius adimatur et Alexandrinis ex clero suo catholicus episcopus secundum morem ueterem

3 Iuliarum *ex ea quae sequitur epistula inseruit Sur.* 4 Filoxenum *V, corr. α*

52. *Dat. ut ep. 51. De editionibus uide ep. 51.* 7 fr̄m et coepiscoporum que *V*, et *del. ρ²* 11 quia *V*: qui ρ 12 coartatus *V, correxi* 13 et *V*: ut *Sur.* 14 causam *V*: culpam *Surius et Balleriniis testibus codd. Veneti* electus *V, corr. o²* heretico *V, corr. ρ²* 18 et *Surius*: et cum *V*, et quod ρ² 19 claret *Sur.*: clareas *V*, clares ρ² 22 conuentui o², conuentuum ρ² 24 indicauit *V, corr. ρ²*

per orthodoxos Aegyptios consecratur, quia parricida ille non alias a suis defensoribus deseritur, nisi Alexandrina ecclesia, quae patrum honori et suae restituenda est libertati, rectorem sanandis omnibus, quae male gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta. Dat. XV. Kalendarum Iul. Magno et Apollonio cons. Per Filoxenum agentem in rebus.

(53.)

LEO EPISCOPUS TIMOTHEO EPISCOPO CATHOLICO ALEXANDRINAE ECCLESIAE. Euidenter apparet sub apostolicae splendore sententiae, quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, et diuinae dispensatione pietatis, ubi excipiuntur aduersa, ibi donantur et prospera. quod Alexandriae ecclesiae experimenta demonstrant, in qua multos sibi patient<iae>thesauros humilium molestia et tolerantia congregauit, quia iuxta est dominus his, qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu saluabit, glorificata in omnibus incliti principis fide, per quem dextera domini fecit uirtutem, ne in throno beatorum patrum antichristi diutius sederet opprobrium; cuius impietas nemini magis quam sibi nocuit, quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tamen inexpiabiliter cruentauit. unde de eo, quod instinctu fidei in fraternitate tua cleri et plebis atque omnium fidelium egit electio, uniuersam mecum ecclesiam domini gaudere rescribo utque hoc benignitas diuinae pietatis multiplicata gratia confirmet, exopto, ita ipsi per omnia tua deuotione famulante, ut etiam eos, qui ueritati aliquatenus

10 Rom. 8, 28   15 Psalm. 33, 19   17 Psalm. 117, 16

1 egyptios V: episcopos Sur.   consecratur V, corr. o²   2 alia V, corr. ρ²   deseritur ρ², rectius si rhythmum spectas

53. Dat. simul cum epp. 54 et 55 a. 460 die 18 Aug. De editionibus uide ep. 51.   14 patientiae ρ² Sur.: patien V, patientia o² humilitas o² Sur.   modestia ρ² Sur.   tollerantia V   18 throno ρ²: tronum V   21 impulit Sur.: intulit V   se o²: sed V   inexpabiliter V, corr. o²   22 instinctū V, corr. o²   fidei V: dei ρ²   fraternitatem tuam o²   24 ut q̄ V   26 famulā te V, corr. o²   qui o²: qui in V

restiterunt, reconciliandos deo per ecclesiae preces instanter
 adquires et sacramento catholicae fidei, cuius soliditas nullam
 diuisionem recipit, sollicitus rector adiungas, illum imitatus
 uerum piūque pastorem, qui animam suam posuit pro ouibus
 5 suis et errantem unam ouem non flagellis cohercuit sed
 ad ouile proprium suis humeris reportauit. agat ergo 4
 dilectio tua, frater karissime, ne uel Nestoriani dogmatis uel
 Eutychiani erroris ullum in dei populo possit uestigium
 reperiri, quia nemo potest fundamentum ponere
 10 praeter id quod positum est, quod est Christus
 Iesus, qui uniuersum mundum non reconciliaret deo
 patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostrae carnis
 ueritate susciperet. cum ergo scribendi oportunitates, 5
 quibus fraternitas tua utatur, exstiterint, sicut necessarie et
 15 ex more fecisti, <ut> per filios nostros Danihelem presby-
 terum et Timotheum diaconum ordinationis tuae ad nos
 scripta dirigeres, ita omni tempore in hoc officio perseueret
 et de prouectibus pacis saepe, quantum fieri potest, sollici-
 tudini nostrae mittantur indicia, ut per alterna colloquia
 20 sentiamus, quia caritas dei diffusa est in cordibus
 nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.
 Data XV. Kal. Septbr. Magno et Apollonio consulibus.

(54.)

LEO EPISCOPUS PRESBYTERIS ET DIACONIBUS ECCLESIAE ALEXAN-
 25 DRINAE DILECTISSIMIS FILIIS IN DOMINO SALUTEM. Gaudeo
 exultanter in domino de piissimo, quem inter uos habetis,
 affectu, dum, sicut scripta uestra manifestant, et pastor gregem

4 Ioh. 10, 11   6 Luc. 15, 5   9 Corinth. I 3, 11   20 Rom. 5, 5

2 sollici^t V, corr. o   4 piū quē V, corr. o   8 euty|ani V, corr. o²
 9 repperiri V   10 quod est o: .q̄ est V, qui est Sur.   13 oportuni-
 tate V, corr. o²   14 necessariae V   15 ut add. Sur.   16 tymo-
 theum V   17 dirigens ρ²   perseueret V (scil. fraternitas tua): perse-
 ueres Sur.   18 et V: ut Sur.   19 mitantur V   22 K̄L SEP̄BR V

54. Dat. ut ep. 53.   De editionibus uide ep. 51.

2 et grex ostenditur amare pastorem. solliciti ergo in
 inuicem, sicut apostolus ait, seruare unitatem spiri-
 tus in uinculo pacis properate ad fructum uestrae per-
 uenire patientiae. quid enim dignius aut uelle potestis aut
 agere, quam ut auxiliante dei gratia gloriosissimi principis 5
 fide ad profectum solidissimae pacis utamini remota procul
 ea bestia, quae uineam plantationis dominicae, sicut psalmus
 3 propheticus canit, singulari feritate uastabat? quia ergo
 in ouili dominico nec furum iam insidiae nec latronum
 timentur incursus, redeat uniuersitas uestra in concordiam et 10
 magisterio spiritus sancti illa in omnibus unitas expetatur,
 propter quam dicit apostolus: non quaerens, quod mihi
 utile est, sed quod multis, ut salui fiant. id ipsum
 dicant et sentiant omnes, nulla sint sensuum disputationumque
 certamina: quod usque ad catholicos praesules in Alexandrina 15
 ecclesia discipuli ueritatis didicerunt atque docuerunt, eadem
 a cunctis fidelibus confessione promatur, quia uarietatem
 4 ueritas, quae est simplex atque una, non recipit. si quos
 autem cuiuslibet ordinis Christianos impia haereticorum con-
 turbauere mendacia, ad satisfactionis remedia prouocate et 20
 in spiritu mansuetudinis cum benignitate corripite, quia, sicut
 ait beatus apostolus Petrus, non tardat dominus pro-
 missum sed patienter agit propter uos, nolens
 aliquos perire sed omnes ad paenitentiam con-
 uerti. agendum ergo est, ne difficultas ueniae curationem 25
 faciat tardiozem. Data XV. Kal. Sept. Magno et Apollonio
 cons.

1 Eph. 4, 3   8 cf. Psalm. 79, 14   12 Cor. I 10, 33   22 Petr.
 II 3, 9

3 properate ρ^2 : prosperitate *V*; post properate *Surius* ut possitis *addi*
uult 6 fidē *V*, corr. σ^2 9 futurum *V*, corr. ρ^2 insidie *ex* insi-
 due *V* 14 sensum *V*, corr. σ^2 18 symplex *V* 19 conturbabere *V*
 20 prouocate ρ^2 et *Sur.* in marg.: probitate *V* 21 spiritum *V*, corr. σ^2
 23 agit *Sur.*: ait *V*

(55.)

LEO EPISCOPUS THEOPHILO IOHANNI ATHANASIO ABRAHAE DANIHელი IOHAE PAPHNUTIO MUSAEΟ PANULUIO ET PETRO EPISCOPIS AEGYPTIIS. Litteris fraternitatis uestrae, quas ad me filii
 5 nostri Danihel presbyter et Timotheus diaconus detulerunt, cognouisse me gaudeo, quod gloriosi et uenerandi principis fides propheticis et euangelicis unita doctrinis ad sanctos et deo placitos dispositionum suarum peruenit effectus, ut
 10 cruentissimo Alexandrinae ecclesiae peruasore deiecto et in longinquiora translato dignum sua gubernatione rectorem totius ciuitatis me<re>retur electio, ad cuius uos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla seditio impelleret, nulla iniquitas incitaret, sed in medio constitutae meritum sanctitatis eum cunctis non dubitaret praeponere, quem sibi uniuersitas
 15 cuperet praesidere. unde reddita populis Christianis dei pace gaudentes commendamus uobis inuicem uestri operis dignitatem, ut religiose per omnia ordinatus antistes fraterno se iuuari experiatur adsensu et ad abolenda scandala, quae error haereticus exitarat, cooperatione uestra gaudeat adiuuari.
 20 extruso enim, qui imitator diaboli fuit et in ueritate non stetit male utens specie peruasi honoris et nominis, congruit, ut Alexandrina ecclesia eum ueneretur et diligat, quem et probitate morum et integritate catholicae fidei dignum tanto sacerdotio comprobauit. cui mutuae caritatis plenum animi nostri praebemus adfectum cohortantes, fratres karissimi, et fiducialiter exigentes, ut in praedicatione uerbi, in eruditione praecepti illam formam custodiatis caritatis, sine qua nullae possunt prodesse uirtutes. quod autem
 4

20 Ioh. 8, 44

55. *Dat. ut ep. 53. De editionibus uide ep. 51.* 2 Danihel V, corr. α *man. post.* 6 cognouissē V, corr. ο 8 ut ο: ua V 9 peruasores V, corr. ο² 11 meretur V, corr. ρ² 13 constituta meritum sanctitate *Sur.* 17 fraternos eiuari V 18 abolenda V, corr. ρ 20 imitatur V, corr. ο 23 prouitate V 25 adfectum *ex* adfectum V 27 custodiam V, corr. ο² 28 nulla V, corr. ρ

fratri et coepiscopo nostro Timotheo de reuocandis his, qui a ueritatis itinere deuiantes inconsultius se ferociusque gesserunt, scriptum esse cognoscitis, dilectio quoque uestra ad curam suam intellegat pertinere, ut quia late sese pestilens illa aegritudo diffudit, ubique omnibus eadem adhibeatur 5 medicina uulneribus: ut per diligentiam pastoralementem in cunctis ecclesiis domini ouile reparetur et per sollicitudinem caritatis atque doctrinae omnes Christi oues unum sentiant habere pastorem. Dat. XV. Kal. Septemb. Magno et Apollonio consulibus. 10

(56.)

ZENONI AUGUSTO SIMPLICIUS EPISCOPUS. Cuperem quidem, quantum ad meae spectat deuotionis arbitrium, qua principes Christianos iugi ueneratione suspicio, debita pietati uestrae continuis officia deferre colloquiis. sed cum ad huius inten- 15 tionis augmentum etiam sacrae cura religionis accedat, ratio mihi negotii potioris incumbit, ut simul honorificentiam uobis prona mente persoluam et causas fidei fidenter insinuem, quia me ad utrumque uel dicata trahit clementiae uestrae semper affectio uel respectus ordinis mei et apostolici modera- 20 2 minis sollicitudo compellit. functus igitur, gloriosissime ac clementissime fili imperator Auguste, munere salutandi,

1 reuocandis *V* 2 a ueritatis *o*: alieritatis *V* ferocius que *V*
8 <se> sentiant *Ballerinii*

56. *Dat. simul cum epp. 58 et 59 a. 476 die 10 Ian. Epp. 56—59. 61—66, 68—81 extant etiam in codice Berolinensi lat. 79 (= Phillipp. 1776) saec. IX, cuius lectiones subscribam adposita littera B. Ep. 56 edd. Car. P² 310; Bar. ad a. 476, 9; Collect. Concil.; BTA I 208; Thiel, Epp. Roman. pontif. I 179.* 12 ZENONI AUGUSTO Simplicius episcopus *V*: SYMPLECIUS BASILICO AUGUSTO *B* *Basilisci nomen quamuis rectissime, nescio tamen an sola coniectura restituens, cum haec epistula ut data Zenoni iam anno 553 commemoretur a Vigilio in Constit. de tribus capp. = ep. 83 § 295* 13 meum expectat arbitrium quia *B* 14 ueratione suspitio *B* pietatis *B* 15 desterre *B* 16 sacre cura *V*: sca puritas tuae *B* 17 denegotii *B* 18 et *om. B* 19 trahet *B* 20 affecio *B* 21 compelliti fultus *B* 22 ac *V*: et *B*

5 stratus est antichristus. qui cum etiam a communione catho-
 lica tam laudabiliter esset exclusus, per quorundam priuatas
 domos respersis humano sanguine manibus non diuina
 sacrificia sed sacrilegia celebrasse memoratur. in quo utique
 non eius est firmata susceptio sed consciorum diulgata pro-
 ditio cum eodem de illa iniquitatis sede, nisi resipiscant,
 omnimodis casurorum, quam sicut diabolus pater eius altis-
 simo similem se faciens aeternam sibi perfidus construere
 6 non desinit ad ruinam. haec, uenerabilis imperator, cum
 horreat animus uel a tanto gladiatore fuisse temptata, ma-
 ximo tamen, fateor, stupore detineor sub uestrae pietatis
 10 aspectibus potuisse committi. quis enim deuotam semper deo
 clementiae uestrae mentem et orthodoxis deditam regulis aut
 ignoret aut ambigat? quippe qui supernae dispositione pro-
 uidentiae, sicut pro utilitate publica augustae memoriae
 Marciani pariter et Leonis eruditi uirtutibus, sic eorum sitis
 etiam ad catholicam ueritatem sensibus instituti nec cuiquam
 omnino sit dubium pietatem tuam illorum fidei esse sequacem,
 7 quorum es successor imperii. quae cum de uestrae tran-
 quillitatis animo certa ab omnibus teneantur et fixa, absit,
 20 ut temporibus uestris diuini cultus integritas et antiquitus
 roborata fidei catholicae putetur interpolanda sinceritas. re-
 spicite quaeso ad diuina beneficia et, quae sint uobis conlata,
 perpendite atque, ut haec prospera ualeant permanere, pro-
 pitium esse censete auctorem muneris, non laedendum.
 25 inter quaslibet enim occupationes publicas a religioso principe
 magnopere procurandum est, quod eius protegit principatum,
 et praeferenda cunctis rebus est caelestis obseruantiae rec-

1 ante χ pf B   2 esset V: esset quam constanter B   chorū dā B
 pribatas V   5 deulgata V   pruditio B   7 casus horum V, corr.
 Coust.: casuros B   10 orreat B   maxitamē B   13 horthodoxis V,
 ortodoxis B   deditam V: dedi uel B   14 ignoraret B   superne V:
 superna B   16 erudita corr. ut uid. in eruditi B man. 1   17 catho-
 licat B   stituti B   18 esse fidei trsp. V   19 es B: et V   quae-
 cumque uestrae B   21 uestris V: suis B   diuinis V   25 numerus B
 27 magno per B   28 postferendum B

titudo, sine qua recte nulla consistunt. suppetunt affatim 8
 clementiae tuae, si in palatii sui requiri mandet archiuis,
 cum nostrorum coeuntia definitione maiorum documenta copiosa,
 neque enim conscientiam uestram latere credendum est, quae
 5 per cunctas prouincias Orientis ex ipsa imperii uestri arce
 diffusa sunt, illa scilicet, quae uel ad augustae memoriae
 Marciani nihilominus et Leonis uel ad Calchedonensis concilii
 beatae recordationis prodecessor meus Leo consulta direxit et
 quibus ita plene atque dilucide sacramentum dominicae in-
 10 carnationis exposuit, ut non modo catholicus sed nec Chri-
 stianus quidem ualeat nuncupari, quisquis illic redemptionis
 suae causas non euidenter agnoscat. certe ut facilius uobis
 necessaria non desit instructio, earundem exemplaria litterarum
 ad fratrem et coepiscopum meum Acacium misi uestris sen-
 15 sibus offerenda. haec igitur pietas tua si recensere dignetur 9
 uel quae totius Orientis episcopi de huius praedicationis
 consensione rescripserint, aspiciet profecto et examinata dili-
 genter et ueraciter promulgata atque ideo pestiferae falsitatis
 ambagibus nequaquam debere pulsari, quia reuera, quae de
 20 scripturarum fonte purissimo sincera perspicuaque manarunt,
 nullis agitari nebulosae uersutiae poterunt argumentis. perstat
 enim in successoribus suis haec eadem apostolicae norma
 doctrinae, cui dominus curam totius ouilis iniunxit, cui se
 usque in finem saeculi minime defuturum, cui portas inferi
 25 numquam praeualituras esse promisit, cuius sententia quae

23 sq. cf. Ioh. 21, 15 sq., Matth. 28, 20 24 sqq. cf. Matth. 16, 18 sq.

1 sina *B* 2 mandit *B* 3 coeontia *B* documenta *B* 4 constien-
 tiam *B* 5 ipsa *om. V* arche *B* 6 sunt *V: est B* 7 uel ad *B:*
 uelud *V* 8 processor *V* direxerit *B* 8 et *scripsi: a V, om. B*
 9 plenae adque delucide *B* 10 nec *VB: ne cod. Angelic.* 11 quidem
om. B 12 suae *B* non *om. B* agnoscit *B* 13 earum de *B*
 14 misi *om. B* 15 offerendā *B* 17 et *om. V* 18 fulsitatis *V*
 19 deberi *B* 20 perspicua quae *V* 21 agritare nobulosae *B* pre-
 stat *V* 22 eadem *B: et eadem V* 23 obilis *VB* 24 saeculi *V:*
om. B cui *B: cum V* inferi *V et Vulgata: inferni B*

ligarentur in terris. solui testatus est non posse nec caelo.
 10 quapropter clementiam uestram, cui mea uice propensius
 frater et coepiscopus meus Acacius supplicabit, precor atque
 obsecro, ut imitatores facti tantorum et talium praecessorum
 nefandae praesumptionis operarios catholico pectore respuentes 5
 regia censeatis potestate cohiberi. quisquis aliud, sicut prae-
 dixit apostolus, praeterquam accepimus seminare molitur,
 anathema sit. nullus ad aures uestras perniciosis mentibus
 subripiendi pandatur accessus, nulla retractandi quippiam de
 ueteribus constitutis fiducia concedatur, quia, sicut saepius 10
 iterandum est, quod apostolicis manibus cum ecclesiae uni-
 uersalis adsensu acie meruit euangelicae falcis abscidi, uigorem
 sumere non potest renascendi nec in dominicae uitis fructiuam
 ualet redire propaginem, quod igni deputatum constat aeterno.
 sic haeresum denique machinamenta cunctarum ecclesiasticis 15
 prostrata decretis numquam sinuntur oppugnationis elisa
 11 reparare certamina. ante omnia autem quaeso, ut beati Marci
 euangelistae sedes (Alexandrinam loquor ecclesiam) a cruentis-
 simi praedonis incubatione liberata catholico reformetur anti-
 stiti libertatemque suam pariter recipiat et quietem. at uero 20
 improbus parricida, qui diuinis simul reus est legibus et
 humanis, reductus eodem, quo iure fuerat ante detrusus, ab

6 cf. Gal. 1, 8

1 legarentur *B* <in> caelo *Bar.* 2 clementia *V* propensius *B*
 3 supplicauit *VB, corr. Car.* 4 ut *om. B* et *V*: ac *B* 5 nefunde *V*
 operario *B* 6 senseatis *V* supradixit *B* 7 praeterquam <quod>
Labbeus secundum Vulgatam, sed cf. p. 21, 8 accipimus *B* femina
 remolitur *V* uerba inde a 8 nullus usque ad 10 concedatur et inde a
 15 sic usque ad 17 certamina adfert *Vigilius in Constit. de III capit.,*
ep. 83 § 295 8 uestras *VB*: uestrae pietatis *Vigilius* 9 subripiendi
om. Vigil. quippiam *V*: *om. B Vigil.* 10 constitis *B, om. Vigil.*
 13 fructuosa ualeret *B* 14 propagine *B* digni *V* eterno *V*:
 a&num *B* 15 sic *B Vigil.*: si *V* 16 prostratu *B* oppugnationibus
Vigil. elisa *B Vigil.*: elise *V* 17 reparare *Vigil.*: repreneare *B, repa-*
rari V 18 sedis *VB* crudentissimi *B* 19 incubane *B* 20 liber-
 tatem quae *B* ad *B* 22 re erat (*om. ante*) detrusus *B*

innocentium nece retrahatur animarum; procul a regno pietatis
 uestrae funesti capitis uenena discedant, quae quoniam saluti-
 ferae praedicationis auribus obturatis medicantia uerba capere
 nequuerunt, ab humani conuentus abducta pernicie in uirulen-
 5 tiae suae congrua solitudine contabescant. quo magis ac 12
 magis pietatem tuam beati Petri apostoli uoce qualiscumque
 sedis eius minister obtestor, ut inimicos antiquae fidei non
 sinatis impune grassari, qui uestros optatis hostes habere sub-
 iectos; ut uerae confessionis pacem cunctas domini seruare
 10 decernatis ecclesias, qui orbem uestri desideratis imperii te-
 nere pacatum; ut unicam spem salutis, quae genus hominum
 ad regna caelestia uitamque perducit aeternam, nulla patia-
 mini parte uiolari, qui placatum deum uel regno uestro
 cupitis uel saluti. Omnipotens deus regnum et salutem 13
 15 uestram perpetua protectione conseruet, gloriosissime et
 clementissime imperator. Data est IIII. Idnum Ian. Basilisco
 Augusto consule.

(57.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO.

20 Cum filii nostri illustris uir Latinus patricius et spectabilis
 Madusius pro legatione publica mitterentur, negligere non

2 discendant *B* salutis fera *B* 3 aribus *V* opturatis *B*
 5 contauescant *V* 7 antiquę *V*: utique *B* 8 sinas *V* crassari *B*
 hostes *om. B* 10 impii *V* 11 pactum *B* ut *V*: ad *B*, et *Car.*
 13 plagatum *B* 14 omnipotens *usque ad* 16 imperator *om. V* 14 sa-
 lutis *B, correxi* 15 proiectione *B, correxi* 16 DAT̃ ̃ IIII ID̃Ṽ IAÑ
 BASILISCO AVGṼS CONSVL. *V*: *om. B*

57. *Dat. a. 476 paullo post. epp. 56 58 59, fortasse die 31 mensis
 Ian., ut ad hanc epistulam referenda sint ea, quae falso epistulae 58
 subscripsit B: Data II Kal. Febr. cons. qui de Oriente fuerit nuntiatus.
 B = Berolin. lat. 79. Ediderunt epistulam Car. P^o 312; Collect. Con-
 cil.; BTA I 213; Thiel 186; nil nisi initium Bar. ad a. 476, 21.
 19 SYMPLECIUS ACACIO CONSTANTINOPOLITANO B 20 filii nostri illustri α:
 filii nostri illustri in filiis nostris illustris corr. V (man. 1?) sed postea
 litterae s rursus deletae sunt; filii nostri inlustrissimi uiri B 21 mite-
 rentur B nec glerere V*

potuimus, quod omni intentione curamus. proxime namque cum presbyterorum et monachorum de Timotheo olim ab uniuersali ecclesia separato querela uenisset, tam Christianissimo principi quam dilectioni tuae scripsimus, ut modis omnibus resistatur, ne quid haereticorum contra Calchedonense concilium moliatur audacia, frater carissime, et dilectionis tuae laudando constantiam multum nobis, immo ipsi domino placere memorauimus, quod damnatum hominem non solum fidei sed etiam parricidii causa nullam Constantinopoli ecclesiam introire permiseris. quod nunc iterum commonemus, ut cum ad dilectionem tuam eadem scripta peruenerint, immo etiam donec ueniant, apud Christianissimum principem etiam nostro nomine agere suppliciter atque insinuare non desinas, ut quae totiens et bene statuta sunt, nulla obreptione uiolentur, quia regni eius certum et singulare est firmamentum uero atque aeterno regi congregatorum in causa fidei diuino spiritu sacerdotum inlaesum conseruare concilium.

(58.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO. Quantum presbyterorum et ex diuersis monasteriis domino seruientium monachorum relatione patefactum est, ecclesias domini rursus diabolus inquietat, ita ut excluso Alexandriae sacerdote haereticus atque ab uniuersitate damnatus eundem

1 proximam *B* 2 tymotheo *V* et sic saepius per *y*, quod non iam monebo ad uniuersalis *B* 3 seperatum *V* querella *B* 5 ne quid *V*: neque *B* calchedonensem *V*, calcedonensem *B*, corr. o² 6 karissime *B* dilectioni *B* 8 memouimus *B* quo *V* 9 parridii *VB* causam *VB*, corr. *Car.* constantinopolim *VB*, corr. p² 10 cum monemus uacum *V* 11 peruenerit *B* 12 donhaec ueniat *B* 13 insunuare *B* utque *V* 14 statuę *V* uiolenter *B* 16 ac ternorgi congregaturum *V* fidei om. *B* 17 concilium EXPLICIT *V*

58. *Dat. simul cum epp. 56 et 59 a. 476 die 10 Ian. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 312; Bar. ad a. 476, 18; Collect. Concil.; BTA I 207; Thiel 177.* 19 episcopus et episcopo om. *B* 20 presbitorum *B* monasterium *B* 22 alexandrinę *V*

locum, de quo pulsus fuerat, occupasse dicatur: insuper quibusdam facientibus Constantinopolim ausum fuisse contendere, ut ciuitas Christianorum principum circa fidei catholicae ueritatem deuotione praecellens et Christiana plebs in defensione religionis adtonita haereticorum prauitate, quae iam fuerat sopita, turbetur. sed misericordia dei, cuius est causa, non defuit, ut Timotheus, qui ab uniuersali ecclesia sacerdotalibus sententiis et imperialibus constitutis iure est segregatus, ad ecclesiam tuae dilectionis uel ad fidelium domorum limina non permitteretur accedere. quem conuentus nouos pro se didicimus comminari, resolui aestimantem, quod de se uniuersalis decreuit auctoritas. unde quia sanctae memoriae praecessorum nostrorum extante doctrina, contra quam nefas est disputari, quisquis recte sapere uidetur, nouis assertionibus non indiget edoceri sed plena atque perfecta sunt omnia, quibus potest uel deceptus ab haereticis erudiri uel in uinea domini plantandus institui, implorata fide clementissimi principis uocem faciendae synodi fac respui nec sit apud aures imperii Christianas pigra suggestio, quia salus eius et regni ipsius Christus est fortitudo. ergo cum praedictis presbyteris ac monachis oportune atque importune pietati eius nostro quoque nomine supplica et legationem hanc pro nobis quoque clementiae ipsius, ne quid subripiatur, insinua. omnium pariter precibus instruatur, ne per occupationes publicas quieti ecclesiasticae aliquas inimicus moliatur insidias, integritati suae Alexandrinam reddi praestet ecclesiam et a beati Marci euan-

21 Tim. II 4, 2

2 fauentibus σ^2 3 christianarum V 4 deuotio B 5 adtonita V, atonita B: attenta Car. 6 misericordia V: omnia B causā V
 7 timotheum B 8 segregatur V 9 ecclesias B ad om. B
 limina om. B 11 cum minari V aestimantem *scripsi*: estimans VB
 15 indigete doceri V (*corr.* σ^2), indige& doceri B plana α utque B
 16 heticis B 19 imperatoris Car. (imperatoris Christiani Bar.)
 20 cum *supra linea* B 20 sq. presbiteriis as B 21 atque inpor-
 tune B: om. V 22 suplica V quoque om. B 23 subrepatur Bar.,
 fort. subripiat, cf. *Indicem* 25 in///tegritatis B 26 a om. V

gelistae sede hostem parricidamque propellat et, qualiter
 catholicae fidei teneatur integritas in penetralibus aulae suae,
 5 dignanter inquirat. quae ne aliqua forsitan fidei aemulorum
 fraude uitentur, licet in ecclesiae tuae possint scriniis inueniri,
 tamen exemplaria misimus, quae pietati ipsius properabis of- 5
 ferre. nota namque et omnibus illic potestatibus celebrata,
 quae sanctae memoriae prodecessor meus Leo ad consultationem
 augustae recordationis Leonis scripserit, et quam ueneranter
 accepta sint, recognoscat; appareat, sicut confidimus, eius
 imitator fidei, cuius propitiante deo dignior est successor 10
 imperii, sibique scriptum aestimet, quicquid ante se principibus
 pia est traditum lectione. illa est namque perennitas regni,
 quae per seriem propagandae posteritatis in successore rep-
 6 pererit, quod a praecessore descendit. hortor ergo, frater
 carissime, ut modis omnibus faciendae synodi peruersorum 15
 conatibus resistatur, quae non alias semper indicta est, nisi
 cum aliquid in prauis sensibus nouum aut in assertionem dog-
 matum emersit ambiguum, ut in commune tractantibus, si
 qua esset obscuritas, sacerdotalis deliberationis inluminaret
 auctoritas, sicut primum Arrii ac deinde Nestorii, postremum 20
 Dioscori atque Eutyichis fieri coegit impietas. et, quod miseri-
 cordia Christi dei nostri saluatoris auertat, intimandum est
 abominabile esse contra sententias totius orbis domini sacer-
 dotum et principum utriusque rectorum damnatos restitui,
 reduci exules, relegatos in causis nefariae conuersionis ab- 25
 7 solui. itaque, quod saepe repetendum est, haec omnia
 clementissimis auribus suppliciter intimato. ueniet procul

1 sedem *B* parricidam quae *V* 2 impenetrabilibus *V*, inpenetra-
 bilibus *B*, *corr. cod. Angelic.* 4 uitentur *Car.* 5 pietatis *B* pro-
 perauis *B* 6 nanque *V* et *V*: est *B* 9 recognoscant *V* sic ut *V*
 11 aestimet *B*: estimet et *V* 12 dilectione *B* regni quae *scripsi*:
 regnique *V*, regni qua e *B* 13 propagando *B* repperit *B* 14 di-
 scendit *B* fr̄ k̄ne *B* 16 alias *o*²: alios *V*, aliis *B* 17 in prauis *V*:
 improbis *B* 18 emerserit *B* 21 euthices *V*, utichetis *B* 24 reco-
 tores *B* 24 *sq.* restituere duci *V* 25 relegatis *B* obsolui *B*
 27 intemato *B*

dubio deus in adiutorium nostrum, in cuius manu regis cor esse retinens constitutum potestatis suae nescit aliunde principium. Dat. quarto Id. Ian. consule <supra scripto>.

(59.)

5 SIMPLICIUS EPISCOPUS PRESBYTERIS ET ARCHIMANDRITIS APUD
CONSTANTINOPOLIM CONSTITUTIS. Per filium nostrum laudabilem
uirum Epiphanium litteris uestrae dilectionis serius, quam
uoluistis, acceptis magno sumus dolore permoti, quod illic
intra ecclesiam dei scandalorum recidiua nascuntur incendia,
10 ubi totiens auctoritate apostolicae sedis et sententia synodi
uniuersalis extincta sunt. cui namque in toto orbe terrarum 2
cum peruersitate dogmatum nefandorum Nestorii Eutyichis
Dioscorique damnatio, cui Timothei rursus Alexandrinae ec-
clesiae peruasoris non est nota deiectio? testis est antierius
15 Ephesenum, testis est recens Calchedonense concilium, quod
quisquis desiderat retractari, in numero fidelium se pronuntiat
non haberi, cum praedictorum talis impietas auctoribus etiam
principibus Christianis non solum ab ecclesiae corpore uerum
a coetu hominum exiliis segregata diuersis unitae sententiae
20 damnatione percussa est. de quorum nihil est nunc errore 3
dicendum, quia post traditionem tantorum domini sacerdotum,
qui longe ante nos in uniuersa mundi parte has quoque hae-

1 cf. Prou. 21, 1

2 esse *om.* B principum V 3 DAT̄ QV̄ ID̄ IAN̄ CONSVL V: Data II
kl febr̄ cōns qui de oriente fuerit nuntiatus B, quo quidem die haec
epistula nullo modo data esse potest; quarto restitui ex ep. 56 (cf. etiam
ep. 59) et addidi supra scripto

59. Dat. simul cum epp. 56 et 58 a. 476 die 10 Ian. B = Be-
rolin. lat. 79. Edd. Car. I² 314; Collect. Concil.; BTA I 211;
Thiel 183; nil nisi partem mediam adfert Bar. ad a. 476, 22. 5 epi-
scopus *om.* B ARCHEMANDRITIS B 7 epyphanium V 8 acceptis V:
accepimus et B 9 ecclesia B nascantur B 11 nanque V 12 dom-
matum V eutyichis *scripsi*: eutyches V, et eutiches B, Eutychetis
uulgo 14 dilectio B 17 talis *om.* B 19 segrata aduersis (*corr.*
ex aduersit) unte B 20 percussa B nunc *om.* B 21 tanto-
rum B: entorum V

reses reuicerunt, beatae recordationis prodecessor noster Leo
 multiplici sermone doctrinae, quid catholicae ueritatis sequatur
 integritas, quid detestetur, asseruit. hac eruditione fundata non
 contentione opus est, ut adhuc tamquam de dubiis iudicetur,
 sed, sicut dilectionem uestram gaudemus facere, firmis contra
 deiectos state uestigiis nec uos aduersarius terreat aut tardam
 putetis desuper uenire uictoriam. cadere didicit, qui resul-
 4 tat. breuiter haec ad consultationem immo etiam ad consolatio-
 nem uestrae scripsimus caritati, uolentes aliquos, quemadmodum
 cupitis, pro causae necessitate dirigere, nisi ad omnem pleni-
 tudinem non iam defendendae, quae solide fundata est, fidei
 sed repellendis haereticis atque damnatis illa sufficerent, quae
 etiam ad sanctae memoriae Flauianum atque ad sanctam Cal-
 cledonensem synodum uel ad augustae recordationis Marcianum
 ac Leonem beatae memoriae antecessorem meum scripsisse
 15 retinetis atque totius Orientis episcopi rescriptis ad principem
 tunc Leonem propriis intimarunt. unde insolubile esse non
 dubium est, uel quod ante decreuerunt in unum conuenientes
 tot domini sacerdotes uel quod singuli per suas ecclesias
 constituti eadem nihilominus sentientes diuersis quidem uocibus
 20 sed una mente dixerunt damnantes errorum execrabilium
 5 auctores pariter et sequaces. quapropter inter tot formas,
 quae recta sunt, praedicandi non assertionem noua sed constantia
 nitendum est iam probata. quae quid domino uos iuuante
 profecerit, laboris uestri deo placitus fructus ostendit, quando
 25 eius domum uobis obsistentibus latroni introire non licuit, qui

2 multiplici *ex* multiplice *corr.* *V*; *fort.* multiplicis ueritate *B*
 3 integr. et quid *B* detestet ut *V* hanc *V* 4 adductam quam *V*
 duuiis *V* 8 consultationem *V*: consolationem *B* *post* consultationem
del. uestrae *V* ad *om.* *V* consultationem *B* 9 quemadmodum *B*
 10 ad om̄ plen. *B* 11 solide fundata *B*: soli defuncta *V*, solide iacta *o*²
 12 repellendis *V* 13 ad *V*: a *B* ad *om.* *B* 14 ad *om.* *B*
 16 atque *B* 18 uel quod *B*: quod uel *V* creuerunt *B* 21 erro-
 rem *B* 22 inter tot *V*: into *B* 23 quae recta *B*: quam erecta *V*,
 quae erectae *Car.* 24 iam nitenda est *trsp.* *B* comprobata *B*
 quae *ex* est *corr.* *V* iubante *B* 26 donum *B* qui *V*: quia *B*

nonnullis occurrentibus sibi latentes adhuc forsitan sui similes
publicauit. non enim iunguntur bona pessimis, recta per- 6
uersis. nec possunt salutaria coire cum noxiis, quia luci com-
munio nulla cum tenebris nec infideli portio cum fideli. unde
5 necessario damnatorum comitabuntur exitum, qui talium dele-
gere consortium, nisi forte resipiscentibus animis et maxime,
qui nuper decepti sunt, uidentes in quae abrupta sint ducti,
ad splendorem uerae fidei discussa conferant se nube mendacii.
quod apostolicae sedis pietate ut prouenire possit optamus,
10 quia uitam in domini uoluntate cognoscimus. ad Christianis- 7
simum quoque principem uel ad fratrem et coepiscopum
meum Acacium competentia simul scripta direximus, cuius in
tanta re accusandum silentium non putamus, quia scientes
fidem probatissimi sacerdotis certum tenemus suum non esse,
15 quod tacuit. ut autem plenius dilectio uestra cognoscat no-
strarum, quas ad Christianissimum principem misimus, seriem
litterarum, exemplaria internuntio, quem misistis, redeunte
direximus. Dat. IIII. Id. Ian. consule supra scripto.

(60.)

20 SIMPLICIUS EPISCOPUS ZENONI AUGUSTO. Inter opera diuinae
prouidentiae, quae pia semper et iusta sunt, nostris quoque

3 cf. Corinth. II 6, 14 sq. 10 cf. Psalm. 29, 6

1 occurrentibus *B* latentis *V* adhoc *B* 2 iunguntur *B* pes-
siris *B* 3 coire *V*: ire *B* commonio *B* 4 fideli portio cum in-
fideli *B* 5 necessaria *V* deligere *V*, diligere *B*, corr. o 7 sunt
docti *V* 8 deferant *B* nuue *V* 12 competentiam *B* in tanta

re om. *V* 14 certe *B* tenemur *V* 16 principem *bis scriptum priore loco*
del. V 18 direximus EXPLICIT *reliquis omissis B* III ρ: CIU *V*, III *Car.*;
certe idem numerus restituendus est qui in fine ep. 58 CONSUE *ss V*

60. Dat. a. 477 die 6 April. (die 9 Octobr. secundum *V*). Edd.
Car. I² 315; Bar. ad a. 477, 7; Collect. Concil; BTA I 213; Thiel
186. Praeter Auellanam tradita est epistula in codice miscellaneo
Vatic. lat. 1344 membr. saec. X fol. 2^b sq. = T. 20 SIMPLICIUS EPI-
SCOPUS ZENONI AUGUSTO *V*: Incipit epistola simplicii episcopi urbis rome
ad zenonem augustum per epiphanium diaconum. Simplicius zenoni aug
impri *T* 21 pie *V*

temporibus eloqui potentias domini uix quaelibet humana
 lingua sufficiet. quis etenim ualeat uel cogitatione complecti
 uel uoce depromere, quod in ipso utriusque rei laborantis
 articulo et uotis publicis et religionis sanctae reddidit uos
 quieti, nisi quod tanti consideratione miraculi clamandum est 5
 cum propheta: haec est mutatio dexteræ excelsi, quae
 exaltantes semet ipsos potenter humiliat et humiliantes se cle-
 2 menter exaltat? in quibus etiam, si dispensationis supernae
 sagacius mensura libretur, profecto euidenter apparet ideo per-
 fidorum inrepsisse perniciem, ut fides clementiae tuae et inter 10
 aduersa probaretur quantoque magis rebus urgeri crederetur
 infestis, tanto clarius uestra magnanimitas emineret, atque ob
 hoc mansuetudinis uestrae de Constantinopolitana urbe proue-
 nisse discessum, ut uniuersorum desideriis expetiti gloria maiore
 rediretis et ex contrariorum periculis quid in uobis esset cunctis 15
 utile nosceretur: Daudicae nimirum illius uirtutis exemplo, qua
 singulari patientia cedens paululum furoribus parricidae continuo
 uictor ac populorum precibus imploratus praestantiore fastigio
 3 est reuersus in regnum. laetare igitur, nenerabilis imperator,
 eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt diuinitatis inimici, teque 20
 gaude et cum ecclesia laborasse et cum fidei catholicae
 libertate imperio restitutum atque, ut in omnibus doceas
 causam tibi cum deo esse communem, eius ope uiriliter fre-
 tus insiste, ut per quem publicos incubatores subigit, ec-
 clesiae quoque depellat tyrannos. sicut enim pietas uestra 25
 merito recteque confidit illo nos tempore nihil aliud deum

1 cf. Psalm. 105, 2 6 Psalm. 76, 11

4 et religionis *T*: religionis *V* reddit *T* 7 potentes *V* 8 ex-
 ultat *V* superne *T* 9 apparet et ideo *T* 10 fidēs *V* 12 immi-
 neret *V* ab *T* 14 discessum *T*: disces| *V* et *T* 15 esset
 cunctis utile *V*: esse omnibus *T* 16 dauiticę *V*, Dauticae *T* nimi-
 rum *T*, ni *ex enī corr.* exempla *V* qua *T*: quę *V* 17 continua *V*
 18 ac *T*: at *V* praestantiori *T* fastigia *V* 21 gaude et *scripsi*:
 gaudet *V*, gaudere *T* 23 commune *V* 24 publicus *V* subigit *V*
 25 impietas *V* 26 recteque *V*: que *T*

nostrum suppliciter implorasse, quam ut nobis Romani imperii
 praesules, quales nunc loquimur, redderentur, ita expectari
 cernis, ut huiusmodi uos esse ipsorum actuum qualitate
 monstretis. respicite quaeso augustae memoriae Marciani 4
 5 atque Leonis omni mundo conspicuam in catholica deuotione
 constantiam et salubri consideratione perpendite, cum in eodem
 loco stare nequierint, qui ab eorum rectitudine deuiarunt,
 successorem regiae potestatis legitimum ac diuinitus adtributum
 eum fore sine dubio, qui illorum fidei perstiterit imitator.
 10 debes, gloriosissime et clementissime fili imperator, augustae
 memoriae tantorum uirorum taliumque reuerentiam, debes
 uicem muneribus dei. ille te ad istorum reduxit imperium: tu
 deo istis similem redde famulatum. et quia haec beato apo-
 stolo docente nos Petro mea nuper humilitate praedicante
 15 refutata sunt a casuris, deo fautore proficiant in regni solidi-
 tate mansuris. ego quidem litteris, quas uestra clementia 5
 destinauit, pignus inmensum uenerandae religiositatis acci-
 piens et ingenti gratulatione respiro et omnino non ambigo
 mentem uestram in rebus diuinis gesturam longe potiora
 20 quam cupio; sed mei memor officii in hanc partem clemen-
 tiam tuam ideo prolixiore hortor alloquio, quia imperii tui
 pariter et salutis adfectu illis te causis inhaerere semper
 exopto, quibus solis et praesentis regni stabilitas custoditur
 et aeterni gloria comparatur. unde ante omnia precor, ut 6
 25 Alexandrinam ecclesiam non minus a funesto quam ab haere-
 tico peruasore clementiae uestrae dispositionibus liberatam
 catholico ac legitimo restitui censeatis antistitiisque etiam,
 quos temeritate diabolica diuersis ecclesiis ordinasse perhibe-
 tur, eiectis rectae fidei subrogari constituatis episcopos et,
 30 sicut rem publicam uestram a tyrannica dominatione purgastis,

1 supliciter V   4 memoriae V: meū T   5 conspicua V   in T:
 om. V   8 legitimum V   9 prestiterit V   11 memoriae V: meū T,
 quod in meū corr. man. 2   15 reputata T   a V: om. T   deo
 om. T   22 aeffectu T   26 peruassore V   27 legitimo V   29 reiectis T
 et T: ut V

ita ubique ecclesiam dei ab haereticorum latrociniis atque contagiis exuatis nec id potius praeualere patiamini, quod eorum iniquitas temporum, quos non solum uestro imperio sed in deum quoque rebellis spiritus concitauit, quam quod tot tantique pontifices et cum egregiis orthodoxisque principi-⁵
 7 pibus uniuersalis ecclesiae decreuit adsensus. Calcedonensis synodi constituta uel ea, quae beatae memoriae prodecessor meus Leo apostolica eruditione perdocuit, intemperata uigere iubeatis, quia nec ullo modo retractari potest, quod illorum definitione sopitum est, nec ullatenus recipi totius catholicae¹⁰
 ueritatis uno undique ore damnatus. ipsa est quippe, sicut experti estis, catholica fides, quae potentes de sede laesa deposuit et exaltandos humiles custodita seruauit. quare satis agendum est pietati tuae, ut qui huius tibi auctor est domi, sit ipse propagator. Dat. VII. Iduum Octo-¹⁵
 brium post consulatum Basilisci et Armati.

(61.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO.
 Quam sit efficax supplicantium domino perseuerantia sacerdotum et quam iocundo gratuletur effectu studium, quod defen-²⁰
 sioni fidei sinceris mentibus exhibetur, litteris tuae dilectionis agnoscitur, quando post tanta certamina, quibus dei misericordia in causa propriae religionis famulos et ministros suae

12 Luc. 1, 52

2 patimini *T* 3 eorum *T: om. V* in uestrum imperium *Const.*
 4 sed *T: sed et V* 5 tot *om. T* tantoque *T* principibus *T:*
 pontificibus *V* 6 Calcedonensis usque ad 10 sopitum est *adfert Vigilius in constit. de tribus capp. (ep. 83 § 296)* 7 ante beatę expunxit
 ad *T* praedecessor *T* 10 catholicae ueritatis *T: om. V* 15 Data
 pc Basilisci Aug. VIII Idus Aprelis *T, quae temporis nota uidetur uerior esse pos consL V*

61. *Dat. a. 478 die 8 Mart. B = cod. Berol. lat. 79. Edd. Car. I² 316; Bar. ad a. 478, 8; Collect. Concil.; BTA I 216; Thiel 195.* 18 Symplicius Acacio Constantinopolitano *B* 19 aefficax *B*
 20 iocundum laetatus affectu *B* defensionis *B* 21 dilectationis *B*
 23 famosos *B*

constituens potestatis probatissimos sibi fecit esse uictores, siquidem Alexandrina ecclesia diuino tandem iudicio liberata in consortium communium nos aduocans gaudiorum eum, qui ab haeretico fugatus fuerat, ad eius sedem redisse testaris. unde animis exultantibus ad uniuersalis ecclesiae 2 quietem Christo deo nostro pro salute primum fidelissimi principis supplicamus, cui pro deuotione, qua cunctos anteuenit sacerdotes, pietas haec diuina concedit, quae nos liberos pro populis Christianis apud omnipotentiam caelestem praestat 10 interpretes. sicut ergo in reditu fratris et coepiscopi nostri 3 Timothei gratulamur, ita eum commonente dilectione tua cupimus inreprehensibilem reperiri, quia meministi hoc eum iamdudum fidelis praesulis non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Dioscori nomen inter altaria recitaretur, ex- 15 tortum est. Dat. VIII. Id. Mart. Illo u. c. consule.

(62.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ZENONI AUGUSTO. PER PETRUM UIRUM SPECTABILEM COMITEM PLACIDIAE NOBILISSIMAE FEMINAE. Olim diuinorum exultatione munerum triumphalis in domino regni 20 nostri gloria dilatata cum uniuersalis ecclesiae gaudio mediocritatis meae litteras optulisse memini nec inter uniuersos catholicae fidei sacerdotes opera dei nostri uel solus potui

1 constituens *V: om. B, fort. constituit* probatissimus sibi facit esse rectores *B* 3 cōmuniū *B* aduocas *B* 6 Christum *B* salutē *V* 7 pro *om. B* anteuenit *V: anticipat B* 8 diuinas *B* nos *om. B* 12 inreprehensibiliter *V* repperiri *VB* quia *V: qui B* eum in iamdudum *B* 14 dioscoli *B* reticaretur extormentum *B* 15 octabo idus martias *B: III id MAR V* illu ue constan *B, ILLVC CONSULIBVS V*

62. *Dat. simul cum ep. 63 a. 478 inter Nonas et Idus mensis Octobris. B = Berol. lat. 79. Edd. Car. P^o 317; Bar. ad a. 478, 10; Collect. Concil.; BTA I 217; Thiel 196.* 17 Symplicius zenoni augusto *B* per Petrum . . feminae *om. B, sed cf. ad p. 141, 19 et p. 144, 17* 18 nouilissimē *V* 19 triumphalis *V: triumpharis B* 20 dilatata *Coust.:* dilatata est *B, dilatatur V* gaudio *B* mediocritati *V* 21 meae (?) elitterif *B* memnini *B*

tacere uel primus, quia secundum beatum Paulum apostolum
 ecclesiarum omnium curam sustinens mihi summam gaudii de
 reddita per clementiam uestram earum quiete specialiter
 uindicauit, quod uos diuinitatis auxilio deiectis religionis et
 regni hostibus meruimus habere uictores et in uno eodemque ⁵
 prouentu Christo in uobis ubique uincente et cultus uerae
 fidei et status est reparatus imperii, quod utrumque ideo
 fuerat diabolo se ad tempus interserente turbatum, ut al-
 terutrius aduersariis dissipatis praeconia fierent maiora uin-
 2 centis. unde tam praeclarae fructum uictoriae indeptus ¹⁰
 cum laetitia uniuersalis ecclesiae nunc quoque, quod sine
 cessatione facio, tacere non possum gratias sine dubio peren-
 nes, quod antiquae ueraeque fidei in fratre et coepiscopo meo
 Timotheo Alexandrinam ecclesiam reddidistis, cuius ad me
 nuper litterae commeantes expulsa profanitate Eutythis 'atque ¹⁵
 Dioscori damnatorum ad regendos orthodoxos beati apostoli
 et euangelistae Marci sedem, quod ante compertum est, se
 recepisse memorauit incitans nos uolentes, ut haec ipsa pie-
 3 tatis uestrae sensibus referremus. ut ergo tranquillitas
 uestri perpetua et fixa sit regni, quietem, quam cunctis in ²⁰
 memorata ecclesia praestitistis, peruigili protectione munite

1 cf. Corinth. II 11, 28

2 de re[ddita per clemen *hodie auulsa sunt*] tiam uestram *B*: de red-
 dita per clementia uestra *V* 3 quietem peculiariter *B* 4 deiectis *V*:
 deitatis *B* et *B*: in *V* 5 meruimus *B*: merueremus *V*, merueri-
 mus ρ^2 6 prouentum *V* cubitus *B* uere *VB* 7 reparatus *B*
 8 alterutris *B* 9 uicentis *B* 10 praeclare *VB* uictorie *B*: uir-
 tutis *V* 12 perennes *V*: perennes refferens *B* 13 antique uereque *V*:
 antique uere *B* fratrem et coepm meum timotheum *B* 14 eccle-
 siam *V*: et ecclesiam *B* ad *V*: a *B* 15 coeuanter *B* Euty-
 chis *scripsi*: eutyches *V*, eothicetis *B* 16 discori *B* ad *B*:
om. V orthodoxos *B* apostoli *scripsi* cf. *Valesium ad Euseb.*
H. E. II 24: pauli *V*, petri *B* 17 se *om. B* 18 memorauit incitans
per anacoluthiam ut uidetur quasi antea dictum esset qui in litteris suis;
lacunam suspicatur Hartel proponens 15 litteras commeantes <adferebant
 quibus> incitare nos uolens *B* 19 refferiemus *B* 21 memoratam
 ecclesiam *B* protectionem unite *V*, protectione monete *B*

et, quod iuante uos domino pro innocentium salute fecistis
 animarum, religiosiore studio et diligentia adtentiore protegite,
 quia non minoris est gloriae quod condideris seruare quam
 condere et omnibus est probatum tantum uobis diuini fauoris
 5 impensum, quantum Christianae religioni uestra pietate est
 sedulitatis exhibitum. et quamuis in omni parte regni sui 4
 profutura diuino cultui prouidentia uestra non desit et curis
 publicis tranquillitatem ecclesiae praeferatis, precor tamen, ut
 quod per nos serio postulatur, immo quod ipsi specialius
 10 supplicamus, Petrum Alexandrinae ecclesiae peruasorem et
 ob hoc iure damnatum, quia moliri quaedam latens in Alexan-
 drina, sicut ad nos scriptum est, ciuitate contra haec, quae
 a uobis sunt statuta, memoratur, ad exteriora transferri piis-
 sima praeceptione iubeatis, ne aliquos modicae fidei, quod
 15 facere perhibetur, inficiat et ad peruersitatis suae instrumenta
 traducat. longe sint ab innocentibus pernicioosa contagia. ut
 per uos <intret> intra dominici gregis ouile sinceritas, quam
 sola tenere potest imperialis auctoritas. Dat. VIII. Id.
 Octobr. Illo u. c. cons.

1 iuante *B*   innocentium *B*   fecistis *B*   2 religiosore *V*
 3 gloria *V*   serbare *V*: reseruare *B*   4 condere *B*: concedere *V*
 fauoris *VB*   5 xpiane *B*   uestra *ex* uestrę *corr.* *V*   6 sedulitatis
 exhibitum *B*   7 deuino culem *B*   de////sit (*eras. sit*) et *B*: desistet *V*
 9 postulat *V*   ipsis peculius *B*   10 suplicamus *V*   11 hoc *om.* *B*
 alexandrinam *B*   12 ciuitatem *B*   13 sunt *om.* *B*   memoratur *ex*
 memoratae *ut uid. corr.* *V*   piissa *B*   14 modicae *V*: moditiores *B*
 quod *B*: quos *V*   15 instrumenta *V*: abstrusa *B*   17 intret *addi-*
di   ouile sinceritas *V*, souile [*intermediis abscissis*] eritas *B*   <sit>
 sinceritas *Car.*   18 auctoritas *EXPLICIT V nec die adscripta nec consule*
Dat. hodie in B abscissum est   Octobr. scripsi: mar *B*, at haec epi-
 stula eodem die quo ep. 61 scripta esse nequit, immo ad eundem atque
 ep. 63 diem referenda est   19 Illo u. c. cons. scripsi: *λλ* cū constatū
B addens deinde hic nomen portitoris per petrum u. s. comitem

(63.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO. PER QUEM SUPRA. Quantos et quam uberes fructus constantia fidei et deuotarum circa religionem catholicam mentium semper habeat fortitudo, labor tuae dilectionis et eorum, qui pariter repente diabolo 5 iamdudum turbabantur, ostendit. nam cum Christi inimicus et regni Christianam semper aulam mox casurus inuaderet atque impia persecutione fideles domini plebemque concuteret, oratione atque uigiliis sacrilega temptamenta superauit et se uictoria caelestis eo usque porrexit, ut regressu religiosissimi 10 principis ecclesiae quoque Alexandrinae catholicus redderetur antistes. de quo mox cum exultatione diuinae gratiae gaudia nostra contulimus et mutuis nos litteris fecimus gratulari. 2 et licet laetitiae ipsius numquam sui defuerit plenitudo, tamen frater et coepiscopus noster Timotheus persecutione probabilior 15 factus pristini non immemor instituti per fratrem et coepiscopum nostrum Esaiam et filios nostros Nilum presbyterum et Martyrium diaconum Alexandrinae ecclesiae sollempnia scripta direxit, quibus et illud, quod ante perterritus de Dioscori nomine fecerat, se destruxisse memorauit et remissionem ipsius 20 erroris expetiit nosque de quiete fecit ecclesiae gratulari, expertus erga se, quantum nobiscum tua caritas uidet, quod in eo tunc reprehendimus, non inultum et reconciliatum sibi 3 nunc diuinae miseracionis affectum, frater karissime. memo-

63. *Dat. simul cum ep. 62 inter Nonas et Idus mensis Octobris a. 478. B = Berol. lat. 79. Edd. Car. I² 318; Bar. ad a. 478, 13; Collect. Concil.; BTA I 218; Thiel 197. 2 Symplicius Acacio Constantinopolitano B per quem supra om. B, sed cf. ad p. 144, 17 4 catholica B, catholicum V, corr. o² 5 qui V: qui uos B repente V: inrepente B 6 turbabantur V: perbabant (!) B, turbantur Car. 7 casurus V: casu quam B inuaderet ρ²: inuadeat V, inualeret B 8 aperseuotione B plebem qua econteret ortatione B 10 regressum reliosissimi B 13 uos Bar. 14 deuderit B 17 nostrum om. V 18 sollempnia B 19 dixerit B 20 faceret B destruxisse B 21 nos quē B fecit om. B 22 erga V: in B 24 carissime B*

ratis in urbe, mox uenerant, constitutis occasionem filij nostri
 Petri uiri spectabilis comitis quasi ex sententia proficiscentis
 amplexi tam nostro proposito quam petitione fratris et coepi-
 scopi nostri Timothei legatorumque ipsius precibus id ipsum
 5 ad tuam uoluimus peruenire notitiam, ut etiam nunc commu-
 nium fieres particeps gaudiorum et in praedictae ecclesiae
 tranquillitate, quemadmodum diximus, laboris tui nobiscum
 carperes fructum et Christianissimo et clementissimo principi
 nostras litteras offerres super hac etiam re, ut et ipse quoque
 10 deuotionis et fidei propriae donis deo se protegente laetetur
 atque insistente caritate tua maioribus studiis catholicae reli-
 gionis salutaria scripta mittendo munire dignetur ecclesias.
 ne, sicut experti sumus, in aliqua regione antiquus ille serpens 4
 totiens excisi capitis uirus effundat et inficiendi aliquos occa-
 15 sionem, quod absit, rursus inueniat, prouida praeceptorum
 suae pietatis ordinatione disponat; religiosis et, sicut euiden-
 tius adprobauit, deo se commendantibus legibus sanciat, ne
 uel in tenebris delitescant et improuisi ambulantes in luce
 percutiant et his, quos in fide pauperes esse reppererint, quod
 20 propheta testatur, insidietur ut rapiat; Petrum maxime,

20 Psalm. 9, 30 (= Hebraic. 10, 9)

1 mox uenerant *VB*: <quae> mox uenerant *Car.*, <qui> mox uenerant
Bar., <quo> mox uenerant *Thiel*, *quorum nihil ferri potest; quae tradita
 sunt, hoc uolunt*: memoratis (*sc. Esaia et sociis*) in urbe constitutis
 mox post aduentum eorum *etc.*; *de uocabuli mox usu cf. Indicem*
 3 nostrum propositum *B* petitionem *VB*, *corr.* ρ² 5 peruenire *V*:
 perferre *B* communium *ut uid. ex commonium corr. V*, communum *B*
 6 fieri *ex feeri B* participes *V*. 7 quemadmodum *B* 8 ca-
 peres *B* 9 offerres *Bar.*: offerens *VB* hanc *B* 11 atque *V*:
 utquē *B* maioribus *B*: odoribus *V*, acrioribus *Car.* religionis *B*
 12 munere *VB*, *corr.* ρ² 13 religione *V* 14 excisus (*om. capi-
 tis*) *B* infundat *B* inficiendos *B* 15 praeceptorum *B*. 17 ab-
 probauit *V* 18 delitescant *B* improbi si *B* 19 et his *V*:
 si *B* reppererint *B* 20 insidietur ut rapiat pauperem petrum *B*
 (*cf. Vulg.*)

qui nonnullarum domorum sui que similium latebris confouetur
 et quem zelo fidei ab episcopatu constituit submoueri, in ex-
 teriores terras abici, sicut et nos pietati eius scripsimus, ad
 ecclesiasticam pacem speciali praeceptione decernat, quia rursus
 asseritur aliqua contra dispositionem fidei ipsius sine cessatione
 5 moliri. quia igitur haec oportunitate perlatoris fidissimi nos
 oportuit indicare, immo specialius admonere, hortamur, ut cum
 internuntius remeare coeperit uel si qua forsitan altera occasio
 reperitur, quam primum nos facias certiores et curam nostram
 subleuare deproperes. ut autem perfecto gaudio gauderemus, 10
 idem frater et coepiscopus noster Timotheus exemplum libelli
 satisfactionis eorum, quos a catholicae fidei ueritate Timotheus
 et Petrus utriusque damnati dominationis terrore traduxerant,
 ueniam postulantem ad nos pariter destinauit sacerdotali
 pietate lapsis subuenire desiderans: quod diuinæ miserationis 15
 intuitu, quae neminem uult perire, refutabile non putamus.
 Dat. VIII. Id. Octobr. Illo u. c. cons.

(64.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ZENONI AUGUSTO. Proxime quidem cum
 ad urbem frater et coepiscopus mediocritatis meae Timotheus 20

1 domorum sui quem (*corr. o*) similium *V*, domor[*intermediis hodie*
auulsis]milium *B* confouetur *Car.*: confouetur *V*, confortetur *B*
 2 episcop[atu *hodie auulsum est*] *B* 3 *sq.* ab ecclesiastica pace specia-
 liter *B* 5 aliquam *V* 7 immo *B*: *om. V*, et *Car.* ut cum *B*:
 uacum *V* 8 reneare ceperit *B* altera *V*: aliqua *B*, alia *Hartel*
 9 repperitur *V* 11 timotheis *B* 12 fatisfactionis *V* fidei *V*: dei *B*
 13 utriusque *o*: utique *B*, uterque *V* dominationis *VB*: damna-
 tionis *edd.* transduxerant *B* 14 postulantes *V* sacerdotali
 pietate *om. B* 15 diuina *V* 16 putamus *EXPLICIT reliquis omissis V*:
 potamus *B* 17 VIII scripsi (*cf. ep. 62*): XI *B* illu *uc* cons *B*
deinde hic addens: per petrum us comitem placidiae nobilis femine (*cf.*
ep. 61 tit.)

64. *Dat. simul cum ep. 65 a. 478 mensis Octobr. die fere 21.*
B = Berol. lat. 79. Edd. Car. I² 320; Collect. Concl.; BTA I 220;
Thiel 199; commemorat Bar. ad a. 478, 11. 19 Symplicius VB
episcopus om. B AUGUSTO V 20 coepm V

Alexandrinae urbis antistes nouato more misisset, uictoriam
 uestrae fidei in eius restitutione cognoui; pietate enim uestra
 fulta diuinitatis auxilio et imperii tranquillitas et catholicae
 religionis splendore suo scandalorum nube discussa reuertit
 5 integritas. de quo me gratias post deum clementiae uestrae
 egisse reminiscor et nunc quoque cultum uestro regno debitum
 silere non potui, ne quodam modo uiderer ingratus, si uobis
 qualibet oportunitate uel imperii uel ecclesiarum laudare
 desisterem tot triumphos. exhibens ergo debitae uenerationis 2
 10 officium precor, ut studiosius circa uniuersos rectae fidei
 sacerdotes et maxime circa Alexandrinum episcopum, cuius
 certaminis et testes fuistis et iudices, protectionis impendatis
 auxilium et decernatis piissimis constitutis Petrum sedis ipsius
 peruasorem, cui nec in diaconatu suus potuit ordo constare,
 15 longius a tam praeclara ciuitate relegari, ne infirmioris fidei
 aliquos forte seducat et in eadem ecclesia, quod absit, quae
 sopistis scandala rursus exagitet. probastis in hoc opere illum
 uobis dexteræ suae dedisse praesidium, qui ad totius orbis
 gaudium et in ecclesiae uniuersalis exultationem in uestra
 20 clementia Romanum seruat imperium. Dat. XII. Kal. Nouembr.
 Illo u. c. cons. Per legatos Graecorum.

1 antites *B* nouatum ore misisset *B* 2 pietas *B* 3 fulta *B*
 imperii *B* 4 religionis *B* splendore suo *scripsi*: splendorē suū *V*,
 splendor sui *B*, <in> splendorem suum *Hartel* set scandalorum *B* noue *V*
 discussa *B* recepit *Car.* 5 me *V*: ne *B* 6 uestrum regnum *B* 7 silere *B*
 quodam *ex* quodam *corr.* *V*, quodam modum *B* 9 tot triumphos *B*
 debite!!! *B* 10 recte *B* 12 certamini *B* 14 nec diaconatus sui *B*
 15 infirmiores *VB*, *corr.* ρ^2 16 ecclesiam *B* 17 opistis *B* hoc
 opere *B*: corpore *V* 18 nobis dexterem *B* urbis *B* 19 exultatione *B*
 20 XII *B*: iđ (*corruptum ex* iđ = sub die? *cf. adnot. ep. 65 sub fin.*)
 X *V*, XVI *Thiel*; certe in *epp. 64 et 65 idem diei numerus restituendus*
est $\overline{\text{k}}$ nouembr. illu. $\overline{\text{uc}}$ conf *B*: $\overline{\text{k}}\overline{\text{L}}\overline{\text{R}}$ (= Kalendarum) NOVEMBR ILLVCO
 $\overline{\text{VE}}$ $\overline{\text{CSS}}$ *V*; Illo restituit *Car.* 21 per legatos grecorum *B*: om. *V*

(65.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO.
 Proxime quidem dilectioni tuae petentibus his, qui ad nos a
 fratre et coepiscopo nostro Timotheo Alexandrinae ecclesiae
 antistite directi fuerant, commune gaudium litteris indicaui et
 de fructu piissimi operis, quod catholicus memoratae ecclesiae
 sacerdos est restitutus, pariter nos gaudere memoravi. quod
 nunc quoque significare properauimus, ut agnosceres gaudia
 2 silentium non amare. unde semper exultans in domino et
 orationum communium cupiens uota sociari hortor, frater
 carissime, ut rebus per clementissimum et Christianissimum
 principem deo auctore compositis diligentiae sollicitudo non
 desit sed Petrus ab indebito sibi honore deiectus in Alexan-
 drina regione non sinatur habitare sed procul extra terminos
 patriae, sicut etiam nos poposcimus, frequenti eum postules
 15 suggestionem relegari, ne quos imperitorum prauitatis suae
 persuasione seducat et a catholicae tramite ueritatis auertat.
 3 quidquid autem de religiosissimo impetrabis imperio, cura
 tuae dilectionis ad meam notitiam faciat peruenire et nos
 actuum ad custodiam euangelicae doctrinae pertinentium det
 20 esse consortes. Dat. XII. Kal. Nouembr. Illo u. c. cons.
 Per quos supra.

65. Dat. simul cum ep. 64 a. 478 mensis Octobr. die fere 22.
 B = Berol. lat. 79. Edd. Car. I² 320; Collect. Concil.; BTA I 220;
 Thiel 200; commemorat Bar. ad a. 478, 16. 2 SYMPLICIUS ACATIO CON-
 STANTINOPOLITANO B ACATIO V et sic saepius per litteram t, quod non
 iam monebo CONSTANTINOLITANO V 3 his om. B 5 antiste B com-
 munem gaudio B inducaui B 6 destructu B memorat B ecclesiae
 initio uersus abscisso iam deest in B 7 est V: et B 8 agnosceris B
 9 in domino om. V 10 ortor B 12 auctorem B 13 inde uito V
 alalexandrinam regionem B 14 sinatur B a ut uid. ex e corr.: desinatur V
 extra terminos V: absque terminus B 15 frenti V postulis B 16 im-
 peditorum V 17 tramitē B 18 aut B imperaueris B 20 det V: data B
 21 XII scripsi: XI B, 1² (cf. ep. 64 sub finem) XVI V nouembr̄ illu
 uc cons B: NOB̄ ILLVC̄ VŌ CONS̄ V; Illo corr. Car. 22 per quos supra
 om. V

(66.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ZENONI AUGUSTO. DE ECCLESIA ANTIOCHENA. Uenerandos mihi semper uestrae pietatis apices gausisus accepi, quibus ingenito uobis studio catholicae religionis post defensionem fidei, quae uos seruata custodit, impietatis audaciam et facinora apud Antiochiam perpetrata coercita reperimus, exultantes uobis inesse animum fidelissimi sacerdotis et principis, ut imperialis auctoritas iuncta Christianae deuotioni acceptabilior deo fieret et appareret integritas, cum hi, qui in episcoporum nece sacrilega caede uersati sunt, dignis iubentur perire suppliciis. in quo et quieti ecclesiasticae et uestro consuletis imperio, quia uindicta dei contumelia ulciscens est gratia et conciliatur his diuini fauoris auxilium, quorum cura sacrilegium non reliquerit impunitum. sed ut loquar fiducialiter principi Christiano, si praeteritarum litterarum, quas de Petri aliorumque nomine iamdudum ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse me memini, ordo teneretur, ad hoc non potuit perueniri, quod iure nunc meruit uindicari. mandaueram namque, ut

66. *Dat. simul cum ep. 67 die 22 Iun. a. 479 (482? cf. Gelzer, Zeitschrift für wissenschaftl. Theologie XXVI 1883 p. 509). B = Berolin. lat. 79. Edd. Çar. I² 321; Bar. ad a. 479, 5; Collect. Concil.; BTA I 221; Thiel 202. 2 Symplicius B episcopus om. B de ecclesia anthiochena, quod exhibet V, seiunxi ab eis quae sequuntur: om. B 3 uenerandus B semper om. B nostrae B 4 suscepi B 5 defensionem V seruata B (cf. ad p. 45, 7): seruat ac V custodet B 6 audacia B anthiochiam V, antiociam B perpetrata B 7 repperimus V: comperimus B fidelissimis B 8 autoritas B iuncta scripsi: et iuncta VB, ut iuncta Hartel 9 deuotionis VB, corr. Car. acceptior B appareret inter scribendum in appareret mutauit V ante appareret nescio an exciderit fidei uel cultus 10 necae B: neces V sacrilega B 12 quieti B: qui ei V consuistis B uindicta dei contumelię B 13 conciliator V 14 fauoris V quorum coram B relinquerit V 15 xristiano V 16 aliorum quae V littera e fortasse a manu 2 addita 17 coepiscopum nostrum acacianum B 18 me scripsi: ne B, om. V tenetur B peruenire V 19 meruit om. B uindicari Bar.: uindicare V, uincari B*

facta suggestione pietati uestrae praedictus, ut et ceteri qui per occasionem tyrannicae dominationis inuaserant ecclesias dei, extra metas uestri pelleretur imperii, ne pestiferi sensus quibusquam simplicioribus ore sacrilego uirus infunderet et uerbis impiis contra fidem orthodoxam innocetiores animas 5
 3 sauciat. sed, quantum apparet, cum minus ista curantur et leuia esse creduntur, actum est, ut, quemadmodum perhibetis, inter altaria non iam plebs persuasionibus eorum, sed ipsi quoque praesules et praedicatores fidei perirent funestis gladiis sacerdotes. unde si quae talium reliquiae sub uestro 10
 reperiuntur imperio, eas uel nunc in exteriores terras iubete propelli, ne qua deinceps in eos sit necessitas et causa subplicii, quia melius est aditum obstruxisse quam poenam 4
 exegisse peccati. et quoniam seditiones Antiochenas religiosissimo proposito sedandas non aliter aestimastis, nisi praeter 15
 praeiudicium uenerandi illius concilii Nicaeni apud Constantinopolim isdem petentibus ordinaretur antistes, quod in eius tantummodo persona sic memorastis adsumptum, ut deinceps secundum definitiones patrum Orientali synodo creatio Antiocheni pontificis reseruetur, nec haberi loco uultis iniuriae, 20
 quod dissensionis gratia factum est auferendae, tenet hanc pietatis uestrae beatus Petrus apostolus sponsionem et Christianissimi fidelissimique principis mentem in haec uerba iurasse,

1 factam suggestionem pietatis *B* ut *om. B* 2 inserant *B* 3 extrenetas *B* pelleretur *V*: pulsarentur *B*, pellerentur *cod. Angelic.* pestiferi *ex* pestifera *corr. V* 4 simplicioribus *V* uirus *B* infunderet *scripsi*: infunderent *VB* 6 sauciantur *B* sed *om. V* 7 creduntur *V*: reddantur *B* quemadmodum *B* 8 tam *Bar.* plebs *V*, plebs *B* persuasionibus *Bar.* 9 ipso *B* fidei *om. B* funestis *B* 10 qua et alium *VB, correxi* uestro *ex* uestrorum *corr. V* 11 reperiuntur *VB* exteriores *B* 12 qua *om. B* 13 penam *V* 14 exigisse *B* peccati *ex* peccata *corr. V* antiochenas *V* religiosissimo *V*, religiosissime *B* 15 estimasti (*sic!*) sedandas *trsp. B* 16 uenerabilium concilii neceni *B* 17 hisdem *VB* antistes *B* 18 tantummodum personam *B* 20 reserbetur *V*: reseruetur *B* 21 dissensiones *B* factu *V* 22 christianissimi *V*, ultima *i ex e corr.* 23 fidelissimi quae *B* mente *V, corr. man. 2*

quod posthac in Antiochena urbe uetere more seruato a con-
 prouincialibus suis episcopus ordinetur, ne quod nunc frater
 et coepiscopus meus Acacius uobis est iubentibus executus,
 in usum posteritatis ueniat et statuta patrum, quae praecipue
 5 praestatis inlaesa, confundat. unde, quae a uobis amore 5
 quietis sancte et religiose sunt ordinata, reprobare non pos-
 sumus, ne status Antiochenaee ecclesiae sub nostra dubitatione
 uideatur ambiguus, praecipue cum is, qui legitur ordinatus,
 testimonio clementiae uestrae tanta sit praedicatione subnixus,
 10 ut in eo et praeteritorum uulnerum dolor possit opprimi et
 ecclesia, quae illum meruit, gloriari. haec repensi sermonis 6
 et uenerationis officio respondere curauit, ut tantas haereticorum
 fraudes et facinora diuinis et saecularibus legibus perseguenda,
 quae saepius probastis esse tam noxia, de memoria et con-
 15 uersatione hominum iubeatis auferri, quorum impietas nulla.
 quantum uidetis, potest auctoritate compesci. Dat. X. Kal.
 Iul. post consulatum Illi u. c.

(67.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO. ORDINATO AB EO KALENDIONE
 20 ANTIOCHENO EPISCOPO. Clementissimi principis litteris et
 tuae dilectionis de sacrilega <ac> funestissima caede, quae
 apud Antiochiam facta est, sauciatus et nimium affectus

1 antiochaena urbae B ueterē ore V, corr. man. 2 serbato V
 2 episcopis V ordinaretur B 4 usu V, corr. man. 2 uenit B
 quē praecipuae seruatis B 5 undeque V, corr. man. 2 6 quietudinis
 sanctae et religiosae B 7 sub om. B 8 praecipuit B is ρ: his VB
 9 testimonia B uestrae et tanta V 10 praeter horum V posito
 primi V et om. B 11 ecclesiae B illūq̄ B haec om. B
 repensi B: repensis V sermones B 14 probatis V memoria et
 om. B conuersationem B 15 offerri B 16 austerita necompexi B
 κλ̄ iuλ̄ p̄c̄ illu v̄c̄ cons. B, κλ̄ iuλ̄ post cons̄ illuc V

67. Dat. simul cum ep. 66 die 22 Iun. a. 479 (482?). Edd.
 Car. I² 322; Bar. ad a. 479, 10; Collect. Concil.; BTA I 222; Thiel
 205. 19 ////ordinato V 20 et tuae ρ²: et que V, tuaeque Car. 21 ac
 inserui, et Car. funestissima V

maerore respondeo astruens: si quod iamdudum de Petro
 atque aliis complicitibus eorum scripseram et ut pietati eius
 cum ceteris, qui aderant, fratribus suggereres postularam, ut
 oportuerat, ordinatum fuisset, haeticorum temeritas ad tan-
 tum facinus non ueniret nec aliquid necessitatis existeret, ut
 non aliter praedictae subueniretur ecclesiae, nisi ut aliquid de
 2 iure eius curatio ipsa minueret. quamuis enim profecerit ad
 quietem, quod Christianissimi principis iussione uel sine
 praeiudicio canonum a tua caritate fuerit Antiochensibus
 episcopus ordinatus, tamen non est sine inuidia factum, cuius
 10 cauendum deinceps etiam ille testatur, qui praecepit, exem-
 3 plum. in quo pietati eius gratias dignum est nos referre,
 quoniam ita gloriae suae moderatus est potestatem, ut fide-
 lissima deuotione patrum regulis † submittere, quae iuberet,
 nec in auctoritatem recipi, quod sequenti constituit aetate
 15 prohiberi, ut scilicet in hac tantummodo persona, quam ius-
 su eius et studio quietis Antiochensibus, non tua usurpatione
 antistitem consecrasti, quod factum est necessitate, sufficeret.
 in quo tuae dilectionis non irrationabilem cognoscimus fuisse
 famulatum, quia ecclesiarum iura respiciens diu te non in-
 20 merito suspendisse testaris, ne uidereris ambire, quod tanto
 4 principi et in tam graui causa non poteras abnegare. qua-
 propter, frater carissime, institutorum ueterum, quae in te
 sunt probata, non inmemor, sicut ueniale iudicare nos perui-
 des, quod tibi certum est imperatum, ita ipse dans honorem
 25 patribus elabora, <ne> necessitas sit ulla faciendi, quod optas
 nunc satisfactione purgari.

1 quod *scripsi*: que V 3 suggerere V, corr. ρ² 5 neces^sitatis V
 7 profecerit *ras. ex profecerint* V 9 *ante* fuerit *eras. fuerant* V an-
 tyochensibus V 12 pietatis V, corr. ρ² 14 submitteret ρ², uoluerit
aut simile aliquid suppleri iussit *Coust.* 16 silicet V 17 usurpaci-
 onelll (*eras. m*) V 19 cognosimus V 21 uideris V tanto *ex*
 tanta V 24 nos ρ²: non V 26 elabora V, *littera e (uel et ligatura*
picto) in ras. ne *add. o²*

(68.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS. ACACIO. PER URANIUM. Miramur
 pariter et dolemus ita in tuae dilectionis animo dissimulatam
 iacere curam caritatis et fidei, ut cum Christianissimus im-
 5 perator pietatis et religionis instinctu affandi me et de causis
 ecclesiasticis consulendi fideles atque sollertes internuntios
 destinaret, ipse et alternae gratiae et uigilantiae pastoralis
 oblitus nec adloqui nos uolueris nec de his, quae ad catholi-
 cae ueritatis custodiam pertinebant, duxeris instruendos. at-
 10 que ideo, frater karissime, quae non inmerito cernis libera
 affectione culpari, potiore diligentia repensanda cognosce;
 proinde delegatum tibi munus impendens sensus tuos pruden-
 ter adtolle et pro tuendis Calchedonensis synodi constitutis
 uehementer inuigila, ne per negligentiam desidiamque no-
 15 stram subrepat gregibus domini letale dispendium. nuper 2
 ab Aegyptia synodo, quae et numero plurima et fidei catho-
 licae esset communione subfulta, atque ab ipso omni pro-
 pemodum clero Alexandrinae sedis ad nos ex more relatio
 missa patefecit sanctae memoriae fratrem quondam et coe-
 20 piscopum nostrum obisse Timotheum inque eius uice consona
 fidelium uoluntate Iohannem, cui ad sacerdotium constare
 crederentur omnia, subrogatum. omnino <nihil> restare uide-

68. *Dat. simul cum ep. 69 a. 482 die 15 Iul. B = Berolin. lat.*
 79. *Edd. Car. I² 324; Bar. ad a. 482, 13; Collect. Concil; BTA*
I 224; Thiel 208. 2 Symplicius Acatio pro Uranium B 3 dilectionis
ex dilectiones corr. V 4 iacere B: lacerare V dum B impro B
 5 *institu V, instinctum B me V: ne B 6 fidelis atque solestes B*
 7 *destinarer B uigilantia B 8 quae acatholice B 9 instuendos V*
 10 *cernes B 11 repensanda ρ²: repensando VB cognosce uel cog-*
noscis ρ² cognosci VB 12 delectatum B sensus V tuus B
 14 *inuigilia V (corr. o²), inuigilat B nec B nell/clegentiam (eras. g) B*
 15 *domine B dispendiom V 16 aegicia V: egyptiaca B 17 esse VB,*
corr. Car.: est ρ² omni ex omne corr. V propemodo B 18 at B
 relationissa B 20 in qua B consula B 21 sacerdociom V costare B
 22 nihil inseruit ρ²: om. VB, <ut nihil> omnino Car., <et nihil> omnino
 Bar. restaure uidebantur B

batur, nisi ut deo nostro gratias agentibus nobis atque gauden-
 tibus, ut sine strepitu quod catholicus in defuncti ministerium
 successisset antistes, apostolicae quoque moderationis adsensu
 uotiuam sumeret firmitatem, cum ecce secundum consuetu-
 dinem mihi talia disponenti tranquillissimi principis scripta 5
 sunt reddita, quibus memoratum tamquam periurii reum, quod
 fraternitati quoque tuae non esse diceretur incognitum, sacer-
 3 dotio perhiberet indignum. ilico retraxi pedem et meam
 reuocaui super eius confirmatione sententiam, ne quid contra
 tantum ac tale testimonium praepropere fecisse iudicaret. 10
 sed illud me non mediocriter fecit adtonitum, quod isdem
 litteris suis Petrum, qui haereticorum socius dudum exstitis-
 se probetur et princeps, quod conscientiam dilectionis tuae
 meminimus non latere instructionesque ipsas, quibus fuerit
 confutatus, nosse confidimus quemque etiam dubium non 15
 sit adhuc extra communionem durare catholicam saepeque nos
 de eodem ex illa urbe pellendo scripsisse sit certum, ad
 praefatae ecclesiae regimen existimet prouehendum eumque
 promittat rectae fidei definitionibus conuenire, a cuius utique,
 sicut superius dixi, consortio tam degit extraneus, quam ab 20
 4 eius communionem discretus est. ad quam si nunc redire re-

2 strepitum *B* catholicum *VB*, corr. ρ^2 3 antistis *B* adsen-
 sum *B* 4 sumeret *V* 5 tranquillissimi *V* 7 di^{ce}//////retur *V* sacer-
 dotium perhibet et *B* 8 meam uel imeam *B* 9 confirmationem *B*
 nec *B* 10 praepopere *B* iudicaret *B* 11 uerba illud me usque
ad p. 153, 18 captiuitas adtulit Gelasius papa in tractatu, cuius par-
tem ipsam quoque codice B (fol. 62^b) traditam ex hoc libro haud ita
accurate edidit Sirmond, Append. Cod. Theodos. p. 170. cuius tractatus
per me denuo collati, ubi ut adferantur interesse uidetur, uarias lecti-
*ones significabo littera B¹ facit B¹ 12 dudum B¹: dūdū *V*,*
 ductum *B* extisse *B* 13 probetur *VB¹*: perhibetur *B* princeps *B*
 14 meminibus *B* 16 exstra *V* catholicum sepe que *B* 17 pellen-
 dos scripsisse *V* sit *VB*: est *B¹* 18 probendum meum quae *B*
 19 recta *B* 20 conseratio *B* 21 communionem *V* discretus *B* si
 nunc *V*: si non *B*, signum *B¹* respondet *B*: respondit *VB¹*, con-
 tendit σ^2

spondet, nisi per satisfactionem Christianis regulis competentem non potest introire ac perinde non ad fastigium sacerdotalis dignitatis accedere, sed medellae, quae post paenitentiam praebenda est, consequenter aptari, animae suae cupiens recon-

5 ciliatus auxilium, non gradum summi honoris affectans, qui diu conuincitur fuisse peruersus, ne per speciem remeantis non remedium sinceræ saluationis inquirat sed facultatem propagandæ prauitatis inueniat: quo facto non huiusmodi magis ab errore detrahimus quam perniciem fidelibus inroga-

10 mus eoque modo Calchedouensis synodi statuta uiolantes aditum saeua copulatione grassandi in ecclesiam lupis rapacibus aperimus. denique ab isdem ipsis, cum quibus olim a 5 catholica participatione diuisus est, pontifex dicitur postulari, ut satis euidenter appareat non eos rectam fidem uelle sed in

15 praesule proprio nefandi dogmatis quaerere potestatem neque inter ipsos et ueraciter sentientes pax inde possit fida generari, unde haereticorum mentium crescit funesta dominatio et catholicorum succedit miseranda captiuitas. tantis igitur malis 6

atque periculis pro sacerdotii qualitate et catholicae praedicationis intuitu ut qua potest ratione sapienter obsistas, maximis undique rebus astringeris nec dilectioni tuae fas est id segnius operari, quod ad animae tuae causam honoris aestimationisque respectu non dubitas pertinere. oportunitatibus ergo repertis clementissimi principis uoluntatem eius incessabiliter pro fide

1 satisfacionem *V*: sanctionem *B*¹. satisfactiones *B* 2 ca (*pro ac*) *B*
 in fastig. *B*¹ 3 quae post *VB*¹: qui *B* p̄uenda *B* 4 consequen-
 tur *B* animeae *B* 5 ñ ñ /// (*eras. o*) *V* sumi *V* 6 remaneantis *B*
 7 sincere *BB*¹ 8 huiusmodi *VBB*¹: hunc *Car.* 9 detraimus *V*
 perniciest *B* irragamus *B* 10 calcedonensy *ut uid.* *B* uiolanter
 auditum *B* 11 seba *V* populatione *Bar.* ecclesia *BB*¹ 12 olim
 a *om.* *B* 13 catholica *ras. ex catholicā V* diui *V*, sus a manu 2
ut uid. superscripto potifex *V* 14 euidenter *ex* audenter *corr.* *V*
 eos sedtam *B* 16 fida *B*: feda *VB*¹, foeda *Car.* 17 hereticorum *VB*:
 haereticarum *edd.* cresit *V* funest *B* dominatio *BB*¹: dam-
 natio *si recte contuli V* 18 succedit *ex* succendit *corr.* *V* 20 potes *a*⁴
 21 signius *B* 22 ad *om.* *B* - 23 respectum *B* reppertis *VB*
 24 clemetissimi *V* eius *VB*: *om.* *Car.*

catholica supplicando et ab his sedulo reuocare, quae nocua sunt dogmati Christiano, et secundum haec, quae mandamus, informare crebro inque eam partem, quae amica sit ueritati, 7 potius instare non desinas. haec, ut sanctum Timotheum uenerandus apostolus Paulus instituit, oportune importune, insinuando obsecrando exponendoque nullatenus allegare cessabis ac nobis subinde, quae gerantur quaeue gerenda sint, ueraciter indicare, ut creditorum tibi met dispensatione dominica talentorum in hoc multiplicationem fidelis seruus ostendas, si non tantum in ecclesia, cui praesides, sed ubicumque potueris pro 10 unitate catholica et pro paternis definitionibus suadere non renuas. Dat. Id. Iul. Seuerino u. c. consule.

(69.)

SIMPLICIUS EPISCOPUS ACACIO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO. Antiocheni exordium sacerdotis qua ratione fuerit serius indi- 15 catum, quamuis minime nos latere potuerit, tamen et ipse uel synodus ipsius indicauit. quod sicut non optauimus fieri, ita faciles excusationi, quam necessitas fecit, exitimus, quia quod uoluntarium non est, uocari non potest in reatum. et ideo per fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium, qui ex 20 praedicta regione directus est, litteris quoque tuae dilectionis acceptis alterni uicissitudinem sermonis tuae reddimus ca-

5 Tim. II 4, 2

1 suplicando *V* notua *V* 3 eam o: mea *V*, tam *B* 4 haec *VB*: et o 5 oportune *om. B* 6 obsecrando insinuando *trsp. V* expotendo quae *B* 7 ac *B*: a *V* generantur *V* sunt *B* 8 creditoru *ex* creditaru *corr. V* met *om. B* dnica *ex dnaca corr. V*: domica *B* 9 hac *VB, correx* multiplicationem *B*: multiplicacione *//// (eras. m) V* 10 praesedes *//// B* poteris *B* 12 rennuas *B* data *B* id iulias *B*, 10vv 10x *V* seberino *V*

69. *Dat. simul cum ep. 68 a. 482 die 15 Iul. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 322; Bar. ad a. 482, 2; Collect. Concil.; BTA I 223; Thiel 206.* 14 Symplieius Acatio Constantinopolitano *B* 15 ante fuerit *eras. fuerat V* 16 et *V*: uel *B* 18 exstitimus *V* 19 non est *om. B* 22 alternis *B* reddimus *B*: reddidimus *V*

ritati: necessario fratris et coepiscopi nostri Calendionis sacerdotium gremio apostolicae sedis amplexi in consortium nostrum per gratiam Christi dei nostri tantae urbis antistitem collegii unione numeramus. miramur autem nihil nos de 2
 5 statu Alexandrinae ecclesiae te instruente didicisse, quem numquam ita ut nunc habetur esse comperimus, ut improbi per occasionem obitus sanctae memoriae Timothei eandem ecclesiam conentur habere captiuam. unde agendum est dilectioni tuae cum clementissimo principe, ne conuellatur sub
 10 eius imperio, quod tyranni temporibus potuit optineri. Dat. Id. Iul. Seuerino u. c. cons.

(70.)

SANCTA SYNODUS APUD BEATUM PETRUM APOSTOLUM CONGREGATA UNIUIERSIS PRESBYTERIS ET ARCHIMANDRITIS ORTHODOXIS CON-
 15 STANTINOPOLI ET BITHYNIAE CONSTITUTIS DILECTISSIMIS FILIIS IN DOMINO SALUTEM. Olim nobis atque ab initio sedi apostolicae omnium nostrum principi fides uestrae probata est sanctitatis nec dubitari potest ita uos uerae in deum pietatis tenere constantiam, ut etiam discernendi iustos ab impiis,
 20 fideles ab infidelibus, catholicos ab haereticis dono diuini spiritus habeatis industriam. de quo gloriantes in domino, 2
 etsi nihil est, quod uos in causa fidei latere nouerimus, tamen

1 ante necessario uel particula et uel plura uelut significantes quod excidisse uidentur calandionis B 4 collegi iunione V numeramur B 5 dedicisse B 6 nunc om. V habetur B: haberetur V cõperrimus V 7 obitus V: nobis B eadem B 8 abire B 10 tyrāni V, tyranni B optine B 11 IDUŪ IULIARUM V, iđ iuliās B seberino V u. c. om. V

70. Dat. die 5 Oct. a. 485. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 334; Bar. ad a. 484. 22; Collect. Concil.; Thiel 252. 13 sancta V: Felix episcopus et sancta B 14 et om. B constantinopolim VB, corr. o² 15 bithinie V: bytinia B dilectis B 16 sedis B 17 nostrorum V 18 uos uere V: et nos ueram B 19 ad constantiam B discerni. B 20 fidelis B 21 quo o: co V, qua B 22 est B: esset V
 v nos B: om. V latere V: laceat (uel iaceat) B

ne quis pusillae forte sit mentis, pro sollicitudine ministerii nostri per Ezechielem prophetam domino specialiter uerba dicta proferimus: quod si inquit speculator uiderit gladium uenientem et non insonuerit bucina et populus se non custodierit ueneritque gladius et tulerit de his animam, ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem uero eius de manu speculatoris requiram. uidetis ecce, quae nos cura constringat, quae m̄data perterreant, ut, quod cauendum est, populis nec ipsis taceamus aduersis, quia magis uerendum est diuinis subiacere suppliciis et, cum possit caelestis uocis auditu quisquis se custodierit sine dubitatione saluari, speculatoris grauior fit reatus, si quemquam taciturnitas eius amiserit. 3 unde quae sint acta memoramus, cum Uitalis atque Misenus in nostro iudicio constituti causas mandatae sibi pro fide 15 legationis exponerent. quoniam astutiores sunt filiis lucis filii tenebrarum, praeuaricatores mandatae sibi legationis circumueniente magisque opprimente Acacio sunt reperti, ita ut, quantum famae mobilitate praecognitum est, constiterit eos praedicto contra formam praecepti prohibitum sui exhibuisse 20 4 famulatum: cum ob hoc specialiter directi fuissent, ut in ecclesia uobis audientibus eum corripere et Petro Alexandrina urbe secluso, quem sanctus Simplicius papa saepius

3 Ezech. 33, 6 16 cf. Luc. 16, 8

1 qui *B* pusille *VB* fortes sint mente *B* sollicitudinem *B*, solitudine *V* misterii *B* 2 nostri *om.* *V* domino *om.* *B*, <a> domino ρ^2 3 ficta *B* quodsinquid *B* speculator *V* uiderit gladium *B* et *Vulgata*: gladium uiderit *V* 4 insonauerit *B* bucinae populus *V* 5 que *om.* *V* cladius *V* 6 in *om.* *V* 7 manus peculatoris *V*: manus speculatoris *B* 8 uidentes *B* cura *om.* *B* 10 nec *B*: ne *V* quia *B*: quam *V* est *om.* *V* 11 supliciis *V* composset *B* caelestis *V* 13 grauior *V* fit *B*: sit *V* 14 mese-nus *ex* meseuus *corr.* *V*, misenū *B* 16 ligationis *B* as stutiores *B*: astucioris *V* sunt filiis *om.* *V* 17 ligationes *B* 18 oprimente *V* 19 famae *V*: fante *ut uid.* *B* 20 p̄ditum suis *B* exhibuisse *V* 21 fuisent *V* ut in *B*: utinam *V* 22 petro *V*: pro *B* 23 recluso *B* sanctus *V*: sanctae memoriae *B* symplicius *B*

poposcerat longinquo exilio relegandum, catholicis episcopis
 clericisque subueniretur et populis, isti coram uobis inter
 altaria ueneranda non solum Acacio, quod uetitum fuit, con-
 traria perpetranti sed isdem ipsis, ad quos directi fuerant
 5 euitandos, se nescientes communicasse dixerunt nec catholicis
 episcopis et clericis, quos persequeretur Acacius, callida
 seductione translatis subuenire uoluerunt, et cum se uniuersa,
 sicut illis mandata sunt, mentirentur egisse, lectis Acacii
 litteris, quas ipsi detulerant, manifestatum est eos sine ex-
 10 cusatione uidisse unum atque idem Petrum Acaciumque
 sentire, qui Petrum sancto Simplicio et ante episcopatum
 fuisse damnatum et ab episcopatus ipsius retulerat honore
 propulsum. . adiectum etiam tunc, cum ista in examinatione 5
 tractantur, quod Acacius Iohannem illum Tyriorum ecclesiae
 15 fecerit praesidere, qui Apamenis a Petro Antiochenae ecclesiae
 tyranno fuerat episcopus ordinatus sed minime receptus proprio
 ordinatore depulso eandem sedem non timuit occupare: quos
 tunc hypocrita Acacius ita fecit ab apostolica sede damnari,
 ut his etiam Christianorum uocabulum tolleretur, quod gesta
 20 apud eum habita manifestant. his ergo deterioribusque 6
 compertis Uitalem atque Misenum a sacerdotali collegio et
 sacrosancta communione suspendimus. Acacium quoque mem-
 bris Christi perniciosius inhaerentem et per ciuitates atque
 prouincias unam dei catholicam ecclesiam dissipantem inter

1 religandum *B* releg. ut catholicis *V* 2 clericisque *scripsi*: cle-
 ricis qui *B*, clericis *V*, *om. Bar.* 3 acatio *B*: accio *V* fuit *V*:
 fueram *B* 4 perpetrant////i *V*: perpetrantes *B* hisdem *B* directi
ex directa corr. V 5 senc////////scientes *V* dixit *V* acatholicis *B*
 7 translati *B* 8 illi *B* acaci *B* 9 est *om. B* 10 indisse *B*
 11 sancto *Thiel*: a sancto *V*, sanctae memoriae *B* 13 adiectum *V*,
corr. o: atque deiectum *B* comista *B* 14 tiriorum *V*: tyrorum *B*
 16 minime *B* 17 ordinatus sed pulso eundem *B* 18 ypocrita *V*
 20 apud deum *V* manifestant his *B*: manifestatis *V* que *om. B*
 21 mesenum *ex mesinum corr. V* colligio *B* 22 sacrosanctae *B*
 membris *V* 23 inhaerentem *VB*: inhaerentem *Car.* 24 dei *B*: de fide *V*
Car. catholicam (catholica *Car. et fort. ras. iam a man. post.*) eccle-
 siam *V*: ecclesiam atque catholicam *B*

episcopos sanctos atque inter Christianos iudicauimus non
 haberi. qualiter enim fieri poterat, ut sciendens tunicam Christi,
 quam nec crucifigentes eum diuidere ausi sunt, in numero
 7 fidelium censeretur? igitur omnia, quae nobis in timore
 dei competunt, cogitantes et peridentes, ne totiens extincta 5
 Eutychnae pestis haereseos, cuius Acacius defensor est et
 patronus, serpens ut cancer Christi membra disperderet, eum
 iam tunc a corpore ecclesiastico ut partem putridam anathe-
 matis sententia memoramus abscisum, dominicis eloquiis
 obsequentes: si oculus tuus aut pes scandalizauerit 10
 8 te, abscide eum et proice abs te. et ut caritas
 uestra possit agnoscere uenerandas synodos Nicaenam et
 Ephesenam priorem atque Calchedonensem contra Nestorium
 et Eutychetem impiissimum nos tenere, post illam sententiam,
 quae in Acacium perturbatorem totius Orientis ecclesiae dicta 15
 est, his quoque nunc iterum congregati ad uos utimur
 litteris memoratam subdendo sententiam, quam placuit per
 Tutum defensorem ecclesiae Acacio dirigi, ne uolentes aliqui
 circumscribere ueritatem malignissimis blandimentis simpli-
 ciores quosque seducant. nam si terra marique orthodoxis 20
 non ponerentur insidiae, plurimi ex nobis cum eadem contra
 9 Acacium sententia uenire potuissent. unde nunc causa Antio-
 chenaee ecclesiae apud beatissimum Petrum apostolum collecti

10 Matth. 18, 8 sq.

1 sanctos *om. B* inter *om. B* 2 excendens *B* 3 eam *B*
 4 omnia *supra lin. add. V* 5 praeuidentes *Car.* extincte eutychnae
 6 pestes hereticos *B* 7 carcer *B* disperderet *V*: dissiparet *B*
 8 anathematis *B*: anathematizantes *V.* 9 sententiae *B*
 memoratus *V* absisum *V* 11 abside *V* abs *secundum Vulgatam*
 α: as *V*, a *B* 12 ueneranda *VB, corr. o* synodus *V* et *om. B*
 14 euticem *B* 15 dictata *B* 16 ceterum *V* congregati *ex congregatu*
 corr. *V* ad uos utimur *scripsi*: ad uos utimus *B*, adutimur *V*
 17 sententia *B* quam *om. V* 18 totum *B* acacium *B* aliquid *B*
 19 circumcribere *V* malignisimis *V* 20 quoque *V* mari *om. B*
 22 causam antiocene *B* 23 beatissimum *V* collectis *B*

rursus dilectioni uestrae morem, qui apud nos semper optinuit, properauimus indicare: quotiens intra Italiam propter ecclesiasticas causas, praecipue fidei, colliguntur domini sacerdotes, haec consuetudo retinetur, ut successor praesulum
 5 sedis apostolicae ex persona cunctorum totius Italiae sacerdotum iuxta sollicitudinem sibi ecclesiarum omnium competentem cuncta constituat, qui caput est omnium domino ad beatum Petrum apostolum dicente: tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam et portae
 10 inferi non praeualebunt aduersus eam. quam uocem sequentes trecenti decem et octo sancti patres apud Nicaeam congregati confirmationem rerum atque auctoritatem sanctae Romanae ecclesiae detulerunt, quae utraque usque ad aetatem nostram successiones omnes Christi gratia praestante custodiunt. quod ergo placuit sanctae synodo apud
 15 beatum Petrum apostolum, sicut diximus, per Tutum ecclesiae defensorem beatissimus uir Felix caput nostrum papa et archiepiscopus indicauit <et> in subditis continetur. sic
 20 autem Acacius impietatem pestiferae dominationis tetendit, ut etiam deiectus insultet, ut excisus saeuire non desinat et, cum omnino extra corpus habeatur ecclesiae, eius tamen membra dilaceret et de se scriptum esse testetur: impius

8 Matth. 16, 18 22 Prou. 18, 3

1 dilectionis *V* more *B* 2 prosperauimus *B* 3 praecipua *V*
 4 haec *om.* *V* praesulem *B* 5 sacer sacerdotum *V* 6 iuxta sollicitudinem *V* omnibus *V* 7 qui *V*: quia *B* capud *V* 8 apłom *V* dicentem *B* 9 hedificabo *B* 10 inferi *B* *Vulgata*: inferni *V* 12 confirmatione *B* auctoritate *B* 13 que *V*, que *B*: quam *Car.* utraque *B*: utranque *V*, utramque *o* 15 apud *B* et ante *corr.* *V* 16 <et> per *coni.* *Thiel* 17 <et>.beatiss. *Car.* 18 archiepiscopus *ex* archiepiscopis *corr.* *V*: archiepiscopi *B* iudicauit *VB*, *corr.* *Thiel* et inseruit: *om.* *VB* sic *Bar.*: sicut *V*, si *B* 19 dominationis *B*: damnationis *ex* damnaciones *V* 20 insultit *B* ut *V*: et *B* excicus *B*. *correxi*: scissus *V* 21 cum omnino *V*: communitio *B* 22 menbra *V* delaceret *B* et ante *corr.* *V* et de se, *V*: ut *B* testatur *B* impiis *B*

cum peruenerit in profundum malorum, contemnit, adiciens deteriora prioribus uiuos persequendo iam mortuus. cuius anima grauiter delinquendo conditionem secundae mortis incurrit, quia Calendione episcopo sancto, quemadmodum cognouimus, nuper eiecto Petrum totiens et a se ante damnatum in eius misit ecclesiam, ita ut plurimi, si uerum est, catholici cesserint relictis suis sedibus sacerdotes et nostrae proiectae sint porcis et canibus margaritae. uerumtamen neminem terreat, quod damnatus Acacius non quiescit, elisus est satanas et tamen operatur et opera eius uicit Christus et uincit et tamen nec adhuc hostis absistit. et quia certum est nobis meminisse uos etiam propheticae lectionis nec aliquid habere contra consistentia castra formidinis, oportunitissime cohortamur, ut spectantes dominum, sicut et nos, perseueretis in finem et sententiam, quam reperitis in subditis, animo constanti retineatis. ne quid autem maligne in litteris nostris mutari apud prauissimas mentes aut aliter interpretari possit, primum clementissimo principi, sicut oportuit, supplicantes has easdem litteras trinas ad dilectionem uestram, clerum plebemque et amplissimum senatum direximus, quibus singuli uniuersique subscripsimus diuinum petentes auxilium, ut uitatis insidiis haec ad uos scripta faciat

8 cf. Matth. 7, 6 13 Psalm. 26, 3

1 uenerit *B* contemnit *B* 2 uiuos *B*: uobis *V*, *om.* *Car.* 3 mortuos *VB*, *corr.* *Hartel* cuius *B*: cui es *V*, eius *Bar.* derelinquendo *B* 4 quia *B*: qui *V* calcedonae *B* sancto *om.* *B* 5 aut eiecto aut electo *B*: electo *V* ante a se *trsp.* *B* 6 ^{ne} *mut* eccl'a *B* si *ex* suo *corr.* et uerū *in ras.* *scripsit* *V* 10 et opera eius *om.* *V* 11 et tamen *om.* *V* ostis adsistit *V* 13 ne *B* 14 oportunitis *B* ut *om.* *V* expectantes *B* 15 perseberetis *V*, perseueritis *B* fidem *B* repperitis *VB*, 16 constantio *B* retineatis *om.* *B* malignae *B* 17 nutari *B* 18 primo *V* 19 suplicantis *V* eadem *B* trinas *B*: nostras *V* 20 clerum plerumque amplissimum qui sanatum diriximus *B* 21 subscrissimus *V* 22 ad uos *V*: duo *B* facias *V*

peruenire. Dat. III. Nonarum Octobr. Symmacho u. c. consule.
 ET ALIA MANU: Deus uos incolumes custodiat, filii dilectissimi- 14
 mi. ET SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM: Candidus Tiburtinae ciui-
 tatis episcopus Petro Alexandrinae ecclesiae peruasori et Acacio
 5 quondam ecclesiae Constantinopolitanae nec non etiam Petro
 Antiocheno ab episcopatu et Christianorum numero olim iure
 et merito segregatis omnibusque sequacibus eorum sequens
 auctoritatem sedis apostolicae secundum desiderium nostrum
 iuxta ecclesiae statum catholica deliberatione prolatam ana-
 10 thema dicens subscripsi. ET QUADRAGINTA DUO EPISCOPI
 SIMILITER SUBSCRIPSERUNT.

1 Dat. III. nonv̄ ocbr̄ symacho ūc. coñsol̄ B: om. V 2 et alia manu
 usque ad finem epistulae om. B filii V 3 suscepiones V, corr. o²
 6 episcopatus V, correxi 9 iusta V, corr. ρ

(71.)

INCIPIT EPISTOLA FELICIS PAPAE URBIS ROMAE AD PETRUM ANTI-
 OCHENUM DEPONENS EUM QUIA PASSIONEM CORPORIS CHRISTI IN
 TRINITATE PRAEDICABAT DICENS SANCTUS DEUS SANCTUS FORTIS
 SANCTUS IMMORTALIS QUI CRUCIFIXUS ES PROPTER NOS⁵.

Quoniam pestiferis doctrinis inbutus <es in> impietate uerbo-
 rum et non decreuisti sequi praeordinatos sanctos patres, qui
 sedem beatae memoriae Ignatii gloriosi martyris ornauerunt (quo
 2 etiam cum sis indignus, nescio quemadmodum adeptus fueris
 principatum et sceleribus tuis profanis impiisque dogmatibus 10
 inferre putaueris ecclesiae catholicae nouitatem, ut non propter
 nos Christum crucifixum dicas, sed passionem impassibili deo
 iniquissime intulisti et immortalis spiritui mortem adponere
 praesumpsisti nec exterritus es, quae tibi a sanctis euangelis
 et apostolis et uiris beatissimis ac probatissimis patribus 15
 tradita non sunt, [sed] callidis haec commentis astruere et

71. *Epistulas 71—78 spurias esse post alios demonstravi* 'Nach-
 richten der k. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, philol.-histor.
 Klasse 1894^p p. 122 sq. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 326;
 Bar. ad a. 483, 66; Collect. Concil.; Fronto Ducaeus in editione Ioan-
 nis Zonarae commentariorum (Lut. Par. 1618) 545. aliam uersionem
 Latinam primus ed. Merlinus, Concil. general. II fol. 4. 2 INCIPIT..
 ANTIOCHENUM om. B linea ad supplendum titulum uacua relicta a pe-
 trum antiocheneum V 3 passione B 5 es V: est B post propter
 nos B addit: id est aut totam trinitatem quae unus deus est crucifixam
 aut solum filium in sua deitate crucifixum. separans patrem et spiritum
 sanctum a filiitate et fortitudine et immortalitatem diuidens sanctam et
 indiuiduam trinitatis deitatem unam partem dicens mortalem. immortales
 autem duas. has epistolas in greco inuenimus de latino tranlatas quas
 nunc iterum de greco in latino necessitate compolsi scripsimus propter
 hereticos. quorum ad extrema cf. ea quae subscripsit epistulae cod. V
 6 pestiferam B es in addidi impietatem V 7 decreuisti
 scripsi: decreuistis B, creuisti V 8 egnatii V martires ordinaue-
 runt V 9 indinus V quemammodum B 10 sceleribus V: ex
 celestibus B profanos B, prophanus V, corr. o² impiis quae B
 12 passione impassibili V 14 psumsisti V es V: ea B 16 non
 supra linea B sed VB: deleui

(71.)

Φίληκος ἐπισκοπου Ῥώμης πρὸς τὸν αὐτὸν Πέτρον καθαι-
ροῦσα αὐτόν.

Ἐπειδὴ δυστυχῶς ἐξεμαγεύθη ἐν ἀσεβείᾳ λόγων καὶ οὐκ ἔκρι-
5 νας εἶσαι τοῖς προτεταγμένοις ἀγίοις πατράσι τοῖς κατακοσμήσασιν
τὸν θρόνον τοῦ τῆς μακαρίας μνήμης καὶ πολυάθλου Ἰγνατίου
τοῦ μάρτυρος, οὗ καὶ ἀνάξιος ὢν οὐκ οἶδα ὅπως ἐμπεπήδηκας 2
ἄρξαι, καὶ νόμοις σου βεβήλοις καὶ ἀσεβέσι δόγμασι καινοτομίαν
τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐνέκρινας τοῦ μὴ Χριστὸν σταυρωθέντα
10 δι' ἡμᾶς δεῖν εἰπεῖν ἀλλὰ πάθος τῷ ἀπαθεῖ θεῷ ἀνόμως ἐπ-
εισάξαι καὶ τῷ ἀθανάτῳ πνεύματι θάνατον ἐπιθεῖναι καὶ οὐκ ἐφρι-
κιάσας, ἃ οὐ παρεδέξω ἔκ τε τῶν θείων εὐαγγελίων, καὶ ἀποστόλων
καὶ τῶν ἀνδραγαθησάντων εὐφήμων πατέρων, κακίστως ἐπισοφισά-
μενος ταῦτα ἐπιστροβῆσαι καὶ οἰκείας φρονήσεως λύμην ἐμπαρα-

Verba graeca, quorum uetusta uersio Latina Auellanae inserta est, e codicibus edd. Fronto Ducaeus l. c. 545 et Binius Concil. gener. ed. 2 tom. II 1 p. 777; de codicibus a me adhibitis (a = Monac. gr. 186, e = Paris. Fonds grec. 418, o = .Ottobon. graec. 28, g = Uindob. Hist. gr. XLV, h = Paris. Fonds grec 419) cf. Prolegomena cap. III et 'Nachrichten der k. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, philol.-histor. Klasse, 1894' p. 119 sqq. 2 ante Φίληκος (sic) add. Ἐπιστολὴ g man. rec. ἐπίσκοπος g 4 δυστυχῶς gh: δυστήνων aeo 5 πατράσι aeo: ἀνδράσι gh 6 καὶ πολυάθλου om. a 7 οἶδ' eo 8 ἄρξαι gh νόμοις eo 10 δεῖ ante correctionem manus recentioris e 11 πνεύματι ag et corr. ex πατρί h man. 1 ut uidetur: πατρί eo 14 ταῦτα bis h οἰκείαν aeo

sensum proprii languoris et huius haereseos scandalum simplicioribus inculcare, ita ut nec similia prioribus uideantur haeresibus sed multipliciter potius haec transcendant, nec ambulare in ueritate nec nostris duabus epistolis aurem uolui-
 3 isti commodare): nunc igitur sum exorsus aduersum te pro-
 ferre sententiam, magis autem summus princeps pastorum Petrus, qui inter sanctorum apostolorum praeconia ueredicus est, et non solum aduersum te, qui eius nominis, non sententiae neque fidei par esse cognosceris, quoniam ultra modum ab eius intentione recta et inuiolabili fide deuiasti, 10
 sed etiam aduersum eos, qui non erubescerent euangelorum uenerabilium characteres neque horum sequacium apostolorum perfectorumque uirorum doctorumque sermones inconstanti sententia iniquis traditionibus tuis incumbunt, ita ut malae
 4 sectae delectabiliter reuera sequantur amaritudinem nec huius-
 modi execrabilem auersentur impietatem. dicimus ergo tibi sicut etiam illis: quoniam dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui aequitatem, dilexisti omnia uerba praecipitationis, linguam dolosam, propterea destruet te deus in
 finem, non solum ab Antiochenae ecclesiae sede sed etiam ab omni ciuitate. etenim sit tibi haec fixa damnatio a me et ab his, qui sub me constituti episcopales sedes gubernare noscuntur, et Acacio Constantinopolitanae ecclesiae pastore et

17 Psalm. 51, 5—7

1 sensu *B* langoris *B* symplioribus insociare ut nec *B* 2 uideatur *V* 3 multiplicer *B* 4 aurem duabus epistolis *trsp.* *B* uolui-
 istis *B* 5 nun *B* 6 sumus *VB. corr. o* pastorum *B*: apostolorum *V* 7 ueredicus *B*, ueridicus *V*; *num* <uere> ueredicus? 9 pars *B*
 cognoscens *V* 10 recta et *B*: recte *V* inuolabili *B* 11 set iam *V*
 aduersum *V*: ad|sus *B* os *V* euangeliorum *B* 12 characteres *V*.
 cabracteres *B* 13 perfectorumque *V*: perfectorum *B* 15 reuersa *V*
 16 auersantur *Car.* impietatem *om. B* 18 aequitate *V* 19 omni *B*
 20 linguam *V*: in linguam *B*, et linguam *Car.* 21 antyochoaenae *V*,
 antiocenge *B* sedem *VB, corr. o* 22 sit *B*: sia *V* a me *V*: ante *B*
 23 is *V* summe constitutis *B* 24 eccl. Constantinop. *trsp. B*

θέσθαι τοῖς ἀπλουστέροις καὶ σκάνδαλον τοιαύτης αἵρέσεως, ὡς
 οὐδὲ ἴσα ταῖς προτέραις αἵρέσεσιν ἀνθεῖν, ὑπεράγειν δὲ μᾶλλον
 πολλαχῶς, καὶ οὐχ ὄρησας τῇ ἀληθείᾳ καὶ τοῖς ἐπὶ δις γράμμα-
 σιν ἡμῶν ἐνωτίσασθαι, νῦν ἠρξάμην ἀποφήνασθαι κατὰ σου, 3
 5 μᾶλλον δὲ ὁ κορυφαϊότατος τῶν ποιμαντικῶν θρόνων, ὁ ἐν ἀγίαις
 εὐφημίαις κομῶν, ὁ ἄριστος τῶν ἀποστόλων ἀληθῶς, Πέτρος· οὐ
 μόνον δὲ κατὰ σοῦ, ὅς αὐτοῦ τῷ ὀνόματι ἔπισος εἶ ἀλλ' οὐ τῇ
 γνώμῃ οὐδὲ τῇ πίστει, ὅτι ὑπεράγαν ἐκ τούτου ἐκκεκλικῶς εἶ τοῦ
 ὀρθοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀμωμῆτου πίστεως, ἀλλὰ μὴν καὶ κατὰ τῶν
 10 μὴ ἐρυθριασάντων τοὺς τῶν σεπτῶν εὐαγγελιστῶν χαρακτῆρας καὶ τῶν
 τούτοις ἐπομένων ἀποστόλων καὶ τελείων ἀνδρῶν διδασκάλων τοὺς
 λόγους, ἀστάτῳ γνώμῃ ἐπερειδομένων τῇ ἐκ σοῦ παρανομουμένη
 ἐκθέσει, ὡς ἡδύτατα περιέπεσθαι ἐπὶ τὸ τῆς κακοδοξίας ὄντως
 πικρότατον, καὶ οὐκ ἀποστραφέντων τὴν τοιάνδε δυσσέβειαν.
 15 λέξομεν οὖν σοὶ ὡς καὶ κατ' ἐκείνων· ἐπειδὴ ἠγάπησας κα- 4
 κίαν ὑπὲρ <ἀγαθωσύνην, ἀδικίαν ὑπὲρ> τὸ λαλῆ-
 σαι δικαιοσύνην, ἠγάπησας πάντα ῥήματα κατα-
 ποντισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν, διὰ τοῦτο ὁ θεὸς
 καθέλοι σε εἰς τέλος, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλη-
 20 σίας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης πόλεως. καὶ γε πεπαγιωμένη ἔστω σου
 ἡ καθαίρεσις αὕτη ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν διεπόντων μετ' ἐμοῦ τὸν
 ἀποστολικὸν θρόνον καὶ Ἀκακίου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν

1 τοὺς ἀπλουστέρους gh 2 ἴσα a 3 ἐπὶ δις agh: πρὸς σὲ eo 4 ἐνωτί-
 σασθαι agh: πεισθῆναι eo 6 κοσμῶν gh 7 ὅς αὐτοῦ *scripsi*: οἷς aeogh
 τῷ ὀνόματι eo: τὸ ὄνομα agh ἔπισος (ἐπίσος gh) εἶ eoqh: ἐπισουσεῖ a
 8 ἐκκεκλικῶς εἶ eoqh: ἐκκεκλικόσι a τοῦ om. h 10 μὴ eo: om. agh
 12 ἀστάτῳ aeο: ἀστάκτω h, ἀτάκτω g ἐπερειδομένων eo: ἐπερειδομένους
 agh παραμιμουμένη g, παραμιμένη h 13 τῆς om. a 14 οὐκ om. a
 τοιαύτην a 15 ἠγάπησας . . δικαιοσύνην om. a 16 ἀγαθωσύνην ἀδικίαν
 ὑπὲρ *inserui ex psalmo*: om. eoqh τὸ eo: τοῦ gh 17 πάντα τὰ h
 19 καθέλοι eo *cum septuaginta interpretibus*: καθελεῖ agh οὐ μόνον ἀπὸ
 τῆς eo: ἀπὸ τῆς οὐ μόνον agh 20 *fort.* καὶ γὰρ πεπαγιωμένως aeο σου
 om. gh 21 μετ' ἐμοῦ eoqh: κατ' ἐμὲ a 22 κωνσταντινουπόλεως g

uenerabilibus episcopis eius iuri subiectis, tamquam et ipsis
 5 minime consentientibus tuis commentis. aliquando siquidem
 dixisti trinitatem propter nos crucifixam et non Christum,
 aliquando uero mortalem spiritum Manichaei secutus errorem,
 aliquando autem haec fugiens nostrorum sermonum pignoribus
 increpatus Christum post mortalem spiritum passionem
 6 sustinuisse dixisti sicut Samosatenus et Nestorius unum
 filium diuidentes in dualitatem filiorum; et quia in hoc
 putasti non immorandum, ad peiora uenisti, ut hymni, quos
 cherubim cum tremore trinitatis incessanter emittunt, ad
 trinitatem glorificandam non referantur sed ut totus hymnus
 ad filium deducatur, confirmare uolens sententiam uelut cancer
 serpentem, quam aduersus simplices extulisti, et hinc omnium
 haereseum laqueis praecipitatus es a ueritate declinando nec
 praedicando propter nos Christum crucifixum unigenitum dei
 15 filium, qui in medio patris et sancti spiritus pie glorificatur.
 7 quid enim hoc erit damnabilius, quam cum a uobis pater et
 spiritus sanctus fiat inglorius et calumnia seraphim inferatur,
 quando non trinitatem glorificare credantur cum dicunt: sanctus
 20 sanctus sanctus sed solam filii personam? quae
 infernalis haeresis ita crudeliter ut uos inuerecunda fuit?
 8 uerum tamen adhuc in ista discurrentes nouiter usque ad
 fundamenta blasphemiorum dei pertingitis filium patrem et
 spiritum sanctum dicentes, Sabellium sectamini et confusionem
 inducitis et trinitatis confessionem pariter abnegatis, in qua
 9 baptizati sumus et credimus et fatemur. quis ergo non

19 Esai. 6, 3

1 eiusdem *B* iuris *VB*, corr. *o*² subiectis *V* 2 minimeae *B*
 commentis *B*: commenti sed *V* 4 manichei secutus *V*: manicheis
 eantus *B* 7 samosatenus *B*: paulus samosatenus *V* 8 dualita *V*
 quia in *B*: quam *V* 9 ymni quos *V*: tymnidicos *B* 10 cherubin *VB*
 emittunt *V* 11 ymnus *VB* 12 dedecantur *V* uellut *V* 13 ex-
 stulisti *V* 15 christum propter nos *trsp.* *B* 16 pie *B*: pi *V* 17 damna-
 uilius quam uobis *B* 18 seraphin *B* 19 quando *B*: quam quando *V*
 20 sola *B* filii *om.* *V* 21 inuerecūda *V* 22 discurrentes *V* 23 blasphe-
 miarum *p* 24 sanctum spiritum *trsp.* *B* 25 inducitis et trinitatis confes-
 sionem *in textu omissa in marg. add. V man. 1* 26 batizati *V*

ἐκκλησίας ποιμένος καὶ τῶν αὐτῶ τιμίων ὑποκειμένων ἐπισκόπων
ὡς καὶ τῶν αὐτῶν μὴ ἀνασχομένων <τῶν σῶν> ὑπομνημάτων.
ὅτε μὲν γὰρ ἔφης τριάδα δι' ἡμᾶς σταυρωθῆναι καὶ οὐχὶ Χριστὸν, 5
ὅτε δὲ τὸ ἀθάνατον πνεῦμα μανιχαΐζων, ὅτε δὲ ἐκ τούτων φυγῶν
5 διακατελεγχόμενος ὑπὸ τῶν ἐμῶν ὑποθηκῶν καὶ λόγων Χριστὸν
μετὰ τὸ ἀθάνατον πνεῦμα ἔλεξας ὑπομεμενηκέναι τὸ πάθος ὡς ὁ
Σαμοσατεὺς καὶ Νεστόριος τὸν ἕνα υἱὸν διχάζοντες εἰς δυάδα υἱῶν,
ὅτε δὲ καὶ ἐπὶ τούτῳ εἶξας μὴ διασύρεσθαι ἤκεις ἐπὶ τὸ κάκιον 6
τὸ τὸν χερουβικὸν ὕμνον εὐπαρέδρῳ τρόμῳ ἀνενδοιάστως ὡσαύτως
10 τὴν τριάδα μὴ δοξολογεῖν ἀλλὰ τὸν πάντα ὕμνον εἰς τὸν υἱὸν ἄγειν,
ἐθέλων ἐνοστήσασθαι ἦν κατὰ τῶν ἀκάκων ἐξήνεγκας νομῆς γάγ-
γραιναι καὶ παντοίαις ἐντεῦθεν ἀγχόναις αἰρέσεων μεγίστως περι-
κρημνιζόμενος, ἐκνεύων τῆς ἀληθείας τοῦ τὸν Χριστὸν μὴ κηρύτ-
τειν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα τὸν μονογενῆ τοῦ θεοῦ υἱὸν τὸν ἐν
15 μέσῳ πατρὸς καὶ ἁγίου πνεύματος εὐσεβῶς δοξολογούμενον. τί γὰρ 7
τούτου ἀπαγορευτικώτερον, πατρὸς παρ' ὕμῶν καὶ ἁγίου πνεύματος
ἀδοξουμένου καὶ συκοφαντίαν τοῖς σεραφίμ ὕμῶν παρεισφερόντων,
ὅτι οὐ τὴν τριάδα φάσκουσι δοξολογεῖν „ἅγιος ἅγιος ἅγιος“ ἀλλὰ
μονοπροσώπως τὸν υἱόν; καὶ ποία φαραγγώδης αἰρέσεων οὕτως
20 ἀπηναισχύντηκεν ὡς ὑμεῖς; πλὴν καὶ ἐν τούτῳ διατρέχοντες ἔτι 8
καινοτέρως ἐπέβητε ταῖς στραγγαλιώδεσι τῶν ὑπὸ θεοῦ ἀπειπαμένων
δυσφημιῶν· τὸν υἱὸν πατέρα καὶ ἅγιον πνεῦμα λέγοντες σαβελλιανί-
ζοντες καὶ συναλείφειν κρίνοντες τὴν τριάδα ὁμολόγως ἀπηρνή-
σασθε, εἰς ἣν ἐβαπτίσθημεν καὶ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν.
25 τίς οὖν οὐκ ἀποδύρεται τοὺς οὕτω φάσκοντας περὶ τοῦ τρισαγίου 9

1 *post* ὑποκειμένων *add.* ὑπερορία a, περιορίαν g, περιορί h (περιορίων *Binius*) 2 ὡς eo: *om.* agh ἀνασχομένων *scripsi*: ἀνασχομένῳ a, ἀνα-
σχόμενον eo, ἀνασχόμενος gh, ἀνασχομένου *Fronto Duc.* τῶν σῶν *addidi*
3 ὅτε eo 4 ὅτε h, ὅτε eo ὅτε eo διαφυγῶν eo 5 διακατελεγχόμε-
νος eo: δι' ἃ κατελεγχόμενος agh 6 τὸ πάθος ὡς ὁ... Νεστόριος eo:
ὡς ὁ... Νεστόριος τὸ πάθος agh 8 ὅτε *scripsi*: ὅτε aeogh, ὅτι *expressit*
interpretes δὲ eo: *om.* agh τούτω eo: τούτω agh εἶξας gh 10 ἄγειν
agh: λέγειν eo 11 νομῆς aeogh: γνώμης *expressit interpretes* 15 εὐσεβῶς
om. a 16 ἡμῶν g 20 ἀπηναισχύντησέν aeo

lugeat talia dicentes de sancta et inuiolabili trinitate? hoc
 mihi ualde conuenit abnegare [consolari] et planctum sufficienter
 effundere, cum in hoc simplicium animae fuerint captiuatae,
 quae tunc rem impiam uelut piam diuulgauerunt. quos etiam
 iudicamus extraneos ab orthodoxa fide ecclesiaeque catholica
 et communione gloriosi nostri principis Petri, qui clauis regni
 10 caelorum a nostro saluatore percepit. qui ergo uoluerint
 esse communicatores apostoli, eius quoque doctrinam sequantur
 dicendo et credendo Christum propter nos crucifixum neque
 eum negando sicut Petrus, qui nuper damnatus est, eo quod
 10 praue et nefande in hymno trisagio nouiter introduxit 'qui
 crucifixus es propter nos, scientes, quia non trinitatem cruci-
 fixam ab apostolis accepistis neque patrem neque spiritum
 11 sanctum, nisi carne filium dei unigenitum solum. igitur
 fugite ab huius communione sacrilega, et ero uester socius
 15 atque communicator et uos quoque mei, peste dolosa a uestra
 rectitudine procul expulsa. custodite Christi discipuli, mei
 autem filii, traditiones, quas a sacris uoluminibus accepistis.
 EXPLICIT EPISTOLA PAPAE FELICIS AD PETRUM ANTIOCHENUM DAM-
 NANS EUM. QVAE EPISTOLA ANTE DAMNATIONEM ACACII [QUONIAM] 20
 QUANTUM EIUS TEXTUS INDICAT CONPERITUR SCRIPTA. SED QUIA
 CUM ALIORUM LITTERIS AD EUNDEM PETRUM DIRECTIS IN GRAECO
 UOLUMINE INUENIMUS DE LATINO TRANSLATAS, QUAS NUNC ITERUM
 DE GRAECO IN LATINUM NECESSITATE COMPULSI TRANSFERENTES
 DESCRIPSIMUS PROPTER HAERETICORUM INSIDIAS ET SUPRA SCRIPTIS 25
 EPISTOLIS EIUSDEM PAPAE CONECTIMUS.

2 abnegare *scripsi*: allegare *V*, negare *B* consolari *VB*, *del. Car.* suf-
 ficient *V* 3 simplicium *o* 4 impiam deuulgauerunt (*om. uelut piam*) *B*
 quosedem *B* 5 ecclesiae quae catholica *B*, ecclesiaeque catholice *V*, *correx*
 7 saluatorem *B* 9 crucifixum *V* 10 gando *V* ^{ne} per *V* 11 nefandę *V*:
 nefandi *B* ymno trisagio *B*: ymnos trisagion *V* quia *B* 12 est *V*
 pro nobis *B* trinitatem *ex* trinitates *corr. B* 14 carnē *VB*, *corr. a*
man. post filium *B*: Christum filium *V* 15 lacrilega *V* uestris *B*
 17 custodiate *V* 19 explicit epistola felix papae urbis romae ad
 petrum antiochenum damnans eum *B reliquis omissis, sed cf. ea quae*
hic codex titulo subiungit antiochenum *V* 20 quoniam *deleui* 23 quas
non mutandum; cf. titulum in B

τοῦ ἀχράντου; ὁ ἐμοὶ λίαν πρέπει ἀπείρασθαι καὶ κλαυθμὸν δοῦ-
 ναι ἐπαξίως τῶν ἐπὶ τούτῳ διασυλωμένων ἀπλουστέρων ψυχῶν τῶν
 τὸ ἀσεβὲς ὡς εὐσεβὲς δραματουρηγῶντων. οὓς καὶ ἄλλοτρίους
 ἡγούμεθα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
 5 καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ ἡμῶν ἡγουμένου ἐνδόξου προέδρου Πέτρου
 τοῦ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας παρὰ τοῦ σωτήρος ἡμῶν εἰληφότος. οἱ δὲ 10
 τοῦ ἀποστόλου θέλοντες εἶναι κοινωνοὶ ἄγονται καὶ τῇ διδαχῇ
 αὐτοῦ τοῦ τὸν Χριστὸν φάσκειν καὶ πιστεύειν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα
 καὶ μὴ τοῦτον ἀπαρνήσασθαι, ὡς καὶ ὁ ἀρτίως καθηρημένος
 10 Πέτρος διὰ τὸ ἀλλοκότως καὶ δυσμενῶς ἐν τῷ τρισαγίῳ προσκεκαι-
 νοτομηκέναι τὸ ὁ σταυρωθεῖς δι' ἡμᾶς, εἰδότες ὅτι οὐ τριάδα
 παρὰ τῶν ἀποστόλων σταυρωθεῖσαν παρεδέξασθε, οὐ πατέρα, οὐ
 πνεῦμα ἅγιον, εἰ μὴ σαρκὶ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τὸν μονογενῆ μονώτα-
 τον. φεύγετε τοίνυν ἀπὸ τῆς δυσμενοῦς τούτου κοινωνίας, καὶ 11
 15 ἔσομαι ὑμῶν κοινωνός, καθότι καὶ ὑμεῖς ἐμοί, τοῦ δολεροῦ φάσ-
 ματος πόρρω ὑμῶν τῆς ὀρθοδοξίας ἐκπεπηδηκότες· φυλάξατε
 Χριστοῦ μαθηταί, ἐμοῦ δὲ υἱοί, τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε ἀπὸ
 τῶν θείων γραφῶν.

1 κλαυθμὸν gh   2 τούτω αeo: τούτων g, τούτο h   8 αὐτοῦ eo: τούτου
 agh   10 Πέτρος διαλλοκότως a   ἐν τῷ τρισαγίῳ om. a   11 ὁ om. a
 12 παρεδέξασθε h, παρεδέξασθε ex παρεδέξασθαι corr. g man. 2   13 εἰ
 μὴ aeog: εἰμὶ h   14 καὶ ἔσομαι ὑμῶν κοινωνός om. a   15 ἔσομαι ex
 ἔσωμαι o man. 2   16 ἡμῶν a

(72.)

INCIPIIT EPISTOLA QUINTIANI EPISCOPI ASCULANI AD EUNDEM
PETRUM ANTIOCHENUM SCRIPTA.

Multifarie multisque modis a ueritate declinasti, karis-
sime, agendo quae sunt dominico sacramento contraria, non se-
quendo euangelia aut apostolos seu sanctos patres. grauiter enim
fert, quando aduersus eos introduxisti ecclesiae catholicae noui-
tatem: uerum tamen noluisti ab hac multis tibi episcopis denun-
tiantibus abstinere, maxime sanctissimo papa Felice, quatenus
ab hac recederes et rectus atque orthodoxus in praedicatione
saluberrima permaneres, sed inlaqueatus haeresibus scripturae
diuinae talentum in terra celasti nec eum potius in mensam
proponere decreuisti, hoc est sanam in hominum corde doc-
trinam, sed e diuerso seminasti zizaniam. quis ergo te
amplius sustinebit subuertentem euangelium Christi? non ex
utrisque unum filium, ex duabus naturis et in duabus, dominum
nostrum Iesum Christum, et hunc propter nos crucifixum
praedicantem sed peruersa nouitate ad hoc cessantem dicere
crucifixum deum fortem inmortalem, tamquam unam trinitatis
essentiam crucifixam. et non solum hoc sed etiam unam
naturam dei uerbi carnisque dixisti. quod si una natura est

4 Hebr. 1, 1 11—13 cf. Matth. 25, 25 et 27 15 cf. Gal. 1, 7

72. B = Berolin. lat. 79. Duodecim damnationes in fine epistolae
additas exhibet etiam K = Paris. lat. 12098, cuius lectiones et hic et
in epp. 78 et 79 debeo Erico Bethe amico meo. epistolam ex codice
B ed. Fronto Duc. l. c. 553, qui tamen nonnumquam interpolauit uerba
alterius Latinae uersionis primum editae a Merlino, Concil. general
II fol. 4^b. 2 B titulum omittit linea uacua relicta, cui Sirmondus
inscripsit Quintiani episcopi ad Petrum Fullonem, sed argumenti instar
praemittit: quia non oportet passibilem dicere trinitatem 3 ANTYOCHENUM V
4 multifariae VB declinasti carissime B: karissime declinasti V
5 agendi B domino V 6 seu V: et B 7 eas V 10 hac B: ac V
recederis B 11 inlaqueatus V: inlaqueatos B 12 celesti V nec V:
n&B inmensam B, i mensa V 13 est om. B homine V corde|de B;
fort. corda 14 sede V: sed de B fort. zizania te amplius B: tam-
plius V 15 sustinuit B ex utrisque V: eutrius que B 18 nobitate ab B
cessante VB, correxi 21 carnisquae V dixist B. una|tura V

(72.)

Ἐπιστολὴ Κωντιανοῦ ἐπισκόπου Ἀσκουλιανῶν. πρὸς Πέτρον
ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐξένευσας, ἀγαπητὲ, τῆς ἀληθείας
5 τῶναντία πράττων τοῦ δεσποτικοῦ μυστηρίου, μὴ ἐπόμενος τοῖς
εὐαγγελίοις ἦτοι τοῖς ἀποστόλοις ἦτοι τοῖς ἀγίοις πατράσι· καὶ γὰρ
βαρέως φέρει κατ' αὐτῶν καινοτομίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
ἢ ἐκθεσίς σου, καὶ μέντοι γε οὐκ ἀπείπω ταύτην πολλῶν ἐπισκόπων
ὑπομεμνηκότων σε, μάλιστα τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Φίληκος,
10 τοῦ ταύτης ἀποστραφῆναί σε καὶ εὐθὴ καὶ ὀρθότομον εἶναι τοῦ
σωτηρίου κηρύγματος· ἀλλ' οὖν γε ἀντιποιούμενος αἰρέσεων τὸ τῆς
θείας διδασκαλίας τάλαντον ἀπεκρύψω εἰς τὴν γῆν καὶ οὐ μᾶλλον
τοῦτο προβάλλεσθαι ἐπὶ τράπεζαν εἰξας, οἷον ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων
καρδίαις τὴν ὑγιῆ διδασκαλίαν, ἀλλὰ τοῦναντίον ζιζάνια ἔσπειρας.
15 καὶ τίς ἔτι ἀνέξεται σου διαστρέφοντας τὸ τοῦ Χριστοῦ εὐαγγέλιον; 2
οὐ τὸν ἐν δύο φύσεσιν ἓνα υἱόν, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν,
τοῦτον κηρύσσων ἐσταυρωμένον ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν ἰσχυρὸν τὸν
ἀθάνατον οἷον τὴν μίαν τῆς τριάδος οὐσίαν φάσκων ἐσταυρωμένον·
καὶ οὐ μόνον ἀλλὰ γε καὶ μίαν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς
20 σαρκὸς φῆς. καὶ εἰ μία φύσις τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκὸς, μία 3

Verba graeca e codicibus edd. Fronto l. c. 553 et Binius l. c. 778
(cf. *Acta Concil. ed. Harduin II 836*). 2 κωντιανοῦ ο: κωντιανοῦ αε,
κωντιανοῦ gh ἀσκουλιανῶν *scripsi*: ἀρκουλιανῶν α, ἀρκουλιανῶν εο,
ἐρκουλιανῶν gh 4 πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εο: πολυτρόπως καὶ πολυ-
μερῶς agh 7 βαρέως αεο: βαρείαν gh 8 ταύτην gh: ταύτης αεο
9 ὑπομεμνηκότων g: ὑπομεμνηκότων e *sed cum leui rasura in i*, ὑπομεμνη-
κότων ο, ὑπομνημνηκότων h, ὑπομνησάντων α 10 ταύτης αεο: ταύτην gh
ὀρθοτόμον α 11 περιποιούμενος α 13 προβάλλεσθαι εο: προβαλλέσθαι gh.
προβαλέσθαι α 16—18 *nihil excidit, immo interpres de suo dilatauit*
18 ἐσταυρωμένην αο 19 καὶ τοῦ θεοῦ λόγου φύσιν μίαν *trsp.* gh

dei uerbi et carnis, una uero natura est dei uerbi et patris, quodammodo eadem natura est patris et corporis et uerbi. si autem non una natura dei patris et carnis humanae et uerbi, expone, quomodo una natura [patris et] uerbi et carnis. quomodo enim creata et increata una natura est? si autem hoc 5 impossibile est, quomodo creata caro et, qui creatus non est, una natura est et non duae diuersae? si autem unius naturae est filius et non duarum, quid dicis? Christum factum sicut 4 Arrius aut non factum sicut Manichaeus? ubi est autem et temporalis natiuitatis Christi natura et diuinitatis eius ante 10 saecula generatio naturalis? ubi enim: hodie genui te et illud: ex utero ante luciferum genui te et illud: Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula? quomodo autem dicis 'ex duabus naturis ante unionem dei uerbi et carnis', si non praeexistit, qui ex Maria secundum 15 substantiam? etenim si non praeexistit Christi caro ante Mariam secundum impii Ualentini sermonem, quomodo duae 5 praeexistere naturae? cuius autem est haec elocutio? nonne Eutychis, potius nimis infelicissimi, dicere ex duabus naturis unam factam esse naturam? si autem quae sunt illius sapis, 20 quomodo hunc respuis et eius suscipis pessimas uanitates? nam si uere apud te hoc ageretur, susciperes sanctos patres 6 aduersus eum Calchedone collectos. uerum tamen expone

11 Act. 13, 33. Hebr. 1, 5 (Psalm. 2, 7) 12 Psalm. 109, 3
13 Hebr. 13, 8

4 expone quomodo una natura patris et uerbi *om. V, supra linea adnotans* hā (= hic deest) patris et *iam ab interprete falso additum uidetur* 6 impassibile *B* 7 due *B: om. V* diuersę *V: diuersa B* unae *B* 8 est *B: et V* 9 manicheus *VB* 10 natiuitas *V* diuinitatis *V: natiuitatis B* 11 geracio *V* ubi *scripsi: ait VB* genuit te *V* 12 ex utero *om. B* genuit te *V* 13 odie *V* 14 ex *V: et B* unitatem *B* 16 xpi aro (caro *corr. man. post.*) *B* 17 maria *B* duo *B* 18 praeexistere *o: praexistere V, praextiterit B* elocutio *B* 19 eutiches *B* diceret ex *B* 20 sapiens *B* 21 respuens *B* ^v sisscipis *V* 22 suscipere *B* 23 calchedone collectus *B* expo *B*

δὲ φύσις τοῦ θεοῦ πατρὸς καὶ τοῦ λόγου, πῶς οὐ μία καὶ ἡ αὐτὴ
 φύσις τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ λόγου; εἰ δὲ οὐ μία
 φύσις θεοῦ πατρὸς καὶ σαρκὸς ἀνθρωπείας καὶ τοῦ λόγου, φράσον,
 πῶς μία φύσις τοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκός. πῶς γὰρ κτιστὴ καὶ
 5 ἄκτιστος μία φύσις; εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, πῶς ἢ κτιστὴ σὰρξ καὶ
 ὁ ἄκτιστος λόγος μία φύσις καὶ οὐ δύο ἐνηλλαγμένοι; εἰ δὲ φύσεως
 μιᾶς ἐστὶν ὁ Χριστὸς καὶ οὐ δύο, τί λέγεις; τὸν Χριστὸν κτιστὸν
 ὡς Ἄρειος ἢ ἄκτιστον ὡς ὁ Μανιχαῖος; ποῦ δὲ καὶ ἡ χρονικὴ 4
 Χριστοῦ γεννήσεως φύσις καὶ ἡ τῆς θεότητος αὐτοῦ προαιώνιος
 γέννησις; ποῦ τὸ σήμερον γεγέννηκά σε καὶ τὸ ἐκ γαστρὸς
 πρὸ ἐωσφόρου γεγέννηκά σε καὶ τὸ Ἰησοῦς Χριστὸς
 χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας; πῶς
 δὲ καὶ λέγεις „πρὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκὸς
 δύο“; ἢ προὔπηρχεν ἢ κατ' οὐσίαν ἐκ παρθένου ἔνωσις; καὶ γὰρ
 15 εἰ <οὐ> προὔπαρχει ἢ τοῦ Χριστοῦ σὰρξ πρὸ Μαρίας κατὰ τὸν
 Οὐαλεντίνου ἀσεβῆ λόγον, πῶς δύο προὔπηρχον φύσεις πρὸ Μαρίας;
 τίνος δὲ καὶ αὕτη ἢ ἔκφρασις; οὐχὶ Εὐτυχοῦς τοῦ μᾶλλον ἀτυχοῦς 5
 τὸ ἐκ δύο λέγειν φύσεων μίαν γεγενῆσθαι φύσιν; εἰ δὲ ταῦτα
 ἐκείνῳ φρονεῖς, πῶς τοῦτον ἀποβάλλῃ ὁ τὰ αὐτοῦ παραδεχόμενος
 20 κάκιστα καινίσματα; εἰ γὰρ ἐπ' ἀληθείας σοι τοῦτο πέπρακτο,
 τοὺς κατ' αὐτοῦ ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν Χαλκηδόνι εἶχες ἂν
 δεκτοῦς. πλὴν φράσον μοι, πῶς ἠνωμένος ὁ πατὴρ κατ' ὁ υἱὸς καὶ 6

3 πατρὸς aeο: καὶ πατρὸς gh 5 μία om. h 6 λόγος non legit inter-
 pres 7 χριστὸς aeogh: fort. υἱὸς cum interprete τί λέγεις eo: τί οὐ
 λέγεις gh, λέγεις a 10 ἐκ γαστρὸς . . καὶ τὸ om. eo 11 προεωσφόρου gh
 γεγέννηκά gh: ἐγέννησα a 14 ἢ aeoh: om. g 15 οὐ addidi secundum
 interpretem προὔπαρχειν g 19 ἀποβάλλῃ a 20 εἰ γὰρ scripsi: εἴπερ aeο,
 ὕπερ gh σοι gh: om. aeο 21 τοὺς eo: ἂν τοὺς a, ἂν εἰ τοὺς g, ἂν
 εἰς τοῦ h καὶτ h ἂν eo: om. agh 22 ἠνωμένος gh: ἠνωμένως aeο

mihi, quomodo unitus pater et filius et spiritus sanctus dicatur trinitas, cum unus sit deus, si non suscipis in uno filio dicendum duas naturas. et si trinitas unus est deus, quomodo deus uerbum et nostrum corpus ei unitum non debet dici unus filius in duabus naturis? si autem una natura deus 5 uerbum et caro, certum est, quia conuersum uerbum iam non est uerbum sed caro et, <si> caro conuersa facta est uerbum, etiam non erit caro; si autem in his non est facta conuersio, quomodo non sunt in Christo duae naturae? caro enim caro est, licet dei sit caro, et uerbum uerbum est, licet adsump- 10 7 serit nostram carnem. si uero conuersa est, quomodo caro non est consubstantialis et coaeterna patri sicut uerbum? si autem alterius essentiae est caro quam pater, secundum quod haec quidem recens, pater autem sine tempore est, quomodo non est recens et uerbum, secundum quod unam naturam esse 15 carnis et dei uerbi confirmas et a patre alterius eum dicis essentiae? si autem non est eadem natura dei uerbi et carnis, quomodo non sunt duae naturae caro et uerbum? si quidem omnis diuinitas caro facta est, quomodo permansit uerbum quod erat? si uero pars caro facta est, diuisa est uerbi diui- 20 nitas. si autem incarnatum uerbum permansit quod erat, quomodo non est inconuertibile etiam incarnatum? et si non est Christus in duabus naturis, quomodo incarnatus deus uerbum 8 mansit quod erat? et si est deus uerbum passibilis, impassibilis autem pater, quomodo unus et solus est deus? quo- 25 modo autem et horum una natura est? si uero impassibilis trinitas est, quomodo deus uerbum pro nobis est passum, si in altera natura carnis non est passum? et si omne, quod patitur, etiam creatura est, quomodo deus uerbum non est

1 dicitur B   2 unum V   suscipis V   3 dicendo B   si V:
 non B   5 una|tura V   7 cacaro B   si om. VB   uerum B
 8 etiam VB: fort. iam   est B: st V   conuersae B   10 dei om. B
 12 coaeeterna pari V   13 ulterius essentia B   14 equidem B   16 uer-
 bum B   a om. B   18 duae om. B   19 diuitas B   20 diuinitas
 om. B   26 exorum B   27 in B: n V

τὸ ἅγιον πνεῦμα λέγεται τριάς, μόνος ὢν θεός, εἰ οὐ παραδέχῃ
λέγειν ἐν ἐνὶ υἱῷ δύο φύσεις; καὶ εἰ ἡ τριάς εἷς θεός, πῶς ὁ θεός
καὶ τὸ ἡμῶν σῶμα αὐτῷ ἐνωθὲν οὐκ ὑφείλει λέγεσθαι εἷς υἱὸς ἐν.
δύο φύσεσιν; εἰ δὲ μία φύσις ὁ θεός λόγος καὶ ἡ σὰρξ, δηλονότι
5 τραπεῖς ὁ λόγος οὐκέτι λόγος ἀλλὰ σὰρξ, καὶ εἰ ἡ σὰρξ τραπεῖσα
γέγονε λόγος, οὐκέτι σὰρξ· εἰ δὲ ἐν τούτοις οὐ γέγονε τροπή, πῶς
οὐκ εἰσὶν ἐν Χριστῷ δύο φύσεις; ἡ γὰρ σὰρξ σὰρξ ἐστίν, εἰ καὶ
ἔστι θεοῦ σὰρξ, καὶ ὁ λόγος λόγος ἐστίν, εἴ γε καὶ ἀνέλαβε τὴν
ἡμῶν πρόσληψιν. εἰ δὲ ἐστράπη, πῶς οὐκ ὁμοούσιος ἡ σὰρξ καὶ 7
10 συναΐδιος τῷ πατρὶ καθὼ καὶ ὁ λόγος; εἰ δὲ ἑτεροούσιός ἐστιν ἡ
σὰρξ τῷ πατρὶ, καθότι αὕτη μὲν πρόσφατος, ὁ δὲ πατὴρ ἄχρονος,
πῶς οὐχὶ πρόσφατος καὶ ὁ λόγος, καθὼ μίαν εἶναι φύσιν τῆς
σαρκὸς καὶ τοῦ θεοῦ λόγου λέγεις καὶ τῷ πατρὶ ἑτεροούσιον αὐτὸν
λέγεις; εἰ δὲ οὐχ ἡ αὐτὴ φύσις τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τῆς σαρκὸς,
15 πῶς οὐκ εἰσὶ δύο ἡ σὰρξ καὶ ὁ λόγος; εἴ δε πᾶσα ἡ θεότης σὺρὲ
γεγένηται, πῶς ἔμεινεν ὁ λόγος ὁ ἦν; * *
* * * * *
* * * * *
* * * * *
20 πῶς δὲ καὶ ἄτρεπτος σαρκωθείς; καὶ εἰ οὐκ ἔστι Χριστὸς ἐν δύο
φύσεσιν, πῶς σαρκωθείς ὁ θεός λόγος ἔμεινεν ὁ ἦν; καὶ εἰ ἔστιν 8
ὁ θεός λόγος παθητός, ἀπαθῆς δὲ ὁ πατὴρ, πῶς εἷς καὶ μόνος
ἐστὶν ὁ θεός; πῶς δὲ καὶ τούτων μία ἐστὶν ἡ φύσις; εἰ δὲ καὶ
απαθῆς ἡ τριάς, πῶς ὁ θεός λόγος ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν; εἰ δὲ οὐκ
25 ἔπαθε, πῶς ἡ ἑτέρα φύσις τῆς σαρκὸς οὐκ ἔπαθε; καὶ εἰ πᾶν τὸ
πάσχον κτιστόν, πῶς ὁ θεός λόγος οὐ κτιστός πάσχων σαρκί; εἰ

1 ἅγιον gh: om. aeo εἰ aeo: ἡ εἰ gh 3 εἷς ὁ υἱὸς g 4 δυοὶ gh
δὲ οὐ μία a θεός καὶ λόγος a δηλονότι τραπεῖς . . 6 σὰρξ εἰ om. a
5 et 6 post οὐκέτι add. εἴη gh 6 δὲ eogh: καὶ a 7 ἐστίν εἰ καὶ aeo:
ἐστὶ καὶ εἰ gh 8 γε agh: om. eo 12 καθὼ aeo: καθὼ γὰρ gh 15 εἰ
δὲ aeog: ἡ δὲ h, εἴ γε legit *interpres* 16 *lacunam indicavi; quae cum
propter homoteleuton exorta esset, interpolata sunt quae sequuntur, cum
lectio codd. agh πῶς δὲ καὶ ἄτρεπτος σαρκωθείς secundum uersionem
sine dubio in πῶς οὐ καὶ ἄτρεπτος σαρκωθείς uel etiam rectius in πῶς
οὐκ ἄτρεπτος καὶ σαρκωθείς mutanda sit. interpolationi interpolationem
addiderunt* eo: πῶς δὲ καὶ ἄτρέπτως ἐσαρκώθη

creatura patiendo carne? si autem patitur carne deus, quomodo
 non patitur deitate? si uero non patitur deitate, qua patitur
 carne? si autem carne patitur, quomodo non patitur etiam
 9 ipse deus? si autem idem est dicere 'deo passo carne' quod
 dicere 'Christo passo carne, quomodo non erit <idem> dicere 5
 spiritus sanctus patitur carne', quoniam deus spiritus est? si
 uero non est simile dicere 'deo passo carne' quod dicere
 Christo passo carne, quomodo possibile est amplius propria
 efficere deum uerbum ea, quae carnis sunt, quam patrem ea,
 10 quae uerbi sunt? quomodo autem, si proprie patitur deus 10
 uerbum carne, quomodo non erit etiam pater proprie deo uerbo
 patiens? et si mortuus est deus uerbum carne, quomodo erit
 consubstantialis patri per immortalitatem? qui enim pro nobis
 mortuus est, non est immortalis; mortuus est enim secundum
 quod scriptum est. et si unus trinitatis mortuus est, quomodo 15
 non est facta dualitas trinitas? et si dualitas trinitas non est
 umquam facta, quomodo unus trinitatis mortuus est, si altera
 natura dei uerbi, hoc est hominum natura, non est mortua?
 si autem ter sancta uox trinitas non subsistit, palam est, quia
 unius subsistentiae esse asseris trinitatem: et quomodo non 20
 monstraris esse Sabellianus? si autem in tribus subsistentiis
 una natura est uocis ter sanctae, quomodo non trinitatem
 crucifixam dicis et temet ipsum sine deo sicut Marcionistae
 esse non dicis in mundo?
 11 I Omnis itaque, qui dicit unam naturam dei uerbi et carnis
 et non duas unitas indiuiskasque, damnetur.

2 qui V 3 etiam *supra linea V* (&1 ipse B, *ita ut* &1 et ā a manu 1
postea addita sint 4 quod dicere Christo passo carne *om. V, in marg.*
add. man. 2 ut uidetur qui dicere B 5 idem *om. VB* 6 spiri-
 tus V: sanctus B 7 est *om. B* 8 passibile B propriae B 9 effi-
 care V sunt *om. B* aea V 10 propriae B 11 *ante* quomodo
erasum est alterum quomodo B non *supra linea B* 15 criptum V
 16 est *post* mortuus *om. B* trinitas *ante* non *om. B* 18 ho est
 ominum V mortua non est *trsp. B* 19 ter *om. B* subsistit V:
 subsistentiae B 21 monstrari B sabellianus *ex sabellianos corr. V*
 22 uoci ter scae B non V: igitur B 23 martionista B 25 omnes B
 et K hic incipiens

δὲ πάσχει σαρκὶ ὁ θεός, πῶς οὐ πάσχει θεότητι; εἰ δὲ οὐ πάσχει
 θεότητι, τίνα πάσχει σαρκί; εἰ δὲ σαρκὶ πάσχει, πῶς οὐ πάσχει
 καὶ ἑαυτῷ ὁ θεός; εἰ δὲ ταῦτόν τὸ εἰπεῖν „θεοῦ παθόντος σαρκί“ 9
 τῷ εἰπεῖν „Χριστοῦ παθόντος σαρκί“, πῶς οὐκ ἔσται ταῦτόν τὸ
 5 εἰπεῖν „πνεῦμα θεῖον πάσχει σαρκί“, ἐπειδὴ πνεῦμα ὁ θεός; εἰ
 δὲ οὐχ ὅμοιον τὸ „θεοῦ παθόντος σαρκί“ τῷ εἰπεῖν „Χριστοῦ
 παθόντος σαρκί“, πῶς δυνατόν πλέον οἰκειοῦσθαι τὸν θεὸν λόγον
 <τὰ> τῆς σαρκὸς ἢ οἰκειοῦται τὰ τοῦ θεοῦ λόγου ὁ πατήρ; πῶς 10
 δὲ καὶ, εἰ οἰκειώσει ὁ θεός λόγος πάσχει σαρκί, οὐκ ἔσται οἰκει-
 10 ὡσει καὶ ὁ πατήρ τῷ θεῷ λόγῳ πάσχων; καὶ εἰ ἀπέθανεν ὁ θεός
 λόγος σαρκί, πῶς ἐστὶν ὁμοούσιος τῷ πατρὶ τῇ ἀθανασίᾳ; ὁ γὰρ
 θανὼν ὑπὲρ ἡμῶν οὐκ ἔστιν ἀθάνατος· ἀπέθανε γὰρ κατὰ τὰς
 γραφάς. καὶ εἰ εἷς τῆς τριάδος ἀπέθανέ ποτε, δυὰς ἢ τριάς· καὶ εἰ
 δυὰς ἢ τριάς οὐ γέγονέ ποτε, πῶς εἷς τῆς τριάδος ἀπέθανεν, εἴ γε
 15 ἡ ἑτέρα φύσις τοῦ θεοῦ λόγου οἷον ἢ τῶν ἀνθρώπων φύσις οὐκ
 ἔθανεν; εἰ δὲ ἡ τρισαγία φωνὴ τριάς οὐχ ὑφίσταται, δῆλον ὅτι
 μιᾶς ὑποστάσεως εἶναι λέγεις τὴν τριάδα, καὶ πῶς οὐ δείκνυσαι
 εἶναι Σαβελλιανός; εἰ δὲ ἐν τρισὶν ὑποστάσει μία φύσις ὑφίσταται
 τῆς τρισαγίας φωνῆς, πῶς οὐχὶ τὴν τριάδα σταυρωθεῖσαν λέγεις
 20 καὶ ἄθεον ἑαυτὸν ὡς οἱ Μαρκιωνισταὶ εἶναι οὐ λέγεις;

Πᾶς γοῦν, ὅστις λέγει μέαν φύσιν θεοῦ λόγου καὶ σαρκὸς καὶ 11
 οὐ δύο ἠνωμένας καὶ ἀδιαιρέτους, καθαιρείσθω.

4 τῷ aeoh: τὸ g 6 τὸ aeo: om. gh τῷ aeo: τὸ gh 8 τὰ *addidi*
 ἢ *scripsi*: οἷ aeogh 9 εἰ om. a πάσχων a 10 καὶ ὁ aeo: ὁ gh
 13 εἰ om. et εἷς ex εἷς corr. o ποτὲ eo: πότε agh *scribendum uidetur*
 <πῶς οὐ γέγονε> δυὰς ἢ om. o 16 τρισαγίος a δηλονότι gh 18 ὑφ-
 ἴσταται eo: ὑφίσταται gh, συνίσταται a 20 μαρκιωνισταὶ o 23 καὶ ἀδιαι-
 ρέτους eo: om. agh

II Si quis confundit duas Christi naturas dicens deum passum carne et non passum Christum carne secundum apostolum, damnetur.

III Si quis impassibilem et immortalem deum uerbum dicit conuersum in passionem ac mortem et non haec reddit eius carni, damnetur. 5

12 IV Si quis uocem trisagiam id est ter sanctam dicit propter nos crucifixam et non dominum nostrum Iesum Christum filium dei unigenitum, damnetur.

V Si quis post uocem ter sanctam deum dicit crucifixum propter nos et non potius unum filium, cui in medio ter sanctae uocis hymnus dicitur, damnetur. 10

VI Si quis hominem dicit, qui pro nobis crucifixus est, siue deum diuidendo naturas et non eas copulando in crucifixione eius, damnetur. 15

13 VII Si quis dicit duas personas seu duas subsistentias et non potius duas naturas in unam personam et unam subsistentiam concurrentes, damnetur.

VIII Si quis alterius essentiae dicit carnem domini a carne nostra et non potius nobis consubstantialem absque peccato, damnetur. 20

VIII Si quis deum hominem et non magis deum et hominem dicit, damnetur.

14 X Si quis dicit creatum patris uerbum et non magis eius carnem, damnetur. 25

2 Petr. I 4, 1

2 carnem secundum B 4 impassibilem V dicit VK: di B 5 in V
passione ac morte BK 6 carne V 7 qui V trisagion B, tri-
sagian K ester V 8 crucifixam B 12 uoces B ymnus VBK
13 est om. K 14 diuidendo dō B 15 eius om. K 16 qui B
personas VK: naturas B duas om. BK 17 et una B 19 a
om. BK 20 nostrā K 23 dam damnetur B 24 creatum cratum V
non om. B 25 carnem omissum in marg. add. V (man. 1?)

καὶ εἴ τις φέρει τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις λέγων θεὸν πα-
θόντα σαρκὶ καὶ οὐ παθόντα Χριστὸν σαρκὶ κατὰ τὸν ἀπό-
στολον, καθαιρείσθω.

καὶ εἴ τις τὸν ἀπαθῆ καὶ ἀθάνατον θεὸν λόγον λέγει τετράρθαι
5 εἰς πάθος καὶ εἰς θνήσιν καὶ οὐκ ἀποδοῖαι τῇ αὐτοῦ σαρκί, καθαι-
ρείσθω.

καὶ εἴ τις τὴν τρισαγίαν λέγει δι' ἡμᾶς σταυρωθεῖσαν θεότητα 12
καὶ οὐχὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ,
καθαιρείσθω.

10 καὶ εἴ τις μετὰ τὴν τρισαγίαν φωνὴν Χριστὸν λέγει σταυρω-
θέντα καὶ οὐχὶ μᾶλλον τὸν ἕνα υἱὸν τὸν ἐν μέσῳ τῆς τρισαγίας
φωνῆς ἀνυμνούμενον, καθαιρείσθω.

καὶ εἴ τις ἄνθρωπον λέγει τὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα ἕτοι θε-
ὸν χωρίζων τὰς φύσεις καὶ οὐ συνάπτων ἐν τῷ σταυροῦσθαι αὐτόν,
15 καθαιρείσθω.

* * * * *

[καὶ εἴ τις φιλὸν ἄνθρωπον λέγει ὡς Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς ἢ 13
ὡσπερ Φωτεινός, ἀναθεματιζέσθω.

καὶ εἴ τις θεανθρωπίαν λέγει καὶ οὐχὶ θεὸν καὶ ἄνθρωπον
20 μᾶλλον λέγει, ἀναθεματιζέσθω.]

καὶ εἴ τις ἑτεροούσιον λέγει τῆς ἡμετέρας σαρκὸς τὴν σάρκα
τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον ἡμῖν ὁμοούσιον χωρὶς ἀμαρτίας,
καθαιρείσθω.

* * * * *

25

* * * * *

* * * * *

* * * * *

14

1 φέρει ao: φέρει egh τὰς δύο bis, sed priore loco postea del. e
4 λέγει eo: om. agh 5 θνήσιν aeo: θνήσιν φησὶ gh ἀποδοῖαι scripsi:
ἀποδοῖω eogh, ἀποδοῖός a post ἀποδοῖω add. τὸ πάθος gh 7 καὶ εἴ
τις . . 9 καθαιρείσθω om. eo τὴν τρισαγίαν agh: <μετὰ> τὴν τρισαγίαν <φωνήν>
Fronto Duc. 10 τρισαγίον a 11 τρισαγίου a *13 ἕτοι τὸν θεὸν h
16 lacunam indicavi unciisque inclusi interpolationem, quam iam inde
agnoscis quod non καθαιρείσθω sed ἀναθεματιζέσθω dictum est; ceterum
cum uerbis 19—20 καὶ εἴ τις θεανθρωπίαν etc. cf. latinae interpretationis
damnationem nonam 17 Σαμοσατεὺς eo: Σαμοσάτων agh, Σαμοσατέων
Biniius 24 lacunam indicavi

XI Si quis dicit consubstantialiam carnem domini deo et patri et non potius deum uerbum, damnetur.

XII Si quis dicit sine mente et sine anima dominum nostrum Iesum Christum et pro ea habuisse diuinitatem et quia ex hoc dicendum passum carne deum uerbum et non magis mente cum anima rationabili inhumanatum deum uerbum et impassibilem dicendum eundem diuinitate, humanitate uero passibilem, damnetur.

15 Has duodecim damnationes direxi tibi, ut metuens harum iudicia recedas a tua callidissima nouitate sciens, quia oportet nos sequi relationem sanctissimi Constantinopolitanae ecclesiae episcopi Procli: quomodo dum in Campo concurreret cum omni populo suo undante per terrae motum eadem ciuitate et luctu ab omnibus emisso repente puer in aera a quadam uirtute eleuatus est eique praeceptum est, ut in litania diceretur trisagion hoc est sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis et haec denuntiare episcopo iussus est. qui post tres horas stetit in tribunali circa pedes eiusdem episcopi et haec enarrauit [puer] et ita litaniam 15 facientibus steterunt illi terrores. sic itaque et tu litaniam 20 facito et cessabit aduersum te ira prolata; alioquin neniet super te Felicis papae nostri damnatio. custodiat autem deus

1 fort. deo patri 2 et non VB: non K uerbum *supra linea* V
 3 XII om. B 4 non (pro nostrum) B ea VK: eo B 5 quia ex
 hoc K: ex ho V, quia hoc B passum carne..(7) dicendum om. B
 6 rationali K inhumana tum K 7 eodem B diuinitatem BK
 8 damnetur B et K hic *desinens*: damnatur V 9 horum B 10 siens V
 11 nosse qui B relationem V sanctissimi V: sanctissime B 12 con-
 curret V 13 cumoni B pro terre motu V 14 ciuitatem B lucto B
 sepente B erae in agra corr. V man. 2 a om. B 15 leuatus B
 est (post. eleu.) *supra linea add.* V man. 2 in V: et B 16 lita-
 nea in letania *corr.* V man. 2 tresagion B 17 est *supra linea*
add. V man. 2 denuciare V 18 iussus ex iussu corr. V man. 2
 19 eius B narrauit B puer *deleui* letaniam ex litaneam corr. V
 man. 2, laetania B 20 terrores B tu *supra linea* V: cum B
 laetania facto B 21 cessauit VB aduersum te ira B: atra V, quo
 deleta a te ira V man. 2 in marg. alioqui B

* * * * *

καὶ εἴ τις λέγει ἄνουν καὶ ἄφυχον τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν καὶ ἀντὶ ψυχῆς ἔχειν τὴν θεότητα καὶ ὡς ἐκ τούτου
5 πάσχειν σαρκὶ τὸν θεὸν λόγον λέγειν καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον νοῦν
ἔχειν καὶ ψυχὴν λογικὴν ἀνειληφέναι τὸν θεὸν λόγον καὶ ἀπαθῆ
λέγει αὐτὸν τῇ θεότητι, παθητὸν δὲ τῇ ἀνθρωπότητι, καθαιρείσθω.

Ταύτας τὰς δώδεκα καθαιρέσεις ἀπέστειλά σοι, ὅπως φοβηθεῖς 15
τούτων τὰς κρίσεις διεστηκῶς ἔση τῆς πανδεινοστάτης σου καινοστο-
10 μίας εἰδῶς, ὅτι χρῆ ἐξακολουθεῖν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ ὀσιωτάτου
τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπισκόπου Πρόκλου, πῶς ἐν
τῷ Κάμπφ καταδραμῶν σὺν παντὶ τῷ λαῷ κυματιζομένης ὑπὸ
σεισμῶν τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ θρήνου ὑπὸ πάντων ἀναπεμπομένου
ἄφνω παῖδα εἰς τὸν ἀέρα ἀρθῆναι ὑπὸ τινος δυνάμεως καὶ τούτῳ
15 ἐνθέσθαι τοῦ λιτανεύειν τὸ τρισάγιον καὶ λέγειν „ἅγιος ὁ θεός,
ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς“ καὶ ταῦτα τοῦ
ἀπαγγεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ προσετάχθη· ὅς καὶ μετὰ τρίωρον ἔστη
ἐν τῷ τριβουναλίῳ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου καὶ
20 οὕτως οὖν καὶ σὺ λιτάνευε καὶ παύσεται ἢ κατὰ σου μελετωμένη 16
ἐξενεχθῆναι ὀργή· εἰ δὲ μὴ, ἴξαι ἐπὶ σε καθαιρέσεις ὑπὸ τοῦ πάπα

4 ἔχει h 5 λέγειν eo: λέγει agh νοῦν ἔχειν eogh: νουνεχῆ a 6 καὶ
ψυχὴν eo et g man. 2: τὴν ψυχὴν τὴν ah et g man. 1 11 κωνσταντι-
νουπολιτῶν eo: κωνσταντινουπόλεως agh πρόκλου ἐπισκόπου trsp. a sed
ordinem ipse restituit suprascriptis litteris β et α 14 fort. παῖδα <εἶδεν>:
certe excidit uerbum aliquod sentiendi ad Proclum referendum ἀέρα
aeo: οὐρανὸν gh 17 ἀγγεῖλαι h ὅς καὶ agh: καὶ οὕτως eo 18 πόδα g
19 οὕτω eo 20 οὕτω g

mundum ab scandalis, <cui gloria> nunc et semper et in omnia saecula saeculorum. amen.

EXPLICIT EPISTOLA QUINTIANI EPISCOPI ASCULITANI AD PETRUM ANTIOCHENUM.

(73.)

5

INCIPIT EPISTOLA IUSTINI EPISCOPI AD EUNDEM PETRUM ANTIOCHENUM DE EADEM CAUSA.

Oportet armari militem aduersus hostes et athletam contra resistentes. certamen itaque nostrum non carnale est neque in superficie corporis unctionibus neque uacans quilibet ab hoc certamine diuinitatis praemia possidebit neglegendo fatigationibus certamen adprehendere ueritatis. nam et athleta non coronatur, nisi legitime uicerit, et arma nostra non carnalia sed potentia deo ad destructionem munitionum, cogitationes destruentia et omnem altitudinem eleuatam aduersus scientiam dei. unde tamquam fratrem in hac commonitione resuscito, quoniam bonum est parere patribus et abnegare propriam nouitatem. pare, karissime, Felicis adhortationibus,

1 Hebr. 13, 21   12 Timoth. II 2, 5   13 Cor. II 10, 4 sq.

1 ab candalis ab scandalis *B*   cui gloria *addidi*   3 episcopi asculitani *om. B*   ad eundem Petrum *B*   4 antiochenum *V*, anthioc *B*

73. *B* = *Berolin. lat. 79. aliam uersionem Latinam edd. Merlin l. c. 3 b, Fronto l. c. 538, Collect. Concil.*   6 EPISCOPI AD EUNDEM (*corr. α*) PETRUM ANTIOCHENUM DE EADEM CAUSA *V*: EPI SICILIAE AD PETRUM ANTHIO-CENUM QUONIAM NON OPORTET ADICI IN TRESAGION CRUCEM NE DUO FILII INDUCATUR (!) *B*   9 resistentes in resistentis *mutauit V man. 2 (?) interpunctione post certamen posita*   nom non carnalem *B*   10 nequeua ans *B*   ad *B* cerminae *V*   11 post fatigationibus *repetit* neque ua ans *B*   12 athletam *B*   14 deo *V*: deo sunt *B*   ^aestructionem *V*   15 monitionum *B*, unicionum *V*   post monit. *add. et B*   cogitacionis destruentia *V*   16 elebatam *V*, eleuatum *B*   17 und&am quonfratrem *B*   comunione *B*   18 parere *ex* parare *corr. V man. 2*   19 parre *V*   carissime *B*

ἡμῶν Φίληκος. φυλάξει δὲ ὁ θεὸς τὸν κόσμον ἀπὸ σκανδάλων,
 ᾧ ἡ δόξα νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

(73.)

Ἐπιστολὴ Ἰουστίνου ἐπισκόπου Σικελίας πρὸς τὸν αὐτὸν Πέτρην
 5 ὅτι οὐ δεῖ προσθήκην εἶναι ἐν τῷ τρισαγίῳ σταυροῦ, ἵνα μὴ δύο
 εἰσάξῃς υἱούς.

Δεῖ τὸν στρατιώτην ὑπλιξέσθαι κατὰ τῶν πολεμίων καὶ τὸν
 ἀθλητὴν τοῖς ἀνθισταμένοις· ἡ δὲ πάλη ἡμῶν οὐ σαρκικὴ οὐδὲ
 ἐπιφανείας σώματος ἀλειμμασιν, οὐδὲ σχολάζων τις τῆς πάλης τὸ
 10 στέφος ἔξει τῆς θεότητος ῥαθυμίας τοῖς ἐπιπλήττουσι μὴ προέσθαι
 τῆς ἀληθείας τὴν πάλην· εἰ γὰρ καὶ ἀθλῆ τις, οὐ στεφα-
 νοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ καὶ τὰ ὄπλα ἡμῶν
 οὐ σαρκικὰ ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαιρέσιν
 ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντα καὶ πᾶν ὕψωμα
 15 ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ. διὸ ὡς 2
 ἀδελφὸν διανίστημι ἐν ὑπομνήσει, ὅτι καλὸν τὸ ὑπέικειν τοῖς πα-
 τράσι καὶ ἀπείπασθαι οἰκείας καινοτομίας· πείθου Φίληκος,
 ἀγαπητὲ, ταῖς ὑποθέσεσιν ἐν τῷ μὴ παραθέσθαι σε ἐν τῷ τρισαγίῳ

1 φυλάξει *scripsi*: φυλάξει *agh*, φιλάξει ο, φυλάξει α

73. *Verba Graeca e codicibus edd. Fronto l. c. 538, Binius l. c. 777*

4 Ἰουστικηνῶ *agh*, Ἰουστικίνου *eo*, *corr. Fronto Duc.* σικελίας *eo*

6 εἰσάξῃς *eo*: ἄξῃς *agh* 8 οὐδὲ *aeogh*: *fort.* οὐδ' ἐν 9 πάλης *eo*:

πλάνης *agh* 10 στέφος *eo*: στίφος *agh* ἔξει *eo*: ἄξει *gh*, *om.* α τῆς

aeo: κατὰ τῆς *gh* ἔραθυμίας *aeo*, ἐραθύμιας *gh*, *corr. Fronto Duc.*

11 πάλην *eo*: πλάνην *agh* ἀθλῆ τις *scripsi*: ἀθλητῆς *agh*, ἀθλεῖ (*corr.*

ex ἀθλεῖ ο man. 2) τις *eo* 14 καθαιροῦντες α 17 Φίλικος *g*: φιλικῶς

aeoh 18 παραθέσθαι *eo*: παραθέσειν *gh*, παραθέσ α

ut non adicias in trisagion duos filios; oboedi etiam serafim
 trinitatem similiter glorificantibus et noli praeter haec in noui-
 tate languere pessima faciendo commenta: crucem itaque huic
 3 adiciens hymno caecitas multis effectus es. cur ergo lumina
 ignorantium effodis exaltando impetus impiorum, Manichaeum 5
 et Ualentinum et Eutychen armando, cum dicis passibilem
 diuinitatem, magis autem Paulum Samosatenum et Nestorium,
 quoniam in trinitate quaternitatem addis? quocumque enim
 modo hunc impium uerteris intellectum, pietatem nequaquam
 4 gerit sed multarum haeresum formas ostendit. Arrius enim 10
 minorem dicit filium, similiter Eutyches, eo quod diuinae
 naturae filii inferat passionem. unde nec consubstantialem dicit
 filium sicut Eunomius. nam si apud eos pater impassibilis est,
 filius uero deitate passibilis, quomodo consubstantialis? Ma-
 cedonius autem secat a patre sanctum spiritum; adaeque 15
 Nestorius diuidit in dualitatem filiorum unum filium et iucun-
 datur, sicut tu ais, dicere in trisagio quaternitatem, crucem
 5 impie post confessionem trinitatis adiciens. quiesce ergo ab
 hac impietate saeuissima, non adicias scandalo scandalum et
 non eris causa perditionis simplicium hominum, ne forte 20
 pontifex noster Felix secundum canones te condemnet, et nihil
 tibi proderit dicenti 'ego bene hoc adposui, dum crucifixum
 in uoce trisagia sum confessus'. aufer iniquitatem ex orbe
 terrarum, ne hoc forte uelociter ubique discurrat, quoniam
 impietas cito suscipitur, quod uero melius est, nequaquam. 25

1 tresagios *B* oboedi etiam *B*: oboedientiam *V* serafim *V*, seraphyn *B*
 3 commendat *B*. 4 immo *B* quur *B* 5 effodis et *B* mani-
 cheum *VB* 6 eutychen *B* dices *B* 7 nostorium *V* 8 trinitatem *B*
 quaternitatem *in marg. add. V man. 2 ut uidetur* addis *V*: adices *B*
 quoquumque *V* 9 ueteris *VB, corr. o* 10 hereseum *B* 11 simiter *V*
 12 dicit *V*: esse dicit *B* 13 apud *VB* impassibilest *V* 14 fili *B*
 machedomius *V* 15 atque *B* 16 dualitate *V* iocundatur *B* 17 tua
 est *B* in *om. B* tresagios *B* 18 trinitati *V* 19 scandalo *B*:
 // (eras. candalus) *V* 20 non *om. B* 21 uester *B* sedm *V*:
 sem *B* condemnit *B* 22 prodeleat *B* 23 tresagia *B* aufert *B*
 urbe *B* 24 ne *V*: et *B* uolociter ubi quae *B* 25 uerum *B*

δύο υἱοὺς καὶ πείθου τοῖς σεραφίμ τὴν τριάδα ὡσαύτως δοξολογεῖν
 καὶ μὴ παρὰ ταῦτα νοσεῖν κενοδοξίαν τοῦ ποιεῖσθαι κακίστην
 ἐπισόφισιν σταυρὸν τῷ ὕμνῳ προστιθεὶς πηρὸς πολλοῖς γινόμενος.
 τί οὖν διορύττετε ἕμματα ἰδιωτῶν ἐπισκαλίζων ἀσεβῶν ὁρμᾶς, Μάνην 3
 5 καὶ Οὐαλεντίνον καὶ Εὐτυχῆ ὀπλίζων τοῦ φάσκειν παθητὸν τὸ
 θεῖον, μᾶλλον δὲ Παῦλον τὸν Σαμοσατέα καὶ Νεστόριον, διότι ἐν
 τῷ τρισαγίῳ προστιθεὶς τετράδα; ὅτι, ὡς ἂν περιστραφῆς, τὸ ἀσεβές
 νόημα εὐσέβειαν οὐκ ἔχει ἀλλὰ πλείστων αἰρέσεων δείκνυσι μορ-
 φάς. Ἄρειος γὰρ ἐλαττοῖ τὸν υἱὸν καὶ Εὐτυχῆς ὁμοίως διὰ τὸ τὸ 4
 10 πάθος παραθέσθαι τῇ θεῖᾳ φύσει τοῦ υἱοῦ. διὸ οὐδὲ ὁμοούσιον
 φράσαι ἂν ὡς Εὐνόμιος τὸν υἱόν· εἰ γὰρ δὴ παρ' αὐτοῖς ὁ πατήρ
 ἀπαθήσῃ, ὁ υἱὸς δὲ τῇ θεότητι παθητός, πῶς ὁμοούσιος; Μακε-
 δόνιος δὲ τέμνει ἐκ τοῦ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα καὶ Νεστόριος
 ὡσαύτως διχάζει εἰς δυάδα υἱῶν τὸν ἕνα υἱὸν καὶ ἡδύνηται, ὡς
 15 σὺ ἔφης, φάσκειν ἐν τῷ τρισαγίῳ τετράδα, σταυρὸν μετὰ τὸ ὁμο-
 λογῆσαι τὴν τριάδα προστιθεὶς ἀσεβῶς. παῦσαι οὖν τῆς τοιαύτης 5
 σοῦ ἀσεβοῦς φαραγγώσεως, μὴ προσθεῖναι τῷ σκανδάλῳ σκάνδαλον,
 καὶ μὴ ἔσῃ αἴτιος ἀπωλείας τῶν ἀπλουστέρων ἀνθρώπων, μὴ πως
 ὁ πρόεδρος ἡμῶν Φίλιξ κατὰ τοὺς κανόνας ἀποφήνηται κατὰ σου,
 20 καὶ οὐδὲν σε ὠφελήσῃ τὸ λέγειν „ἐγὼ εὐχρηστώς τοῦτο ἀπετιθέμην
 τοῦ τῶν σταυρωθέντα ἐν τῷ τρισαγίῳ ὁμολογεῖν“. ἄρον ἀνομίαν
 ἐκ τῆς οἰκουμένης, μὴ πως τοῦτο τάχος περιπολάσῃ, ὅτι τὸ ἀσεβές

2 κενοδοξίαν eo: κενοδοξίας agh; καινοδοξίαν *legit interpretes* 4 ὀρύτ-
 τεις gh 7 προστιθεῖς a: προστιθεὶς gh, προστίθης τὴν eo ἂν *scripsi*
 ἐὰν aeogh 8 εὐσεβείας aeogh, *correxī* 9 τὸ τὸ eo: τὸ agh 11 φράσαι
 ἂν *scripsi*: φράσειαν aeo, φράτῃ ἂν h, φράζει ἂν g (*sed* εἰ *corr.*) 14 υἱῶν
 eo: om. agh 16 προστιθῶν a 20 ὠφελήσῃ h ἐπετιθέμην *Fronto Duc.*
 22 τοῦτο τάχος eog: τὸ τάχος a, τάχος τοῦτο h ἐπιπολάσῃ eo

6 sume ergo tamquam fratris tui monitionem et extingue haereticorum fremitum et esto pastor ouium et non lupus. sequere etiam beatissimum Proclum et eius in Campo reuelationem, cum terrores essent, et simpliciter cane trisagion, ut ira cesset, et noli rursus ualidas indignationes erigere. alioquin tu uidebis; 5
 7 fraternitas uero mea innocens erit et ego cum eis et qui mecum sunt scribentes tibi de istis. muni temet ipsum, karissime, ab scandalis. didicisti ab Esaia dicere: sanctus sanctus sanctus. numquid crucem tibi ait dicere? sed inquis 'tunc filius non erat crucifixus et propterea tunc non 10 est traditum: qui crucifixus es. quid ergo? nunc serafim in trisagion adiecerunt qui crucifixus es', quod tu dicis? et inquis non arbitror. et si nescis. quomodo impie agis? nam et tunc passiones carnis uerbi propheta dixit et hymnum dicendum 15
 8 glorificando trisagion. uerum tamen quomodo dicis suscipere te Calchedonense concilium et, quemadmodum ipsa tibi tradidit, non glorificas trinitatem sed inoboediens es illi nec metuisti illo dicente qui ita non sapit, anathema sit? integre glorifica et eris integer: alioquin mala solus exhauries. EXPLICIT 20
 EPISTOLA IUSTINI EPISCOPI PROUINCIAE SICILIAE AD PETRUM ANTI-
 OCHENUM.

8 Esai. 6, 3

1 munionem *B* heredidorum *B* 2 et *ante* esto *om.* *B* 4 canet *B* cessaret *B* 6 eis *V*: meis *B* 7 munites & ipsum carissime *B* 9 edicere *V* 10 crucifixum *B* 11 qui *om.* *B* serafim *V*, seraphyn *B* 12 tresagion *B* adiecerunt *V* dices *B* 14 *post* carnis *repetit* carnes *B* ymnum *B* 15 glorificandum tresagion *B* dices *B* 16 calcedonensem *B* quemadmodum *B*: quemadmodum quod *V* ipsa *VB* *oscitantia eius qui uertit pro* ipsum 17 gloricas *B* inobediens *VB* 18 inte^{gre} *B*: inire *V* 19 exhauries *VB* 20 SICILIAE PROUINCIAE *trsp.* *B* *omissis reliquis*

ῥάδιον δεκτικόν, τὸ δὲ ἄμεινον οὐ. δέξαι οὖν ὡς ἀδελφοῦ σου 6
 παραίνεσιν καὶ σβέσον τὸ φρύαγμα τῶν αἰρετικῶν καὶ γενοῦ ποιμῆν
 τῶν προβάτων καὶ οὐ λύκος· καὶ τῷ μακαρίῳ Πρόκλῳ ἀκόλουθος
 γενοῦ καὶ τῇ αὐτοῦ ἐν τῷ Κάμπῳ ἀποκαλύψει φόβων ὄντων λιτῶς
 5 φάσκειν τὸ τρισάγιον εἰς παῦσιν ὀργῆς καὶ μὴ ἐγείρειν ἔτι θυμὸν
 ἰσχυρόν· εἰ δὲ μὴ, ὄψει σύ· ἢ δὲ ἀδελφότης μου ἀθῶος ἔσται καὶ γὰρ μετ'
 αὐτῶν καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ γράψαντές σοι περὶ τούτων φροῦρει σεαυτὸν, 7
 ἀγαπητὲ, ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἔμαθες ἀπὸ τοῦ Ἡσαίου „ἅγιος
 ἅγιος ἅγιος“ λέγειν. μὴ σταυρὸν ἔφη σοι λέγειν; ἀλλὰ φῆς „τότε
 10 ὁ υἱὸς οὐκ ἔσταυρώθη καὶ διὰ τοῦτο οὐ παρέδωκε τότε τὸ σταυρω-
 θεῖς“. τί οὖν; νῦν τὰ σεραφίμ ἐν τῷ τρισαγίῳ προσέθησαν τὸν
 σταυρὸν, ὅτι σὺ λέγεις; καὶ φῆς „οὐκ οἶμαι“ καὶ εἰ οὐκ οἶδας,
 πῶς ἀσεβεῖς; καὶ γὰρ καὶ τότε ἔφη τὰ πάθη τῆς σαρκὸς τοῦ
 λόγου ὁ προφήτης καὶ ὑμνολογεῖ σεμνῶς τὸ τρισάγιον. πλὴν πῶς 8
 15 δὲ καὶ λέγεις δεδέχθαι τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ, ὡς αὐτὴ
 παραδίδωσι, σὺ οὐ δοξολογεῖς τὸ τρισάγιον ἀλλ' ἀπειθεῖς κακείνη
 καὶ οὐκ ἐφοβήθης λειγούσης αὐτῆς; „ὄ μὴ φρονῶν οὕτως ἀνάθεμα
 ἔστω“; ὑγιῶς δοξολογεῖ καὶ ὑγιῆς ἔσῃ· εἰ δὲ μὴ γε, μόνος ἀντλή-
 σεῖς τὰ κακὰ.

1 ῥάδιον eo: ῥᾶον agh   3 καὶ οὐ gh: οὐ a, μὴ eo   4 γενοῦ agh:
 om. eo   fort. <τοῦ> λιτῶς   6 ἢ δὲ agh: ἢ eo   7 αὐτῆς h   9 λέγειν
 om. o, add. man. 2   φησὶ aeogh, correxi   ὁ aeo: om. gh   12 φησὶ(v)
 aeogh, correxi   οἶμαι aeogh] num uetus corruptela pro οἶδα?   εἰ
 aeo: om. gh   14 ὑμνολογεῖν legit interpres, fortasse rectius   σεμνῶς
 agh: σαφῶς eo (ὑμνολογεῖται φῶς ο)   15 δὲ agh: om. eo; fort. δὴ   16 ἀλλὰ
 πείθει gh   κακείνη aeo: κακείνην gh   19 τὰ om. a   κακὰ σου h

(74)

INCIPIIT EPISTOLA ANTEONIS EPISCOPI ARSENOAE AD EUNDEM
PETRUM ANTIOCHENUM.

Ualde contristatus sum super te, frater karissime, quoniam
crenit per te magnum scandalum, cum tu potius debueris 5
scandala resecare. etenim ob hoc retinere uolo lacrimas et
prohibeor a tua haerese sic malitiose prolata, quoniam a te
uulnerata sunt euangelia, actus quoque apostolorum et apo-
stolus: quoniam praeter eos uisus es fallaciter commentari,
ne Christus crucifixus absolute propter nos confitendus sit sed 10
trisagio crux coaptetur, sicut priores tuae litterae ad Acacium
Constantinopolitanae ecclesiae pastorem insinuant, in quibus
2 scriptum est: quia in impietatem incidisti, frequenter circum-
uertis prolata a te sententiam, si quo modo eam permanentem
et solidam cunctis adfirmes, dum autem pro ea a metropolitibus 15
culpatus fuisses, non uenisti ad satisfactionis examen neque
respexisti, ut sis bene glorificans. sed undique refutaris. neque
enim diuinitatem dicimus passibilem, sicut tu dicis, neque
nudum uerbum dicimus crucifixum sed Christum Iesum. ubi
enim crux dicitur, necesse est esse corporis eleuationem: in 20
trisagio autem quid uult manifestatio corporis, quatenus

74. B = Berolin. lat. 79, ex quo edidit epistulam Fronto l. c. 551
sed hic quoque intrudens nonnulla ex alia uersione Latina primum
edita a Merlino l. c. 2. 2 INCIPIIT EP^{LA} ANTEONIS ARSENONE AD PETRUM
quoniam non oportet passibilem (!) in tresagion copulare per adiectionem quia
crucifixus est propter nos quam petrus sicut hereticus apposuit B ANTEONIS V
ARSENOE V 5 de///bueris V: debuisses B 7 prohibere ora V 9 prop-
ter V 10 absoluto V 11 tresagio B aptetur B 12 insinuat B
in quibus scriptum est VB: interpolatio antiquissima iam interpreti ut
uidetur adtribuenda 13 in om. B incidisti V: cedet B 14 pro-
lata V: a te prolata B a te sententiam B: &es^{ten}cia V 15 pro
ea a metropolitibus scripsi: pro ea a me propolitis B, pro eam metropolis V,
pro ea me perpolitis Fronto Duc 16 uenisti V: ueuisti ut. uid. ex
nouisti corr. B 17 bene supra linea V 18 tu dicis V: eutyches B
19 sed Christum Iesum V: aut post trinitatem Christum B 20 eleuaci-
onem V: elationem B trisagion VB 21 uul V

(74.)

Ἄνθεωνος ἐπισκόπου Ἀρσενόης ἐπιστολή πρὸς Πέτρον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας, ὅτι οὐ δεῖ πάθος ἐν τῷ τρισαγίῳ συνάπτειν διὰ τῆς προσθήκης τῆς „ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς“, ἣν οἱ αἰρετικοὶ προσέθηκαν.

5 Πάνυ εἰμὶ ἐστυγνακῶς, ἀδελφὲ τιμιώτατε, ὅτι ἐπηρέηται διὰ σου μέγα σκάνδαλον ἀντὶ τοῦ ἐκτεμεῖν σε τὰ σκάνδαλα. καὶ γὰρ ἐπι-
σχεῖν θέλω τὰ ἐπὶ τούτῳ δάκρυα καὶ κεκώλυμαι ὑπὸ τῆς σῆς ἐν
κακία ἐξενηγεμένης αἰρέσεως, ὅτι παρατέτρωται παρὰ σοὶ τὰ εὐαγ-
γέλια πράξεις τε καὶ ἀπόστολος· ἐπεὶ περ παρ' αὐτοῦς ἔδοξας ἐπι-
10 σοφίζεσθαι τοῦ μὴ Χριστὸν σταυρωθέντα καθαρῶς ὁμολογεῖν ἀλλὰ
τῷ τρισαγίῳ τὸν σταυρὸν συνάπτειν, ὡς τὰ πρῶτά σου γράμματα τὰ
πρὸς Ἀκάκιον τὸν Κωνσταντινουπόλεως ποιμένα δείκνυσιν. ἐπειδὴ
δὲ εἰς ἀσέβειαν ἐμπέπτωκας, διαφόρως διαστρέφεις τὴν ἐξενεχθεῖσαν
ὑπὸ σου ἀδίκως νομῆν, ὅπως ἐμπαράμουνον καὶ ἐδραϊάν αὐτὴν παρὰ 2
15 πᾶσι κυρώσης. * * * *

οὔτε γὰρ τὸ θεῖον λέγομεν παθητὸν, ὡς σὺ λέγεις, οὔτε γυμνὸν
λόγον φαμέν σταυρωθέντα ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν. *

* * * * *
20 * * * * * * ἐν δὲ τῷ
τρισαγίῳ τοῦ σώματος δήλωσις, ἵνα χώραν ἢ τοῦ σταυροῦ λάβοι

74. *Graeca e codicibus edd. Fronto l. c. 551, Binius l. c. 775.* 2 Ἄνθεωνος (Ἀντέωνος ao) ἐπισκόπου Ἀρσενόης (ἀρσινόης a) aeo: om. gh, nisi quod Ἄνθεωνος ἐπισκόπου Ἀρσινόης post ἐπιστολή add. g man. rec. 4 οἱ om. eo 6 ἀντὶ τοῦ ἐκτεμεῖν σε τὰ σκάνδαλα aeo: om. gh 9 τε om. a 13·δὲ aeo: γε gh ἐμπεπτωκῶς agh 14 νομῆν aegh et ras. ex γνώμην corr. ο: γνώμην *Fronto Duc. et sic legit interpres* 15 post κυρώσης et 18 post ἰησοῦν aliqua exciderunt 21 λάβη ag

3 locum habeat appellatio crucis? dicis enim 'sanctus deus :
 et quis ignorat, quia primus pater secundum ordinem solitae
 glorificationis est omnibus, licet non per excellentiam dignitatis
 diuinae? deinde dicis sanctus fortis': et quis nescit secundum
 prophetam Esaiam quia puer natus est nobis Christus Iesus, 5
 cuius principatus factus est super humeros eius et uocatur et
 est magni consilii angelus, deus, fortis? nam licet crucifixus
 sit ex infirmitate, sed infirmum nostrum adsumens corpus
 hoc passus est; fortis autem deus existens confidenter ad
 crucem proprium tradidit corpus, unde etiam dicebat: spiritus 10
 quidem promptus, caro autem infirma. ex hoc enim et
 propheta ipse, inquit, infirmitates nostras adsumpsit.
 4 deum autem et hominem omnes confitentur Christum, tu uero
 solum fortitudinem Christi diuinitatis dicens et hanc quoque
 pertransiens uenisti ad sanctum spiritum et confessus es, sicut 15
 5 uere est, inmortalem. quem ergo superinducis crucifixum
 propter nos postea? num Christum dicis? ergo manifestus es
 quaternitatem sapiens, alium praeter fortem deum Christum
 nominando. sed spiritum sanctum crucifixum dicis? et quid
 hoc amplius erit impium? num fantasiam asseris passionis 20
 dispensationem? ergo secundum impios Manichaeos fantasia
 6 est nostra salus. uides, quemadmodum undique praecipitaris?
 et ignoras aut etiam sciens sponte malignaris? ecce igitur
 admonitus reuertere de indisciplinatione tua et sequere, sicut
 suscepisti a propheta, glorificare trisagion id est ter sanctum. 25

5 Esai. 9, 6   7 Cor. II 13, 4   10 Matth. 26, 41   12 Esai.
 53, 4 (cf. Matth. 8, 17)   25 Esai. 6, 3

2 ignorat *ex* ignoras *corr.* V   primitus V   3 glorificionis V
 4 dicit V   5 propheta V   6 factus *om.* V   9 passum VB, *corr.*
Fronto Duc.   10 unde .. infirma *fortasse ab interprete addita*   11 ex
om. B   12 profeta V   adsumsit V   13 tu uero *usque ad* 15 spiri-
 tum *om.* B   14 solam *Fronto Duc.*   diuinitati V, *correx*i   16 uero B
 17 unum B   manifestu V   20 etrit V, eris B   num V: non B
 passio|onis B   21 dispensancionē V, dispensatione B   manicheos VB
 22 nostra salus *bis* V   quē ammodum B   23 ingnoras V   siens V
 24 ammoniti B   25 id est ter sanctum *iam ab interprete addita esse*
crediderim

προσιγορία; λέγεις γάρ „ἅγιος ὁ θεός“· καὶ τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι 3
 πρῶτος ὁ πατήρ κατὰ τὴν τάξιν τῆς συνήθους πᾶσι δοξολογίας,
 εἰ καὶ μὴ καθ' ὑπεροχὴν τῆς θεϊκῆς ἀξίας; ἔπειτα φάσκεις „ἅγιος
 ἰσχυρός“· καὶ τίς οὐκ οἶδε κατὰ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν ὅτι τὸ
 5 τεχθὲν ἡμῖν παιδίον Χριστὸς Ἰησοῦς, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ
 ὤμου αὐτοῦ καὶ καλεῖται καὶ ἔστι μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θεός,
 ἰσχυρός; εἰ γὰρ καὶ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ τὸ
 ἀσθενὲς ἡμῶν ἀναλαβὼν σῶμα τοῦτο πέπονθεν· ἰσχυρὸς δὲ θεὸς
 τυγχάνων πρόθυμως πρὸς τὸν σταυρὸν τὸ οἰκτεῖον ἐξεδίδου ὡς εἰ-
 10 πεῖν καὶ τὸν προφήτην· αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέ-
 λαβε. θεὸς δὲ καὶ ἄνθρωπος παρὰ πάντων συνωμολόγηται ὁ 4
 Χριστός· σὺ δὲ μόνον τὸ ἰσχυρὸν τῆς τοῦ Χριστοῦ θεότητος εἰπὼν,
 παραδραμὼν δὲ καὶ τοῦτο ἦκες ἐπὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ὡμο-
 λόγησας, ὡς ἔστιν ἀληθῶς, ἀθάνατον· τίνα οὖν ἐπιφέρεις ἐσταυρω- 5
 15 μένον δι' ἡμᾶς μετὰ ταῦτα; τὸν Χριστὸν, λέγεις· οὐκοῦν δῆλος
 γέγονας τετράδα φρονῶν, ἕτερον παρὰ τὸν ἰσχυρὸν θεὸν τὸν Χριστὸν
 ὀνομάζων. ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σταυρωθῆναι φάσκεις· καὶ τί
 τούτου δυσσεβέστερον γένοιτ' ἄν; ἀλλὰ φαντασίαν λέγεις τὴν τοῦ
 πάθους οἰκονομίαν· οὐκ οὖν φαντασία κατὰ τοὺς ἀσεβεῖς Μανιχαίους
 20 καὶ ἡ ἡμῶν σωτηρία. ὁρᾶς, πῶς πανταχόθεν περικρημνίζῃ; 6
 καὶ ἀγνοεῖς ἢ καὶ εἰδῶς ἐκὼν κακουργεῖς; ἰδοὺ νῦν ὑπομνησθεῖς
 ἐντράπηθι περὶ τῆς ἀπαιδευσίας σου καὶ εἶξον, ὡς παρεδέξω παρὰ
 τοῦ προφήτου, δοξολογεῖν τὸ τρισάγιον· ἀτωμάτως γὰρ ὀνομαζό-

5 ἰησοῦς $\overline{\chi\varsigma}$ *trsp.* a   7 ἰσχυρὸς θεός *trsp.* gh   ἐξ agh: οὐκ ἐξ eo
 13 τοῦτο//// g: τοῦτον aeoh *et ante rasuram* g   ὀμολόγησας o   16 φω-
 νῶν gh   22 περὶ aeogh: *fort.* παρὰ

dum enim incorporaliter nominetur nullo proposito aenigmate incarnationis unigeniti, pure glorificari debet nulla adiectione crucis inlata; quocumque enim modo commentetur aliquis, a
 7 recta fide praecipitatur. cum enim Christum acceperis propter
 nos crucifixum filium dei secundum beatum Paulum dicentem: 5
 nos autem praedicamus Christum Iesum et hunc
 crucifixum, noli huius negare nomen et passionem. sin
 autem, iam praecedens ille ait: si quis uobis euangeli-
 zauerit praeter quod accepistis, anathema sit. ego
 enim, inquit, non iudicaui aliquid me scire in uobis 10
 8 nisi Christum Iesum et hunc crucifixum. si autem
 hunc abnegatis crucifixum et in trisagio passionem coniungitis,
 quomodo non subiacebitis anathemati? Paulus est, qui ana-
 thematizat, uas electionis. propone Christum et crucem noli
 negare nec alterum pro altero dicere; multi sunt enim cruci- 15
 9 fixi, unus autem pro nobis. fer itaque huius nomen in
 cruce, ne alium credaris dicere crucifixum; scis enim dolosi
 multas insidias. propterea et trecenti decem et octo et centum
 quinquaginta unum dominum Iesum Christum crucifixum
 tradiderunt et non trisagion; qui uero legis doctiores horum 20
 patrum se esse iudicant, quomodo se potius non ostendunt
 10 horum alienos existere? unde beata congregatio Calche-
 donensium hos secuta unum filium est confessa dominum
 nostrum Iesum Christum quando autem aliunde uenerunt
 necessarie diuinitatem trinitatis exponere, dixerunt 'sanctus deus, 25
 sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis numquid

6 Cor. I 1, 23   8 Gal. 1, 9   9 Cor. I 2, 2

1 enim *om. B*   2 glorificari *ex* glorificare *corr. V*   5 secundum
bis V   7 sin autem iam precedens ille ait *B: om. V*   10 inquit *VB*
 aliquid nescire *B*   12 abnegasti *B*   et *om. B*   ^{trisa}ingio *V*   passione *B*
 13 subiacens *V*   14 propone *B: pone V*   16 fert *B*   17 crucem *B*
 dicere *om. V*   18 et ante trecenti *om. B*   20 legi *V*   doctoris *B*
 horum *hđ* (= hic deest?) nos existere *V*; *ea quae exciderunt*
patrum se. . horum: alie in margine addidit V man. 2 praepositis litteris
ñp. (= hic ponendum?)   23 hoc *V*   confessa *V*   24 aliūdeuenerunt *V*
 25 necessariae *B*   expone *V*   26 quid *om. B*

μενον μηδεὸς προκειμένου τῆς σαρκώσεως τοῦ μονογενοῦς αἰνίγ-
 ματος καθαρῶς ὀφείλει δοξολογεῖσθαι μηδεμιᾶς σταυροῦ προσθήκης
 ἐπαγομένης· ὡς γὰρ ἂν σοφίσηται τις, ἐκκημνίζεται τῆς ὀρθο-
 δοξίας· Χριστὸν δὲ παραλαβὼν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα τὸν υἱὸν
 5 τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον φάσκοντα· ἡμεῖς δὲ
 κηρύσσομεν Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦτον ἐσταυρω-
 μένον μὴ ἀπαρνοῦ τούτου τὸ ὄνομα καὶ τὸ πάθος· εἰ δὲ μὴ.
 προλαβὼν ἐκεῖνος ἔφη· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ
 παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. ἐγὼ γάρ, φησιν, οὐκ ἔκρινά
 10 τι εἰδέναι· ἐν ὑμῖν εἰ μὴ Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦτον
 ἐσταυρωμένον. εἰ δὲ τοῦτον ἀπαρνεῖσθε σταυρωθέντα καὶ 8
 τῷ τρισαγίῳ πάθος προσάπτετε, πῶς οὐχ ὑποίσετε τὸν ἀναθεματισ-
 μόν; Παῦλός ἐστιν ὁ ἀναθεματίζων, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς. προ-
 βάλου Χριστὸν καὶ σταυρὸν μὴ ἀπαρνοῦ· μὴ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου·
 15 πλείστοι γάρ εἰσιν οἱ σταυρωθέντες, εἷς δὲ ὁ δι' ἡμᾶς. φέρε οὖν 9
 ἐν τῷ σταυρῷ τούτου τὸ ὄνομα, ἵνα μὴ ἕτερον ὑποπτευθῆς λέγειν
 σταυρωθέντα· ὅτι οἶδας ὅτι πολλὰ τὰ ἔνεδρα τοῦ δολίου. διὰ τοῦτο
 καὶ οἱ τιη καὶ οἱ ρν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν παραδιδόσαι
 σταυρωθέντα καὶ οὐ τὸ τρισάγιον· οἱ δὲ νομομαθεστέρους κρίναντες
 20 ἑαυτοὺς εἶναι τούτων τῶν πατέρων πῶς οὐ δεικνύουσιν ἑαυτοὺς
 τούτων ἄλλοτρίους;

1 μονογενοῦς a 2 μηδὲ μιᾶς gh 4 Χριστὸν δὲ δι' ἡμᾶς . . τοῦ θεοῦ
 παραλαβὼν *trsp.* gh 6 *et* 10 χριστὸν ἰησοῦν *eo et sic interpre:* ἰησοῦν
 χριστὸν agh 8 παρὸ a 17 ὅτι *ante* πολλὰ *om.* h 18 οἱ *ante* ρν *om.* a
 21 ἄλλοτρίους aeogh *reliquis quae interpretes expressit omissis.*

adiecerunt in trinitate 'qui crucifixus es pro nobis'? si ergo non adposuerunt nec ipsi nec qui ante eos fuerunt, quomodo nouitatem impietatis inducis? qui enim dicit ista se concilia suscipere et ita non sapit, ut dicit, quid ei prodest? nihil; ipsi enim dixerunt; eos autem, qui praesumunt componere 5 fidem alteram, si quidem sint episcopi aut clerici, alienos esse episcopos ab episcopatu et clericos a clero; si uero monachi aut laici fuerint, anathematizari eos. EXPLICIT EPISTOLA ANTE-
ONIS EPISCOPI AD PETRUM ANTIOCHENUM.

(75.)

10

INCIPIE EPISTOLA FAUSTI EPISCOPI APOLLONIADOS AD
EUNDEM PETRUM.

Quoniam permissum est pulsari priores a postremis, quibus reuelatur Christi mysterium, illos uero malae doctrinae taciturnitatem habere tamquam dogmatistas pessimos existentes, 15 audiui autem a multis coepiscopis, o karissime, a recta fide te deuiasse et hoc ubique dissonuit: propterea necessarium iudicavi sciscitari a te, si haec ita sunt. uisum est enim mihi ostendere non te debere sic sapere, quatenus trisagio crux adiungatur et passioni subdatur ac morti diuinitas, sed pure 20 sicut seraphim glorificare. quomodo enim Christianae erunt

* * * *

* * * *

3 istas et concia V 4 suscepere B ei om. B proest V ipsi nihil trsp. Frontio Duc. 5 dixerint V 7 episcopos ab V: episcopi B et om. B a B: ac V manachi B 8 anathematizari ex anathematizare corr. V ANTHEONIS V, ANTHEONIS B 9 ANTHIOCHENŪ B

75. B = Berolin. lat. 79. aliam uersionem Latinam edd. Merlin l. c. 2 b, Frontio l. c. 532, Collect. Concil. 11 FAUSTI B: FAUSTINI V et in indice B episcopi om. B Apolloniadis B 13 a om. B 14 misterium VB male VB 15 haberet V exigentes V 16 carissime B 18 sciscitari V ita sunt sed ex infirmitate crucis figor carne (ep. 77 pag. 209, 8) omissis intermediis B. excidisse aliqua iam prima ut uidetur manus significauit post sunt addito signo 20 passioni V diuinitas V, corr. α 21 seraphim V lacunam indicavi cum uersione recentiore ita fere explendam <gentes, si nomen saluatoris non inferatur Christo? quomodo autem possunt>

(75*)

Φαύστου ἐπισκόπου Ἀπολλωνιάδος πρὸς τὸν αὐτὸν Πέτρον.

Ἐπειδήπερ ἐπιτέτραπται γύττεσθαι τοὺς πρῶτους ὑπὸ τῶν ἀποκαλυφθέντων Χριστοῦ τὸ μυστήριον ἐσχάτων, ἐκείνους δὲ σιγὴν
 5 ἄγειν τῆς κακοδιδασκαλίας ὡς γεγονότας κακίστους δογματιστάς, ἤκουσα <δὲ> παρὰ πολλῶν συγεπισκόπων, ἀγαπητέ, ἐκνευκένα σε τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦτο πανταχοῦ περιήχεται, διὸ ἀναγκαῖον ἡγησάμην πυθέσθαι παρὰ σου, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει. δεῖξαι γάρ μοι δέδοκται μὴ οὕτως σε φρονεῖν ὀφείλειν ὥστε τῷ τρισαγίῳ σταυρῶν
 10 συνάπτειν καὶ πάθει καὶ θνήσει τὸ ἀπαθὲς ὑποβάλλειν ἀλλὰ καθα-
 ρῶς ὡς τὰ σεραφίμ καὶ εὐσεβῶς δασελογεῖν. πῶς γὰρ χριστιανίσουσι 2
 τὰ ἔθνη τοῦ ὀνόματος τοῦ σωτῆρος μὴ ἐπιφερομένου τῷ Χριστῷ;

75. *Graeca e codicibus edd. Fronto l. c. 532, Binius l. c. 775.*
 6 δὲ addidi ἐπισκόπων gh 9 οὕτως agh: οὕτω eo

et ipsi Christiani fideles existere non adponentes cruci nomen Christi? audientes enim infideles deum inmortalem propter nos crucifixum dicent scandalum esse credere Christo auertentes se et dicentes: dei nostri, qui apud Christianos falsi sunt, immortales a nobis enuntiantur. et quomodo <deus> eorum 5 immortalis existens mortuus est? palam est ergo, quia falsa est haec dictio; si enim mortuus est, iam non est immortalis 3 neque fortis sed infirmus, ab immortalitate conuersus'. non solum uero isti sed etiam religiosi et qui nobiscum unius sunt fidei dicturi sunt: 'hi deipassiani et non Christiani sunt, 10 Manichaei et non recte praedicantes, quaternitatem et non trinitatem colentes, Eutylianistae et non orthodoxi, Nestoriani 4 et non amatores Christi'. si quis autem eum, qui in cruce suspensus est, audiat Christum Iesum esse, qui mortali nostra carne elementer unctus Christus rite uocatur (unde et crucifi- 15 xerunt eum, quem speramus quia ipse est, qui futurus est redimere Israhel), tunc procidens in faciem dicet: 'et ego Christianus sum; credo in quem et isti crediderunt' et cre- 5 dentur passiones et mors corporis eius. propterea namque plurimis maledictis infidelium lacessita est <sexcentorum 20 triginta> patrum Calchedonensium recta fides, quia dixerunt duas esse naturas in Christo, unam passibilem mortalem uisibilem et palpabilem, quae est caro nostra, et unam impassibilem inmortalem inuisibilem inpalpabilem, quae est 6 dei inuiolabilis natura. utraque ergo oportet nos in Christo 25 fateri, quorum unitati ne dederis distantiam neque diuidas deum a carne, et non deprehenderis esse Nestorianus, neque differentiam abneges Christi naturarum, et non suspicionem dabis Eutylianum esse, neque confundas deum passionibus

2 audientes *a sed i postea expuncta*: audentes V fideles V, corr. o²
 3 sq. auertentes se *scripsi*: auertent esse V 4 dii V 5 enuntietur V,
correx deus *inserui* 9 sedtiam V, corr. *a* 11 manichei V
 14 sus////pensus V mortale V, corr. o 17 dicit V, *correx* 18 cren-
 tur V, corr. *a* 19 ////mors (*eras. mo*) V 20 infidelium *bis* V sex-
 centorum triginta *addidi* 23 palpabilem V 26 quarum V, *correx*
 diuides V, *correx* 27 deprehenderis V 29 euticianum V

πῶς δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ Χριστιανοὶ δύνανται πιστοὶ τυχάνειν μὴ
 ἀνατιθέντες τῷ σταυρῷ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα; ἀκούοντες γὰρ οἱ
 ἄπιστοι θεὸν ἀθάνατον δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα ἐροῦσι σκάνδαλον
 εἶναι τὸ πιστεῦσαι Χριστῷ ἀποστρεφόμενοι καὶ λέγοντες· „οἱ θεοὶ
 5 ἡμῶν οἱ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς κίβδηλοι ὄντες ἀθάνατοι παρ' ἡμῶν
 ἀναγορεύονται. καὶ πῶς ὁ αὐτῶν θεὸς ἀθάνατος ὢν ἔθανε; δῆλον
 ὅτι ψευδὴς ἡ ῥῆσις αὕτη· εἰ γὰρ ἀπέθανεν, οὐκέτι ἀθάνατος οὐδὲ
 ἰσχυρὸς ἀλλὰ ἀσθενὴς τῆς ἀθανασίας τραπεῖς“. οὐχ οὗτοι δὲ 3
 μόνον ἀλλὰ καὶ θεοσεβεῖς καὶ ἡμῖν ὁμόπιστοι λέξουσιν ἄν· „οὗτοι
 10 θεοπασχίται καὶ οὐχὶ Χριστιανοὶ εἰσι, Μανιχαῖοι καὶ οὐκ ὁρθότομοι
 τετραδίται καὶ οὐ τριάδοξοι, Εὐτυχιανισταὶ καὶ οὐκ ὁρθόδοξοι, Νε-
 στοριανοὶ καὶ οὐ φιλόχριστοι“. εἰ δὲ τις τὸν ἐπὶ σταυροῦ κρεμα- 4
 σθέντα ἀκούσει Χριστὸν Ἰησοῦν εἶναι, ὃς τὴν θνητὴν ἡμῶν σάρκα
 χρισθεὶς φιλανθρωπία Χριστὸς εἰκότως κικλήσκειται (διὸ καὶ ἐσταύ-
 15 ρωσαν αὐτόν, ὃν ἐλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτρωθῆναι
 τὸν Ἰσραὴλ), τότε πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐρεῖ· „καὶ γὰρ Χριστιανὸς
 εἰμι, πιστεύω εἰς ὃν καὶ οὗτοι ἐπίστευσαν“ καὶ πιστευθήσεται καὶ
 τὰ πάθη καὶ ἡ θνήσις τοῦ σώματος αὐτοῦ. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο 5
 πλείσταίς λαιδορίαις ἐβλήθη παρὰ τῶν ἀπίστων ἢ ἐν Χαλκηδόν
 20 τῶν χλ πατέρων ὁρθόδοξος πίστις, ὅτι εἶπον δύο φύσεις εἶναι ἐν
 τῷ Χριστῷ, μίαν παθητὴν θνητὴν ὁρατὴν τε καὶ ἔπαφον, ἣτις ἐστὶν
 ἡ σὰρξ ἡμῶν, καὶ μίαν ἀπαθῆ ἀθάνατον ἀόρατον ἀψηλάφητον, ἣτις
 ἐστὶν ἡ τοῦ θεοῦ ἄχραντος φύσις. τὰ ἐκάτερα οὖν ἐν τῷ Χριστῷ δε 6
 ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὥν τῇ ἐνώσει μὴ δῶς διάστασιν μηδὲ τέμῃς τὸν θεὸν
 25 ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ οὐ φωραθήσῃ Νεστοριανὸς, μηδὲ τὸ διάφορον
 ἀπαρνήσῃ τῶν τοῦ Χριστοῦ φύσεων καὶ οὐχ ὑποπτευθήσῃ Εὐτυχιανι-
 στῆς εἶναι, καὶ μὴ συγχέῃς θεὸν σαρκὸς πάθει καὶ οὐ λεχθήσῃ

6 ἔπαθε h δηλονότι gh 7 ῥῆσις eo: κρίσις agh 10 ὁρθοτόμοι agh:
 ὁρθόδοξοι eo 11 ὁρθόδοξοι agh: ὁρθότομοι eo 13 ἰησοῦν aeo: om. gh
 14 κικλήσκειται agh: κέκληται eo 18 ἢ ex ὁ corr. o man. 2 20 ἐξα-
 κοσίων τριακοντα ah 21 ἔπαφον ex ἔπαθον corr. o man. 2 24 μὴ
 δὲ aeah 25 μὴ δὲ eoh, μὴ a 26 τοῦ aeo: om. gh

carnis, et non diceris Apollinarista esse, neque impassibilem et
 immortalē deum conuersum dicas, et non despiceris esse
 Manichaeus, neque in trisagio post deum patrem et fortem
 eius filium et immortalē spiritum adicias Christum cruci-
 fixum, et Samosatēni haeresem non habebis nec argueris 5
 7 quaternitatē <sapiens et non trinitatē>, neque trinitatē in
 Christo fingas eundem sapiendo patrem et filium et spiritum
 sanctum, et damnationem Sabellii non sustinebis. neque uocari
 uolens praeceptor et non sequax Christi doctrinae nouitate
 haeresim introducas, et non tuam pollues animam, quia 10
 nosti apostolos non praeceptores <no>uitatis extitisse sed in-
 nestigantes solum praeceptorem et legislatorem Christum.
 8 uide, karissime, ne deducas ad terminum, quod de te diffamatur,
 neque bis in trisagio eundem innocere cogites, semel
 autem patrem et sanctum spiritum, et non eris Arrianus 15
 abundantius glorificando similiter filium. noli esse derisui
 cum his, qui deum passum dicunt aut quaternitatē sapiunt;
 <si> uero in altitudine quadam horum sermonum aut sapientia
 captus es, cito declina <a> malo et fac bonum, ut
 sicut oramus recte uerbum praedices ueritatis Christum con- 20
 fitendo carne propter nos passum, filium dei niui, et absolute
 ita confitere, ne ab haeresibus subplanteris; multi enim
 exierunt in mundum seductores, qui non confitentur
 Christum Iesum in carne uenisse. EXPLICIT
 EPISTOLA FAUSTI EPISCOPI APOLLONIADOS AD PETRUM ANTIOCHENUM. 25

19 Psalm. 36, 27   22 Ioh. II 7

2 despiceris *V*, *correxi*   3 manitheus *V*   6 sapiens et non trinitatē
inserui   7 eunde *V*   sapiendo *ex* sapiendū *corr.* *V*   9 sequas *V*,
corr. *o*   nouitatem *V*, *correxi*   10 polluis *V*, *correxi*: polluas *o*²
 11 nouitatis *scripsi*: uitatis *V*, ueritatis *o*   inuestigares *V*, *correxi*:
 inuestigatores *o*²   13 uidet *V*, *corr.* *o*   14 bis *o*²: uis *V*   16 simiter *V*,
corr. *o*   17 quaternitatē *V*   18 si *inserui* (tu *o*²)   19 a *add.* *a*
 21 propaternos *V*, *corr.* *o*²   24 *EP̄L EP̄LA FAUSTINI V*   25 APOLLO-
 NIADES *V*   ANTIOCHENUM *V*

Ἀπολλυναριστῆς εἶναι, μηδὲ τὸν ἀπαθῆ καὶ ἀθάνατον τετράρῃθαι λέξης
 θεὸν καὶ οὐ προσοχθίσῃ εἶναι. Μανιχαῖος, μηδὲ ἐν τῷ τρισαγίῳ
 μετὰ θεὸν πατέρα καὶ ἰσχυρὸν αὐτοῦ υἱὸν καὶ ἀθάνατον πνεῦμα
 προσθῆς Χριστὸν ἑσταυρωμένον καὶ οὐχ ἕξεις τοῦ Σαμοσατέως
 5 τὴν αἴρεσιν καὶ οὐκ ἐλεγχθῆσῃ τετράδα φρονῶν καὶ οὐ τριάδα,
 μηδὲ τὴν τριάδα εἰς Χριστὸν ἀναπλάσῃς αὐτὸν λέγων πατέρα καὶ 7
 υἱὸν καὶ ἄγιον πνεῦμα καὶ οὐχ ὑποίσεις τὴν Σαβελλίου δίκην, μηδὲ
 κληθῆναι θέλων καθηγητῆς καὶ οὐκ ἀκόλουθος τῆς Χριστοῦ διδα-
 σκαλίας καινοτομήσεως κενοδοξίας αἴρεσιν καὶ οὐ μωμῆσῃ σὴν
 10 φυγῆν, ὅτι οἶδας τοὺς ἀποστόλους μὴ καθηγησαμένους ἐν καινοτο-
 μίαις ἀλλ' ἰχνηλατήσαντας τὸν μόνον καθηγητὴν καὶ νομοθέτην
 Χριστὸν. βλέπε, ἀγαπήτῃ, μὴ εἰς πέρας ἄξῃς τὸ διαφημιζόμενον 8
 περὶ σου· * * * * *
 * * * * *
 15 * * * * * μὴ γέλως γένη
 ὡς θεοπασχίτης ἢ τετραδίτης· εἰ δὲ καὶ ἐφήψω τούτων τῶν λόγων
 ἢ τῆς φρονήσεως ἐν παροιστρήσει, τάχος ἔκκλινον ἀπὸ κα-
 κοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν, ἵνα ὡς εὐχόμεθα ὀρθοτομήσῃ τὸν
 λόγον τῆς ἀληθείας Χριστὸν καθομολογῶν σαρκὶ δι' ἡμᾶς παθόντα
 20 τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος· καὶ ἅπαξ τοῦ οὕτως ὁμολογεῖν μὴ
 ὑποσκελισθῆς ὑπὸ τῶν αἰρέσεων· πολλοὶ γὰρ πλάνοι ἐξῆλθον
 εἰς τὸν κόσμον οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Χριστὸν Ἰησοῦν
 ἐν σαρκὶ ἐληλυθέναι.

1 ἀπολλυναριστῆς aeogh   μὴ δὲ aeogh   2 προσοχθίσῃ a: προσωχθίσῃ
 gh, προσοχθίσεις eo   μὴ δὲ aeogh   5 φωνῶν gh   6 μὴ δὲ aogh   7 μὴ
 δὲ aeoh   9 καινοδοξίας gh   μωμῆσῃ aeο: μωμῆσειν g, μωμῆσης h
 σὴν aeο: τὴν gh   13 post περὶ σου aliqua exciderunt   16 ἐφήψω aeogh:
 ἐφ' ὕψους legisse uidetur interpres   17 ἢ om. eo   ἐν παροιστρήσει g,
 ἐμπαροιστρίση h et sic legisse uidetur interpres   22 χριστὸν ἰησοῦν eo:
 ἰησοῦν χριστὸν agh

(76.)

INCIPIIT EPISTOLA PAMPHILI EPISCOPI ABYDORUM AD EUNDEM PETRUM
ANTIOCHENUM.

Multa contritio, meorum dilectissime filiorum, excitat me
uociferare luctum. nosti enim quia, in qua domo quis moritur, 5
illic et lamentatio generatur. quomodo itaque non dolebo
mortem filiorum meorum ad errorem de tuis uasis effusam,
quos oportebat te tamquam alium fratrem studere mecum
2 colligere ad deum? e diuerso egisti, amabilis dei: factus
es enim eorum perditio et non uita, amaritudo et non suauitas, 10
acerbitas et non matura esca, zizania et non frumentum,
stipula et non aurum, spina et non flos, tumultus et non
3 tranquillitas. cur enim praecessorum nostrorum symbola
non adtendis, ne adicias trinitati quaternitatem, cum trisagion
dicis sub augmento crucis? scripsisti enim dicens: nullo 15
modo hanc designationem crucis transmigrabo; deum enim
scio crucifixum et huius inuocationem adduco semper in
4 crucem. haec enim draconum et uenenosarum haeresum
uox est et porta inferi et aeternus ostiarius mortis, Christi-
anorum laqueus, uenatio innocentum, orthodoxorum macula, 20
fidelium ruina, pudicorum prauitas, ascetarum scandalum,
quibus suspicaris te esse dulcem cum expositione a te prolata
iaculante <trans> apostolicum terminum et euangelia et trecen-
torum decem et octo symbolum, qui adiectionem in trisagio
5 nescierunt, id est hoc intellegibile uenenum. dic itaque mihi: 25
quis ait diuinitatem sustinuisse crucem? cur deum uerbum

76. *Aliam uersionem Latinam edd. Merlin l. c. 3, Fronto l. c. 534, Collect. Concil.* 2 PAMPHILI V, pamphyli B in indice AVIDORUM V
3 ANTYOCHENUM V 4 excittat V 6 fort. <lacrimabor et> dolebo
7 sis V 9 egesti V 11 aceruitas V zizanea V 13 tranquillitas V
14 quaternitatem V 15 aumento V scipsisti V 17 uius V, corr. o
18 he V, corr. o 19 inferi ras. ex inferni V hostearius V 20 horthodoxorum V
21 ascitarum V 22 te esse o²: et esse V expsicione V
a te scripsi: at V, hac o² 23 trans inserui 24 adiectionem V
25 telligibilem V (intelligibilem α), corr. o 26 diuinitatem V, corr. α

(76.)

Παμφίλου ἐπισκόπου Ἀβύδων πρὸς τὸν αὐτὸν Πέτρον.

Τὸ πολὺθρυπτον τῶν ἐμῶν παίδων, ἀγαπητὲ, διεγείρει με κελα-
 δεῖν θρηνον. εἰ γὰρ ἐν οἴῳ οἴκῳ θνήσκει τις ἐκείσε κλαυθμὸς
 5 φοιτᾶ, πῶς οὐκ ἀποδακρῦσμαι καὶ ἀποδυροῦμαι τὸν ἀλιτηρίως ἐκ
 τῶν σῶν ἀγγελίων καταγγισθέντ᾽ αὐτῶν ἐμῶν υἱῶν θάνατον, οὓς ἔδει
 σε ὡς συναδελφὸν ἐπισπουδάσαι σὺν ἐμοὶ ἅξαι πρὸς τὸν θεόν;
 τοῦναντίον δὲ πέπρακται σοι, θεοφιλέστατε· ἐγένου γὰρ αὐτῶν 2
 ἡλετήρ καὶ οὐ ζωή, πικρία καὶ οὐχ ἡδύτης, ὕμφαξ καὶ οὐ πέπει-
 10 ρος βότρυς, ζιζάνιον καὶ οὐ σῖτος, καλάμη καὶ οὐ χρυσός, ἄκων-
 θα καὶ οὐκ ἄνθος, καταρραγμὸς καὶ οὐ γαλήνη. τί γὰρ τῶν 3
 προέδρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων οὐ προσσχὼν τοῖς συμβόλοις
 εἷξας μὴ προσθέσθαι τῇ τριάδι τετραδᾶ ἐν τῷ τὸ τρισάγιόν σε
 φάσκῃ ἐν προσθήκῃ σταυροῦ; * * *
 15 * * * * *
 * * * αὕτη γὰρ δρακοντικὴ καὶ ἰοβόλων αἰρέ- 4
 σεων φωνὴ καὶ πύλη ἄδου καὶ αἰώνιος πωλωρὸς θανάτου, Χριστι-
 ἀνων βρόχος, ἀνάκων θήρευμα, ὀρθοδόξων μῶμος, πιστῶν πρό-
 πτωσις, σωφρόνων σκάμβωσις, ἀσκητῶν σκάνδαλον, οἷς ὑπώπτεισαι.
 20 γλυκὺς εἶναι σὺν τῇ ἐκφωνουμένῃ σου ἐκθέσει τῇ παρακοντιζούσῃ
 τὸν ἀποστολικὸν ὄρον καὶ τὰ εὐαγγέλια καὶ τὸ τῶν τῆ σύμβολον
 τῶν τὴν προσθήκην ἐν τῷ τρισαγίῳ ἀγνοούντων, τὸ νοητὸν δηλη-
 τήριον. φράσον μοι οὐν τίς τὴν θεότητα ἔφη σταυρὸν ὑπομε- 5

76. *Graeca e codicibus edd. Fronto l. c. 534, Binius l. c. 776.* 2 ἀβύ-
 δων aeo: ἀβύδου g, ἀμύδου h post Πέτρον add. ἐπιστολή g 5 ἀπο-
 δῦρμαι eogh, ἀποδύρωμαι a, *correxī* 7 ἅξαι gh 8 αὐτῶν aeo: om. gh
 9 ὕμφαξ . . σῖτος aeo: om. gh 10 βότρυς eo: βρώτις a et *uidetur sic legisse*
interpretēs 11 καταρραγμὸς gh: ἐκταραγμὸς eo, ἐκτιναγμὸς a 12 ἐπι-
 σκόπων eogh: ἐπίτων a προσσχὼν aeogh, *correxī* τὰ σύμβολα aeo 13 εἷ-
 ξας ah τετραδᾶ ἦν ἐν τῷ τρισαγίῳ σε φάσκῃ (φάσκῃ σε *trsp.* g) λέ-
 γουσιν ἐν προσθήκῃ gh τῷ τὸ τρισάγιον eo: τῷ τρισαγίῳ agh σε om. a
 14 *lacunam indicavi*

enudas a stola? cur tua potestate diuidis indiuisum? cur
 uulneras ueritatem? cur Nestorii et Eutycheis sectione Christi
 subderis dicioni et a Samosateno essentiam Christi diuinam
 a carne abrumpere didicisti et inique cum Ualentino uomnisti
 similiter loquendo immortalem crucifixum et subiectam passi- 5
 6 onibus naturam ponendo diuinam? quid taceam quidue
 loquar? non te Paulianistam uocabo, cum in scriptionibus
 tuis dixisti post trinitatis uocem Christum <propter nos cruci-
 fixum>? non Manichaeum te dicam, cum tu te ipse conuineas
 deum et non Christum dicendo crucifixum? non Nestorianum 10
 te nuncupabo, quando ostendisti post patrem non confitendum
 eum, cui fideles hymnum dicunt, dei fortem filium carne
 crucifixum? non Eutychianistam te denuntiabo, cum temet
 ipsum dei passi praedicatorum docneris? non Apollinaristam
 te dicam, cum in inuentione tua deum confuderis passionibus 15
 7 carnis? confectus itaque magna tristitia haec tibi adicio
 eum Acacio, qui me ad haec firmanda inuitauit (illum autem
 pontifex Romanus, omnes uero omnium episcopus Christus):
 cur nastas ecclesiam? cur Christi dispergis ouilia? si male
 loquor, tu mihi dic; quaero enim te doctrina rectissima me 20
 8 plurimosque transcendere. quid ergo dicamus? sicut Paulus
 Christum crucifixum <an sicut tu immortalem crucifixum>?
 sicut dominus, quia haec oportebat pati Christum, aut ut tu,
 qui trisagion dicis esse passibilem? quid dicimus? quoniam
 oportebat filium hominis, sicut saepe dominus ait, pati an, 25
 9 sicut tu nouiter introduxisti, diuinitatem passam? si euan-

21 cf. e. gr. Cor. I 2, 2   23 Luc. 24, 26 et 46   25 cf. e. gr.
 Luc. 9, 22

1 apistola *V*, *correxi*   2 uulnerat *V*, *corr.* σ^2 7 inscripcionibus *V*,
correxi   8 propter nos crucifixum *inserui*   9 manicheum *V*   tu te
scripsi: tuę *V*, tu σ^2 11 nunc cupabo *V*   12 carnem *V*, *corr.* σ^2
 13 eū tycheianis tante *V*, *corr.* σ^2 15 confunderis *V*   16 tri-
 sticiam *V*   17 illud *V*   18 episcopus *V*   20 loquorum tunc *V*, *correxi*
 doctrinam rectissimam e plurimosque *V*. *correxi*   22 an sicut tu immor-
 talem crucifixum *addidi*   23 ut *scripsi*: tua *V*   26 introduxisti *V*

μενηκέναι; τί τὸν θεὸν λόγον γυμναῖς ἀπὸ τῆς στολῆς; τί διχάζεις
τὸν ἄτμητον τῆ σῆ σκαιότητι; τί παραπιτρώσκεις τὴν ἀλήθειαν;
τί Νεστορίῳ καὶ Εὐδοχεῖ τῆ τομῆ τοῦ Χριστοῦ ὑπόσπονδος
γίνῃ καὶ τῷ Σαμοσατεῖ μεμαθήτευσαι ῥῆξαι Χριστοῦ τὴν θεῖαν
5 οὐσίαν ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ Οὐαλεντίνῳ συνηρεύξω ὡς ἐκείνος
φάσκων τὸν ἀθάνατον σταυροῦσθαι καὶ ὑπόδουλον θεὸς τοῖς πάθεσι
τὴν θεῖαν φύσιν; τί ἐπίσχω ἢ τί λαλήσω; οὐ Παυλιανιστὴν σε 6
φωνήσω; ἀλλ' ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἔφησ μετὰ τὴν τῆς τριάδος
φωνὴν Χριστὸν δι' ἡμᾶς σταυρωθέντα. οὐ Μανιχαῖόν σε λέξω;
10 ἀλλὰ γέγονας αὐτέλεγκτος θεὸν καὶ οὐχὶ Χριστὸν φήσας ἐσταυρω-
μένον. οὐ Νεστοριανόν σε φράσω; ἀλλ' ἀπέδειξας μετὰ τὸν πατέρα
μὴ ὁμολογεῖν τὸν ὑμνούμενον ὑπὸ πιστῶν θεοῦ ἰσχυρόν υἱὸν σαρκὶ
ἐσταυρωμένον. * * * *

* * * οὐκ Ἀπολλιναριστὴν
15 σε λέξω; ἔφυρες γὰρ ὡς αὐτὸς θεὸν συγγέας σαρκὸς πάθεισιν.
λίαν οὖν λύπη συσχεθεὶς τάδε σοι προτίθημι σὺν τῷ εἰς τοῦτό με 7
συμβιβάσαντι Ἀκακίῳ (αὐτὸν δὲ ὁ τῆς Ῥωμαίων, τοὺς πάντας
δὲ ὁ πάντων ἐπίσκοπος): τί λυμαίνῃ τὴν ἐκκλησίαν; τί σκορπίζεις
Χριστοῦ τὴν ποιμνὴν; εἰ κακῶς λέγω, φράσον μοι σὺ· ζητῶ γὰρ
20 σε τῆ διδασκαλίᾳ τῆ ἠρθοτάτῃ ὑπερέχειν μου καὶ πλείστον. τί 8
οὖν φράσομεν; ὡς Παῦλος Χριστὸν ἐσταυρωμένον ἢ ὡς σὺ τὸν
ἀθάνατον ἐσταυρωμένον; * * * *

* * * * *
τί ἐροῦμεν; ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πολλαχῶς ἔφη ὁ
25 κύριος, παθεῖν ἢ, ὡς σὺ κεκαινοτόμησας, τὴν θεότητα παθεῖν; εἰ 9

4 ῥῆξαι aeo: ὥστε ῥῆξαι gh τὴν ex τὸν corr. o man. 2 8 τῆς τριάδος
φωνὴν gh: τριάδα φωνεῖν aeo 10 αὐτέλεγκτος gh 12 θεὸν a 13 lacu-
nam indicavi 14 ἀπολλιναριστὴν agh, ἀπολλιναριστήν eo 15 ἐφεῦρες
expressit interpretes 16 σχεθεὶς gh προστίθημι aeo idque uertit inter-
pres σὺν τῷ εἰς τοῦτο με συμβιβάσαντι (συμβιβάσαντι με trsp. eo) ἀκα-
κίῳ aeo: εἰς τοῦτο με συμβιβάσαντος ἀπακίου gh 17 παντεπίσκοπος aeo
20 με καὶ πλείστους aeo 22 lacunam indicavi 25 εἰ scripsi: ἢ aeogh

gelia et actus et apostolus, sicut tu ais, non dicunt ut
 oportet, sed haec sunt apud te culpanda et apud eos, qui
 secuntur huiuscemodi stultitiam tuam dicendo trisagion cruci-
 fixum; approbati enim sunt, quia tecum sunt quaternitatem
 superinducentes. si autem haec ita sunt, cur scripturae diuinae 5
 leguntur, si illis non creditur sed tibi? sursum enim atque
 deorsum Christum tibi tradunt propter nos crucifixum et non
 trisagion, sicut tu nunc dicis; sed etiam abiciendos esse
 dixerunt scripturae diuinae eos, qui deum passum dicunt.
 10 iam autem et ante has litteras tamquam domino meo et patri 10
 uelut recte sapienti mandaui, ut corrigeres et rescinderes hoc
 impium dogma a te nouiter editum, et non adquieuisti. pro-
 pterea itaque tamquam ad primum inuentorem horum impi-
 orum sermonum moueor aduersum te, uti forte per haec
 uerearis, dum os tuum a minore per dignitatem obstruitur, 15
 et uelocius adquiescas recte praedicare patrem et filium et
 spiritum sanctum nihil in his adiciendo uel auferendo et
 11 optineas super nos sedis apsidem. si autem neque sic
 abstineris, inferam tibi communionis repudium; ait enim
 apostolus: haereticum hominem post primam <et> 20
 secundam monitionem euita sciens, quia subuersus
 est huiuscemodi et delinquit, cum sit a semet
 ipso damnatus. uerumtamen deum exoramus, ne a temet
 ipso sis damnatus sed recte uerbum praedices ueritatis. EX-
 PPLICIT EPISTOLA PAMPHILI EPISCOPI ABYDORUM AD PETRUM ANTI- 25
 OCHENUM EPISCOPUM.

20 Tit. 3, 10 sq.

1 apostolos *V*   4 approbatio *V*, *correxi*   5 superducentes *V*,
correxi   7 non *scripsi*: non si *V*   10 anethas *V*, *corr.* α^2 12 do-
 gmatē *V*, *corr.* α^3 adquieuisti *V*   13 inuentorem horum *scripsi*:
 inuentorum *V*   15 tuu *V*   18 optineas *scripsi*: optinebis *V*   apsidem
scripsi: ad sedem *V*   19 inferam *V*   20 apłus *ex* apłos *corr.* *V*
 et *om.* *V*   21 siens *V*   22 linquid *V*, *corr.* α^3 23 uerunttam *V*
 25 PAMPHILI *V*   AUIDERUM *V*   ANTYOCHENUM *V*

τὰ εὐαγγέλια καὶ αἱ πράξεις καὶ ὁ ἀπόστολος, ὡς σὺ ἔφης, οὐ
λέγουσιν ὡσπερ δεῖ, ἀλλ' εἰσὶ παρὰ σοὶ μεμπτέα καὶ παρὰ τοῖς
ἐξηκολουθηκόσι τῇ τοιάδε σου παραφροσύνη τοῦ τὸ τρισάγιον
φωνεῖν ἐσταυρωμένον· ἀποδεδειγμένοι γάρ εἰσι σὺν σοὶ τετράδα
5 παρεισφύροντες· εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, τί ἀναγινώσκονται αἱ
θεῖαι γραφαί, εἰ αὗται οὐ πιστεύονται ἀλλὰ σύ; ἄνω γὰρ καὶ κάτω
Χριστὸν παραδιδόασι δι' ἡμᾶς ἐσταυρωμένον καὶ οὐ τὸ τρισάγιον,
ὡς σὺ νῦν φάσκεις· ἀλλὰ καὶ ἀποβλητέους εἶπον αἱ γραφαί τοὺς
θεσπασχίτας ἤδη δὲ καὶ πρὸ τούτων τῶν γραμμάτων ὡς κυρίῳ 10
μου καὶ πατρὶ ὡς ὀρθότατα φρονοῦντι δεδῆλωκα ἐπανορθώσασθαι
καὶ ἀναρῆξαι τόδε τὸ παρὰ σου καινισθὲν ἀσεβὲς δόγμα καὶ οὐκ
εἶξας· διὰ τοῦτο τοίνυν ὡς πρὸς πρῶτον εὐρετὴν τῶν ἀσεβῶν τού-
των λόγων δεδόνημαι τοῖς κατὰ σου ἐπιτιμίοις· ἴσως κἂν διὰ τού-
των ἐντραπεῖς ἐπιστομιζόμενος παρ' ἡσσοнос τῇ ἀξίᾳ θάπτον εἶξης
15 ὀρθοδοξεῖν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἐν τῷ μηδὲν τούτοις
προσθεῖναι ἢ ὑφαιρεῖν καὶ ἔχεσθαι τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀψίδος τοῦ
θρόνου; εἰ δὲ μηδὲ οὕτως ἀνάσχη, οἴσω σοὶ κοινωνίας παραιτήσιν· 11
ἔφη γὰρ ὁ ἀπόστολος· αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ πρῶτην
καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ εἰδὼς ὅτι ἐξέστρα-
20 πται ὁ τοιοῦτος καὶ ἀμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.
πλὴν θεοῦ ἐσμεν ἐντευχταὶ μὴ γενέσθαι σε αὐτοκατάκριτον ἀλλὰ
ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

1 οὐ eo: om. agh 3 τοιάδε aeogh σου aeo: om. gh 4 post
ἐσταυρωμένον addunt ἢ μετὰ τὴν τριάδα Χριστὸν ἐσταυρωμένον aeo 6 εἰ h
et ante correctionem g: ἡ aeo, ἡ g correctus 7 τὸ om. a 8 νῦν om. eo
καὶ om. a 10 ὡς om. gh 11 οὐχ gh 12 πρὸς om. h 14 εἶξης eo:
εἶξεις g, εἶξεις h, ἤξεις a 17 μὴ δὲ aeo: μὴ gh ἀνάσχη aeo: ἀνάσχει g,
ἀνάσχοιο h 21 ἐντευχταὶ aeo: εὐτεχταὶ gh ἀλλ' eo

(77.)

INCIPIIT EPISTOLA FLACCINI EPISCOPI RODOPAE AD EUNDEM PETRUM
EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

Uenatores bestiarum iracundia non terrentur neque sanguineis earum oculis perturbantur sed potius e diuerso prouocant 5
eas, quia confidunt, cum iacula secum habere noscuntur; et ueritatis indagatores non metuunt regum et principum haeresum iracundias neque inflammantes in subuersionem oculos eorum sed accedunt ad eos fiducialiter, si quo modo possint ex eis cibum deo uenari, cum faciunt furorem cessare eorum, 10
quem habent de mala sententia. hi namque sancto spiritui 2
reluctantur. hirundo enim dum non praeualet cum hieme consistere, adprehendit ea loca, ubi tranquillus aer est, et pii uiri haereticorum fluctus reicere non ualentes illic confugiunt, 3
ubi fides temperata consistit. quis est igitur, qui procellas 15
excitauit haeresum? non tu, qui sollicitasti aures principis innocentis et falsis litteris cor pontificis irrepsisti, id est Acacii, ut ad communionem te susciperet, dicendo 'non mihi fiat ulterius crucem adponere trinitati; praedicabo autem Christum crucifixum. cui enim non uideatur errare sermo 20
imprudientiae? ubi ergo ex hoc declinans remaneam non sus-

77. B = Berolin. lat. 79. Huius epistulae, cuius uerba Graeca non sunt seruata, tria frustula (§ 1 Uenatores usque ad § 5 praedicantes, § 6 cur abhorres usque ad consubstantiales, § 19 respisce usque ad finem) ed. Bar. ad a. 483, 62—64 (= Mansi VII 1119). 2 epistola Faustini (cf. ad p. 194, 11) Rodonenis B in indice; Flacciani Bar. 4 iracundia V terentur V 5 eorum V, corr. Bar. ex aduerso Bar. 6 qui Bar. cum iacula secum scripsi: cum iaculis et cum V, in iaculis quae secum Bar., <nec> cum iaculis metum Hartel 7 indatores V, corr. o principium V, corr. o haereticorum Bar 8 iracundias V neque V: nec qui o² inflament V, correxi 9 eorum V: suos Bar. uiriliter Bar. 10 ex is cibo V 11 hi namque V: si quando Bar. 12 reluctatur V, corr. o² 13 consistere adpendit V tranquillus V 14 reicere scripsi: respicere: V illuc Bar. 15 procellas V 17 irrepsisti scripsi: eresisti V, erexisti o Bar. 18 susiperet V 19 apponere o: adponret V 21 impudentiae Bar. ubi Bar.: ut V exoc V sus//septus V

ceptus a uobis? et ubi sunt uiscera Christi ad Petrum?? haec
 et his similia dicens cum auerteris baculum exactionis, ste-
 tisti in proposito tuo uniuersisque distribuis. etenim cri- 4
 bratus es canonice a praesulibus nostris, id est a principe
 5 apostolorum Petro, cui dominus ait: quodcumque liga-
 ueris super terram, erit ligatum et in caelo. et nec
 hoc meruisti, ut per dignam paenitentiam relaxeris, in temet
 ipsum statuens, ut perseueres in hac damnatione, sed in hac
 uita spem habes tantummodo sperare in principibus, ut
 10 redeas, ubi digne deiectus es a sancta sede, ideoque perfectius
 miserabilior es omnibus hominibus tamquam minime desiderium
 habens ad deum uiuum et eius regni caelorum. uerum- 5
 tamen noli puluere frustra dealbari, quia regulariter sacerdotii
 principatum arripuisti, neque infleris aduersus nos pios et
 15 recte praedicantes tamquam ferreus, cum sis felle disruptus,
 quia licet in hoc nunc usque cohaeretici tui tecum detineantur,
 sed tamen sicut et tu huic uitae talem memoriam insipientiae
 reliquerunt, quando per haereses, per quas deuicti estis, nec
 latere potuistis. cur itaque abhorres Arrium et putas non 6
 20 ea, quae sunt illius, sapere? ubi apud te consubstantialitas
 inuenitur, quod apud illum nequaquam suscipitur? dixisti
 enim 'unum trinitatis reor passibilem sed non patrem nec
 huius spiritum sed filium huius'. es factus Arrianae haereseos

5 Matth. 16, 19

1 uiscera *V*: fort. uerba (*scil. Matth. 18, 22*) 2 cum auerteris
scripsi: cum auris *V*, cum audis σ^2 , non audis *Bar*. uaculum *V*
 exactionis *V*: exactoris *Bar*. istetisti *V*, *correxi*: institisti *Bar*.
 3 <errores> distribuis *Bar*. at enim *Bar*. scribratus *V*, *corr. \sigma^2*
 5 ligaberis *V* 6 at nec *Bar*. 7 metuisti *V*, *corr. \sigma* 9 abes *V*,
corr. \alpha 10 dinegne degectu *V*, *corr. \alpha* 12 regnum *Bar*. 13 deal-
 uari *V* regulariter *V*, *corr. \sigma^2*: irregulariter *Bar*. 14 inflens *V*,
corr. \sigma^2 uos *V*, *corr. \sigma^2* 15 felle *scripsi*: fellis ex felicis *corr. V*
 16 quo heretici *V*, *correxi* 17 et tu huic uitae talem memoriam in-
 sipientiae reliquerunt *temptaui*: te tu huic uita tatem memoriam
 insipientiae relique sunt *V* 19 aborres *V* 21 quod *V*: quae *Bar*.
 23 huius *V*, *corr. \alpha* es factus *scripsi*: et factus *V*, ecce factus es *Bar*.

a temet ipso conuictus, cum hoc et Arrius dixerat 'quia si passibilis est filius, pater uero non, quomodo consubstantialis?'
 7 noli ergo hunc uerbo respuere et opere honorare, quia non solum dicta eius loqueris sed etiam ultro transcendis, quia propter hoc uisum est patribus dicere sicut seraphim 'trisagion',
 5 quod confirmat consubstantialitatem, et per hanc uenerandam uocem illius est hactenus increpata blasphemia et ex hoc multi illorum consubstantialitatem eligentes ad nostram
 8 ecclesiam concurrerunt. ubi est ergo apud te consubstantialitas? ecce enim deprauata est a te inlustrium patrum, qui
 10 in Nicaea congregati sunt, synodi aduersus Arrium expositio. neque enim ut prudentem sermonem uult interpretare trisagion, sed etiam est ipsius uocem, sicut aspis surda et opturans
 9 aures suas, pertimescens tamquam iniquum audiendo. cui tu nunc aures tuas aperuisti adiciens immortalis mortem crucis.
 15 ecce enim ex hoc consentiens tibi est canendo in trisagio 'qui crucifixus es propter nos', sciens, quia ex hoc ablata est consubstantialitas trinitatis, et probans, quia maior pater est, qui proprio filio non parcens sed pro nobis omnibus
 10 tradens eum in mortem. sed dicis 'quid ergo reprehendis
 20 apostolum?' absit! sed te rephendo cum socio tuo Arrio, quia ea, quae bene sunt dicta, adulterastis ignorantes intellectum eorum. quo modo enim quispiam sempiternum uerbum suum morti tradere non pepercit, se ipsum tradidit. 'non autem ita scriptum est!' absit! haec autem apud uos dicta
 25 sunt tamquam non confitentes duplicis naturae esse Christum, eundem passibilem et mortalem ut hominem et eundem

19 Rom. 8, 32

1 ipsū *V, corr. o*   2 filios *V, corr. o*   consubstantias *V, corr. o*²
 3 hopere *V*   4 transcendis *V, corr. α*   5 seraphim *V*   6 anc *V*
 uenendam *V, corr. o*²   7 filius *V*   ex hoc *V, corr. o*   10 indu-
 strium *V, correxi*   11 synodi *o*²: sinodus *V*   13 est *scripsi* (*cf. Miodónski ad Anonym. adu. aleatoris p. 71, 8*): et *V*   15 immortalis
 ex immortalem *corr. V*   16 conscensiens *V*   trisagion *V, correxi*
 18 probans *scripsi*: probat *V*   21 ap^vto *V*   te *o*²: et *V*   22 ingno-
 rantes *V*   23 earum *V, correxi*

impassibilem et inexterminabilem sicut deum. qui etiam 11
 non pepercit, ut deus cum proprio patre, suae carni, dicens
 iniquis 'soluite templum hoc et in tribus diebus
 resuscitabo illud' ac si diceret „soluite morte tabernaculum
 5 Daud, quod iam per inoboedientiam cecidit. in quo clementer
 inhabito, ut illud de morte resuscitem. non enim, sicut uos
 arbitratis, cogitandum est quoniam crucifixus sum ex uirtute
 dei, sed ex infirmitate crucifigor. carne enim infirma suspensa
 clauisque transfixa sed usque ad me non peruenit, quia hoc
 10 nequit recipere natura mea, ei autem adpropinquare impos-
 sibile est. unde nec mortificatus sum diuino spiritu sed morti-
 ficatus carne tamquam meo proprio corpore et hoc meo
 spiritu uiuificante, quia, quo soluero, et cum eo uiuificabo.
 ne igitur ea, quae creatae meae sunt carnis, mihi iungatis 12
 15 nec creaturam aut facturam aut passionem aut mortem uni
 trinitatis introducatis. quod enim erat, et est et erit. nihil
 praeter haec uelitis inducere neque diuinitate carnem meam
 priuetis. sum enim naturaliter eius uerbum. ego donauit ei,
 quae mea sunt, non transferens in eam, quae mea sunt,
 20 secundum naturam sed secundum gratiam; et illa, quae eius
 sunt, mihi contulit non transponens, quae naturaliter sua sunt,
 sed ex ea secundum gratiam fieri uolui tamquam ipsa circum-
 amictus animale[m] hominem. unde cum sin[i] naturaliter dei 13
 filius, confiteor me esse etiam naturaliter hominis filium

3 Ioh. 2, 19

4 auernaculum *V*, *correx*i 6 inhabito *V* resuscitem *V* 7 arbi-
 tramini *o*² 8 sed ex] *incipit rursus B*, *cf. paginae 194, 18 adnotata*
 infirmita *V* crucis figor *B* enim *om. B* 10 nequid *VB* recipere
 natura mea *V*: natura mea suscipere *B* 11 nec *om. B* diuino *V*: sacro *B*
 12 carnes *B* me opproprio *V*, *corr. o*: proprio meo *B* 13 spiritum *B*
 quo soluero *scripsi*: quos uoluerō *V*, quos uoluerē *B* 14 nec *B* ui-
 gatis ne *V* 16 trinitati *B* erat *V*: fuit *B* 17 uelitis *scripsi*:
 uelis *V*, uel *B* 18 pribetis *V* ei...transferens in *om. B* 19 eam
scripsi: ea *VB* 20 quae *V* 22 ex ea *V*: eius *B* secundum *supra*
linea B tamquam circum amictus *B* 23 natura naturaliter *V*

ideoque Paulus tamquam deum ait me creatorem esse omnium
 dicens, quia siue principatus siue potestates omnia
 per ipsum et in ipso creata sunt; tamquam hominem
 uero edisserens dixit me esse facturam: considerate, inquit,
 apostolum et pontificem confessionis nostrae
 Iesum, fidelem existentem factori suo. salua enim
 14 in me est utriusque naturae proprietas. quapropter qui has
 mihi non seruat sed esse me asserit unius naturae, deum
 dicit hominem factum ulterius non esse deum, neque increatum
 neque impassibilem sed passibilem et absolute desolatum me
 faciunt eorum, quae mea sunt. quapropter et a me inspirati
 sunt auctores fidei consubstantialem trisagion appellare, quo-
 niam probatio trinitatis est et diuinae ratiocinationis ostensio,
 Arrii redargutio et Sabellii obstructio; nam qui ab his seducti
 15 fuerant, in recta patrum fide sunt instituti. nunc autem
 digne damnato Petro orthodoxi arrianizant, Sabelliani consti-
 tuuntur abnegatores, esse me eiusdem honoris cum patre sed
 minorem tamquam ab illo subiecti, ut aequaliter mihi non
 dicatur hymnus in trisagio sed crucis mihi passio copuletur
 neque in tribus subsistentiis canatur trisagion sed in me
 solum agatur trinitatis hymnus ex eo, quod me in trisagio
 isti referunt crucifixum, ne deprehendantur dicere spiritum

2 Coloss. 1, 16   5 Hebr. 3, 1 sq.

1 ideoque *V*: propterea et *B*   2 qui sine *B*   3 homi- | *B*   4 edisse-
 rens *om.* *B*   inquit *B*, inquit *V*   6 existere *B*   salua *V*: con-
 stant (*sic!*) *B*   7 me *B*: eo *V*   est *om.* *B*   qui *V*: p *B*   8 sedes
 se *V*   9 hominum *B*   non esse ulterius *trsp.* *B*   alterius *V*
 11 faciunt *V*   quapropter et a *V*: propterea ex *B*   inspirati *B*
 12 uictores *B*   consubstantialiter *B*   apellare *V*   13 rationationis *B*,
 racionacionis *V*, *correxi*   14 redargutio *V*   sabelli *B*   quia *B*   is *V*
 15 fidem *B*   16 *post* damnato *nescio an exciderit* Arrio, auctore *uel*
simile quid   amanizant *V*   17 me *o*²: mei *V*, in *B*   patre *ras. ex*
patrē *V*   18 subiecti *V*   ut *om.* *B*   19 trisagion *VB*, *correxi*
 copulatur *V*   20 subsistentiis cantatur trisagio *B*   21 solo *B*   me *V*:
 in me *B*   trisagion *V*   22 isti *om.* *B*   referant *B*   depre-
 hendatur *V*

sanctum inmortalem propter nos crucifixum. attamen pro-16
 posuit et transcendit omnem haeresem Petri mala sententia.
 quapropter in examinatione omnium facienda Arriani licet
 frustra excusabunt se, sicut et aliae haereses, dicentes 'domine,
 5 tu dixisti quia pater maior me est, sicut et Petrus
 apostolus docuit dicens: hunc Iesum, quem uos cruci-
 fixistis, hunc et Christum et dominum deus fecit.
 propterea etiam credimus te esse facturam et non consub-
 stantialem patri'. hic autem, de quo sermo est, quid ex-17
 10 cusabit? qua scriptura dicet traditum sibi trisagion crucifixum?
 quia enim Esaias ait consubstantialiter in trisagio seraphim
 trinitatem glorificare, scimus. non enim ait, quia clamauerunt
 'inmortalem patrem, mortalem uero filium', sed consubstanti-
 aliter 'sanctus sanctus sanctus'. num hoc euangelia 18
 15 tradiderunt? sed arguitur ab eis, qui dixerunt: futurum est,
 ut filius hominis tradatur ad crucifigendum, et:
 oportet multa pati filium hominis, et: implebuntur
 omnia, quae scripta sunt filio hominis, et: tradent
 eum gentibus et crucifigent eum, <et>: Iuda osculo
 20 filium hominis tradis? non haec soli apostoli sed etiam
 angeli praedicauerunt dicentes: memores estote, quomodo
 uobis locutus est in Galilaea dicens quia oportet
 filium hominis multa pati. haec autem dicenda sunt 19
 non tamquam alicubi separetur ab eo diuinitas, sed uobis

5 Ioh. 14, 28 6 Act. 2, 36 14 Esai. 6, 3 15 Matth. 20, 18 sq
 17 Luc. 9, 22 Luc. 18, 31 18 Matth. 20, 19 19 Luc. 22, 48
 21 Luc. 24, 6 sq.

1 adtamen VB proposuit V: transposuit B 2 transedit V
 subsententia B 3 licet om. V 5 et om. B 6 docuit V: ostendit B
 uos om. B crufixistis V 8 etiam credimus te V: te etiam te
 credimus te B facturum V substancialem V 9 quo scripsi.
 co V, om. B quid B: qui V excusauit VB, corr. o² 10 dicat VB
 correxi tibi trisagium V 11 trisagion VB, correxi seraphin V,
 seraphyn B 15 arguetur V 17 pati om. B 18 cripta V fili B
 19 et inserui iudas osculum B 20 tradidit B se V (corr. a)
 21 predicarunt B memor V 24 malicubi V separetur o²:
 separentur V, separaretur B

suadent, quia diuinitas impassibilis immortalisque permansit seorsum et distincte passiones et mortem reddens propriae carni. unde igitur hoc dogmatizare 'in trisagio cruce' num ex patribus? sed etiam ipsi eius accusatores erunt nusquam hoc asserendo. quapropter cum excusationem non habeat, obmutescat! 20 Unde resipisce; uigila, ut permaneas in iudicio patrum; scito enim, quia neque reges neque potestates neque principes soluere te poterunt ex aeterno uinculo, nisi conuictus relinquant temporalem dignitatem, sedens tamquam Iob super sordes extra ciuitatem. haec est ad te mea salutatio secundum denm in Christo Iesu circa te et non secundum homines. 10
 EXPLICIT EPISTOLA FLACCINI EPISCOPI RODOPAE AD PETRUM ANTI-
 OCHENUM.

(78.)

INCIPIT EPISTOLA ASCLEPIADIS EPISCOPI TRALLENSIS AD EUNDEM 15
 PETRUM.

Ecce, karissime, repletus est mundus scandalo expositionis tuae et regalia sollicita facta sunt et pastores excitati sunt digne super te luctum inducere. da ergo, deprecor, unam uocem rectae praedicationis, ut astruas ueritatem in communi 20 confitendo filium dei mundo crucifixum et non hunc abiciendum per te et eius nomen, cum aliter peruerse dicitur in

9 cf. Iob 2, 8

1 suadent *scripsi*: suadens *VB* immortalis quae *B* 2 distincte passionis *V* 3 dogmatizare *B* cruce *V* num *B*: nun *V* 4 accusatores *V* 5 quapropter *V* cum *om.* *V* excusatione *B* abeat *V* 6 resipisce *V* uigilia *VB*, *corr.* *o*² iudicium *B* 7 scio (*corr.* *Hartel*) enim *V*: sciens *B* 8 soluere potuerunt *B* ex aeterno *B*: et ex̄t̄ | *V* 10 haec est ad te *om.* *B* mea *V*: ea *B* 11 iesu *om.* *V* 12 flacciani *B* CIRODOPE *V*, *correxi*: rodopensis *B* anthioch *B*

78. *B* = *Berolin.* lat. 79, *K* = *Paris.* lat. 12098. *aliam uersionem Latinam edd. Merlin l. c. 3, Fronto l. c. 536, Collect. Concil.* 15 CITRALENSIS *V*: *om.* *B* 17 ecce *V* carissime *B* est mundus bis *V* scandalum *B* 18 excecati *B* 19 luctus *B* 20 ueritate *V* 21 mudo *V* et *V*: ut *B* 22 peruersum *B*

(78.)

Ἀσκληπιάδου ἐπισκόπου Τράλλεων πρὸς τὸν αὐτὸν Πέτρον.

Ἴδού, ἀγαπητὲ, πεπλήρωται ὁ κόσμος ἐκ τῆς ἐκθέσεώς σου σκανδά-
λου καὶ τὰ βασίλεια ἐμφρόντιστα γέγονε καὶ οἱ ποιμένες διεγείρονται
5 ἐπαξίως ἄξαι ἐπὶ σοι ταλανισμὸν. δὸς οὖν, παρακλήθητι, φωνὴν μίαν
ὀρθοδοξίας τοῦ ἐπιπρυτανεύειν ἀληθῆς ἐν τῷ κοινῷ τοῦ τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ τῷ κόσμῳ καθομολογεῖν ἑσταυρωμένον καὶ μὴ τοῦτον διαῤῥίπ-
τεῖσθαι διὰ σου καὶ τούτου τὸ ὄνομα ἐν τῷ ἑτέρως ἐν διαστροφῇ λέγειν

78. *Graeca e eodiciibus edd. Fronto l. c. 536, Binius l. c. 776.*
2 τράλλεων h et ante correctionem manus recentioris g· 5 ἄξαι gh
ἐπὶ σὲ a 7 τῷ κόσμῳ eo: τὸν κόσμον agh καθομολογεῖν ex καθολογεῖν
corr. o man. 2

2 trisagio eius crux. numquid tu prior es patrum, qui in
 Nicaea conuenerunt, ut definitio tua super eos excellat? sed
 ais 'ego propter Nestorium adieci in trisagio crucem, eo quod
 3 ille secernat diuinitatem in crucifixione eius'. et quid?
 numquid nouus Nestorii sensus est? habuit enim hoc initium 5
 a Paulo uesanae mentis Samosateno, quem sancti patres in
 Nicaea in uita quidem non inuenerunt, dogma uero eius
 damnauerunt et cessauit, non quod conscripserint trisagion
 crucifixum, quoniam erat hoc eorum notitiae ualde granis-
 10 simum; unde trisagion quidem in mysteriis solummodo cau-
 nendum reposuerunt, secundum quod seraphim aiunt, nullam
 4 in hoc adiectionem aut detraktionem agentes. rursus autem
 haec impietas renouata et sub impio Photino roborata est et
 congregati sanctae memoriae patres Constantinopoli, licet eum
 non inuenissent uiuum, sed tamen dogma ipsius damnauerunt, 15
 quatenus nemo sapiat duos filios. unde et unum filium in sua
 definitione confessi sunt. numquid trisagion dixerunt propter
 nos crucifixum? quia definitionem patrum praecedentium se
 secuti sunt, et sequenda eorum dogmata iudicarunt, ut trisagion
 in solis mysteriis audiatur impassibiliter, sicut seraphim 20
 5 aiunt, et non crucifixum. deinde Nestorio imminente et
 impia priorum suorum dogmata astruente, hoc est illius
 Samosateni atque Photini, collecti propter eum, id est qui
 circa beatissimos Caelestinum et Cyrillum tunc ad regati sunt,
 impietates huiusmodi restrinxerunt non adponentes in trisagio 25
 crucem. an tu uideris horum omnium sapientior existere aut

1 trisagion *V* qui *B*: quod *V*; fort. quot in *om. B* 2 definacio *V*,
 corr. *α*: defensio *B* sed ais *V*: sedatis *B* 3 ergo *VB*, correxi trisa-
 gion *V* cruce *B* 4 sternat *B* 5 nestori *V* 6 uesane *B*, uaesanea *V*
 8 conscripserit *B* 9 herat *V* 10 im mysterio *V* cauendum *B* 11 sera-
 fin *V*, seraphin *B* 12 detraktionem *V* rursus *B* 13 renouatas *B*
 fotino *B* 14 congregatis sanctis patribus sanctae memoriae constan-
 tinopolim *B* 18 definitionum *B* praecedentium *B*, praedencium *V*
 20 impossibiliter *B* seraphin *V*, seraphyn *B* 21 agunt *B* 22 dog-
 matas *V* illis samositani *B* 23 fotini *V*, fotyni *B* 24 cirillum *V*,
 cerillum *B* 25 impietatis *B* restinxerunt *B* trisagion *V* 26 omi-
 num *V*

ἐν τῷ τρισαγίῳ τούτου τὸν σταυρὸν. μὴ σὺ πρῶτος εἶ τῶν ἐν 2
 Νικαίᾳ πατέρων, ἵνα ἄρξῃ ὁ ὄρος σου ὑπὲρ αὐτούς; ἀλλὰ φῆς·
 „ἐγὼ διὰ Νεστορίου προσέθηκα ἐν τῷ τρισαγίῳ τὸν σταυρὸν διὰ
 τὸ αὐτὸν παρεξωθεῖσθαι ἐν τούτῳ τὴν θεότητα ἐν τῷ σταυροῦσθαι
 5 αὐτόν.“ καὶ τί; μὴ νεώτερον Νεστορίου τὸ φρόνημα; ἤρξε γὰρ 3
 τοῦτο ἀπὸ τοῦ ματαιόφρονος Φωτεινοῦ, ὃν οἱ ἄγιοι πατέρες οἱ ἐν
 Νικαίᾳ ἐν ζωῇ μὲν οὐ κατέφθασαν, τὸ δὲ δόγμα αὐτοῦ κατέ-
 κριναν, οὐ διὰ τὸ φράσαι αὐτοὺς τὸ τρισάγιον ἑσταυρωμένον, ἐπειδὴ
 τοῦτο ἦν ἐν γνώσει αὐτοῖς λίαν δύσφορον, Φωτεινῶ δὲ ἐράσμιον·
 10 ὅθεν τὸ μὲν τρισάγιον ἐν μυστηρίοις μόνοις ἀπέθεντο φωνεῖσθαι,
 καθὰ τὰ σεραφίμ. φασί, μηδεμίαν ἐν τούτῳ προσθήκην ἢ ὑφαί-
 ρεσιν πράξαντες. πάλιν δὲ τοῦτο τὸ ἀσεβὲς ἀνανεωθὲν ἐπὶ τοῦ 4
 Σαμοσατέως λίαν ἰδρύνθη καὶ ἐπισυναχθέντες οἱ ἀγιώτατοι τὴν
 μνήμην πατέρες ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει εἰ καὶ αὐτὸν οὐ παρ-
 15 ἔφθασαν ἀλλὰ τὸ δόγμα αὐτοῦ κατέκριναν τὸ μὴ φρονεῖν δύο υἱ-
 ούς. διὸ ἕνα καθωμολόγησαν ἐν τῷ ὄρφ αὐτῶν υἱόν. μὴ τὸ τρι-
 σάγιον ἔφησαν δι' αὐτὸν ἑσταυρωμένον; ὅτι τῷ ὄρφ τῶν πρὸ αὐτῶν
 πατέρων ἐξηκολούθησαν, καὶ ἔπεσθαι τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἔκριναν
 τοῦ τὸ τρισάγιον ἐν ταῖς μυστηρίοις μόνοις ἐξακουέσθαι ἀπαθῶς
 20 ὡς τὰ σεραφίμ καὶ μὴ ἑσταυρωμένον. πάλιν δὲ Νεστορίου ἀνα- 5
 καλύψαντος καὶ καταρτίζοντος τὰ ἀσεβῆ <τῶν> πρὸ αὐτοῦ
 δόγματα, φαρμέν δὲ τὰ Φωτεινοῦ καὶ τὰ τοῦ Σαμοσατέως, συνα-
 θροισθέντες δι' αὐτὸν οἱ περὶ Κελεστίνου καὶ Κύριλλου ἔπαυσαν
 τὰς τοιαύτας δυσσεβείας οὐκ ἀποθέντες ἐν τῷ τρισαγίῳ σταυρὸν.
 25 ἢ σὺ δοκεῖς πάντων τούτων σοφώτερος εἶναι ἢ ἔχουσθαι παρ' αὐ-

1 fort. πρότερος ἐν τῇ Νικαίᾳ h 2 φησὶν aeogh, *correci* 5 καίτοι
 μὴ a τοῦ Νεστορίου gh ἤρξα: gh 6 de Photini Paulique Samo-
sateni neglectis in hac epistula temporibus ac de correctionibus interpretis
cf. quae exposui 'Nachrichten der Gesellschaft der Wissensch. zu Göt-
tingen philol.-histor. Klasse 1894' p. 123 8 διὰ τὸ agh: διὰ τοῦ eo
 9 γνώσει: ex γνώσεις corr. o man. 2 φωτεινοῦ aeo 11 μὴδὲ μίαν gh
 13 λίαν agh: πάλιν eo ἰδρύνθη h: ἰδρύνθη g, ἠδρύνθη a, ἡδρύνθη eo
 14 τῇ om. eo 15 τὸ μὴ aeogh: fort. τοῦ μὴ 16 καθωμολόγησαν h 17 δι'
 αὐτὸν agh: δὲ αὐτὸν eo, fort. δι' ἡμᾶς cum interprete 19 μόνοις eo:
 μόνον agh 20 σεραφίμ h ἀνακύψαντος a 21 τῶν addidi 22 δὲ: aeo:
 δὴ gh 24 τοιάσδε eo δυσσεβείας h

sancto spiritu illis, quibus erat scientia, amplius esse plenus?
 tua itaque adiectio crucis in trisagio adposita implacabilis
 6 blasphemia est. uerumtamen et post hos sanctos patres
 cum terrae motus grauissimus Constantinopolim adprehendisset,
 minor et maior, diues et pauper, seruus et liber ex ea disce- 5
 dentes in Campo simul concurrerunt, gelu et hieme illuc potius
 interire quam cum ea ciuitate corruere. quibus clementia dei
 parcens reuelauit beatissimo Proclo, ut trisagion propter irae
 placationem cum litania canerent, et hoc manifeste non uni
 aut secundo notum est factum sed omni mundo. numquid 10
 apposuit deus in eo dici crucem? nihil itaque, quia in eius
 esset iniuriam. ait enim dicendum 'sanctus deus, sanctus
 7 fortis, sanctus immortalis, miserere nobis'. quomodo ergo tu
 praesumpsisti adponere crucem ultra deum aut etiam ultra
 patres, patrem confundens filio et sancto spiritui, in trisagio 15
 proferens crucem, quatenus apud te pater non sit pater solum
 sed etiam filius, et filius non sit filius solum sed etiam pater,
 et sanctus spiritus non sit solum spiritus sed etiam filius?
 8 propterea si quis apponit in trisagio crucem praeter filium
 dei, anathema sit. 20

si quis quaternitatem introducit in trisagio apponens post
 trinitatem Christum crucifixum, anathema sit.

si quis confundit trinitatem eundem dicens esse patrem et
 filium et sanctum spiritum, anathema sit.

9 si quis distinguit unam essentiam trinitatis in duas, ana- 25
 thema sit.

1 scienci V 2 trisagion VB, *correxi* 4 aprehendis set V: comprehen-
 disset B 5 discendentes V 6 concurerunt V gelu V: et gelu B
 hime V illic B 7 interrere V 8 patens B 9 litanea V, letania B
 caneret V 10 numquid B: num V 12 dicendo VB, *correxi* 14 psum-
 sisti V crū V 15 confundis B, *sed i in ras.* filio et bis V trisagion V
 16 proferres B 18 spiritus sanctus *trsp.* B 19 si quis] *incipit K singulis*
damnationibus numeros inde a I usque ad VIII praeponens apponet B
 trisagio K: trisagion VB 21 quisque aeternitatem K introducat V
 in trisagio K, in trisagion V: *om.* B 23 eundem diens V 24 et
 sanctum spiritum *om.* B anathē V 25 *extinguit* B, distingit V

si quis unum filium secat in dualitatem filiorum, anathema sit.

si quis dei uerbum et carnem dicit unam naturam ignorans naturarum differentiam, anathema sit.

10 si quis diuinam naturam filii confundit passionibus carnis eius et non confitetur eum spiritu impassibilem, carne uero passum, anathema sit.

si quis dicit dei passibilitatem aut mortem gustasse deum tamquam ad haec eum bona uoluntate uenisse, cum conuersus esset, et non confitetur eum tamquam deum non fuisse sub dominatione mortis, mortem uero mortificasse per carnem suam mortalem, quam adsumpsit, anathema sit.

11 credimus enim, quia uita uita est et non recidit in mortem. tu autem cognosce et abscidere, in quibus inique locutus es. tamen sit et est dei gratia cum his, qui recte uerbum praedicant ueritatis. EXPLICIT EPISTOLA ASCLEPIADIS EPISCOPI TRALLENSIS AD PETRUM ANTIOQHENUM.

(79.)

GELASIUS EPISCOPIS PER DARDANIAM.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS PER DARDANIAM CONSTITUTIS GELASIUS EPISCOPUS. SICUT ETIAM CUNCTIS FRATRIBUS PER

1 filium *om.* B dualitate BK 3 unaturam V 5 diuinam naturam V: unam naturam K, naturam diuinam B 6 eius *om.* K impassibilem K 7 passum VK: passibilem B anathemf V 9 cum *om.* B 10 et *om.* V 12 adsumsit V, sumpsit B 13 uerbis credimus enim numerum VIII praescipsit K recedit B et ante correctionem K morte V 14 absidere B 15 sit VK: sit deus B post uerbum del. di B 16 ueritatis] desinit K EPISCLEPIADIS V episcopi *om.* B 17 TRALLENSIS PARTIS CAMPANIAE (*leg.* Cariae?) AD B

79. *Dat. anno ut uidetur 493. B = Berolin. lat. 79, quem quae in hac epistula correxit manus Sirmondi, non curo. praeterea uerba inde a his igitur (init. § 3) usque ad damnati sunt (§ 7) in duo capitula diuisa traduntur in codice Paris. lat. 12098 = K. Edd. Car. I² 341; Bar. ad a. 492, 34; Collect. Concil.; BTA I 267; Thiel 335. 19 sq. GELASIUS UNIVERSIS EPIS PER DARDANIAM CONSTITUTIS Sicut B DARDANIAN V 20 frabus V uniuersis supra linea V*

εἴ τις τὸν ἕνα υἱὸν διχάζει εἰς δύοδα υἱῶν, ἀνάθεμα ἔστω.

εἴ τις τὸν θεὸν λόγον καὶ τὴν σάρκα μίαν φύσιν λέγει ἀγνοῶν
τῶν φύσεων τὸ διάφορον, ἀνάθεμα ἔστω.

	*	*	*	*	*	*	10
5	*	*	*	*	*	*	
	*	*	*	*	*	*	
	*	*	*	*	*	*	

καὶ γὰρ πιστεύομεν, ὅτι ἡ ζωὴ ζωὴ ἔστι καὶ οὐ μετέπεσεν εἰς 11
θάνατον. σὺ δὲ γνώση καὶ ἀποκόψη, ἐφ' οἷς ἀνόμως εἴρηκας·
10 ἔστω δὲ καὶ ἔστι τοῦ θεοῦ ἡ χάρις μετὰ τῶν ἠρθοτομούντων τὸν
λόγον τῆς ἀληθείας.

DALMATIAS DESTINATA EST. Ubi primum respirare fas est a continuorum tempestate bellorum, quae uel in illis prouinciis uel in istis temporum qualitas incessanter exercuit, cunctos per Dardaniam domini sacerdotes fraternae sollicitudine caritatis duximus
 2 adloquendos: primum, quia regimen apostolicae sedis indepti 5
 strepitu publico, sicut dictum est, retardante commissae nobis
 sacrae dispensationis officium propriis, ut mos erat, litteris
 nequiimus indicare, quo uestra fraternitas de communionis
 domini nobiscum munere gratuletur; deinde ut, post tantas
 acerbitates incommoditatesque mundanas qualiter inuicem 10
 ualeremus, mutuus sermo depromeret; postremo, si qua de
 ecclesiasticis referenda sunt causis, quae propter insidias
 perpetui hostis pastoralis sunt iugiter circumspiciendae uigi-
 3 lantia, significationibus panderemus alternis. his igitur inci- 15
 tati per fratrem et coepiscopum nostrum Ursicinum praesentia
 dirigere scripta curauimus, praeunte gratia salutationis
 hortantes. ut magnanimitate auxilio domini tolerando rerum
 transeuntium uastitatem magis esse debeamus adtoniti, ne,
 quod absit, perpetuae subeamus uitae dispendium. proinde,
 quae catholicae ueritatis poscit utilitas praecauenda, dilectio 20
 4 uestra paulisper aduertat. apud Graecos, quibus multas
 haereses abundare non dubium est, iam ante annos fere qua-
 draginta et quinque de domini nostri et saluatoris incarnatione
 nata conuastio est Eutyche quondam presbytero Constantino-
 politano in blasphemias prorunte, per quas diceret unam 25

3 istis *V*: illis *B* exercuit *V* 4 caritate diximus *V* 5 indeptis
 strepitu *V* 6 dictu *V* commisse *B*: commissa *V*, commissum *o*²
 7 mons *B* 8 quo *V*: quam *B* 9 nu neregratularetur *B* ut *supra*
linea B 10 aceruitates *VB* 12 causis *ex* causas *corr. V* 13 circum-
 spicienda *V* 14 alternus is igitur *B* 16 praecunti *V* 17 hortantes *K*:
 ortantes *B*, orantes *V* tollerando *B* 18 adtoniti *VBK*: attenti *o*²
 nec *B* 20 praecauenda *VK*: dicanda *B* 21 auertat *B* 22 habun-
 dare *VK* annos *om. K* XLta *B* 22 et quinque de *V*: & quique de *B*,
 unde *K* 24 conquestio *VB* est *om. B* eutychen *K*, eutichen *V*, eu-
 thicen *B*, *corr. Car.* quondam *VB*: quod *K* presbytero constantino-
 politano *K*: presbyterum constantinum *V*, presbiterum constantinopolitane *B*
 25 blapsemias *V*, blasphemia *B* proruentem *B* dicere una *B*

tantummodo id est solam diuinitatis naturam siue substantiam
 in domino Iesu Christo credere nos debere susceptae carnis
 ueritate prorsus abolita. quod utique impium prauumque 5
 commentum Marcionistis Manichaeisque coniunctum totum
 sine dubio salutis nostrae solueret sacramentum, siquidem,
 quantum et scripturae uenerabilis dicit auctoritas et maiorum
 testatur doctrina nostrorum, redemptorem mundi deum totum
 simul deum totumque hominem ex Maria uirgine fuisse pro-
 genitum et huic mundo certum est extitisse conspicuum, sic
 10 passum atque resurrexisse constat a mortuis itaque quadra-
 ginta diebus fuisse cum discipulis conuersatum, in caelum
 ascendisse plena luce sit clarum eoque modo dictum ad iudi-
 cium angelo testante uenturum, ut et filius hominis, quem
 beatus Stephanus martyr a dextris uirtutis dei uidit astantem,
 15 manifestus appareat et, quem compunxerunt, persecutores eius
 aspiciant: quod nimirum sine carnis humanae non potest
 constare materia, cuius adsumptio glorificata est deitate non
 prorsus adsumpta. unde et beatus Iohannes apostolus dicit: 6
 qui negat Christum in carne uenisse, hic est
 20 antichristus, et gloriosus apostolus Paulus, qualem hodie-
 que credere debeamus dominum nostrum Iesum Christum,
 palam professus est dicens: in quo habitat omnis pleni-
 tudo diuinitatis corporaliter, quo breui capitulo
 simul Arrianam pestem et hanc, quam diximus, Eutychnam
 25 caelesti praedicatione subuertit, quia et nihil minus est, ubi

14 cf. Act. 7, 55   15 cf. Ioh. 19, 37 (Zachar. 12, 10)   19 Ioh.
 II 7 —22 Coloss. 2, 9

1 diuinitati *K*   2 suscepta *BK*   3 impium prauumque *BK*: impra-
 bumque *V*   4 cognomentum *B*   manicheis que *B*   5 saluti nrae *B*
 soluere *BK*   9 genitum *K*   est stetitisse *B*   10 itaque *V*: ita *BK*
 11 uersatum in caelis *BK*   12 eo quomodo *B*, et quomodo *K*   14 bea-
 tum *B*   ad *K*   15 compunxerunt *B*, cum punxerunt *K*   16 quid *V*
 17 materiam *B*   absumpta *Coust.*   20 ἀντιχριστός *B*, antechristus *K*:
 antichristum *V*   22 confessus *B*   23 quo *Thiel*: quod *VBK*   capi-
 tulos simula erianam *B*   24 eutychnam *B*   25 praedicatione subuertit *B*
 est ubi *VK*: sibi *B*

omnis plenaque diuinitas habitare perhibetur et 'corporaliter'
 exprimendo in ueritate persistere nostri corporis adprobatur.
 7 super his autem frequenter ab apostolica sede et per beatae
 memoriae sanctum Leonem et per successores eius certum
 est Graecos fuisse conuictos, sicut ipsorum cartis, quas apud 5
 8 nos habemus, sine ambiguitate monstratur. nunc uero,
 quamuis ipsam pestilentiam non audeant profiteri, eos tamen,
 qui talibus communicauerint meritoque secundum Calchedo-
 nensis decreta concilii ab apostolica sede damnati sunt ob-
 10 stinatique in eadem damnatione defuncti, pernicioso furore
 defendunt et eorum recitationem ecclesiae catholicae moliuntur
 ingerere. quibus utique, quod absit, receptis etiam contagium
 prauitatis, cui se communione sociarunt, consequenter incurritur,
 quemadmodum, quod auertat dominus, si Arrii uel cuiuslibet
 haeretici ad ecclesiasticam recitationem nomen admittitur, 15
 9 simul et consortium detestabilis erroris adsumitur. unde
 quia errorem quidem fatentur sed ea sibi putant communi-
 onem catholicam conditione laxandam, ut nomina eorum, qui
 praenaricati sunt, illis in ecclesia recitare sit licitum et non
 tam ipsi corrigere quam sinceritatem catholicam inficere 20
 nitantur contagio perfidorum, dilectionem uestram fraternae
 caritatis adfectu non destitimus admonere, ut si qui talia
 seminantes ad uestras regiones forte peruenierint, modis
 omnibus excludantur nobisque cum sede beati apostoli Petri,
 sicut a patribus nostris est tradita, inlibata communio atque 25
 10 ex omni parte inconuulsa perduret. certe, si quis aures
 uestras de hac crediderit subreptione pulsandas, sollicitudine

1 omni *K* diuinitatis *K* 2 exprimendę *V* in *om.* *K* 3 per *K*:
om. *VB* sanctae memoriae beatum *BK* 5 conuictos *VK* char-
 tis *K*, partis *V* quos *V* 6 monstrantur *V* tunc *K* 7 audeat *K*
 8 commuicauerunt *Thiel* 9 damnati sunt **EXPLICIT** *K* 10 defunctis
 pernicioso se errore *B* 11 recitacione *V* 12 quibus *B*: quod *V*
 utique *om.* *B* receptis *V*: recitatis *B* 13 sotiarum *V* incurritur *V*
 14 quod admodum *B* aduertat *B* uel *om.* *B* 16 adsummitur *V*
 17 quidem *supra linea* *V* eam *B* 18 laxanda *V* 22 destituimus *B*
 quit alia *V* 23 peruenerit *B* 25 illi beata *B* 27 hanc *B*

pastorali ad nos quantocius referre properetis, ut communi studio catholicoque tractatu pro domo unius domini cuncti catholici conferant sacerdotes: ut et, quae orthodoxae definitioni competunt, intemerata seruentur et, quatenus errantibus
 5 deceat subueniri, rationabili deliberatione noscatur. haec 11
 autem uestra dilectio etiam ad contiguas sibi quasque prouincias nicinosque pontifices prudenter faciat peruenire, ut ecclesiarum praesules uniuersi ueritatis instructione percepta mortiferam declinare ualeant falsitatem. ET SUBSCRIPTIO: Deus uos in-
 10 colomes custodiat, fratres carissimi.

(80.)

DOMINO SANCTO APOSTOLICO ET BEATISSIMO PATRI PATRUM GELASIO PAPAЕ URBS ROMAE HUMILES EPISCOPI DARDANIAE. Saluberrima apostolatus uestri praecepta Tryphone uiro religioso filio nostro
 15 deferente qua oportet deuotione suscepimus et maximas deo omnipotenti et beatitudini uestrae referimus gratias, quod nos pastorali admonitione et euangelica doctrina uisitare dignatus es, domine sancte apostolice et beatissime pater patrum. desiderii enim et uoti nostri est iussionibus uestris in omnibus
 20 oboedire et, quemadmodum a patribus nostris accepimus, sedi apostolicae, quae uitae et meritis uestris delata est, intemeratas seruare atque religionem orthodoxam, cuius estis praedicatores, fidei et inculcata deuotione, prout rusticitatis sensus patitur,

1 quātoocius *V* properitis *B* 2 catholicoque *ex* catholicaque *corr.* *V* contractatu *B* 3 definitioni *ex* definitione *corr.* *V* 5 noscuntur *V* 6 a contiguas *B* 7 ut *B*: ut ad *V* 9 falsitatem EXPLICIT *B* *reliquis omissis*

80. *Dat. ni fallor anno 494. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 342; Bar. ad a. 492, 32; Collect. Concil.; Thiel 348. 12 titulo domino etc. praefigit RESCRIPTUM EPORUM DARDANIAE PP GELASIO B petri B 14 triphone V, trifone B uero B 15 quo B de omnipotenti B 17 angelica B 18 sanctae et apostolicae et beatissime B 19 nostris B 20 nris V sedis Bar. 21 post delata est initio folii 42 syllabas lata est repetit qui hic incipit librarius secundus V intemeratas scripsi (scil. iussiones): intemerata VB, <praecepta> intemerata Bar. 22 seruare V Bar.: seruire B huius B 23 fidei!!! (eras. s) V tristicitatis B, <nostrae> rusticitatis Bar.*

2 custodire. Eutychetis enim uel Petri Acacique et omnium
sectatorum eius atque consortium uelut quaedam pestifera
contagia ante uestram quoque uitauimus iussionem et multo
magis nunc post admonitionem sedis apostolicae ab eadem
nos pollutione necesse est abstinere et, si qui alii eiusdem 5
Eutychetis sectam uel Petri et Acacii aut secuti sunt aut
sequuntur uel eorundem se complicibus atque consortibus
aestimant inmiscendos, a nobis, qui sedi apostolicae secundum
diuina praecepta et patrum statuta inculpatim seruire deside-
3 ramus, omni ratione uitandi sunt. et si qui forte praua 10
intentione, quod neque arbitramur neque optamus, a sede
apostolica se crediderint segregandos, ab eorum nos alienos
esse consortio profiteamur, quoniam, ut dictum est, patrum in
omnibus custodientes praecepta et inuiolabilia sacrosanctorum
canonum instituta sectantes apostolicae et singulari illi sedi 15
4 uestrae communi fide et deuotione parere contendimus. et
quoniam suggerendi nobis fomitem pro insita sibi benignitate
beatitudo uestra concessit, aliqua memorato Tryphoni uiro
religioso filio nostro praeceptorum uestrorum portitori sugge-
renda mandauimus et, ut suggestionem eius, quantum arbi- 20
tramur, iustam et rationabilem pro supplicatione nostra libenti
animo apostolatus uester dignetur admittere, fuis precibus
exoramus. quod <si> supplicatio uestra meretur effectum,
unum ex angelica sede uestra cum saepe dicto uiro religioso
ad nos usque praecipite destinare, ut sub eius praesentia, 25
5 ordinentur. ET SUBSCRIPTIO: Iohannes episcopus sacro-

1 euthices *B*   acaci quae *B*   2 petis fera *B*   4 et ab *Car.*
6 eutychetis *V*, eutyche^{et} *B*   secta *B*   7 completibus *ut uid. B*
9 statuta inculpatim *B*: instatuta inculpati *V*   11 obtamus *V*   12 credi-
derit *B*   14 sacrosanctum *B*   15 instatuta *V*   illius *VB, corr. o²*
16 communi fide *V*: communioni *B*   parere *B*   17 post insita eras.
nobis *V*   18 triphoni *V*, triffoni *B*   19 portioris *B*   ut *om. B*
sugestionem *V*   22 amittere *V*   23 si *inserui: om. VB*   mereatur *B*
26 fide *B*   postular *V*   27 ordinetur *VB, corr. Bar.*   et *om. B*
suscriptio *V* sanctae *B*

sanctae ecclesiae Scopinae metropolitanae ciuitatis huic re-
 scripto a nobis dato consentiens ad omnia, quae superius con-
 tinentur, manu propria subscripsi. Samuhel episcopus ut
 supra subscripsi. Bonosus episcopus ut supra subscripsi.
 5 Uerianus episcopus per Ualentinum archidiaconum ut supra
 subscripsi. Faustinus episcopus ut supra subscripsi. Ursi-
 cinus episcopus ut supra subscripsi.

(81.)

INCIPIIT PAPAE GELASII EPISTOLA AD LAURENTIUM DE LIGNIDO.

10 In prolixitate epistolae dilectionis tuae magno nos gaudio
 replesti in ea parte, in qua dictum est, quod in Thessalo-
 nicensi ecclesia uel in aliis similiter recitata epistola decessoris
 nostri de excessibus Acacii cuncti eidem anathema dixerint
 nec quisquam communioni praeuaricatoris sese miscuerit.
 15 unde quia nos admones dilectione fraterna, ut uelut medicinam 2
 quandam fidei episcopis per Illyricum uel aliis ministrare
 debeamus, quamquam hoc copiosissime factum sit a beatae
 recordationis decessore nostro, et quia mos est Romanae ec-
 clesiae sacerdoti nouiter constituto formam fidei suae ad
 20 sanctas ecclesias praerogare, haec eadem compendiosa nimis
 breuitate studui renouare, ut, sub qua fide uiuendum sit,
 secundum statuta patrum in hac nostra epistola propter

1 subscripto *B* 2 continentinentur *B* 6 utroque loco et 7 sub-
 scripsi *V*: scripsi *B* 6 ursinus *V* 7 subscripsi *EXPL* *V*

81. *B* = *Berol. lat. 79*. uerba inde a p. 226, 1 confitemur ergo usque
 ad p. 227, 2 proprium templum et inde a p. 227, 4 numquam autem
 usque ad p. 227, 6 benignitatem in tria capitula diuisa extant etiam in cod.
Paris. lat. 12098 (= *K*), qui ea adfert ut scripta ab Anastasio papa ad
Ursicinum; qua de re cf. *Thielium* p. 82 sqq. Ediderunt epistolam *Car.*
I² 339; *Bar. ad a. 492, 30*; *Collect. Concil.*; *BTA I 265*; *Thiel 624*.
 9 epistola om. *B* Laurentium *B* de Lignido om. *B* 11 repleti *B*
 in tesalonicensi *B*: in^τ salonicensi *V* 13 dixerint *V*: direximus *B*
 14 ne *B* communionis *V* sese *V*: esse *B* miscuerunt *V* 15 am-
 monis *B* dilectione *V* 16 quandam *B* et in marg. *V* man. 2: qñdā
 illiricum *VB* ministrare om. *B* 18 mons *B* 20 prorogare *B*
 eandem *B* 22 hanc nostram epistolam *V*

3 breuitatem sine fastidio lector agnoscat. confitemur ergo
 dominum nostrum Iesum Christum filium dei unigenitum
 ante omnia quidem saecula sine principio ex patre natum
 secundum deitatem, in nouissimis autem diebus de sancta
 uirgine Maria eundem incarnatum et perfectum hominem ex
 5 anima rationali et corporis susceptione, homouision patri
 secundum deitatem et homouision nobis secundum humanitatem.
 duarum enim naturarum perfectarum unitas facta est ineffabi-
 4 liter. propter quod unum Christum eundem filium dei et
 hominis unigenitum a patre et primogenitum ex mortuis 10
 confitemur, scientes quod quidem coaeternus suo patri secundum
 diuinitatem, secundum quam opifex est omnium, et dignatus
 est post consensionem sanctae uirginis, cum dixit ad angelum
 ecce ancilla domini, fiat mihi secundum uerbum
 tuum, ineffabiliter sibi ex ipsa aedificari templum et istud 15
 sibi uniuert, quod non coaeternum de sua substantia e caelo
 detulit corpus sed ex massa nostrae substantiae, hoc est ex
 5 uirgine. hoc accipiens et sibi uniens non deus uerbum in
 carne uersus est neque ut fantasma apparens, sed inconuertibiliter
 et incommutabiliter suam conseruauit essentiam, pri- 20
 mitias naturae nostrae sibi uniuert. nam principium deus uerbum
 has nostrae naturae primitias per multam sibi bonitatem
 unire dignatus est: qui non permixtus sed in utrisque sub-
 stantiis unus et ipse uisus secundum quod scriptum est:
 soluerte templum istud et in tribus diebus resus- 25

14 Luc. 1, 38   25 Ioh. 2, 19

4 in om. K   6 et 7 omouision VK   10 primogenitum B
 11 quoaeterno K   <sit> suo Car.   15 aedificari scripsi: aedificaui V,
 aedificauit BK, aedificare Thielio teste cod. Iesuit. Paris. 569 (?)
 istud B: est ut (om. et ?) K, statim Thielio teste (?) idem Paris., om. V
 19 carne VBK: carnem Car.   fastama B, phantasmata K   20 et
 om. K   assentiam B   fort. <ac> primitias   21 nostrae naturae trsp. K
 22 primitias om. B   per BK: om. V   23 uniri K   qui VB: quia K
 ntriusque B   24 unus BK: nus V relicto antea spatio 2 fere litterarum
 uisus VK: uerus B   25 istud VB: hoc K cum Vulgata   suscitabo K

citabo illud. soluitur enim Christus Iesus secundum meam
 substantiam, quam susecepit, et solutum suscitatur proprium
 templum, hoc ipse secundum diuinam substantiam, secundum
 quam et omnium artifex est. numquam autem post resurrecti-
 5 onem unitiois nostrae naturae discessit a proprio templo nec
 discedere potest propter ineffabilem suam benignitatem, sed
 est ipse dominus Iesus Christus et passibilis et impassibilis,
 passibilis secundum humanitatem, impassibilis secundum diuini-
 tatem. suscitauit igitur suum templum deus uerbum et in 6
 10 se naturae nostrae resurrectionem et renouationem operatus
 est. et hanc dominus Christus, postquam resurrexit a mortuis,
 discipulis suis ostendebat dicens: palpate me et uidete,
 quoniam spiritus carnem et ossa non habet, quem-
 admodum me uidetis habere. non dixit 'quemadmodum
 15 me dicitis esse' sed 'habere', ut et qui habet et qui habetur
 considerans, non permixtionem, non conuersionem, non muta-
 tionem sed unitatem factam respicias. propterea et fixuras
 clauorum et punctionem lanceae demonstrauit et cum disci-
 20 pulis manducauit, ut per omnia resurrectionem nostrae naturae
 in se renouatam doceret, et, quia secundum beatam diuinitatis
 substantiam inconuertibilis, incommutabilis, impassibilis, in-
 mortalis, nullius indigens, perficiens omnes passiones, et per-
 misit proprio inferri templo, quod uirtute propria suscitauit,
 et per propriam perfectionem templi sui renouationem nostrae
 25 naturae operatus est. qui autem dicunt subtilem hominem 7
 Christum aut passibilem deum aut in carne uersum aut non

12 Luc. 24, 39

1 Iesus Christus *trsp.* B meam *VK*: eam B 3 hoc *V*: os B
 4 post *VB*: per *Thiel* // // // resurrectionem *V*: resurrectionis B 6 digni-
 tatem teste *Thielio cod. Iesuit. Paris. supra commemoratus* 7 est post
 passibilis *trsp.* B 9 deus uerbum *om.* B 11 ante dominus alterum
 dominus *del.* *V* Christus <noster deus> *Car.* 14 quemadmodum B
 15 dicitis *VB*: fort. uidetis 16 conuersionem *VB*, *corr.* *Car.* 17 figu-
 ras *V* 18 punctione B, functionem *V* 19 resurrectione B 20 et *om.* B
 beatam memoriam diuinitatis B 22 indigentes B et *VB*: se *Car.*
 26 carnem uerum B non *om.* B

counitum habuisse corpus aut de caelo hoc detulisse aut
 fantasma esse aut mortalem dicentes deum uerbum indiguise,
 ut a patre resuscitaretur, aut sine anima corpus aut sine sensu
 hominem suscepisse aut duas substantias Christi secundum
 permixtionem confusas unam factam fuisse substantiam et
 non confitentes dominum nostrum Iesum Christum duas esse
 naturas inconfusas, unam autem personam, secundum quod
 unus Christus, unus idem filius, istos anathematizat catholica
 8 et apostolica ecclesia. haec ergo sunt, frater dilectissime,
 quae pro antidoto nos debere mittere flagitasti, quod nullus
 amarum neque dulce noxium uidendum refugiat. nam et de
 nostro conuentu disposueramus quosdam dirigere, si ratio id
 temporis fieri permisisset. quod facere credimus oportune,
 cum illarum partium correctio ad nos iunante domino lega-
 9 tione plenissima, sicut confidimus, fuerit nuntiata, sperantes
 etiam de dei nostri misericordia, ut huic praedicationi nostrae
 clementissimus et Christianissimus imperator unanimitatem
 suam auxiliumque coniungat, quatenus pro fide, qua pollet,
 in illis regionibus coherceat, qui nouis quaestiunculis et secun-
 dum elementa mundi, sicut uas electionis ante praedixit,
 20 superflua uanaque concinnant nolentes contineri salutaribus
 10 disciplinis. sed uos, sicut ait idem apostolus, non ita
 didicistis Christum, si tamen illum audistis et
 in illo docti estis, sicut est ueritas in Iesu, quam
 utique ille adprehendere poterit, qui orthodoxorum patrum, 25

19 Coloss. 2, 8 22 Ephes. 4, 20 sq.

1 conuitum *B* 2 phantasma *V* 3 a patre resuscitaretur *V*, a patre
 suscitaretur *B* 5 factum *B* 9 fr̄s dilectissime *B* 10 anthidoto *V*
 debe *B* 11 aãrum *V* uidendo *Hartel* refugie *V* 12 diregere *B*
 13 oportunae *B* 14 ad nos . . confidimus *om. B* 15 fuerint *B* 17 christi-
 anianissimus *B* 19 coerceat *B* qui nouis *scripsi*: qui nobis *B*,
 quin tuis *V* 20 tuas electiones *B* 21 uanaque *ex uana te corr. B*
 concinant *B* contineris *B* 23 dedicistis *B* 24 est *V*: es *B*
 iesum *V* 25 qui *B*: que *V*

sicut saepe iam dictum est, obseruauerit instituta. deus te incolomem custodiat, frater karissime:

(82.)

AGAPITUS EPISCOPUS IUSTINIANO AUGUSTO. Gratulamur, uene-
 5 rabilis imperator, quod tanto catholicae fidei ardore succenderis,
 ut omnibus piissimae uitae uestrae temporibus piam sollici-
 tudinem circa seruandam augendamque ecclesiarum concordiam
 clementer adhibeas et unam fidem suaque per omnia firmitate
 consimilem omnibus populis Christianis cupias praedicari.
 10 nec mirum in eiusmodi clementiam uestram placita deo cogi- 2
 tatione persistere, cum non alius imperii uestri beatior sit
 prouectus quam religionis augmentum. quapropter libenti hoc
 et prophetica uoce cantabo: repletum est gaudio os
 nostrum et lingua nostra exultatione, quod florentis-
 15 simum principatum uestrum diuinis cotidie conspiciamus bene-
 ficiis adornari. cupis etenim, uenerabilis imperator, ut tuae 3
 pietatis epistolam de fidei uestrae expositione nuper ad beatae
 memoriae decessorem nostrum Iohannem Romanae sedis anti-
 stitem per Hypatium atque Demetrium episcopos destinatum
 20 et a praefato praesule roboratam nostra quoque auctoritate
 firmemus: laudamus, amplectimur; non quia laicis auctoritatem
 praedicationis admittimus sed quia studium fidei uestrae
 patrum nostrorum regulis congruens confirmamus atque robo-
 ramus, per quod iam et unitas prouenit ecclesiae et reliqua
 25 catholicae membra ecclesiae ad eius compagem uestrae christi-

13 Psalm. 125, 2

1 iam saepe *trsp.* V instituta EXPLICIT *reliquis omissis B*

82. *Haec epistula una cum inserta ea, quae hic omissa est, Iustini-
 ani ad Agapetum epistula Ante tempus complectente eiusdem Iustiniani
 ad Iohannem papam litteras Reddentes honorem integra legitur sub
 n. 91, ubi quae occurrunt lectiones uariae hic littera V^b significauit.
 de tempore et editionibus cf. epistulae 91 praenotata.* 8 sua que V

firmitate V^b: firmate V 14 ^{nm} meū V 15 printipatum V 16 tuae V^b:
 tua V 19 ypatium V 20 roboratam V^b: roboratum V

4 unitatis constantia reditura confidimus. cuius professionis uel
 epistolae uestrae tenorem inferius adnectentes studium, quod
 circa deum integre geritis, nostra auctoritate firmamus, prae-
 dicantes huiusmodi fidem omnibus patrum nostrorum regulis
 conuenire et apostolicae sedis concordare dogmatibus, consti- 5
 tuentes, ut si quis nostrae catholicae fidei contraire tempta-
 uerit, quam pro submouenda haereticorum suspicione paternis
 regulis consonantem praesenti definitione firmamus, a sancta
 5 communionem efficiatur extraneus. unde et Cyrum eiusque
 sequaces iam ante pro hac insania ab ecclesiae catholicae 10
 communionem suspensos et in sua haecenus perfidia permanentes,
 nisi sub satisfactione canonica doctrinam apostolicam fuerint
 consecuti, nullatenus patimur eos sacrae communionem restitui
 sed etiam ut haereticos anathemati subicimus. dignum etenim
 iudicamus, ut qui nostris constitutionibus parere contempserit, 15
 ecclesiasticum statum puritatemque non maculet. textus autem
 epistolae hic est.

(83.)

GLORIOSISSIMO ET CLEMENTISSIMO FILIO IUSTINIANO AUGUSTO UIGI-
 LIUS EPISCOPUS. Inter innumeras sollicitudines, quibus oneratur 20
 imperiale fastigium, laudabile clementiae uestrae cognoscimus
 esse propositum, per quod summotis omnibus discordiae
 seminibus, quae in agro dominico humani generis inimicus
 asperserat, uniuersos domini sacerdotes praemissis ad testi-
 monium conscientiae suae professionibus, per quas sanctorum 25
 patrum et uenerabilium quattuor synodorum ac praesulum
 sedis apostolicae inhaerere definitionibus atque iudiciis mon-
 strarentur, ad unitatem atque concordiam restituere properastis.
 2 quarum professionum forma ut ecclesiasticae pacis amplec-

2 studium *corr. ex studius V* 7 submouendā *V, corr. o* 9 eius
 que *V* 11 suspensos *V^b: suspensus V* actenus *V* 16 puritatem que *V*
 83. *Dat. die 14 Mai a. 553. Edd. Bar. ad a. 553, 50 et*
*Collect. Concil. 19 $\frac{p}{r}$ GLORIOSISSIMO V IUSTINIANO V 20 numeras *V,*
*corr. o² honeratur V 21 cognouimus Bar. 29 formam Bar.**

tendum posteritati tradatur exemplum, praesenti, quemadmodum se habeat, insertam paginae declaramus.

EXEMPLAR PRIMAE PROFESSIONIS QUAM AD SANCTAM EUPHIMIAM FECERUNT. Omnes quidem fideles, maxime uero dei sacerdotes pacem et sanctificationem sequi cum omnibus oportet, sine quibus nemo secundum apostolum uidebit dominum. et nos igitur apostolicam sequentes doctrinam et festinantes concordiam ecclesiarum seruari praesentem facimus libellum. in primis quattuor sanctas synodos patresque, qui in isdem synodis con- siderunt, Nicaenam trecentorum decem et octo, Constantinopolitanam centum quinquaginta, Ephesenam primam ducentorum (in qua in legatis suis atque uicariis, id est beatissimo Cyrillo Alexandrinae urbis episcopo et Arcadio et Proiecto episcopis et Philippo presbytero, beatissimus Caelestinus papa senioris Romae noscitur praesedis- se) et Calcedonensem sexcentorum triginta sanctorum patrum suscipimus et per omnia et in omnibus, quaecumque in omnibus gestis Calchedonensis concilii aliarumque praedictarum synodorum, sicut in isdem quattuor synodis scriptum inuenitur, communi consensu cum legatis atque uicariis sedis apostolicae, in quibus iuxta tempora sua prodecessores sanctitatis uestrae beatissimi papae senioris Romae ipsis synodis praesederunt, tam <de> fide quam de aliis omnibus causis iudiciis constitutionibus aut dispositionibus definita aut iudicata uel constituta siue disposita sunt, inconcusse inuiolabiliter inreprehensibiliter atque inretractabiliter sine adiectione uel inmutatione aliqua nos promittimus secuturos nec quicquam contrarium, quod ad earum reprehensionem et retractationem uel permutationem siue iniuriam sub qualibet occasione uel nouitate pertineat, ammissuros aut tale aliquid praesumentibus consensuros: sed quaecumque communi consensu cum legatis atque uicariis sedis apostolicae orthodoxa esse ibidem dicta sunt, ea orthodoxa ueneramur atque suscipimus; quaecumque anathematizauerunt uel damnauerunt, et nos anathematizamus atque damnamus et uniuersa, sicut in isdem synodis communi consensu cum uicariis sedis apostolicae iudicata aut definita uel constituta siue disposita lecta

5 sq. cf. Hebr. 12, 14

1 posteritate *V*, *correxi*: posteris *Bar*. 2 habet inserta *Bar*. pagina *V*, *correxi* 3 EXPLAR *V*, *corr.* a SANCTA EUPHIMIA *V*, *correxi*: S. Euphemiae templum *Bar*. 8 seruare *Bar*. at cf. p. 235, 8 impleri 9 sancta *V*, *corr.* *Bar*. hisdem *V* 12 uicariis *V*, *corr.* o 13 episcopis *Bar*.: episcopo *V* phylippo *V* 14 noscitur *ex* nocitur *corr.* *V* 18 hisdem *V* 21 de *add.* *Bar*. 25 inminutione *Bar*. 33 hisdem *V*

inueniuntur, inretractabiliter atque impermutabiliter conseruamus.
 7 sed et beatae recordationis papae Leonis epistolas et sedis apo-
 stolicae constituta, quae tam de fide quam de firmitate supra dic-
 tarum quattuor synodorum processerunt, nos in omnibus secuturos
 seruaturisque promittimus, anathematizantes omnem hominem ad
 5 ordines et dignitates ecclesiasticas pertinentem, quicumque contra
 ea, quae superius promisimus, sub qualibet occasione uel alter-
 8 catione uenire temptauerit. libellum autem in causa trium capi-
 tulum, de quibus quaestio nata est, contra constitutum piissimi
 principis et beatitudinis uestrae ego quidem nullum feci sed uolo
 10 atque consentio, ut omnes libelli, qui facti sunt, sub hac forma
 9 beatitudini uestrae reddantur. de iniuriis autem, quaecumque
 beatitudini et sedi uestrae factae sunt, eas quidem non feci sed,
 quia pro pace ecclesiae modis est omnibus festinandum, uelut si
 eas fecissem, ueniam postulo. quia uero tempore discordiae excom-
 15 municatos uel non receptos a beatitudine uestra in communione
 suscepi, pariter ueniam postulo.

10 In hac forma fecerunt Menas Constantinopolitanus episcopus,
 Theodorus Caesareae Cappadociae, Andreas Ephesenus, Theo-
 dorus Antiochiae Pisidiae, Petrus Tarsensis, sed et multi alii
 20 idem fecerunt.

11 ITEM EXEMPLAR PROFESSIONIS QUAM RESIDUI EPISCOPI THEO-
 PHANIORUM DIE NOBIS FECERUNT. Scientes, quantorum bono-
 rum causa est pax dei custodiens corda et sensus fidelium
 et colligens eos ut unum idemque sapiant in recta fidei con-
 25 fessione et ad perficienda diuina mandata, et propitium deum
 12 faciens in his, quae recta sunt, concordantibus: ideo festinantes
 unitatem conseruare ad apostolicam sedem uestrae beatitudinis
 manifestum facimus, quod nos semper conseruauimus et conseruamus

15 excommunicatos V 16 communioem Bar. 20 tharsensis V
 22 EXPLAR V 23 Scientes etc.] legitur haec professio etiam in Actis
 concilii quinti Constantinopolitani (Mansi IX 186): contuli, qui extant
 codices, C¹ = Paris. lat. 16832 et C² = Sangall. 672, quorum con-
 sensum significabo littera C non fere adnotatis utriusque propriis men-
 dis leuioribus (C³ = codex Bellouacensis Baluzii nunc deperditus);
 Gr = eiusdem formae in concilio recitatae tenor Graecus (Mansi IX
 185), quem saepius cum V stare contra C facile uidebis 25 in recta
 fidei confessione VC: ἐν τῇ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίᾳ Gr 29 con-
 seruauimus et conseruamus V, ἐφυλάξαμεν καὶ φυλάττομεν Gr.: et serua-
 uimus et seruamus C

fidem ab initio traditam a magno deo et saluatore nostro Iesu Christo sanctis apostolis et ab illis in omni mundo praedicatam et a sanctis patribus explanatam et maxime ab his, qui in sanctis quattuor synodis congregati sunt: quos per omnia et in omnibus 13
 5 sequimur et suscipimus, id est trecentos decem et octo sanctos patres, qui Nicaeae congregati sunt et sanctum symbolum siue mathema fidei exposuerunt et Arrianam impietatem anathematizauerunt et eos, qui eam sapuerunt uel sapiunt; suscipimus autem 14
 et centum quinquaginta sanctos patres Constantinopoli congregatos, 10
 qui idem sanctum mathema explanauerunt et de deitate sancti spiritus dilucidauerunt et haeresem Macedonianam spiritum sanctum impugnantem et impium Apollinarium condemnauerunt cum his, qui eadem illis sapuerunt uel sapiunt; suscipimus autem et sanctos 15
 ducentos patres in Ephesena prima synodo collectos, qui per omnia 15
 15 secuti sunt idem sanctum symbolum siue mathema et condemnauerunt Nestorium impium et scelerata eius dogmata et eos, qui similia ei aliquando sapuerunt uel sapiunt; ad haec autem 16
 suscipimus et sexcentos triginta sanctos patres Calchedone congregatos, qui etiam ipsi per omnia consenserunt praedictis sanctis 20
 tribus synodis et secuti sunt praedictum symbolum siue mathema a trecentis decem et octo sanctis patribus expositum et a centum quinquaginta sanctis patribus explanatum et anathematizauerunt eos, qui aliud praeter praedictum symbolum praesumunt docere aut exponere aut tradere sanctis dei ecclesiis, condemnauerunt 25
 autem et anathematizauerunt et Eutychem et Nestorium et impia eorum dogmata et eos, qui similia eis sapuerunt uel sapiunt. his 17
 ita se habentibus certum facimus, quod omnia, quae a praedictis sanctis quattuor synodis iudicata et definita sunt, et seruauimus et seruamus, quia etsi per diuersa tempora praedictae sanctae 30
 quattuor synodi factae sunt, tamen unam eandemque confessionem fidei seruauerunt et praedicauerunt. suscipimus autem et amplectimur et epistolas praesulum Romanae sedis apostolicae tam ali-

1 inio *V*, corr. α 3 a om. *C*¹ in om. *C*¹ 5 sequimur, *V*, ἀκολουθοῦμεν *Gr*: amplectimur *C* 7 mathema *C*: anathema *V* ananiam *V*, corr. σ² 8 eam *V*, πάντην *Gr*: similia eis *C* 9 constantinopolim *V* et *C*¹ man. 2 10 sanctis *V* 11 heresem *VC*¹: heresin *C*² macedonianam *V* sanctum spiritum *C* 13 eadem *V*, τὰ ἀντὰ *Gr*: similia *C* 14 ephesana prima synodo *V*, hephesina prima synodo *C*², ephesenam primam synodum *C*¹ congregatos *C* 16 scelerata *V*: impia *C* (τὸν ἀσεβῆ καὶ τὰ μυσάρὰ *Gr*) 22 et om. *C*¹ anathematizauerunt *V* 25 eutichen *V*, euthicem *C*¹ 32 et apostolicae *C*¹

- orum quam Leonis sanctae memoriae de recta fide scriptas et de
 18 quattuor sanctis conciliis uel de uno eorum. cum igitur praedicta
 omnia et seruauimus et seruamus et in isdem nobis ipsis inuicem
 consentimus, necessarium est conferri de tribus capitulis, unde
 quibusdam quaestio nata est, et ideo petimus praesidente nobis ⁵
 uestra beatitudine sub tranquillitate et sacerdotali mansuetudine
 sanctis propositis euangelis communi tractatu eadem capitula in
 medio proponenda quaeri et conferri et finem quaestioni imponi
 deo placitum et conuenientem his, quae a sanctis quattuor conciliis
 definita sunt, quoniam ad augmentum pacis et concordiam ¹⁰
 ecclesiarum pertinet, ut omni de medio dissensione sublata, quae
 a praedictis quattuor sanctis conciliis definita sunt, inconcussa
 seruentur, sanctorum synodorum reuerentia in omnibus custodita.
 his autem et subscripsimus.
- 19 In hunc modum fratres et coepiscopi nostri Eutyechius Con- ¹⁵
 stantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Dominus Antiochiae
 Syriae, Helias Thessalonicensis, sed et ceteri, qui primam
 professionem non fecerunt, in hac secunda professione aut
 suscripserunt aut seorsum eandem fecerunt.
- 20 His igitur ita dispositis optauimus quidem, uenerabilis ²⁰
 imperator ut, sicut frequentissime supplici prece poposcimus,
 euntes ad quemlibet Italiae locum aut certe ad Siciliam
 conuocatis ad nos Africanae et aliarum prouinciarum Latinae
 linguae sacerdotibus uel ecclesiae nostrae sacratis ordinibus
 secundum consuetudinem tractarem^{us} et de quaestionibus ²⁵
 trium capitulorum pietati uestrae redderemus plena deliberatione
 21 responsum. quod quia fieri serenitas uestra non adnuit, hoc
 interim noscitur constitutum, ut oblatis a nobis mansuetudini
 uestrae nominibus de supra scriptis prouinciis, qui nobiscum
 ad tractatum adhiberentur, antistites elementia uestra faceret ³⁰
 aduenire. cui dispositioni item praebuimus ecclesiasticae pacis
 22 amore consensum. postea uero hoc magis cum consensu fratrum

2 sanctis quatuor *C*¹ uel uno *C* 3 et (non et si) in *etiam C*
 hisdem *V*: his *C*, τούτοις *Gr* 7 propositis sanctis *trsp. C* 8 conferri *C*²
 et teste *Baluzio C*³, ἀντιζητηθῆναι *Gr*: confiteri *VC*¹ 10 papacis *V*
 15 eutyechius *V* 16 apollenari *V* 17 tesalonicensis *V* 28 interim
scripsi: iterum *V* 30 tractandum *Bar*. 31 item *Bar*: idem *V*

nostrorum istarum partium episcoporum nuper ante sanctum
 paschae diem pietas uestra constituit, ut exaequato numero
 his pontificibus, qui in Constantinopolitana urbe praesentes
 sunt, de tribus capitulis, ex quibus quaestio uertitur, secun-
 5 dum superius designatam fratrum nostrorum episcoporum pro-
 fessionem deberemus inire tractatum. sed quia, dum ea, 23
 quae pro conseruanda ecclesiarum pace cum fratribus nostris
 fieri uestra dispositione conuenerant, festinarem impleri, ut
 habita salubri deliberatione communiter et propter informan-
 10 dam uniuersalem ecclesiam cunctis, quae inter nos gererentur,
 in scriptum deductis atque iacentibus nostrum ex his collectum
 de tribus capitulis in quaestionem deductis iudicium proueniret,
 continuo pietas uestra post illud uolumen, quod nobis non 24
 ante multos paschae dies per fratrem nostrum Benignum
 15 Heracleae Pelagoniae direxit episcopum, aliam denuo chartam
 post diem sanctum paschae per uirum magnificum Theodorum
 decurionem palatii destinauit, in qua uos interim, quid de
 tribus sentiretis capitulis, exponentes nostrum poposcitis dari
 ex eadem debere causa responsum, idemque fratres nostri
 20 neque exaequato nobiscum numero residere neque in scriptum,
 quae ageremus uel tractaremus, redigi paterentur, tamquam
 (quod absit!) non conuenientia rectitudini loqueremur, quae
 scribere timeremus, et insuper gloriosissimis ad nos proceribus
 destinatis insisteret uestra clementia nostrum de trium capitu-
 25 lorum negotio quam celerrime proferri debere responsum: nec 25
 sic destitimus uestrae oboedire uelle clementiae, hoc solum-
 modo postulantes, ut pro infirmitate corporis nostri, quae
 nulli habetur incognita, uiginti dierum nobis daretis indutias,
 quatenus habito nobiscum deo auxiliante tractatu definitionis
 30 nostrae constituto die scripto sententiam diceremus. ad 26
 fratres et coepiscopos nostros, a quibus similiter de eadem

1 istarum *scripsi*: starum *V*, strarum *α*, unde nostrarum *o Bar*.
 10 gerentur *V*, *correxi*: geruntur *Bar*. 15 cartham *V* 19 idemque *V*:
 ideoque cum *o*² 21 paterentur *et* 24 insisteret *per leuem anacoluthiam*
quasi 6 non quia *praecessisset sed* cum

causa responsum uos flagitare dixistis, filium nostrum diaconum Pelagium cum huiusmodi mandato direximus dicentes, ut, quia constitutus conlationis faciendae modus fuerat praetermissus, saltem XX dies pro ante dicta mei corporis inbecillitate, quam norunt, nostrum deberent definitiuum de tribus capitulis 5
sustinere responsum, antiquum ac regularem custodientes ordinem, ne ante nostrae hoc est sedis apostolicae, cui per dei gratiam praesidemus, promulgationem sententiae quicquam proferre temptarent, unde scandali rursus, quae sopita fuerat, 27
oriri potuisset occasio. propositis itaque nobis et diligenter 10 inspectis, in quantum uniuscuiusque capituli in quaestionem deducti ratio postulabat, synodalibus codicibus atque gestis prolatisque aliis eorundem patrum, qui uel in sanctis quattuor synodis aut in una earum resedisse monstrantur, synodalibus epistolis, inspectis nihilominus prodecessorum nostrorum sedis 15
apostolicae praesulum constitutis aliisque probatorum patrum necessariis instructionibus pertractatis, si qua de his, quae in quaestionem deducta sunt, apud patres nostros examinata fuerint, finita atque disposita, memores superius designatarum 28
professionum inuestigare curauimus. inspicientes dogmata 20 quaedam in prima chartacei uoluminis parte per fratrem nostrum Benignum episcopum Heracliae Pelagoniae a uestra pietate transmissi iacentia, quorum tenor secundum intellectum subter expositum ad excludendum totius ambiguitatis errorem praesenti definitioni nostrae tenetur insertus, plena execra- 25
tibus blasphemis et orthodoxae fidei, quae secundum euangelicam apostolicamque doctrinam a sanctis quattuor synodis Nicaena Constantinopolitana Ephesena prima atque Calchedonensi probabiliter atque inreprehensibiliter sancti spiritus

4 mei *V*: nostri *Bar*. 8 promulgatione *V*, *corr.* σ^2 quicquam *V*, *corr.* σ 13 prolatis quę *V*, *correx*i qui uel *scripsi haud ignorans magnam me Uigilio imputare socordiam*: quę uel *V*; uel *Bar*. 14 resedisse *V*: rescripsisse *Bar*. 15 epistolis inspectis, nihilominus *Bar*. 16 apostolica *V*, *corr.* α 20 *fort.* <et quia> inspicientes 21 carthacii *V* 22 heraclię *V* 23 transmissis *V*, *corr.* *Bar*. 28 nicenā constantinopolitanā ephesenā primā *V*, *corr.* *ras.* α

cooperante. praesentia legitur definita, ualde inimicâ esse per-
speximus et procul a Christianis sensibus repellenda: propterea
ergo utpote execrabilia atque a sanctis patribus olim sine
dubitatione damnata nostra quoque sententia anathematizamus
5 atque damnamus. quorum primum capitulum ita se habet:

Capitulum I.

29

Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime decet dementium
regimen, illum, qui ex uirgine natus est, deum esse et ex deo
consubstantialem patri existimari dicis, nisi forte sancto spiritui
10 imputare illius creationem nos iubes? sed, qui deus est et ex 30

6 Cap. I = Acta quintae synodi generalis collat. IV (Mansi IX
202 sqq.) n. 1., ubi *Theodori Mopsuesteni ex tertio libro contra impium
Apollinarium* praefigit C; uerborum originalium Graecorum haec ser-
uauit Leontius (Scriptor. ueter. noua collectio ed. Ang. Mai, VI p. 310
n. 34): Ἄλλ' ὁ γε θεὸς καὶ ἐκ θεοῦ ὁμοούσιος τῷ πατρὶ τῷ μὲν ἐκ τῆς
παρθένου γεννηθέντι, ὃ θαυμάσιε, καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὰς
θείας ἀναπλασθέντι γραφὰς καὶ τὴν γε σύστασιν ἐπὶ τῆς γυναικείας δεξῆ
μένῳ γαστρὸς ἐνῆν, ὡς εἰκόσ, ἐπειδὴ ἅμα τῷ διαπλασθῆναι καὶ τὸ εἶναι ναὸς
θεοῦ εἰλήφει· οὐ μὴν τὸν θεὸν γεγενῆσθαι (leg. γεγεννησθαι) ἤγγητέον ἡμῖν
ἐκ τῆς παρθένου, εἰ μὴ ἄρα ταῦτόν ἤγγητέον ἡμῖν τό τε γεννηθὲν καὶ τὸ ἐν
τῷ γεννηθέντι, τὸν ναόν, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ θεὸν λόγον· οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ
τὴν σὴν φωνὴν ἀποφαντέον πάντη τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα θεὸν
εἶναι ἐκ θεοῦ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ· ** (lacunam indicaui) τῆς σαρκὸς οὐ
δυναμένης ταύτην προσέσθαι τὴν φωνήν; ἔστι μὲν γὰρ ἀνόητον τὸ τὸν θεὸν
ἐκ τῆς παρθένου γεγενῆσθαι (leg. γεγεννησθαι) λέγειν· τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἔτε-
ρόν ἐστιν ἢ ἐκ σπέρματος αὐτὸν λέγειν Δαβὶδ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου
τετεγμένον καὶ ἐν αὐτῇ διαπεπλασμένον ἐπεὶ γε τὸ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ καὶ
ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συστάν ἐν τῇ μητρὶ γαστρὶ καὶ τῇ τοῦ ἁγίου
πνεύματος διαπλασθὲν δυνάμει γεγενῆσθαι (leg. γεγεννησθαι) φαμεν ἐκ τῆς
παρθένου.

6 *de Theodori quae sequuntur capitulis etiam in actis synodi quintae
generalis seruatis cf. Prolegom. cap. III: C = consensus codicum C¹ (Paris.
lat. 16832) et C² (Sangall. 672); C³ = lectiones deperditi codicis Bel-
louacensis a Baluzio adnotatae; lectiones quibus adscribo 'uulgo', sunt
coniecturae inde a conciliorum editione Romana nullo codice innixa ad
Mansianam usque propagatae. magnam primi capituli partem repetiuit
Pelagius II in ep. 3 ad Istriae episcopos data (Mansi IX 441 sq.)
Capitulum primum, deinde in noua linea I Quomodo V 7 dementium C
Pelag.: clementium V, mentium uulgo 9 pari V 10 et ex deo et V:
ex deo C¹, et C²*

deo et consubstantialis patri, ei quidem, qui ex uirgine natus erat (o mirande!) et qui per spiritum sanctum secundum diuinas scripturas plasmatus est et confictionem in muliebri accepit uentre, inerat forsitan, quia mox, quam plasmatus est, et ut templum dei esset accepit: non tamen existimandum nobis est deum de uirgine 5
natum esse, nisi forte idem existimandum nobis est et quod natum est et quod est in nato templum et qui in templo est deum uerbum; non tamen nec secundum tuam uocem pronuntiandum est omnino ex uirgine natum deum esse et ex deo consubstantialem
31 patri. nam si non homo est, sicut dicis, adsumptus, qui natus est ex uirgine, deus uero incarnatus: quomodo, qui natus est, deus ex deo et consubstantialis diceretur patri carne non potente hanc uocem suscipere? nam est quidem dementia deum ex uirgine natum esse dicere; hoc enim nihil aliud est quam ex semine eum dicere Dauid de substantia uirginis genitum et in ipsa plasmatum. 15
quia quod ex semine Dauid et de substantia uirginis est, in materno uentre constitit et sancti spiritus plasmatum uirtute natum
32 fuisse dicimus de uirgine. ut autem aliquis ex hoc concedat dicere ipsis, quod deus et ex deo et consubstantialis patri natus est ex uirgine, eo quod est in templo nato: sed non per se natus 20
est deus uerbum, incarnatus uero, sicut dicit iste sapiens. si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, deus ex deo et consubstantialis patri est, necesse est hoc et carnem
33 dicere, quod, si non id caro est, quoniam nec deus nec ex deo nec consubstantialis patri sed ex semine Dauid et consubstantialis 25
ei, cuius semen est, non id, quod natum est ex uirgine, deus et ex deo et consubstantialis patri (nisi forte pars nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat deitatem) sed non diuina
34 natura ex uirgine nata est: natus autem est ex uirgine, qui ex substantia uirginis constat, non deus uerbum ex Maria natus est; 30
natus autem est ex Maria, qui ex semine est Dauid, non deus uerbum ex muliere natus est, sed natus est ex muliere, qui uirtute sancti spiritus plasmatus est in ea; non ex matre natus est consubstantialis patri (sine matre enim iste secundum beati Pauli uocem) sed qui in posterioribus temporibus in materno uentre sancti spiritus 35
uirtute plasmatus est utpote sine patre propter hoc dictus.

34 Hebr. 7, 3   36 Hebr. 7, 3

1 pari *V*   4 forsitan *V*   6 quod natum *C*: conatum *V*   7 templum *C*: templo *V*   deus *uulgo*   14 eum *C*: cum *V*   18 ex *V*: et *C*   21 dicitis te *V*   23 pari *V*   25 ne consubstantialis pari *V*
34 iste *VC*: est *Bar*.

In supra scripto primo capitulo quoniam per circuitus id 35
uidetur astrui, quia homo purus ex sancta uirgine Maria
natus sit, dicendo 'si fatemur deum uerbum, qui consubstan-
tialis est patri, carne ex eadem uirgine natum, necesse est ut
5 et carnem consubstantialem patri consequenter esse dicamus'
ideoque quicumque huiusmodi intellectu sapit docet credit
aut praedicat et non eundem uerbum ac filium dei per secun-
dam natiuitatem ex sancta uirgine incarnatum et natum credit,
anathema sit.

10

Capitulum II.

36

Mox autem in ipso plasmato deus uerbum factus est; nec enim
in caelum ascendentem solum iuerat sed etiam ex mortuis resurgenti
utpote et resuscitans eum secundum suam promissionem; nec
resurgenti solum iuerat sed etiam crucifixo et baptizato et euan-
15 gelicam post baptismam conuersionem peragenti nec non etiam
ante baptismam legalem adimplenti constitutionem et praesentato
secundum legem et circumciso et partus pannis obuoluto; erat
autem forte in ipso et nascenti et cum in materno utero esset a
prima statim plasmatione; dispensationi enim, quae circa eum
20 erat, ordinem imponebat utpote et particulatim ipsum ad perfecti-
onem producens.

Capitulum III.

37

Et per tempus quidem ad baptismam ducens, post illud autem
ad mortem, deinde secundum suam pronuntiationem resuscitans,
25 ducens in caelum, collocans eum ad dexteram dei per suam coni-
unctionem, ex qua sedet et adoratur ab omnibus et omnibus iudi-
cabit. istorum autem omnium finem apud se habebat deus uerbum,
cum in eo erat, et omnia per ordinem complebat. quem ordinem
ipse arbitrabatur bene habere praefinitione quidem et uoluntate,

10 Cap. II = Act. Syn. 1. c. 2, ubi '*Et post alia*' praefigit C
22 Cap. III = Act. Syn. 3 ('*Et post alia*' praefigit C)

5 pari V, corr. α dicimus V, corr. Bar. 6 intellectus V, correxi;
cf. p. 240, 13 10 cap̄ sc̄dm II V 12 inherat V 17 obboluto V
18 nascente Surius 26 sede C omnibus iudicabit C²: omnibus
iudicauit V, omnes adiudicauit C¹ 29 praefinitione C²: praefinitionem C¹.
per finitionem V

quam antea statuit pro his quae euentura erant, et bona uoluntate, quam circa eum habebat, ab initio similiter inerat ei, per ordinem autem sibi placitum ad perfectionem ducebat ipsum.

- 38 In supra scriptis secundo et tertio capitulis hoc uidetur astrui, quia deus uerbum homini plasmato inerat tamquam alter in altero. dicendo enim, ut particulatim dispensationi, quae circa eum erat, ordinem uideretur imponere et eum propter bonam uoluntatem, quam circa ipsum habebat et praestabat ei qui adsumptus est, ad prouectum perfectionis adducere, talibus uerbis dualitas personarum in uno domino ac deo nostro Iesu Christo execrabiliter uidetur induci et tamquam quemlibet hominem dei uerbi gratia per spatia temporum profecisse ideoque, quicumque eo intellectu sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

39

Capitulum III.

15

- Suam autem cooperationem ad proposita opera praestabat ei qui adsumptus est: ubi hoc facit in loco sensus fuisse deitatem illi, qui adsumptus est? nec enim eis, quibuscumque suam donauit cooperationem, sensus locum illis † obtinebat; si autem et modo praecipuam quandam cooperationem donauit illi, qui adsumptus est, non hoc faciebat locum sensus deitatem optinere. sed si deitas pro sensu fiebat illi, qui adsumptus est, secundum uestra uerba: quomodo timorem in passione suscipiebat? quid uehementioribus orationibus ad iminentem necessitatem indigebat, quas cum magna quidem et clamosa uoce, cum plurimis autem lacrimis secundum beatum Paulum referebat deo? quomodo timore tanto tenebatur, ut ex immensa trepidatione fontes sudoris dimitteret euangelista aperte dicente, quod globis sanguinis similis sudor descendebat? quid autem et angeli aduentu et uisitatione egebat animam reficientis in experimento malorum, confortantis eius alacritatem, ex-

15 Cap. III = Act. Syn. 4, ubi 'Ex eodem libro' (sc. Theodori tertio contra Apollinarium) praeposit C 26 Hebr. 5, 7 28 Luc. 22, 44

7 imponeret V, corr. σ^2 19 illis VC¹, illi C²C³: *utrumque ut uidetur corruptum, sed eius quod uulgo scribitur plane peruersam infert sententiam. fortasse iam Graeca uerba corruptela deprauata erant* 26 detinebatur C 28 similis C², om. C¹ 29 et ante angeli om. V anima C¹, om. C² 30 confortantes V excitantes V

citantis eum ad iminentem passionis necessitatem, tolerare fortiter mala suadentis, unguentis ad patientiam et tolerantiam malorum, ostendentis praesentium malorum fructum, ex passione mutationem futuram, gloriam bonam circa eum post passionem futuram? qui
 5 enim secundum euangelistae uocem confortabat eum, angelus scilicet, uerbis istis fortent eum faciebat et infirmitate naturae superiores fieri hortabatur et corroborando cogitationes eius fortem eum faciebat.

In supra scripto quarto capitulo quia dici intellegitur, quod
 10 sicut aliis hominibus donauit suam cooperationem deus, ita et ei, qui adsumptus est, licet praecipua, tamen similiter ut aliis hominibus dicitur esse donata et ita purum atque infirmum hominem circa passionem angeli eguisse praesidio, ut ei pro corroborandis cogitationibus eius futura gloria promit-
 15 teretur de tolerantia passionis: quae si quis ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum V.

43

'Uade post me, satanas; scandalum mihi es, quod non sapis ea quae dei sunt sed ea quae hominum: non
 20 est confusio mihi mors, non fugiam ipsam ut indecentem ad humanam gloriam respiciens; sustinebo autem meliore animo experimentum mortis pro plurimis bonis futurae, in quibus et ipse fuero et per me omnes, ne mihi animum laedas neque turbes tamquam confusione dignum fugere admonens mortis experimentum.'

In supra scripto quinto capitulo dicitur, quod ideo Iesus
 25 Christus uerba Petri apostoli fuerit aspernatus, quando ei

5 Luc. 22, 43, 17 Cap. V = Act. Syn. 5, ubi *'Et post alia in eodem libro (sc. III contra Apollinarium) idem Theodorus ex persona Christi quasi respondentis ad Petrum dicentem Christo de passione crucis Propitius tibi domine, non erit tibi istud (Matth. 16, 22) ita intulit'* praefigit C 18 Matth. 16, 23

2 unguentis VC², ungentis C³: ungentis (tis *add. man.* 2) C¹, ungentis *uulgo* tollerantiam VC¹ 3 malorum V 4 futuram VC: in Bar. mutationem, futuram gloriam, bona.. futura *Surius* 6 infirmitate C: infirmitatē V 7 hortabatur VC¹: cohortabatur C²C³ corroborando V 11 praecipuam Bar. 12 donata *ex donatū corr. V man. 1: donatam a Bar.* 15 tollerantia V 18 satanas VC¹: satana C² *Sur.* 22 futuris Bar.

dixit: uade post me, satanas; scandalum es mihi, quia non sapis ea quae dei sunt sed ea quae hominum, ne dissuasionem eius animus ipsius perturbatus refugeret passionem et quia passione sua proficeret et pro plurimis bonis exinde sibi adipiscendis futurae mortis experimentum susciperet. qui igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat et non magis nobis mortem ipsius, quam propria carne suscepit, aeternae credit uitae praemia contulisse, anathema sit.

45

Capitulum VI.

10

Quod enim dictum est: ducebatur a spiritu, aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad uirtutem propositorum confortabatur, ab eo ad haec quae oportebat ducebatur, ab eo quod decebat docebatur, ab eo cogitationibus corroborabatur, ut ad tantum certamen sufficeret, sicut et beatus dicit Paulus: quicumque enim spiritu dei aguntur, hi sunt filii dei, duci spiritu dicens illos, qui ab eo gubernantur, ab eo docentur, ab eo ad melius constituuntur, ab eo competentium doctrinam accipiunt. cum dixisset autem euangelista, quod spiritu sancto plenus regressus est ab Iordane, aperte demonstrauit, quod huius causa sancti spiritus habitationem in baptisate suscepit, ut inde ad proposita caperet uirtutem. unde et ad certamen illud, quod pro nobis erat ad diabolum effecturus, spiritu ducebatur.

47 In supra dicto sexto capitulo rursus tamquam purus homo ab spiritu, cuius praesentiam post baptismum suscepisse dicitur, ad omnia ductus perhibetur, confortatus et edoctus sicut ceteri homines, de quibus, ut hic uidetur dici, apostolus ait: quicumque spiritu dei aguntur, hi filii dei sunt. si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat et non deum uerbum incarnatum unum esse credit et confitetur et praedicat Christum, anathema sit.

1 Matth. 16, 23 10 Cap. VI = Act. Syn. 6, ubi 'Et post alia' praefigit C 11 Matth. 4, 1 15 et 28 Rom. 8, 14 19 Luc. 4, 1

1 mihi es *trsp.* Bar. 11 uerba quod enim dictum usque ad 16 filii dei *adfert Pelagius papa l. c p. 442* 16 hii VC¹ 19 euangelistā V¹ 22 ad proposita C²C³: ad propositam VC¹, propositam Bar. 24 supra-scripto *Binius* 25 ab V: a o 28 hii V sunt filii dei *trsp. Edit. Reg.*

Capitulum VII.

48

Dicant igitur nobis omnium sapientissimi: si pro sensu domino Christo, qui est secundum carnem, deitas facta esset, sicut dicunt, quid sancti spiritus cooperatione ad haec Christus indigebat? nec enim unigeniti deitas spiritu indigebat ad iustificationem, spiritu indigebat ad vincendum diabolum, spiritu indigebat ad operanda miracula, spiritu indigebat ut doceretur ea quae decebat peragere, spiritu indigebat, ut immaculatus appareret. si enim pro sensu 49 quidem deitas, sufficiebat autem ad omnia eius uirtus, necesse erat inde omnia fieri, ut superflua esset sancti spiritus habitatio. sed nunc unctum esse dicit ipsum spiritu et habitasse in eo spiritum et ad omnia adiutasse proposita et doctrinam inde ipsum accepisse et uirtutem et inde impetrasse iustificationem et inde immaculatum factum esse.

15 In supra scripto septimo capitulo hoc dici intellegitur, quia 50 ut ceteri homines ad iustificationem suam et ad vincendum diabolum et ad operanda miracula et ut doceretur ea, quae decebat eum agere, et ut immaculatus appareret, habitatione sancti spiritus eguisset et ipso spiritu eum ad omnia adiutum 20 fuisse proposita. quicumque ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non sua deitate Christum utpote uerum deum omnia operatum fuisse quae uoluit et operari quae uolet sed tamquam purum hominem sancti spiritus eguisse solatio, anathema sit.

1 Cap. VII = Act. Syn. 7, ubi '*Et post alia*' praefigit C

2 dicant igitur . . 8 appareret *adfert Pelagius l. c. p. 442* 3 factus V
8 immaculatus *ex* immaculatos C¹ *man. 2*, immaculus C² 11 ipsum
spiritum V 12 adiutasse VC¹C³: adiuuasse C² 18 habitationē V,
corr. Bar. 19 eguisse o² 21 sua o: su V

51

Capitulum VIII.

Hoc, quod ante saecula erat, dicit in ultimis factum esse temporibus (nupte quibusdam hoc confitentibus, cum nemo ex his, qui pietatis curam habent, istum patitur morbum habere dementiae, ut dicat eum, qui ante saecula est, in ultimis factum esse) et his infert, quod necesse est et hoc, quod in ultimis est, ante saecula esse, et accusat eos, qui non omnia similiter cum obuersione dicunt, quasi his, qui unum esse filium confitentur, necessitatem habentibus cum obuersione omnia dicere. et quis non beatificet uestram dementia? quis autem non optet tales impetrare doctores tantam confusionem rationi pietatis introducentes, ut dicerent 'hoc, quod ante saecula est, factum est in ultimis' et hoc alienarent sua natura et ad deterius deducerent, deinde obuernerent quod et hoc, quod est in ultimis, ante saecula est, cum oporteret forte dicere quod, qui ante saecula erat, adsumpsit hunc, qui in ultimis erat secundum beati Pauli uocem? uestras igitur leges sequentes et a tua sapientia constitutam obuersionem immo magis subuersionem suscipientes age omnia simul confundamus et nulla iam sit discretio nec dei formae nec serui formae, nec templi sumpti nec eius qui in templo habitauit, nec eius qui solutus est nec eius qui suscitauit, nec eius qui perfectus est in passionibus nec eius

1 Cap. VIII = Act. Syn. 8 ('Eiusdem Theodori ex quarto libro contra impium Apollinarium' C); Graeca seruauit Leontius 2—5: 'Ο πρό αἰώνων γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων, πάλιν ὡς τινῶν δεδωκότων (?) καὶ τοῦτο λεγόντων, οὐδενὸς τῶν εὐσεβεῖν ἐσπουδακότων ταύτην ἐλομένων (leg. ἐλομένου) νοσῆσαι τὴν ἄνοϊαν, ὥστε τὸν πρό αἰώνων εἰπεῖν ἐπ' ἐσχάτων γεγενῆσθαι (Script. ueter. noua coll. VI 310, 32) et 16 usque ad finem Οὐκοῦν τοῖς ὑμετέροις ἐπόμενοι νόμοι καὶ τὴν ὑπὸ τῆς σῆς ἀγγινοίας νομοθετουμένην ἀντιστροφὴν, μᾶλλον δὲ καταστροφὴν δεξιόμενοι φέρε δὴ πάντα εἰς αὐτὸν (leg. ταῦτόν) συγχεωμεν καὶ μηδεμίᾳ, λοιπὸν ἔστω διακρισις, μὴ θεοῦ μορφῆς μὴ δούλου μορφῆς, μὴ ναοῦ ληφθέντος μὴ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τῷ ναῷ, μὴ τοῦ λυθέντος μὴ τοῦ ἐγείραντος, μὴ τοῦ τελειωθέντος ἐν πάθει μὴ τοῦ τελειώσαντος, μὴ τοῦ μνημονευθέντος μὴ τοῦ μνημονεύσαντος, μὴ τοῦ ἐπισκεφθέντος μὴ τοῦ ἐπισκεψαμένου, μὴ τοῦ βραχύ τι παρ' ἀγγέλου ἡλαττωμένου μὴ τοῦ ἐλαττώσαντος, μὴ τοῦ δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένου μὴ τοῦ στεφανώσαντος, μὴ τοῦ κατασάντος ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν <τοῦ θεοῦ μὴ add.> τοῦ καταστήσαντος, μὴ τοῦ λαβόντος ἀτὰ ἐν ὑποταγῇ μὴ τοῦ δώσαντος τὴν ὑποταγὴν (ibid. 33).

2 esset V. 4 causam V habet C 5 his VC²C³: in his C¹, ex his Bar. 7 acusat V, occusat C¹ 9 obuersionē V diceret et V beatificat V 10 oportet V 14 dicere ex diceret corr. V 15 quod qui C: quod quia V

qui perfecit, nec eius qui memoriam meritus est nec eius qui 54
 memor factus est, nec eius qui uisitatus est nec eius qui uisitauit,
 nec eius qui paulo minus ab angelis minoratus est nec eius qui
 minorauit, nec eius qui gloria et honore coronatus est nec eius
 5 qui coronauit, nec eius qui constitutus est super opera manuum
 dei nec eius qui constituit, nec eius qui accepit ista ad subiec-
 tionem nec eius qui dedit subiectionem.

In supra dicto octauo capitulo diuersis modis uidetur in- 55
 duci dualitas personarum per hoc quod dicitur 'non ipse, qui
 10 ante saecula erat, in ultimis dicendus est uenisse temporibus',
 sed quasi altera sit adsumptis humanitatem, altera adsumpti
 persona. si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat
 et non eundem deum uerbum, qui ante saecula ex patre natus
 est, in ultimis temporibus ex beata uirgine Maria incarnatum
 15 et natum esse fatetur, ut unus idemque sit Christus in utraque
 natura, anathema sit.

Capitulum IX.

56

Istum igitur uirum, in quo statuit omnium facere iudicium ad
 fidem futurorum, cum resuscitasset eum ex mortuis et iudicem
 20 omnium demonstrasset secundum beati Pauli uocem, merito unitate
 ad se ipsum dignatus est et per coniunctionem ad se factam talium
 participem eum fecit, ut et adorationis communionem haberet,
 omnibus quidem diuinae naturae debitam adorationem reddentibus,
 comprehendentibus autem adoratione et illum, quem inseparabiliter
 25 scit sibi coniunctum. ex quo manifestum est, quod ad maiora eum
 perduxerit.

In supra scripto nono capitulo coniunctionis et participati- 57
 onis cuiusdam uocabulo quasi dei ad hominem Christum
 factae diuinis Christus asseritur operibus decorari: per quae
 30 rursus dualitas inducitur personarum. si quis igitur ita sapit

3 sqq. cf. Psalm. 8, 6 sqq. 17 Cap. IX = Act. Syn. 9 ('*Eiusdem
 Theodori ex tertio libro contra impium Apollinarium*' C) 20 cf. Act. 17, 31

6 subiectionem C¹C²: sublectionem V, subuectionem C³ 7 subiectionem C¹: subiectione C², sublectionem V, subuectionem C³; subleuationem utroque loco Bar. 8 superscripto Bar. 20 unitatē C 22 eum C: om. V 24 adorationē V 25 scit VC: fort. fecit 26 perduxit C

docet credit aut praedicat et non unum eundemque Christum deum ac dominum nostrum manente in suis proprietatibus differentia naturarum agnoscit et credit, anathema sit.

58

Capitulum X.

‘Ego quidem, quem uidetis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim; operor autem, quia in me manens pater omnia facit. quonia[m] enim et ego in patre et pater in me, deus autem uerbum unigenitus dei in me est, certum est 59 quod et pater cum ipso in me manet et opera facit’. et non est mirandum de Christo haec existimari, cum euidenter ipse de ceteris hominibus dicit: qui diligit me, uerbum meum obseruet et pater meus diliget eum et ad eum ueniamus et mansionem apud ipsum faciemus. si enim apud unumquemque huiusmodi hominem et pater et filius mansionem faciunt, quid mirandum est, si in domino secundum carnem Christo ambo 15 simul putarentur manere communionem eorum secundum substantiam communionem etiam mansionis forsitan suscipientem?

60 In supra scripto decimo capitulo ita in homine Christo deus uerbum inesse dicitur sicut et pater, ut per hoc aut et pater incarnatus esse uideatur sicut et filius, aut nec filius sit 20 incarnatus sicut nec pater, aut magis uterque in tertia persona

4 Cap. X = Act. Syn. 10 (*‘Et post alia’* praefigit C); Graeca ser-uauit Leontius (Script. uet. noua coll. VI 310, 31): ‘Εγὼ μὲν, ὃν ὁρᾶτε, δύνάμει μὲν ποιεῖν οὐδὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἅτε ἄνθρωπος ὢν· ἐργάζομαι δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἐμοὶ μένων ὁ πατήρ ἅπαντα ποιεῖ· ἐπειδὴ γὰρ ἐγὼ τέ φησιν ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί, θεὸς δὲ λόγος ἐν ἐμοί ὁ τοῦ θεοῦ μογο-γενής, δηλονότι καὶ πατήρ σὺν αὐτῷ ἐν ἐμοί τε μένων καὶ ἔργα ποιῶν. καὶ θαυμαστόν γε οὐδὲν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο νομίζειν σαφῶς αὐτοῦ περὶ τῶν λοιπῶν λέγοντος ἀνθρώπων· ὁ ἀγαπῶν με τὸν λόγον μου τηρήσει καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιήσομεν· εἰ γὰρ παρ’ ἐκάστῳ τῶν τοιούτων ὁ τε πατήρ καὶ ὁ υἱὸς τὴν μονὴν ποιῶνται, τί θαυμαστόν, εἰ ἐν τῷ κατὰ σάρκα θεσπότη Χριστῷ ἄμφω κατ’ αὐτῶν νομίζοιτο (leg. νομίζοιντο) μένειν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κοινωνίας προσειμένης ὡς εἰκὸς καὶ τὴν τῆς μετοχῆς κοινωνίαν; 5 sqq. cf. Ioh. 14, 10 11 Ioh. 14, 23

5 ego quidem . . 13 faciemus *adfert Pelagius l. c. 442* 11 obser-uabit *Bar.* 12 diliget *Pelag.*: diligit *VC* 14 hominem *VC*¹: homi-num *C*² 16 substantiās *V* 17 suscipientem *V*

hominis habitare. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XI.

61

Ita et animam utpote humanam et inmortalem constitutam et
 5 sensus participem prius accipiens et per resurrectionem in im-
 mutabilitatem constituens sic et nobis eorundem istorum per resur-
 rectionem praebuit communionem. ideo ante resurrectionem ex 62
 mortuis increpat quidem Petrum ut suis eum uocibus scandalizantem
 et in magna trepidatione per tempus passionis constitutus appari-
 10 tione angeli indiget confortantis eum ad patientiam et tolerantiam
 imminentium malorum. post resurrectionem autem ex mortuis et in
 caelos ascensum impassibilis factus et immutabilis omnino et ad
 dexteram sedens dei iudex uniuersi est orbis terrarum utpote in
 eo diuina natura faciente iudicium.

In supra scripto undecimo capitulo eadem repeti uidentur, 63
 quae superius in quarto iam dicta sunt, quod ante passionem
 ita infirmus fuerit Christus, ut in magna trepidatione passionis
 tempore constitutus angeli uideretur egnisse solatio. quod
 quia uelut purum hominem, qui huiusmodi auxiliis egeat,
 20 significare uidetur, si quis ita sapit docet credit aut praedicat,
 anathema sit.

Capitulum XII.

64

Sic igitur et hic, sapientissime omnium, habere nos doces Christi
 sensum ut sanctum spiritum habentes illum, qui sensui Christi
 25 aliquam uirtutem adimplebat, prudentiam ei praestans ad omnia
 quae agenda erant; sicut et in praecedentibus demonstrauius, 65
 quod ab ipso quidem in eremum ad certamina, quae contra dia-
 bolum erant, ducebatur, unctione autem illius et scientiam et uim
 eorum, quae agenda erant, accipiebat et illius particeps factus non
 30 solum miracula faciebat sed etiam, quomodo uti oportebat mira-

3 Cap.. XI = Act. Syn. 11 ('*Et post alia*' praefigit C) 9 cf.
 Matth. 16, 23 22 Cap. XII = Act. Syn. 12 ('*Et post alia*' praefigit C)

5 in V: om. C 10 tollerantiam V 15 repentī V, corr. o 24 sensus
 Christo C 27 heremum VC 28 unctione *Surius*: unctionem VC²,
 coniunctionem C¹ 30 oporteba V

culis, sciebat subtiliter, ut notam quidem faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates et sic ad effectum suam uoluntatem educeret, et iustificabatur inde et immaculatus ostendebatur siue reparatione peiorum siue custodia meliorum siue etiam paulatim ad meliora profectibus.

- 66 In supra scripto duodecimo capitulo eadem, quae in septimo capitulo, uidentur exponi, asserendo dominum nostrum Iesum Christum per habitationem sancti spiritus ad omnia informatum et per tempora ad perfectionem unctionis eius auxilio peruenisse. si quis igitur eum non sua deitate perfectum esse credens sed tamquam purum hominem unctione sancti spiritus indigentem fuisse adiutum sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XIII.

- 67 Quomodo igitur sequentiam habet eo, quod homo factus est deus, istum hominem deum uerbum esse dicere? si enim homo est deus uerbum, ut ipse dicis, omnimodo de homine dicimus ea, quae de deo uerbo euangelista dicit. quid autem dicit? in principio erat uerbum et uerbum erat apud deum et deus erat uerbum. iste erat in principio ad deum. omnia per ipsum facta sunt et sine eo factum est nihil, quod factum est. ergo si homo est deus uerbum, dicimus de ipso: 'in principio erat homo et homo erat ad deum et deus erat homo. erat homo in principio ad deum. omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil, quod factum est.' si enim homo est deus uerbum, sicut dicis, conuenient omnia ipsi, quae de deo uerbo dicit euangelista.
- 69 In supra scripto tertio decimo capitulo negari uidetur deum uerbum hominem factum et rursus hominem deum uerbum esse, ut per hoc inducatur, sicut superius dictum est, dualitas personarum. si quis igitur ita sapit docet credit aut praedicat

18 Ioh. 1, 1—3

1 sciebat subtiliter . . . 5 profectibus *exhibet Pelagius l. c. 442* 4 separatione *C* 6 eademque *V* 7 $\overline{\text{dmm}}$ *V* 14 hoc capitulum non exhibet *C* 17 dices *V*, corr. *o* 18 uerba *V*, corr. *Bar.* 20 erit in printipio *V* 21 eo *V*: ipso *Bar.* 22 decimus *V*, corr. *a*

et non potius manente in domino deo nostro Iesu Christo inconuertibiliter atque indiuise differentia naturarum sic una persona siue una subsistentia eius esse creditur, ut et deus uerbum sine ulla diuinæ naturæ suæ conuertibilitate homo esse et adsumpta humanitas propter singularitatem personæ inconuertibiliter deus esse credatur, anathema sit.

Capitulum XIII.

70

Hoc quidem, quod est ad patrem meum et patrem uestrum et deum meum et deum uestrum, nemo sic demens est, ut alii cuidam conuenire diceret nisi templo dei uerbi, adsumpto pro nostra salute homini, qui et mortuus est et resurrexit et ascensurus esset in caelos et patrem sibi ascribit cum discipulis deum, et ipse gratia adoptionem meritus, et deum suum appellat, quia cum ceteris hominibus similiter, ut esset, accepit. unde 71
15 propter communitatem quidem naturæ patrem meum et patrem uestrum dicit et deum meum et deum uestrum; diuisit autem iterum suam personam ab ipsis præcipuum gratiæ significans, propter quam ad deum uerbum coniunctione in loco ueri filii ab omnibus honoratur hominibus.

In supra scripto quarto decimo capitulo per hoc, quod legitur 72
in euangelio ascendo ad patrem meum et patrem uestrum, ad deum meum et ad deum uestrum, ita intellegitur, quod Iesus Christus dominus et deus noster sicut ceteri homines gratiam adoptionis, ut filius dei diceretur, 25
acceperit et quasi per coniunctionem ad deum uerbum in locum ueri filii ab omnibus adoretur. quod si quis ita sapit docet credit aut prædicat et non magis unum Iesum Christum filium dei et dominum nostrum in duabus inconfusis et inseparabilibus intellegit et credit esse naturis, anathema sit.

7 Cap. XIV = Act. Syn. 13: *'Eiusdem (sc. Theodori) ex interpretatione euangelii secundum Iohannem libro sexto' C (lib. VII C¹, om. C²) 8 15 21 Ioh. 20, 17*

4 conuertibilitate *c*²: conuertibilię tuę *V* 8 quod *C*: quid *V* 12 ascensurus *V* adscripsit *C* 13 gratia *C*: gratiam *V* adoptionem *C*¹, adoptionum *C*² 17 ab *C*: om. *V* 26 fort. loco

73

Capitulum XV.

Hoc, quod dictum est accipite, pro 'accipietis' dicit. si enim, cum insufflasset, spiritum dedisset discipulis, quod ualde quidam stulte existimauerunt, superfluum erat dicere postea his et maxime in tempore ascensus ad caelos non separari ab Hierusalem sed expectare promissionem spiritus et in sequentibus sed accipietis uirtutem superueniente spiritu sancto in uos. et aduentum autem ipsum sancti spiritus super discipulos aperte Lucas factum esse dicit quinquagesimo die resurrectionis post ascensum. et illud autem animaduertendum est, quod, si ab insufflatu suscepissent spiritum, non diceret accipite sed 'quoniam accepistis'; hoc enim, quod dictum est accipite, his conuenit qui nondum acceperunt.

75 In supra scripto quinto decimo capitulo dicitur, quia insufflans dominus noster Iesus Christus post resurrectionem suam in facies discipulorum suorum non dederit eis spiritum sanctum sed dandum significauerit, ut per hoc aut ueritas ipsa, quod absit, putetur esse mentita aut tamquam purum hominem illo flatu non habuisse quod daret aut dare minime potuisse. si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat. anathema sit.

76

Capitulum XVI.

Dicit ad Thomam: infer digitum tuum huc et uide manus meas et porrige manum tuam et mitte in latus meum et noli esse incredulus sed fidelis. 'quoniam' dicit 'non credis et tactum solum sufficere tibi ad credendum putas (haec enim dicens non me latuisti), tange manu et cape experimentum et discite credere et non diffidere'. Thomas quidem cum sic credidisset, dominus meus et deus meus dicit, non

1 Cap. XV = Act. Syn. 14 ('Eiusdem Theodori ex eodem libro commenti secundum Iohannem' C) 2 Ioh. 20, 22 5 cf. Act. 1, 4 6 Act. 1, 8 22 Cap. XVI = Act. Syn. 15 ('Eiusdem Theodori ex commento secundum Iohannem' C) 23 Ioh. 20, 27 29 Ioh. 20, 28

2 hoc C: hic V 3 insufflasset V quidam C¹: quidem VC² 5 separati V 10 insufflatu V 14 insufflans V 19 daremini me V 22 totum capitulum adfert Pelagius l. c. 442 23 thoman V 26 actum V 27 manu C: manum V, manu m <e> Hartel

ipsum dominum et deum dicens (non enim resurrectionis scientia docebat et deum esse eum qui resurrexit), sed quasi pro miraculo facto deum conlaudat.

In supra scripto sexto decimo capitulo de illo loco euangelii, 77
 5 ubi Thomas apostolus palpans fixuras clanorum dixit: dominus meus et deus meus, asseritur, quod Thomas apostolus non ipsum Iesum Christum dominum deumque confessus sit, quia resurrectionis scientia non doceret, uel quia deus esset qui resurrexit, sed quia magis pro miraculo facto
 10 Thomas apostolus deum laudauerit. si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat et non potius Thomae confessione et uerum deum esse Iesum Christum et in uera carne enim resurrexisse declaratum credit, anathema sit.

Capitulum XVII.

78

15 Ille autem dixit oportere paenitentiam agentes eos pro crucis iniquitate et agnoscentes saluatorem et dominum et omnium auctorem bonorum Iesum Christum, quoniam propter ista peruenit et adsumptus est de diuina natura, in ipsum fidem suscipere et eius discipulos fieri, ante omnia autem ad baptismum accedentes, quod
 20 et ipse tradidit nobis, praeformationem quidem habens sperationis futurorum, in nomine autem celebrandum patris et filii et sancti spiritus. hoc enim, quod est ut baptizetur unusquisque 79 in nomine Iesu Christi, non hoc dicit, ut uocationem, quae in nomine patris et filii et sancti spiritus est, relinquentes Iesum
 25 Christum in baptisate uocent, sed quale est hoc, quod in Moesen baptizati sunt in nube et in mari, ut diceret, quia sub nube et mari Aegyptiorum separati sunt liberati eorum seruitute, ut Mosae leges adtenderent, tale est ut baptizetur unusquisque in nomine Iesu Christi, ut cum ad ipsum accessissent 80

14 Cap. XVII = Act. Syn. 16 ('Eiusdem Theodori ex commento quod est in Actus apostolorum libro primo..') C) 22 et 28 Act. 2, 38 25 Cor. I 10, 2

5 figur^xas V 8 sit Hartel: sit et V scientiam V, correxi 15 ille autem .. 252, 6 iudicauerunt apostoli adfert Pelagius l. c. 443 16 et omnium C Pelag.: omnium V 25 moesen V: moysen C², moyse C¹ Pelag. Vulgata 26 nub^e& V 28 mosae C², mose V: moysi C¹, Moysis Pelag.

tamquam saluatorem et omnium bonorum auctorem et doctorem ueritatis, ab ipso utpote auctore bonorum et doctore ueritatis uocarentur, sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inuentore uocari, ut Platonici et Epicurii et Manichaei et Marcionistae et si quidam tales dicuntur. 5

81 eodem enim modo et nos nominari Christianos iudicauerunt apostoli tamquam per hoc certum facientes, quod istius doctrinam oportet adtendere: sic et, quod ab ipso datum est, susciperent baptisma in ipso quidem primo constitutum, qui et primus baptizatus est, ab ipso autem et ceteris traditum, ut secundum praeformationem 10

82 futurorum celebretur.

In supra scripto septimo decimo capitulo ex uerbis beati Petri, quibus in actibus apostolorum dicit baptizetur unusquisque uestrum in nomine Iesu Christi, hoc astruitur, quia in ea inuocatione, quae in nomine patris et filii et 15 spiritus sancti fit, non contineatur et Christus et, quod dixit Petrus apostolus debere eos in Christi nomine baptizari, non uideatur trinitatis significasse mysterium, ac per hoc consequens est ut, cum in trinitatis nomine baptizatur, non uideatur in Christi nomine baptizari, ut secundum hunc intellectum 20

83 appareat introducta quaternitas. adicitur etiam in eodem capitulo, quia sic a Christo Christiani uocemur, quomodo diuersarum sectarum uel errorum sequaces ab inuentoribus et magistris suis sunt sortiti uocabula, id est ut a Platone Platonici et a Marcione Marcionistae et a Manichaeo Manichaei. 25

si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit. nos enim ideo Christiani uocamur et sumus, quia ipsum dominum nostrum Iesum Christum baptisma percipientes induimus et ipso nobis existente capite omnes in eodem unum corpus efficimur. 30

5 epicurii C²: epicuri V, epicurei C¹ 26 aut o: ut V

Capitulum XVIII.

84

Et secundum duas rationes locum imaginis optinet. qui enim
 amant quosdam, post mortem eorum saepius imagines statuentes
 hoc sufficiens mortis solatium habere arbitrantur et eum, qui non
 5 uidetur nec praesens est, tamquam in imagine aspicientes putant
 uidere, ita flammam desiderii et uigorem placantes. sed etiam illi,
 qui per ciuitates habent imperatorum imagines, tamquam praesentes
 et uidendos honorare uidentur eos, qui non sunt praesentes, cultu
 et adoratione imaginum. ista autem utraque per illum adimpen- 85
 10 tur: omnes enim, qui cum illo sunt, et uirtutem sequuntur et de-
 bitorum dei parati redditores diligunt eum et ualde honorant, et
 caritatem quidem ei diuina natura, licet non aspicitur, adimplet
 in illo, qui ab omnibus uidetur, sic omnibus existimantibus ut
 ipsum uidentibus per illum et illi semper praesentibus; et honorem
 15 uero omnem sic adtribuunt tamquam imagini imperiali, cum quasi
 in ipso sit diuina natura et in ipso spectetur. si enim et filius 86
 est, qui inhabitare dicitur: sed cum eo est etiam pater et inse-
 parabiliter omnimodo ad filium esse ab omni creditur creatura;
 et spiritus autem non abest, utpote etiam in loco unctionis factus
 20 ei, et cum eo est semper, qui adsumptus est, et non mirandum
 est, cum etiam quibuslibet hominibus uirtutem sequentibus cum
 filio et pater esse dicitur: ueniamus enim et ego et pater
 et mansionem apud ipsum faciemus. quod autem et spi-
 ritus huiusmodi hominum inseparabilis est, certum est omnibus.
 25 In supra scripto octauo decimo capitulo ita inuisibilis uerbi 87
 dei imago asseritur esse Christus, tamquam si absentium prin-
 cipum imagines pro eorum colantur honoribus. quae si quis
 ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XVIII.

88

30 Hoc enim, quod hic est filius meus dilectus in quo
 mihi complacuit, in baptismate adoptionem demonstrat secun-

30 Cap. XVIII = Act. Syn. 17 ('*Eiusdem Theodori ex libro quarto-
 decimo de incarnatione.*' C) 22 Ioh. 14, 23 29 Cap. XVIII = Act.
 Syn. 18 ('*Eiusdem Theodori Mopsuesteni de commento secundum Lucam
 euangelii*' C) 30 Luc. 3, 22

3 post mortem V: pp̄ mortem C² (*per multis locis in hoc codice pro
 post falso propter scriptum est*), ex morte C¹ 4 aruitrantur V 5 ema-
 gine V 12 caritatem C: caritate V aspiciatur Bar. 13 existi-
 mantibus V 16 spectatur C 21 <in> quibuslibet Surius
 26 absentium *uulgo*

dum comparationem Iudaicae adoptionis, quia et ad illos dictum erat: ego dixi 'dii estis et filii excelsi omnes' et: filios genui et exaltaui, eius adoptionis praecipuum eo, quod dixit 89 dilectus et in quo mihi complacuit, ostendens. propter hoc et uox patris fiebat adoptionem confirmans et filii nominatione 5 per adoptionem secundum gratiam eum, qui uere filius est, demonstrabat: cuius coniunctio ad ueram et firmam adoptionem istum constituebat et spiritus sanctus in specie columbae descendens permansit super eum, quatenus in coniunctione ad eum, qui uere filius est, eius cooperatione tentus maneat firmam adoptionis habens 10 dignitatem. per omnia autem, in quo primo adoptionis praeforbatur baptisma, dico autem domini Christi ex patre et filio et spiritu sancto, hoc quod fiebat complebatur.

90 In supra scripto nono decimo capitulo. ubi euangelium secundum Lucam de baptismo Christi uidetur exponi, duae 15 sunt reprehensiones: una, quia dualitas inducitur filiorum, cum per adoptionem uidetur dici Christus filius dei: alia, quia in nomine trinitatis ipse quoque asseritur baptizatus, per quod quaternitas sine dubitatione monstratur. si quis igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit. 20

2 Psalm. 81, 6   Esai. 1, 2   4 Luc. 3, 22

5 nominationem *V*   10 cooperatione (cooperatione *ras. ex* cooperationē *V*, coopérationem *C²* et teste *Baluzio C³*) tentus *VC*: cooperationi intentus *Surius, falso, cum id uoluerit Theodorus*: spiritus sanctus . . permansit super eum, ut in coniunctione patris is, qui uere filius est, eius (*sc. spiritus*) cooperatione tentus maneat   11 preformatur *C¹*. preforbatur *C²*, performabatur *V*   14 euangelio *V*, *corr. o²*   16 qua *V*, *corr. Bar.*   17 ⁿⁱ detur *V*

Capitulum XX.

91

Ideo ergo differentiam quidem dei uerbi et recepti hominis tantam nobis ostendit psalmus. diuisa uero haec in nouo testamento inueniuntur: domino quidem in se accipiente primordia psalmi, in quibus factorem eum dicit esse creaturae et eleuatam habere super caelos magnificentiam et mirificari in omni terra; apostolo autem secunda, quae de homine sunt, qui tantum beneficium meruit, in Iesu accipiente. quomodo non manifestum, quod alterum quidem uero hominem et multam eorum esse ostendit nobis differentiam? nam iste quidem memorat, ille autem memoriam meretur; et iste quidem uisitat, alter autem, cum uisitationem meretur, beatus dicitur; et iste quidem beneficium dando minuit paulo minus ab angelis, ille autem et per talem minutionem beneficium accepit; et iste quidem gloria et honore coronat, alter autem coronatur et pro his beatus dicitur; et iste quidem constituit ipsum supra omnia opera manuum eius et omnia subiecit sub pedibus eius, alter autem meritus est dominari eis, quorum antea non habebat potestatem.

1 Cap. XX = Act. Syn. 19, ubi '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex interpretatione octauī psalmi*' praeponit C; Graeca seruauit Leontius (Script. ueter. noua coll. VI 311, 36): *Διὰ τοῦτο τοῖνον τὴν μὲν διαφορὰν τοῦ θεοῦ λόγου καὶ τοῦ ἀναληφθέντος ἀνθρώπου τοσαύτην ἡμῖν δείκνυσιν ὁ ψαλμός· διηρημένα δὲ ταῦτα ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ εἰρίσκεται, τοῦ μὲν κυρίου ἐφ' ἑαυτὸν λαμβάνοντος τὰ πρότερα τοῦ ψαλμοῦ, ἐν οἷς ποιητὴν τε αὐτὸν <λέγει add.> εἶναι τῆς κτίσεως καὶ ἐπηρμένην ἔχειν ὑπεράνω <τῶν οὐρανῶν add.> τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τεθαυμασθῆσθαι ἐν πάσῃ τῇ γῆ, τοῦ δὲ ἀποστόλου τὰ δευτέρα περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ τῆς τοσαύτης εὐεργεσίας ἀξιωθέντος τοῦ Ἰησοῦ λαμβάνοντος. πῶς οὐκ πρόδηλον ὅτι ἕτερον μὲν ἡμᾶς ἢ θεία γραφή διδάσκει σαφῶς εἶναι τὸν θεὸν λόγον, ἕτερον δὲ τὸν ἄνθρωπον, πολλὴν τε αὐτῶν οὖσαν δείκνυσιν ἡμῖν τὴν διαφορὰν; ὁ μὲν γὰρ μνημονεύει * * (lacunam indicaui), ὁ δὲ καὶ ταύτης ἀξιούμενος μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν εὐεργετῶν ἐλαττοῖ βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, ὁ δὲ εὐεργετῆται καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλαττώσει· καὶ ὁ μὲν δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανοῖ, ὁ δὲ στεφανοῦται καὶ ἐπὶ τούτοις μακαρίζεται· καὶ ὁ μὲν κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἠξιώθη τοῦ δεσπόζειν τούτων, ὧν πρότερον οὐκ εἶχε τὴν ἐξουσίαν. 4 cf. Psalm. 8, 2 11 sqq. cf. ibid. 5—8*

3 tantam C²: tantum VC¹ 11 memoriam C: memoria V 12-alterum V 14 munitionem V

93 In supra scripto uicesimo capitulo, ubi octauus psalmus uidetur exponi, et nudus homo, sicut et in aliis iam dictum est, Christus asseritur et diuisus a deo uerbo monstratur et dualitas inducitur personarum. quae si quis ita sapit docet credit aut praedicat et non ita in Christo domino ac deo nostro duas naturas indiuisibiliter et inconfuse unitas intellegit, ut manente earundem differentia naturarum ipse unus atque idem uerus sit dei et uerus hominis filius, anathema sit.

94 Capitulum XXI.

Sed non uolentes ista considerare uoces omnes trahere ad dominum temptant Christum, ut et quae de populo factae sunt, simili modo intellegerent et risum praestarent Iudaeis, quando ex scriptorum sequentia nihil ad dominum Christum pertinentes ostendunt uoces.

95 Capitulum XXII.

Tale est et, quod non derelicta est anima eius in inferno nec caro eius uidit corruptionem; nam propheta quidem supra modum ipsum ponit circa populum, prouidentiam dicens, uolens dicere, quoniam inextemptabiles eos ab omnibus conseruauit malis. quoniam autem hoc uerum et ex ipsis rebus euentum accepit in domino Christo, sequentissime de eo loquens beatus Petrus utitur uoce ostendens, quoniam quod de populo supra modum dictum est ex quadam ratione utente uoce propheta, hoc uerum euentum in ipsis rebus accepit nunc in domino Christo.

9 Cap. XXI = Act. Syn. 20, ubi *'Eiusdem* (sc. Theodori) *ex principio commenti quod in duodecim prophetas scripsit . . .'* praefigit *C* (in ipso illo commentario nobis Graece seruato cum nec haec uerba nec capp. XXII et XXIII leguntur, fuisse uidentur generalis cuiusdam prooemii nunc deperditi; cf. Ang. Mai, *Script. uet. nou. coll.* VI p. XIV. minus recte iudicasse uidetur O. F. Fritzsche, *De Theod. Mops. uita et scriptis* p. 53) 15 Cap. XXII = Act. Syn. 21 (*'Et post alia infert'* praemittit *C*) 16 cf. Psalm. 15, 10

7 differentiam *V*, corr. o 10 non uolentes *V(C³)*: non uoluntas *C²*, nolentes *C¹* 11 temptent *V* factae *C*: facta *V* 13 criptorum *V* ostendunt *C*: ostendent *V* 17 corruptione *V* 19 fort. conseruabit 20 accipit *V* 21 sequentissime *VC²*, sequenstissime *C¹*: frequentissime *a³* *Bar. Baluz.* 23 quidam *V*

In supra scripto uicesimo primo et secundo capitulo hoc uidetur dici, quia prophetiam, quae ex persona Christi loquens ait: non derelinques animam meam in inferno neque dabis sanctum tuum uidere corruptionem, non de ipso Christo praedictam fuisse sed de populo Israheliticae generationis, beatum uero Petrum apostolum ad Christum hanc prophetiam per euentum aptare uoluisse. et ideo, qui haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XXIII.

97

Eundem intellectum habet et illud: diuiserunt sibi uestimenta mea et super uestimentum meum miserunt sortem. quod enim psalmus nullatenus conuenit domino, certum est. neque enim erat domini Christi, qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius, dicere: longe a salute mea uerba delictorum meorum. sed et ipse dominus secundum communem hominum legem, dum in passione opprimeretur, deus meus, deus meus, quare me dereliquisti? emisit uocem et apostoli diuiserunt sibi uestimenta mea et super uestimentum meum miserunt sortem ad eum traxerunt manifeste, quoniam quod supra modum dictum fuerat prius a Dauid propter inlata ei mala, hoc ex operibus euenit in domino Christo, cuius et uestimenta diuiserunt et sorti tunicam subiecerunt.

In supra scripto uicesimo tertio capitulo exponendo quaedam uicesimi primi psalmi uerba, quibus dicitur: diuiserunt sibi uestimenta mea et super uestem meam miserunt sortem, negantur Iesu Christo domino conuenire, sed. quod Dauid propter quaedam mala, quae perpeccatus est, de se dixerit, euangelistam ex euentu ad Christum traxisse, et adicitur, quia non poterat dicere dominus Iesus Christus, qui

3 Psalm. 15, 10 6 cf. Act. 2, 27 9 Cap. XXIII = Act. Syn. 22, ubi *'Item* (sc. Theodorus) *post alia* praemittit *C*¹ (om. *C*², *'et post alia infert'* ut uidetur *C*³) 10 18 25 Psalm. 21, 19 13 Petr. I 2, 22 (cf. Esai. 53, 9) 14 Psalm. 21, 2 17 Matth. 27, 46

2 quia *scripsi*: qui *V*, quod o 3 infernum *V*, *correxi* 16 legem dum *V* et *C*¹ *man. 2*: legendum *C*²*C*¹ *man. 1* 17 oprimeretur *V* quare *C*: $\bar{q}r$ *V* 22 *sq.* sortitum cum subicerunt *V*

100 peccatum non fecit: longe a salute mea uerba delictorum meorum. et ideo, qui haec <ita> sapit docet credit aut praedicat et non ea, in quibus delictorum meminit, ad corpus ipsius, quod est ecclesia, quae in hoc mundo sine delicto esse non potest, intellegit pertinere, illa autem de 5
diuisione uestimentorum non specialiter de ipso capite id est domino deo nostro Iesu Christo praedicta et in ipso credit esse completa, anathema sit.

101 Capitulum XXIII.

Foderunt manus meas et pedes: et omnia perscrutabantur, 10
et quae agebam et quae conabar; nam 'foderunt' ex translatione dixit eorum, qui per fossionem scrutari, quae in profundo sunt, 102
temptant. dinumerauerunt omnia ossa mea: totius meae fortitudinis et totius meae substantiae detentores facti sunt, ut etiam numero mea subicerent. istud autem ex consuetudine, quam 15
habent hostes, dixit, qui quando optinuerint, numero et talis subtilem notitiam inuentorum faciunt. propterea et sequenter dicens: 103
ipsi uero considerauerunt et conspexerunt me intulit: diuiserunt sibi uestimenta mea et super uestimentum meum miserunt sortem. 'considerantes' enim 'me' ait 'et 20
conspicientes, quod omnia eis euenerunt in me desiderata ('conspicere' enim ita ut apud nos dicitur pro eo, quod est 'uidit in eum, quae uolebat pati eum'), iam tamquam me omnino malis dedito sicut hostes mea post uastationem et captiuitatem diuiserunt 104
sorte diuisionem eorum facientes'. et euangelista quidem in 25
domino uerba ex rebus adsumens eis usus est, sicut et in aliis diximus: nam quod non pertineat ad dominum psalmus, in superioribus euidenter ostendimus. at uero beatus Dauid supra modum ista magis ex his, quae ab Abessalom facta sunt, dixit, quoniam, dum recessisset Dauid, iure belli metropolim ingressus omnes 30

1 Psalm. 21, 2 9 Cap. XXIII = Act. Syn. 23, ubi '*Eiusdem* (sc. Theodori) *in psalmo uicesimo primo*' praefigit C 10 Psalm. 21, 17
13 Psalm. 21, 18 18 Psalm. 21, 18 19 Psalm. 21, 19

2 ita *addidi*: om. V 12 effossionem C¹, effusionem C² 13 detemptatores C¹, detentatores C² 15 subiceret V 16 talis *Bal.*: talibus VC
19 supra uestimenta mea C 22 ut V: et C 27 pertinet C 29 abessalom C²; abessalon V, abisalon C¹

quidem optinuit res regales, non piguit autem etiam patris cubile inquinare.

In supra scripto uicesimo quarto capitulo de memorato 105
eodem uicesimo primo psalmo illa uerba, ubi dicit: foderunt
5 manus meas et pedes meos; dinumerauerunt omnia
ossa mea; ipsi uero considerauerunt et conspexerunt me, asseritur non de Christo esse praedicta sed Dauid
haec de se dixisse propter tyrannidem Abessalom, qui regiam
urbem substantiamque peruaserat atque in terra omnia dinu-
10 merauerat patris, sed euangelistam haec ex euentu ad Christi
traxisse personam. qui igitur haec ita sapit docet credit aut
praedicat, anathema sit.

Capitulum XXV.

106

Quoniam cibi et potus suauis quidem fiunt in tempore gaudii,
15 insuauia autem et amara in tristitia, 'talìa erant' inquit 'quae ab
illis fiebant, ut ex tristitia et ira esset quidem mihi in locum
fellis cibus, esset autem et potio aceto nihil differens'. maxime
autem hoc fit in iracundiis, quae cum tribulatione fiunt, quod
uerisimile erat pati eos contra suos. usus autem est euangelista
20 hoc testimonio in domino, et ipse autem dominus zelus domus
tuae comedit me de se ipso dicens, et beatus Paulus de
Iudaeis loquens fiat mensa eorum et cetera, et beatus Petrus
de Iuda fiat habitatio eius deserta. et certe diuersis 107
constitutis rebus, non quasi psalmo modo quidem pro his dicto,
25 iterum autem de illo et iterum de alio, sed quia de Iudaeis dicta
sunt plura, qui se separauerunt de deo et lege, conuincencia
illorum indeuotionem, necessarius est testimoniorum usus simul et
ex rebus captus, quale est: dederunt in esca mea fel et in
siti mea potauerunt me aceto.

1 cf. Regn. II 16, 22 4 Psalm. 21, 17 sq. 13 Cap. XXV = Act.
Syn. 24, ubi '*Eiusdem* (sc. Theodori) *de interpretatione sexagesimi octau
psalmi*' praescribit C 19 cf. Ioh. 19, 28 sq. 20 Ioh. 2, 17 (Psalm.
68, 10) 22 Rom. 11, 9 (Psalm. 68, 23) 23 Act. 1, 20 (Psalm. 68, 26)
28 Psalm. 68, 22

8 abessalon V 10 euangelista V, corr. o 14 cui V 17 cuius V
acoeto V 18 cum VC¹: cum in C², in *Surius* 22 post eorum 4 lit-
terae erasae sunt in V 24 reus V quidem C: om. V 26 se C:
om. V 27 et ex C: ex V 29 acoeto V: acetum C

108 In supra scripto uicesimo quinto capitulo de eo loco psalmi, ubi dicit: dederunt in esca mea fel et in siti mea potauerunt me aceto, contra euidentem euangelii ueritatem exponitur dicendo, quia nec uere aceto potatus sit dominus sed ad tristitiam suam et iracundiam offerentum 5 potationem habuerit in aceti loco et escam in fellis, nec de ipso praedictum sed euangelistam hoc testimonio usum fuisse ex euentu in domino. propterea, qui haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

109

Capitulum XXVI.

10

Sicut igitur per huiusmodi confessionem non deitatis Nathanael habens scientiam ostenditur (Iudaei et Samaritae talis sperantes plurimum quantum dei uerbi a scientia longe erant), sic et Martha per confessionem illam non deitatis habens tunc scientiam probatur, 110 manifeste autem nec beatus Petrus: adhuc etenim ipsis sufficebat tunc reuelationem illam suscipientibus praecipuum aliquid et maius de ipso praeter ceteros hominum fantasiam accipere; post resurrectionem autem spiritu producti ad scientiam tunc et reuelationis perfectam scientiam suscipiebant, ut scirent, quia praecipuum ipsi praeter ceteros homines non aliquo puro honore ex deo 20 peruenit, sicut in ceteris hominibus, sed per unitatem ad deum uerbum, per quam omnis honoris ei particeps est post in caelos ascensum.

111 In supra scripto nicesimo sexto capitulo et agnitionem deitatis Christi ante resurrectionem eius Petrus habuisse 25 negatur, fantasiam uero intellegentiae prae ceteris hominibus accepisse dicitur, et rursus dualitas filiorum inducitur, dum hominem participem dicit ad deum uerbum, posteaquam in

2 Psalm. 68, 22   10 Cap. XXVI = Act. Syn. 25 ('*Eiusdem Theodori ex libro primo de incarnatione.*' C)   11 cf. Ioh. 1, 49
13 cf. Ioh. 11, 27   15 cf. Matth. 16, 16

1 uigesimo V   3 aceto V   4 uero Bar.   5 offerentium uulgo
6 acoeti V   7 euangelista V, corr. o   11 huiusmodi V: huiusmodi C²,
huius rei C¹   17 ceteros VC: ceterorum Surius, falso id quidem, cf.
quae respondet Uigilius   fantasia Bar.

caelos ascendit. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non unum eundemque esse intellegit Christum dominum nostrum dei et hominis filium manente in ipso unitarum differentia naturarum, anathema sit.

Capitulum XXVII.

112

5 Matthaeus quidem euangelista post temptationes dicit quod accedentes angeli ministrabant ei, scilicet cum eo constituti et cooperantes et omnibus circa eum deo ministrantes, quod iam per certamina ad diabolum ostensus est clarior. sed et quod passuro
 10 ei adērant angeli, ex euangeliis discimus et, cum resurrexit, in monumento uisi sunt. per omnia enim ista monstrabatur dignitas Christi, quod inseparate ei angeli aderant et omnibus circa eum ministrabant: sicut enim a peccantibus separantur, sic et per meritum honoratis subueniunt. propter quod bene dominus ait,
 15 quod 'mans nidebitis, quod et caelum aperietur omnibus per me et omnes angeli semper mecum erunt, nunc quidem ascendentes, nunc nero descendentes sicut ad domesticum dei et amicum'.

113

In supra scripto uicesimo septimo capitulo, ubi de Matthaeo
 20 euangelista exponitur, quia consummatis temptationibus accesserint angeli, <ut> ministrarent Christo, dicitur, quia, sicut et aliis, per meritum honorato Christo subuenerint angeli et quia sic ad Christum in caelos ascenderint et descenderint angeli, tamquam ad amicum et domesticum dei. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non, ut nero deo, ueri dei
 25 filio, uni eidemque cum assumpta ex utero uirginis perfecta humanitate angeli utpote creatori et domino deseruierint atque deseruiant, anathema sit.

114

5 Cap. XXVII = Act. Syn. 26, ubi '*Eiusdem* (sc. Theodori) *de interpretatione secundum Iohannem euangelii libro primo*' praefigit C
 6 cf. Matth. 4, 11 10 cf. Luc. 22, 43 11 cf. Matth. 28, 2 15 cf. Ioh. 1, 50 sq.

6 Matheus VC 7 constituti et C: constituet V 15 quod et VC: et quod uulgo 18 matheo V 20 ut add. o²: om. V 21 miritum V

115

Capitulum XXVIII.

- Plus inquietabatur dominus et certamen habebat ad animae
passiones quam corporis et meliore animo libidines uincebat medi-
ante ei deitate ad perfectionem. unde et dominus ad haec maxime
instituens uidetur certamen: cupiditate enim pecuniarum non
deceptus et gloriae desiderio non tentus carni quidem praebuit
116 nihil, nec enim illius erat talibus uinci. animam autem si non
recepisset sed deitas est, quae ea uicerat, nullatenus eorum, quae
facta sunt, ad nos respicit lucrum (quae enim ad conuersationis
perfectionem similitudo deitatis et animae humanae?) et uidentur
117 domini certamina non ad nos respiciens habere lucrum sed osten-
tationis cuiusdam gratia fuisse. quod si hoc dicere non est
possibile (certum etenim est, quod illa propter nos facta sunt), et
maius certamen instituit ad animae passiones, minus autem ad
carnis, quanto et amplius¹ et magis inquietare illas contingebat et
118 magis illa erat, quae et amplioris indigebat medicinae; uidelicet
quod et carnem et animam assumens per utraque pro utrisque
certabat, mortificans quidem in carne peccatum et mansuetans eius
libidines et facile capiendas meliore ratione animae faciens, erudiens
autem animam et exercitans et suas passiones uincere et carnis
refrenare libidines: haec enim deitas inhabitans operabatur, haec
inhabitans mediabat utrique eorum.
- 119 In supra scripto uicesimo octauo capitulo iterum purus
homo Christus inducitur, qui ratione animae corporis dicitur
mansuetefecisse libidines et erudisse animam et exercitasse
25 eam, ut passiones suas uinceret et carnis in se libidines

1 Cap. XXVIII = Act. Syn. 27; 'Eiusdem Theodori ex libris de incarnatione' praefigit C, ἐκ τοῦ αὐτοῦ (sc. ιε') λόγου Leontius, qui Graece seruaui uerba prima: Πλέον γὰρ ὠχλεῖτο ὁ κύριος καὶ ἡγωνίζετο πρὸς τὰ φυχικὰ πάθη ὑπὲρ τὰ τοῦ σώματος καὶ τῷ κρείττονι λογισμῷ τὰς ἡδονὰς ἐχειροῦτο τῆς θεότητος δηλαδὴ μεσιτευσῆς καὶ βοηθοῦσης αὐτῷ πρὸς τὴν κατόρθωσιν (Script. uet. nou. coll. VI 309, 29).

2 plus inquietabatur . . 5 certamen *exhibet Pelagius l. c. 443* 4 ei V: *om. C Pelag.* 8 quae ea C: qui ea V 16 erat quae . . indigebat C: erant qui . . indigebant V 17 utrisque V: utrique C¹, utriusque C² 18 mansuetans V et C¹ *man. 2: mansuetas C²C¹ man. 1* 22 mediabat *scripsi: mediebat V, mediabatur C¹, meditabatur C², medebatur Bar.* 25 mansuetefecisse *scripsi: mansuete fecisse V, mansuefecisse o², mansuetas fecisse Bar.*

refrenaret: quae tamen utrique mediante deitate operatam fuisse dicit animam, ut secundum haec iam nec ipsum unum eundemque Iesum Christum mediatorem dei et hominum habeamus sed carni et animae mediatrix deitas fuisse uideatur. qui igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XXVIII.

120

‘Sed si caro erat’, inquit, ‘crucifixa, quomodo sol radios auertit et tenebrae occupauerunt terram omnem et terrae motus et petrae dirumpebantur et mortui surrexerunt?’ quid igitur dicant et de tenebris in Aegypto factis in temporibus Mosae, non per tres horas sed per tres dies? quid autem propter alia per Mosen facta miracula? et quae per Iesum Naue, qui solem stare fecit, qui sol et in temporibus Ezechiae regis et contra naturam retro reuersus est? et de Helisei reliquiis, quae mortuum resuscitauerunt? si enim uerbum deum passum demonstrant, quae in cruce facta sunt, et propter hominem non concedunt haec facta esse, et, quae in temporibus Mosae, propter genus Habraam non erunt et, quae in temporibus Iesu Naue, et, quae in Ezechiae regis. quod si illa propter Iudaeorum populum mirabiliter facta sunt, quomodo non magis, quae in cruce facta sunt, propter dei uerbi templum?

7 Cap. XXVIII = Act. Syn. 28: ‘Eiusdem <Theodori C¹> <ex libro C²> contra synusiastas <uel Apollinaristas C²> quae et proposuit beatus Cyrillus et refutauit’ C. Uerba non Theodori sed Diodori Tarsensis esse, quippe qui conscripserit ‘contra synusiastas’ libros, iam Fritzschius adnotauit (De Th. Mops. uita et scriptis p. 91, adn.). Cyrillus haec refutauit in libro I contra Theodorum et Diodorum; cf. Acta eiusdem quintae synodi, coll. 5 (Mansi IX 232), ubi uerba illa eodem fere modo repetuntur. 8 cf. Luc. 23, 45; Matth. 27, 51 sq. 11 cf. Exod. 10, 22 13 cf. Ios. 10, 13 14 cf. Regn. IV 20, 11 15 cf. Regn. IV 13, 21

8 sed si caro . . 15 suscitauerunt *adfert Pelagius l. c. 443* 8 era V 11 mose VC²: moysi C¹ (moysie C³, moysii C¹ in eiusdem concilii collatione 5) 13 et in V: in C 14 natura V retro reuersus VC¹: retro uersus C² Pelag. (et sic ut uidetur C in coll. 5) 15 resuscitauerunt VC³ (et C in coll. 5): suscitauerunt C¹C² Pelag. 18 mose V: moysi C² et corr. ex moysie C¹ (moysie C¹, mose C³ in coll. 5) abraham C (abrahae ut uid. in coll. 5)

122 In supra scripto uicesimo nono capitulo dum quasi Apollinari, qui diuinam naturam passionibus implicabat, contradicitur, a recto tramite declinatur et modus assertionis exceditur, ut purus homo pependisse putetur in cruce. et ideo qui haec ita sapit docet credit aut praedicat et non Christum deum 5 uerum credens manente impassibili deitate eundem carne propria passum esse confitetur, anathema sit.

123

Capitulum XXX.

Manifestum autem est, quod unitas conuenit: per eam enim collectae naturae unam personam secundum unitatem effecerunt. 10 sicut enim de uiro et muliere dicitur, quod iam non sunt duo sed una caro, dicamus et nos rationabiliter secundum unitatis rationem quoniam non sunt duae personae sed una, scilicet naturis discretis. sicut enim ibi non nocet numero duorum unam dici carnem (certum est enim, secundum quod una dicitur), ita et hic 15 non nocet naturarum differentiae personae unitas. quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam dei uerbi dicimus et perfectam personam (nec enim sine persona est subsistentiam dicere), perfectam autem et hominis naturam et personam similiter; quando autem ad coniunctionem respiciamus, unam personam tunc dicimus. 20

8 Cap. XXX = Act. Syn. 29: 'Eiusdem (scr. Theodori; 'sancti Cyrilli' falso add. C⁴) ex libro octauo de incarnatione' C; Graeca ser-uauit Leontius (Script. uet. noua coll. VI 305, 6): πρόδηλον δὲ, ὡς τὸ τῆς ἐνώσεως ἐφαρμόζον· διὰ γὰρ ταύτης συναχθεῖσαι αἱ φύσεις ἐν πρόσωπον κατὰ τὴν ἔνωσιν ἀπετέλεσαν· ὥστε ὑπὲρ ὃ κύριος ἐπὶ τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς φησιν, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο ἀλλὰ σὰρξ μία, εἵπομεν ἂν καὶ ἡμεῖς εἰκότως κατὰ ἐνώσεως λόγον, ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο πρόσωπα ἀλλ' ἐν, δηλον-ότι τῶν φύσεων διακεκριμένων· ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ οὐ λυμαίνεται τῷ ἀριθμῷ τῆς δυάδος τὸ μίαν λέγεσθαι τὴν σάρκα — πρόδηλον γὰρ καθ' ὃ μία λέγονται (leg. λέγεται) —, οὕτω κἀνταῦθα οὐ λυμαίνεται τῇ τῶν φύσεων διαφορᾷ τοῦ προσώπου ἢ ἐνώσεως. ὅταν μὲν γὰρ τὰς φύσεις διακρίνωμεν, τελείαν τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ λόγου φαρὲν καὶ τέλειον τὸ πρόσωπον (οὐδὲ γὰρ ἀπρόσωπον ἔστιν ὑπόστασιν εἰπεῖν), τελείαν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν καὶ τὸ πρόσωπον ὁμοίως· ὅταν μὲντοι ἐπὶ τὴν συνάφειαν ἀπιδώμεν, ἐν πρόσωπον τότε φαρὲν. 11 Matth. 19, 6

3 assertionis V 9 manifestum . . 14 discretis adfert Pelagius l. c. 443 15 quid Surius in margine 20 respiciamus VC²: respicienti C⁴, respicimus Surius

In supra scripto tricesimo capitulo pessimo exemplo temp- 125
 tatur ostendi, quomodo una persona Christi possit intellegi:
 id est, sicut de uiro et muliere conuenientibus legitur, sic et
 in Christo discretis naturis quasi unam esse personam, et
 5 sequitur perfectam esse naturam dei uerbi et perfectam
 personam et perfectam hominis naturam atque personam simi-
 liter. unde apparet, quia et de exemplo uiri ac mulieris, ubi
 duae personae sunt, et de his, quae secuntur, tametsi tacetur
 numerus, duae tamen inducuntur unius Christi personae.
 10 quod qui ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XXXI.

126

Sed Christum quidem secundum carnem adsumptam serui formam,
 eum autem, qui eam adsumpsit, super omnia nominans deum, in-
 tulit tamen hoc secundum coniunctionem, ut per significationem
 15 nominum naturarum manifestam diuisionem faciat. nemo igitur
 neque eum, qui secundum carnem ex Iudaeis est, dicat deum nec
 iterum deum, qui est super omnia, secundum carnem ex Iudaeis.

In supra scripto tricesimo primo capitulo in expositione, 127
 quae de symbolo trecentorum decem et octo patrum facta
 20 uidetur, non solum diuisio naturarum asseritur sed et absolute
 dicendo neque eum, qui secundum carnem ex Iudaeis <est, deum
 nec iterum deum, qui est super omnia, dicendum esse secundum
 carnem ex Iudaeis> nudus deitate homo et purus sine carne deus
 quasi seorsum et seorsum duae pronuntiantur esse personae. si
 25 quis ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non sic in
 uno Christo unitas confitetur esse naturas, ut personae siue
 subsistentiae singularitas agnoscat, anathema sit.

11 Cap. XXXI = Act. Syn. 31: *'Eiusdem (sc. Theodori) ex interpretatione symboli trecentorum decem et octo sanctorum patrum'* C

12 *totum capitulum exhibet Pelagius l. c. 443* carnem et adsumptam
Surius 15 manifestam diuisionem V: manifestandi uisionem C¹, mani-
 festam et diuisionem C² 21 est deum.. ex Iudaeis. *inserui secundum*
ipsius capituli uerba: om. V

128

Capitulum XXXII.

Iesum enim dicit a Nazareth, quem unxit deus spiritu sancto et uirtute: qui autem dei spiritu unctus est, omnimodo aliquid inde adsumpsit. quis autem furens dicat de spiritu aliquid adsumpsisse diuinam naturam nec non et participum? 'participes' 5 enim eius uidelicet uocat, qui et ipsi uncti sunt; qui autem uncti sunt et in hoc participes eius iuste facti, non aliter unctionis 129 communicare dicantur nisi ei, qui adsumptus est. et hoc ipsum autem demonstratur, quod mercedem iustam accepit: 'pro hoc' enim inquit 'quod dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem, pro his 10 praecipuam unctionem meruisti'.

130 In supra scripto tricesimo secundo capitulo in commento epistolae ad Hebraeos adhibetur illud beati Petri, ubi dixit: Iesum a Nazareth, quem unxit deus spiritu sancto et uirtute, et infertur 'qui autem dei spiritu unctus est, 15 omnimodo aliquid inde adsumpsit' et additur 'quis autem furens dicat de spiritu aliquid adsumpsisse diuinam naturam?' 131 per quae uerba purus homo Christus inducitur, qui unctione sancti spiritus particeps factus sit diuinae naturae, sicut et alii, et mercedis iustae nomine, quia dilexerit iustitiam et 20 oderit iniquitatem, praecipuam meruerit unctionem. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

132

Capitulum XXXIII.

Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israel: hoc est 'tu es ille, qui de longe praedicatus es Christus'; haec enim 25 scilicet de Christo sperabant sicut domestico constituto praeter omnes deo.

1 Cap. XXXII = Act. Syn. 32: '*Eiusdem ex commento epistolae ad Hebraeos*' C 2 Act. 10, 38 5 Hebr. 1, 9 9 cf. Hebr. 1, 9 23 Cap. XXXIII = Act. Syn. 33: '*Eiusdem Theodori de interpretatione secundum Iohannem euangelii libro primo*' C 24 Ioh. 1, 49

2 Iesum enim . . 5 diuinam naturam *exscripsit Pelagius l. c. 443 sq*
 2 unxit V 3 dei V: de C *Pelag.* 5 participium C 7 unctionis C:
 unctiones V 10 pro VC: *prae uulgo in marg.* 14 unxit V 20 iuste V
 25 es VC²: est C¹ 26 sperabat *uulgo*

Capitulum XXXIII.

133

Certus quidem et ipse erat filium dei non secundum deitatis
dicens natiuitatem sed secundum quod domesticus deo erat, per
quod filii dei per uirtutem domestici deo constituti homines interim
5 uocabantur.

In supra scripto tricesimo tertio et tricesimo quarto capi- 134
tulo de interpretatione euangelii secundum Iohannem adhibentur
uerba Nathanahel dicentis domino: tu es filius dei, tu es
rex Israel et infertur dictum esse Christo tamquam dome-
10 stico dei, ut non ipse Christus sit deus sed plus quam alii
homines sit domesticus deo, et adicitur, quia sicut alii sancti
homines filii dei dicuntur, homines tamen sunt, sic et Christus
per familiaritatem, quam ad deum habet, a Nathanahel, cum
quo loquebatur, deus sit nominatus. quae si quis ita sapit 135
15 docet credit aut praedicat et non eundem Christum uerum
deum et uerum hominem confitetur unum in utraque natura
perfectum, anathema sit.

Capitulum XXXV.

136

Quando enim dixerit: de filio suo, qui factus est ex se-
20 mine Dauid secundum carnem, certum quidem, quod filium
hic eum, qui ex semine Dauid factus est secundum carnem, non
deum dicit uerbum sed adsumptam serui formam. nec enim deus
secundum carnem nec deus ex semine factus est Dauid sed sump-
tus pro nobis homo, quem filium beatus apostolus manifeste
25 uocat.

In supra scripto tricesimo quinto capitulo cum exponitur 137
locus apostoli de epistola ad Romanos, ubi dicit: de filio
suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum
carnem, nuda serui forma depromitur dicendo, quod hic
30 filium eum, qui ex semine Dauid factus est secundum carnem,

1 Cap. XXXIII = Act. Syn. 34: '*Et post alia*' praefigit C¹
8 Ioh. 1, 49 18 Cap. XXXV = Act. Syn. 35: '*Eiusdem Theodori ex*
libro ad baptizandos' C 19 et 27 Rom. 1, 3.

2—5 *exscripsit Pelagius l. c. 444* 4 dei C *Pelag.*: dei qui V
19 dicit *uulgo* 29 forma *ras. ex formā V*

non deum uerbum dicat sed sumptum pro nobis hominem, quem filium beatus apostolus manifeste uocet: quae uerba
 138 ostendunt nudum, sicut dictum est, hominem praedicari. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non eundem, qui ex semine Dauid secundum carnem natus est, iuxta Pauli 5 apostoli uocem ipsum credit esse etiam super omnia deum, anathema sit.

139

Capitulum XXXVI.

Renatus alter factus est pro altero, non iam pars Adam mutabilis et peccatis circumfusi sed Christi, qui omnino inculpabilis per 10 resurrectionem factus est.

140

In supra scripto tricesimo sexto capitulo, ubi ad baptizatun dicitur, quia 'renatus alter factus est ex altero, non iam pars Adam mutabilis et peccatis circumfusi sed Christi, qui omnino inculpabilis per resurrectionem factus est', quibus uerbis 15 Christum ante resurrectionem, quod absit, uult uideri fuisse culpabilem: qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

141

Capitulum XXXVII.

Ut multam quidem eius faceret diligentiam, omnia autem illius 20 propria faceret et toleraret per omnes eo ducto passiones, per quas eum secundum suam uirtutem perfectum fecit, nec a mortuo secundum suae naturae legem recedens sed sua praesentia et operatione et gratia liberans quidem eum de morte et malis, quae inde sunt, resuscitans autem eum de mortuis et ad meliorem finem perducens. 25

142

In supra scripto tricesimo septimo capitulo dicitur, quia Christo in passionibus et in morte deus uerbum praesentia et operatione et gratia adfuerit: quod si ita est, tamquam alter alteri praesens gratiam et operationem impendisse uide-

8 Cap. XXXVI = Act. Syn. 36: '*Eiusdem Theodori ex eodem libro*' C 19 Cap. XXXVII = Act. Syn. 37: '*Eiusdem ex eodem libro*' C

5 iuxta V, corr. α 9 est VC¹: es C² 10 peccati V 21 et toleraret... passiones om. C² tolleraret V dicto C¹ passiones om. C¹ 22 mortuis uulgo 28 gratia scripsi: ad gratia V, ad gratiam o

bitur. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non ipsum deum uerbum seruata impassibilitate diuinitatis suae in carne anima rationali et intellectuali animata, quam sibi ab ipso conceptu uniuuit ex uirgine, omnia, quae de passione eius scripta sunt, uoluntarie sustinuisse dicit, anathema sit.

Capitulum XXXVIII.

143

Deinde ostendens, cuius gratia passus est, diminutionem infert: quatenus citra deum pro omnibus gustaret mortem, quia, diuina natura ita uolente, separata illa ipse per se pro omnium utilitate gustauit mortem; et ostendens, quod deitas separata quidem erat illo, qui passus est, secundum mortis experimentum, quia nec possibile erat illam mortis experimentum accipere, non tamen illo, qui passus est, afuerat secundum diligentiam.

In supra scripto tricesimo octauo capitulo et falsatum testimonium apostoli agnoscimus, quia ubi legitur: ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem, hic inuenitur: ut sine deo pro omnibus gustaret mortem et hoc quasi astruendo dicitur, quia diuina natura separata ipse per se uelut purus homo pro omnium utilitate gustauerit mortem. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non confitetur, quia deus uerbum carnem, quam sibi ex ipsa conceptione secundum subsistentiam aduniuit, nec in passionibus nec in morte umquam deseruerit, anathema sit.

Capitulum XXXVIII.

145

Iesum enim ait de Nazareth, quem unxit deus spiritu et uirtute: cuius unctionem meritis et immaculatus effectus est

7 Cap. XXXVIII = Act. Syn. 38: '*Eiusdem Theodori ex eodem libro*' C 9 Hebr. 2, 9 25 Cap. XXXVIII = Act. Syn. 39: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex eodem libro*' C. Aliam huius capituli uersionem latinam uide in opusculo Innocentii Maroniae episcopi 'De his qui unum ex trinitate . . . Iesum Christum dubitant confiteri' (=Spicileg. Casinense I 152 sq.) 26 Act. 10, 38

4 uirgine V omnique V, corr. Bar. 9 citra VC²; circa C¹ 10 uolentes V 12 <ab> illo Surius 14 illi Surius 19 uel ut V, correxi 23 in passionibus V 26 unxit V

per omnia et ad diuinam naturam meruit coniunctionem. neque enim coniunctionem suscepisset illam nisi prius immaculatus factus fuisset, ut sic condeceat illius unitatem.

- 146 In supra scripto capitulo tricesimo nono rursus illud, quod beatus Petrus dixit: Iesum a Nazareth, quem unxit deus spiritu et uirtute, exponens dicit per unctionem spiritus, quam meruit, et immaculatum eum per omnia factum et ad diuinam naturam meruisse coniunctionem: quae uerba Christum purum hominem aperte significant. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

147

Capitulum XL.

Nam et illud: hic est filius meus dilectus in quo mihi complacuit, insania euidens est de deo uerbo putare dicere eum. qui enim dixit: hic est filius meus dilectus et intulit: in quo mihi complacuit, significauit, quod aperte ad comparisonem hoc dicit aliorum filiorum, qui nec dilecti ei facti sunt nec placere nimis potuerunt ei.

- 148 In supra scripto capitulo quadragesimo de interpretatione euangelii secundum Matthaem, ubi dicitur: hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, subiungitur et dicitur 'insania euidens est de deo uerbo putare dicere eum. qui enim dixit: hic est filius meus dilectus et intulit: in quo mihi complacuit, significauit, quod aperte ad comparisonem hoc dicit <aliorum> filiorum, qui nec dilecti
149 ei facti sunt nec placere nimis potuerunt': quae uerba Christum Iesum purum rursus hominem et adoptiuum filium euidenter ostendunt. qui igitur haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

5 Act. 10, 38 11 Cap. XL = Act. Syn. 40: '*Eiusdem Theodori ex interpretatione secundum Matthaem euangelii*' C. Initium capituli alia uersione exhibet Innocentius Maroniae episcopus (Spicileg. Casinense I p. 152 n. 6) 12 19 22 Matth. 3, 17

2 factus C: om. V 3 sic C: si V 7 quam scripsi: quod V 13 insanię uidens V 16 ei C: om. V 17 nimis C: minis V 19 matheum V 21 putare scripsi: patre V 24 aliorum inserui: om. V 25 minis V

Capitulum XLI.

150

Permanens autem, donec secundum suam creaturam et uirtutem soluens mortis dolores liberauit eum ineffabilibus illis uinculis et de mortuis resuscitans transtulit quidem in immortalem uitam, in-
5 corruptum autem eum et inmortalem et immutabilem efficiens in caelum eduxit.

In supra scripto quadragesimo primo capitulo dicitur, quod 151 soluens mortis dolores liberauerit Christum ineffabilibus illis uinculis et de mortuis resuscitans transtulerit quidem ad im-
10 mortalem uitam, incorruptum autem eum et inmortalem et immutabilem efficiens in caelum eduxerit: per quae omnia uerba declaratur nudum hominem asseri Iesum Christum. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XLII.

152

15 Christum iustificatum et immaculatum factum uirtute sancti spiritus, sicut beatus Paulus modo quidem dicit: quod iustificatus est in spiritu, modo uero: qui per spiritum aeternum immaculatum se optulit deo, mori quidem fecit secundum legem hominum, utpote autem impeccabilem uirtute sancti spiritus
20 factum resuscitauit de mortuis et ad uitam constituit meliorem: immutabilem quidem animae cogitationibus, incorruptum autem et indissolutum et carne faciens.

In supra scripto quadragesimo secundo capitulo dicitur 153 Christum iustificatum et immaculatum factum esse uirtute spiritus sancti et adicitur 'mori quidem eum fecit secundum
25 legem hominum, utpote autem impeccabilem uirtute sancti spiritus factum resuscitauit de mortuis': quibus uerbis sic separatus a uerbo deo insinuatur homo, ut sancti spiritus uirtute immaculatus et impeccabilis quasi aliquis iustus homo

1 Cap. XLI = Act. Syn. 41: *'Eiusdem* (sc Theodori) *ex libro ad baptizandos* C 14 Cap. XLII = Act. Syn. 42: *'Et post alia'* praefigit C 16 Timoth. I 3, 16 17 Hebr. 9, 14

6 aeduxit V, sed lineola quae est super x leuiter erasa: duxit C², dixit C⁴ 8 liberauit V, correxi 15 Christum V: iustum C 20 facto V 25 adicit V, correxi 28 dei V, correxi

asseratur effectus. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

154

Capitulum XLIII.

Deo autem gratias, qui nobis dedit uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum: istorum causam fuisse nobis dicens deum, qui contra omnes aduersarios nobis dedit uictoriam sine mortis siue peccati siue cuiuscumque hinc nascendi mali, qui dominum nostrum Iesum Christum pro nobis hominem sumens et ipsum per resurrectionem de mortuis ad meliorem transtulit finem et in dextera sua sedere fecit et nobis ad eum donauit communionem.

155

In supra scripto quadragesimo tertio capitulo exponendo uerba apostoli Pauli, quibus dicit: deo autem gratias, qui dedit nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum, post plura subiungitur 'dominum nostrum Iesum Christum pro nobis hominem sumens et ipsum per resurrectionem de mortuis ad meliorem transtulit finem': per quae iam quasi existens homo a deo uerbo significatur adsumptus, ut duo fuisse uideantur et alter alteri praestitisse. quod qui ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

156

Capitulum XLIIII.

Cum ergo interrogent, hominis genetrix aut dei genetrix Maria, dicatur a nobis: utraque, unum quidem natura rei, alterum autem

3 Cap. XLIII in Act. Syn. pertinet etiam ad cap. 42, sed praefigit *C*: 'Et post alia' 4 Cor. I 15, 57 21 Cap. XLIIII = Act. Syn. 43: 'Eiusdem (sc. Theodori) ex libro duodecimo de incarnatione' praefigit *C*, ἐκ τοῦ 15' λόγου Leontius, qui seruauit Graeca: Ὅταν τοῖνον ἐρωτῶσιν, ἀνθρωποτόκος ἢ θεοτόκος ἡ Μαρία, λεγέσθω παρ' ἡμῶν ἀμφοτέρα: τὸ μὲν γὰρ τῆ φύσει τοῦ πράγματος, τὸ δὲ τῆ ἀναφορᾶ. ἀνθρωποτόκος μὲν γὰρ τῆ φύσει, ἐπεὶ περ ἄνθρωπος ἦν ὁ ἐν τῆ κοιλίᾳ τῆς Μαρίας, ὡς (ὁς legit interpres) καὶ προῆλθεν ἐκεῖθεν· θεοτόκος δὲ, ἐπεὶ περ θεὸς ἦν ἐν τῷ τεχθέντι ἀνθρώπῳ οὐκ ἐν αὐτῷ περιγραφόμενος κατὰ τὴν φύσιν, ἐν αὐτῷ δὲ ὢν κατὰ τὴν σχέσιν τῆς γνώμης (Script. uet. noua cell. VI 309, 28).

7 mortis siue *C*: mortis suę *V* 13 post quibus rasura fere 7 litter. *V*
14 nobit *V* 15 subiungitur dominus noster Iesus Christus *V*, *correxi*
18 adeo *V*, *corr.* o 23 rei *C*: ei *V*

relatione; hominis enim genetrix natura, quia homo erat et in uentre
 Mariae, qui et processit inde; dei autem genetrix, quia deus erat
 in homine nato, non illum circumscriptus secundum naturam sed
 quod in eo erat adfectu uoluntatis.

5 In supra scripto quadragesimo quarto capitulo dicitur 'cum 157
 ergo interrogent, hominis genetrix aut dei genetrix Maria
 dicatur' <et> quasi ex respondentis persona dicitur utraque
 dici et adiungitur 'unum quidem natura rei, alterum autem
 relatione' et additur 'hominis enim genetrix natura, quia homo
 10 erat et in uentre Mariae, qui et processit inde; dei autem
 genetrix, quia deus erat in homine nato' et adicitur 'non illum
 circumscriptus secundum naturam sed quod in eo erat adfectu
 uoluntatis': quae uerba item et nudum hominem Christum et 158
 duos filios beatæ Mariae demonstrant. quod qui ita sapit
 15 docet credit aut praedicat et non deum uerbum, qui ante
 omnia saecula ex patre ineffabiliter natus est, eundem <ex>
 sancta uirgine Maria, sicut in primo capitulo diximus, per
 secundam natiuitatē suam incarnatum et natum unum in
 utraque natura inconfusa inseparabilique cognoscit, ana-
 20 thema sit.

1 et *V*: om. *C* 2 quia *C*: qua *V* 3 illum *V*: in illo recte *C*²
 sed *Uigilius reuera illum legit, cf. infra v. 11* (homine nato non
 deus sed quod in eo *omissis intermediis C*¹) 6 interrogarent *V*, *corr.*
Bar. 7 et *addidi*: om. *V* 11 genetris *V* 13 idem *V*, *corr. Bar.*
 14 moriē *V* 16 ex *add. Bar.* 19 inseparabili que *V*

159

Capitulum XLV.

Gratia filius, qui ex Maria est homo, natura autem deus uerbum. quod autem secundum gratiam, non natura, et quod secundum naturam, non gratia. non duo filii: sufficiat corpori, quod ex nobis est, secundum gratiam filiatio, gloria, immortalitas, quia templum 5 dei uerbi factum est; non supra naturam eleuetur et deus uerbum pro debita a nobis gratiarum actione non iniurietur. et quae est 160 iniuria?: componere eum cum corpore et putare indigere corporis ad perfectam filiationem. nec ipse deus uerbum uult se Dauid filium esse sed dominum, corpus autem hoc uocari Dauid filium 10 non solum non inuidit sed et propter hoc adfuit.

161 In supra scripto quadragesimo quinto capitulo dicitur, quia per gratiam sit filius dei, qui ex Maria natus est homo, natura autem deus uerbum, et quasi ratiocinatur dicendo 'quod gratia, non natura, et quod natura, non gratia' et adiungitur 'sufficiat 15 corpori, quod ex nobis est, secundum gratiam filiatio et non supra naturam eleuetur et deus uerbum pro debita <a> nobis gratiarum actione non iniurietur': quae uerba nudum hominem ex uirgine Maria significant, qui per gratiam appelletur filius dei. qui ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat, ana- 20 thema sit.

21. Cap. XLV == Act. Syn. 44: '*Eiusdem Theodori quae proposuit sanctus Cyrillus et refutauit*' C. repetuntur eadem uerba in eiusdem quintae synodi collatione quinta (Mansi IX 233) neque tamen sunt Theodori sed Diodori Tarsensis ex libro I contra synusiastas, ut adfirmat Leontius, in cuius uersione Latina ab Henrico Canisio (Antiquae lectionis tom. IV, Ingolst. 1603, p. 98) edita uerba illa sic leguntur: '*Gratia filius homo ex Maria natus; natura autem deus uerbum: illud gratia et non natura, hoc autem natura et non gratia. sufficiet corpori ex nostro genere filiatio secundum gratiam, gloria immortalitas et quod templum dei uerbi factum est. ne eleuetur supra naturam et deus uerbum loco actionis gratiarum, quam debemus, ne contumelia afficiatur. et quae contumelia? componere eum cum corpore et existimare opus illi esse corpore ad perfectam filiationem. nec enim ipse deus uerbum uult esse filius Dauid sed dominus, corpus uero uocari filium Dauid non modo non inuidit sed propter hoc uenit*'.

6 et C: om. V   10 dominum V: deum C   esse sed dominum corpus autem hoc uocari dauid filium bis V (corr. α)   16 ex Bar.: pro V   17 elebetur V   a add. Bar.

Capitulum XLVI.

162

Quando erit quaestio de natiuitatibus secundum naturam, nec
 Mariae filius deus uerbum existimetur: mortalis enim mortalem
 generat secundum naturam et corpus simile sibi, et duas natiui-
 5 tates deus uerbum non sustinuit, unam quidem ante saecula, alteram
 autem in posterioribus temporibus.

In supra scripto quadragesimo sexto capitulo dicitur, ut 163
 Mariae filius deus uerbum non existimetur, adiciendo quia
 mortalis mortalem generat secundum naturam et corpus simile
 10 sibi: quae uerba et purum hominem de sancta uirgine Maria
 significant et duos filios introducunt. qui ergo haec ita sapit
 docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XLVII.

164

Ergo iam cessabunt ab impudente pugna, desistent autem uana
 15 contentione erubescences euidenciam praedictorum: plurimos enim
 dicit filios in gloriam ducentem. ecce igitur in filiationis ratione

1 Cap. XLVI = Act. Syn. 45: *'Eiusdem Theodori ex his quae
 refutauit sanctus Cyrillus' C.* etiam haec esse Diodori ex libro I contra
 synusiastas idem testatur Leontius, cuius uersio Latina apud Canisium
 (l. c. 99) extat haec: *Et quando de generationibus secundum naturam
 fuerit sermo, ne filius Mariae putetur deus uerbum: mortalis enim mor-
 talem generat secundum naturam et corpus generat consubstantiale, et
 duas generationes deus uerbum non substinebat, unam ante saecula,
 alteram posterioribus temporibus.* 13 Cap. XLVII = Act. Syn. 46:

'Eiusdem (sc. Theodori) ex interpretatione epistolae ad Ebraeos' C;
 immo sunt Theodori de incarnatione libri XII, ut docet Leontius (Script.
 uct. nou. coll. VI 306, 14), qui seruauit Graeca: Ἄρα πάσονται λοιπὸν
 τῆς ἀνασχόντου μάχης, ἀποστήσονται δὲ λοιπὸν τῆς ματαιᾶς φιλονεικίας
 αἰδεσθέντες τῶν εἰρημένων τὸ προφανές, πολλοὺς γὰρ φησιν υἱὸς εἰς δόξαν
 ἀγαρόντα ἰδοὺ τοῖνον ἐν τῷ τῆς υἰότητος λόγῳ καὶ συγκατατάττων ὁ ἀπό-
 στόλος φαίνεται τὸν ἀναληφθέντα ἄνθρωπον τοῖς πολλοῖς οὐ καθ' ὁμοίωσιν
 ἐκείνοις τῆς υἰότητος μετέχων ἀλλὰ καθ' ὁμοίωσιν καθ' ὃ χάριτι προσεῖληφε
 τὴν υἰότητα, τῆς θεότητος μόνης τὴν φυσικὴν υἰότητα κεκτημένης. Latina
 repetita sunt in eiusdem quintae synodi collat. 5 (Mansi IX 236), ubi
 Cyrillum ea refutasse comperimus in libro contra Theodorum et Dio-
 dorum II.

2 ne uulgo 5 alterum V 14 uana C¹C³ (et C¹ in coll. 5, uanae
 ibid. C³): una V, de uana C² 16 ratione Surius et sic C in coll. 5:
 rationem VC¹, narratione C²

apostolus apparet adsumptum hominem ceteris connumerans, non secundum quod similiter illis filiationis particeps est, sed secundum quod similiter gratia filiationem adsumpsit deitate sola naturalem filiationem possidente.

- 165 In supra scripto quadragesimo septimo capitulo id, quod 5
dicit apostolus: qui multos filios in gloriam addu-
xerat, exponendo dicitur, quod adsumptum hominem ceteris
connumeret sanctus apostolus, eo quod similiter gratiam
filiationis acceperit sola deitate naturalem filiationem possidente:
quae item uerba, sicut superius dictum est, duos introducunt 10
filios dei, id est unum per gratiam, alterum per naturam.
quod qui ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

166

Capitulum XLVIII.

Sed ad hoc dicunt, quod Iesus nomen saluatorem significat;
'saluator autem' dicunt 'quomodo ille homo dicatur?': obliti, quod 15
Iesus dicebatur etiam et filius Naue et, quod mirandum est, quia
non sic uocatus est fortuito in generatione sed transnominatus a
Mose. certum autem est, quod non hoc imponere homini patiebatur,
si diuinam naturam omnimodo significabat.

- 167 In supra scripto quadragesimo octauo capitulo de nomine 20
Iesu, quod saluatorem significet, argumentando negatur et
dicitur, quia si saluator diuinam naturam significaret, numquam

13 Cap. XLVIII = Act. Syn. 47: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex libro duodecimo de incarnatione*' C; Graeca seruanit Leontius: 'Ἀλλὰ πρὸς τοῦτό φασι, ὅτι τὸ Ἰησοῦς ὄνομα σωτήρα σημαίνει· σωτήρ δέ φασι πῶς ἂν ὁ ἄνθρωπος λέγοιτο; ἐπιλεησμένοι ὅτι Ἰησοῦς ἐλέγετο καὶ ὁ τοῦ Ναυῆ καὶ, τὸ δὴ θαυμαστὸν, οὐκ ἀπὸ τινος οὕτω κληθεὶς συντυχίας ἐν τῇ γενέσει ἀλλὰ μετονομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωσέως· δῆλον δὲ ὡς οὐκ ἂν αὐτὸ θεῖναι ἐπ' ἀνθρώπῳ ἠρέσχετο, εἴπερ θείας ἦν πόντως φύσεως σημαντικόν (Scriptor. uet. noua collectio VI 307, 16).

2 similiter illis C¹ et in coll. 5 C³: illis similiter (om. filiationis particeps . . quod similiter) C², illis (om. similiter) V 4 possidentem V et ante ras. C² nec non C¹ C³ in coll. 5 10 quae item scripsi: qui eidem V, quae quidem o² Bar. 15 dicunt restitui ex Graeco: dicit VC, si dicitur Bar. 16 etiam et VC: etiam uulgo nauē VC¹, nauhe C² 17 a mose V: amore C¹, a moyse C² 19 si V et C¹ man. 2: sed C² et C¹ man. 1

tale nomen homini imponeretur: quibus uerbis absolute et purus homo Christus ostenditur et duae personae intelleguntur. quod qui ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

Capitulum XLVIII.

168

5 Itaque non solum filium ipsum uocat a deo uerbo separans sed etiam secundum filiationis rationem connumerans ceteris participibus filiationis conuincitur, quoniam gratia et ipse particeps fuit filiationis, non naturaliter ex patre natus, habens tamen ad ceteros excellentiam, quia unitate ad ipsum filiationem possidet, quod ei
10 firmiorem ipsius rei donat participationem.

In supra scripto quadragesimo nono capitulo dicitur, quia 169
Christus per gratiam particeps fuerit filiationis, habens tamen ad ceteros excellentiam, quod ei firmior ipsius rei dona<ta> sit participatio. quod qui ita sapit docet credit aut praedicat et
15 non magis deus uerbum cum adsumpta carne unus atque idem dominus Iesus Christus et uerus filius dei et idem ipse uerus filius hominis intellegitur et creditur, anathema sit.

Capitulum L.

170

Homo Iesus similiter omnibus hominibus, nihil differens con-
20 naturalibus hominibus quam quae ipsi gratia dedit; gratia autem data naturam non inmutat sed post mortis destructionem donauit ei deus nomen supra omne nomen.

In supra scripto quinquagesimo capitulo dicitur, quod homo 171
Iesus nihil differat omnibus connaturalibus hominibus, nisi

4 Cap. XLVIII = Act. Syn. 48: *'Eiusdem* (sc. Theodori) *ex eodem libro'* C; graece seruauit Leontius: "Ὡστε οὐ μόνον οὖν αὐτὸν ἀποκαλεῖ τοῦ θεοῦ λόγου ἀφορίζας ἀλλὰ καὶ συντάττων κατὰ τὸν τῆς υἰότητος λόγον τοῖς λοιποῖς τοῖς μετέσχηκοῖ τῆς υἰότητος ἐλέγχεται: ἐπεὶ περ χάριτι καὶ αὐτὸς μετέσχηκε τῆς υἰότητος, οὐ φυσικῶς ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννημένος, ἔχων μέντοι παρὰ τοὺς λοιποὺς τὴν ὑπεροχὴν, ὅτι τῇ πρὸς αὐτὸν ἐνώσει κέκτηται τὴν υἰότητα, ἃ δὴ κυρωτέραν αὐτῷ τοῦ πράγματος χαρίζεται τὴν μετουσίαν (Scr. uet. n. c. VI 307, 18) 18 Cap. L = Act. Syn. 49: *'Eiusdem Theodori ex libro secundo de incarnatione'* C 21 Philipp. 2, 9

1 talem V 9 quia C: qui V 13 donata o²: dona V 20 quam
que V: quamque C, quam quod o² gratiam dedit o² Bar. 21 inmi-
nutat V 24 <ab> omnibus Bar.

quod ei gratia dedit: quae uerba dominum nostrum Iesum Christum uelut unum de iustis hominibus faciunt aestimari, qui non deitate sua excelsus intellegatur sed gratia aliquid amplius quam ceteri homines asseratur adeptus. quod si quis ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

172

Capitulum LI.

Sed mei fratres, qui eiusdem mihi matris sunt filii, dicunt mihi 'non separa hominem et deum sed unum eundemque dic'. hominem dicens connaturalem mihi dico; deum si dicam, connaturalem deo dico: quomodo homo et deus unum est? numquid ¹⁰ una natura hominis et dei, domini et serui, factoris et facturae? ¹⁵
173 homo homini consubstantialis est, deus autem deo consubstantialis est: quomodo igitur homo et deus unus per unitatem esse potest? qui saluificat et qui saluificatur? qui ante saecula est et qui ex Maria apparuit?

174

In supra scripto quinquagesimo primo capitulo negatur, quod unus idemque dici possit deus et homo, dicendo 'quomodo homo et deus unus per unitatem esse potest? qui saluificat et qui saluificatur? qui ante saecula est et qui ex Maria apparuit?' quae uerba duas introducunt in Christo ²⁰ ²⁵ personas. si quis igitur ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

175

Capitulum LII.

Bene intulit: namque ego homo sum, ut dicat 'nihil mirandum, si hoc potes, cum sis homo accipiens a deo: quoniam et ²⁵

6 Cap. LI = Act. Syn. 50: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex eodem libro*' C 23 Cap. LII = Act. Syn. 51: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex quarto libro commenti secundum Matthaeum de hecatontarcho*' C. Aliam uersionem capp. LII et LIII uide apud Facundum Hermian., Pro defens. trium capitul. III 4 (Migne 67, 595) itemque aliam ultimorum cap. LIII uerborum apud Innocentium Maroniae episcopum (Spicil. Casin. I 152 n. 6) 24 Matth. 8, 9

1 gratiam Bar. 8 separa C²: separas C¹, separata V 9 dicens VC: dico *Surius*, dicens dico Bar. *interpunctionem uerborum a me restitutam plane euertentes* 13 quomodo igitur..15 apparuit *exhibet Pelagius l. c. 443* 24 namque et ego *Surius secundum Vulgatam*

ego, cum hoc sim, accipio oboedientes semel habens iubendi potestatem propter datoris indulgentiam'.

Capitulum LIII.

176

5 'Quapropter nec incongruum est et te accepta ista a deo potestate uerbo solo iubentem abigere passiones'. nec enim tamquam filio dei et ante uniuersam creaturam existenti et creatori eorum, quae sunt, accessit centurio.

In supra scripto quinquagesimo secundo et quinquagesimo 177
tertio capitulo dicitur, quia Christo dixerit centurio 'nihil
10 mirandum. si hoc potes, cum sis homo accipiens a deo:
quoniam et ego, cum hoc sim, accipio oboedientes semel
habens iubendi potestatem propter datoris indulgentiam', et
quamuis ex eo, quod sequitur, centurionem non tamquam
filium dei adisse, qui uniuersam condiderit creaturam, uideatur
15 quidem ipse confiteri eum esse filium dei et creaturae totius
opificem, tamen, quia nec de centurionis intellectu bene 178
existimauit, cuius fidem dominus non laudaret dicendo: non
inueni tantam fidem in Israel, nisi sciret eum intellexisse,
quia deus est, et ex superioribus capitulis in aliis dictis,
20 cum non per unitatem subsistentiae sed per gratiam dicitur
Christus esse filius dei, et ex eo purus homo Christus uidetur
induci, qui pro merito suo acciperet per datoris indulgentiam
potestatem. si quis ergo haec ita sapit docet credit aut
praedicat, anathema sit.

3 Cap. LIII = Act. Syn. 52: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex eodem libro*' C 17 Matth. 8, 10

4 *uerba* quapropter etc. *nullis uerbis interpositis ea quae praecedunt exceperisse uidentur; priora enim quapropter . . passiones etiam ad ea referenda sunt, quae in cap. 52 de suo Theodorus centurionem dicentem facit* 14 creaturam uideatur . . filium dei et bis V 19 sq. et ex his et superioribus capitulis et aliis dictis iam non *Bar.*

179

Capitulum LIIII.

Consonantia et apostolus dicit: et manifeste magnum est pietatis mysterium: qui manifestatus est in carne, iustificatus est in spiritu, iustificatum esse in spiritu dicens ipsum, siue quod ante baptismum cum subtilitate competente legem custodiuit siue quod etiam post illud gratiae conuersionem cooperatione spiritus cum magna compleuit subtilitate. 5

- 180 In supra scripto quinquagesimo quarto capitulo id, quod apostolus dicit: quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, Christus iustificatus esse 10 asseritur, siue quod ante baptismum cum subtilitate competenti legem custodierit siue quod etiam post illud gratiae conuersionem cooperatione spiritus cum magna subtilitate comple-
- 181 uerit: quae uerba quia item purum hominem Christum iustificatione eguisse demonstrant, si quis ita sapit docet credit 15 aut praedicat et non magis ipsum ut uere deum consubstantialem patri et spiritui sancto iustificare impios per fidem credit, anathema sit.

1 Cap. LIIII = Act. Syn. 53: '*Eiusdem* (sc. Theodori) *ex libro tertio decimo de incarnatione*' C; Graeca fere omnia seruauit Leontius (Scr. uet. n. c. VI 308, 21): ὅς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι: δεδικαιώσθαι ἐν πνεύματι λέγων αὐτὸν εἴτε ὡς πρὸ τοῦ βαπτίσματος μετὰ τῆς προσηκούσης ἀκριβείας τὸν νόμον φυλάξαντα εἴτε ὡς καὶ μετ' ἐκεῖνο τὴν τῆς χάριτος πολιτείαν τῆ τοῦ πνεύματος συνεργείᾳ μετὰ πολλῆς πληροῦντα τῆς ἀκριβείας. 2 et 9 Tim. I 3, 16

2 manifestę V 4 iustificatum (iustificatus C') esse in spiritu C: om. V 5 baptismum C (cf. *infra* v. 11): baptisma V 14 idem V, corr. Bar. 16 uerum Bar.

Capitulum LV.

182

Idem hoc dicimus iuste et de domino, quod deus uerbum sciens eius uirtutem et secundum praescientiam statim in ipso initio complasmationis inhabitare bene uoluit et uniens eum sibi affectu uoluntatis maiorem quandam praestabat ei gratiam, utpote gratia, quae in eum est, in omnes homines diuidenda: unde et circa bona uoluntatem integram ei custodiebat. non enim hoc dicemus, quod ille homo uoluntatem habebat nullam sed quod uolebat quidem bonum, magis autem ei uoluntarie plurimum aderat et boni desiderium et contrarii odium, conseruabatur uero a diuina gratia illi uoluntas integra ab initio deo, qualis erit, subtiliter sciente, qui et ad confirmandum eum magnam illi cooperationem habitatione sua praestabat pro omnium nostrum salute. unde nec iniustum dicat aliquis esse, quod praeter omnes praecipuum aliquid datum est illi homini, qui a domino adsumptus est.

183

In supra scripto quinquagesimo quinto capitulo dicitur, quia deus uerbum secundum praescientiam sciens hominis Christi

184

1 Cap. LV = Act. Syn. 54: *‘Item eiusdem Theodori ex quarto-decimo libro eiusdem (sc. de incarnatione) opusculi’* C¹; Graeca seruaui Leontius (l. c. p. 309, 27): Ταῦτό δὲ τοῦτο φήσομεν δικαίως καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου, ὅτιπερ ὁ θεὸς λόγος ἐπιστάμενος αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν καὶ δὴ κατὰ πρόγνωσιν εὐθὺς ἄνωθεν ἐν τῇ τῆς διαπλάσεως ἀρχῇ ἐνοικήσας τε εὐδοκήσας καὶ ἐνώσας αὐτὸν ἑαυτῷ τῇ σχέσει τῆς γνώμης μείζονά τινα παρεῖχεν αὐτῷ τὴν χάριν ὡς τῆς εἰς αὐτὸν χάριτος εἰς πάντας τοὺς ἐξῆς διαδοθησομένης ἀνθρώπους· ὕθεν καὶ τὴν περὶ τὰ καλὰ πρόθεσιν ἀκέραιον αὐτῷ διεφύλαττεν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο φήσομεν, ὅτιπερ ὁ ἄνθρωπος πρόθεσιν εἶχεν οὐδεμίαν ἀλλ’ ὅτι προῦτέθειτο μὲν αὐτῷ τὸ καλόν, μᾶλλον δὲ πλείστη αὐτῷ τῆς (?) κατὰ πρόθεσιν προστῆν ἢ τε τοῦ καλοῦ στοργὴ καὶ τὸ τοῦ ἐναντίου μῖσος· διεφυλάττετο δὲ αὐτῷ τὰ τῆς προθέσεως ἀκέραια ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἄνωθεν τοῦ θεοῦ, ὁποῖός τις ἐστίν, ἀκριβῶς ἐπισταμένου καὶ δὴ πρὸς τὴν τούτου βεβαίωσιν πολλὴν αὐτοῦ (leg. αὐτῷ) παρέχοντος τῇ οἰκείᾳ ἐνοικήσει τὴν συνέργειαν ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἡμῶν σωτηρίας. ὕθεν οὐδὲ ἀδικίας εἶποι τις ἂν εἶναι τὸ παρὰ πάντας ἐξαίρετόν τι παρεσχῆσθαι τῷ ὑπὸ τοῦ κυρίου ληφθέντι ἀνθρώπῳ.

2. quae iam sequuntur Theodori capitula cum multis aliis in C² ommissa sunt; quare in eis quae sequuntur lectiones uarias codicis C¹ adnotabo omnes dicimus VC¹: dicemus Surius 3 praesentiam V 5 maiorem ex moiorem C¹ man. 2 quondam V 6 bona Surius: bonam VC¹ 7 dicemus VC¹: docemus Surius 11 scientes C¹ 12 magnam Surius: magnum V, magna C¹ 13 iniustum ex iustum C¹ man. 2 aliquis eo se esse C¹

uirtutem initio complasmationis statim in ipso inhabitare bene uoluerit et uniens eum sibi affectu uoluntatis maiorem quam
 185 dam praestabat ei gratiam: ex quibus uerbis et ex aliis, quae sequuntur, duae euidenter iudicantur esse personae et quia
 filius dei in filio hominis per affectum et gratiam et relationem habitare uideatur. si quis ergo haec ita sapit docet
 5 credit aut praedicat et non unum eundemque Christum in duabus perfectis et indiuisis inconfusisque agnoscit et credit esse naturis, anathema sit.

186

Capitulum LVI.

10

Nam rationalis quidem proprium est discretio bonorum et malorum. cum uero non essent contraria, non erat ei possibile aliquid discernere. primum igitur in his, quae creata sunt, magnam contrarietatem fecit.

187

In supra scripto quinquagesimo sexto capitulo dicitur
 15 rationalis proprium esse discretionem bonorum et malorum et post pauca sequitur 'primum igitur in his, quae creata sunt, magnam contrarietatem fecit': quae uerba si ea intentione dicantur, ut etiam mali natura sicut et boni introducantur, anathema sit.

20

188

Capitulum LVII.

Quoniam autem non obaudiuit Adam, deinde subditus est morti et factum est hoc propter inoboedientiam, quod et citra <in>oboedien-

10 Cap. LVI = Act. Syn. 55: '*Item eiusdem Theo<do>ri ex his quae sunt in euangelium secundum Matthaeum, in quibus dicit* (sc. Theodorus), *quod deus creauit contraria, id est bona et mala*' C¹ 21 Cap. LVII = Act. Syn. 56: '*Item eiusdem* (sc. Theodori) *ex <e>odem libro* (scil. comm. in Matth.), *quod deus peccatum docuit et mortem introduxit*' C¹ (cf. O. F. Fritzsche, De Th. Mops. uita et scriptis, p. 64 adn. 3)

4 sequuntur V inducuntur Bar. 5 relationem V: fort. praerelationem 12 essent C¹: sint V erat ex era C¹ man. 2 22 subductus C¹ 23 inobedientia V inoboedientiam *Surius*: oboedientiam VC¹

tiam propter utilitatem nostram a creatore factum est: edocti sumus omnes peccatum.

In supra scripto quinquagesimo septimo capitulo dicitur, 189
quia etsi non fuisset Adam inoboediens, tamen propter uti-
5 litatem hominum a creatore factum esse et edoctos nos esse
peccatum: quod absit, ut catholica fides credat, a deo nos,
ut peccatores efficeremur, doceri potuisse peccatum. si quis 190
ergo haec ita sapit docet credit aut praedicat et non magis
prohibente deo primi hominis culpa introductum fatetur esse
110 peccatum, et iusto dei iudicio eum atque eius progeniem
propter inoboedientiam suam mortis subisse supplicium, ana-
thema sit.

Capitulum LVIII.

191

Nec igitur mortem non sponte et praeter iudicium suum intulit
15 hominibus neque peccato aditum ad nullam utilitatem dedit (nec
enim hoc fieri nolens non poterat), sed quoniam sciebat utile esse
nobis, magis autem omnibus rationabilibus, prius quidem malorum
et deteriorum fieri aditum, postea autem deleri quidem haec, intro-
duci autem meliora, ideo in duos status diuisit deus creaturam,
20 praesentem et futurum, in illo quidem ad immortalitatem et immu-
tabilitatem omnia ducturus, in praesenti uero creatura in mortem
et mutabilitatem interim nos dimittens. nam si quidem statim ab 192
initio immortales nos fecerit et inmutabiles, nullam differentiam ad
inrationabilia haberemus, proprium nescientes bonum: ignorantes
25 enim mutabilitatem inmutabilitatis ignorabamus bonum, nescientes
mortem immortalitatis lucrum nesciebamus, ignorantes corruptionem
non laudabamus incorruptionem, nescientes passionum granamen
impassibilitatem non mirabamur; compendiose dicere, ne longum

13 Cap. LVIII = Act. Syn. 57: '*Item eiusdem Theodori ex libro quinto commenti de creatura* (i. e. commentarii ad Genesin)..'

1 unitatem V fort. esset 1 sq. doctissimus V 15 peccato ex pec-
catū C¹ man. 2 auditum V 16 uolens C¹C³ utiles V 19 duo V
in duos in quos (expunxit man. 2) C¹ 20 et immutabilitatem om. V
21 ducturus Surius: dicturus V, docturus C¹ 23 nulla differentia ab
inrationabiliā C¹ (expunxit a man. 2) 25 inmutabilitatis ignor. bonum
V(C³): immutabilitatem ignor. C¹ 26 immortalitatis ex immortalitatem
corr. C¹ man. 2 corruptiones V 28 dicam Bar.

sermonem faciam: nescientes malorum experimentum bonorum illorum non poteramus scientiam mereri.

- 193 In supra scripto quinquagesimo octauo capitulo dicitur ideo deum dedisse peccato aditum, quia utile hoc sciebat esse nobis, magis autem omnibus rationabilibus, ut prius uidelicet malis et deterioribus rebus fieret aditus, postea autem his deletis introduci meliora, et adicitur, quia si statim ab initio inmortales nos fecisset et inmutabiles, nullam differentiam ad inrationabilia haberemus proprium nescientes
- 194 bonum: quibus uerbis primum contra regulam fidei deus asseritur tamquam nobis utile introduxisse peccatum; secundo, cum omnia rationabilia complectitur, hoc et de angelis et de uniuersa caelesti militia, quae ratione est praedita, facit intellegi; tertio, quia illud, quod diabolus ad decipiendum primis hominibus persnasit, scilicet quia, si de ligno prohibito manducarent, fierent sicut dii scientes bonum et malum, beneficii loco asseritur profuisse. quae si quis ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit.

195

Capitulum LIX.

Necesse est autem omnia simul rationabilia, inuisibilia dico et nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, anima autem per omnia eiusdem generis inuisibilibus et rationabilibus substantiis, hic quidem praesentem mutabilitatem pati, ut optimam erudiamur doctrinam religiositatis et ad beniuolentiam constituamur.

- 196 In supra scripto quinquagesimo nono capitulo dicitur necesse est omnia simul rationabilia, inuisibilia et nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, anima autem per omnia

16 Gen. 3, 5 19 Cap. LIX = Act. Syn. 58: *Item eiusdem* (sc. Theodori) *de eisdem* (sc. libr. V commenti de creatura) C¹

1 sermonum V 4 auditum V, corr. o² 6 auditus V, corr. o²
 21 est quidem *trsp.* C¹ 22 generis *om.* *Surius temereque Graecorum dicendi ratione non perspecta pro eiusdem scribi iubet* immortalis cum eisdem eius degeneris C¹ 23 optimam . . doctrinam VC¹C³: optima . . doctrina *uulgo* erudimur C¹ 24 ad *om.* V constituamus C¹

eiusdem generis inuisibilibus et rationabilibus substantiis, hic quidem praesentem mutabilitatem pati, ut optimam erudiamur doctrinam religiositatis et ad beniuolentiam constituamur': quibus uerbis si et angeli lucis et uniuersae caelestes inuisibilesque uirtutes sic mutabilitati hactenus subiacere sicut humanae animae asseruntur, anathema sit.

Capitulum LX.

197

Nam sciebat quidem, quod peccabunt omnimodo, concedebat uero hoc fieri expedire eis cognoscens: quoniam nec erat possibile eum, qui, cum fecerit non existentes, et tantorum quidem demonstra-
 10 strauerit dominos, tanta uero bona proposuerit, ut eis fruantur, non prohibere peccati aditum, si expedire eis hoc cognosceret. sed enim non erat possibile nos aliter discere peccatum et pas-
 sionum molestiam et deteriora et nostram infirmitatem in his de-
 15 monstrandam ad ostendendam magnitudinem inmutabilitatis, quam postea nobis esset donaturus, nisi sic ab initio haec fuissent a deo dispensata, ut conlatione et experimento infinitorum illorum
 honorum possemus scire magnitudinem: et huius gratia utpote profuturum nobis peccatum intrare dimittens magnum in eius bello
 20 auxilium inuenit.

In supra scripto sexagesimo capitulo dicitur, quia deus 199 sciens hominem peccaturum ideo peccare permiserit, quia hoc ei nouerat expedire, et propterea non prohibuisse peccati aditum, quia sic ab initio a deo fuerit dispensatum, ut
 25 conlatione et experimento infinitorum illorum honorum possemus scire magnitudinem, et huius rei gratia utpote profuturum nobis peccatum intrare dimittens magnum in eiusdem peccati bello auxilium inuenerit homo: quae uerba quoniam 200

7 Cap. LX = Act. Syn. 61: '*Item eiusdem* (sc. Theodori) *ex quinto libro*' (sc. de creatura) C¹

1 inuisibilibus inrationabilibus V, corr. o² 2 optima . . doctrina V, correxi 3 religiositas V, corr. o 8 peccabant omnino C¹ 10 ex-
 tantes C¹(C³) 11 dominus C¹ 12 cognoscerem C¹ 15 ostendendam
 magnitudine V inmutabilitatis ex inmutabilitates corr. C¹ man. 2
 17 experimentum C¹ 18 possemus C¹(C³): possumus V gratiae V
 22 peccatorum V, corr. o² 25 possumus V, corr. o² 28 inuenerit
 corr. ex inueneris V

- aliena sunt a sensu scripturae diuinae, ut dicatur, quia
 peccatum a deo nobis pro utilitate introductum sit, si quis
 201 ita sapit docet credit aut praedicat, anathema sit. sancta
 enim catholica ecclesia hoc certum tenet et credit, quia deus
 et prohibuerit a peccato primum hominem et per inoboedien- 5
 tiam peccantem punierit iusto supplicio sed bene utens etiam
 malis nostris singulari nos remedio per unigeniti filii sui
 incarnationem passionem mortem et resurrectionem, hoc est
 domini dei nostri Iesu Christi, ab omnium peccatorum nexibus
 liberauit. 10
- 202 His igitur competenter et per orthodoxae fidei rectitudinem
 apostolicae sententiae auctoritate damnatis constituimus, ut
 ex omnibus istis, quae nos patrum statutis atque traditionibus
 inhaerentes apostolica auctoritate damnauimus, nulla iniuriandi
 praecedentes patres uel doctores ecclesiae, quae procul dubio 15
 scandala sacrosanctae ecclesiae suscitatur, praebatur occasio:
 anathematizantes omnem ad ordines ecclesiasticos pertinentem,
 qui patribus atque doctoribus ecclesiae contumeliam ex supra
 dictis impietatibus quo modo ascribere uel inrogare uoluerit.
- 203 et quoniam praefata dogmata, quae secundum intellectum de 20
 his expositum anathemati atque damnationi subiecimus, in eo
 uolumine, quod nobis per fratrem nostrum Benignum epi-
 scopum nuper a pietate uestra transmissum est, sub Theodori
 Mopsuesteni episcopi perhibentur nomine praenotata, ad hoc
 sollicitudinis nostrae animum consequenter ammouimus, ut 25
 si quid <de> persona uel nomine memorati Theodori apud
 patres quaesitum sit uel si qua super eius nomine ab eis
 regulariter fuerint constituta siue disposita, diligentissima
 204 indagatioue quaerere curaremus. et haec inuestigantes aduer-
 titimus beatae recordationis Cyrillum Alexandrinae ciuitatis 30
 antistitem de persona iam mortui Theodori episcopi Iohanni
 reuerendae memoriae Antiochenae ciuitatis episcopo uel Ori-

1 sensus *V*, *corr.* o   8 resurrectione *V*, *corr.* o   10 *fort.* liberauerit
 19 quodammodo *Bar.*   24 mopsuestini *V*   26 de *add.* *Bar.*
 memorati o: morari *V*

entali synodo ad eius litteras rescribentem inter alia ita dixisse: quae prolata est in sancta synodo Ephesena definitio ueluti a Theodoro deposita, sicuti offerentes dicebant, nihil habens sanum, euacuauit
 5 quidem eam sancta synodus ueluti peruersarum plenam intellegentiarum. condemnans autem eos, qui sic sapiunt, dispensatiue mentionem uiri non fecit neque eum nominatim anathemati subdidit neque alios. ipsam uero synodum Ephesenam primam 205
 10 sollicite recensentes nihil de Theodori Mopsuesteni persona referre comperimus sed symbolum, quòd Charisius presbyter illic prodidit, magis quia ab Anastasio et Fotio, qui tunc temporis haeretico Nestorio adhaerebant, per Antonium et Iacobum nomina tantum presbyterorum habentes ad Fila-
 15 delforum ecclesias fuerit destinatum. ex quo claret beatum 206
 Cyrillum, hoc quòd per litteris profitetur, a prolatoribus scilicet symboli iam defuncti Theodori episcopi nomen fuisse delatum, sua prouidentia ecclesiasticam moderationem circa mortuum sapientia sacerdotali seruantem noluisse nomen eius
 20 ne monumentis quidem synodalibus propter regulam, quae de mortuis in sacerdotio seruanda est, contineri, quomodo autem 207

2 Cyrilli ad Iohannem epistula, ex qua et haec et quae infra p. 288, 4 sqq. adferuntur uerba desumpta sunt (tertium eiusdem epistolae fragmentum seruauit Facundus, De def. tr. cap. VIII 5 = Migne LXVII 728, 22), aetatem non tulit, sed priora illa Cyrillus ad uerbum fere scripsit etiam ad Proclum Constantinopolitanum (cp. 72, Migne LXXVII 345):
 Ἴστω δὲ ἡ σὴ διορίτης, ὅτι παρενεχθείσης τῆ ἀγία συνόδῳ ἐκθέσεως παρ' αὐτοῦ συνταχθείσης, ὡς οἱ προσελόντες (al. προενεγκόντες) ἔφασκον, οὐδὲν ἐχούσης ὑγιᾶς κατεκλιβήλευσε μὲν αὐτὴν ἡ ἀγία σύνοδος ὡς διστραμμένων γέμουσαν ἐννοιῶν καὶ τὴν Νεστορίου δυσσεβειαν οἶονεὶ πως πηγάζουσαν κατακρίνασα δὲ τοὺς οὕτω φρονούντας οἰκονομικῶς οὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ ἀνδρὸς οὐδὲ αὐτὴν ὑπέθηκεν ὀνομαστὶ τῶ ἀναθεματισμῶ δι' οἰκονομίαν, ἵνα μὴ τινες etc., 11—15 cf. Act. Conc. Ephesini tertii, Act. VI (= Mansi IV 1344), cuius ipsa fere uerba hic a Uigilio adferuntur

1 ἱ (pro inter) V 2 qua V, corr. o² 3 deposita ex deposito V: disposita α 4 dicebat V, corr. o² 7 dispensatiue scripsi: dispensati uero V 10 mopsuesteni V 11 carisius V 13 nestorii V, corr. o²

hoc, quod supra dixit beatus Cyrillus dispensatiue factum, ut minime anathemati nomen uiri subiceret, uoluisset intellegi ad ecclesiasticam regulam porrigendum, in eadem epistola sua subter adiecit dicens: sed iuste audient, tamenetsi nolint, qui huiusmodi causas praebent: obliuiscimini uos ipsos, quando aduersus cineres arcus extenditis; non enim superest, qui apud nos inscriptus est. et me nullus culpet in haec uerba progressum, sed cedant ualde nimium praecessori. graue est enim insultare defunctis uel si laici fuerint, nedum illis, qui in episcopatu hanc uitam deposuerunt. iustissimum enim apparet prudentibus uiris cedere praescienti uniuscuiusque uoluntatem et cognoscenti, qualis unusquisque futurus sit. beatum quin etiam Proclum huius regiae ciuitatis antistitem ita memorati Iohannis Antiocheni episcopi similiter constat respondisse rescriptis dicentem inter alia: quando enim scripsi tuae sanctitati oportere aut Theodorum aut alios quosdam, qui pridem defuncti sunt, anathemati subdi. aut nominatim alicuius feci mentionem? et post pauca: et illa capitula, quae subiecta sunt, reppuli utpote suptilitatem non habentia pietatis: neque autem de Theodoro

4 cf. supra ad p. 287, 2; idem fragmentum adfert Facundus l. c. III 6 (Migne LXVII 606 B = Fac.¹) et VIII 5 (Migne ibid. 728 B = Fac.²) 18 etiam haec Procli epistula deperiit sed quae sequuntur eius duo fragmenta una cum eis, quae in medio Uigilius omisit. seruauit etiam Facundus l. c. VIII 2 (Migne ibid. 713 A = Fac.¹) eorumque partem idem adfert etiam VIII 5 (ibid. 728 A = Fac.²)

2 subicere V, *correx*i 4 tamenetsi Fac.²: tam et si V *sed lineola super in leuiter erasa*, tametsi Fac.¹ 6 quando V Fac.¹: quoniam Fac.² cineres V: pulueres Fac. *utroque loco* 9 cedant V: cedat Fac.¹ Fac.² (cf. *editionem Sirmondi*) ualde V: famoso Fac.¹ Fac.² 10 est enim V Fac.²: enim est Fac.¹ 11 ne dum V episcopatu V 14 unusquisque nostrum futurus Fac. *utroque loco* 17 iter V, *corr.* o 18 enim ego scripsi Fac.¹ Fac.² 22 ut pute suptilitate V

neque de alio quoquam, qui iam defuncti sunt, scripsi, deo amantissime, aut ut anathematizetur aut ut abdicetur. sed neque carissimus Theodotus, qui a nobis directus est, diaconus talia mandata
 5 suscepit. item ipse beatus Proclus in epistola ad Maximum 210
 diaconum post alia ita dicit: quomodo igitur per litteras didici nunc, quia Theodori Mopsuesteni et aliorum quorundam nomina praeposita sunt capitulis ad anathematizandum, cum illi ad deum
 10 iam migrauerunt et eos, qui iam uitam reliquerunt, superuacuum est iniuriari post mortem, quos nec uiuos aliquando culpauimus? et post pauca: post suscriptionem autem tomi et post abiectio-
 15 capitulorum, quae cuius sint ignoramus, continuo praepara diaconum Theodotum uenire ad regiam ciuitatem. perpendat ergo pietatis uestrae sapientia singularis, quia Proclus eruditissimus sacerdotum et non longe
 a Mopsuesteni Theodori uita repertus mala, quae libenter damnauerat, cuius essent, se iam tunc professus est ignorare.
 20 Sed neque in sancto et uenerando Calchedonensi concilio 212
 aliquid de saepius designati Mopsuesteni Theodori episcopi nomine inuenimus statutum uel dictum esse contrarium, dum in relatione, quam eadem ueneranda synodus pia memoriae

6 hanc Procli epistulam fortasse integram idem seruauit Facundus VIII 2 (Migne l. c. 713 C = Fac.¹) itemque nonnulla eorundem uerborum idem repetit VIII 5 (ibid. 728 A = Fac.²) 23 sqq. cf. Προσφωνητικὸς . . πρὸς . . Μαρκιανόν, Mansi VII 465: κοινωνήσσει δὲ τῆς αἰτίας καὶ ὁ σοφὸς τῆς Ἀντιοχείων Ἰωάννης, ὁς . . τῆς ἐφ᾽ ὧς ὡς ἐκ μιᾶς γλώσσης τῷ ὁσίῳ Πρόκλῳ καὶ τῷ τῆς οἰκουμένης τὰ σκήπτρα διέποντι τὴν ὁμολογίαν ἐξέπεμψε (cf. Facund. I 2, quem ut saepius hic quoque Uigilius sequitur)

2 deo V: tibi deo Fac.¹ Fac.² ut aut anath. Fac.² 3 aut (om. ut) abdic. Fac.¹ Fac.² theodotus V: Theodorus Fac.¹ 5 suscepit V: percepit Fac.¹ 6 talia V, corr. Bar. igitur V Fac.¹: ergo Fac.² 7 mopsuesteni V 10 migrauerint Fac.¹ Fac.² relinquerunt V 13 suscriptione V 15 theodotum V: Theodorum Fac.¹ 18 mopsuesteni V 19 se iam Bar.: selam (i longa?) V 21 mopsuesteni V

Marciano tunc imperatori transmisit, quam uos quoque uestris legibus, dum orthodoxa professione unum de sancta trinitate Christum deum ac dominum nostrum confitendum astruitis, ad testimonium laudabiliter adduxistis, litterae Antiocheni Iohannis cum Orientali synodo ad beatum Proclum et ad 5 Theodosium tunc piissimae recordationis principem destinatae uenerabiliter memorentur, quibus Mopsuesteni Theodori episcopi persona, ne post mortem damnari debeat, excusatur.

213 Post haec ampliori cura perspeximus, si quid de his, qui iam defuncti sunt et minime reperiuntur in uita damnati, etiam 10 sanctae recordationis prodecessores nostri decreuerint. quibus inspectis agnouimus, quod huius cautelae prouidentiaeque formam ueneranda prodecessorum nostrorum sedis apostolicae

214 praesulum constituta nobis apertissime tradiderunt. nam beatissimus papa Leo ad Theodorum episcopum Foroliuiensem 15 post alia ita dicit: <nec> necesse est nos eorum, qui sic obierunt, merita actusque discutere, cum dominus deus noster, cuius iudicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotale ministerium implere non poterat, suae

215 iustitiae reseruauit. item beatus Gelasius papa in epistola, 20 quam episcopis Dardaniae de causa A<ca>cii scripsit, post alia ita dicit: qui, postquam in collegium recidens prauitatis iure meruit. ab apostolica communione secludi, in hac eadem persistens damnatione defunctus est, absolutionem, quam superstes nec quaesiuit omnino 25

1 respicit Uigilius legem 7 Cod. Iust. lib. I tit. 1 De summa trinitate; cf. Facund. I 2 = Migne LXVI. §1 A. B. 16 Leonis I ep. 108 ed. Ballerin. I 1174 sq. 22 Gelasii I ep. 101 § 8 sq. huius editionis

3 astruis *V*, *corr.* o 7 mopsuesteni *V* 10 repperiuntur *V* 12 prouidentiae que *V* 13 uenerandam *V*, *corr.* *Bar.* 15 forolibiensensem *V* 16 nec *inserui* ex *Leone*: om. *V*, non o² 17 obierint *edd. Leonis* 19 sacerdotale *ras.* ex sacerdotale *V* potuit *edd. Leonis* suae *edd. Leonis et Bar.*: siue *V* 20 reseruauerit *edd. Leonis* 21 acii *V*, *corr.* *Bar.* 25 absoluciones *V*, *corr.* o nec quaesiuit *Gelasius l. c.*: neque siuit *V*

nec meruit, mortuus iam non potest impetrare; siquidem ipsis apostolis Christi uoce delegatum est 'quae ligaueritis super terram' et 'quae solueritis super terram'. ceterum iam de eo, qui in diuino est iudicio constitutus, nobis fas aliud decernere non est praeter id, in quo eum dies supremus inuenit. item memoratus beatae recordationis papa Gelasius in gestis synodalibus de Miseni episcopi Cumani absolutione confectis hoc euidenter edocuit dicens: totum quod supra nostrae facultatis est modulum, diuino iudicio relinquamus. non autem nobis poterunt imputare, cur praeuariationis offensam uiuentibus remittamus, quod ecclesiae deo largiente possibile est; nec nos iam mortuis ueniam praestare deposcant, quod nobis non esse possibile manifestum est, quia, cum dictum sit 'quae ligaueritis et solueritis super terram', hos, quos super terram iam non esse constat, non humano sed suo deus iudicio reseruauit nec audet ecclesia sibimet uindicare, quod ipsis beatis apostolis conspicit non fuisse concessum: quia alia est causa superstitum, alia defunctorum. hanc autem regulam et in sanctorum Iohannis Constantinopolitani episcopi, quem Chrysostomum uocant, atque Flauiani eiusdem ciuitatis episcopi ueneranda memoria constat esse seruata, quia licet uiolenter exclusi sunt, non tamen pro damnatis sunt habiti, eo quod semper inuiolatam eorum communionem Romani praesules seruauerunt nec abscidi ab ecclesia dici potuerunt uel poterunt, quos sibi inconuulse unitos apostolica iudicauit auctoritas. in Eusebii etiam cognomento Pamphili historia libro septimo

3 Matth. 18, 18   9 Gelasii I ep. 103 § 28 huius editionis (haec omnia fere adfert etiam Facundus adu. Mocianum, Migne 67., 865)
16 Matth. 18, 18

8 meseni V 19 concupicit V, corr. a man. post. 23 chrisostomum V
24 quia V: qui Bar. 27 potuerunt a: potuerunt V 29 euseuii V
pamphyli V historiae Bar.

legitur Dionysium Alexandriae episcopum, qui longe ante fuerat, de Nepote quodam episcopo Aegypti ita fecisse. hic enim Nepos episcopus de mille annis, quibus post primam resurrectionem sanctos cum Christo regnatos esse beatus Iohannes apostolus in apocalypsi dicit, scripsisse asseritur, in quibus Iudaicum intellectum habuisse narratur. post cuius mortem cum ad Dionysium episcopum Alexandriae peruenisset, quod tota Aegyptus ipsos libros, quos Nepos reliquerat, ueluti magnum aliquod et occultum mysterium se habere putaret, et pergens ad eum locum (in Arsenoite enim quaestionem ipsam motam fuisse refert) et scribens destruxit eosdem libros atque euertit: Nepotem nero, qui eos scripserat, propter hoc maxime, quia iam defunctus fuerat, nulla sit adgressus iniuria. quae si quis latius agnoscere uolet, in memorato septimo historiae eiusdem Eusebii libro reperiet.

- 219 Quibus omnibus diligenter inspectis, quia licet diuerso patres nostri uerborum modo, unius tamen ductu intellegentiae disserentes inlaesas sacerdotum in pace ecclesiastica defunctorum seruauere personas idemque regulariter apostolicae sedis, quae supra diximus, definiunt constituta, nulli licere nouiter aliquid de mortuorum iudicare personis sed in hoc relinqui, in quo unumquemque dies supremus inuenit, et specialiter de Theodori Mopsuesteni nomine quid sancti patres nostri disposuerint superius euidenter expressum est: eum nostra non audemus condemnare sententia sed nec ab alio quoquam condemnari concedimus. absit tamen, ut supra scripta capitula dogmatum, quae secundum subiectos intellegentiae sensus a nobis constat esse damnata, uel quaecumque dicta cuiuslibet sint nomine praenotata, euangelicis tamen et

1 Euseb. hist. eccl. VII 24, 1 sqq. 5 Apoc. 20, 4—7

1 dionysium *V* alexandrine *V*, *corr.* σ^2 : Alexandrinae <ciuitatis> *Bar.*
 3 episcopus *Bar.*: epi *V* 8 relinquerat *V* 13 iam] lam (i longa?) *V*
 15 repperiret *V*, *corr.* σ^2 19 serbabere *V* ideque *V*, *corr.* σ
 23 mopsuesteni *V* quod *V*, *corr.* *Bar.* 25 sq. aliquo quam *V*, *correx*:
 alio quopiam *Bar.* 29 sint *V*: sine *Bar.*

apostolicis ac quattuor synodorum Nicaenae Constantinopolitanae Ephesenaе primae atque Calcedonensis et apostolicae sedis non congruentia consonaque doctrinis, non solum sensu sed uel aure patiamur admittere.

5 De scriptis uero, quae uelut sub uiri uenerabilis Theodreti 221
quondam episcopi nomine proferuntur, miramur primum, cur
necesse sit eius sacerdotis nomine in obtrectionem quicquam
cuiuslibet studio deuocari, qui ante centum et amplius annos
in sanctae ac nenerandae Calchedonensis synodi iudicio
10 constitutus sine cuiusdam cunctatione susscripsit et beatissimi
papae Leonis epistolae prona deuotione consensit. dehinc cum 222
existerent tunc Dioscorus et Aegyptii episcopi, qui eum
dicerent et sanctum Cyrillum anathematizasse et eundem
Theodoretum et haeticum esse, tamen sancti patres nostri
15 haec audientes diligentissime eodem Theodoro posthac
examinatione discusso et praesente a praesentibus inquisito
nihil aliud ab eodem exegisse noscuntur, nisi ut statim
Nestorium eiusque impia dogmata anathematizaret atque
damnaret, hoc sibi tantummodo sufficere iudicantes, quod ille
20 coram uniuerso concilio faciens Nestorium cum dogmatibus
suis uniuersis patribus audientibus clara uoce damnauit. ex 223
quo euidenter apparet, quia, quidquid sit uel fuerit sub
cuiuslibet prolato nomine, quod impii Nestorii uideatur
concordare dogmatibus, hoc tunc in illo sancto concilio a uiro
25 nenerabili Theodoro fuerit sine dubitatione damnatum et sit
ualde contrarium et Calchedonensis synodi iudicio indubita-
bilitate inimicum quaedam Nestoriana dogmata nunc sub eius
sacerdotis nomine condemnari, qui cum sanctis patribus
eundem impium Nestorium et execrabilia eius dogmata, sicut
30 diximus, tunc apertissime anathematizauit atque damnauit.

4 amittere V 5 theodoriti V et sic saepius sed non semper 8 cuius
liber V, corr. o² 10 cuiusdam V: aliqua Bar. 11 epistolis Bar
12 existerint V, corr. o 13 anathematizasset et V, corr. o² 18 ana-
thematizetur V, corr. o² 22 quia bis V, corr. o 23 cuiuslibet Bar.
cuiuslibet et V 25 theodorico V sit o: fit V 26 et Bar.: ea V
calchedonensis V

224 quid enim aliud est mendaces aut simulantes professionem
 rectae fidei patres in sancta Calchedonensi synodo residentes
 ostendere quam dicere aliquos ex eis similia sapuisse Nesto-
 rio, quorum iudicio uideas Nestorium eiusque dogmata fuisse
 225 damnata? nec illud arbitrandum est, quia sanctae memoriae ⁵
 Cyrilli iniurias per duodecim capitulorum eius reprehensionem
 a uiro uenerabili Theodoretō, ut putatur, ingestas beatissimi
 patres nostri in sancta synodo Calcedonensi neglexerint, sed
 aut utpote rebus de proximo gestis cuncta prae oculis habentes
 Theodoretum episcopum nil tale fecisse probauerunt aut ¹⁰
 exemplum ipsius sanctae memoriae Cyrilli iudicauerunt esse
 sequendum, qui post multa et grauia contra se ab Orientalibus
 apud Ephesum scripto gesta tempore, quo cum ipsis in
 concordiam remeauit, tamquam si acta non fuissent, pacis
 amore silentio dereliquit, ut impleret utique illud apostolicum ¹⁵
 dictum, quod Corinthiis scribens dicit: cui enim aliquid
 226 donastis, et ego. nam et illud sancta synodus Calchedo-
 nensis intendisse credenda est, quia, dum doctrinam sancti
 Cyrilli ex epistolis eius in eadem synodo reseratis atque
 receptis memoratus episcopus Theodoretus ita deuota mente ²⁰
 suscepit, ut doctrinae quoque eius ad laudandam beatissimi
 papae Leonis epistolam testimoniis uteretur, etiamsi in eum
 iniurias intulisse constaret, plenissime satisfecisse uideretur
 illius uenerabiliter amplectendo fidem, cuius false fuerat
 suspicatus errorem: et ideo nos nec aliquid uelut omissum a ²⁵
 patribus nostris quaere<re> nunc aut retractare conuenit et eos,
 quibus sancti Cyrilli reprehensio nunc placet aut eisdem
 sanctis patribus nostris aestimant placuisse, modis omnibus
 227 refutamus. hac ergo rerum ueritate perpensa statuimus atque

16 Cor. II 2, 10

2 calchedonensis *V* 3 ostenderet quam diceret *V*, *corr.* *o*² 6 ini-
 iuriis *Bar.* 7 a uiro *o*²: auro *V* ingesta *V Bar.*, *correxī* 8 calcedo-
 nensis *V* 11 iudicauerint *V*, *corr.* *o*² 15 derelinquid *V*, *corr.* *o*²
 16 Corinthis *V* 18 doctrina *V*, *corr.* *o*² 24 falso *Bar.* 25 uelud *V*
 26 quaerere *o*: quere *V* 28 extimant *V*

decernimus nihil <in> iniuriam uel obtrectationem probatissimi
 in Calchedonensi synodo uiri, hoc est Theodoreti episcopi
 Cyri, sub taxatione nominis eius a quoquam fieri uel proferri
 sed custodita in omnibus personae eius reuerentia, quaecum-
 5 que scripta uel dogmata cuiuslibet nomine prolata sceleratorum
 Nestorii atque Eutychetis manifestantur erroribus consonare,
 anathematizamus atque damnamus. etenim satis debet abunde 228
 deque sufficere, quod damnantes atque anathematizantes cum
 Paulo Samosateni et Bonoso Nestorium et e diuerso cum
 10 Ualentino atque Apollinare Eutychem simul et errores eorum
 aliosque omnes haereticos cum dogmatibus suis illos quoque
 pariter condemnamus, qui erroribus eorum impliciti et inemen-
 dabiles permanentes de uita praesentis saeculi migrauerunt.
 siquidem per hoc nihil peruersae doctrinae relinquimus, quod
 15 non per hanc sententiam nobis prolatam a sancta dei ecclesia
 apostolica auctoritate inueniatur exclusum. rursus tamen etiam
 hoc specialiter adicimus:

I Ut si quis seruata inconuertibilitate naturae diuinae non 229
 confitetur uerbum carnem factum et ex ipsa conceptione de
 20 utero uirginis humanae naturae sibi secundum subsistentiam
 unisse principia sed tamquam cum existenti iam homine
 fuerit deus uerbum, ut per hoc non sancta uirgo uere dei
 genitrix esse credatur sed uerbo tenus appelletur, ana-
 thema sit.

II Si quis secundum subsistentiam unitatem naturarum in 230
 Christo factam esse denegat sed seorsum existenti homini
 tamquam uni iustorum inhabitare deum uerbum et non ita
 confitetur naturarum secundum subsistentiam unitatem, ut
 deus uerbum cum adsumpta carne una permanserit permane-
 30 atque subsistentia siue persona, anathema sit.

1 in *add. Bar.*   2 calchedonensis *V*   5 dogmata <eius> *Bar.*
 10 Apollinari *Bar.*   15 <a> nobis *Bar.*   18 serbata *V*   21 taquam *V*
 25 numerum *II* et qui sequuntur in margine adposuit *V*   28 sub-
 sistentia *V*, *corr. o*²

- 231 III Si quis uoces euangelicas et apostolicas in uno Christo ita diuidit, ut etiam naturarum in ipso unitarum diuisionem introducat, anathema sit.
- 232 IIII Si quis unum Iesum Christum uerum dei et eundem ipsum uerum hominis filium futurorum ignorantiam aut diei ultimi iudicii habuisse dicit et tanta scire potuisse, quanta ei deitas quasi alteri cuidam inhabitans reuelabat, anathema sit.
- 233 V Si quis illud apostoli, quod est in epistola ad Hebraeos dictum, quod experimento cognouit oboedientiam et cum clamore forti et lacrimis preces supplicationesque optulit ad eum, qui saluum illum posset a morte facere, tamquam nudo deitate Christo deputans, qui laboribus uirtutis perfectus sit, ut ex hoc duos introducere Christos uel duos filios uideatur, et non unum eundemque credit Christum dei et hominis filium ex duabus et in duabus naturis inseparabilibus indiuisisque confitendum atque adorandum, anathema sit.
- 234 His igitur omnibus et huiusmodi blasphemis ita a nobis abdicatis atque damnatis hoc praesentis constituti nostri dispositione quam maxime prouidemus, ne, sicut supra diximus, personis, quae in pace et communionem uniuersalis ecclesiae quieuerunt, sub hac damnaui a nobis peruersi dogmatis occasione aliquid derogetur sed execrabilibus dogmatibus in Nestorio atque Eutyчете haeresiarchis uniuersisque eorum sequacibus condemnatis illis sacerdotibus, qui in pace, sicut dictum est, catholicae ecclesiae sunt defuncti, nulla contumelia generetur, ne inde iniuriarum nascatur occasio, unde potius debeat sanctorum patrum reuerentia custodiri.
- 236 De epistola quoque uenerabilis uiri Ibae quondam Edessenae ciuitatis episcopi, de qua pariter inquisistis, diligenti nihilominus inuestigatione quaesiuimus, si quid de ea priscis

8 Hebr. 5, 8 et 7

8 hebeos V 10 suplicationes que V 11 deum Bar. taquam V
 12 fort. deputat 20 quae Bar.: qui V 23 eutichete V
 28 epla V edesse ne V 29 episcopis V corr. o² 30 quid o: qui V

temporibus apud patres nostros motum uel agitatum sine
 quaesitum seu fuerit constitutum. et quia Graecae linguae,
 sicut cunctis et maxime pietati uestrae notum est, sumus
 ignari, nunc per nostros, qui eiusdem linguae uidentur habere
 5 notitiam, gesta sancti uenerandique Chalcedonensis concilii in
 synodalibus codicibus diligentissime perquirentes dilucide 237
 aperteque repperimus duabus in eadem synodo actionibus
 praedicti uiri uenerabilis Ibae examinatum fuisse negotium
 ibique ex gestis apud Photium Tyri et Eustathium Beryti
 10 episcopos habitis hanc, de qua quaeritur, inter cetera prolata
 fuisse contra eum ab accusatoribus eius epistolam, cumque
 consummata ipsius disceptatione negotii a uenerandis fuisset
 patribus requisitum, quid de eiusdem constituendum uideretur
 Ibae negotio, consequenter huiusmodi processisse sententias,
 15 quae ita se habent:

Paschasinus et Lucensius reuerentissimi episcopi et Bonifatius 238
 presbyter tenentes locum sedis apostolicae per Paschasinum di-
 xerunt: 'Relectis chartis agnouimus ex sententia reuerentissimorum
 episcoporum Ibam reuerentissimum innoxium demonstrari. relecta
 0 enim eius epistola agnouimus eum esse catholicum. et ob hoc
 decernimus et honorem episcopatus et ecclesiam, a qua iniuste et
 absens pulsus est, renouandum. de sanctissimo igitur episcopo

16 — p. 302, 11 Act. syn. Chalced. act. 10 apud Mansium VII 262 A 15 sqq.

1 metum *V*, corr. σ^2 4 per nostros etc.] *adscriptis V man. 1 in*
margin. tacito nomine Pelagium dia(conum) introducit 5 notitia V,
corr. σ^2 calchedonensi V 9 eustachium V, corr. Bar. byretii V,
corr. σ^2 . 11 acuatoribus V 12 consumata V fuisse V, corr. α^3
 13 sq. constituendi . . negotium *V, corr. Bar. 16 sqq. in reddendis eis quae*
secuntur actionis decimae concilii Chalcedonensis uerbis Uigilius sequitur
non Rustici sed antiquam quae dicitur uersionem. quae cum tradita sit
duobus codicibus, scilicet C¹ = Paris. lat. 16832 (ol. Notre Dame 88)
saec. 10 et N = Uatic. Reg. 1045 saec. 10 (cf. Maassen p. 739),
utrumque contuli neque uero, ubicumque ex eis alter cum V consentiebat,
alter ab eo distabat, distantis corruptelam hic quidem adnotaui Pas-
 casinus *VC¹N 18 cartis C¹N 19 demonstrari V: adprobari C¹N*
et sic idem Uigilius in constituto pro damnatione trium capitulorum,
quod ex cod. Colbertino 4064 primus edidit Steph. Baluzius, Noua col-
lectio conciliorum I 1551 sqq. (Mansi IX 476 D) 21 honor V, ho-
 nore *C¹N 22 expulsus C¹N* ecclesiam a qua *V: ecclesia quia C¹N*

- Nonno, qui ante modicum pro eo factus est, tractandum est a reuerentissimo uiro episcopo Antiochiae ecclesiae, quid oporteat de eo formari?.
- 239 Anatolius reuerentissimus archiepiscopus Constantinopolis nouae Romae dixit: 'Reuerentissimorum episcoporum et iudicum fides ac lectio omnium, quae sunt subsecuta, demonstrant innoxium Ibam reuerentissimum ab his accusationibus, quae ei inlatae sunt. unde omnem inpraesenti de eo suspicionem abicio, quoniam et consentit et suscribit et ei quae nunc de fide data est definitioni a sancto concilio et epistolae sanctissimi archiepiscopi Romae Leonis, et dignum eum iudico episcopatu et habere curam, in qua pridem existebat, ecclesiae. de Nonno autem reuerentissimo episcopo, qui pro eo factus est, formam dabit Maximus reuerentissimus Antiochenus episcopus?.'
- 240 Maximus reuerentissimus Antiochenae ciuitatis episcopus dixit: 'Ex his, quae modo relecta sunt, manifestum est, quia ab omnibus ei inlatis reuerentissimus Ibas innocens est repertus, et ex relecto scripto epistolae, quod prolatum est ab aduersario eius, catholica est eius declarata dictatio. unde et ego decerno eum et episcopatus recipere dignitatem et ciuitatem propriam, sicut et uisum est sanctissimis archiepiscopis tam his, qui locum sanctissimi archiepiscopi Leonis retinent, quam etiam et, qui regiae ciuitatis est, sanctissimo archiepiscopo Anatolio: reuerentissimo quippe Nonno episcopo, qui pro eo factus est, manente in episcopatus propria dignitate, ut cum sanctissimis episcopis de eius ordinatione deliberem?.'
- 241 Iuuenalis reuerentissimus Hierosolymitanus episcopus dixit: 'Qui conuertuntur, scriptura diuina suscipi iubet. quapropter et ab

4 anatholius *C¹N* nouae *om.* *C¹N* 6 lectio omnium *V* et sic *Uigilius l. c. IX 476 D*: lectio horum *C¹*, lectorum *N* 7 ab his quae in eum accusatores intulerant *C¹N* et sic *Uigilius l. c. IX 476 D* 8 inpraesenti *C¹N* 9 tata (!) est definitioni *V*: sententia data est *C¹N* 10 epistola *C¹*, epistula *N* 11 iudicio episcopatum *V* 11 quam *C¹N* 12 qui pro eo factus est *om.* *C¹N* 15 episc. Antioch. ciuit. *trsp.* *C¹N* 17 reppertus *V* 18 scripto *C¹N* (*cf. infra p. 302, 23*): rescripto *V* quod prolatum est ab aduersario eius *V*: quae prolata est ab eo qui aduersarius (aduersarios *N*) eius extitit (existit *N*) *C¹N* 19 declarata eius *trsp.* *C¹N* 21 tam his *V*: et *C¹N* 22 quam etiam *om.* *C¹N* 23 anatholio *VC¹N* reuerentissimum quippe nonnum (nonum *V*, nonnum quippe *trsp.* *C¹*) episcopum *V¹CN* 25 sanctissimi *V* 27 hierosolimatus *C¹*, hierosolimitanus *N* 28 scriptura *V*: hos scriptura *C¹N* et *Uigilius l. c. IX 478 D* quia propter *V*

haereticis reuertentes suscipimus. unde peruideo reuerentissimum
Ibam mereri clementiam, quia et senex est et ut habeat episco-
patus gradum, catholicum existentem'.

Thalassius reuerentissimus episcopus Caesariae Cappadociae dixit: 242
5 'Reuerentissimis episcopis Photio et Eustathio comprobantibus Ibae
negotium et non adiudicantibus eum, horum opinione suasus et
ego uolo habere eum sacerdotium, sicut sanctissimis praesulibus
uisum est, quia maxime gestis suscepit, ut anathematizaret illa,
quae eius accusatores aduersus eum deposuerunt exscripto'.

10 Eusebius reuerentissimus episcopus Ancyrae Galatiae dixit: 243
'Lectio sententiae, quae in Tyro prolata est a sanctis episcopis
Photio et Eustathio, docuit, quia reuerentissimus Ibas in illo
iudicio anathematizauit Nestorium et eius impia dogmata et rectis
consensit dogmatibus. quapropter et praedicti reuerentissimi epi-
15 scopi hanc satisfactionem recipientes, ut oporteret eum habere
episcopatum, comprobauerunt. et impraesenti igitur eundem sanc-
tissimum Ibam anathematizantem Nestorium et impia eius dogmata
habere sacerdotium uolo'.

Stefanus reuerentissimus episcopus Ephesi dixit: 'Reuerentis- 244
20 simum Ibam episcopum anathematizantem Nestorium et Eutychen
et eorum impia dogmata et ego decerno, sicut et sancti patres,
esse in ordine episcopatus'.

Diogenes reuerentissimus episcopus Cyzici dixit: 'Definitionem, 245

1 suscipimus *V et Uigilius l. c. 478 D*: suscepimus *C¹N* per-
uideo *N* (*cf. infra p. 306, 23*): praeuideo *V et Uigilius l. c. 478 E*.
preuideo *C¹*, συνορω̄ *textus Graecus* 3 catholicum existentem *V*: esse
catholicum *C¹N et Uigilius l. c. 478 E* 4 Thalassius *V*, Talassius *C¹*.
talassius *N* reuerentissimus *om. C¹N* caesariae *C¹N: om. V* 5 potio *V*,
fotio *C¹N* eustachio *V* comprobantibus et bene gotium *V* 6 opini-
ones uasus *V*, opiniones suasus *N* 7 haberi eum sacerdotio *C¹N*, haberi
eum in sacerdotio *Uigil. l. c. 477 B* cum (*pro eum*) *V* sanctis-
simi *V* 8 maxime *V et Uigilius l. c. 477 C*: maximae in *C¹*,
me in *N* suscepit *C¹N et Uigilius l. c. 477 C: om. V* ana-
thematizet *V* 9 eu *V*, eam *N* deposuerant *N et Uigil. l. c. 477 C*,
disposuerant *C¹* ex scripto *male Baluzius apud Uigil. l. c. 477 C*
(ἐγγράφως κατέθεντο *textus Graecus*) 10 reuerentissimus *om. C¹N*
Galatiae *om. C¹N* 11 a *om. V* 12 fotio *C¹*, fothio *N* 14 con-
sentit *C¹N* 16 inpresenti *N*, in presenti *C¹* 18 habere *V*: habere
in *C¹N* 19 Sstefanus *V*, Stephanus *C¹*, Sthephanus *N* 20 eutichen *V*,
euticen *C¹*, eutihen *N* 22 esse in ord. episc. *V*: in ord. episc. existere *C¹N*
23 definitionem *VC¹*: sententiam *N*

quae prolata est a sanctissimis episcopis Photio et Eustathio de reuerentissimo Iba, optinere decreui, quia maxime et eius accusatores ibi positi suscriptione propria expositae illi definitioni consentiunt et quae nunc relecta est in sancto et uniuersali concilio'.

Constantinus reuerentissimus episcopus Bostrae dixit: 'Et ego consentio, quae bene uisa sunt sancto concilio de Iba sanctissimo episcopo'.

246 Theodorus reuerentissimus episcopus Damasci dixit: 'Quae subsequenter et canonicè a sanctis patribus definita sunt super Ibae uenerabilis persona, et ego consentio'.

Meletius uenerabilis episcopus Larissae habens locum Domni reuerentissimi episcopi Apamiae Syriae dixit: 'Et ego consentio his, quae bene finita sunt a sanctis et reuerendis patribus de reuerentissimo Iba'.

247 Romanus reuerentissimus episcopus Myrorum Lyciae dixit: 'Sicut relectorum nobis fides suasit, et ego decerno eundem reuerentissimum episcopum Ibam haberi in sacerdotio, sicut et sanctissimi archiepiscopi decreuerunt, utique eo anathematizante Nestorium et Eutychem et ea quae impie sapuerunt'.

248 Eunomius reuerentissimus episcopus Nicomediae dixit: 'Iam quidem ex his, quae relecta sunt, innoxius adprobatus est uenerabilis Ibas. in quibus enim dicendo male culpae uisus est beatissimum Cyrillum, in postremis recte confessus illa, quae culpauerat, refutauit. unde et ego anathematizantem eum Nestorium et Eutychem et impia eorum dogmata et consentientem his, quae a sanctissimo archiepiscopo Leone scripta sunt et hac uniuersali synodo, dignum esse episcopatu decerno'.

^h
 1 potio V, fotio C¹, fotheo N 2 decerno C¹N 4 et quæ N: etquæ C¹, atque V 6 sancto C¹N: a sancto V 8 theodoritus C¹N 9 super personam ibae sanctissimi et ego C¹N 11 uenerabilis om. C¹N domini V 12 appamię V syriae om. C¹N 13 et reuerendis om. C¹N 14 Iba episcopo C¹N 15 mirorum VC¹ liciae C¹N 17 sicut est et a sanctis patribus et archiepiscopis definitum utique C¹N 18 anathematizantem VN, anathemantem C¹ 19 impię V, impiae C¹N 20 reuerent. om. C¹N et Uigil. l. c. 478 E iam quidem C¹N et Uigil. l. c. 478 E, cf. etiam infra p. 306, 6: om. V 22 etenim C¹N et Uigil. l. c. 478 E 23 quae culpauerat C¹N et Uigil. l. c. 478 E, cf. etiam infra p. 306, 9 et 307, 9: in quibus culpatus est V 24 eutychem C¹, eutychem N 26 hac N, cf. infra p. 306, 13: hæc V, hanc C¹, ab hac Uigil. l. c. 478 E, huic teste Baluzio recensio Rustici cod. Corbeiensis (= Sangerm. 368) (Graeca desiderantur)

Iohannes uenerabilis episcopus Sebastiae et Seleucus uenerabilis 249
episcopus Amasiae et Constantinus uenerabilis episcopus Melitenus
et Patricius uenerabilis episcopus Tyanorum et Petrus <uenerabilis>
episcopus Gangrorum et Atarbius uenerabilis episcopus Trapezuntis
habens et locum reuerentissimi episcopi Dorothei Neocaesariae dixe-
runt: 'Definitio reuerentissimorum episcoporum Photii et Eustathii de-
monstrat innoxium reuerentissimum Ibam; similiter autem et eius
abnegatio facit nos in eo, quod receperit, prouiores: amica etenim
semper est domino Christo clementia. unde secundum sententiam
sanctorum praesulum et totius sancti concilii iustum decernimus
eum et nos recipere gradum episcopatus'.

Frangion uenerabilis episcopus Filippopolitanus et Basilius uenera- 250
bilis episcopus Traianopolitanus dixerunt: 'Qui in iudicio neque
praesens fuit neque aduocatus est, nullo modo laedi eum per pro-
latam aduersus eum sententiam adprobamus'.

Nunechius reuerentissimus episcopus Laodiciae Frygiae dixit: 251
'Consentimus his, quae definita sunt a sanctis patribus de Iba
sanctissimo'.

Florentius reuerentissimus episcopus Sardeorum Lydiae dixit:
'Et ego adaeque consentio his, quae praefata sunt de Iba reue-
rentissimo'.

Eusebius reuerentissimus episcopus Dorylaei dixit: 'Tantis patri-
bus sanctissimis episcopatum reuerentissimo Ibae reddentibus et
ego consentio'.

Omnes reuerentissimi episcopi clamauerunt: 'Omnes eadem dici- 252

1 uenerabilis *utroque loco om.* C¹N sabastiae C¹N 2 uenerabilis
om. C¹N meletenus V, melentinus C¹N 3 uenerabilis *om.* C¹N
tianorum V uenerabilis *addidi* 4 grangorum C¹, gangorum N
artanus C¹, artanius (*cf. Uigil. l. c. 478 A*) *ex* artanaus N (*Ἀράβιος*
textus Graecus) uenerabilis *om.* C¹N Trapezunti V 5 et C¹N:
om. V 6 foti C¹N eustathi N, eustachii V demonstrant V
12 francion C¹N uenerab. *om.* C¹N Filippopolitanus V, filopoli-
tanus C¹ uenerab. *om.* C¹N 14 per prolatam . . adprobamus V:
persentiam (presentiam C¹) quę aduersus eum prolata est iudicamus C¹N
16 Nunecius V; Munecius C¹N frigię V, frigiae N, frigriae C¹ 17 con-
sentimus his V; per uidimus ea C¹N de C¹N: et de V ibas V
19 Florentius V, Florentinus N reuerent. *om.* C¹N lidię V:
litiae N, licie C¹ ego adaeque N; ego ad eaque V, eque C¹ 20 con-
sentio V: conloquor C¹N reuerentissimo episcopo C¹N 22 dorilei
C¹N. *consentientes cum Graeco:* larisse V 25 reuerentissime V

mus, Nestorium modo anathematizet, dogmata ipsius modo anathematizet, Eutychem et eius dogma modo anathematizet'.

- 253 Ibas reuerentissimus dixit: 'Et iam exscripto anathematizaui Nestorium eiusque dogmata et nunc anathematizo eum decies milies. quod enim semel cum satisfactione fit, si fiat decies milies. non contristat'.⁵ et 'anathema Nestorio et Eutychi et dicenti unam naturam'. et 'omnem, qui non sapit sicut sapit haec sancta synodus, anathematizo'.
- 254 Gloriosissimi iudices dixerunt: 'Quae iudicata sunt a sancto et uenerando concilio de Iba reuerentissimo episcopo, propriam fortitudinem retinebunt'.¹⁰
- 255 His igitur ita in sanctae Calchedonensis synodi iudicio dispositioneque iacentibus et ita uicariorum sedis apostolicae uenerandi praesulis sui praesentiam sustinentum et ceterorum patrum interlocutionibus declaratis euidenter aduertimus, quod ab his, qui in eadem sancta Calchedonensi synodo locum¹⁵ beatissimi prodecessoris nostri papae Leonis tenuisse noscuntur, dictum sit: relecta eius epistola agnouimus eum esse catholicum, et ab Anatolio Constantinopolitano dictum sit: lectio omnium, quae sunt subsecuta, demonstrant innoxium Ibam reuerentissimum ab his, quae in eum²⁰ accusatores intulerant, a Maximo uero Antiocheno dictum sit: ex re<le>cto scripto epistolae, quod prolatum est ab aduersario eius, catholica est eius declarata dictatio. quorum interlocutionibus ceteri episcopi non solum <non> contradixisse uerum etiam apertissimum noscuntur²⁵
- 257 praeuisse consensum. quod autem dicunt, quia in eadem epistola sua Ibas Nestorium excusauerit dicendo: eundem Nestorium nolentem dicere sanctam Mariam dei genetricem

17 cf. supra p. 297, 19 19 cf. supra p. 298, 6 22 cf. supra p. 298, 17 27 sqq. Ibae epist. apud Mansium VII col. 242 C 13 sqq.

1 dogmata . . anathematizet *om.* C¹N 2 eutychem VC¹ 3 et iam exscripto *scripsi* (καὶ ἤδη ἐγγράφως *textus Graecus*, cf. p. 299, 9): etiam et scripto V, etiam scripto C¹N 5 miles V 6 anathema V: anathema et C¹N nestorium V eutyche V, eutychem C¹, eutychem N 7 dicenti unam V: unam dicentes C¹, unam dicentes N 7 haec C¹N: *om* V 8 <magnificentissimi et> gloriosissimi C¹N 11 calchedonensi V, *corr. o* 18 anatholio V 19 demonstrat *Bar.*, *temere*, cf. *supra* p. 298, 6 22 recto V, *corr. Bar.* 25 non *add. Bar.* 26 quod autem . . p. 305, 20 immorandum *om.* *Bar. neque adhuc edita erant*

multi eum ex haeresi Pauli Samosatani esse putauerint, qui dixit purum hominem esse Christum: nemini uenit in dubium, quod sancti patres nostri in eadem epistola diligenter inspexerint, quia Nestorius dei genitricem sanctam uirginem
 5 Mariam non dicens ex Pauli Samosatani haeresi meruit aestimari, et multo amplius sancti patres nostri iudicio Ibae 258 Nestorium intellexerint ingrauatam, quoniam nihil aliud ex his uerbis Ibas dixisse monstratur, nisi quia Nestorius dei genitricem beatam uirginem negans purum hominem dominum
 10 deum nostrum Iesum Christum et insubstantiuum filium dei secundum Samosatani Pauli impietatem uidetur inducere, quamuis Nestorius propriae haereseos auctor extiterit. unde et 259 uir uenerabilis Ibas ad ingrauationem potius eiusdem Nestorii dixit, quia a quibusdam de haeresi Pauli Samosatani esse
 15 putatus est, ac si diceret 'licet Nestorius proprium condidisset errorem, tamen non dicendo dei genitricem sanctam uirginem Mariam ita impius apparuit, ut absque ulla distantia a multis Pauli Samosatani docere haeresim putaretur'. cuius 260 erroris crimen in tantum exaggerauit Ibas in epistola sua, ut
 20 Paulo Samosateno eum consimilem faceret, cuius baptismum sanctae Nicaenae synodi s<ententia> uniuersalis ecclesia censuit reprobandum. a Nestoriana autem haeresi cum ad sanctam ecclesiam catholicam reuertentes sola haeresis ipsius condemnatione facta suscipiat, procul dubio grauioris execrationis pondere pressus per uenerabilis Ibae epistolam Nestorius inuenitur, cuius error errori non habenti baptismum comparatur. sed nec ex eo, quod dixit 'putatus est', quisquam eum hoc 261 uerbo usum uelut dubio criminetur, cum beatus Paulus apostolus ad Corinthios adfirmatine dicat: puto enim, et
 30 ego spiritum dei habeo; neque enim dubitabat, quia dei haberet spiritum, qui alibi dixit: an experimentum quaeritis eius, qui in me loquitur Christus? quomodo autem fieri

21 Concil. Nic. can. XIX 27 cf. Ibae epist. l. c. 242 D 1 29 Cor. I 7, 40 31 Cor. II 13, 3

5 heresim V 11 samosatanim V 12 proprie V 15 sq. condidisse terrorem V 17 distantiam V 21 synodi sententia *temptauit*: synodis V

potest, ut in quo Christus loquitur, dei <spiritum> habere
 262 dubitetur? nam et illud sancti patres nostri in Calchedonensi
 synodo residentes nihilominus adtenderunt, quod Apollinaris
 cum dogmate suo, qui unam naturam diuinitatis et humani-
 tatis domini dei nostri Iesu Christi asserit, in eadem Ibae 5
 epistola est sicut impius et execrabilis condemnatus; illa uero
 magnopere comprobantes, quae in eadem epistola Ibas dixit:
 duae naturae, una uirtus, una persona, quod est unus
 263 filius dominus noster Iesus Christus. in eo autem,
 quod unam uirtutem dixit, apostoli Pauli doctrinam secutus 10
 agnoscitur, qui singulariter dicit Christum dei uirtutem et
 dei sapientiam et in alio loco, quia etsi crucifixus est
 ex infirmitate carnis, sed uiuit ex uirtute dei. quod
 Ibas, cum epistolam suam dictaret, considerasse credendus
 est, ut adsumptis uerbi uirtutem confessus, adsumptam 15
 carnem utpote propriam eiusdem uerbi in ipso cognoscens,
 unam uirtutem dicendo summam et inseparabilem unitatem
 unius personae et unius filii nomine, hoc est domini nostri
 Iesu Christi, quod subsecutus adiunxit, se intellexisse mon-
 straret, in huius orthodoxae fidei confessione perdurans, dum 20
 patres in sancta synodo Calchedonensi id, quod et ipsi fece-
 rant Nestorium scilicet et Eutychem cum suis dogmatibus
 condemnantes, Ibas sociandum collegio suo facere similiter
 264 hortarentur. quod Ibas deuote perficiens seque semper hoc
 fecisse contestans libera uoce coram uniuersis patribus dixit: 25
 anathema Nestorio et Eutychi, adiciens: et dicenti
 unam naturam, propter quam refutationem unius uidelicet
 naturae in confessionem duarum in uno eodemque filio
 naturarum se orthodoxum pronuntiatum esse cognouerat.

8 Ibae epist. l. c. 243 B 8   11 Cor. I 1, 24   12 Cor. II 13, 4
 26 supra pag. 302, 6

1 spiritum *addidi* (dei <spiritus> o) 6 illam V 7 qua V 11 quid V
 12 loquo V 13 et infirmitate V 15 *sq.* adsumpta carnem ut potest V
 18 fili V 20 in] nam V horumthodoxę V 22 eutichen V 24 per-
 ficiens sequestem per hoc V 26 eutiche V

illud etiam a nobis est explanandum, ne quis existimet Ibae 265
 epistolam in eo Nestorium ab haeresi, cuius auctor est.
 excusare, quod dixit: Nestorius nero, quia odio erat
 suae ciuitatis et nitorum, qui in ea sunt, maximorum,
 5 illic renerti non potuit. his enim uerbis hoc potius signi- 266
 ficatum intellegitur, quia Nestorium utpote haeticum Ibas
 odiosum suae dixerit ciuitati et maximis tunc in eadem uiris;
 et propterea sic patres nostros apud Calcedonam intellexisse
 credendum est, quia superius in eadem epistola Ibas dixerat
 10 eundem Nestorium libros noxios conscripsisse, qui scandalum
 audientibus erant, et beatam uirginem Mariam dei genitricem
 esse negauerit. sic enim de id, quod patres nostri receperunt,
 recte nos intellegere conuenit et non aliud suspicari, quod
 scriptor epistolae dixisse non legitur. poteramus quidem cum 267
 15 dei gratia de singulis memoratae epistolae locis ac sensibus
 per singula reddere rationem, sed quia residua eidem
 intellegentiae, qua pauca exposuimus, possunt competenter
 aptari (in quibus etiam si aliquid obscuritatis occurreret,
 auctoritati patrum et profundiori eorum intellegentiae cede-
 20 remus), propterea non est in his diutius immorandum.

Propter haec ergo, quae supra diximus, et propter illam 268
 praedicationem fidei, per quam uenerandae recordationis Cyrillus
 Alexandrinus episcopus et reuerentissimus Iohannes Antiochenus
 antistes atque omnes Orientales episcopi per Paulum Emesense
 25 ciuitatis episcopum ad concordiam redierunt, quam Ibas quo-
 que in ipsa epistola laudans libenter amplectitur, orthodoxa
 est Ibae episcopi a patribus pronuntiata dictatio. illa uero, 269
 quae in ipsa Ibae sacerdotis epistola in iniuriis beatae recor-
 dationis Cyrilli per errorem intellegentiae dicta sunt, patres
 30 in sancta Calchedonensi synodo epistolam pronuntiantes ortho-
 doxam, nullatenus receperunt: quippe quas etiam ipse uene-

3 Ibae ep. l. c. col. 246 A 4 sqq. 9 ibid. col. 242 C 11 sqq.

26 cf. ibid. col. 247

3 quia in suae erat odio ciuitatis *Baluzio teste ueteres concilii Chalced.*
codices (C¹C³) 7 in V 30 calchedonense V epistola V, corr. o

31 quae o² Bar.

rabilis episcopus intellectu capitulorum eius meliore recepto multimode refutauit, sicut interlocutione uenerandae memoriae Eunomii ecclesiae Nicomedensis episcopi in eadem sancta

270 Calchedonensi synodo residentis eidentissime declaratur, quae se ita habet: Eunomius episcopus Nicomediae dixit 5
 Tam quidem ex his, quae relecta sunt, innoxius approbatus est uenerabilis Ibas. in quibus enim dicendo male culpae uisus est beatissimum Cyrillum, in postremis recte confessus illa, quae culpanerat, refutauit. unde et ego anathematizantem eum Nesto- 10
 rium et Eutychem et impia eorum dogmata et consentientem his, quae a sanctissimo archiepiscopo Leone scripta sunt et hac uniuersali synodo, dignum esse 271 episcopatu decerno'. nam et uenerabilis memoriae Iuuenalis interlocutio hoc idem significat: quod Ibas episcopus de id, 15
 quod sancto Cyrillo capitula eius aliter intellegendo detraxerat, postea professus, quia his ab eo explanatis et a se intellectis in communionem eius deuote concurrerit et de his, quae prius aliter intellexerat, sit conuersus, propterea recipere eum episcopatum decreuit utpote, quantum ad professionem 20
 272 fidei, orthodoxum existentem, ita dicens: qui conuertuntur, scriptura diuina suscipi iubet. quapropter et ab haereticis reuertentes suscipimus. unde peruideo reuerentissimum Ibas mereri clementiam, quia et senex est, ut habeat episcopatus gradum, orthodoxum 25
 existentem, quibus uerbis hoc intellegitur: 'quod si ab haereticis uenientes suscipimus, quomodo Ibas, qui est orthodoxus et intellectu capitulorum beati Cyrilli haesitans ei obloqui uisus est, nunc ab eo, in quo fallebatur, intellectu

5 cf. supra p. 300, 20 sqq. 21 cf. supra p. 298, 27 sqq.

6 relecta *ex* relecta *corr.* V 11 eutychem V 13 uniuersalis V, *correx* (cf. p. 300, 26) 18 communionem V, *corr.* Bar. 19 sit *o*²: si ad V 23 reuerentes V, *corr.* α 26 quod si *o*²: qua (*relecta ob laesam membranam lacuna fere 5 litterarum*) si V 28 orthodoxus V 29 ab eo *o*²: habeo V intellectus V, *corr.* *o*²

conuersum non suscipiamus, cum eum orthodoxum constet
 existere? neque enim orthodoxum existere Ibam diceret
 Iuuenalis episcopus, nisi ex verbis epistolae eius confessionem
 fidei orthodoxam comprobasset. ut autem appareat, quia 273
 5 interlocutio Iuuenalis Eunomii interlocutioni concordat, uerba
 ipsa ex interlocutione Eunomii nos edocent, quae inter alia
 ita se habent: in quibus enim dicendo male culpae
 uisus est beatissimum Cyrillum, in postremis recte
 confessus illa, quae culpauerat, refutauit. ex quibus
 10 uerbis euidentissime declaratur in Iba episcopo nihil de
 confessione fidei reprehensum, quam constat esse laudatam,
 sed eundem Ibam, quod fallente intellegentia de beato Cyrillo
 male senserat, refutasse. nam idem uenerabilis Ibas episcopus 274
 gestis praecedentibus, sicut Photii et Eustathii sententia
 15 continet, apertissime perhibetur habere se et recipere
 omnia, quae in Ephesena prima synodo gesta sunt,
 et aequa iudicare, quae in Nicaea sunt constituta, et
 nullam differentiam arbitrari eius ad alia, et nimis
 eius sanctitatem se laudasse pronuntiant, quod prone
 20 Ibas sapuerit curare eos, qui uel suspicione uel alio
 quoquo modo eius laederent opinionem doctrinae.
 nam et post explanationem duodecim capitulorum beati Cyrilli 275
 factam et intellectum eius sibi, quem sanctus Cyrillus in
 ipsis capitulis habuit, declaratum et orthodoxum eum se cum
 25 omnibus Orientalibus episcopis habuisse et in communione

7 cf. supra p. 300, 22 15 cf. Photii et Eustathii sententiam Ae-
 torum Synodi Chalcedonensis actioni nonae insertam (Mansi VII 199),
 unde quae sequuntur fere ad uerbum exscripta sunt 24 cf. actionem
 X eiusdem concilii = Mansi VII 239

2 orth. existeret *V*, corr. *o* 12 quid *V*, corr. *o*² 14 <ex ipsis> gestis
Bar. eustathii *V* 18 aliam teste *Baluzio C*¹ (illam *uulgo*, πρὸς
 τὸ ἄτην concilii textus Graecus) 19 pronuntiant *scripsi* (sc. *Photius et*
Eustathius, qui in sententia illa ita loquuntur: et nimis eius sanctitatem
 laudauimus quod prone etc. *C*¹): pronuntians *V*, pronuntiantes *Hartel*
 20 suspicionem *V*, corr. *Bar.* 22 xiii *V* 23 sanctis cyrillis *V*, corr. *o*
 25 communionem *V*, corr. *Bar.*

ipsius usque ad exitum permansisse professus est. ex quo
 apparet uenerabilem <Ibam> et, priusquam duodecim capitula
 beati Cyrilli intellexeret, cum in eis suspicaretur unam
 Christi praedicari naturam, orthodoxo sensu, quod male
 dictum aestimauerat, reprobasse et post explanationem eorum 5
 item orthodoxo sensu, quae recte dicta cognouerat, uenerabi-
 276 liter suscepisse. sed et illud indubitanter cunctorum fidelium
 mentibus patet, quod magis in Ephesena secunda <synodo>
 haeretico intellectu Dioscorus cum Eutyche beato Cyrillo et
 primo Epheseno concilio contumelias inrogarint, qui crediderunt 10
 sanctum Cyrillum unam naturam in domino deo nostro Iesu
 Christo per duodecim sua praedicasse capitula, et ob hoc
 aliquos Orientales episcopos, qui unius naturae praedicationem
 277 noluerunt suscipere, Dioscorus condemnauit: inter quos et
 Ibam episcopum propter hanc specialiter fidei eius professi- 15
 onem, qua duas naturas, unam uirtutem, unam perso-
 nam, quod est unus filius dominus noster Iesus
 Christus, apertissime confitetur, ut haeticum condemnauit
 et Eutychem propter unius naturae praedicationem sicut
 catholicum reuocauit, damnans quoque propter duarum natura- 20
 rum uocem sanctae recordationis Flauiani personam, et
 inuentus est ipse magis Dioscorus Ephesenam primam synodum
 conari destruere, qui eam sub execrabilis intellectus imagine
 defendebat, et amplius beatum Cyrillum criminatus est laudans
 Dioscorus atque Eutyches quam Ibas sub falsi intellectus 25
 278 errore uituperans. nam cum laus atque uituperatio ad unum
 tenderent intellectum, Dioscorus et Eutyches, qui laudauerunt,
 haeretico spiritu laudasse reperti sunt atque ideo sunt a
 sancta synodo Calchedonensi damnati: at uero Ibas episcopus

16 Ibas epist. 1. c. 243 B 8

2 uenerabilem Ibam *scripsi*: uenerabilem *V*, eundem Ibam *Bar.*
 4 sensu *V*, *corr.* σ^2 5 *sq.* eorum idem *V*, *correx*i: eorundem *Bar.*
 8 synodo *inserui*- 9 eutichen *V* 19 eutichen *V* 23 execabilis *V*
 25 et 27 eutiches *V* 28 hereticos *V*, *corr.* *Bar.* repperti *V* 29 cal-
 chedonense *V*

qui per errorem unam putans in his praedicari naturam prius
 nituperavit capitula et post declaratum sibi intellectum eorum
 communicatorem se beati Cyrilli cum omnibus Orientalibus
 esse professus est, in catholicae fidei rectitudine ab eadem
 5 Calchedonensi synodo iudicatus est permansisse. haec ergo 279
 eadem synodus in Dioscoro atque Eutyche, qui se falso per
 beatum Cyrillum uelamine tegere nitebantur, uidens potius
 beati Cyrilli praedicationibus Dioscorum atque Eutychem
 apparere contrarios per hoc, quod unam post adunationem
 10 naturam blasphemo spiritu praedicabant, simili atque eadem
 eundem Dioscorum cum Eutyche sententia condemnauit
 destruens Ephesenam secundam primamque confirmans.

Et quia nobis de Ezechielis prophetae uerbis obicitur illud, 280
 quod ad sacerdotes Ierusalem malum a bono non discernentes
 15 ex persona domini dicebat: sacerdotes eius spernentes
 legem meam et coinquinauerunt sancta mea, inter
 sanctum et pollutum non distinguebant et inter-
 medium mundi et inmundi non secernebant, debet uestra
 pietas pariter uobiscum et uniuersorum corda fidelium ex his
 20 uerbis aduertere ideo nos non audere Calchedonensis synodi 281
 retractare iudicium, ne ibidem consistentibus sacerdotibus ista,
 quod absit, ab haereticorum insidiis macula relidatur, ut eos
 inter bonum et malum et inter sanctum et pollutum et inter-
 medium mundi et inmundi non potuisse discernere criminantur,
 25 si nos modo causas eiusdem sanctae synodi cum consensu
 sedis apostolicae iudicio terminatas sub qualibet occasione
 uiderint retractare. propterea ergo discretionem atque iudicium 282

15 Ezech. 22, 26

1 putens *V*, *corr.* *o*   5 haec *Bar.*: hoc *V*   6 eutiche *V*   8 dio-
 scoros *V*, *corr.* *o*   eutichen *V*   9 apparere *o*²: appetere *V*   10 blas-
 phemos *V*, *corr.* *o*²   14 ad *α*³: a *V*   16 et *del.* *Bar.*   17 inter
 medium *V*, *correxī*   19 nobiscum *Bar.*   22 relidatur *V*: inuratur
*o*² *Bar.*   23 inter medium *V*, *correxī*   25 eius de *V*, *corr.* *o*²
 sancti *V*, *corr.* *o*   synodo ⁱ *V*   26 terminatus *V*, *corr.* *o*   27 uiderit
V, *corr.*, *Bar.*

sanctorum patrum nos in omnibus conseruantes et rerum
 omnium dispositione secundum eam, quam reddidimus, rati-
 onem ex Calcedonensis synodi iudicio declarata, cum satis
 apertissima luceat ueritate ex uerbis epistolae uiri uenerabilis
 Ibae rectissimo ac pio intellectu perspectis et ex gestis apud 5
 Photium et Eustathium habitis et ex ipsius Ibae episcopi
 praesentis a praesentibus intentione discussa patres nostros in
 Calchedona residentes iustissime orthodoxam eiusdem uiri
 uenerabilis Ibae episcopi pronuntiasse fidem et reprehensionem
 beati Cyrilli, quam humanitus per errorem intellegentiae 10
 283 euenisse cognouerant, congrua satisfactione purgatam: praesentis
 sententiae nostrae auctoritate statuimus atque decernimus cum
 in omnibus tum etiam in saepius memorata uenerabilis Ibae
 epistola intemeratum patrum in Calchedona residentium
 manere iudicium nec quemquam ad ordines et dignitates 15
 ecclesiasticas pertinentem hoc constituto nostro permittimus
 aliquando praesumere uel super eiusdem epistolae negotio uel
 aliis in Calchedonensi concilio consensu uicariorum sedis
 apostolicae iudicatis ordinatis definitis atque dispositis tamquam
 imperfectis atque reprehensibilibus siue per additamentum siue 20
 per diminutionem siue per immutationem uel quoquo modo ali-
 284 quid temerariae nouitatis inferre. pari ratione decernimus, ne
 quisquam epistolae beati Cyrilli, cui duodecim sunt subiecta capi-
 tula, uel ipsis capitulis aduersus Nestorii perfidiam promulgatis
 existimet derogandum, dum constet eundem Ibam uirum ue- 25
 nerabilem uel omnes Orientales episcopos post explanatum sibi
 eorundem capitulorum intellectum beati Cyrilli communicatores
 toto uitae eius tempore permansisse, abicientes ea et a nostri
 intellectus rectitudine repellentes, in quibus uel ex supra scripta
 epistola uiri uenerabilis Ibae episcopi uel ex omnibus, quae 30

2 dispositionem *Bar.* 3 calcedonensi *V*, *corr.* *o* declaratam *Bar.*
 6 eustachium *V* 13 tum *o*²: tuam *V* 14 epistolam *V*, *corr.* *o*²
 17 negotium *V*, *correxi* 18 concilium *V*, *corr.* *o*² 23 cap *V*
 25 cum *Bar.* uirum uenerabilem *scripsi*: uu *V*, *om.* *Bar.* 28 nostri
V: ueri *Bar.* 29 rectitudine *ex* rectitudinē *corr.* *V* 30 uiri uenera-
 bilis *scripsi*: uu *V*, unius *o*² *Bar.*

in sancta synodo Calchedonensi iudicata ordinata definita atque disposita sunt, ita quicquam aptatur, ut per auctoritatem eiusdem synodi aut peruersum dogma assertum esse Nestorii aut ipse dicatur Nestorius excusatus. et ne quis forsitan 285
 5 arbitretur ambiguum, quod praefatis legatis atque uicariis sedis apostolicae a beatissimo papa Leone tantum fidei causa et non etiam de depositorum incompetenter episcoporum fuerit reuocatione mandatum, et quasi superflue Ibae quoque Edessenae ciuitatis episcopi causam coram sanctis patribus
 10 aestimet. agitatam, nonerit beatissimum papam Leonem sanctae Calchedonensi synodo haec inter cetera scripsisse dicendo: quia uero non ignoramus per prauas aemulationes statum multarum ecclesiarum fuisse turbatum plurimosque episcopos, qui haeresem non reciperent,
 15 sedibus suis pulsos et in exilia deportatos atque in locum superstitem alios substitutos, his primitus uulneribus adhibenda est medicina iustitiae, ne quisquam careat propriis uel alter utatur alienis. et 286
 ne aliquis dubitet, utrum ea, quae de restitutione episcoporum gesta sunt in Calchedonensi synodo, ad beatissimi Leonis fuerint perducta notitiam et ab eodem confirmata, ipsam potius synodi relationem ad beatissimum Leonem prodecessorem nostrum directam congrua legere sollicitudine non omittat, cuius post alia in fine haec uerba sunt: omnem
 20 uobis gestorum uim insinuare curauimus ad consistentiam nostram et eorum, quae a nobis acta sunt, confirmationem et depositionem. post quorum notitiam 287
 idem beatissimus papa Leo ad piae memoriae Pulcheriam Augustam gratias referens de restitutis episcopis ita scribit:

12 Leonis ep. 93, 3 tom. I col. 1071 ed. Baller. 24 inter Leonis epp. 98 tom. I col. 1103 ed. Baller.

2 ut scripsi: aut V 3 Nestorii α^2 : nestorium V 8 reuocationē V, corr. α 9 episcopo V, corr. α^3 14 quia haeresim *edd. Leonis* 18 ul (pro ul) V 27 dispositionem *Ballerin. (ex codice Vatic. 1322)*; $\sigma\upsilon\gamma\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\delta\epsilon\iota\sigma\iota\upsilon$ tenor *Graecus* 28 pape V pulcheriam V

- clementia igitur uestra cognoscat omnem Romanam ecclesiam de uniuersis fidei uestrae operibus plurimum gratulari, siue quod legationem nostram pio per omnia inuistis affectu, et quod sacerdotes catholicos, qui ab ecclesiis suis iniusta fuerant eiectione 5
sententia, reduxistis. ecce et in eo, quod omnia gesta beatissimo papae Leoni directa sunt, rerum gestarum ad eum perducta notitia est et in recurrentium actione gratiarum
288 rerum gestarum confirmatio declaratur. non dubitamus igitur omnium fidelium sensibus patefactum, quae uicariis beati 10
papae Leonis loco eius synodo praesentibus ab eodem fuerit dispensandarum rerum forma mandata uel quales ad exequendum perceperint actiones uel quae ab illo generali concilio
praesidente ac consentiente per uicarios suos sedis apostolicae praesule fuerint constituta: quae neque minui neque 15
augeri neque perfringi neque posse fas est ab aliquo retractari.
- 289 Non licere autem uenerandae Calchedonensis synodi statuta conuelli uel quolibet colore seu titulo retractari prodecessorum
nostrorum pauca de innumeris prolata constituta nos edocent, ex 20
illius praecipue beati Leonis prodecessoris nostri epistolis, quo in uicariis suis summo praesule floruit sanctum Calchedonense
290 concilium. ait namque in epistola ad piaae memoriae Leonem Augustum ita: haec autem dei munera ita demum
nobis diuinitus conferuntur, si de his, quae sunt 25
praestita, non inueniamur ingrati et, tamquam nulla sint quae adepti sumus, contraria potius expectemus.
nam quae patefacta sunt quaerere, quae perfecta

24 Leonis ep. 162 tom. I col. 1339 ed. Baller.

5 ab V: de *edd. Leonis* 11 *fort. praesidentibus fuerint V, corr. ras. α* 18 *calchedonensi V, corr. Bar.* 19 *colere V, corr. o* 24 *quae iam sequuntur uerba ex Leonis epistulis excerpta, eadem ex parte ab Istriae episcopis contra damnationem trium capitulorum adlata repetit, qui eos refutare studet, Pelagius II papa in secunda epist. ad Eliam = Mansi IX 435* 25 *conferentur edd. Leonis* 27 *expetamus edd. Leonis* 28 *patefacte V, corr. o*

sunt retractare et quae sunt definita conuellere quid aliud est quam de adeptis gratias non referre et ad interdictae arboris cibum improbos appetitus mortiferae cupiditatis extendere? et post aliquanta ita: prae- 291
 5 noscat, inquit, igitur pietas tua, uenerabilis imperator hos, quos spondeo dirigendos, non ad confligendum <cum> hostibus fidei nec certandum contra ullos a sede apostolica profecturos, quia de rebus et apud Nicaeam et apud Calchedonam, sicut deo placuit, 292
 10 definitis nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia uel infirma sint, quae tanta per spiritum sanctum fixit auctoritas. nec non idem beatus prodecessor noster papa Leo ad praefatum uenerabilem Augustum in alia epistola: non sinas, ait, contra dexteræ omnipotentis 292
 15 triumphos rediuiuis exurgere motibus extincta certamina, praesertim cum id damnatis iamdudum haereticorum ausibus omnino non liceat et hic fructus piis laboribus debeatur, ut omnis ecclesiae plenitudo in suae unitatis soliditate secura permaneat nihilque 292
 20 prorsus de bene compositis retractetur, quia post legitimas et diuinitus inspiratas constitutiones uelle confligere non pacifici est animi sed rebellis, dicente apostolo 'uerbis enim contendere <ad> nihil utile est nisi ad subuersionem audientium'. nam si humanis 292
 25 persuasionibus semper disceptare sit liberum, numquam deesse poterunt, qui ueritati audeant resultare et de mundanae sapientiae loquacitate confidere. item 293

4 Leonis ep. 162 *ibid.* col. 1341   14 Leonis ep. 164 *ibid.* tom. I col. 1345   23 Timoth. II 2, 14

1 conuellere *edd. Leonis, Pelag.*: conuelli *V*   3 improuos *V*   4 prae- noscat . . 12 auctoritas *adfert etiam Facundus, Pro def. trium capp. V 5 (Migne LXVII 653 C)*   5 inquit *V*   7 cum *edd. Leonis, Fac.*: om. *V* nec ad cert. *edd. Leonis, Fac.*   ullos *edd. Leonis, Fac.*: illos *V* 14 *sqq. idem adfert Facundus ibid. II 6 (Migne 578 B)*   sinas . . exurgere *V Pelag.*: sinantur . . assurgere *edd. Leonis, Fac.*   21 constitutionis *V, corr. o*   23 ad *edd. Leonis, Fac., Pelag.*: om. *V*

post pauca: pie nobis et constanter utendum est, ne, dnm talinum disputatio admittitur, his, quae diuinitus definita sunt, auctoritas derogetur. item ex epistola papae Leonis ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum: ut autem haec exhortatio ad omnium fratrum possit 5
notitiam peruenire, diligentiae uestrae cura perspiciat, quia, quod saepe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quicquam de his, quae apud Calchedonam constituta sunt, conuellatur et, quae ex diuina sunt
294 294 294 inspiratione composita, ulla patiamini nouitate teme- 10
rari. sed et beatissimus prodecessor noster papa Simplicius ad Zenonem Augustum sic inter cetera dicit: neque aliquis dubius rationis et trepidus mentis expectet noui aliquid post Calchedonense concilium contra definiti-
ones ipsius retractari, quia per uniuersum mundum 15

1 Leonis ep. 164 ed. Ball. I 1347 (*qua sancti spiritus praecurrente doctrina pie nobis etc.*) 5 Ballerini (Leonis opp. I 1311 adn 7) censent hic a Uigilio per errorem Anatolium Constantinopolitanum substitutum esse pro Basilio Antiocheno (cf. Pelagii II ep. = Migne IX 437 sub fin.), ad quem IX Kal. Sept. a. 457 ita scripsit Leo (ep. 149 ed. Ball. I 1310): *obsecro dilectionem uestram, ut a Calchedonensis synodi definitionibus in nullo animos relaxetis et, quae ex diuina sunt inspiratione composita, nulla patiamini nouitate temerari et in fine eiusdem epistulae: ut autem haec adhortatio ad omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum possit notitiam peruenire, diligentiae uestrae cura prospiciat, quia, quod saepe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quicquam de his, quae apud Calchedonam sunt statuta, conuellatur.* neque uero id mihi persuaserunt fratres doctissimi, cum non solum siue neglegentiae siue inscitiae accusandus esset Uigilius sed etiam licentiae, qua uerba disparata coniunxisset in unum, immo cum plane eadem, quae ad Basilium, paucis post diebus Leo scripserit ad Euxitheum Thessalonicensem et a pari ad tres alios episcopos Orientales (ep. 150 ed. Ball.), haud ueri uidetur dissimile eum ultimis mensis Augusti diebus similia scripsisse etiam ad Anatolium huiusque epistulae non seruatae esse ea, quae Uigilius hic adfert. 12 sunt Simplicii ad Acacium, Thiel ep. 7 p. 192

4 antolium V 6 notitia V, corr. o perspiciat V Pelag.: prospiciat edd. Leonis, perficiat Bar. 10 nulla Ballerini

insolubili obseruatione retinetur, quod a sacerdotum
 uniuersitate est constitutum. item memoratus papa 295
 Simplicius Zenoni Augusto: nullus ad aures nestrae
 pietatis perniciosis mentibus pandatur accessus.
 5 nulla retractandi de ueteribus fiducia concedatur.
 sic haeresum denique machinamenta cunctarum eccle-
 siasticis prostrata decretis numquam sinuntur oppu-
 gnationis elisa reparare certamina. item praedictus 296
 beatissimus papa Simplicius ad praefatum Zenonem Augustum
 10 ita: Calchedonensis synodi constituta uel quae beatae
 memoriae prodecessor meus Leo apostolica eruditione
 perdocuit, intemerata uigere iubeatis: quia nec ullo
 modo retractari potest, quod illorum definitione
 sopitum est.

15 Constat ergo ex praefatis testimoniis patrum, quam tenere 297
 debeamus pro apostolicae sedis rectitudine et pro uniuersalis
 ecclesiae consideratione cautelam. cuius nos quoque cautelae
 iamdudum memores in ea, quam tunc dederamus ad Menam
 Constantinopolitanum episcopum epistolam (quam tamen prae-
 20 sentibus pluribus sacerdotibus et glorioso senatu Mena sanctae
 recordationis episcopo uestrae clementiae offerente et pietate
 uestra nobis cum eius consensu restituente receptam, quantum
 ad trium capitulorum causam pertinet, euacuauimus), nulla 298
 25 tenus a loci nostri atque propositi circumspectione cessantes
 competentem Calchedonensis synodi reuerentiam curauimus
 omnimodis exhibere, sicut series eiusdem testatur epistolae,
 cuius ad probandam cautelam nostram subiecimus pauca de
 plurimis, quibus diligenter inspectis, qualiter apud nos sancta

3 Simplicii ep. 56 supra p. 128, 8 sqq. 15 sqq. 10 Simplicii
 ep. 60 supra p. 138, 6 sqq.

5 ueterimus *V*, *correxi ex Simplicio*: ueterrimis *o Bar*. 7 oppugnatio-
 nibus *V*, *correxi ex Simplicio* 11 apostolice traditione *V*, *correxi ex*
Simplicio: apostolica traditione *o* 13 definitione *ex* definitiones *V*
 18 eā *V*, *corr. ras. α* 20 menas *V*, *corr. o*² 23 pertinet!!!!!! *α*: per-
 tinet et *V* 25 calchedonensi synodi *V*, *corr. o*: calchedonensi synodo
man. post α 28 diligenter *V*, *corr. α*

Calchedonensis synodus inniolata permanserit atque permaneat,
 euidenter ostenditur. siquidem de eadem synodo ita nos in
 ipsa epistola nostra certum est inter cetera posuisse dicentes:
 299 cum apud nos manifesta ratione perclareat, quicum-
 que in contumeliam antefatae synodi aliquid temptat 5
 agere, sibi potius nociturum. item post alia: sed si
 euidenter nobis fuisset ostensum in ipsis gestis
 potius contineri, nullus auderet tantae praesumpti-
 onis auctor existere, ut aliquid, quod in illud sanctis-
 simum iudicium perductum est, uelut dubium iudi- 10
 caret, cum credendum sit illos tunc praesentes a
 praesenti rerum memoria diligentius etiam praeter
 scriptum aliqua requirere et definire certius potuisse,
 quod nobis nunc post tanta tempora uelut ignota
 causa uidetur ambiguum; cum et hoc deferatur 15
 reuerentiae synodorum, ut et quae minus intelleguntur,
 300 eorum cedatur auctoritati. item post alia: saluis
 omnibus atque in sua perpetua firmitate durantibus,
 quae in Nicaeno, Constantinopolitano, Epheseno
 primo atque Calchedonensi uenerandis constat concili- 20
 liis definita et decessorum nostraque auctoritate
 firmata. et cunctis, qui in memoratis sanctis conciliis
 addicti sunt, sine dubitatione damnatis et his nihilo-
 minus absolutis. de quorum ab isdem synodis
 301 absolute decretum est. item post alia: anathematis 25
 sententiae eum quoque subdentes, <qui>, quisquis ille,

4 quae sequuntur quinque Uigilii fragmenta, esse eiusdem papae
 Iudicati quod dicitur die 11 April. a. 548 emissi uidit Hefele, Concilien-
 geschichte II² 822 sqq.

1 calchedonensi *V*, corr. *o* atque bis *V* 5 contumelia maue-
 facte *V*, corr. *o*² 7 fuisse *V*, corr. *o*² 8 nullius *V*, corr. *o*²
 10 productum *o* iudicare *V*, corr. *Bar*. 16 <in his> quae *Bar*.
 19 nicæna constantinopolitana ephesena prima *V*, corr. *Bar*. 23 abdi-
 cati *o*² *Bar*. 24 hisdem *V* 26 <qui> quisquis ille *Hartel*: quisquis
 ille *V*, qui quaeuis *Bar*.

contra praedictam synodum Calchedonensem uel
 praesentia uel quaelibet in hac causa siue a nobis
 siue a quibuscumque gesta scriptaue inueniuntur,
 pro aliqua susceperit firmitate, et sancta Calchedo-
 5 nensis synodus, cuius magna et inconcussa est
 firmitas, perpetua et ueneranda, sicut Nicaena Con-
 stantinopolitana atque Ephesena prima habent, suam
 teneat firmitatem. item post alia: anathematizamus et 302
 eum quoque, quicumque sanctam Nicaenam Constan-
 10 tinopolitanam Ephesenam primam et Calchedonensem
 sanctissimas synodos in una et immaculata fide
 apostolis consonantes et ab apostolicae sedis praesu-
 libus roboratas non et fideliter sequitur et aequaliter
 ueneratur uel qui ea, quae in ipsis sanctis conciliis,
 15 quae praefati sumus, gesta sunt, uult aut quasi praue
 dicta corrigere aut uelut imperfecta supplere. ecce, 303
 uenerabilis imperator, luce clarius demonstratur hanc nos
 habuisse semper in sanctarum quattuor synodorum reuerentia
 uoluntatem, ut quaecumque a sanctis patribus in isdem
 20 consedentibus definita uel statuta siue indicata sunt, intemerata
 permaneant. manentibus ergo omnibus, quae de epistola Ibae 304
 personaue eius in sanctorum patrum et sedis apostolicae
 uiciorum interlocutionibus continentur, illud nobis omnibus-
 que catholicis aequali uoluntate sufficiat, quod illic sibi
 25 sancta synodus sufficere posse clamauit dicendo: Nestorium
 et eius dogmata modo anathematizet, quo anathemate
 nefandissimorum Nestorii et Eutythis ab Iba episcopo totiens
 iterato totius satisfactum est synodi uoluntati.

His igitur a nobis cum omni undique cautela atque diligen- 305.
 30 tia propter seruandam inuiolabilem reuerentiam supra dictarum

25 cf. supra p. 302, 1 sq.

2 praesenti *Bar.* 5 synodum *V*, *corr.* o² 8 teneant *V* 9 eu *V*,
corr. o 11 synodus *V*, *corr.* o 16 uelud *V* suplere *V* 19 his-
 dem *V* 22 eius *Bar.*: et eius *V* 27 ibe *V*, *corr.* o 30 reuerentia *V*,
corr. o

- synodorum et earundem uenerabilia constituta dispositis memores scriptum esse terminos patrum nostrorum nos transcendere non debere statuimus atque decernimus nulli ad ordines et dignitates ecclesiasticas pertinenti licere quicquam contrarium his, quae praesenti asseruimus uel statuimus 5 constituto de saepe dictis tribus censere capitulis aut conscribere uel proferre aut componere uel docere aut aliquam
- 306 post praesentem definitionem mouere ulterius quaestionem. si quid uero de eisdem tribus capitulis contra haec, quae hic asseruimus uel statuimus, nomine cuiuscumque ad ordines et dignitates ecclesiasticas pertinentis factum dictum atque conscriptum est uel fuerit et a quolibet ubicumque repertum, hoc modis omnibus ex auctoritate sedis apostolicae, cui per dei gratiam praesidemus, effetamus. EMENDAUL.
- 307 ET SUSSCRIPTIO: Iuuante deo et per ipsius gratiam Uigilius 15 episcopus sanctae ecclesiae catholicae urbis Romae huic constituto nostro subscripsi.
- 308 ET SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM:
 Iohannes episcopus ecclesiae Marsorum huic constituto consentiens susscripsi. 20
 Zachaeus episcopus ecclesiae Scyllacenae huic constituto consentiens suscripsi.
 Pastor misericordia dei episcopus ecclesiae Iconiensis metropolis huic constituto consentiens suscripsi.
- 309 Uincentius episcopus Claudiopolis metropoleos huic consti- 25 tuto consentiens suscripsi.
 Zachaeus episcopus rogatus a fratre Valentino episcopo ecclesiae Siluae Candidae ipso praesente et consentiente et mihi dictante huic constituto pro ipso suscripsi.
 Iulianus humilis episcopus ecclesiae Cingulanae huic consti- 30 tuto consentiens subscripsi.

2 Prou. 22, 28

8 alterius *V*, *corr.* *Bar.* 12 reppertum *V* 14 refutamus *o*² *Bar.*
 14 sq. *EM* + *EN.* + *DAV*^P*I* ET SUSSCRIPTIO a. *ω* *V* 15 uuante *V*, *corr.* *o*
 18 subscriptionem *V*, *corr.* *o*²

Paulus humilis gratia dei episcopus ecclesiae Ulpianensis 310
huic constituto, quod beatissimus papa Uigilius in causa
trium capitulorum protulit, ad omnia supra scripta consentiens
subscripsi.

5 Proiectus episcopus Naisitanae ciuitatis huic constituto
consentiens suscripsi.

Sabinianus gratia dei episcopus Zapparenae ciuitatis huic
constituto, quod beatissimus papa Uigilius in causa trium capi-
tulum protulit, ad omnia supra scripta consentiens suscripsi.

10 Primasius gratia dei episcopus ciuitatis Hadrumetinae, quae 311
etiam Iustinianopolis dicitur concilii Byzaceni, huic constituto,
quod beatissimus papa Uigilius in causa trium capitulum
protulit, consentiens suscripsi.

Stephanus episcopus ecclesiae Ariminensis huic constituto
15 consentiens suscripsi.

Paschasius episcopus ecclesiae Altinae huic constituto con-
sentiens suscripsi.

Alexander episcopus ecclesiae Meletensis huic constituto 312
consentiens suscripsi.

20 Lucianus episcopus ecclesiae Meletensis huic constituto
consentiens suscripsi.

Redemptus episcopus ecclesiae Nomentanae huic <consti-
tuto> consentiens suscripsi.

Uenantius episcopus ecclesiae Lippiensis huic constituto
25 consentiens suscripsi.

1 gra V 2 sq. causa trium a³: causarium V 5 Naisitanae ciuitatis]
in *Moesia sitae, quod moneo contra Hefele, Conciliengeschichte II*² 880
7 Sabianus V. correxi ex *Concilii quinti collatione secunda* 8 causa
trium Bar.: causarium V 10 quae o: qui V 12 causarium V
16 altinae V: Aletrinus episcopus dicitur Paschasius in *Uigilii epistula,*
qua damnauit Theodorum = Mansi IX 60; utrum uerum sit, uix dici
potest, cum nullo alio loco eius fieri mentio uideatur 18 et 20: e duobus
episcopis, qui hic Meletenses dicuntur, *Hefele l. c. unum fuisse uult Melitae*
insulae, alterum Melitenae ciuitatis in Armenia sitae. sed nescio an
librarii oculis aberrantibus altero loco nomen illud falso positum sit
22 Redemptus V constituto add. Bar. 24 Benantius V Liparensis
in marg. coniecit Bar. (an Lipeniensis Moesiae?)

313 Quoduultdeus episcopus ecclesiae Numanae huic constituto consentiens suscripsi.

Theophanius archidiaconus sanctae ecclesiae Romanae huic constituto consentiens suscripsi.

Pelagius miserante deo diaconus sanctae ecclesiae Romanae huic constituto consentiens suscripsi.

Petrus miserante deo sanctae ecclesiae Romanae diaconus huic constituto consentiens suscripsi.

314 Dat. prid. Iduum Maiarum imperante domno nostro Iustiniano perpetuo Augusto anno XXVII post cons. Basilii u. c. anno XII in Constantinopolitana ciuitate.

(84.)

GLORIOSISSIMO ET CLEMENTISSIMO FILIO IUSTINIANO AUGUSTO IOHANNES EPISCOPUS. Inter claras sapientiae mansuetudinis uestrae laudes, Christianissime principum, puriore luce tamquam aliquod sidus inradiat, quod amore fidei, quod caritatis studio, docti ecclesiasticis disciplinis, Romanae sedi reuerentiam conseruatis et ei cuncta subicitis et ad eius deducitis uni-

1 Quoduultdeus V 9 DAT RĪD (corr. α) V 10 consulib, Basilium uu V 11 Constantinopolitana ciuitate] sic V sed ana et ciuitate per eompendia pictis

84. Dat. die 25 Mart. a. 534. Extat epistula etiam in Codice Iustiniano I 1, 8, cuius lectiones adferam adpositis litteris Cod. (Cod¹ = lectio eorum eodiem quos inprimis Kruegerus adhibuit, Cod.² = scriptura deteriorum, quibus usi sunt qui ante eum Codicem ediderunt, aut omnium aut certe aliquorum. ex Codice Iustiniani aliquo deterioris notae codice epistolam collectioni suae inseruit Anselmus Lucensis (I 91); contuli A¹ = Uatic. lat. 1364 saec. XI et A² = Barber. XI 178 saec. XII ineuntis, quorum consensum neglectis fere propriis utriusque mendis significabo littera A. item haud exigua epistolae partem in collectionem suam transsumpsit Deusdedit (plurima ex §§ 1—5 = I 239, p. 167 ed. Martinucci; §§ 19—21 = I 238, ibid. p. 166) usus ut uidetur Codice Iustiniani libro aliquo notae melioris. Edd. epistolam Car. I² 574 et Collect. Coneil. 13 Gloriosissimo . . filio om. A 14 episcopus VA: episcopus urbis Romae Cod. Deusdedit sap. ac mansuetudinis A¹Cod.² 16 sydus (synodus A¹) aliquod trsp. A caritati V 17 sedi V: sedis Cod. A Deusdedit

tatem, ad cuius auctorem, hoc est apostolorum primum, domino loquente praeceptum est: pasce oues meas. quam esse uere omnium ecclesiarum caput et patrum regulae et principum statuta declarant et pietatis uestrae reuerentissimi
 5 testantur adfatus. patet igitur in uobis impletum fore, quod 2
 scripturae loquuntur: per me reges regnant et potentes scribunt iustitiam. nihil est enim, quod lumine clariore praefulgeat, quam recta fides in principe; nihil est, quod ita nequeat occasui subiacere quam uera religio. nam cum
 10 auctorem uitae uel luminis utraque respiciant, recte et tenebras respuunt et nesciunt subiacere defectui. quam ob rem, glori- 3
 osissime principum, uotis omnibus exorabitur diuina potentia, ut pietatem uestram in hoc ardore fidei, in hac deuotione mentis, in hoc integrae religionis studio sine defectu sui in
 15 tempora longiora conseruet: hoc enim et sanctis credimus ecclesiis expedire. scriptum est enim: labiis regit rex, et iterum: cor regis in manu dei et, ubi uoluerit, inclinabit illud. hoc est enim, quod uestrum firmat imperium, 4
 hoc, quod uestra regna conseruat. nam pax ecclesiae, religionis
 20 unitas auctorem facti in sublime prouectum grata sibi tranquillitate custodit. neque enim parua ei uicissitudo a potentia 5
 diuina tribuitur, per quem nullis rugis ecclesia diuisa secer- nitur, nullis insertis maculis uariatur. scriptum est enim, quia, cum rex iustus sederit supra sedem, non aduersabitur
 25 ei quicquam malignum. proinde serenitatis uestrae apices 6
 per Hypatium atque Demetrium sanctissimos uiros fratres et coepiscopos meos reuerentia consueta suscepimus: quorum etiam relatione comperimus, quod fidelibus populis proposuis-

2 Ioh. 21, 17   6 Prou. 8, 15 sq.   16 Prou. 16, 10   17 Prou. 21, 1   24 Prou. 20, 8

3 uere *Cod. A Deusdedit*: uerq̄ *V* omnium uere ecclesiarum *trsp. Cod. 1 Deusdedit*, omnium ecll. uere *A Cod. 2*   6 locuntur *A*   7 enim est *trsp. A Cod. 2*   14 defectui *V*   17 inclinauit *V*   19 conseruet *A*
 25 ei *V Deusdedit*: sibi *A Cod.*   26 ypatium *V*   28 proposuisses *A 2*,
 proposuistis *A 1 Cod. 2*

setis edictum amore fidei pro submouenda haereticorum intentione secundum apostolicam doctrinam fratrum et coepiscoporum nostrorum interueniente consensu. quod quia apostolicae doctrinae conuenit, nostra auctoritate confirmamus. textus autem epistolae talis est:

- 7 VICTOR IUSTINIANUS PIUS FELIX INCLITUS TRIUMPHATOR SEMPER
 AUGUSTUS IOHANNI SANCTISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE URBIS ROMAE
 ET PATRIARCHAE. Reddentes honorem apostolicae sedi et uestrae
 sanctitati, quod semper nobis in uoto fuit et est, et ut decet
 patrem honorantes uestram beatitudinem omnia, quae <ad> eccle- 10
 siarum statum pertinent, festinamus ad notitiam deferre uestrae
 sanctitatis, quoniam semper magnum nobis fuit studium unitatem
 uestrae apostolicae sedis et statum sanctarum dei ecclesiarum
 custodiri, qui hactenus optinet et incommote permanet nulla inter- 15
 cedente contrarietate, ideoque omnes sacerdotes uniuersi orientalis
 tractus et subicere et unire sedi uestrae sanctitatis properauimus.
 8 et in praesenti ergo quae hic commota sunt, quamuis manifesta
 et indubitata sint et secundum apostolicae uestrae sedis doctrinam
 ab omnibus semper sacerdotibus firme custodita et praedicata,
 necessarium duximus, ut ad notitiam uestrae sanctitatis perueniant. 20
 nec enim patimur quicquam, quod ad ecclesiarum statum pertinet,
 quamuis manifestum et indubitatum sit, quod mouetur, ut non
 etiam uestrae innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanc-
 tarum ecclesiarum. per omnia enim, ut dictum est, properamus
 9 honorem et auctoritatem crescere uestrae sedis. manifestum igitur 25
 facimus uestrae sanctitati, quod pauci quidam infideles et alieni

1 sedictum *V* 6 *Iustiniani ad Iohannem epistula data die 6. Jun. a. 533 etiam legitur epistulae 91 inserta, ubi quae occurrunt lectionum discrepantiae, significabo hic littera V^b 7 Iohⁱ V 9 uoto ex uolo corr. V in uotum nobis *trsp.* A¹, in uobis uotum A² et ut V^bACod.²: ut et V, ut Cod.¹ *Deusdedit* 10 ad V^bACod.: *om.* V 11 pertinent ACod.: pertinet VV^b deferre V 14 custodire Cod.² *Deusdedit et ex custodiri A¹.* nulla V^bACod.: et nulla V 15 contrarietate V 17 quae hic VV^b: quia haec A, cui haec *Codicis Iustin. cod. C(asinas) a Kruegero adhibitus, quae eiusdem codex R (Berolin. 273) et Cod.², haec quae Deusdedit* 19 ab *om.* A 21 quicquam quod VV^bCod.¹ *Deusdedit*: quicquid ACod.² 26 quidam Cod. (*cf. p. 324, 26 sq. a quibusdam paucis et Cod. Iustin. I 1 l. 7 § 4, ubi eadem fere uerba imperator dirigit ad Epiphanium episcopum Constantinopolitanum, ὁλίγοι τινὲς ἄπιστοι*): quidem VV^bA et *Codicis Iustin. codex R**

sanctae dei catholicae atque apostolicae ecclesiae contradicere Iudaice ausi sunt aduersus ea, quae ab omnibus sacerdotibus secundum uestram doctrinam recte tenentur et glorificantur atque praedicantur, <denegantes> dominum nostrum Iesum Christum, unigenitum 10
 5 filium dei et deum nostrum, incarnatum ex sancto spiritu et sancta atque gloriosa uirgine et dei genitrice Maria, hominem factum atque crucifixum, unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis, coadorandum et conglorificandum patri et spiritui sancto, consubstantiali patri secundum diuinitatem et consubstantiali nobis
 10 eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum impassibilem deitate. recusantes enim dominum <nostrum> 11
 Iesum Christum unigenitum filium dei et deum nostrum fateri unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis uidentur Nestorii malam sequentes doctrinam, secundum gratiam dicentes eum filium
 15 dei et alium dicentes deum uerbum et alium Christum. omnes 12
 uero sacerdotes sanctae catholicae atque apostolicae ecclesiae et reuerentissimi archimandritae sacrorum monasteriorum sequentes sanctitatem uestram et custodientes statum et unitatem sanctarum dei ecclesiarum, quam habent ad apostolicam uestrae sanctitatis
 20 sedem, nihil penitus inmutantes de ecclesiastico statu, qui hactenus optinuit atque optinet, uno consensu confitentur et glorificant <praedicantes> dominum nostrum Iesum Christum, unigenitum 13
 filium et uerbum dei et deum nostrum ante saecula et sine tempore de patre natum, in ultimis diebus descendisse de caelis et
 25 incarnatum ex spiritu sancto et sancta atque gloriosa uirgine dei genitrice Maria natum et hominem factum et crucifixum unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis, coadorandum et conglorificandum patri et sancto spiritui. nec enim alium deum 14
 uerbum et alium Christum cognoscimus sed unum atque eundem
 30 ipsum <consubstantiali patri secundum diuinitatem et> consubstantiali nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem

1 dei *V^bACod.*: sedi *V* iudaice <atque apostatice> *ACod.*² 2 ausi
V^bACod.: uisi *V* 3 tenerentur *V* praedicantur. et post pauca:
 omnes ergo sacerdotes (*p. 324, 22*) *omissis intermediis A* 4 denegantes *V^bCod.*: *om. V* 5 filiu *V* deum *V^bCod.*¹ (θεῶν ⁱ lex gemina
Cod. 1, 1 l. 7 § 4): dominum *V* 7 consubstan||stantiales *V* 8 pari
 et spiritu *V* 11 nostrum *V^bCod.*: *om. V* 12 unigeni|genitum *V*
 deum *V^b* (θεῶν *lex gemina Cod. I 1 l. 7 § 4*): dominum *V* et omnes
fere libri Cod. 22 praedicantes *V^bCod.*: *om. V* 25 spu *V* uirgine *V^b*:
 uirgine et *Cod.* 28 pari *V* 29 atque eundemque *V* 30 consubstan-
 tialem patri secundum diuinitatem et *V^bCod.*: *om. V*

carne, eundem ipsum impassibilem deitate. ut enim est in diuinitate perfectus, ita idem ipse et in humanitate perfectus est: in una enim subsistentia unitatem suscipimus et confitemur, quod
 15 dicunt Graeci τὴν καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν ὁμολογοῦμεν. et quoniam unigenitus filius <et> uerbum dei ante saecula et sine tempore 5
 de patre natus, idem ipse et in ultimis diebus descendens de caelis, incarnatus ex sancto spiritu et sancta atque gloriosa uirgine et dei genitrice Maria et homo factus dominus noster Iesus
 Christus proprie et uere deus est, ideo et sanctam atque gloriosam uirginem Mariam proprie et uere dei matrem dicimus: non quia 10
 deus uerbum principium ex ipsa sumpserit sed quod in ultimis diebus descendit de caelis et ex ipsa incarnatus et homo factus
 16 natus est. quem confitemur et credimus, sicut dictum est, consubstantialiam esse patri secundum deitatem et consubstantialiam nobis eundem ipsum secundum humanitatem eiusdem miracula et 15
 17 passiones, quas sponte carne sustinuit, cognoscentes. suscipimus autem sancta quattuor concilia, id est trecentorum decem et octo sanctorum patrum, qui in Nicaea congregati sunt, et centum quinquaginta sanctorum <patrum>, qui in hac regia urbe conuenerunt, et sanctorum patrum, qui in Epheso primo congregati 20
 sunt, et sanctorum patrum, qui in Calchedona conuenerunt, sicut
 18 uestra apostolica sedes docet atque praedicat. omnes ergo sacerdotes sequentes doctrinam apostolicae uestrae sedis ita credunt et confitentur <et> praedicant. unde properauimus haec ad notitiam
 deferre uestrae sanctitatis per Hypatium et Demetrium beatissimos 25
 episcopos, ut nec uestram sanctitatem lateat, quae a quibusdam paucis monachis male et Iudaice secundum Nestorii perfidiam
 19 denegata sunt. petimus ergo uestrum paternum adfectum, ut uestris ad nos destinatis litteris et ad sanctissimum episcopum huius
 almae urbis et patriarcham uestrum fratrem, quoniam et ipse per 30
 eosdem scripsit ad uestram sanctitatem festinans in omnibus consequi sedem apostolicam beatitudinis uestrae, manifestum nobis

3 suscepimus V   tinchati postasin eno sin omologum V   5 et
 V^bCod.: om. V   6 ultimos V   7 sancto spiritu V^bCod.: spiritu
 sancto V   9 est V^bCod.: et V   et pro atque (errore?) Kruegeri Codicis
 editio   10 matrem] genitricem V^b   18 nicena V   19 patrum V^bCod.:
 om. V   21 Chalcedone edd. Codicis   22 inde ab omnes incipit rursus A
 24 confitentur et praedicant V^bCod.: confitentur praedicant V, con-
 fitentur et dicunt A², confidenter dicunt A¹   hoc ACod.²   25 uestrae
 deferre trsp. A   ipatium V   29 destinetis litteras ACod.²   30 et
 (ante patriarch.) supra linea V   31 consequi VV^b: sequi ACod. Deusdedit

faciatis, quod omnes, qui praedicta recte confitentur, suscipit
 uestra sanctitas et eorum, qui Iudaice ausi sunt rectam denegare
 fidem, condemnat perfidiam. plus enim ita <et> circa uos omnium 20
 amor et uestrae sedis crescit auctoritas et, quae ad uos <est>,
 5 unitas sanctarum ecclesiarum inturbata seruabitur, quando per uos
 didicerint omnes beatissimi episcopi horum, quae ad uos relata
 sunt, sinceram uestrae sanctitatis doctrinam. petimus autem uestram
 beatitudinem orare pro nobis et dei nobis acquirere prouidentiam.
 ET ALIA MANU: Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac 21
 10 religiosissime pater. Dat. VIII. Id. Iun. Constantino<poli domino>
 Iustiniano perpetuo Augusto III consule.

Liquet igitur, gloriosissime imperator, ut lectionis tenor 22
 et legatorum uestrorum relatio patefecit, uos apostolicis
 eruditionibus studere, cum religionis catholicae fidei ea
 15 sapitis, ea scribitis, ea populis fidelibus publicastis, quae,
 sicut diximus, et sedes apostolica docet et patrum ueneranda
 decreuit auctoritas et nos confirmauimus in omnibus. oportu-
 num <est> ergo uoce clamare prophetica: iucundetur
 caelum desuper, effundant montes iucunditatem
 20 et colles laetitia laetabuntur. haec igitur in tabulis 23
 cordis fideles scribere, haec ut pupillas oculorum conuenit
 obseruare. neque enim quisquam est, in quo Christi caritas
 feruet, qui tam rectae, tam uerae confessionis uestrae fidei

18 cf. Esai. 45, 8; 44, 23; 55, 12; Psalm. 95, 11; 97, 8

3 et *V₆A¹Cod. Deusdedit: om. VA²* 4 est *V_bACod. Deusdedit:*
om. V 5 inturbatas serbabitur *V* qndo *V* 6 horum *VV_b*: eorum
ACod. 7 scitatis *V* uram *V* 8 prouidentia *V* 9 et alia manu *V*:
 exemplar subscriptionis *V_b*, et subscriptio *A Deusdedit*, et (uel item et
 uel et haec) subscriptio *Cod* serbet *V* 10 Dat. . . consule *om. A*
Deusdedit CONSTANTINO *V* (om. domino) 11 III *V_bCod.*: IN *V* 13 et
ACod.: ut *V* patefacit *A* 14 religionis . . fidei *V*: religionibus . .
 fidei *A²*, de religionibus . . fidei *A¹*, de religionis . . fidei *Cod.²*, de reli-
 gionis . . fide *Cod.¹* 15 scribitis *V*: scripsistis *ACod.* populis *VCod.¹*:
 protulistis *ACod.²* 16 sedis *V* sedis apostolicae doctrina et *ACod.²*
 ueneranda *om. A* 18 est *ACod.*: *om. V* iucundetur *VCod.¹*: tibi
 abundet (habundetur *A¹*) *ACod.²* 21 fidelis *A* et pars *codd. Cod.*
 pupillas *A¹Cod.*: pupilla *V*, pupillam *A²* 22 obserbare *V*, obseruari *A*

refragator existat, cum impietatem euidenter Nestorii et Eutyichis uel omnium haereticorum damnantes unam ueram catholicam fidem domini et dei nostri saluatoris Iesu Christi magisterio institutam et prophetis apostolicisque praedicationibus ubique diffusam et sanctorum per totum orbem 5 confessionibus roboratam patrum atque doctorum sententiis adunatam et nostrae doctrinae consentaneam inconcusse atque inuiolabiliter deuota deo et pia mente seruatis. soli etenim uestris professionibus aduersantur, de quibus diuina scriptura 24 loquitur dicens: posuerunt mendacium spem suam et 10 mendacio operiri sperauerunt, et iterum, qui secundum prophetam dicunt domino: recede a nobis, uias tuas scire nolumus, proter quod Salomon dicit: semitas propriae culturae errauerunt, colligunt autem 25 manibus infructuosa. haec <est> igitur uestra uera fides, 15 haec certa religio, hoc beatae recordationis, ut diximus, patres omnes praesulesque Romanae ecclesiae, quos in omnibus sequimur, hoc sedes apostolica praedicauit hactenus et inconuulse custodiuit: huic confessioni, huic fidei quisquis contradictor extiterit, alienum a sancta communione, alienum se 20 ipse ab ecclesia iudicauit esse catholica. nos enim in Romana Cyrum cum sequacibus suis inuenimus ciuitate, qui de Acoemetensi monasterio fuit: apostolicis suasionibus ad rectam fidem et uelut oues, quae perierant errantes, ad ouile contendimus reuocare dominicum, ut agnoscerent secundum 25 prophetam linguae balbutientes loqui, quae ad pacem sunt.

10 Esai. 28, 15 12 Iob 21, 14 13 cf. Sap. 15, 4 26 Esai. 32, 4

1 impietatem *ACod.*: impietas *V* et eutyches uel *V*, et eutyichis uel *Codicis cod. Casinas*: eutyichisque uel *A et Codicis cod. Montispessul.*, eutyichisque et *alii Codicis libri* 4 institutam prophetisque praedicationibus *A* 8 etenim *ACod.*: te enim *V* 13 quod *V et omnes fere libri Cod.*: quos *Codicis cod. Casinas* semita *A* 15 infructuosam *V* est *ACod.*: *om. V* 17 ecclesiae *VCod.*: sedis *A* 18 hoc *ACod.*: hec *V* sedis *V* 20 a sancta *VCod.*¹ sane a *ACod.*² 21 in *ACod.*: et *V* 22 ciuitatem *V* 23 aquimetensi *V*, acimitensi *A*², acimintensi *A*¹ post fuit *add.* quos *ACod.* (xai *Basilica*) 24 et *om. A*

<ad> non credentes autem per nos primus apostolorum Esaiæ 27
 prophetæ uerba dicit: pergite in lumine ignis uestr
 et flammæ, quam accendistis, sed obduratum est cor
 eorum, ut scriptum est, ut non intellegerent, et pastoris uocem
 5 oues, quæ meæ non erant, audire minime uoluerunt. in quibus
 seruantes ea, quæ ab ipsorum sunt statuta pontifice, eos
 minime in nostra communione recepimus et ab omni ecclesia
 catholica esse iussimus alienos, nisi errore damnato doctrinam
 nostram quantocius sequi habita regulari professione signa-
 10 uerint. æquum quippe est, ut, qui nostris minime oboedien-
 tiam commodant statutis, ecclesiis habeantur extorres. sed 28
 quia gremium suum numquam redeuntibus claudit ecclesia,
 obsecro clementiam uestram, ut, si proprio errore deposito et
 praua institutione depulsa ad unitatem ecclesiae reuerti uoluerint,
 15 in nostra communione receptis indignationis uestræ remoue-
 atis aculeos et nobis intercedentibus benigni animi gratiam
 condonate. deum autem et saluatorem nostrum Iesum Christum 29
 exoramus, quatenus longæuis et pacificis uos dignetur custo-
 dire temporibus in hac uera religione et unitate et ueneratione
 20 apostolicæ sedis, cuius principatum ut Christianissimi et pii
 conseruatis in omnibus. præterea, serenissime principum,
 laudamus legatorum uestrorum personas, Hypatii et Demetrii
 fratrum et coepiscoporum nostrorum. quos clementiæ uestræ
 gratos fore ipsa manifestauit electio: nam tantæ causæ
 25 pondus non nisi perfectis in Christo potuissetis iniungere,

2 Esai. 50, 11 4 cf. Marc. 4, 12; Ioh. 10, 26 sq.

1 ad non credentes *A*¹*Cod.*² (ad non *om.* *A*²): non credentes *V*, non
 credentibus *Cod.*¹ 2 pergite *V* in lumine *V**Cod.*²: lumine *A*, lumine
aut lumini *Cod.*¹ 3 flammæ quam *A**Cod.*: flamine quem *V* obdu-
 ratum *A**Cod.*: obturatum *V* 5 uoluerunt *Cod.*¹: uoluerant *V*, ualuerunt
*A**Cod.*² 11 commendant *A* 12 ñ quam *V* 14 institutione *V*:
 intentione *A**Cod.* 15 receptis *Cod.*¹: recepti *V**A**Cod.*² mo-
 ueatis *V* 17 condonetis *Cod.*² 22 ypatii *V* 23 nostrorum *om.* *A*
 25 potuissetis iniungere *V*, potuissetis iniungi *Codicis cod. Casinas*
 (*unde* potuisset iis iniungi *Mommson*), potuisset iniungi *A et reliqui*
libri Cod.

tantae uero pietatis, tantae reuerentiae plenos affatus nisi per
 31 amantes minime dignaremi destinare. ET ALIA MANU: Gratia
 domini nostri Iesu Christi et caritas dei patris et communi-
 catio spiritus sancti sit semper uobiscum, amen, piissime fili.
 Dat. VIII. Kal. April.

5

(85.)

DOMNO BEATISSIMO ET HONORABILI SANCTO FRATRI ET CON-
 SACERDOTI IOHANNI REPARATUS FLORENTINIANUS DATIANUS ET
 CETERI DUCENTI DECEM ET SEPTEM EPISCOPI QUI IN UNIERSIS
 CONCILIIIS APUD IUSTINIANAM KARTAGINEM FUIVIMUS. Optimam 10
 consuetudinem praeteriti temporis, quam uiolenta captiuitas
 per annos centum dolentibus cunctis abstulerat, iterum seruare
 cupientes ad uniuersalem totius Africae synodum fidei deuo-
 tione conuenimus in illa Iustinianae Kartaginis basilica
 congregationis nostrae primitias domino consecrantes, unde 15
 nostros patres tyrannus Huniricus expulerat. haec basilica
 Fausti apud nos dicitur, multis martyrum corporibus insignita,
 quorum deus exaudiuit orationes, ut daret huius rei fiduciam
 2 sacerdotibus. ibi igitur quantum singuli lacrimantibus gaudiis
 flere potuerint, cogitandum potius beatitudini uestrae dimit- 20
 timus; in omnibus enim laetitiae spiritalis unns fuit adfectus:
 agere gratias omnipotenti deo, cuius gratia peccatoribus sine
 meritis operum datur, et antidotum fidei salutaris nuper
 3 reconciliatis haereticis propinare. definitionibus autem Nicaeni

1 affatus *Cod.*: affatos *V*, affectus *A* 2 et alia manu *V*: *om. ACod.*
 3 patris *om. A* 4 amen *VA et omnes fere libri Cod.*: *om. Codicis*
cod. Montispezz. et Basilica 4 post fili *exhibent* Item subscriptio: omni-
 potens deus regnum et salutem uestram (regnum uestrum *A*) perpetua pro-
 tectione custodiat gloriosissime et clementissime fili (et clem. fili *om. A*)
 imperator Auguste *ACod.* 5 Dat. VIII k̄l Ap̄l *V*: D. VIII k. April.
 Roma dn. Iustiniano pp. A. IIII et Paulino iuniore uc. cons. *Cod.*, *om. A*

85. *Dat. a. 535 mense fere Maio. Edd. Car. I² 581; Bar. ad*
a. 535, 22; Collect. Concil. 7 consacerdotii *V*, *corr. o²* 10 iusti-
 nianam *ex iustinianum V* 14 kartaginensis *V*, *corr. Labb. in margine*
 17 insignita *V*, *corr. o²* 24 propinare *scripsi cf. ep. 97 § 56: oppi-*
nare V, *obtinetur o²*

concilii publica lectione transcursis inter alia, de quibus nasci
 debuit disputatio, requiri iam coeperat, quomodo Arrianorum
 sacerdotes ad catholicam fidem suscipi oporteat, utrumne in
 suis honoribus an in laica communiōe: sic omnibus nobis
 5 unanimiter subito placuit sciscitari primitus beatitudinis
 uestrae sententiam. potest enim sedes apostolica, quantum
 speramus, tale nobis interrogantibus dare responsum, quale
 nos approbare concorditer explorata ueritas faciat. ex omnium 4
 quidem collegarum tacitis motibus nemini placere sensimus,
 10 ut in suis honoribus Arriani suscipiantur; uerumtamen con-
 nenire caritati cre<di>dimus, ut quid habeat sensus noster, in
 publicam notitiam nemo perduceret, nisi prius uel consuetudo
 nobis uel definitio Romanae ecclesiae proderetur. hanc 5
 igitur nostrae salutationis epistolam per fratres et consacer-
 15 dotes nostros Gaium et Petrum et per filium nostrum Libe-
 ratum diaconum continuo destinauimus et auctoritatem uestrae
 beatitudinis et gratiam debitis <ob>sequiis honorantes: talis
 quippe es, qualem sancta sedes Petri merebatur habere
 pontificem, dignus ueneratione, plenus dilectionis, loquens
 20 ueritatem sine mendacio, nihil faciens arroganter. unde etiam
 libera caritas uniuersae fraternitatis requirendum putauit
 consilium tuum: respondeat, obsecro, mens illa sancto spiritu
 feruens affabiliter et ueraciter. non solum enim de sacerdotibus 6
 sed de ipsis quoque paruulis apud eos baptizatis, utrum
 25 soleant uel debeant ad clericatum, si petierint, adplicari,
 consulimus. a multis enim facere istas frequenter petitiones
 * * concedimus nec negamus, donec habito uobiscum diligen-
 tiore tractatu legatio nostra reuertatur. illud etiam beatitudini 7

2 ceperat V   6 sedis V   11 credimus V, corr. Car.   13 defi-
 nitio V   14 epistola V, corr. Bar.   15 nostrum Car.: meum V
 17 obsequiis o: sequiis V   18 sedis V   21 putauit et V, corr. o²
 23 feruens Labb. in marg.: seruiens V (spiritui seruiens o)   26 a
 om. Car.   petitione V, corr. o   lacunam indicauit: exciderunt
 cum alia tum aliqua de reconciliatis Arrianae fidei sacer dotibus
 alimoniorum saltem utilitatibus' iuuandis, cf. Agapeti responsum ep,
 86 § 6

tnae credimus intimandum, fratres aliquantos ex nostro collegio relictis sine causa plebibus suis ad transmarinas nauigare saepius regiones. hos diutius ecclesia tolerauit excusante eos uiolentia temporis mali. petimus nunc, ut quicumque forsitan episcopus aut presbyter siue diaconus aut cuiuslibet inferioris ordinis clericus sine nostra epistola uenerit et non adproba- uerit se pro utilitate sanctarum ecclesiarum fuisse directum, similis erro<ni> iudicetur neque uestra, communionem dignus existat, ut in omnibus et per omnia beatitudinis uestrae disciplina laudetur. ET ALIA MANU: Uegetum te nostrique memorem praestet omnipotens deus, domine frater.

(86.)

AGAPITUS EPISCOPUS REPARATO FLORENTINIANO DATIANO ET CETERIS EPISCOPIS PER AFRICAM CONSTITUTIS. Iamdudum quidem, fratres amantissimi, de prosperitatibus uestris repletum est gaudio os nostrum et lingua nostra exultatione; sed et nunc, cum litteras caritatis uestrae ad decessorem nostrum datas accepimus, pridem gaudia concepta renouamus benedicientes dominum sempiternum, qui liberauit nos ab inimicis nostris et de manu omnium, qui nos oderunt. uobiscum enim recte nos dicimus, cum quibus et tribulati sumus. nam cum unum corpus ubique sit ecclesia, et apud nos quippe principalia compatiiebantur eius membra. uester enim maeror nostra fuit semper afflictio et de uestrorum omnium gemitu imperante caritate uisceribus frequen- tabamus saepe singultus. quae cum ita sint, redeuntibus.

15 Psalm. 125, 2 19 Luc. 1, 71

2 relictis sine o: relictissime V 5 au cuiuslibet V, corr. α inferioribus V, corr. o² 8 errone scripsi: erro V relicto deinde trium fere litterarum spatio, heretico o²

86. Data 9. Sept. 535.; respondet epistulae 85. Edd. Car. I² 582; Bar. ad a. 535, 37; Collect. Concil.; BTA I 510 14 constitutis ex constitutis V 16 gaudiū V, corr. o 23 quippe V: quoque o² compatiiebantur V, corr. o² eius scripsi: et V, del. Coust. 24 memor V, corr. o 25 gemitū V, corr. o

Gaio et Petro fratribus et coepiscopis nostris atque Liberato
 diacono filio nostro praeferimus sincerissimam concilii uestri
 caritatem, quoniam, sicut et sapientes facere decebat et doctos,
 inmemores principatus apostolici non fuistis sed quaestionis
 5 inlatae uolentes uincla dissoluere ab eius sede requisistis,
 sicut decebat, aditum, cui potestas est indulta claustrorum.
 unde nos ea, quae de eiusmodi negotio in penetralibus patrum 3
 constituta posuerunt, libenter aperimus et praesentibus adloquius
 translata subnectimus, ut sine dubitatione possitis agnoscere
 10 transcendendi positos iamdudum terminos non licere. itaque si
 uitare uolumus offendiculum, quod a senioribus adnuntiatum
 est, hoc sequamur. carent enim excusatione, quos praemonitos
 contigit excedere, et acerbitatem cumulant excessuum, quos
 ignorantia non tuetur. hinc est ut, quia in tantum deus 4
 15 omnipotens erexit cornu salutis nobis in domo Dauid
 pueri sui, ut de omnium, quorum iniquitati subiacuimus,
 reconciliatione tractemus, ita sollicite remedia debeamus
 adhibere, ne incolomitatis nostrae sit incommodum, quod
 curantur, aut medicina subeat maculam de uulnere, cui
 20 tribuere uult salutem. sed eiusmodi, sicut et uobis cautissime 5
 uisum est, praestemus officium in obseruatione pastorum, ne,
 cum perdita uolumus congregare, pereamus et, cum sub
 nimia rela<xa>tione absoluimus, obnoxii, quod auertat dominus,
 cadamus in culpam, maxime cum priorum nostrorum sententia
 25 redeuntes ad nos ex Arrianis quolibet modo in qualibet
 aetate illius pestilentiae labe pollutos tanta caritate in fide
 complexa est, eiusmodi iustitia sub dilectione redarguit, tanta
 ratiocinatione de ambitu honoris exclusit, ut erubescerent
 aliud magis quaerere quam redire. de eo uero, quod piissima 6

15 Luc. 1, 69

2 proferimus *Car.* 3 dicebat *V, corr. o* 7 penetrabilibus *V, corr.*
Bar. 12 excusacionem *V, corr. o* 13 aceruitatem *V* excessum *V,*
corr. o 15 cornū *V, corr. o* 16 omnibus *V, correxi* iniquitatis *V,*
corr. o 18 incolumitati *Bar.* 20 sicut (*pro sicut*) *V, corr. a* 23 rela-
 tionem *V, corr. o*² obnoxia *V, corr. o*² aduertat *V, corr. Car*
 28 eruuescerent *V*

conpunctione requisistis, utrum, etsi in officium suum non debent suscipi aut eos non oportet omnino promoueri, alimoniorum saltem utilitatibus adiuuentur, laudamus hortamur amplectimur, ut re uera, quod eis promotio aut officium, in quo fuerint, abnegatur, canonum uos reuerentiam iudicent 5 omnes adpetere quam gerere cupiditatis ardorem. uenientes igitur ad fidem sincerissimam nutriat humanitas, consoletur; prompta sit omnibus misericordia, in cuius remuneratione dictum est: beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur. illud quoque, quod catholicos, qui 10 praesunt aut militant ecclesiae, sine sacerdotum suorum litteris suscipi a nobis minime debere mandatis, et canonibus est congruum et disciplinae prodesse iudicamus ac fidei, quia permanendo in ecclesiis, in quibus militant, et ministerii sui poterunt adsiduitate in dei saluatoris nostri amore feruescere 15 et, quae in peruagatione reprehensibilia sunt, uitare. Dat. V. Id. Septembr.

(87.)

AGAPITUS REPARATO EPISCOPO CARTAGINENSI. Fraternitatis tuae litteris indicasti post epistolam decessori meo dirigendam 20 inter nauigii suscipiendi moras, quas hiemis continuatae generabat asperitas, ordinationem nostram tibi omnipotentis dei beneficio nuntiatam et gratulatum te fraternitatis affectu,

9 Matth. 5, 7

1 et si *V*, *correx*i 2 promoberi *V* 3 saltim *V* laudauimus *V*. *corr. Bar.* 4 eis *BTA*: eius *V* promotionem . . abnegatis *o*² abnegato *V*, *correx*i 5 reuerentia *V*, *corr. Coust.* 6 appetere <potius> *o*² 13 disciplinae *α*³: disciplini et *V*, disciplinis et *o* 17 *IDV̄* SEPTEMBRIS *V*: Id. Decembr. et hic et in fine ep. 87 scribendum putat *Pagi*us ad a. 535 4; sed cf. *Langen*, *Gesch. d. röm. Kirche II* p. 328 adn. 1

87. *Dat. simul cum ep. 85 die 9 Sept. 535; respondet epistulae alicui deperditae scriptae a Reparato a. 535 mense fere Iunio uel Iulio atque Agapeto simul cum ep. 85 translatae. Edd. Car. I² 584; Bar. ad a. 535, 40; Collect. Concil.; BTA I 512 21 continuati *V*, corr. Labb.*

quia pontificatus mihi diuinitas indulset officium. quod de 2
sinceritate tua non sumus admirati; sic enim te nobis conloquii
directi praesentauit adfectio, ut cum dilectionis tuae litteras
relegerem, te uiderem. quapropter ipsa te, qua uidi, mente
5 complectens postulo misericordiam diuinitatis, ut et in uobis
quietis reparata gratia fructificet et deus omnipotens, qui mihi
sacerdotii dedit donum, <con>cedat et meritum. praeterea ad ea, 3
quae Gaius atque Petrus fratres et coepiscopi nostri sed et
Liberatus diaconus filius noster, ut apud nos agerent uerbo,
10 a fraternitate tua sibi iniuncta dixerunt, congruum putauimus
uerbo dare responsum, quod per legatos nostros, si domino
placnerit, reddere non moramur. uniuersa praeterea, quae 4
inimicorum peruersitas inuaserat, caritati tuae metropolitana
iura reparantes hortamur, ut ea, quae tuo uel aliorum nomine
15 rescripsimus, uniuersis debeas innotescere, metropolitana quippe
auctoritate suffultus, ne quis se excusabiliter asserat ignorare,
quod sedis apostolicae principalitas canonum consideratione
perscripsit. Dat. V. Id. Septembr. post consulatum Pau-
lini u. c.

(88.)

2) AGAPITUS EPISCOPUS IUSTINIANO AUGUSTO. Licet de sacerdotii
mei primitiis pietatis diuinae muneribus ad referendas essem
gratias multipliciter obligatus, susceptis tamen, uenerabilis
imperator, per Heraclium uenerabilem presbyterum filium
25 nostrum uestrae serenitatis affatibus, quos aeterni fructus
ubertate plenissimos destinastis, uotorum meorum sunt in
domino gaudia geminata, quod adunatis felicitatis uestrae

2 conloqui V, corr. o²: alloquii Car. 7 sacerdoti V, corr. Coust.
concedat o²: cedat V 10 iniuncta uel inuicta V, corr. o² direxe-
runt V, corr. ρ² 12 morabimur BTA 14 reparentes V 16 se o²:
te V 18 CONSVLATV PAVLINI VIC V; de die cf. quae subnotauit ep. 86
88. Dat. die 15 Octobr. 535. Edd. Car. I² 584; Bar. ad a.
535, 48; Collect. Concil.; BTA I 513 21 AUGT V 23 uenerabili-
bus V, corr. o² 25 aeterni V, corr. o 26 plenissimas V, corr. o²
destinatis V, corr. Car.

prouectibus tali mentis gloriosae proposito terrena uobis regna
 2 subicitis, ut simul caelestia conquiratis. cuius rei non sunt
 ambigua documenta, quando ita uestris, quae direxistis, ora-
 culis catholicae professionis lumen inradiat, ut etiam beatis
 operibus enitescat. siquidem illa est in deo nostro plena et
 firma credulitas, quam spiritalium simul fructuum commendat
 ubertas, sicut uas electionis adnuntiat dicens: in Christo
 Iesu neque circumcisio aliquid ualet neque prae-
 putium sed fides, quae per dilectionem operatur.
 3 quod enim maius fidei uestrae poterit opus existere, quam 10
 quod tantis apostolicam sedem caritatis et munificentiae titulis
 eleuastis, ut ipsa etiam desideria sperantium transiretis? et
 quidem hoc in uobis olim, sicut ego quoque probaui, per dei
 gratiam semper floruit institutum, ut possibilitatis uestrae
 meritum quantitas ostenderet praestitorum et ad hos prouectus 15
 indeptae momenta potentiae tenderetis, ut benignitas uobis
 4 ingenita uota poscentium aut praeueniret aut uinceret. hinc
 est, quod usque ad principalis coronae fastigia et ultra nunc
 usque prosperis uestra tranquillitas successibus gloriatur nec
 umquam caelestibus fraudabitur adiumentis, quia scriptum 20
 est: diligentibus deum omnia cooperantur in bonum.
 unde ego quoque piissima uestrae liber<al>itatis eloquia cum
 deuotione gratulantis ecclesiae, sicut praecepistis, diuinis
 scripta feci ministeriis adhaerere, ut supernae maiestatis
 optutibus indefessis semper precibus ingerantur et ad impe- 25
 trandas uobis retributiones uestras sit commemoratio sempi-
 5 terna. atque ideo, domine clementissime fili, obsequium
 salutationis uberrimae reuerenter exsoluens spiritalis uos sinibus
 caritatis amplector sperans, ut de mea deuotione, quantum in

7 Gal. 5, 6 21 Rom. 8, 28

1 mris (pro mris) V 2 sibicitis V, corr. o 7 uuertas V 15 hos o:
 os V 17 Inc V 22 liberalitatis Car.: liberitatis V, libertatis a
 23 gratulatis V, corr. p² 24 mysteriis Bar. magestatis V 25 im-
 petranda uobis retributionis uestrae V, correxi: praemia post uestrae
 add. Bar. 26 sepiterna V

me est, in his, quae pro ecclesiasticae pacis unitate praecipitis, nos uobis potius, quae sunt catholica, promittatis iuxta hoc, quod dicit apostolus: ita quod in me est, promptum est et uobis, nec in aliquo eorum, in quibus licite possumus
 5 oboedire, mansuetudinis uestrae nos adhortationibus credatis obsistere, quia, sicut gentium doctor asseruit, spem habeo crescente fide uestra in uobis magnificari secundum regulam nostram. et ideo immensas deo nostro gratias exhibeo, quod pro populi multiplicatione catholici tanto cari-
 10 tatis ardore feruetis, ut, ubicumque uestrum propagatur imperium, regnum mox incipiat proficere sempiternum. cuius 6 studii beniuolentiae uehementius insistentes etiam nos in acquirendis eis, quos Arrianam significatis uitare uelle perfidiam paternae traditionis aestimatis declinare posse censuram, sci-
 15 licet ut et in his honoribus, in quibus fuerunt apud haereticos, perseuerent et promoueantur ad alios. quapropter bonum hoc equidem et summa laude praecipuum, quod omnes ouili dominico per ueram fidem cupitis adgregare; sed non oportet nobis eos, qui non recte ingredi moliuntur, excipere beato
 20 Paulo apostolo commonente: nemini dantes ullam offensionem, ut non uituperetur ministerium nostrum. quanta autem paternarum constitutionum, si sic recipiantur, 7 quod absit, incurratur offensio, ne quid pietatem uestram latere contingeret, ipsas quoque regulas credidi subnectendas,
 25 quae specialiter censuerant, ne quis talium reconciliatus aut ecclesiastici ordinis prouectibus augeatur aut desideret honores ulterius possidere, quos se dubitare iam non debet culpabiliter adquisisse; ex quibus pietas uestra melius poterit aestimare, si quo modo tam aperta et synodalia sedis apostolicae liceat
 30 infringere constituta, cum sententia clamet apostoli: si tamen

3 Rom. 1, 15   6 Cor. II 10, 15   20 Cor. II 6, 3   30 Gal. 2, 18

5 adhortationibus V 12 stadii V, corr. cod. *Angelic.* beniuolenti V, corr. *Car.* 17 obili V 23 incurrantur V, corr. *Coust.* 24 contingeret V, corr. o ipsa V, corr. o² 26 aut *Coust.*: ut V 27 quos o²: quod V 28 amisisse o²

quae destruxi, eadem iterum aedifico, praeuari-
 catorem me ipse constituo. et ideo securus cum ipsius
 apostoli uoce profiteor, quia confido in uobis et in domino
 quod nihil aliud sentiatis; etenim, sicut idem doctor
 asseruit, certus sum et ego de uobis, quod pleni
 estis bonitate, repleti omnis scientiae, ut possitis
 8 inuicem monere. si igitur hi, de quibus indicastis, ad
 fidem rectam uenire festinant, nostrae fidei regulas sequi non
 abnuant dicente domino: si quis uult post me uenire,
 abneget se ipsum et sequatur me. quod si adhuc
 10 uituperandis honoris ambitionibus excitantur et pro lucro
 sanctae fidei humanae gloriae pati damna formidant, ipsi
 pronuntiant necdum se a uitiiis et errore discedere et nos
 magis uelle suis excessibus implicare. de talibus ergo dicit
 apostolus: aemulantur autem uos non bene sed
 15 9 excludere uos uolunt, ut eos aemulemini. quae cum
 ita sint, sancto studio uestro, quo ecclesiam catholicam
 cupitis ampliari, nihil ex hoc, si tales in clero non recipiantur,
 credatis inminui apostolo praemonente: quid enim? si
 quidam eorum non crediderunt, numquid incre-
 20 dulitas eorum fidem dei euacuauit? absit! nam
 licet simili studio caritatis pro multiplicatione fidelium ille
 beatus Petrus caelestis regni ianitor traheretur, qui ut Iudae-
 orum plures acquireret, a doctrina et tramite regulari in non
 respuendo omni iudaismo descenderat, huic tamen ille iunior
 25 uinctus in domino Paulus se retulit obuiasse dicens: sed
 cum uidissem, quod non recte ingrediuntur ad
 ueritatem euangelii, dixi Petro coram omnibus
 'si tu. cum sis Iudaeus, gentiliter uiuis, quomodo

3 Gal. 5, 10   5 Rom. 15, 14   9 Matth. 16, 24   15 Gal. 4, 17
 19 Rom. 3, 3   26 Gal. 2, 14

6 repletionis scientię *V, correxi*: repleti omni scientia *Bar.* 11 uitu-
 perandi *V, correxi*: recuperandi *Bar.* 17 quo *scripsi*: quod *V* 18 tale *V,*
corr. a man. post. 19 quod *V, corr. o²* 23 celesti *V, corr. o*
 qui ut *o²*: qui uiuit *V* 24 regularis *V, corr. o* 25 discederat (*sic!*)
coni. BTA

gentes cogis iudaizare? haec ergo per omnia deo 10
 cordi uestro adsidente pensantes agnoscere poteritis non
 occasionem nos excusationis inquirere sed ea, quae pro officii
 nostri ratione transcendere non possumus, uobis humiliter
 5 intimare dicente apostolo: non enim possumus aliquid
 contra ueritatem sed pro ueritate. unde et de Stephani
 episcopi persona simul et causa non credatis alicuius nos
 studio defensionis impelli (absit a quorumlibet mentibus
 Christianis, ut in quacumque persona aut innocentiam redar-
 10 guant aut crimen absoluant), sed uniuersa, quae <ab> aposto-
 lica sede super hac sunt parte disposita, illo semper studio
 manauerunt, quod principatui beati Petri uos quoque cupitis
 per omnia reseruari, scilicet ne in his, qui sedis eius audien-
 tiam postulassent, spreta ipsius reuerentia alterius sententia
 15 proueniret. et ideo, quia clementia uestra salubriter offerre 11
 dignata est, ut a legatis nostris omne negotium retractetur,
 hanc operam his, quos in continenti dirigimus, deo auctore
 mandamus, ita tamen, ut iam nunc communionem nostram uir
 religiosus Achilles pro uestra iussione debeat gratulari; at
 20 nero de sacerdotio perfruendo, cum ad nos uniuersa, quae
 legati nostri cognouerint, plenissima eorum fuerint relatione
 perlata, consideratis sanctorum canonum regulis, quas seruari
 praecipitis, sequenda firmiter censebuntur. quod autem clemen- 12
 tia uestra fratris et coepiscopi nostri Epiphani dignata est
 25 excusare personam, quia in praedicti Achilles consecratione
 uestra potius iussio quam illius ordinatio prouenisset, credimus,
 quod et ipse cognouerit iure culpatum, qui praeter alia, quae

5 Cor. II 13, 8

2 adsistente *Coust.* 3 officiu *V*, *corr.* o 6 Stephani] *episcopi*
Larisaei ab Epiphano Constantinopolitano depositi, de quo egit prae-
sidente Bonifatio II. synodus tertia Romana diebus 7 et 9 mensis
Decembr. a. 531; cf. Acta apud Mansium VIII 739 sqq. 8 offen-
 sionis *Bar. in marg.* 10 ab *add. Coust.* 12 quod *scripsi*: quæ *V*
 14 spreta ρ^2 *Coust.*: sperata *V*, separata *Bar.* 15 prouenire *V*, *corr.*
Car. 16 dignatus *V*, *corr.* *Car.* 17 incontinenti *V* 19 Acilles *V*
 25 excusare *V*, *corr.* α Acillis *V* 26 praeuenisset *Car.*

dereliquit, hoc certe excusare uix poterit, quod tam piissimo
 et clementissimo principi, beati quoque Petri priuilegia
 defensanti, non uel oportune uel importune suggestit,
 13 quid in hac parte sedis apostolicae reuerentiae deberetur. de
 quo simul negotio sed et de Iustiniana ciuitate gloriosi natalis 5
 uestri conscia nec non et de nostrae sedis uicibus iniungendis,
 quid seruato beati Petri, quem diligitis, principatu et uestrae
 pietatis adfectu plenius deliberari contigerit, per eos, quos ad
 14 uos dirigimus, legatos deo propitio celeriter intimamus. super-
 est ut, sicut a beato Petro indesinenter exposcimus, de salute 10
 et prosperitate uestri semper imperii gratulemur. Dat. Id.
 Octobr.

(89.)

EXEMPLAR LIBELLI PISSIMI DOMINI NOSTRI IUSTINIANI IMPERATORIS
 QUEM DEDIT AGAPITO PPAE CONSTANTINOPOLI DE FIDE. 15

IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI IESU CHRISTI IMPERATOR CAESAR
 FLAUIUS IUSTINIANUS ALAMANNICUS GOTHICUS FRANCICUS GERMA-
 NICUS ANTICUS ALANICUS UANDALICUS AFRICANUS PIUS FELIX
 INCLITUS VICTOR AC TRIUMPHATOR SEMPER AUGUSTUS AGAPITO
 SANCTISSIMO AC BEATISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE URBIS ROMAE ET 20
 PATRIARCHAE. Prima salus est rectae fidei regulam custodire et a
 patrum traditione nullatenus deuiare, quia non potest domini
 nostri Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: tu es
 Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam
 meam. haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, 25
 quia in sede apostolica inuiolabilis semper catholica custoditur

3 cf. Tim. II 4, 2 23 Matth. 16, 18

1 dereliquit V: deliquit Car. 7 principatum V, corr. o 9 proptio V
 11 IDVVM OCTVRRIVM V priore v in o corr.

89. Dat. die 16 Mart. 536. Edd. Car. I² 591; Collect. Concil.;
 initium et finem Pitra, Iuris eccl. graec. histor. et monum. II 219;
 commemorat Bar. ad a. 536, 18. 15 CONSTANTINOPOLIM V, corr. Pitra:
 <apud> Constantinopolim Car. 17 goticus V francus V, corr. Car.
 21 recte V 24 hedificabo V 26 custodiatur V, corr. Car.

religio. de hac igitur fide non cadere cupientes et patrum 2
 sequentes in omnibus constituta, id est trecentorum decem et
 octo sanctorum patrum, qui in Nicaea sunt congregati et
 sanctum mathema siue symbolum fidei exposuerunt, et centum
 5 quinquaginta sanctorum patrum, qui in Constantinopolitana
 ciuitate conuenerunt et id ipsum sanctum mathema dilucida-
 uerunt atque manifestauerunt, et sanctorum patrum, qui in
 Epheso prima synodo congregati sunt, et sanctorum patrum,
 qui in <Cal>chedone conuenerunt, et quae in unaquaque earum
 10 de fide continentur sequentes dogmata, per quae omnis
 aufertur haeresis impugnans sanctam et apostolicam ecclesiam,
 et probantes per omnia atque amplectentes epistolas beatae 3
 memoriae Leonis omnes, quas de fide Christiana conscripsit,
 et confitentes unum eundemque Christum dominum filium
 15 unigenitum in duabus naturis id est in diuinitate et humani-
 tate inconfuse incommutabiliter inseparabiliter agnoscendum,
 nusquam sublata differentia naturarum propter unionem
 magisque salua proprietate utriusque naturae, et in unam
 personam atque subsistentiam concurrentem et non in duas
 20 personas partitum atque diuisum sed unum eundemque filium
 unigenitum deum uerbum dominum Iesum Christum, sicut
 ante prophetae de eo et ipse nos Iesus Christus erudiuit et
 sanctorum patrum nobis symbolum tradidit: omnem haeticum 4
 anathematizamus, qui praeter haec, quae dicta sunt, sapuerunt
 25 atque sapiunt, praecipue Nestorium haeticum Constantino-
 politanae ciuitatis quondam episcopum damnatum in synodo
 Ephesia a beatae memoriae Caelestino papa urbis Romae et
 <a> sancto Cyrillo Alexandrinae ciuitatis antistite; et cum eo
 anathematizamus Eutychem et Dioscorum Alexandrinae quon-
 30 dam ciuitatis episcopum damnatum in sancta synodo Calchedo-
 nensi, quam amplectentes sequimur, his coniungentes Timo-

6 delucidauerunt V   9 calcedone o²: chedone V   quae o: qua ei V
 unaqueque V, corr. o   12 omnia V   eplas V   14 eundeque V
 23 omnes haeticos Car.   27 ephesina man. post a, sed cf. p. 341, 28
 28 a addidi, cf. p. 341, 29 et ep. 116^b § 2   29 eutycheme et V

theum parricidam Helurum cognominatum eiusque discipulum
 et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter
 5 condemnantes. auersamur autem et <A>cacium quondam
 Constantinopolitanae urbis episcopum cohaereticum et sequacem
 horum factum nec non <et perseuerantes in eorum communi- 5
 one> et participatione. quorum enim quis communionem
 amplectitur, eorum et similem sententiam in condemnatione
 consequitur. simili modo et Petrum Antiochenum condemnamus
 6 cum sequacibus suis et omnibus supra scriptis. quapropter,
 sicut praefati sumus, sequentes in omnibus sedem apostolicam, 10
 quae ab ea statuta sunt, praedicamus et profitemur ista
 inconcusse seruari et compellere, ut iuxta tenorem libelli
 istius omnes faciant episcopi, ut sanctissimi quidem patriarchae
 ad uestram faciant sanctitatem, metropolitani uero patriarchis
 et alii ut suis faciant metropolitans, quatenus per omnia 15
 7 sancta catholica nostra ecclesia suam habeat firmitatem. ET
 ALIA MANU: Diuinitas te seruet per multos annos, sancte ac
 religiosissime pater. Dat. XVII. Kalendarum Aprilium Con-
 stantinopoli p. c. Belisari u. c.

(90.)

EXEMPLAR LIBELLI MENAE PRESBYTERI ET XENODOCI QUI FACTUS
 EST EPISCOPUS CONSTANTINOPOLITANUS SUB DIE III. ID. MARTIAS
 ITERUM POST CONSULATUM PAULINI U. C. IUNIORIS. 20

Prima salus est rectae fidei regulam custodire et a patrum
 traditione nullatenus deuiare, quia non potest domini nostri 25
 Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: tu es Petrus et
 super hanc petram aedificabo ecclesiam meam.

26 Matth. 16, 18

1 parricidam *V*, corr. o² 3 cacium *V*, corr. o 5 et perseu, in eorum
 communionem *addidi ex ep. 90 § 5 (p. 342, 7)* 6 participationē *V*, *correx*
 18 Constantinopolin *V*, corr. *Car.* 19 Bilisari *V*

90. *Dat. simul. cum ep. 89 die 16 Mart. 536. Ed. Pitra, Iuris
 eccl. Graec. histor. et monum. II 217; nil nisi ultima uerba inde a § 7*
 Menas misericordia *adfert Bar. ad. a. 536, 26.* 21 Xenodocus *V*,
correxi: xenodochi o² 24 recte *V* 26 dicentes *V*, corr. o

haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica inuiolabilis semper catholica custoditur religio. de hac igitur fide non cadere cupientes et patrum sequentes 2 in omnibus constituta, id est trecentorum decem et octo 5 sanctorum patrum, qui in Nicaea sunt <congregati et sanctum mathema> siue symbolum fidei exposuerunt, et centum quin- quaginta sanctorum patrum, qui in Constantinopolitana ciuitate conuenerunt et id ipsum sanctum mathema dilucidauerunt atque manifestauerunt, et sanctorum patrum, qui in Epheso 10 prima synodo congregati sunt, et sanctorum patrum, qui in Calchedone conuenerunt, et quae in unaquaque earum de fide continentur sequentes dogmata, per quae omnis aufertur haeresis. impugnans sanctam et apostolicam ecclesiam, et 3 probantes per omnia atque amplectentes epistolas beatae memoriae Leonis omnes, quas de fide Christiana conscripsit, et confitentes unum eundemque Christum dominum filium unigenitum in duabus naturis id est in diuinitate et humanitate inconfuse incommutabiliter inseparabiliter agnoscendum, nusquam sublata differentia naturarum propter unionem magisque 20 salua proprietate utriusque naturae, et in unam personam atque subsistentiam concurrentem et non in duas personas partitum atque diuisum sed unum eundemque filium unigenitum deum uerbum dominum Iesum Christum, sicut ante prophetae de eo et ipse nos Iesus Christus erudiuit et sanctorum 25 patrum nobis symbolum tradidit: omnem haereticum anathematizamus, qui praeter haec, quae dicta sunt, sapuerunt atque sapiunt, praecipue Nestorium haereticum Constantinopolitanae ciuitatis quondam episcopum damnatum in synodo Ephesia a beatae memoriae Caelestino papa urbis Romae et a sancto 30 Cyrillo Alexandrinae ciuitatis antistite; et cum eo anathematizamus Eutychem et Dioscorum Alexandrinae quondam ciui-

5 congregati et sanctum mathema *ex ep. 89 § 2 restituit Pitra* 8 delucidauerunt *V* 9 epheso *V* 11 chalchedone *V* 13 *////* (*eras. in*) heresis *α man. post.:* in heresis *V* 18 ⁱⁿ confuse *V* 26 *hec ex hoc corr. V* sapuer *V* 28 episcoporum *V, corr. Pitra*

tatis episcopum damnatum in sancta synodo Calchedonensi, quam amplectentes sequimur, his coniungentes Timotheum parricidam Helurum cognominatum eiusque discipulum et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. auersamur autem et Acacium quondam Constantino-
 5 politanae urbis episcopum cohaereticum et sequacem horum factum nec non et perseuerantes in eorum communione et participatione. quorum enim quis communionem amplectitur, eorum et similem sententiam in condemnatione consequitur. simili modo et Petrum Antiochenum condemnamus cum
 10 sequacibus suis <et omnibus> supra scriptis. quapropter, sicut praefati sumus, sequentes in omnibus sedem apostolicam, quae ab ea statuta sunt, praedicamus. ET ALIA MANU: Menas misericordia dei presbyter et xenodocus suscipio praedictas sanctas quattuor synodos et omnia, quae in ipsis continentur,
 15 dogmata et epistolas papae Leonis, quas pro fide conscripsit, et confiteor in duabus naturis, id est in diuinitate et humanitate, Christum deum nostrum inconfuse indiuisse agnoscendum et anathematizans omnes, qui praeter ea sapiunt, una cum omnibus, qui condemnati sunt, ut superius dictum est, sub-
 20 scripsi.

(91.)

AGAPITUS EPISCOPUS IUSTINIANO AUGUSTO. Gratulamur, uenerabilis imperator, quod tanto catholicae fidei ardore succenderis, ut omnibus piissimae uitae uestrae temporibus piam
 25 sollicitudinem circa seruandam augendamque ecclesiarum concordiam clementer adhibeas et unam fidem suaque per

2 amplectendes *V* 11 et omnibus *ex ep.* 89 § 5 *add. Pitra* 14 presbyter exenodocus *V*, *corr. o* (et Xenodochus *Vat.* 4903) 16 papa *V*, *corr. o* 18 <et> indiuisse *Bar.*

91. *Dat. die 18 Mart. a. 536. Hae Agapiti litterae sine duabus, quae hic insertae sunt Iustiniani epistulis, fere totae extant etiam n. 82; ubi quae rectius quam hic leguntur, hic subnotauimus adscripta littera V^a. Edd. Car. I² 592 et Collect. Concil. 23 uenerabilis V^a: uenerabilibus V 24 succenderis V^a: succedens V*

omnia firmitate consimilem omnibus populis Christianis cupias
 praedicari. nec mirum in eiusmodi clementiam uestram placita 2
 deo cogitatione persistere, cum non alius imperii uestri beator
 sit prouectus quam religionis augmentum. quapropter libenti
 5 hoc et prophetica uoce cantabo: repletum est gaudio os
 nostrum et lingua nostra exultatione, quod florentis-
 simum principatum uestrum diuinis cotidie conspiciamus
 beneficiis adornari. cupis etenim, uenerabilis imperator, ut tuae 3
 pietatis epistolam de fidei uestrae expositione nuper ad beatae
 10 memoriae decessorem nostrum Iohannem Romanae sedis
 antistitem per Hypatium atque Demetrium episcopos destinatum
 et a praefato praesule roboratam nostra quoque auctoritate
 firmemus: laudamus, amplectimur; non quia laicis auctoritatem
 praedicationis admittimus sed quia studium fidei uestrae patrum
 15 nostrorum regulis congruens confirmamus atque roboramus,
 per quod iam et unitas prouenit ecclesiae et reliqua catholicae
 membra ecclesiae ad eius conpagem <uestrae> christianitatis
 constantia reditura confidimus. cuius professionis uel epistolae 4
 uestrae tenorem inferius adnectentes studium, quod circa
 20 deum integre geritis, nostra auctoritate firmamus, praedicantes
 huiusmodi fidem omniibus patrum nostrorum regulis conuenire
 et apostolicae sedis concordare dogmatibus, constituentes ut,
 si quis nostrae catholicae fidei contraire temptauerit, quam
 pro submouenda haereticorum suspitione paternis regulis
 25 consonantem praesenti definitione firmamus, <a> sancta com-
 munionem efficiatur extraneus. unde et Cyrum eiusque sequaces 5
 iam ante pro hac insania ab ecclesiae catholicae communionem
 suspensos et in sua hactenus perfidia permanentes, nisi sub
 satisfactione canonica doctrinam apostolicam fuerint consecuti,

5 Psalm. 125, 2

3 deo *V*^a: do *V* 7 conspiciamus *V*^a: inspicimus *V* 11 ypatium *V*
 12 praephato *V* 15 conGruens *ex* confruens *corr.* *V* 17 uestrae *V*^a:
om. *V* 19 anectentes *V* 23 quis *V*^a: qua *V* 24 pro *supra linea*
add. *V* submouendam *V* 25 a *V*^a: *om.* *V* 26 eius que *V*
 29 doctrinam apostolicam *V*^a: doctrina apostolica *V*

nullatenus patimur eos sacrae communioni restitui sed etiam ut haereticos anathemati subicimus. <dignum etenim iudicamus,> ut qui nostris constitutionibus parere contempserit, ecclesiasticum statum puritatemque non maculet. textus autem epistolae hic est:

- 6 IN NOMINE DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI DEI IMPERATOR CAESAR FL. IUSTINIANUS ALAMANNICUS GOTHICUS FRANCICUS GERMANICUS ANTICUS ALANICUS UANDALICUS AFRICANUS PIUS FELIX INCLITUS VICTOR AC TRIUMPHATOR SEMPER AUGUSTUS AGAPITO SANCTISSIMO AC BEATISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE URBIS ROMAE ET PATRIARCHAE. 10
- Ante tempus in hac regia urbe nostra quorundam de causa fidei extitit morbosa contentio, quam nos congrue respuentes interposito edictō repres-
- 7 simus. et quia studii nostri est emergentes huiusmodi causas ad apostolicae sedis uestrae referre 15 iudicium, eiusdem fidei, quam sequendam duximus, tenorem epistolae nostrae insertum ad beatae memoriae decessorem uestrum Iohannem per Hypatium et Demetrium uenerabiles episcopos missa legatione direximus; quam pro integritate 20 fidei memoratus decessor uester libenti gratulatione suscipiens suo ac totius ecclesiae Romanae firmauit adsensu. cuius epistolae nostrae tenor huiusmodi est:
- 8 VICTOR IUSTINIANUS PIUS FELIX INCLITUS TRIUMPHATOR SEMPER 25. AUGUSTUS IOHANNI SANCTISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE URBIS ROMAE ET PATRIARCHAE. Reddentes honorem apostolicae sedi et uestrae

2 dignum etenim iudicamus *V^a*: om. *V* 3 parere contempserit *V_a*: parere contempserit *V* ecclesiasticum *V* 6 *Iustiniani ad Agapetum epistula data est die 14 Mart. 536* 6 imperante cesare *V*, corr. o² 7 goticus francius *V* 12 moruos a *V*, corr. o 13 congrueres puentes *V* 15 refferre *V* 19 ypatium *V* 23 adsensū *V*, corr. o epistola *V*, corr. o 25 *Iustiniani ad Iohannem epistula data die 6 Iun. 533 inserta est etiam epistulae 84, ubi cum codicis quoque Iustiniani et collectionis Anselmi Lucensis uarias lectiones adtulerim, hic codicis V scripturam subscripsisse satis habui* 27 sedis *V*

sanctitati, quod semper nobis in uoto fuit et est, et ut decet
 patrem honorantes uestram beatitudinem omnia, quae ad ecclesiarum
 statum pertinent, festinamus ad notitiam deferre uestrae sanctitatis,
 quoniam semper magnum nobis fuit studium unitatem uestrae
 5 apostolicae sedis et statum sanctarum dei ecclesiarum custodiri,
 qui hactenus optinet <et incommote permanet> nulla intercedente
 contrarietate, ideoque omnes sacerdotes uniuersi orientalis tractus
 et subicere et unire sedi uestrae sanctitatis properauimus. et in 9
 praesenti ergo quae hic commota sunt, quamuis manifesta et in-
 dubita<ta> sint et secundum apostolicae uestrae sedis doctrinam ab
 10 omnibus semper sacerdotibus firme custodita et praedicata, neces-
 sarium duximus ut ad notitiam uestrae sanctitatis <per>ueniant. nec
 enim patimur quicquam, quod <ad> ecclesiarum statum pertinet,
 quamuis manifestum et indubitatum sit, quod mouetur, ut non
 15 etiam uestrae innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanctarum
 ecclesiarum. per omnia enim, ut dictum est, properamus honorem
 et auctoritatem crescere uestrae sedis. manifestum igitur facimus 10
 uestrae sanctitati, quod pauci quidam infideles et alieni sanctae dei
 catholicae atque apostolicae ecclesiae contradicere Iudaice ausi sunt
 20 aduersus ea, quae ab omnibus sacerdotibus secundum uestram
 doctrinam recte tenentur et glorificantur atque praedicantur, dene- 11
 gantes dominum nostrum Iesum Christum, unigenitum filium dei
 et deum nostrum, incarnatum ex sancto spiritu et sancta atque
 gloriosa uirgine et dei genitrice Maria, hominem factum atque
 25 crucifixum, unum esse sanctae et consubstantialis trinitatis, coado-
 randum et conglorificandum patri et spiritui sancto, consubstantialem
 patri secundum diuinitatem et consubstantialem nobis eundem
 ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum
 impassibilem deitate. recusantes enim dominum nostrum Iesum 12
 30 Christum unigenitum filium dei et deum nostrum fateri unum esse
 sanctae et consubstantialis trinitatis uidentur Nestorii malam
 sequentes doctrinam, secundum gratiam dicentes eum filium dei et
 alium dicentes <deum> uerbum et alium Christum. omnes uero 13
 35 sacerdotes sanctae catholicae atque apostolicae ecclesiae et reueren-
 tissimi archimandritae sacrorum monasteriorum sequentes sanctitatem
 uestram et custodientes statum et unitatem sanctarum dei ecclesi-
 arum, quem habent ad apostolicam uestrae sanctitatis sedem, nihil

3 pertinet V   6 actenus V   et incommote permanet om. V
 7 orientis V   9 indubita V   11 custodiat   12 ueniant V   13 ad
 om. V   15 capud V   18 quidem V   20 uram V   29 deitatem V
 30 filiu V   33 deum om. V   36 sanctaru V

penitus inmutantes de ecclesiastico statu, qui hactenus optinuit
 14 atque optinet, uno consensu confitentur et glorificant praedicantes
 dominum nostrum Iesum Christum, unigenitum filium et uerbum
 dei et deum nostrum ante saecula et sine tempore de patre natum,
 in ultimis diebus descendisse de caelis et incarnatum ex spiritu 5
 sancto et sancta atque gloriosa uirgine dei genitrice Maria
 natum et hominem factum et crucifixum unum esse sanctae et
 consubstantialis trinitatis, coadorandum et conglorificandum patri et
 15 sancto spiritui. nec enim alium deum uerbum et alium Christum
 cognoscimus sed unum atque eundem ipsum consubstantialem patri 10
 secundum diuinitatem et consubstantialem nobis eundem ipsum
 secundum humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum impassi-
 bilem deitate. ut enim est in diuinitate perfectus, <ita idem ipse
 et in humanitate perfectus> est: in una enim subsistentia unitatem
 suscipimus et confitemur, quod dicunt Graeci τὴν καθ' ὑπόστασιν 15
 16 <ἕνωσιν> ὁμολογοῦμεν. et quoniam unigenitus filius et uerbum dei
 ante saecula et sine tempore de patre natus, idem ipse et in
 ultimis diebus descendens de caelis, incarnatus ex sancto spiritu
 et sancta atque gloriosa uirgine et dei genitrice Maria et homo
 factus dominus noster Iesus Christus proprie et uere deus est, 20
 ideo et sanctam atque gloriosam uirginem Mariam proprie et uere
 dei genitricem dicimus: non quia deus uerbum principium ex ipsa
 sumpserit sed quod in ultimis diebus descendit de caelis et ex
 17 ipsa incarnatus et homo factus natus est. quem confitemur et
 credimus, sicut dictum est, consubstantialem esse patri secundum 25
 deitatem et consubstantialem nobis eundem ipsum secundum
 humanitatem, eiusdem miracula et passiones, quas sponte carne
 18 sustinuit, cognoscentes; suscipimus autem sancta quattuor concilia,
 id est trecentorum decem et octo sanctorum patrum, qui in Nicaea
 congregati sunt, et centum quinquaginta sanctorum patrum, qui in 30
 hac regia urbe conuenerunt, <et sanctorum patrum, qui in Epheso
 primo congregati sunt, et sanctorum patrum, qui in Calchedona
 conuenerunt,> sicut uestra apostolica sedes docet atque praedicat,
 19 omnes ergo sacerdotes sequentes doctrinam apostolicae uestrae
 sedis ita credunt et confitentur et praedicant. unde properauimus 35
 haec ad notitiam deferre uestrae sanctitatis per Hypatium et

1 actenus V   4 dominum (pro deum) V   12 carnē V   13 ita
 idem .. perfectus om. V   15 ΤΗΝΚΑΘΥΠΟΣΤΑΣΙΝΟΜΟΑΟΤΟΥΜΕΝ V
 19 sancte V   20 factus et dominus V   27 sponte et carne V
 31 et sanctorum .. conuenerunt om. V   35 properauimus ex properamus
 corr. V   36 ypatium V

Demetrium beatissimos episcopos, ut nec uestram sanctitatem lateat,
 quae a quibusdam paucis monachis male et Iudaice secundum
 Nestorii perfidiam denegata sunt. petimus ergo uestrum paternum 20
 affectum, ut uestris ad nos destinatis litteris et ad sanctissimum
 5 episcopum huius almae urbis et patriarcham uestrum fratrem,
 quoniam et ipse per eosdem scripsit ad uestram sanctitatem
 festinans in omnibus consequi sedem apostolicam beatitudinis
 uestrae, manifestum nobis faciat, quod omnes, qui praedicta recte
 confitentur, suscipit uestra sanctitas et eorum, qui Iudaice ausi
 10 sunt rectam denegare fidem, condemnat perfidiam. plus enim ita 21
 et circa uos omnium amor et uestrae sedis crescit auctoritas et,
 quae ad uos est, unitas sanctarum ecclesiarum inturbata seruabitur,
 quando per uos <di>dicerint omnes beatissimi episcopi horum, quae
 ad uos relata sunt, sinceram uestrae sanctitatis doctrinam. petimus
 15 autem uestram beatitudinem orare pro nobis et dei nobis adquirere
 prouidentiam. EXEMPLAR SUBSCRIPTIONIS: Diuinitas te seruet per 22
 multos annos, sancte ac religiosissime pater. Dat. VIII. Iduum
 Iuniarum Constantinopoli domino Iustiniano perpetuo Aug. III
 consule.

20 Quam ob rem petimus sanctitatem uestram, ut 23
 memoratam epistolam uestra auctoritate firmetis
 et Cyrum uel similes eius a communione habeatis
 alienos, donec statutis sanctitatis uestrae obtem-
 perent. EXEMPLAR SUBSCRIPTIONIS: Diuinitas te
 25 seruet per multos annos, sancte ac religiosissime
 pater. Dat. pridie Id. Martiarum Constantinopoli
 post consulatum Belisari u. c.

Huic igitur, ut praedictum est, confessioni et huic fidei 2
 quisquis contradicere praesumpserit, a catholica se communione
 30 nouerit alienum. Dat. XV. Kal. April. Constantinopoli post
 consulatum Belisari u. c.

4 et *pro* ut V 7 apostolica V 8 praedictam V 12 serbabitur V
 13 dicerint V 16 diuinitate serueat V 17 VIII] VII V 18 Con-
 stantinopoli dno nro iustiniano pp. aug. III. consul V 21 uestram V,
corr. Mansi 26 constantinopoli post consulatu bilisari u. c. V 30 no-
 berit V constantinopoli post consulatu bilisari u. c. V

(92.)

GLORIOSISSIMO ET CLEMENTISSIMO FILIO IUSTINIANO AUGUSTO
 UIGILIUS EPISCOPUS. Litteris clementiae uestrae glorioso uiro
 filio nostro Domnico ex consule atque patricio deferente
 adsueta ueneratione susceptis iucunditate multiplici uniuersali 5
 ecclesiae gaudendum esse perspeximus, quod Christianam
 fidem, qua diuina trinitas honoratur et colitur, in nullo
 dissimilem, in nullo permittitis esse discordem et † ante
 clementissimo imperio uestro dei, cui seruiendo regnatis et
 regnando seruitis, gratiam indefessis cumulatis operibus, ut 10
 in his, quae uobis pro integritate <et> deuotione fidei uestrae
 dominus singulari pietati concessit, agnoscantur iuste ac
 conuenienter impleri, quae praedicatio docet apostoli, quia
 sancti per fidem uicerunt regna. qualia enim regna plus
 armis fidei quam corporea fortitudine uiceritis, docet inmen- 15
 sitas gentium subiectarum, quae quanto maior adsurgit numero,
 tanto mystici solius perfecta operatione miraculi superatur.
 2 unde nos in domino nimium conuenit gloriari, quod non
 imperialem solum sed etiam sacerdotalem uobis animum
 concedere sua iniseratione dignatus est, ut, quod omnes 20
 pontifices antiqua in offerendo sacrificio traditione deprecimus,
 exorantes, ut catholicam fidem adunare, regere dominus et
 custodire toto orbe dignetur, summis hoc pietas uestra uiribus
 <uideatur> effecisse, cum per omnes regni uestri partes et
 uniuersos fines terrae eam fidem, quam per uenerabiles 25

14 Hebr. 11, 33

92. *Dat. simul cum ep. 93 die 17 Sept. a. 540 per Dominicum. Edd. Car. I² 599; Bar. ad a. 540, 14; Collect. Concil.; BT I 146*
 4 *Domnico scripsi coll. § 16 et ep. 93 §§ 1 et 7: dominico V 6 gau-*
dendu V, corr. a 8 permittis V, corr. o² ante V: hanc o²,
<dur>ante Hartel; fort. ante <quoque exhibitam a> clementissimo etc.
 11 *que a uobis V, a expunxit o² et add. Car. 17 uerba inde a*
miraculi usque ad (20) miseracione bis scripsit V nihilo mutato nisi
quod priore loco nos domino (om. in), posteriore miseratio exhibit
 20 *ut V: et Car. Bar. 24 effecit Bar.; ego uideatur inserui*

semperque Christianae confessionis iudicio complectendas
 Nicaenam Constantinopolitanam Ephesenam primam sed et
 Calcedonensem synodos constat inreprehensibiliter solidatam,
 inconcussa iubeatis pace seruari nec Christiano quemquam
 5 uocabulo nuncupetis, qui se a praefatarum synodorum unitate
 seiungit, et, qui fidem earum non omnibus uiribus omnique
 defendit adnisi, non iudicandum sed iam iudicatum potius
 aestimetis. cui non ergo sacerdotum iucundam exultationem et 3
 gaudia infinita conciliet, quod insertum per dei nostri gratiam
 10 cordi uestro lumen euangelicae ueritatis perniciosorum atque
 haeticorum dogmatum nocte discussa uniuersali resplendet
 ecclesiae? absit ergo a nobis, ut, quod omnibus fratribus et
 coepiscopis nostris generare gaudium profiteamur, nostrum non
 aut cum omnibus misceatur aut, quod magis dignum est,
 15 supra cunctos emineat. ex qua re deuota, uenerabilis 4
 imperator, gratulatione suscepimus, quod ardore fidei et suauis
 iracundiae commotione succensi nobis etiam pios direxistis
 adfatus, in quibus beatae recordationis Caelestinum atque
 Leonem apostolicae sedis praesules, qui singulas haereses pro
 20 diuina sibi dispensatione commissa cum synodali aggregatione
 damnantes, quid cuncti generaliter sequi debeant Christiani,
 mansura in aeuum lege sanxerunt, laudabili commemorastis
 affectu. quorum probabilia constituta sanctae recordationis
 25 Hormisda atque Iohannes senior nec non et Agapitus decese-
 sores nostri per omnia conseruantes uniuersos Nestorianae
 atque Eutychianae sequaces haeresis iustae mucrone sententiae
 perculerunt. quod nos summis uiribus sequi summoque adnisi 5
 defendere pietatis uestrae clementia indubitanter agnoscat; sed
 et beati Leonis epistolas ad sanctae recordationis Flauianum

2 nicena *V*, *corr.* o   4 serbari *V*   5 quis ea p̄ fratru *V*, *corr.* o²
 6 non α⁴: in *V*   13 nostri *V*, *corr.* α   14 ut (*pro* aut) quod
V, *corr.* o²   20 agregatione *V*: congregatione *Car.*   22 ebum *V*
 commemorastis *scripsi*: commorantes *V*, 'p. commemorantes uel com-
 memoratis' o²   24 iohannis *V*   27 summiss *V*   sequi o: si qui *V*
 29 beate *V*

tunc Constantinopolitanae ciuitatis antistitem nec non et ad
 clementissimae memoriae Leonem principem destinatas, quibus
 haereticorum, id est Nestorii atque Eutychetis, perfidiam
 rationabili assertione deo sibi aspirante confudit, omnino
 amplectimur et qua oportet caritate defendimus. et quamuis 5
 nos animi fideique nostrae deo custodiente sinceritas contra ea
 nullatenus uenire permittat, perpendere tamen debet uestrae
 pietatis admiranda prudentia, quia non digni censentur anti-
 stites, qui praefatorum praesulum sedis apostolicae inuiolabiliter
 6 minime constituta seruauerint. haec ergo, quae de fide a 10
 patribus sanctarum quattuor synodorum et a designatis beatae
 recordationis papae Leonis epistolis atque a supra scriptorum
 prodecessorum nostrorum constitutis sunt uenerabilibus definita,
 per omnia nos sequentes et eorum doctrinae contrarios probabili
 apostolicae sedis auctoritate damnantes anathematizamus eos, 15
 quicumque de fidei eius expositione uel rectitudine aut disputare
 peruerse aut <in>fideliter dubitare temptauerit, et contra eadem
 sentientes, quae de fide in Nicaena Constantinopolitana atque
 Ephesena prima sed et Chalcedonensi sanctissimis synodis nec
 non et beatae recordationis prodecessoris nostri Leonis epistolis, 20
 quarum fecimus mentionem, uel uniuersis, quae ipsius sanxit
 7 auctoritas, continentur, catholicae fidei unitate secernimus
 amplectentesque et in omnibus comprobantes fidei uestrae
 libellum, quem nostri obsequii famulatu tunc decessori nostro
 beatae recordationis Agapito pietas uestra orthodoxa deuotione 25
 contradidit, in quo ea, quae mente geritis, ad eruditionem
 futurae aetatis scripturae quoque testimonio declarastis, nihil-
 que a saepe dictorum prodecessorum nostrorum fide deuiantes

2 loenem *V*, *corr.* α   destinatus *V*, *corr.* ο   3 perfidia *V*, *corr.*
Car.   4 confidit *V*, *corr.* ο   omnino ο: omni *V*   8 antistes *V*,
corr. α   9 praephatorum *V*   10 serbauerint *V*   13 uenerabiliter *Car.*
 16 rectitudinē *V*, *corr.* ο   17 fideliter *V*, *corr.* *Car.*   tentauerint *Bar.*
 18 sentiente *V*, *corr.* ο   fidei *V*, *corr.* ο   nycena *V*   19 calche-
 donensē *V*, *corr.* ο   20 eplis *V*   21 mtionem *V*   24 obsequi *V*, *corr.*
Car.   28 deuiantibus *V*, *correx*i

sub qualibet occasione seruamus, nisi forte si haeresis, in qua 8
uoluntatur, amputata caligine supra scriptae fidei ueritatem
paenitentiae competentis uoluerint correctione sectari et dam-
natis omnibus, quae contra ea, quae praefati sumus, prauis-
5 sima quidam impietate dixerunt, suscriptionibus suis et pro-
priis uocibus cunctos haereticorum respicientes errores canonica
fuerint destructione conuersi, ut tunc communionis sacrae
mysterium mereantur, dum omnia, quae praefati sumus,
canonica et apostolica destructione compleuerint, quia nos
10 nulli corrigenti se paenitentiae locum conuenit amputare.
in his uero, in quibus Menam fratrem et coepiscopum nostrum 9
memorem libelli sui, quem decessori nostro beatae memoriae
Agapito ordinationis suae tempore uestrae clementiae consensu
porrexerat, sequentem re uera sedis apostolicae disciplinam
15 haereticis inferius comprehensis, id est Seuero Antiocheno,
Petro Apameno, Anthimo, qui etiam ecclesiam Constantino-
polititanam praua ambitione peruaserat, Zorae, sed et Theodosio
Alexandrino et Constantino Laudicensi atque Antonino Uerse-
tano Eutychnae haeresis sed et Dioscori, qui in Calchedo-
20 nensi synodo inter alios legitur fuisse damnatus, defensoribus
atque sequacibus anathema dixisse pietas uestra mandauit, in 10
nullo quidem a nobis moleste suscipitur a praedicto fratre
nostro uel a quolibet alio in haereticos dicta damnatio sed et
libenter amplectimur et sedis apostolicae auctoritate firmamus,
25 complices damnatorum simili anathematis ultione plectentes,
ea uidelicet ratione, ut, sicut supra meminimus, secundum
praesulum sedis apostolicae constituta his, qui resipuerint et

1 seruamus V 2 uoluntatur V, corr. Bar. suprascripta e fide V,
correxi: suprascriptam de fide Bar. 6 hereticorum V 7 communioni V,
corr. o 10 corrigenti V 15 sebero V Antiocheno ρ²: eutychno V
16 appameno V antymo V 17 abitatione V, corr. Car. Zorae]
Zωβρας scribitur in Actis concilii contra Anthimum habiti (Mansi VIII
877 sqq.) 18 uersetano V; bessentanum *idem codex Antoninum uocat*
p. 355, 14, sed cum de hoc homine eiusque patria licet multa perscrutatus
nihil inuenerim, utrumque nomen reliqui intactum 19 eutychnae V
21 mandandauit V, corr. α 22 quidam in quidaem corr. V

praecedentium synodorum uel supra scriptorum apostolicae
 sedis pontificum susceperint constituta, paenitentiae et com-
 11 munionis aditum reseremus. sed quia nouimus potius plus
 illos, qui haereticam perfidiam destruunt, sibi magis praestare
 errantium uitando consortium quam sententiae supra scriptorum 5
 patrum multipliciter solidatae aliquid firmitatis adiungere,
 quam constat suis indubitate uiribus deo auctore subsistere,
 ideo hactenus tamquam non nouiter latam damnationem
 minime arbitrati sumus nouo aliquo indigere responso. qui
 enim haeresum, quas supra meminimus, uel omnium aliarum, 10
 quae apostolica sunt definitione et constitutione damnatae,
 fuerint sectatores inuenti, non tantum ex noua lege sed ex
 ipsa auctorum suorum iam pridem damnatione perculsi sunt.
 12 et licet pietatem uestram aliter de taciturnitate nostra suspi-
 cari uel intellegere uolnerit malignus interpret, nos tamen, 15
 quos beatus Petrus apostolus omni poscenti rationem reddere
 pia traditione constituit, libente animo christianitati uestrae
 satisfaciendum esse perspeximus suppliciter sperantes, ut
 nullius subripientis insidiis priuilegia sedis beati Petri apostoli
 Christianissimis temporibus uestris in aliquo permittatis 20
 imminui, quae si turbentur, quod non credimus, aut minuan-
 tur in aliquo, uiolatae fidei instar ostendunt. scit enim sapi-
 entiae uestrae pietas singularis illam se auctoritatem ipsius
 beati apostoli retributione modis omnibus merituram, quam
 uel in illius priuilegiis uel in nostra humilis uestri <serui> 25
 13 seruaueritis deo uobis aspirante persona. tamen ut cuncta
 pietatem uestram informent et nihil pro callidi insidiatoris
 astutia ulterius relinquatur ambiguum, beatuae recordationis
 prodecessoris nostri papae Leonis quae diuersis ad Orientem

16 Petr. 1 3, 15

4 heretica *V*, corr. o 10 quas *V*: quam a, unde quarum o² 17 li-
 benti o 22 ostendant o², offendant *Bar. in marg.* scit *Car.*: sid *V*
 23 auctoritatem . . retributione *scripsi*: auctoritatis . . retributionem *V*
 24 modis *in contextu omissum in marg. add. V* meritorum *V, cor-*
rexi: meritum *Car.* 25 humili uestra *Car.*; ego inserui serui 26 ser-
 uaueritis *V*

sunt directa temporibus constituta, quanta de plurimis in
 praesenti necessaria credidimus, superadiecimus rogantes per
 ipsum, cuius causas integre agere festinatis et cupitis christi-
 anitatis affectu, ut uniuersa legere pietas uestra dignetur nec
 5 aliquid supersit, quod minime relegatur. scio enim quia, si
 dens uobis legendi dederit uoluntatem, ita cuncta tractantes
 sapientia uobis singulariter a deo concessa disponitis, ut neque
 de religione neque de aliquo praeiudicio quilibet fidelium
 sacerdotum possit in qualibet parte uexari. rationem nos igitur, 14
 10 prout christianitatis uestrae meritum postulabat, in quantum
 ualuimus, reddidisse sufficiat, quamuis nos nihil contra
 synodalia uel decessorum nostrorum praesulum sedis apostolicae
 constituta aut commisisse aliquid aut temptasse quisquam
 licet astutus et subtilis inueniet. ea uero, quae fidei catholicae
 15 uel animae uestrae expediunt, de qua, sicut nouit pietas uestra,
 et pro sacerdotali officio et pro multiplicibus praestitis
 clementiae uestrae causam plus aliis habeo cogitandi, sugge-
 re<re> non omitto: in primis supplicantes et ipsius beati Petri 15
 apostoli, quem diligitis, intercedente suffragio postulantes, ut
 20 semper huc ad sedem apostolicam pro disponendis rei publicae
 uestrae utilitatibus orthodoxas et deo placitas et rugam aut
 maculam fidei non habentes dignemini destinare personas, per
 quas et ea, quae publico uestro conueniunt, salubriter ordi-
 nentur et pro animae uestrae mercede catholicae disciplinae
 25 in nullo conturbetur integritas, ut uniuersi re uera illud gratiae
 caelestis munus iam, sicut et credimus, pietatem uestram
 habere cognoscant, quod Salomon adhuc a domino postulabat
 dicens: dabis seruo tuo cor audire et iudicare
 30 populum tuum in iustitia et intellegere inter
 malum et bonum. et quia per filium nostrum Domnicum 16
 praesentium portitorem quaedam uerbo suggerenda mandauimus,

28 Regn. III 3, 9

3 causam α 6 legendi *scripsi*: legem *V*   7 nobis *V*, *corr.* *Car.*
 9 nos *V*: his *Bar.*   17 causa *V*, *corr.* σ^2 suggere *V*, *corr.* α
 20 disponendis *V* o *ex* en (?) *corr.*

speramus, ut ea aspirante uobis domino et libenter audire dignemini et maxime, quae ecclesiasticae paci ac delinc generalitatis quieti profutura sunt, consueta christianitate uel prouidentia disponatis.

(93.)

DILECTISSIMO FRATRI MENAE UIGILIUS. Licet uniuersa, prout deo auxiliante potuimus et credidimus expedire, domno filio nostro serenissimo et Christianissimo imperatori de ecclesiasticis causis nostrae insinuationis sermo suggesserit, necessarium tamen iudicauimus et caritati uestrae per Christianissimi
 2 filii nostri patricii Domnici personam scripta dirigere. quibus nos grandi exultatione et gaudio suscepisse cognoscite, quod Nicaenam Constantinopolitanam Ephe<senam primam et Chalce-> donensem sanctissimas synodos, in quibus fidei orthodoxae atque apostolicae fundamenta monstrantur, sicut pollicitationis
 15 uestrae tunc ad decessorem nostrum sanctae recordationis Agapitum lectio data testatur, inuiolabiliter uos asseritis custodire et maxime beati Leonis prodecessoris nostri sequi in omnibus constituta. quid enim caritati tuae dignius hono-
 20 rique conueniat, nisi a Romanorum praesulum non deuiare doctrina? aut quid nobis iucundius quidue sit gratius quam illos in Christi domini et saluatoris nostri caritate complecti, qui maiorum nostrorum et decessorum facta custodiunt?
 3 unde spiritaliter salutantes et hortamur et, qua nos conuenit affecticne, incessanter adloquimur, ut illius normam, illius
 25 ammonitionem, illius, sicut et promisisti et indicas, sequaris

4 disponatis EXPLICIT V

93. *Dat. simul cum ep. 92 die 17 Sept. a. 540 per Dominicum. Edd. Car. I² 602; Bar. ad a. 540, 23; Collect. Concil. 6 MENE. V* 9 sermo *scripsi*: sermone V, quo seruato suggesserimus o² 13 ephedonensem V, corr. o² nisi quod primam ego addidi 14 sanctissima V, corr. a 19 quid enim *scripsi*: quidē V, quid est uulgo cum a dignus V, corr. o² honori que V, correxi: honoris que a, honoris quod Car. 23 custodiuit V, corr. o² 24 et hort. V: te hort. o²

in omnibus constituta. plena sunt enim de praedicti prodeces-
 soris nostri sanctae et uenerandae recordationis Leonis <scriptis>
 uestrae fraternitatis scrinia, quae ad prodecessores tuos
 leguntur ab eodem destinata pontifice, itemque et nostris
 5 decessoribus quae uestri promiserint, releguntur. sed haec 4
 dixisse sufficiat; apostoli namque sermo ante oculos nostros
 est, qui dicit: sapientiam loquimur inter perfectos.
 de his uero, quibus te memorem libelli, quem supra scripto
 decessori nostro tradideras, et sequentem apostolicae constituta
 10 doctrinae, in haereticos inferius comprehensos, id est in
 Seuerum Antiochenum, Petrum Apamenum, Anthimum quoque
 peruasorem Constantinopolitanae ecclesiae, Zoram, sed et
 Theodosium Alexandrinae ciuitatis nec non et Constantinum
 atque Antoninum Bessentanum Eutythianae haeresis sed et
 15 Dioscori, qui in Calchedonensi synodo inter alios legitur fuisse
 damnatus, defensoribus atque sequacibus anathema dixisse
 cognouimus (in quibus non aliquid sententiae olim a patribus
 decretae iunxisti † et talibus praesulibus beati Petri uicariis
 in auctores haeresum ipsos data sententia penitus indigebat,
 20 quia qui damnatae haeresis sectator agnoscitur, non tantum
 ex nouella lege sed ex ipsa iam auctoris sui damnatione per-
 cussus est), grate tamen et libenter amplectimur et auctori-
 tatis sedis apostolicae, cui nos deus praesidere uoluit, inter-
 positione firmamus et uniuersi eorum complices uel omnes
 25 haeretici pari damnationis sententiae subiacebunt: hoc tantum- 5
 modo, sicut apostolicae moderationi conuenit, per omnia

7 Cor. I 2, 6

1 prodecessoriris V 2 scriptis *add. Bar.* 4 itemque et *scripsi*:
 idē quē et V ibidemque quae *Edit. reg. deleto postea* quae 11 seuerum
 antiochenum V antimum V 12 peruasorem V Zoram *restitui*:
 quorum V, *om. Car.* 14 bessentanum V, *cf. ad p. 351, 18* 17 ali-
 quid o²: aliquid id V, aliquid nouum *Car.* 18 *fort. iniunxisti* et V:
 nec *Car.*, uel *Hartel*; *fortasse aliqua exciderunt uelut* <nec tali adser-
 tione a tot> et 19 ipsos *scripsi*: ipsorum V, ipsarum *Car.* 20 quidam
 natheresis sectatos V, *corr. o²* 22 grate tamen *scripsi*: grate a^m (=
 amen) V, grate admodum o

reseruantes, ut si uel eorum uel quorumlibet errantium quis
 agnita catholicae fidei ueritate paenitentiam agens reuerti
 uoluerit et haeresis, in qua uolutatur, errore concepto
 scripturae quoque professione uniuersam errorum suorum ac
 complicum damnauerit prauitatem et apostolicae sequens
 instituta doctrinae anathema dixerit ei, qui uel praedictas
 quattuor synodos in fidei causa non sequitur uel beatae
 recordationis prodecessoris nostri Leonis uenerabilia constituta
 in omnibus non confitetur et non omnibus uiribus omnique
 animi sequitur puritate, tunc communioni nostrae, quam nulli
 nos negare conuenit paenitenti, sub apostolica et canonica,
 sicut praefati sumus, satisfactione modis omnibus aggregetur,
 quia redemptor noster non uenit aliquem perdere sed omnes
 6 pro sua pietate saluare. ET MANU DOMNI PAPAE: Deo
 iuuante per ipsius gratiam Uigilius episcopus sanctae ecclesiae
 catholicae urbis Romae has scidas epistolarum supra scriptarum,
 quas ego deo iuuante dictaui, ipso auxiliante recognoui atque
 7 suscripsi. ET ALIA MANU SUSCRIPTIO PATRICII DOMNICI:
 Flauius Domnicus u. c. comes domesticorum ex consule ac
 patricius has scidas a beatissimo atque apostolico papa
 20 Uigilio in causa fidei factas ad domnum nostrum Iustinianum
 piissimum et Christianissimum principem sed et ad Menam
 uirum beatissimum Constantinopolitanae archiepiscopum ciui-
 tatis relegens conferens consentiensque suscripsi die XV. Kal.
 Octobr. Iustino u. c. consul.

1 si <aliquis> *Bar.*   quis *scripsi*: quasi *V Bar.*   2 ueritatis *V*,
corr. o²   3 concepto *o²*: conceptos *V*, contempto *Bar.*   6 dixissent *V*,
corr. o²   9 confitetur *ex* confitemur *corr. V*   10 communionis *V*,
correxi   16 scedas *V*   19 exconsul *Car.*   20 patricio *V*, *corr. o²*
 22 mennam *V*

(94.)

PAPAE GELASII CONTRA PELAGIANAM HAERESIM.

GELASIUS EPISCOPUS UNIUERSIS EPISCOPIS PER PICENUM IN
 DOMINO SALUTEM. Barbaricis hactenus dolebamus incursibus
 5 maxime uicinas urbi prouincias et bellorum saeua tempestate
 uastari, sed quantum inter ipsa recentium calamitatum fer-
 uentia pericula comperimus, perniciosiorem diabolus Christi-
 anorum mentibus labem quam corporibus hostilis feritas
 irrogauit. quod malum principaliter illarum regionum respicit
 10 sacerdotes, qui tanta segnitia tantaque ministerii dissimulati-
 one suscepti commissarum sibi neglegunt regimen animarum,
 ut eas etiam ab exiguis quibusque bestiolis lacerari sub
 conspectibus suis impune patiantur, quin immo subrepentes
 nequitas confouendo et deprauatoribus adquiescendo fidelium
 15 non solum minime retrahant sed ipsi magis praebeant proprio
 nutrimenta perditionis exemplo. quid autem tales essent acturi 2
 pontifices, si, quod absit, uel aliqua noua pestis et primitus
 ignorata prorumperet uel ingeniis acrioribus sensibusque ner-
 sutis aut aliqua saecularium doctrinarum peritia callidis sacri-
 20 lega blasphemiarum dicta promerentur, qui tam ueteris erroris
 detrita commenta tamque maioribus ecclesiarum magistris
 quam etiam nostra aetate conuicta non recolunt nec refutant
 atque ab imperitis stultisque prolata non respuunt? gratias 3
 omnipotenti deo, quoniam suorum corda per huiusmodi per-
 25 sonas examinat, qui hoc ipsum uirus nesciunt, quod locuntur.
 nam quid facerent populorum praesules sub astutioribus ini-
 micis, qui se subiciunt libenter indoctis, quando utique,
 etiamsi tanta erat in rectoribus dominici gregis prorsus

[49.] *Dat. a. 493 die 1 Nou. Edd. Car. I² 346; Collect. Concil.;*
BT 95; Thiel 325; particulas tantum adfert Bar. ad a. 493 2 INCIPIT
 PAPE . . PELANAM heresim V 3 ep̄sc̄ uniuersis ep̄i V 4 dolebamus V,
 corr. o² 6 seruentia V, corr. o 7 coperimus V 8 labe V seritas V,
 corr. o 10 tantas egnitia V 15 solum <eas> Car. 16 exeplo V
 aucturi V, corr. o² 18 uel Car.: uel quid V sensibus qui V, corr. o
 20 blasphemiarum V, corr. p² 24 deo <agimus> Car. 26 praesule V,
 corr. o² austutioribus V 27 qui o²: que V Quidō V

ignauia, ut nec tam uilem hebetemque personam possint uel
 intellegere uel frenare, pastoralis cura debuerint a uobis
 cognoscenda perquirere quam suasionibus inconsideranter
 4 absurdis facilem submittere uoluntatem? oblatu est enim
 nobis miserabilis senex Seneca nomine, qui non modo totius 5
 sit eruditionis alienus sed ipsius quoque intellegentiae com-
 munis prorsus extraneus, in Pelagianae uoraginis caeno, sicut
 de quibusdam in Apocalypsi legimus, uelut una ranarum
 imprudenter immersus inque illa faece horribiliter uolutatus,
 nullatenus, inde qualiter emergere posset, inueniens, quia 10
 puritatem relinquens catholicae ueritatis, quanto se per lubri-
 cum falsitatis conatur ad tollere, tanto magis eius lutosus
 foueis circumclusus obruitur, de illis unus existens, de quibus
 Petrus dicit apostolus: hi uero uelut inrationabilia
 pecora naturaliter in captionem et in perniciem 15
 in his, quae ignorant, blasphemantes in corrupti-
 one sua peribunt recipientes mercedem iniustitiae.
 5 re uera enim sic eius stolidus et obtusus est animus, ut de
 his uenenis, quae male hausit et uomuit, nullam rationem uel
 accipere ualeat omnino uel reddere sed induratus obcaecatione 20
 diabolica sibi que iam traditus cordis sui funesta sit obstinati-
 one damnatus nihilque supersit ei, nisi ut deus noster, qui
 dixit, quae hominibus impossibilia uidentur, apud se esse
 facilia, huiusmodi mentem potenti compunctione transfigat, ut
 secundum beatum apostolum Paulum resipiscat <a> diaboli 25
 laqueis, <a quo> captiuus detinetur sententia
 6 diuini iudicii. multa illi, quae de Pelagianis sensibus nec

7 Apoc. 16, 13 14 Petr. II 2, 12 sq. 23 Matth. 19, 26 25 Tim.
 II 2, 26

1 hebetemque *ex* hebetemque V 4 facile *Bar.* 7 pelagiana euora-
 ginis V 8 apocalypsi V uel ut V 9 orribiliter V 15 captione V,
corr. Edit. reg. secundum Vulgatam 17 peribunt *Edit. reg. cum*
Vulgata: et peribunt V percipientes Edit. reg. cum Vulgata 25 a
add. o² secundum Vulgatam 26 a quo *inserui secundum Vulgatam,*
 quibus *o²: om. V*

insomnis omnino contigerat, nos magis patefacta prodidimus
 eaque dudum conuicta fuisse monstrauius; haec etiam ipsa,
 quae idem proferre uidebatur, olim et ab haereticis Pelagianis
 in medium producta docuimus et a catholicis praedicatoribus
 5 competenter elisa, Pelagium Caelestium Iulianum ceterosque
 complures oratoriae facundiae uiros in hac adsertione proba-
 uimus fuisse conuictos et tam ecclesiasticis constitutis quam
 imperialibus percussos fuisse praeceptis; proinde istum ferre
 non posse firmauimus, in quibus illi tales <t>antique prostrati
 10 sunt, qui nec ipsa, quae ab illis sunt disputata, uel intellectu
 capere uel eloquio simili possit adstruere. sed, ut dictum est,
 diabolica mens inspiratione possessa in profundum ueniens
 iam malorum ad remedia nulla consentit. quapropter de 7
 innumeris blasphemiarum generibus, quas auctores Pelagianae
 15 haeresis ediderunt, tria, quae sibi praecipue hic senex legendus
 adsciuit, credidimus non tacenda, ut reserata manifestius
 panderentur et deo destruente facilius uitarentur euersa.

In uteris, inquit, matrum opere diuino creantur infantes: 8
 propterea iustum uideri non putant, quod factura dei sine ullis
 20 propriis actionibus cuiquam peccato gignatur obstricta, ini-
 ustumque deum faciunt, si rei efficiantur antequam nati. hoc
 uelut acutissimum sui dogmatis exerunt argumentum non
 aduertentes, quia primi illi parentes generis humani, de nullis
 utique genitoribus sed de innoxia limi materia procreati et
 25 pure atque sincere potenter arte diuina compacti factique
 rationales, propria uoluntate seductorem secuti diabolum prauis
 cupiditatibus per excessum praeuaricationi: infecti sunt. in
 quibus utique humana natura peccauit et humana est facta
 natura uitiosa, receptrix sine dubio mali, quod ante nescierat,
 30 quia a bono rectoque deficiens in affectum mali prauisque

11 cf. Prou. 18, 3

1 in somnis *Car.* contigerant *Binius* 3 qua eidem *V, corr. o²*
 8 percussus *V, corr. o²* ferre *V: ferri dubitanter Thiel* 9 antique *V,*
corr. Car. 10 intellecta *V, correxi* 20 sq. iniustum quem *V, corr. o*
 23 aduerentes *V, corr. o* 29 <et> receptrix *ρ* 30 quia a *scripsi:* qui
 a *V,* quia *o,* quae a *Car.*

recidere ipso rerum consequentium tramite manifestum est.
 9 tales igitur effecti principes nostrae substantiae semet ipsos
 passibiles et corruptibiles reddiderunt, in tantum conditionis
 diuinae dona uiolantes, ut mortis fuerint ultione puniti. hac
 enim die fuisse mortuos, qua mortales effecti sunt, ambiguum 5
 non habetur. proinde quidquid isti genitores de suo germine
 protulerunt, opus quidem dei est secundum institutionem
 naturae sed non absque contagio illius mali, quod sua prae-
 uaricatione traxerunt, et utique hoc, id est ipsius mali conta-
 10 gium, certum est opus non esse diuinum. itaque non ex 10
 creatione dei est uitium, quod uoluntario motu natura collegit,
 sed etiam de uitata per semet ipsam natura dens institutionem
 suam quidem suae creationis exsequitur, sed creatio profert
 uitium, quod non ex institutione creatoris accepit sed quod
 ipsa per lapsum suae transgressionis adsumpsit. nam si ipsi 15
 primi homines ex nullis, ut dictum est, parentibus nati et
 sine ullo formati contagio per ambitum praesumptionis inlicitae
 semet ipsos deprauare potuerunt et in opere dei opus diabolicae
 fraudis annectere, quid mirum, si idem deprauati protulerunt
 11 subolem depranatam? nonne etiam cum deus utique liberam 20
 condiderit humanam sua creatione substantiam, etiam apud
 humanas tamen leges extrinsecus accedens seruitus naturaliter
 eam reddit obstrictam et obnoxiam? origine generantur
 obnoxii et ex conditione seruili gignuntur addicti et nascendo
 fiunt prius obligati quam geniti. si hoc agitur de rebus extra 25
 naturam positis, quanto magis de his prouenire non mirum
 est, quibus ipsa humana substantia deprauata cognoscitur? ac
 per hoc sicut se ipsa humana substantia de institutione sin-
 cera actuum reproborum rea fecit uoluntate pollutam, sic
 edidit subolem atque progeniem naturae suae ex actuum 30
 suorum rea uoluntate maculosam, quia huiusmodi genuit
 prolem, cuiusmodi se ipsa reddidit praeuaricationis excessu,

9 id ē V: idem α 10 sq. ex creatione o²: execratione V 13 suam
 del. p² 15 labsum V 17 inlicite V 22 accidens V, corr. Car.
 24 gignuntur V 25 abligati V, corr. o²

ideoque non solum de se profert, quod bene deus instituit, sed etiam quod male ipsa inconsequenter adiecit. quemadmodum 12 autem qualitas interior appetendi valeat inmutare naturam, diuinae lectionis auctoritate firmatur. sic denique pascenti 5 Iacob commissus ille grex ouium subposita canalibus uarietate uirgarum. dum potat, illectus affectionali delectatione concepit, quod non habuit in natura, et inolitum sensibus transfudit in prolem, quod in creatione non sumpsit. quod tunc utique figuraliter gestum et in ecclesiasticis significauit gregibus hoc 10 futurum et Pelagianorum deus praeuidens calumnias excitandas fidelibus suis documentis certioris intellegentiam praeparauit. docent diuina testimonia et ipsa ecclesiastica sacra- 13 menta et ab ipso domino saluatore catholicorum traditio magistrorum humanae generationis decolorata primordia. hinc 15 est, quod clamat propheta: quis gloriabitur castum se habere cor aut mundum esse a peccatis? nec infans, cuius est unius diei uita super terram. hinc est, quod item dicit scriptura: quis potest facere mundum de inmundo conceptum semine? nonne tu, qui solus 20 es? et alibi, quia semen inquit erat maledictum. nec non etiam Dauid propheta testatur: in iniquitatibus conceptus sum et in delictis peperit me mater mea; et si hoc ille dicit, quis aliter se adserat procreatum? beatus apostolus quoque Paulus adserit: et nos aliquando 14 25 eramus natura filii irae sicut et ceteri. de qua ira in euangelio dicit: qui crediderit et baptizatus fuerit, habet uitam aeternam; qui autem non crediderit, iam iudicatus est et ira dei manet super eum, illa utique, qua dictum est: morte morieris. ipse dominus

4 cf. Gen. 30, 37 *sqq.* 15 Prou. 20, 9; cf. Iob 14, 4 (LXX)
 16 Iob 14, 5 (LXX) 18 Iob 14, 4 20 Sap. 12, 11 21 Psalm. 50, 7
 24 Eph. 2, 3 26 cf. Marc. 16, 16; Ioh. 3, 18 et 36 29 Gen. 2, 17

4 pascente *V*, *corr.* Thiel 5 iacobo *V*, *corr.* o 7 naturam *V*,
corr. o² 10 excitandas *scripsi*: et excitandas *V* 11 documti (!) cer-
 tiores *V*, *correxi*: decertationes o² 18 mundu *V* 29 <de> qua *Car.*

Iesus Christus caelesti uoce pronuntiat: qui non manducauerit carnem filii hominis et biberit sanguinem eius, non habebit uitam in semet ipso. ubi utique neminem uidemus exceptum nec ausus est aliqui dicere paruulum sine hoc sacramento salutari ad aeternam uitam 5 posse perducere; sine illa autem uita in perpetua futurum 15 morte non dubium est. cur igitur infans hac sorte concluditur, si nullum habet omnino peccatum magisque uidebitur, quod absit, iniustus deus, si illic infligatur poena, ubi nulla sit culpa? unde cum de propriis actibus nullo reatu teneatur 10 obstrictus, nihil restat, nisi ut sola sit uitiosa natiuitate pollutus, et si non fuerit mysterii Christiani participatione mundatus, ad uitam non potest peruenire perpetuam. hinc est, quod exsufflantur et catechizantur infantes, ut quia in opere dei, quo in auctore suo bene sunt instituti, opus diabolicae 15 malignitatis accessit, eruti de potestate tenebrarum, sicut docet apostolus, ad filii dei sortem purgationemque legitimam 16 transferantur. nisi autem prima generatio, quam bonam deus instituit, praeuaricatione uenisset in culpam et reprobabilis esset effecta, secunda generatio subroganda non fuerat. prop- 20 ter quod dicit beatus Paulus apostolus: sicut per unum hominem peccatum intrauit in mundum et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt, et paulo post: igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnati- 25 onem, sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem uitae. sicut autem omnes in condemnationem dicit utique, qui de Adam parente sunt geniti, sic omnes in iustificationem uitae non nisi illos adstruit,

1 Ioh. 6, 54   16 Col. 1, 13   21 Rom. 5, 12   24 Rom. 5, 18

3 ipsum *V*, corr. *Thiel* secundum *Vulgatam* (cf. p. 363, 21 et 29)
 4 aliquis (corr. ex alicui) σ^2 14 exsufflantur *V*   catechizantur *V*,
 corr. ρ^2 ut scripsi: et $V\sigma^2$ 15 quo σ^2 *Thiel*: quod *V*   auctores *V*,
 corr. σ 17 filiorum ρ^2 18 transferuntur σ^2 primo *V*, corr. σ^2
 28 parentes unigeniti *V*, corr. σ^2 29 adstruitur *V*, corr. ρ

qui in Christi mysterio sunt renati. innumeris talibus 17
 instrumentis haeresis Pelagianae doctrina mortifera et a nostris
 est conuicta maioribus et nunc eorum copiosa po<te>st eruditi-
 one conuinci nec debent simplices animos ista turbare, quibus,
 5 quae non intellegunt, secundum ecclesiasticam formam credi-
 disse sufficiet aut, si quis nosse desiderat, interrogare
 conueniet.

De paruulis autem quod adserit sine sacro baptismo pro 18
 solo originali peccato <non> posse damnari, satis impia, satis
 10 profana propositio est. quamuis enim recentes ab utero
 matrum in remissionem peccatorum baptizari nullus Christi-
 anus ignorat, quod utique non fallaciter sed ueraciter catholica
 celebrat ecclesia, ne in sacramentis caelestibus, quod absit,
 mentita uideatur. proinde quia propria non habeant ulla pec-
 15 cata, constat eis solâ prorsus originaria relaxari itaque, quibus
 etiam solis remissis uitam per baptismum consequuntur aeter-
 nam, consequens est, ut solis etiam non remissis ad aeternam
 uitam peruenire non possint. unde et dominus, sicut superius 19
 diximus, ait, quod utique nisi baptizato non conuenit: qui
 20 non manducauerit carnem filii hominis et biberit
 sanguinem eius, non habebit uitam in semet ipso.
 sine uita autem esse perpetua quid est, nisi in sempiterna
 morte constitui? quamuis idem sit 'regnum caelorum' quod
 'aeterna uita', tamen ut prouidentia dei omnes Pelagianorum
 25 nequitas amputaret, non solum dictum est: qui non fuerit
 renatus ex aqua et spiritu sancto, non intrabit in
 regnum caelorum, sed etiam pariter dictum est: qui non
 manducauerit carnem filii hominis et biberit sangui-
 nem eius, non habebit uitam in semet ipso. de uita
 30 autem aeterna hoc dictum nullus addubitat, quoniam multi
 non manducantes hoc sacramentum uitam uideantur habere
 praesentem. nihil est ergo, quod dicant, quod non renati 20

19 Ioh. 6, 54   25 Ioh. 3, 5   27 Ioh. 6, 54

3 potest o²: post V   9 non *add. o: om.* V   15 originalia *Car.*
 32 quod o: qui V

infantes tantummodo in regnum caelorum ire non ualeant, non autem perpetua damnatio<ne> puniantur, dum sine baptis-
mate corpus et sanguinem Christi nec edere ualeant nec
potare, sine hoc autem uitam in semet ipsis habere non
possint, sine uita uero non nisi mortui sint futuri. dicant 5
igitur, in morte perpetua constituti si non aestimentur esse
damnati; tollant ergo de medio nescio quem ipsi tertium,
quem decipiendis paruulis faciunt, locum et, quia non nisi
dextram partem legimus et sinistram, non illos faciant in
sinistra regione sine baptisate remanere sed baptizatos 10
sinant ad dexteram salutarem sacra regeneratione transferri.

21 Tertio capitulo iam toto mundo cognita atque conuicta
ea Pelagianorum deliramenta circumfert, quibus dicunt, quod
homo. per liberum arbitrium, quod corrumpit foedauit ac per-
didit, bono suffragante naturae beatus efficitur, cum de beati- 15
tudine paradisi, ubi bona fuerat constituta substantia, nisi suo
amisso bono nullatenus potuisset expelli, ideo mortalis effecta,
quia de bono utique praeuicatione transisset ad malum et a
participatione diuina ad diabolica semet facinora contulisset:
ideo deceptoris suo, cui uolens adsenserat, competenter addictus, 20
ideo de felicitatis suae caritate seclusus atque ad spinas et
tribulos miseriasque multiplices caelesti uoce damnatus est;
quae utique poena iusti iudicii tam grauis et aspera in bono
perseueranti nullatenus esset inflicta et nisi malo non conue-
22 nienter inlata probaretur. ecce sine diuino suffragio, quod in 25
illa beatitudine positus numquam legitur expetisse, non solum
homini naturale bonum prodesse non potuit, non solum non
effecit beatum, sed cum hoc solo confidit atque ad eius non
reuertitur largitorem, et beatitudinem potius amisit et malorum
23 omnium sumpsit exordium. quod autem libero arbitrio beati- 30

2 dampnatio *V*, corr. σ^2 3 ne.cedere *V*, corr. σ^2 5 posse *V*, corr. *Thiel*:
possent *Car*. 7 tollant ergo etc.] ad sententiam *Thielius recte confert*
August. de orig. anim. II 9 11 regenera regeneratione *V* 13 ea
scripsi: a *V*, om. *edd.* 20 adsenserant *V*, corr. ρ 27 bonus *V*, corr. σ
29 longitorem *V*, corr. σ^2

tudinem consequantur (quo male usus in perpetuam recidit
 seruitutem, sicut scriptum est: qui facit peccatum,
 seruus est peccati; a quo quis superatur, huic et
 seruus addicitur), nonne haec est illa praesumptio naturalis,
 5 quae ad detestandae captiuitatis iura descendit, quam scriptura
 sancta sic memorat: graue iugum super filios Adam a
 die exitus de uentre matris eorum usque in diem
 sepulturae in matre omnium? de qua genus humanum 24
 non nisi solus dominus noster Iesus Christus commercio suae
 10 redemit passionis et mutata natiuitate nos eruit; solus utique
 uenit quaerere et saluare quod perierat, ut libertas,
 quae per temerariam fuerat deiecta superbiam, instauraretur
 reparata per gratiam mutuaeque uice humanae uoluntatis arbi-
 trium, sicut sequendo diabolum captiuitatem meruerat sempiternam,
 15 sic reformatae subsequendo libertatis auctorem amis-
 sum rediret ad praemium. hinc est, quod ipse dominus ait: 25
 cum uos filius liberauerit, tunc uere liberi eritis, et
 apostolus beatus Paulus exsequitur: cum serui essetis
 peccati, liberi fuistis iustitiae (id est 'alieni a iustitia'),
 20 liberati autem a peccato serui facti estis iustitiae, et
 iterum idem ipse libertatem inquit qua uos Christus
 liberauit. nonne ipse uas electionis adfirmat et dicit: deus
 est, qui operatur in uobis et uelle et perficere pro
 bona uoluntate, ne etiam in mala uoluntate et uelle et
 25 perficere deus putaretur operari?

Illud autem Pelagianorum peculiare uirus est olimque detritum, 26
 quo putant gratiam dei secundum merita hominum posse conferri,
 quod absit a mentibus Christianis, cum praefatus testetur aposto-

2 Ioh. 8, 34   3 Petr. II 2, 19   6 Eccli. 40, 1   11 Luc.
 19, 10   17 Ioh. 8, 36   18 Rom. 6, 20 et 22   21 Gal. 4, 31
 22 Philipp. 2, 13

4 praesumptione *V*, corr. α^4 natulalis *V*, corr. α 8 matre *V*:
 matrem *Car. cum Vulg.*   10 redimit *V*, corr. *Car.*   non seruit *V*,
 corr. α^2 11 salutare *V*   21 inquit *V*   quam *V*, corr. ρ^2 23 opatur *V*,
 corr. α uellet et *V*, corr. α pro α : per *V*

lus: gratia est, quae gratis datur; alioquin si ex operi-
 bus, gratia iam non est gratia, quia merces redditur, non
 27 gratis (unde 'gratia' nomen accepit) impenditur. quis autem
 audeat se dicere Christianus aliquid habere boni sine gratia, quando
 magister gentium elamet cuncta breuiter in se dona conclu- 5
 dens: gratia dei sum id, quod sum, et gratia eius in
 me uacua non fuit, ut ostenderet, quia donum gratiae non
 ipse praecesserit sed fuerit subsecutus? utque monstraret
 cooperatorem se gratiae subsequendo, sed plus omnibus
 inquit illis laboranti, ac rursus ueritus, ne de se praesumere 10
 uideretur, adiunxit: non ego, sed gratia dei mecum. non
 dixit 'ego et gratia dei mecum', sed praeposuit gratiam prae-
 28 cedentem seseque subiunxit. quid autem haberi possit sine
 gratia, cum sit fides ipsa per gratiam, eodem apostolo nos
 docente: misericordiam consecutus sum, ut fidelis 15
 essem? nec aliud est misericordia diuina quam gratia.
 audiamus etiam, quemadmodum informat ecclesiam: gratia
 inquit salui facti estis per fidem, ut principium salutis
 et fidei a gratia coepisse dissereret, sicut secutus annectit:
 et hoc non ex uobis, sed dei donum est, non ex 20
 operibus, ne quis extollatur. idem ipse alibi generaliter
 et absolute pronuntiat dicens: quid enim habes, quod non
 accepisti? aut si accepisti, quid gloriaris quasi non
 29 acceperis? quis sufficiat singula recensere, quibus euidenter
 apparet non naturalis libertatis arbitrium gratiam promereri 25
 sed potius per gratiam recipere ut a seruitute, quam peccando
 meruerat, misericorditer absolutum? huius sacramenti redemp-
 tione ante mundi principium sempiterna prouidentia praeparati,
 siue nondum prolata lege seu sub obseruatione legali, figura-
 libus signis atque sacrificiis omnium sanctorum uirorum 30

1 cf. Rom. 11, 6 6 sqq. Cor. I 15, 10 15 Cor. I 7, 25 17 sqq.
 Eph. 2, 8 22 Cor. I 4, 7

2 mercis *V*, *corr.* o 5 clamat o 8 utque *scripsi*: atque *V*
 9 se <esse> *Car.* 10 inquit *V* 19 cepisse *V*, *corr.* o 27 absolutum *V*:
 absolutum <esset> *Car.*

feminarumque sanctarum uetus origo mundata est uniuersisque iustis per gratiae spiritum hoc de longe adorando mysterio salutis aeternae remedia contigerunt, cuius in Christo manifestata gentibus plenitudo mundum purgat et renouat beatitudinisque perpetuae uere facit esse participes.

Quapropter nimis incusamus fratres et coepiscopos nostros, 30 maxime per Piceni prouincias ecclesiam domini gubernantes, qui non solum ineptissimi senis abiectaeque personae prauum non deterruere colloquium uerum etiam suo nutriuere consensu. quis audiat, quis ferat passos esse pontifices, ut cadauer nescio quod indignum presbyterum sibi non adquiescentem auderet communionem priuare? quomodo talis uel susceptus ab 31 aliquo uel patienter auditus est, qui insuper leges dedit libenter acceptas, ut serui dei cum puellis sacris congregatione 15 dedecorissima miscerentur? nam cum spirituales animi, etiam cum desint ista consortia, imaginariis infestentur illecebris, quemadmodum alterni sexus intuitu, qui illicit et nolentes, non uehementius incitentur? adhuc maius scelus ad crescit, ut sub conspectu et praesentia sacerdotum beatae memoriae 20 Hieronymum atque Augustinum ecclesiasticorum lumina magistrorum musca moritura, sicut scriptum est, exterminans oleum suauitatis lacerare contenderet. sed quid miremur 32 ecclesiarum praesules ista neglegere, quos, sicut a multis audiuius, contra canones omnia gerere et contra apostolicam 25 disciplinam passim cuncta miscere manifestum est: non seruatis regulis ordinare liciteque non solum monachos sed etiam ministros ecclesiae cum feminis ad peregrina migrantes remeare rursus et ab aliis episcopis in militiam prouehi clericalem? quae cum singula toleranda non sint, quis sustineat tot et talia facinora perpetrari, quibus spectaculum 30

21 Eccl. 10, 1

7 prouinciam ecclesias ρ^2 8 paruum *V*, corr. o 12 audire communionem priuaret *V*, corr. *Thiel* 14 acceptus *V*, corr. *Thiel* 17 alternis *V*, corr. o illicit et *Thiel*: illicitet *V* 19 conspecta *V* corr. o 20 hieronimum *V*

gentilibus et Iudaeis et haereticis non iumento praebentes in ipsum, quod absit, tendere uideantur religionis excidium digneque ista facientibus aptabitur illa sententia dicentis apostoli: nomen enim dei per uos blasphematur in
 33 gentibus? sufficiat igitur hactenus haec fuisse commissa 5
 et, ut placetur deus, humanis rebus sollicitius diuina curentur. nusquam locum prorsus inueniat praefatae pestis adsertor nec accessum prorsus ecclesiae uel usquam participationem catholicae communionis inueniat, qui haereticorum mauult subsequi nefaria professione consortium; et hi, cum quibus antea pro- 10
 babitur noxium miscuisse conlegium, nisi resipiscunt et ab eius societate discedunt, ab ecclesiastico remoti seruitio debita ultione plectantur, quo ceteris cauendi ministretur exemplum.
 34 nullum adeat nec umquam loqui damnatas olim blasphemias 15
 iam sinatur. discreta suis habitationibus uirorum atque feminarum, sicut sanctum propositum decet, exerceatur circumspecta deuotio. contra canonum constituta nullus ad ecclesiasticum permittatur officium, non ignoraturis prouinciae uniuscuiusque rectoribus nec de praeteritis se ueniam reperturos
 35 erroribus, si deinceps dissimulauerint uitare patefactos. nec 20
 excusationis de cetero relinquetur occasio, si post praecipua praesentia, quae per Romulum diaconum, cuius sollertiam pro fide catholica et pro religione uigilantiam gratissime comprobamus, duximus destinanda, quisquam super his omnibus aut contemptor aut negligens deprehendatur antistes. sicut enim 25
 ad sedis apostolicae moderamina pertinet cunctis sollicitudinem debitam ministrare congruenter ecclesiis, ita necesse est, ut in contumaces et desides traditam sibi diuinitus non dissimulet potestatem. Dat. Kal. Nou. Albino u. c. cons.

4 Rom. 2, 24

6 placeatur *V*, corr. o 11 colloquium *Car.* 12 debita *Thiel*: deuota *V* 14 usquam *Car.* 15 discreta o²: disceret a *V* 16 exercent *V*, corr. o 20 patefactas *V*, corr. p² 24 destinandam *V*, corr. p²

(95.)

GELASI EPISCOPI URBIS ROMAE AD DARDANIOS.

Ualde mirati sumus, quod uestra dilectio quasi nouam et ueluti difficilem quaestionem et adhuc tamquam inauditum
 5 quippiam nosse desiderat, quod Eutythianae pestilentiae communicatores non habentes, quid pro suae perditionis obstinatione respondeant, frequenti iam ratione conuicti misera contentione submurmurant; non quia sit alicuius momenti quod garriunt sed quia non inueniunt penitus, quid loquantur. ubi 2
 10 magis eos, qui catholicis sensibus instituti sunt, adhuc haerere miramur quam illos, qui a ueritate exciderunt et ab antiqua ecclesiae traditione sunt denii, profanas uocum nouitates et ineptias caducae peruersitatis obtendere, quibus eos uestra dilectio rettulit iactitare ideo Acacium non putare iure
 15 damnatum, quod non speciali synodo uideatur fuisse delectus,

95. *Dat. die 1 Febr. (13 Maii?) a. 496. Huius epistulae duae extant formae, una longior, breuior altera; quas inter quaenam ratio intercedat, alio loco exponam. Et longiorem quidem praeter codicem V collectionis Auellanae exhibent: 1) cod. miscell. Uatic. lat. 3832 saec. XII (= R); 2) collectio Anselmi Lucensis; contuli codd. Uatic. 1364 saec. XII (= A¹) et Uatic. 4983 saec. XVI (= A³), quorum consensum significavi littera A non adnotatis fere propriis utriusque uitis; 3) cod. Brolinensis lat. 79 (= B). ediderunt hanc formam Car. I² 394; Collect. Concil.; BT I 111; Thiel 392; pauca tantum excerpit Bar. ad a. 484, 37 et 495, 1. Breuiorem formam (= Σ) compluribus collectionibus traditam edam in Appendice I; quae quas praebet lectiones uarias, earum hic illas tantum adscribam, quae ad iudicandas lectiones codicum VRAB aliquid uidentur conferre posse. 2 Quod acatius iuste et canonice sit dampnatus titulo praefigit A GALASI EPS VRBIS ROMAE AD DARDANIOS (DARDANOS α) V: Gelasius epis dardanię RA, Gelasius epis per dardaniam constitutis B 3 et ueluti BAΣ: ueluti V, om. R 5 quod ut ethicenianae B 6 quid VRAΣ: qui B obstinationis B 7 misera contentione VRA: miseratione B, sola (cf. § 4 sub fin.) contentione Σ 9 sed quia non om. B unuerunt (pro inueniunt) B ubi et magis B 10 qui per catholicis B herere in ras. R man. 2 12 antique B profanas BΣ: profanasque VRA uocognouitates B 13 ineptas caduce peruersitates B obtendere Σ, obtendera B: obtendunt VRA 14 putare iure (iurae B) BAΣ: putaretur V, putare R*

et insuper dementiam suae uanitatis accumulunt pueriliter adicientes 'praecipue pontificem regiae ciuitatis'.

- 3 Quapropter stultitiam respuentes inanum querellarum percurrere uos oportet ab ipsis beatis apostolis et considerare prudenter, quoniam patres nostri catholici doctique pontifices in unaquaque haeresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro fide pro ueritate pro communione catholica atque apostolica secundum scripturarum tramitem praedicationemque maiorum facta semel congregatione sanxerunt, inconuulsum uoluerint deinceps firmumque constare nec in eadem causa denuo quae praefixa fuerant retractari qualibet recenti praesumptione permiserint, sapientissime peruidentes, quoniam; si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret ecclesiae constitutum ac semper isdem furoribus recidiuis omnis integra definitio turbaretur. nam si limitibus etiam praefixis positarum semel synodaliū regularum non cessant elisae pestes resumptis certaminibus contra fundamentum sese ueritatis attollere et simplicia quaeque corda percutere, quid fieret, si subinde fas esset perfidis inire concilium, cum, quaelibet illa manifesta sit ueritas, numquam desit quod perniciosa depromat falsitas, tametsi ratione uel auctoritate deficiens, sola tamen intentione non cedens? quae maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessarie praecauerunt, ut contra unamquamque haerese[m]

1 clementiam *V* acumulent *B* 2 praecipuae *B* 3 inanium *V*
 4 ad ipsos beatos apostolos *A* 5 catholici *B* catholici <uidelicet> Σ
 6 suscitata *B*, sciscitata *A* 7 cummunione *B* ep̄la (pro apostolica) *B*,
 sed e in a correcta uidetur 9 uoluerunt *RA* 10 constantare *B* in
 hac eadem *B* et *A* cum parte codicum Σ denuo *VRAS*; deuina in
 diuina corr. *B* 11 retractari om. *B* permiserunt *RA* 12 pro-
 uidentes *RA* derecta *B* 13 licet itarare *B* 14 errore *B* per-
 sisteret *RAS*: persistere *VB* 15 hisdem *VR man. 2 A*¹ 17 aeli-
 sae pestis *B* resupertis *B* 18 esse *B* 20 quamlibet *R*, qualibet *A*
 21 depromat *BRAS*: depromat et *V* 22 rationem *B* 23 spiratione *B*
 24 necessarię *V*, necessariae *B* Σ : necessario *RA* contra om. *R*
 (add. man. 2) unamquamque *BRAS*: quamque *V* heresim *B* et
 pars codd. Σ

quod acta synodus pro fide communione et ueritate catholica
 atque apostolica decreuisset, non sinerent nouis posthac retrac-
 tionibus mutilari, ne prauis occasio praeberetur quae medi-
 cinaliter fuerant statuta pulsandi, sed auctore cuiuslibet insaniae
 5 ac pariter errore damnato sufficere iudicarunt ut, quisque
 aliquando huius erroris communicator existeret, principali
 sententia damnationis eius esset obstrictus, quoniam manifeste
 quilibet uel professione sua uel communione posset agnosci.
 et ut priora taceamus, quae diligens inquisitor facile poterit 6
 10 uestigare, Sabellium damnauit synodus nec, ut sectatores eius
 postea damnarentur, necesse fuit singulas uiritim synodos
 celebrari sed pro tenore constitutionis antiquae cunctos, qui
 uel prauitatis illius uel communionis extitere participes, uni-
 uersalis ecclesia duxit esse refutandos. sic propter blasphemias 7
 15 Arrii forma fidei communionisque catholicae Nicaeno prolata
 conuentu Arrianos omnes uel quisquis in hanc pestem siue
 sensu seu communione deciderit sine retractatione concludit.
 sic Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta 8
 condemnans ulterius ad noua concilia uenire non siuit sed
 20 uniuersos quocumque modo in haec consortia recedentes traditō
 sibi limite synodali refutauit ecclesia nec umquam recte ces-

1. quod acta *VRAΣ*: coacta *B* acta semel synodus *A* fide et
 comm. *R* 2 nouis *R man. 2 in ras.*, nobis *B* posthec *B*, post
 haec *Σ* retractionibus mutilari *B* 3 pra (*in fine uersus pro prauis*) *B*
 prebetur *B* 4 instituta *B* cuius cuiuslibet^c *B* 5 ac pari *A*, hac
 patri *B* quisquis *R man. 2* 6 commucator *B* extiteret *R*
 7 esset *om. A* obstrictus *B* quoniam *VBΣ*: qua *ras. ex quā R*,
 qua *A* 8 suē *V* possit agnoscere *B* 9 et *om. B* priora *BAΣ*:
 propria *V*, propria *R* ante priora *inserunt* breuitatis causa *AΣ*
 inquaesitor *B* possit *B* 10 uestigare *VΣ*: inuestigare *BRA* sca-
 bellium *B* 11 singulariter synodus *B* 12 tenorem *B* qui uel
 (ul *V*) *VRAΣ*: uel qui *B* 13 prauita *B* particeps *V* 14 dixit *B*
 15 formam *B et omnes fere codd. Σ* 16 hac *B* 17 sensu *VΣ*: sensus
B, consensu *RA* seu *Σ*: et *B, om. V*, siue *RA* decederit *B*
 tractione *B* concludit *Car.* 18 eo nomium *B*, eonomium *A* machedo-
 nium *VB*, sic machedonium *A* 19 sinuit *B* 20 quocumque *V* con-
 sortio *B* recedentes *V*, recedentes *B* 21 simililime *B*

sisse manifestum est qualibet necessitate cogente nouis ausibus,
 9 quae fuerant salubriter constituta, temerasse. propterea in
 tempestate quoque persecutionis Arrianae plurimi catholici
 sacerdotes de exiliis pace reddita respirantes sic cum catholicis
 nihilominus fratribus ecclesias composuere turbatas, ut non
 tamen illius synodi Nicaenae quidquid de fide et communione
 catholica et apostolica definierat inmutarent nec noua quem-
 10 decreti, nisi resipuissent, censerent esse damnatos. quibus
 conuenienter ut dictum est ex paterna traditione perpensis
 confidimus, quod nullus iam ueraciter Christianus ignoret
 uniuscuiusque synodi constitutum, quod uniuersalis ecclesiae
 probauit adsensus, nullam magis exsequi sedem prae ceteris
 oportere quam primam, quae et unamquamque synodum sua
 auctoritate confirmat et continuata moderatione custodit, pro
 suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus domini
 uoce perceptum ecclesia nihilominus subsequente et tenuit
 11 semper et retinet. haec dum Acacium certis comperisset
 iudiciis a communione catholica atque apostolica deuisse,
 diutius ista non credens, quippe quem nouerat executorem
 saepe necessariae dispositionis suae contra haereticos exitisse,
 per triennium fere litteris destinatis eundem monere non destitit,
 12 sicut per diuersos missa frequenter scripta testantur. quibus
 ille cum <in>debito silentio diu non respondere proponeret,

1 nobis *V* 2 statuta *B* remeasse *A* propter cain *V* teme-
 rasse prosecutionis prosectationes arriana plurima *B* 4 sacerdotes *V*
 5 consuerebat *B* 7 cathol. atque apost. *B* definierant *RA*,
 definierunt *B* 8 pro lapsu *BRΣ*: prolapsus *V*, prolapsus *A* pcellerent *R*,
corr. man. 2 9 resipuissent censerent damnatos *B* 13 nullam *AΣ*: ali-
 quam *VR man. 2*, aliqua *BR man. 1*, <non> aliquam *o²* exsequi *ex*
 exiqui *corr. V*, exequi *ex* exequod *R man. 2* praeteritis *B* 16 suo *om. V*
 17 perceptam *B* ecclesiam *B*, et ecclesia *A* subsequen^t *RA¹*
 19 iudiciis *B* catholia *B* atque apostolica *B*: *om. VRA* euisse *B*,
 deuisse *V* 21 dispensationis *B*. extetisse *B* 23 missa */// V*
 frequenter *VRAB*: familiariter *Σ* 24 <primum> cum *A* (*cf. Σ*) indebito
scripsi: debito *V*, deditus *A* et *corr. ex* debitus uel debito *R*, dedito *BΣ*
adsentiente Thielio,

episcopalis quoque directa legatio est ac nihilominus pagina
 destinata, quae praemoneret eum suorum ante meminisse
 gestorum et quae primitus pro fide catholica desudasset oportere
 respicere, contestans et blandiendo pariter et minando, ne
 5 se a corpore catholicae unitatis abscideret; simulque quoniam
 hunc Iohannes secundae sedis antistes grauibus pulsaret ob-
 iectis, ad primae sedis audientiam cohortatus est uel uenire
 debere uel mittere: licet enim synodus iteranda non esset, 13
 tamen congrueret, ut cuiuslibet ciuitatis episcopus primae
 10 sedis iudicium non uitaret, ad quod conuenerat secundae sedis
 antistes, qui nisi a prima sede non posset audiri; praecipue,
 qui praeiudicatis animis nulla synodo a Graecis fuisset exclusus,
 etiam apud eos causam suam nec posset omnino dicere nec
 deberet, quia nec ab inferioribus episcopis potior, nisi a prima
 15 sede, sicut dictum est, uel discuti potuisset uel, si ita ratio
 postulasset, addici et iam cunctis Orientalibus episcopis cum
 ipso Acacio in Petri communionem recidentibus secundae sedis
 episcopus catholicus ab externae communionis hominibus esset
 nullatenus iudicandus. sed Acacius non solum despexit satis- 14
 20 facere postulatis uerum etiam ipsam legationem sedis apo-
 stolicae blandimentis praemiis periuriisque deceptam, quibus
 ei cum imperatore promisit integram praesuli apostolico causam

qui cum dicit dedito idem esse atque affectato seu obstinato, hanc uocabuli significationem uel uno uellem comprobasset exemplo 1 episcopalis . . legatio (legata B) est VB: episcopali . . legatione RA haec (pro ac) B 2 qua promoneret eom B 3 et om. A oporteret A 4 coutestans V 5 unitatis catholicae trsp. A 6 Iohannes om. RA 7 primeae B 8 miteret B non iteranda trsp. A esse B 10 scđe ex scđm corr. V man. 2, secute B 11 antistis B, antistites V, antistes R sed es in ras. nisi a BE: in ista VRA possit B 12 qui ras. ex quia R nulla VRB: in illa A a om. B exclusos B 13 nec posset usque ad 14 prima om. B 14 debere A 15 sicut dictum est sede trsp. B potuisse B si om. B iteratio A 16 et iam scripsi: etiam VRAB orientalibus B 17 communionem recedentibus B 18 communitationis V 19 nullatenus esset trsp. RA despexit B 21 quibus & cum B, sed deinde man. 1 caractere minuitiore ante & inseruit ei 22 apostoli V

de omnibus esse seruandam, Petri communionem pollutam redire perfecit, in tantum sedis apostolicae despiciens potestatem, ut non solum eius auctoritati non cederet sed etiam potius in consortium communionis externae per legatos suos niteretur abducere fieretque apostolicae sedi necessitas eos ipsos, quos direxerat, sacerdotes honore pariter et communionem priuare, ne tali contagione uideretur infecta satisque monstraret non se Acacii specialiter odisse personam sed respuere foedera perditorum, quae etiam in suis pontificibus detestata conueni-
 15 enter horreret, nihilominus autem litteris suis Acacius indicaret et in Alexandrini Petri se communionem, quem expetita sedis apostolicae auctoritate executor ipse quoque damnauerat, sine eiusdem apostolicae sedis consultatione promptissime recidisse et accusationem Iohannis laudesque Petri proprio sermone deferre. de quibus si utique confidebat, magis uel uenire uel
 16 mittere debuisset, ut et praesentem de mendaciis quae dicebat posset confutare Iohannem et praeconia Petri quae digesserat rationabiliter allegaret. quod cum minime fecerit, satis euidenter ostendit nec Iohannem se posse conuincere nec legitime receptum Petrum habere fiduciam perdocendi solumque sibi
 20 monstrauit inesse propositum lacerandi catholicos haeticosque laudandi seseque eorum potius quos laudabat docuit esse participem quam catholicorum quos nitebatur decolorare consortem tulitque de se ipse iudicium, cum damnati hominis communionem pollutus damnationis eius factus est particeps.
 25

1 communionem B   3 sed iam R   5 sedis B   hōs B
 6 direxerat *ex* dixerat *corr.* V *man.* 2   7 nec V   contagio B   infectam B
 8 acacii B   9 detesta B   10 orreret R, oreret A³, oraret A¹   indicaret VB: indicarat RA   11 Petri se VB et ut uide-
 tur R *man.* 1: peccasse R *man.* 2, potius se A   communionem VB
 expetita a B   12 sin V   13 consultationem B   promptissime VRA¹,
 promptissime B   recedisse B   15 defert A   sed quibus B   si om. V
man. 1, *add. man.* 2   confitebat B   17 posse A   degesserat B
 18 allegare B   menime B   20 petrum om. V *man.* 1, *inter columnas*
add. man. 2   21 in sese propositum lacerandi B   22 laudandis esse
 quae B   23 quos nitebatur om. B   24 de om. B   25 es (*pro est*) B

ita et sedes apostolica, quod ad necessariam diligentiam 17
 respiceret, nil omisit et Acacius secundum formam synodi
 Chalcedonensis, qua error cui communicauit elisus est, sicut
 de haeretico homine scriptum est, suo iudicio condemnatus
 5 apparuit iusteque sedes apostolica, quae utique se Alexandri-
 num Petrum damnasse, non etiam soluisse meminerat, ne per
 Acacii pristinam communionem Petri quoque conlegium, cui
 Acacius communicarat, incideret, ipsum competenter Acacium
 a sua communione submouit. quapropter utrum errori. uel 18
 10 praeuaricationi communicarit Acacius, quid opus erat noua
 discussione cognoscere, cum iam litteris suis esset ipse
 confessus ac, sicut scriptum est: ore tuo iustificaberis
 et ore tuo condemnaberis, uerborum suorum uinculis et
 reus teneretur et iure plectendus? cur ipse in noua causa, 19
 15 quam synodus nulla praecesserat, Iohannem, quem suis litteris
 impetebat, qualemcumque secundae sedis episcopum, in primae
 sedis beati Petri apostoli iudicio confutare despexit et, ut
 causam diceret seu per se seu per legitimam quam uellet
 ipse personam, uel uenire uel destinare contempsit, indignum
 20 habens cuiuslibet ciuitatis antistes ad primae sedis uenire
 iudicium, ad quod secundae sedis cerneret uenisse pontificem,
 quod Anatolius Constantinopolitanae urbis episcopus missis

4 Tit. 3, 11 12 Matth. 12, 37

1 sedis *VB*, corr. *V man. 2* ad *om. BA*. necessanamdi diligentiam
 (-iam corr. ex -eam) *B* 2 nihil *B* 3 chalcedonensis *V et sic saepius per*
i uel y qua ex que *V*, quae *B* errori communicauit helysus *B* 4 de
om. B suo *om. B* 5 iuste quae dis apostolicae *B* sedis *V*, corr.
man. 2 8 communicauerat incidisset *RA* incederet *B* potenter (*pro*
 competenter) *B* 9 submouet *B*, commouit *R* quam prop *B* ul (*pro*
 ul) *V* 10 quid ex quod corr. *V man. 2* non addiscussione *B*
 12 sq. iustificaueris et condemnaueris *VB* 14 reos tenetur *B* plectendes
 quur *B* 15 sui *B* 16 episcopum *VBA*: antistitem *R* prima *B*
 17 dispexit *B* 18 seu per legitimam quam uellet ipse personam *B*:
 seu nam *V*, *om. R relicto 7 litterarum spatio*, seu per submissam per-
 sonam ex coniectura *A*, seu per alium *Car.* 19 seu (*pro* uel) uenire *A*
 indignu *V* 20 habet *A* antistites *B* 21 secunde ex sancte *R*
man. 2 cernerat *R* 22 antolius *V*, anatholius *BRA* missi *B*

20 legationibus pro sua persona fecisse monstratur? ecce etiam
 in hac parte uocem non habet conquerentis; ecce, inquam, ad
 legitimum est uocatus examen, ubi uel impetitum confutare
 debuerat uel suas partes iustis allegationibus defensare. si ille
 apostolicae sedis refugit examen in Iohannis catholici pontificis 5
 negotio uestigando, quemadmodum sedes apostolica de recepti-
 one Petri haeretici sua sententia damnati et non sua auctori-
 21 tate resoluti Acacii fuerat secutura iudicium? an sedem
 apostolicam congruebat paroeciae Heraclensis ecclesiae, id est
 Constantinopolitani pontificis uel quorumlibet aliorum, qui 10
 cum eodem uel propter eum fuerant congregandi, iudicium
 praestolari, cum apostolicae id est primae sedis audientiam
 Constantinopolitanus episcopus declinaret? qui utique etiamsi
 metropolitani esset iure suffultus, etiamsi inter sedes haberet
 locum, primae tamen sedis cognitionem fas non habuit refu- 15
 tandi, ad quam secundum canones appellante secundae sedis
 antistite uocabatur ad causam. non hoc ipso satis ostendit
 reum se esse confessum, qui ad legitimum iudicium postulatus
 22 adesse contempsit? nec poterat ultra differri, ne, sicut dictum
 est, antiqua illius communione durante, cum sese iam socias- 20
 set externae, sedes quoque apostolica per eum pollueretur

1 persona *VRA*: legatione *quod man. 1 ut uid. corr. in purgatione B*
 etiam *VB*: iam *RA* 2 partem *B* habet *A*: habent *VRB Car.*
 conquerentis *VRA*: consequenter *B*, conquerentes *Car.* ecce *VRA*:
 etenim *B* 3 inpeditum (*correx*) confutare debuerat uel *B*: *om. VRA*
 4 sua partes *B*, suam partem *RA* iusti *B* defensare *VB*: defen-
 sare *RA* 5 in *om. R* hannis *B* pontificis *VB*: episcopi *RA*
 6 quemadmodum *V* sedis *VB* apostolicae *B* 7 sententia damnati et
 non sua *B*: *om. VRA* 8 resolutum *RA* fuerant *B* 9 parrochiae *R*,
 parochie *A*, parrocidiae *B* eraclensis *RA*¹, eracliensis *B* id est
primum omissum deinde add. B man. 1: ide *V*, *om. RA* 12 prestu-
 lari *B* apostolica eidē *V* id est *om. B* 14 etiam inter *B* sedis *B*
 15 locum *om. B* sedis tamen *trsp. B* 16 tamquam (*pro ad*
 quam) *B* appellantes *B* 17 non *B*: nostrorum *VRA* 18 se *om. B*
 quia *R man. 2* 19 contempsit *V* ultro *B* 20 esse (*pro sese*) *B*
 21 sedis *VB* polluretur *B*

contagiis perfidorum dignumque esset uel praeuaticatorem
 uel contemptorem iudicii competentis, manifestissime scilicet
 de suo negotio desperantem, a catholica atque apostolica
 integritate et communione secludi. hic si examinatio quaeritur, 23
 iam iudicio non erat opus, posteaquam et litteris suis ipse
 confessus est et legitimum iudicium uocatus adire pertimuit;
 si auctoritatis pondus inquiritur, Calcedonensis synodi tenor
 cum apostolica sede consentiens et illius definitionis executio
 reperitur, quo damnati illic erroris communicator effectus
 praefixae nihilominus ibidem particeps damnationis apparuit,
 quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore
 damnatus, in particeps quolibet praeuae communionis effecto
 et execrationem sui gestat et poenam. hoc tenore etiam 24
 Timotheus Helurus atque ipse Alexandrinus Petrus, qui
 secundam certe sedem quoque modo tenuisse uidebatur, non
 repetita synodo sed auctoritate tantummodo sedis apostolicae
 ipso quoque Acacio postulante uel exequente probatur esse
 damnatus. nunc autem ipsi doceant legitime ueraciterque 25
 Petrum fuisse purgatum et ab omni haereticorum contagione
 rite discretum, cum ei communicauit Acacius, si eius com-

1 uerba dignumque esset etc. per anacoluthiam, quandam applicata
 uidentur ad ea quae praecedunt cum sese iam etc. 2 copetentes B
 3 disperantem B a om. V, add. man. 2 4 integritate commune B
 5 ex litteris B 6 confessu B et ad legit. B 7 auctorita V, corr.
 man. 2 tenore B; cf. Σ 9 repperitur V et ante rasuram R 10 dam-
 nationis particeps trsp. B 11 sua auctore B 12 effectum BΣ 13 gestat
 ad poenam R tēseḡenore B 14 timotheus B belurus RA,
 om. B p (pro qui = q) B 15 quoquo R, quoque modo om. B
 uidebatur B: uidebantur VRAΣ 16 repetito V auctoritatem B
 tantummodis V 17 probantur esse damnatus A³, probantur esse damp-
 nati A¹ 18 nunc autem ipsi VR: quodsi utrum errori uel praeuari-
 cationi (praeuaricatione A¹, praedicatione A³) communicarit (communi-
 cauerit A) Acacius forsitan dicatur oportuisse constare breuiter praebemus
 ad ista responsum. aut enim ipsi ΣA et, nisi quod praedicationi et
 pro aut enim cum VR exhibet nunc autem, B legitime ueraciterque
 petrum B, petrum legitime ueraciterque Σ: legitime petrum VRA 19 ob
 omni B 20 cum ei VR man. 2: ei cum A et ut uid. R man 1;
 discretum cummicauero autem acacius B sy V

municatorem putant Acacium aliquatenus excusandum; aut si, quod magis est uerum, conuenienter atque legitime Petrum probare non poterunt expiatum (propter quod etiam ad apostolicae sedis iudicium Acacium uel uenire uel destinare non ausus est), restat ut eius inexpiatione fuerit et qui ei com-
5 municauit infectus.

- 26 Non reticemus autem, quod cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata pontificum sedes beati Petri apostoli ius habeat resoluendi, utpote quae de omni ecclesia fas habeat iudicandi neque cuiquam de eius
10 liceat iudicare iudicio, siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari uoluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus. quapropter satis constat Acacium nullum habuisse pontificium sententiam sedis apostolicae sine ulla
15 eius notione soluendi. dicant certe: qua synodo hoc ille praesumpsit, quod nec sic quidem absque apostolica sede fas haberet efficere? cuius sedis episcopus? cuius metropolitanae ciuitatis antistes? nonne paroeciae Heracliensis ecclesiae? si illi certe licuit sine synodo sententiam apostolicae sedis abrumpere nulla eius consultatione quaesita, itane uero non
20 licuit primae sedi Calcedonensis synodi constituta sicut decuit

1 acacius aliquatinus *B* 2 conuenienter *B* prob. Petrum *trsp. A*
5 eius inexpiatione *VΣ*: eius in explicatione *B*, in eius expiatione *RA*
communicatum *B* 6 *sq. uerba infectus . . nouit om. V man. 1, in superiore margine add. man. 2* 7 non reticemus autem *V*, non reticemus (*om. autem, quod fort. infra lineae 13 falso intrusum est*) *B*: nec plane tacemus *AΣ*; non reticemus usque ad 13 permissus *om R*
8 legata *B* 9 sedes *ex sedis corr. V man. 3* 10 habuit *B* quae de *BAΣ*: quod *V man. 1*, quae *man. 2*, quae de *man. 3* 11 quibus libet *B* 12 appellare *BA* uoluerunt *AΣ* appellari uoluerint ab illa autem appellari uoluerint ab illa autem *V*, ab illa usque ad uoluerint *del. man. 3* 13 quapropter autem satis *B* 14 sine ulla *BAΣ*: in *VR* 15 soluendi qua certe qua *B* 16 siquidem *VRAB, corr. Car.* (sic absque . . fas quidem *Σ*) 18. nonne *RABΣ*: nostrorum *V* paroecię *RA*¹, parochiae *A*³, paraetiae *B* eracliensis *BA* 19 sedis apost. *trsp. RA* 20 consultatione *V* 21 sedis *V* docuit *B*

exequenti huiusmodi praeuaricatorem sua auctoritate detrudere?
 sed nec illa praeterimus, quod apostolica sedes frequenter, ut 28
 dictum est, more maiorum etiam sine ulla synodo praecedente
 et absoluendi quos synodus inique damnauerat et damnandi
 5 nulla existente synodo quos oportuit habuerit facultatem.
 sanctae memoriae quippe Athanasium synodus Orientalis
 addixerat; quem tamen exceptum sedes apostolica, quia dam-
 nationi Graecorum non consensit, absoluit. sanctae memoriae 29
 nihilominus Iohannem Constantinopolitanum synodus etiam
 10 catholicorum praesulum certe damnarat, quem simili modo
 sedes apostolica etiam sola, quia non consensit, absoluit,
 itemque sanctae memoriae Flauianum pontificum Graecorum
 congregatione damnatum pari tenore, quoniam sola sedes
 15 apostolica non consensit, absoluit potiusque qui illic receptus
 fuerat Dioscorum secundae sedis praesulem sua auctoritate
 damnauit et impiam synodum non consentiendo sola submouit
 ac pro ueritate ut synodus Calchedonensis fieret sola decreuit.
 in qua pontificibus innumeris, qui latrocinio corruerant Ephe- 30
 seno, ueniam poscentibus sola concessit et in sua perfidia
 20 permanentes nihilominus sua auctoritate prostrauit. quam
 congregatio, quae illic pro ueritate reparanda conlecta fuerat,
 est secuta, quoniam, sicut id, quod prima sedes non proba-
 uerat, constare non potuit, sic quod illa censuit iudicandum,

1 exequenti *B*, exequentis *R*   praeuaricatorem *B*   2 sed *om.* *B*,
 sed nec illa *usque ad* 5 facultatem *om.* *R*   apostolicae sedis *B*,
 apostolicae sedi *A*   2, 7, 11, 13, 22 sedes *ex* sedis *corr.* *V man.* 3
 ut *om.* *A*   3 sine illo *B*   4 et absoluendi *VA*: exsoluendi *BΣ*   quos *o*²:
 quod *VABΣ*   iniqua *B*   5 oportuerit *A*   6 orientalis *B*   7 sedis
 apostolicae *B*   quia *ex* qui *corr.* *V man.* 3   8 sensit *R*   10 dam-
 nauerat *BΣ*   11 et 13 sedis *B*   11 etiam sola *BAΣ*: *om.* *VR*   12 idem-
 que *V*, itemque et *B*   graecorum *BAΣ*: *om.* *VR*   sedes sola
trsp. *R*   14 non *om.* *V*, *supra linea add. man.* 2   potiusque . .
 damnauit *BAΣ*: *om.* *VR*   potius qui illic . . dioscorum quae secunde *B*
 16 sola *BΣ*: *om.* *VR* *A*   17 hac pro *B*   calchedonensis *V*   18 in
 latrocinio *B*   ephesano *B*, ephesino *RA*   20 auctoritate quam pro-
 strauit quam *B*   21 promenda (*pro* reparanda) *B*   22 ē (*pro* est =
 ē) *R* primam *B*

31 ecclesia tota suscepit. ubi etiam consequenter ostenditur, quia male gesta synodus, id est contra scripturas sanctas, contra doctrinam patrum, contra ecclesiasticas regulas, quam tota merito ecclesia non recepit et praecipue sedes apostolica non probauit, per bene gestam synodum, id est secundum scrip-
 5 turas sanctas, secundum traditionem patrum, secundum ecclesiasticas regulas pro fide catholica et communione prolatam, quam cuncta recepit ecclesia, quam maxime sedes apostolica conprobauit, ut debuerit, et potuerit inmutari; bene uero gestam synodum iuxta supra dictum modum noua
 10 32 synodo nullatenus inmutandam. proinde si Eutychem fatentur haereticum, male gestam apud Ephesum synodum, qua est receptus, pariter fatebuntur et perbene gestam synodum Calchedonensem, qua Eutyches uel cum eo sentientes talia sunt reiecti, uelint nolintque consentient, atque ideo bene
 15 gestam synodum nouis exagitationibus refricari non licuisse 33 cognoscant. qui si forsitan dixerint eo tenore Ephesenam quoque synodum non licuisse mutari, rursus haec eadem, quae supra deprompsimus, planius repetita perpendant, id est quia contra fidem, contra ueritatem communionemque catho-
 20 licam atque apostolicam uereque Christianam non recte gesta synodus legitima synodo pro fide, ueritate, communione catholica uereque Christiana modis omnibus secludenda est et

2 scriptura *V*, corr. man. 2 contra doct. *Car.*: contraque (con- que *B*) doct. *VRAB* 3 patrum et contra *A* toto *B* 4 sedis *B*, sedes apostolica ex sedis apostolice corr. *V* man. 2 non probauit *VRA*: reprobabit *B* id est usque ad 5 synodum om. *B* gestam ex gesta corr. *V* man. 2 6 sanctas om. *V* 8 sedes ex sedis corr. *V* man. 3 11 euticen *RA* et sic fere semper per ic 13 perbene *V*: per bene *R*, bene *A* 14 qua *R* man. 2 *A*: quae *VB*, quod *R* man. 1 eutices uel ei consentientes *B* 15 nolint quae *B* 16 gesta *B* no^{uis} *V* exatitationibus *B* 17 forte *R* ephesinam *RA* 19 deprompsimus *VA*¹, deprompsimus *B* plenius *B* perpendant *B*: perpendantur *VRA* 20 fidem et contra *A* contra ueritatem om. *B* 21 atque apostolicam om. *VRA* uereque ex uere qui corr. *V* man. 2, uere quae *B* recta *B* 22 fidei *R* communionem *B*, communioque *A*¹, communionemque *Car.* 23 secludenda ras. ex secludenda *V*

iniusta synodus iusta synodo submouenda, pro fide autem et
 ueritate et communione catholica atque apostolica bona
 synodus uereque Christiana semel acta nulla nec potest nec
 debet nouae synodi iteratione conuelli sed secundum bene
 5 gestam synodum recteque praefixam, si quis ab eius tramite
 deuiarit, consequenter ac sufficienter eius definitione plectendus
 meritoque illius subiacet constitutis. nec opus est per singulos 34
 quosque deuiantes iureque plectendos nouas rursus synodos
 introduci, cum ex illius tramite, quae auctorem cum errore
 10 damnauit, quisquis quolibet modo quolibet titulo complex
 eiusdem fuerit factus erroris et eius se contagione uel com-
 munionem polluerit, competenter et particeps eiusdem damnati-
 onis existat eiusque poena teneatur obstrictus, cuius maluit
 inire consortium. quaero ergo ab his, quid de Eutyche 35
 15 sentiant: fuisse haeticum an adserunt non fuisse? si non
 fuisse contendunt, quid ambagibus agunt, quid circuitionibus
 praestigiisque se contegunt? palam se Eutyichianos esse
 pronuntient, ut in eius sacrilego furore conuicti ueritatis
 molibus obruantur aperteque cognoscant, non solum haec ipsa
 20 pestis Eutyichiana quantum Christiano dogmati probetur inimica
 sed quantas alias haereses easque grauissimas in sua prauitate
 contineat, ut in quibus foueis uolumentur et in quod praeci-

1 synodus in mouenda B 2 communionem B atque apostolica
 om. VRA 3 nulla potest BA 4 noui syndi B sed om. B 5 rectae
 quae B 6 quis habet tramite B 7 deuiaruit R 8 que om. A
 subiacit constitis B 9 quoque B iure quae VB plectendū B
 synodus B 9 que auctorem B 9 sq. cum errore (corr. ex commere)
 deuiantem a tramite (leg. -te) calchedonensi (leg. -sis) consilii (leg. con-
 cillii) damnauit B 10 quisquis libet B, quolibet modo om. RA 11 et
 VRAB: ut a uel communionem B, correxi: om. VRA 12 com-
 plectanter B eius damnat. B 13 eius quae pene B teneatur
 scripsi: tenetur B, puniatur VRA obstrictus B 14 quae ergo B
 eutice R, euticete A, eutichete B 15 sentiat B hereticum asserant
 an non fuisse B sy V 16 circumscriptionibus perstringiis quae B
 17 conerunt B esse (pro se) B eutichianos B 18 pronuntien-
 tient B 20 euthiciana quanto B dignati (pro dogmati) B 21 quan-
 to III (eras. s) R heresis B eas quae B 22 contineant RA

36 pitium barathrumque mergantur, intellegant. simul autem, si
 Eutychem haereticum negant, omnimodis publicatur, quod
 ideo de nominibus Eutychianae pesti communicantium sup-
 presso ueluti hoc ipso errore contendunt, ut nos per talium
 nominum, quod absit, insidias captiosasque tendiculas in 5
 Eutychetis insaniam nitantur inducere; quod quidem, etiamsi
 non negent, siue scientes siue nescientes facere confutantur.
 37 sin uero et Eutychen haereticum negare non audent, restat ut
 contra catholicam fidem non synodum nuncupandam sed
 conspirationem potius perditorum fuisse consentiant, quae apud 10
 Ephesum Eutychete reducto perculit sanctae memoriae Flauianum
 cunctosque qui illic aderant sacerdotes militari terrore
 compulerit tanto sceleri praebere consensum, atque ideo nobis
 necesse est prauam peruersamque conspirationis illius et
 latrocinalem fuisse perhibeant actionem eamque debuisse modis 15
 omnibus aboleri et ideo iustam bonam ueraciter Christianam
 Chalcedonensem synodum processisse definiant in his, quibus
 Eutychete depulso cum suo fautore Dioscoro haeresim eorum
 38 erroremque damnarit, hanc ergo synodum, ut dictum est,
 bonam ueram iustam Christianamque esse non dubitent, per 20
 quam illa noxia sit remota; perspiciant ergo tandemque
 concedant quod, quisquis ab eius iustae et Christianae uerae-
 que synodi fide communione et ueritate deuiarit uel ab ea

1 baratrumque *RA*, baratrum que *B* merguntur *B* 2 euticen *RA*,
 eutychetem *B* 3 nominibus *B*: omnibus *VRA* eutichianae *B*
 communicantibus *RA* 4 uelut *B* ipse *B* 5 hominum *R man.* 2
 6 ethicetis *B* 7 nonegent *V*, non negant *B* facile confut. *B*
 8 si uero eutichem *B* eutichen *V*, euticen *RA* 9 nuncupandum *B*
 10 conspiratione *B* apud *B et ras.* ex caput *V* 11 effesum eutichete
 perducto *B* 12 cunctos quae *B* adherant *V* sacerdoter militarit
 errore *B* 13 tantum leri *B* nobis *om. B* 14 prauum peruersumque *B*
 15 perhibebant *B* debuissent *R*, diluisse *B* 16 abolori *B* 18 eu-
 thicetae *B* 19 damnaret *B* 20 dubitent *B*: dubitant *VRA* 21 sint *RA*
 tandemque esse concedant *B* 22 quisquis *VRA*: quia iste *B* χριane
 uere synodi *B* 23 deuiarit *RA*¹, deui//arit *V*: deuiari *A*³, de-
 uiare *B*

deuiantibus sese communione miscuerit, sufficienter atque
 competenter secundum ipsius definita teneatur obstrictus,
 quoniam mala synodus bona debuit submoueri, bona uero
 synodus nulla causa est cur alia debeat synodo retractari. ne
 5 ipsa retractatio eius constitutis deroget firmitatem. proinde 39
 quicumque congregationis Ephesenae tenentur affectu, quid
 adhuc Acacii tantummodo nomen obtendunt et non palam se
 sectatores Eutychetis, qui illic receptus fuerat, profitentur?
 quod si refugiunt atque Eutychem se perhibent execrari, simul
 10 ergo et Ephesenam, qua male receptus est, conspiracyonem
 iure cassatam et Chalcedonensem synodum, qua reiectus est,
 merito consentient institutam atque ita synodum, quae pro
 fide et communione et ueritate catholica atque apostolica sit
 praefixa, secundum ueterum formam, sicut dictum est, per-
 15 spicient nouellis non potuisse quaestionibus uentilari sed iuxta
 eius tenorem semel legitime iusteque depromptum et iure
 probari recta sectantes et sentientes contraria refutari. quod 40
 sedes apostolica sicut decuit antiqua traditione custodiens
 non synodum duxit iterandam sed in eius praeuaricatore
 20 pellendo hanc eandem synodum potius exequendam.

Quapropter si quis adhuc secundum Chalcedonensem synodum 41
 haec ab apostolica sede gesta reprehendit, praeter quod et
 hac, quam superius adstruximus, et multiplici potest ratione
 conuinci, multo magis tamen Acacio non licuisse fatebitur ista

1 sese *scripsi*: esse *B*, *om.* *VRA* communionem *A*¹ 4 retractari *B*
 tractio *B* 5 constitutis eius *trsp.* *B* 6 coniurationis *R* ephesene *V*
 et ante *ras.* *R*, effesene *B*: ephesinae *A* et *R* *corr.* quia *B* 7 sese
 catores *V*, *corr. man.* 2 8 euthicetis *B* protestantur *B* 9 quod
 ire fugiunt *V*, *corr. man.* 2 euthicen *B* 10 effesenam *B*, ephesinam *RA*
 11 iuste *B* 12 atque ideo *B* 13 et communione et ueritate catholica atque apostolica *B*: catholica *VRA* 14 prospicient *VR*
 potuisse *VRA*: oportuisse *B* 15 iusta *B* 16 legitimae *B* depromptum *VA*¹, depromptumque *B* 18 sedis *VB* sic *R* edocuit *B*
 antiquam traditionem *B* 19 sinodam *B* in *om.* *B* 20 eadem *B*
 22 geste *R* propter *A* 23 hac *VR*: hoc *B*, hanc *A*¹, ab hac *A*³
 quam *BRA*: qua *V* adduximus *R* et *om.* *RA*

temptare. dicat ergo, qua ipse synodo Iohannem secundae
 sedis antistitem qualemcumque, certe catholicum et a catho-
 licis ordinatum nec de catholica fide et communione aliqua-
 tenus impetitur, duxerit excludendum et haereticum manifestum
 Petrum sua quoque executione damnatum pontifici catholico 5
 permiserit subrogari, cum etiamsi reus manifestus esset
 Iohannes, post eum saltem catholicum conuenisset praefici
 sacerdotem, sicut ipse quoque suis sacris sanctae memoriae
 Timotheo catholico in Alexandria faciendum promississe legitur
 42 imperator. qua synodo tertiae sedis episcopum Calendonem 10
 idem expelli fecit Acacius ac nihilominus eidem Petrum tam
 haereticum manifestum, ut eidem palam nec se communicare
 praetenderet, sua passus est dispositione substitui? qua
 denique per totum Orientem synodo eiectis orthodoxis nullo
 crimine maculatis prauos quosque et criminibus inuolutos sua 15
 prouisione supposuit? qua synodo tot aliena priuilegia
 nefandus populator inuasit? sed libri non sufficiunt, si tragoe-
 dias eius, quas per ecclesias totius Orientis exercuit, singil-
 latim scribere moliamur.

43 An illud ipsius argumentum nobis aestimant opponendum, 20
 quo facinora sua in imperialem nisus est iactare personam?
 cur igitur, quando uoluit, obstitit Basilisco, tyranno certe et
 haeretico uehementer infesto? cur ipsi imperatori Zenoni, quia

1 ergo *VBΣ*: igitur *RA* quia *B* 2 qualemcumque *B* catholico
 cum et *B* 3 fide cumunionem *B* aliquatenus *om.* *R* 5 sua sua *B*
 excusatione *B* 6 permiserit *usque ad* 9 catholico *om.* *R* subrogare *B*
 etiamsi *V* esset cum conuenisset iohannes *B* 7 saltem (*eras. u*) *V*,
 saltem *B* debuisset (*pro conuenisset*) *B* 9 alexandriam *B* pro-
 mississe *B*, permisisse *A*, promississe *o* relegitur *B* 10 qua *om.* *B*
 episcopum Calendonem *VAB* (episcopum sanctum Cal. *Σ*): antistitem
 calcedonensem (*Calced. del. man. 2*) *R* 11 hanc (*pro ac*) *B* idem *B*,
 eundem *A* tamen hericorum *B* 12 communicari *A* 15 quoque et
 criminibus quoque inuolutos *B* 16 tota *B* 17 sufficiunt *RA et ex*
 sufficiunt *B man. 1*: sufficiunt *Σ et ex* sufficiunt *V man. 1 ut uidetur*
 traguidas *B* 18 qua super *B* 19 describere *Σ* 20 estimat *B*
 21 in *BAΣ et R man. 2*: *om.* *VR man. 1* persona *B* 22 quur *B*
 basisco *A¹R man. 1*, basilico *B* 23 infecto *B* quur *B*

palam Antiocheno Petro noluit communicare, suam non sub-
 didit uoluntatem? ecce potuit et in aliis resultare, si uellet.
 sed ut ea quae latius explicanda sunt omittamus, quid, quod 44
 ipse Zenon imperator suis litteris profitetur cuncta sese ex
 5 Acacii gessisse consilio nec hoc eum fallere litteris suis ipse
 pariter testatur Acacius, qui et eum nihilominus uniuersa
 recte gessisse conscripsit et suo consilio haec eadem gesta
 non tacuit? quasi uero tantum in Alexandrini Petri communi- 45
 one Acacius praeuaricator extiterit et non in omnibus, quos
 10 uel fecit depulsis catholicis pontificibus tamquam tyrannus
 ecclesiis quibusque praeponi uel taliter praepositis peruersa
 communione permixtus est! qui hoc ipso secundum canones
 fuerant ab ecclesiastica communione pellendi, quo se passi
 sunt successores uiuis sacerdotibus adhiberi. quis autem non 46
 15 perspiciat Christianus, quod catholicis pontificibus propria
 sede deiectis non nisi haeretici potuerint introduci? quibus
 tamen cunctis uel auctor fuit Acacius subrogandis uel sub-
 rogatis communicator accessit, his utique, qui a communione
 haeticorum nullatenus discrepabant. cur ergo uel cum haec 47
 20 fieri uideret Acacius non sicut sub Basilisco iam fecerat ad
 apostolicam sedem referre curauit, ut, si solus ipse non
 poterat, iunctis cum eadem consiliis atque tractatibus apud

1 anthioceno *B*, antioceno *RA* uoluit *RA* 2 uoluntate *B* et
 in *V*: etiam *RA*, in *BΣ* alios *B* si nolle *B* uellet (nollet *Σ*)
 <an non apostolus dicit non solum qui faciunt sed etiam qui consentiunt
 facientibus reatu pariter inretiri (sunt irretiti *A*)> sed ut *ΣA* (cf. p. 392, 24)
 3 quid quid *B*, quicquid *A* 4 litteris suis *trsp.* *RA* sese *VBΣ*:
 se *RA* 5 consilio gessisse *trsp.* *A* hoc ea *B* fallere eum *trsp.* *A*
 6 uerba testatur acacius qui et eum nihilominus uniuersa rectae gessisse
 conscripsit et suo consilio haec eadem *hœc loco omissa post* ipso (12)
collocat B 7 conscripsit *V*, conscribit *RA* 8 quia si uero *R* (uero
del. man. 2) 10 fecit Acacius depulsis *R* 11 aliter *B* 12 ipso
 testatur acacius . . eadem (cf. quae ad lin. 6 adnotauimus) an (!) secundum *B*
 secundum canones *om. R* 14 uiuis *BΣA*: huius *V*, huiusmodi *R* 15 per-
 spiciat *ex* perspiciat *corr. V* 16 potuerunt *B* 17 fuerit *B* uel
 subrogantiis *B* 19 quur *B* 20 uiderit *B* basisco *A¹R man.* 1
 22 eodem *A*

imperatorem possent, quae religioni competerent, allegari?
 nam si Basiliscus, ut dictum est, tyrannus et haereticus scriptis
 apostolicae sedis uehementer infractus est et a plurimis
 48 reuocatus excessibus, quanto magis legitimus imperator, qui
 se catholicum uideri uolebat, potuit cum apostolica sede 5
 eunctorum quoque pontificum moderata suggestionem mitigari,
 praecipue cum eiusdem Acacii esset specialis fautor et amator
 et qui litteris suis tam ipsum Acacium quam sanctae memoriae
 papam Simplicium magnis laudibus extulisse doceretur, quod
 haereticis constantissime restitisset? cur tanto tempore Acacius 10
 inter ista conticuit, nisi quia praepediri nolebat ullatenus, quae
 pro haereticis desiderabat impleri?

49 Ponamus tamen etiamsi nulla synodus praecessisset, cuius
 apostolica sedes recte fieret executrix: cum quibus erat de
 Acacio synodus ineunda? numquid cum his, qui iam parti- 15
 cipes tenebantur Acacio et per Orientem totum catholicis
 sacerdotibus uiolenter exclusis perque exilia diuersa relegatis
 socii euidenter existebant communionis externae, prius se ad
 haec consortia transferentes quam sedis apostolicae scita
 50 consulerent? cum quibus ergo erat synodus ineunda? catholici 20
 pontifices fuerant undique iam depulsi solique remanserant
 socii perfidorum, cum quibus iam nec licebat habere con-
 uentum, quia moris ecclesiastici omnino non esset cum his,
 qui pollutam communionem tenerent permixtamque cum per-

1 deum (*pro* imperatorem) *B* quae possent *trsp.* *R man.* 2 com-
 peterent *BΣAR man.* 1: competere *V*, competere debuit *R man.* 2
 alligari *in* allegare *mutauit R man.* 2 2 basiliscus *R man.* 1 *A¹A³*
man. 1 3 instructus *B*, infestus *A* 5 cu *V*, eum *R* 9 magis *B*
 magnis laudibus *om.* *R* extulisset *V* extulisse magnis laudibus
trsp. *A* quod *BAΣ*: quo *VR* 10 restitisse *B*, restitissent *A cum*
parte codd. *Σ* quur *B* 12 expleri *Σ* 13 etiam sy *B* 14 sedis *VB*
recta B fieret *VR man.* 1 *AB*: esset *ΣR man.* 2 15 participes *ex*
particeps corr. *V man.* 2 16 acacii *B* catholicis *ex* catholici *corr.* *V*
man. 2, catholicae *B* 17 per quae *B* religatis *RA* 18 communi-
 onis *VΣ*: communis *B*, religionis *RA* 21 episcopi (*pro* pontifices) *A*
 iam *om.* *B* depulsi *ex* sepulsi *corr.* *B* 22 socij *om.* *B* quibus
 nam nec libet *B* 23 moris *ex* morsis *V* 24 teneret permixtumque *B*

fidis, ullum miscere concilium propheta quoque dicente: non
 sedi in concilio uanitatis et cum iniqua gerentibus
 non introibo, odiui congregationem malignorum
 et cum impiis non sedebo. recte igitur per Calcedonensis 51
 5 synodi formam huiusmodi praeuaricatio repulsa est potius
 quam ad concilium, quod nec opus erat post primam synodum
 nec cum talibus haberi licebat, adducta est. nam et quid
 ageretur de fide catholica, si intellegere uoluissent, ignorare
 non poterant, cum uiderent catholicos pontifices nulla synodi
 10 discussione, nullo concilio, praecipue cum nouas causas esse
 perpenderent, toto Oriente depelli, et ceteri quid canerent ex
 illorum discere qualitate potuissent. restat igitur, ut illius 52
 partis eos fuisse sit clarum, cui se post tot experimenta
 dediderunt, meritoque ab apostolica sede ceterisque catholicis
 15 non iam consulendi erant potius sed notandi.

Risimus autem, quod praerogatiuam uolunt Acacio comparari, 53
 quia episcopus fuerit regiae ciuitatis. numquid apud Rauennam,
 apud Mediolanum, apud Sirmium, apud Triueros multis
 temporibus non constitit imperator? numquidnam harum
 20 urbium sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputa
 tam quippiam suis dignitatibus usurparunt? numquid Acacius
 ut Iohannem qualemlibet hominem, catholicum tamen a catho-
 licis ordinatum, de Alexandria excluderet Petrumque in haeresi

1 Psalm. 25, 4 sq.

2 in *VBΣ*: cum *RA cum Vulgata* 3 odiui . . sedebo *om. Σ* con-
 gregationes *R* 4 rectae *B* 5 praeuaricatione pulsa *B* 5 sq. potius a
 concilium *B* 6 concilium *ex* consilium *corr. V* quod *VBΣ*: quo *RA*
 7 ne *B* cum qualibet habere *R* ut dictum (*pro* adducta) *B* 8 de
 fide *VBΣA*: uel de (laborantibus *add. man. 2*) pro fide *R* si *om. B*
 9 uiderunt *B* 10 post nulla (!) concilio *add. eici R man. 2* 11 prae-
 ponerent *R* orienti *B* ex *ex* et *corr. V man. 2* 13 partis *om. RA*
 fuisse hereseos sit *A* 14 dediderunt *VB*: dederunt *RAΣ* 15 erat *B*
 16 praerogantium hinc uolunt acacium *B* 17 ferit *B* 18 medolanum *V*
 sirmium *B*, firmium *VR* triberos *VB*, tiberos *RA* 19 numquid iam *A*
 22 catholicum tamen a *om. B* 23 alexandriae *B* petrum quae *B*,
 petrum (*om. que*) *R* heresim *B*

iam detectum atque damnatum absque sedis apostolicae consultatione reciperet, aliqua synodo saltem illic habita hoc audacter arripuit? ut Calendionem de Antiochia depelleret haeticumque Petrum, quem ipse quoque damnauerat, absque notitia sedis apostolicae rursus admitteret, aliqua synodo id
 54 fecisse monstratur? si certe de dignitate agitur ciuitatum. secundae sedis et tertiae maior est dignitas sacerdotum quam eius ciuitatis, quae non solum inter sedes minime numeratur sed nec inter metropolitanorum iura censetur. nam quod dicitis 'regiae ciuitatis', alia potestas est regni saecularis, alia
 10 ecclesiasticarum distributio dignitatum. sicut enim quamuis parua ciuitas praerogatiuam praesentis regni non minuit, sic imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat. sit clara urbs illa potestate praesentis imperii, religio
 15 sub eadem tunc firma, tunc libera, tunc prouecta consistit, si potius hoc praesente propriam teneat sine ulla perturbatione
 55 mensuram. postremo si sibi de imperatoris praesentia blandiuntur et inde putant Constantinopolitanae ciuitatis episcopi potio-rem fieri posse personam, audiant Marcianum eiusdem principem ciuitatis, posteaquam pro augmento urbis ipsius sacerdotis intercessor accedens contra regulas optinere nihil potuit, sanctae memoriae papam Leonem summis laudibus prosecutum, quod canonum regulas uiolari nulla fuerit ratione

2 synodi *V*. saltim *B* 3 audaciter *B* calendionum *B*, kalendionem *RΣ* antiociā *B* depelleret *BΣ*; pelleret *VRA* 5 amitteret *B*
 6 certe dignitatem *B* 7 maiorem dignitas *B* 8 sedis memine *B*
 9 iure *B* 10 est *om.* *R* 11 uerba inde a sicut quamuis usque ad 389. 10 refutatione uacuasse adfert *Facundus*, *Pro defens. trium capp. V 4 (Migne 67, 649)* sic *R* quaeuis *RA*¹ 12 praua *B*
 praes. regni praerog. *trsp.* *RA* 13 religiose *B* 14 urbs *A*¹ *Facundus*, urbs uel urbis *Σ*: ut urbs *VRA*³ (uel urbs *Thiel*); si claratur his illa *B*
 15 eadem *VBR* *Facundus*: eodem *ΣA* tunc sub eadem *trsp.* *VR* profecta *B* consistit *ex* constitit *corr.* *V man. 2* si *om.* *B* 16 propria *B* perturbationem *B* 20 pro *om.* *B* augmento *ex* aumento *corr.* *V man. 2* 21 intercessio *R man. 2* regulam *RA* 22 L. (= Leonem) *RA*

perpessus; audiant Anatolium eiusdem sedis antistitem clerum 56
 potius Constantinopolitanum quam se temptasse talia confi-
 tentem atque in apostolici praesulis totum dicentem positum
 potestate ipsumque beatum papam Leonem sedis apostolicae
 5 praesulem, cuius synodus Chalcedonensis auctoritate firmata
 est, quidquid ultra quam ab eodem pro fide et communione
 catholica atque apostolica illic agendum constaret esse dele-
 gatum, per occasionem congregationis illius praeter Nicaenos
 canones noua uideretur actione temptatum, competenti refuta-
 10 tione uacuisse eaque nihilominus etiam sub sanctae memoriae 57
 papa Simplicio legatum sedis apostolicae sanctae memoriae
 Probum Canusinae urbis episcopum Leone principe tunc
 petente praesente docuisse nullatenus posse temptari neque
 his prorsus praebuisse consensum; atque ideo non ad ciuitatis
 15 cuiuslibet respiciant qualitatem sed modum dispensationis
 ecclesiasticae paterna traditione firmatum conuenienter ob-
 seruent.

Dicatur autem de Alexandrino et Antiocheno episcopis 58
 certis ex causis principem magis illa, quae gesta sunt, non
 20 Acacium praecepisse. sed principi Christiano decuerat sugge-
 rere sacerdotem, maxime cuius familiaritate et fauore fruebatur,
 saluam fore de eiusdem iniuria contumeliaque uindictam,
 tantum ut ecclesiae sineret Christianus princeps regulas

1 permissus audiat *B* anatholium *A* 2 constantinopolitanum
 nunquam se *B* temptasset alia *V*, temptasse alia *RA* 3 atque in
VRA: sed ad eadem *B* positum *ex* positus *corr. R man. 2* 4 pote-
 statem *B* ipsumque *Facundus*: ipseque *B*, ipsum *VRA* 5 Calc
 syn. auct. *trsp. R*, syn. auct. Calc. *A* 6 quicquid *RA* eadem *B*.
 7 esset *R man. 2* 9 actio et impietatum *B* 10 uacuasse *Facundus*:
 uacuasset *VA et ante ras. R*, euacuasse *B* 11 papa Simplicio . . me-
 moriae *om. B* 12 canosine *RA¹*, causae *B* 13 presentem *B* po-
 tuisset *B* teptari *V* nec *RA* 15 respiciunt *B* 16 paternater
 natraditionis *B* 18 de *om. A* antiocheno *BRA* episcopis *om. BΣ*
 19 principe *B* 20 precipisse *B* decuerat *ex* docuerat *corr. V man. 2*
 seggerere *V* 21 sacerdotem *BΣA et ex sacerdoti corr. R man. 2*:
 sacerdotum *V* fauore *B* 22 saluum *B* eiusdem *VRA*: eius *BΣ*
 23 christianos *B*

custodiri, quia et noua in utroque pontifice causa esset exorta
 et nouam discussionem consequenter inquireret, et, sicut
 semper esset effectum ac diuinae pariter leges humanaeque
 censerent, ut sacerdotali concilio de sacerdotibus iudicia
 prouenirent, non a saeculari uiderentur qualescumque pontifices, 5
 etsi errore humanitus accedente non tamen religionem ullatenus
 59 excedentes, potestate percelli. an ad haec iusta ratione principi
 suggerenda non erat regiae ciuitatis honore sublimis? si factus
 erat illa regia ciuitate sublimior, tanto magis in his sugge-
 rendis debuit esse constantior; si autem in his, quae pro 10
 religione fuerant exserenda, extitit contemptibilis atque de-
 spectus et aut segnis aut fiduciam non habens intimandi, in
 quo per regiam ciuitatem maior effectus est? an ut per eam
 suae praeuaricationis exereret potius tyrannidem quam causas
 60 religionis legitime procuraret? Nathan propheta palam publi- 15
 ceque in facie regi Dauid et commissum pronuntiauit errorem
 et ipsum commisisse non tacuit et confessione correctum con-
 sequenter absoluit. beatae memoriae Ambrosius Mediolanensis
 sacerdos ecclesiae maiori Theodosio imperatori communionem
 publice palamque suspendit atque ad paenitentiam redegit 20
 regiam potestatem. beatae memoriae papa Leo, sicut legitur,
 imperatorem Theodosium inniorem Epheseno latrocinio libere
 61 coarguit excedentem. sanctae memoriae quoque papa Hilarus

15 cf. Regn. II 12, 1

1 custodire *B* noua *supra lin. add. B* causae *B* eet (*pro*
ect) *V* 3 seper *R* ac *VRA*: hoc *B* legis *B* humanaeque *ex*
 humanaeque *corr. V man. 2*, humane quae *B*: humanae *R man. 1*, et
 humanae *AR man. 2* 5 prouenirent *B* non ad *B* qualiscumque *B*
 6 occidente *B* 7 ad *VRAB*: et Σ principis *B* 8 erant
A cum parte codd. \Sigma 9 ille *A* suę gerendis *V* 10 dedebuisse
 constantior *B* pro *B\Sigma*: *om. VRA* 11 regione *B* exerenda *BR*
man. 1, exercenda *AR man. 2* dispectus *B* 12 signis *B* 13 eam *B*:
 ea *VRA* 14 suam *B* suae tyrannidem (tyrannidi *R*) praeu. potius
 exereret (exerceret *A*) *RA* 15 Natham *B* publica quae *B* 16 faciem
 regis *R* 17 commisisse *B* 19 sacerdos *B* maiori theodosio im-
 peratori communionem *V*: maiorum theodosium imperatorem communi-
 onem *B*, maiorem theodosium imperatorem a communionem *RA* 20 re-
 digit *B* 22 teodoxium *B* effeseno *B*, ephesino *A* 23 excedentem *B*

Anthemium imperatorem, cum Filotheus Macedonianus eius
 familiaritate suffultus diuersarum conciliabula noua sectarum
 in urbem uellet inducere, apud beatum Petrum apostolum
 palam, ne id fieret, clara uoce constrinxit in tantum, ut non
 5 ea facienda cum interpositione sacramenti idem promitteret
 imperator. sanctae memoriae nihilominus papa Simplicius et 62
 post eum sanctae memoriae papa Felix non solum Basiliscum
 tyrannum sed etiam imperatorem Zenonem pro isdem ipsis
 excessibus auctoritate libera saepius increpasse noscuntur
 10 flectique potuisset, nisi Constantinopolitani praesulis accende-
 retur instinctu, qui particeps externae communionis effectus
 necessario, in quod inciderat, iam fouebat, malens in suae
 praeuaricationis obstinatione persistere quam curandus ad
 salubria remeare, sicut ipse rerum probauit euentus. ecce 63
 15 nuper Honorico regi Uandalicae nationis uir magnus et
 egregius sacerdos Eugenius Cartaginensis episcopus multique
 cum eodem catholici sacerdotes constanter restitere saeuienti
 cunctaque extrema tolerantes hodieque persecutoribus resistere
 non omittunt. nos quoque Odouacri barbaro haeretico regnum
 20 Italiae tunc tenenti, cum aliqua non facienda praeciperet, deo
 praestante nullatenus paruissse manifestum est. hic autem uir 64
 bonus Acacius et sacerdos eximius in tantum se et suggerere
 potuissse monstrauit et noluisse deprompsit, immo fauissse

1 filiotheus *B*, silotheus *R* machedonianus *V* 2 noua *om.* *RA*
 3 orbem *B* inducere *om.* *V* *man. 1*, in marg. *add. man. 2* 4 per-
 strinxit *B* 5 ea *om.* *B* inter inpositione *B* 6 symplicius *B*
 7 postea sanctae *B* papa *om.* *B* 8 zenone per *B* hisdem *VR*
 10 potuissse *B* accederetur *V* 11 communioni *B* 12 necassario *B*
 fuebat mallens *B* 14 remeare *ex* mercare *corr.* *V* *man. 2* euendus *B*
 15 horiorico *ut uid.* *B* uandalicę *ex* uadalicę *corr.* *V* *man. 2*, uuanda-
 licae *BR*: uuandalorum *A*¹, ualdanorum *A*³ 16 kartaginiensis *B*,
 carthaginensis *A* 17 constatuilter (*uel* constatuiter) *B* restitere *V*
man. 2: resistere *V* *man. 1* *BRA* se ueniienti tunc itaque *B* 19 odo-
 bacri *B*, bodouacri *VR*, odouagri *A* 20 italicae *B* 21 praestante
*VR**A*: iubante *B* prauissse *B* 22 eximus *V* et ante suggere
om. *B* suggere *V*, *corr. man. 2* 23 deprompsit *V*, depromisit *B*

patefecit, ut et imperator cuncta se ex eius gessisse consilio non taceret et ipse imperatorem magnis praeconiis eleuaret ista facientem seseque proderet his agendis rebus fuisse participem.

65 Sed esto, Calendion imperatoris nomen abstulerit, Iohannes 5
 principi mentitus fuisse iactetur: quae tamen cum nouae
 essent causae, noua debuit ecclesiastica prouenire discussio.
 an qui in hominem imperatorem peccasse dicebantur, nulla
 interueniente synodo deici debuerunt et in deum, qui summus
 et uerus est imperator, Acacium delinquentem sinceramque 10
 communionem diuini sacramenti studentem miscere cum per-
 fidis secundum synodum, qua haec est damnata perfidia, non
 66 oportebat expelli? quid de innumeris per totum Orientem
 catholicis sacerdotibus propria sede depulsis et indubitanter
 haereticis intromissis? nouae certe erant causae et his conse- 15
 quenter noua synodus debebatur. cui tunc non uenit in
 mentem, ut in talibus causis peteretur a principe saltem
 qualiscumque synodus celebranda, ut quocumque uel colorato
 iudicio traditionis ecclesiasticae passim pontifices uiderentur
 exclusi, non solum quarumcumque urbium sacerdotes, sed 20
 67 metropolitani incunctanter antistites? his omnibus cum non
 restitit suggestione qua potuit, consensit Acacius communicandò
 cunctis, qui in catholicorum locum haeretici fuerant subrogati.
 apostolus autem dicit non solum qui faciunt sed et qui
 consentiunt facientibus reos indubitanter adscribi. an haec 25
 licuit saeculari potestati et actis talibus Acacio consentienti

24 Rom. 1, 32

1 ut et *VRAS*: &u&it *B* gessisse *VA*: suggestisset *R* (egisse
corr. m. 2), *om. B* 2 sed ipse *B* eleuaret *V* 3 sese quae *B*
 proderet *B*: prodidit *VR* 4 principem *B* 5 est *V* calendi-
 onem *B*, calendionis *R* nomen *om. B* 6 fuisse mentitus *RA* 7 de-
 bueret *B* 9 synodo *om. B* 12 secunda *B* 13 orientem *VB*:
 orbem *RA* 15 certae *R* et in his *B* 16 debebatur *ex* debeatur
corr. R man. 2 non uenit *ex* inuenit *corr. R man. 2* 17 saltiam *B*
 19 ecclastice *V* 20 excludi α 22 resistit *B* consensit ut acacius *B*
 23 loco hereti *B* 24 et *VRAS*: *om. B*

absque ulla synodo, quam ipsa rerum nouitas exigebat, absque
sedis apostolicae consultatione perficere et sedi apostolicae
non licuit secundum tenorem synodi Calcedonensis in ueteri
utique causa et ueteri constituto iusta definitione damnata
5 inimicis synodi Calchedonensis Acacium communicantem a sua
communione depellere?

Sed inquirunt: Acacius principi obuiare non potuit. cur 68
Basilisco, quia uoluit, obuiauit? cur ipsi Zenoni, ne palam
Petro Antiocheno, quamuis latenter hoc fecerit, communicare
10 uideretur, non commodauit ad sensum? ecce resultanti non
institit imperator, ecce uim nolenti non intulit, ecce refugienti
contagia manifesta concessit. postremo cur tanto tempore, cum 69
ista gererentur uel gerenda cognosceret, non ad sedem apo-
stolicam, a qua sibi curam illarum regionum nouerat dele-
15 gatam, referre maturauit sed prius laudator factus est ipse
gestorum quam uel praemoneret talia esse temptanda uel, ne
temptarentur, obsisteret, sicut sub Basilisco iam fecerat? cur
illis ceteris communicare consensit, qui depulsis catholicis
sacerdotibus indubitanter haeretici singulis urbibus fuerant
20 substituti? postremo si ille defuit suis partibus et quae
sacerdoti catholico competerent agere fastidiuit, ideo sedes
apostolica, quod ad eam pertinebat, uel potuit uel debuit
praeterire?

Quolibet igitur modo haeticorum complicem refutauit et 70

3 tenore *B* 4 utique *om.* *R* *erasis* 3 fere litteris ueteris consti-
tutio *B* iusta (iuxta *A*³) diffinitione *A*, iuxta definitionem *Car.*
5 inimici *B* communionem *B* 7 acicius *B* 8 basilico *B* ipsa *V*,
ipse *B* 9 antioceno *RA*, *om.* *B* cum (*pro* quamuis) *R* *man.* 2 *in*
ras. hoc latenter *B* 10 assens. et result. *B* 11 restitit *BAΣ*
impator *V* 12 posttremo curanto *B* 13 gereretur *B*, gerentur *V*
14 a *om.* *B* cura *R* 15 mutarauit *B*, maturauerit *R* 16 post talia
add. non *R* *man.* 2 ne *om.* *B* 17 obstiteret *V* et ante *ras.* *R.*
basilico *V* feceret *B* 19 hereticis *B* 20 si *BΣ*: *om.* *VRA*
quod *A* 21 competeret *A*, peterent *V* sedis *VB* 22 eam *B* et
pars *codd.* *Σ*: eadem *V* et altera *pars* *codd.* *Σ*, eandem *RA* uel . .
uel *VBΣ*: nec . . nec *RA* 24 qualibet *B* reputauit *B*

consortem communionis externae a sua communione dimouit
nec opus fuit noua synodo, cum ueteris constituti sufficienter
hoc forma praescriberet, nec opus fuit ut haec facienda Orientis
episcopis intimaret, quos et expulsione catholicorum, quae
agebantur in causa fidei, non ignorasse manifestum est et 5
71 communicando haereticis subrogatis facto tali consensisse. non
dubium est etiam, cum externae communionis effectis nec
potuisse nec debuisse sedis apostolicae scita tractari. ecce
agnouerunt in eorum professione, qui constantissime perdu-
rarunt, quid fidei communionique catholicae deberetur. ecce 10
agnouerunt, quemadmodum a talibus recedendo, immo talibus
contraria moliendo, a fide et communione catholica deuiarit
72 Acacius seque pariter cum eodem errori subdiderint. ecce
agnouerunt, quam iustis ex causis pro fide et communione
catholica atque apostolica, cui et illi qui in ea perstiterant 15
congruebant et hi qui perstantibus obuiabant ab eadem doce-
bantur alieni, sedis apostolicae auctoritate sit remotus Acacius
(ad cuius praecipue uocatus examen uel uenire uel mittere
non curauit, ut se de his omnibus, si confidebat, absolueret)
eiusque pariter quicumque complices extiterunt, atque ab illa 20
merito cum his communione discretus, a qua se ipse primum
cum suis consortibus catholicis pontificibus discrepando co-

1 demouit *BΣ* 2 ueteri constitutioni *B* 3 hoc forma *A*¹, *plerique*
codd. *Σ* et, nisi quod hoc omissum inter columnas addidit, *V*: hoc
firma *B*, haec forma *A*³, forma haec *R* perscriberet *A* (cf. *Σ*) fa-
cienda *BΣ*: cienda *V*, scienda *A* et *V* man. 2, scribenda *R* 4 quos
et *BΣA*: quod et *VR*, quos ex *Thiel* expulsione sine cathol. *B*
5 causam *B* est *VRA*: sit *B* et (excepto codice *δ*) *Σ* et communi-
cando . . consensisse (!) non dubium est in superiore marg. add. *V* man. 2
7 est om. *B* 9 perdurarunt *BΣ*: perdurarint *VRA* 10 quid *BΣA*:
quod *VR* communi quae catholici *B* 11 quemadmodum *V* a om. *VB*
recedendum *B* 12 contraria *BΣA*: contra *VR* molliendo *B* deuiaret *B*
13 subdiderit *B* 15 qui (pro cui) *B* perstiterant *VΣ*: persisterunt *B*,
constiterant *RA* 16 hi *V*: hii *R*, illi *ΣA*, om. *B* qui stantibus *B*
17 accacius *V* 18 ad om. *B* 19 ut ut *V* si *BAR* man. 2: om. *VR*
man. 1 20 complexes *B*

gnoscutur separasse, iureque sententiam ille damnationis excepit
 ceteris consortibus promulgandam, qui solus pro omnibus suis
 consortibus in communionem se recidisse perfidiae ad aposto-
 licam sedem missis litteris est professus. cui Acacio si con- 73
 5 municauerant Orientales episcopi antequam huc referret, pari
 utique reatu sine dubio probabantur inuolui iureque per illum
 transgressionis sententiam susceperunt tamquam facti cum
 eodem communionis externae, qui utique non consuli tamquam
 nostrae communionis homines iam deberent sed tamquam in
 10 contrario positi consortio refutari; si uero non communica-
 uerant antequam Acacius huc referret, et communicantem
 notare debuerant et ipsi de eodem potius huc referre atque
 apostolicae sedis uigore perculsum merito comprobare cumque
 ea sede apostolica tantisque illis catholicis pontificibus magis
 15 tenere concordiam. sed quia ab illorum societate descuerant 74
 et eorum successoribus communicare delegerant, ideo cum sede
 apostolica minime congruebant; quia in sortem reciderant
 praeuaricatoris Acacii et illius se sine dubio peruidebant
 sententia consequenter adstringi, ob hoc eum uideri nolebant
 20 esse damnatum, quia se cognoscebant in eadem praeuaricati-
 one damnatos, in qua hodieque manere persistunt. sed sicut 75

1 rapparasse *B* sententiam damnationis illius *B* 2 ceteris con-
 sortibus *BΣA*: ceteris consortibus cum suis consortibus *R* et, nisi quod
 uerba cum suis consortibus promulgandam qui solus pro omnibus suis
 consortibus a manu 1 omitta in superiore margine add. man. 2, *V*
 3 recedisse *B* perfidiae ex perfide corr. *V* man. 2, suę perfidię *A*
 ad om. *B* 5 orientalis *B* anteq. nunc referret quare *B* 6 pro-
 bantur *B*, probabuntur *RA* 7 susceperunt *B* 8 consultam quam *V*,
 corr. man. 2 9 homines add. *V* man. 2 10 positi *BΣ*: positi in *VRA*
 confurtiuo *B* 11 huc *VBΣA*: adhuc *R* man. 1, id huc man. 2 ref-
 ferret et communicantem *B* 12 haec *B* percussus *B* 14 ea *VΣ*:
 om. *BRA* 15 tenere in marg. add. *V* man. 2 illorum consortio disci-
 uerant *B* desuerant *A* 17 menime *B* reciderunt *B* 18 praeuarica-
 tionis *B* et om. *Σ* se om. *R* praeuidebant *R* man. 2 19 sen-
 tenciã *B* post sententia add. se *R* man. 2 adstrengi *B* 20 praeua-
 rione *B* 21 hodie quę *B*, hodie *A* quod (pro sed) *R*

hi simili conditione constricti complicem suum non possunt
indicare non iure damnatum neque rei reum possunt conpe-
tenter absoluere, sic illo inste praeuaricatore damnato ipsi
quoque pari iacent damnatione prostrati neque nisi resipiscentes
inde poterunt prorsus absolui, quia sicut per unum scribentem 5
eorum omnium uulgata transgressio est, qui in eandem per-
fidiae reciderant actionem, sic in uno eodemque, qui pro
omnibus scripserat uel scribendo omnium prodiderat uoluntates,
transgressione punita pariter quoque cum eodem uel in eodem
76 est complicum transgressio punita cunctorum. quae tamen 10
sententia in Acacium destinata etsi nomine tantummodo
praesulis apostolici, cuius erat utique potestatis, legitime
probatur esse deprompta, praecipue cum secrete dirigenda
uideretur, ne custodiis ubique praetentis dispositio salutaris
quibuslibet difficultatibus impedita necessarium habere non 15
posset effectum, tamen, quia orthodoxis ubique deiectis et
haereticis tantummodo eorumque consortibus iam relictis in
Oriente catholici pontifices aut residui omnino non essent aut
nullam gererent libertatem, plurimorum in Italia catholicorum
congregatio sacerdotum rationabiliter in Acacium sententiam 20

1 hi V, hii *RAV man.* 2, hi uel hii Σ : in B conditione V,
conditio (-ne *add. man.* 2) R perstricti B non *supra lin.*
add. V man. 2 2 rei *om. A* 3 ille iustae B ipsi *RA et ex*
ipso *corr. V*: isti $B\Sigma$ 4 parem B postr. qui nisi B 5 unde V
poterant A 6 transgressio^m e V eadem B 7 recederant actionum B
sic uno B un^mdemque (*eras. utroque loco i ut uid.*) R 8 oibus V
scripserit B prodiderat *ras. ex* prodiderant R uoluntate B, uolun-
tatem *RA* 9 transgressione . . pariter *bis scriptum priore loco del. V*
eadem B 10 es B transgressio V cunctorum. quae ad instructionem
uestrae dilectionis satis abundeque sufficere iudicamus (*iudicauimus A*)
quamuis eadem latius si dominus concesserit facultatem studeamus ex-
ponere quatenus et fidelium quisque cognoscat nihil apostolicam sedem
quod absit praepropere (*postponere A*) censuisse. quae tamen ΣA ;
cf. § 80 11 destinata B 13 deprompta V, depromptam B
deprompta esse *trsp. RA* secreta A, secretim $B\Sigma$ 14 nec B
16 possit B qui B 17 relictis B 17 *sq. moriente (pro in oriente) V*
19 generent B

cognouit fuisse prolatam. quae congregatio facta pontificum 77
 non contra Calcedonensem, non tamquam noua synodus contra
 ueterem primamque conuenit sed potius secundum tenorem
 ueteris constituti particeps apostolicae executionis effecta est,
 5 ut satis appareat ecclesiam catholicam sedemque apostolicam,
 quia alibi iam omnino non posset, ubi potuit et cum quibus
 potuit nihil penitus omisisse, quod ad fraternum pertineret
 pro intemerata fide et sincera communione tractatum.

Quae cum uniuersa nouerint qui uidentur orientalibus 78
 10 ecclesiis nunc praeesse, propterea Christianam reparari legitima
 curatione refugiunt unitatem, quia occasionem dissensionis
 huius suis ambitionibus suffragantem deponere iam recusant,
 qua sine auctoritate sedis apostolicae omnium ecclesiarum
 passim iura confundant, magis eligentes in errore persistere
 15 quam praesumptionum suarum perdere facultatem, plus usur-
 pationum suarum licentiam diligentes quam diuini iudicii
 tenentes corde respectum. in quo necesse est, uelint nolint, 79
 tam de fidei communionisque catholicae atque apostolicae
 sinceritate neglecta quam de paternis canonibus euidenter
 20 inruptis recipiant quod merentur, nisi, dum hic tempus
 admittit, haec damnationis aeternae pericula correctis mentibus
 studeant declinare, ut possint non tales permanere, quibus
 insolubilis est lata sententia, sed a talibus recedentes ab
 eadem sententia non teneri. quae sicut in errore durantibus
 25 numquam soluenda praefixa est. sic ab his erit aliena, qui
 extiterint puniendae prauitatis immunes.

2 notam quam *B*   3 ueterum *B*   5 ut *om. B*   sappareat *B*
 ecclesia *V*   6 quia *ex* quā *corr. V*   non *supra lin. add. V*   possit *B*
 7 potuit et nihil *B*   omississe *B*   8 temerata *B*   fide *B: om. VRA*
 9 uniuersi *R man. 2*   uidentur *B*   11 qui *B*   dissensionis *R*
 13 qua sine *VR man. 1*, quasi ne *B: quia sine AR man. 2*   14 passim
 ecclesiarum *trsp. B*   confundunt *RA*   eligentes in eorum *B*
 15 praesumptionum *V*   urationum *V*   17 uellint nollint *B*   18 atque
 apostolicae *B: om. VRA*   19 quae de *B*   20 insuptis *B*   hic *VAR*
man. 1: hec R man. 2, id B   tempus ut admittit *B*   21 aeterna *B*
 22 studia *B*   23 insolubile lata sit sententia *A*   sed ut talis bus
 recedentes *B*   25 quae *B*   26 immunis *B*

80 Haec uero ad instructionem uestrae dilectionis satis abundeque sufficere iudicamus, quamuis eadē latius, si dominus concesserit facultatem, studeamus exponere, quatenus et fidelium quisque cognoscat nihil apostolicam sedem, quod absit, praepropere censuisse et non habere, quod iuste possit
 81 opponere, peruersa doceatur improbitas. recte autem faciet uestra dilectio, ut ista quae scribimus pariter et catholicis et contraria sapientibus innotescant, quo et sanis necessaria firmitas et male sanis competens medicina praebeatur. Dat. Kal. Febr. <post> cons. Uiatoris u. c. 10

(96.)

EPISTOLA GELASII PAPAE AD HONORIUM EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI HONORIO GELASIVS. Miramur dilectionem tuam fuisse miratam curam sedis apostolicae, quae more maiorum cunctis per mundum debetur ecclesiis, pro uestrae quoque regionis fide fuisse sollicitam, cumque ad eam perlatum esset, quod quidam per Dalmatias integritatem catholicam nitiare niterentur et diuinis humanisque legibus ante damnatum 15

1 haec uero *etc. usque ad finem om.* RA subundeque B 2 quamuis *inter columnas. add. V man. 2* 3 quatinus V 4 fidelium V quis B 5 praepropere recens fuisse V 6 rectae B faciat B 7 ut B: et V scripsimus B pariter a cath. V 8 innotescant B: innoceat V 9 firmitas *ex firmatas corr. V* et insanis comp. B tributatur B Dat. Kal. Febr. <post> cons. Uiatoris u. c. *scripsi: DAT XL (pro KL) FEBR CONS VIATORIS VC V, dat. X K. (i. e. Kal.) cons. Uiatoris u. c. o², data Calend. Febr. Uictore u. c. cons. Car., data Calendis Februarii consulatu Uiatoris u. c. Thiel contra usitatum adferendi consulis morem; Data III id maias p Ls. uiatore. uc. consule B, quae temporis nota utrum graue uitium contraxerit an forte ad aliam quandam epistulam pertinens errore huc inreperit, ego quidem non diiudicauerim. certe p Ls. hic quoque nil aliud uidetur significare quam post. cons.; litteram enim C in hisce subscriptionibus is, qui scripsit codicem, saepius ita pinxit, ut litterae L simillima sit.*

96. Dat. haud ita multo post ep. 98. Edd. Car. I² 435; Collect. Concil.; BTA I 279; Thiel 324; nil nisi §§ 1—2 Bar. ad a. 493, 25. 12 INCIP EPLA V 15 malorum V, corr. o² 17 esset o: esse et V 18 uitia reniterentur V, corr. o²

Pelagianae pestilentiae denuo uirus inferre, non putauerimus
 ullatenus differendum, quominus haec diligentius inquirentes
 aut, si fortasse subrepserant, de proximo sanarentur aut an-
 xietatem nostram, si falsa probarentur iactata, releuarent,
 5 aestimantes melius nos uideri impatientius talia uestigare
 uoluisse quam crescere dissimulando perniciem: neque enim 2
 uel silentio premere causas huiusmodi uel differendo fouere
 deberemus, cum dicente magistro gentium sollicitudine
 non pigri atque iterum qui praees in sollicitudine
 10 reos procul dubio nos, nisi continuo quaereremus, etiamsi
 inaniter essent uulgata, conuincerent, nec interesset, per quos
 ad aures nostras eadem peruenissent, dum <quibuscumque
 quo>modolibet ista referentibus, postquam nostram conscien-
 15 tiam penetrarant, in his ueraciter indagandis pastorales ex-
 cubias esse non oportuerit neglegentes, quatenus uel e uesti-
 gio posset lupis inhiantibus obuiari uel nullis existentibus
 feris ouium custodia secunda persisteret. ab his, qui essent 3
 Chloes, Corinthiorum se dissensiones agnouisse testatur apo-
 stolus confestimque scribere non omittit, ut uel nascentibus
 20 iurgis pius medicator occurreret uel de eorum comperta mox
 incolumitate gauderet. quod nos quoque litteris, quae super
 hac parte directae sunt, indicasse reminiscimur, ut scilicet
 aut inrepenitibus obsisteremus insaniis aut, si nihil horum
 penitus accidisset, de catholicae ueritatis integritate laetaremur
 25 quapropter non solum dilectio tua nostra non debet uigilantia 4
 permoueri sed praesentis adloquii salutatione percepta nobiscum

8 Rom. 12, 11   9 Rom. 12, 8   18 cf. Cor. I 1, 11

1 putauerimus *per anacoluthiam Gelasius, quasi antea dixisset* fuisse
 miratam quod cura . . fuerit sollicita   2 *sententia requiritur aut* inquire-
 rentur <ut> aut . . sanarentur . . releuarent *aut* inquirentes aut . . sana-
 remus . . releuarem, *sed fortasse etiam hic anacoluthia statuenda est*
 4 falso *Bar.*   5 *inuestigare Bar.*   11 essent σ^2 : cessent *V*   interest
Bar.   12 dum <quibuscumque quo>modolibet *scripsi*: dum modolibet *V*,
 dummodo <quibus>libet ρ^2 , dum, <quo>modolibet *Bar.*   14 penetrarent σ
 15 oportuerint *V*, *corr.* ρ^2 16 inhiantibus *V*, *corr.* *Car.*   18 cloes *V*
 sedis sensiones agnouisse *V*

potius industriam propriae sociare sollertiae, quatenus uel, si temptata sunt talia, protinus corrigantur, uel, ne qualibet obreptione temptentur, attentius praecauendo subintrare non ualeant. de quibus autem hi, quos tua caritas destinauit, plenius instrui uoluerint, sequentes tituli cum suis responsi- 5
 5 onibus intimabunt. et quoniam se his adquiescere praefati eatenus sunt professi, ut eadem se et primitus tenuisse firmarent sed a nonnullis in quaestionem uocata uellent manifestius expediri, studuimus, quantum inter occupationes fieri potuit, quae nos minime respirare patiuntur, largiente domino 10
 sequentes paterna uestigia, quae de talibus accepimus, non silere. quam regulam sobrie sentiendi quisquis fidei corde sectatur, inter orthodoxos merito debeat aestimari; quisquis uero putauerit abnuendam, ab apostolicis sese non ambigat 6
 6 exulare doctrinis. certe si quid est, quod ualeat animum per- 15
 mouere, fraternitas tua consulere fiducialiter non omittat, ut domini gratia ministrante totius discutiat obscuritatis ambiguum fraterna conlatio.

(97.)

EIVSDEM DICTA ADUERSUS PELAGIANAM HAERESIM. 20

De Pelagianis quidem sensibus blasphemis que sacrilegis et apud maiores nostros tam diuinis quam humanis legibus iusta discussione damnatis nimis est copiosa materia, quia et illorum est multiplex perniciosa peruersitas eoque nocentior, quo uerisimilitudinis colore subtilior, quam de ipsius humani 25
 generis principe prauo funesto que commento non rite concep-

1 si *scripsi*: siue V 2 sint o post ne *inepte interpunxit Thiel* 4 hi *scripsi*: hii V, ii o 5 <si> plenius *Car.* sequentes] *re uera non sequuntur* 8 a nonnullis *scripsi*: añull? (= anonullis) V, añ ullis (= ante ullis) a, unde ante ullius *Car.* 11 quae de talibus accepimus *scripsi*: q̄ de talibus quae cepimus V, de talibus quae coepimus *Car.*, de talibus quae accepimus *Thiel* 14 abnuenda V, *corr. Thiel* 18 conlatio **EXPL** V

97. *Edd. Car. I² 351; Collect. Concil; Thiel 571.* 20 INCIPIT EIVSDE V. PELAGIANAM ERESI V 22 NROS V 23 dapnatis V 25 colere V, *corr. o²*

tam rerum consequentium mendaciis texuerunt (necesse est enim, ut qui a principio deuiarit, ab integro tramite uagus ubique progrediens, quanto se curvere fortius putet, tanto plus erret), et in his, ut competit, refutandis disputatio pro-
 5 lixa debeat adhiberi, quoniam quidem perfectae medicinae mos est originem uel intellegere prius uel reserare morborum eisque patefactis medellam conficere congruentem. quae cuncta, 2
 si dominus uitam facultatemque tribuerit, in quantum caelestirore uegetati ualebimus, alias molibimur explicare: nunc
 10 autem hunc articulum, qui quosdam mouere perhibetur, sufficienter interim duximus explicandum, ut eodem conuenienter inspecto, quid in ceteris cauere iam debeant, domino deo nostro praestante perpendant.

Aestimant igitur quidam in hac uita hac posse quemquam 3
 15 perfectione consistere, ut nullis prorsus fragilitatis humanae pulsetur affectibus nec corporeis exagitetur inlecebris. quod quisque si propriis uiribus suaeque proposito uoluntatis existimat adipisci, semet ipsum seducit et ueritas in eo non est; nam si in ipsis primis hominibus, dum sua nimium felicitate
 20 confidunt et tantam dei gratiam in uacuum recipientes, non orando (quod utique nusquam fecisse referuntur) nec de perceptis gratias referendo nec, ut eadem intemerata durarent, suppliciter implorando, incolomes constare nequuerunt, quanto magis post praeuaricationis ruiam, quam mala sui confidentia
 25 creatorem nullatenus inquirendo letaliter inciderunt, absque diuino munere suis uiribus uel aegri perstare non possunt, sine quo nec integri persistere ualuerunt? sin uero quisquam 4
 non possibilitate facultatis humanae sed per diuinam gratiam

18 cf. Ioh. I 1, 8

4-reputandis V, corr. ρ² 5 debeat per *anacoluthiam* quasi p. 400, 23
praecessisset cum, non quia 7 cunctas V 9 moliemur Car. 12 quod V,
 -*correx*i 16 exigitetur V, corr. o 20 fort. recipiunt 24 <in> quam o²
 26 perstare Thiel e schedis Coustantii: uel stare V 28 sed o²:
 sede V

hoc asserat in hac uita de quibuslibet sanctis posse conferri, bene quidem facit de dono dei, <cui> cuncta possibilia sunt, talia confidenter opinari et sperare fideliter, sed utrum aliqui tales extiterint, qui usque ad hanc perfectionem uitae praesentis accederent, sicut nusquam euidenter astruitur, sic nos facile uel firmare uel impugnare non conuenit magisque sobrium est ex ipsorum uocibus prophetarum apostolorumque sanctorum, quatenus huius uitae profectum metiri debeamus, agnoscere, quibus utique in hoc mundo. quantum ad sanctae uitae pertinet institutum, nihil excellentius uel fuisse uel esse 10
5 manifestum est. qui etiamsi copiosiore dei munere uel raris omnino uel minimis humanae conditionis passionibus impetiti sunt et affluentiore dei gratia mortalitatis uitia facile superarunt, non usque adeo tamen expertes eorum se fuisse testantur, ut scilicet illius <im>maculati agni sit proprium nullum prorsus 15
habuisse peccatum nec non soli uideatur esse deputandum; si alius quilibet sanctus expertis delicti fuisse credatur. contenti simus ergo professione sanctorum et quid de se ipsi magis pronuntiant audiamus quam, quid uel temere cogitandum sit uel nostris opinionibus uentilandum, sine certa auctoritate 20
6 sectemur. cur autem, cum deus omnipotens post mysterium reparationis humanae etiam id homini conferre potuerit, ut ab omnibus omnino uitiiis esset immunis, maluerit fideles suos saluos fieri et expectare perfectae beatitudinis firmitatem, ut quod sperando desideramus, rebus possimus adipisci, censu- 25
eritque nunc perficere in infirmitate uirtutem quam remotis infirmitatibus humanam conditionem nulla sinere languoris exagitatione pulsari: quantum dominus ministrarit, ut competat,

26 Cor. II 12, 9

1 de *del. Car.* 2 de *V:* nam *Car.* cui *inserui* 3 aliquis *V,*
corr. p 7 *propharum V, corr. o* 8 *mentiri V, corr. o* 10 *pertinet o²: pertinet et V* 12 *minimus V, corr. p²* *humanē V, corr. o²*
13 *affluentiore uulgo* 15 *maculati V, corr. o* 16 *nec scripsi: ne V*
22 *id o: ad V* 25 *censuerit que V* 27 *condictionem V, corr. α*
sineret V, correxi

disseretur. <scriptur>arum testificationibus, contra quarum teno- 7
 rem nihil est temere profitendum, super his sensibus erudiri
 constat in ipso primo homine Christum et ecclesiam figuratam
 beato Paulo apostolo nos docente, cum de foedere sancti coniugii
 5 loqueretur sacramentum hoc inquires magnum est:
 ego autem dico in Christo et in ecclesia. itaque iam
 inde, sanctorum quisque processit, in huius sacramenti
 figuratione censetus est et hoc mysterium omnes sancti ab
 Abel suis sacrificiis actionibusque gesserunt. in Christo ergo 8
 10 et in ecclesia, in qua utique generaliter praecondita est
 remissio peccatorum, fideles quique deo sanctique uixerunt et
 usque ad legis tempora per Moysen datae certis sunt sacri-
 ficiis in huius mysterii uirtute purgati. quapropter si egerunt
 omnes mysticis immolationibus incessabiliter expiari, non
 15 dubium est uitae humanae conditionis fuisse pulsatos, a
 quibus eos per illa remedia futuri sacramenti necessarium
 esset incessanter absolui. iam uero legis tempore neminem
 fuisse sanctorum, qui non hostiam obtulerit pro peccato,
 lectio ueneranda testatur in tantum, ut etiam pontifices sic
 20 apud deum causas agerent populi tunc fidelis, ut ipsi quoque
 pro suis delictis hostias immolarent, passimque uniuersi
 prophetae proclamant peccatis suis ueniam postulantes. inde 9
 est, quod sanctus Iob dicit: nemo mundus a sorde, nec
 infans, cuius est unius diei uita super terram,
 25 idemque alibi: astra non sunt munda in conspectu
 tuo. prophetae quoque Dauid de generalitate sanctorum certa
 definitio prolata cognoscitur, qua ait: ne intres in iudi-

5 Ephes. 5, 32   19 cf. Hebr. 5, 3   23 Iob 14, 4 sq. (LXX)
 25 Iob 15, 15   27 Psalm. 142, 2

1 *interpunxi post disseretur sustulique interpunctionem* 2 *post erudiri;*
Thielius pro sua artem criticam factitandi ratione et ut (402, 28) et
disseretur eicienda putat scripturarum *o*²: arum *V*, harum *o* 2 est
 temere *o*²: extremere *V* 7 inde <ut> *Car.* quisque = quisquis, cf. *Indicem*
 8 censitus *o* 12 data ē certi *V*, corr. *o* 14 mystici *V*, corr. *o*
 15 humane *V* 17 esse *V*, corr. *o* nemine *V*, corr. *o* 27 quae *Car.*

cium cum seruo tuo, quoniam <non> iustificabitur
 in conspectu tuo omnis uiuens; ubi utique neminem
 prorsus hominum discreuisse perspicitur, sicut idem planius
 hoc ipsum loquens manifestiusque declarat: dixi 'pronun-
 tiabo aduersum me iniustitiam meam domino' et 5
 tu remisisti impietatem cordis mei. pro hac orabit
 ad te omnis sanctus in tempore oportuno, qui
 utique † non poterat non solum sub lege sanctos esse sed
 in futura dei gratia eminentioris propositi post futuros; unde
 quod ait in tempore opportuno, non sine rerum uentu- 10
 rarum cognitione subiunxit. et in oratione sua sapientissimus
 Salomon: non est homo, qui non peccauit, et item ipse:
 quis gloriabitur castum se habere cor aut mundum
 10 se esse a peccato? sed ne putentur illorum temporum
 sancti ab hac impassibilitate forsitan excipiendi, quoniam 15
 <non> concessis a deo coniugibus utebantur (quamuis et
 beatus Helias passibilis fuisse memoretur, quemadmodum
 consequentia declarabunt, et sanctus propheta Danihel non
 solum pro populi sed etiam pro suis peccatis perhibeatur
 orasse, sicut ipse dicit: cum orarem et confiterer 20
 peccata mea et peccata populi mei domino deo
 meo), tandem ueniamus ad beatos apostolos et dicat beatus
 ille Iacobus, qui cum omnes utique iusti essent apostoli,
 proprie atque speciatim iusti uiri praerogatiuam legitur adse-
 cutus: beatus uir, qui suffert temptationem, quia 25
 cum probatus fuerit, accipiet coronam uitae,
 quam repromisit deus diligentibus se, et item post

4 Psalm. 31, 5 sq.   12 Eccl. 7, 21   13 Prou. 20, 9
 20 Dan. 9, 20   24 cf. Clem. Alexandr. (Hypotyp. VI et VII) apud
 Euseb. h. e. II 1, 3 et 5; Hegesipp. (Hypomn. 5) apud Euseb. II 23,
 4 sqq.; Hieronym. de uiris illustr. 2   25 Iac. 1, 12

1 non *add. o* 3 eidem V, *corr. p²* 6 impietate V, *corr. o* orauit V,
corr. Car. 8 *fort.* <non putare> non poterat sanctus *o²* 9 futurus *o²*
 11 *uulgo non interpunxerunt post* subiunxit   13 qui V, *corr. o*
 aut *ex autem V* 16 non *addidi* 19 prohibeatur V, *corr. o* 25 tempta-
 tione V, *corr. o*

paululum: unusquisque autem temptatur a concu-
 piscencia sua abstractus et inlectus; dein concu-
 piscencia cum conceperit, parit peccatum, pec-
 5 catum uero cum consummatum fuerit generat
 mortem, et item idem: in multis enim offendimus
 omnes, idemque secutus adiunxit: et Helias homo erat
 similis nobis passibilis. dicat beatus Petrus apostolus: 11
 carissimi, rogo, ut quasi incolae et aduenae
 abstineatis uos a corporalibus uoluptatibus, quae
 10 militant aduersum animam, et item: nolite mirari
 ad feruorem, qui ad temptationem uobis fit, quasi
 noui aliquid uobis contingat; item postea: sobrii
 estote <et> uigilate, quia aduersarius uester
 diabolus quasi leo fremens circuit quaerens, quem
 15 deuoret; cui resistite in fide scientes easdem
 passiones in omni, quae est in mundo, fraternitate
 uestra fieri, a qua fraternitate nimirum se ipsi fidelium
 saepe cunctorum fratres adnuntiant nec suam probantur
 discreuisse personam. dicat beatus Iohannes euangelista, ille 12
 20 qui in pectore discubuit saluatoris: si dixerimus, quia
 peccatum non habemus, nosmet ipsos seducimus,
 quia ueritas in nobis non est; quod si confessi
 fuerimus delicta nostra, fidelis est et iustus, qui
 dimittat nobis peccata et mundet nos ab omni
 25 iniquitate; item: quod si dixerimus, quia non pec-
 cauimus, mendacem faciemus eum et uerbum eius
 non erit in nobis. dicat idem: haec scribo uobis, ut
 non peccetis; sed si quis peccauerit, aduocatum

1 Iac. 1, 14 sq.   5 Iac. 3, 2   6 Iac. 5, 17   8 Petr. I 2, 11
 10 Petr. I 4, 12   12 Petr. I 5, 8 sq.   20 cf. Ioh. 13, 23; 21, 20
 Ioh. I 1, 8 sq.   25 Ioh. I 1, 10   27 Ioh. I 2, 1—2

2 deinde *Car. cum Vulgata*   4 consummatum *V*   6 ideque *V*
 10 aduersum *Car. cum Vulg.* 13 et *add. Car. iuxta Vulgatam* qui *V*,
corr. o   16 mundos *V*, *corr. o*   18 frs *V*   19 <apostolus et> euang.
Car.   21 sedicimus *V*, *corr. o*   23 nra *V*   est *o*: e *V*

habemus apud patrem iustum, et ipse propitiatio
 peccatorum nostrorum, non tantum nostrorum
 sed et totius mundi; item ipse: omne, quod in mundo
 est, concupiscentia carnis est et concupiscentia
 oculorum et ambitio saeculi, quae non est a patre 5
 sed ex mundo est; et mundus transit et concupi-
 scentia eius, qui autem fecerit uoluntatem domini,
 13 manet in aeternum. ueniat minimus apostolorum sed
 nas electionis dei, ueniat magister gentium Paulus, praedi-
 cator diuinae gratiae singularis et mysterii caelestis copiosus 10
 expositor, ille qui uerba ineffabilia, siue in corpore siue extra
 corpus nesciens, in tertium caelum leuatus audiuit, qui tanta
 gratia redundauit, ut cum omnium esset postremus, plus
 omnibus laboraret, et quid non solum fidelibus insinuet super
 hac parte sentire sed etiam quid de se ipso pronuntiet, 15
 liberae ueritatis doctor adnuntiet. et quoniam longum est
 cuncta, quae ad hanc causam pertinent, dicta reuoluere,
 ponantur pauca de multis, ex quibus nobis sufficientissime
 demonstretur magis nos cum Paulo debere infirmari, ut
 habitet Christus in nobis, quam quolibet aliter sentiente quam 20
 Paulus fortes uideri et iam uelut, quod absit, Christi remediis
 14 non egere. ait ergo: scio enim, quia non habitat in
 me, hoc est in carne mea, bonum; nam uelle adiacet
 mihi, perficere autem bonum non inuenio. non
 enim quod uolo bonum, hoc facio, sed quod nolo 25
 malum, hoc ago; si autem, quod nolo, illud facio,
 non ego operor illud, sed quod habitat in me

3 Ioh. I 2, 16 sq. 8 sq. cf. Cor. I 15, 9; Act. 9, 15 9 sq. cf.
 Tim. I 2, 7 (II 1, 11) 11 sq. cf. Cor. II 12, 2 sqq. 13 cf. Cor. I 15, 10
 19 cf. Cor. II 12, 9 22 Rom. 7, 18—20

7 dni V 14 quid o: qui V, quo seruato insinuet <quid> s. h. p. sen-
 tiret *interpolauit* Car. 16 liberae *scripsi*: liberare V, libere Car,
 19 deuere V 20 <cum> quolibet Car. 21 et iam *scripsi*: etiam V
 et Car.

peccatum. item: condelector enim legi dei secundum interiorem hominem, uideo autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae ac captiuum me ducentem in lege peccati, quae est in membris meis. miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum. quare se igitur miserum hominem appellat, quare se gaudet per Christi gratiam de mortis corpore liberari, si nullis affectibus humanae miseriae pulsabatur, si nullis infestabatur, ex quibus liberaretur, incursibus? item idem: caro concupiscit aduersus spiritum et spiritus aduersus carnem; haec enim inuicem aduersantur sibi, ut non, quae uultis, illa faciatis; non enim, quae uult, spiritus perficit, ne de perfectione superbiat. et item: non perficit caro, quae uult, ut sic humanae conditionis admoneat, ne tamen usquequaque propositum fidele demergat.

Ac ne forsitan, ut solent quidam uanis opinionibus arbitrari, quod haec beatus apostolus Paulus sub alterius nescio cuius persona pronuntiet quam de se ipso fateatur, quamuis nihil illic tale ualeat prorsus ostendi atque cum ait: miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis? gratia dei per Iesum Christum, tam gentilis quam Iudaei remota probetur esse persona, audiamus tamen hunc alibi quasi sese manu propria designantem ac semet ipsum specialiter indicantem: ego ipse mente seruius legi dei, carne

1 Rom. 7, 22—25   11 Gal. 5, 17   15 Rom. 7, 15   21 Rom. 7, 24 sq.   26 Rom. 7, 25

3 repugnante *V*, corr. o   9 nullus *V*, corr. o   11 aduersum *V*, corr. *cod. Angelic. iuxta Vulgatam*   16 nec *mauult Thiel*, temere
 18 ac ne forsitan] *ex eo quod sequitur* arbitrari *supple*
 21 atque *scripsi*: tamen *V*, ita ut *Thiel*   22 liberauit *V*,
 corr. *p*   mortis <huius> *Labb. secundum Vulgatam*   25 sese o²:
 esse *V*

autem legi peccati, et item de se ipso: castigo corpus meum et seruituti redigo, ne, qui aliis praedico, ipse reprobus efficiar. quis igitur non aduertat, quid interesse potuerit, quod membra sua castigando refrenaret, ne reprobus existeret, si nullis talibus stimulis pulsaretur, quos negligendo et non corporis sui castigatione subigendo reprobus esse potuisset?

- 17 Quapropter cum haec et apostoli de semet ipsis professi fuisse monstrentur, — qui etiamsi ista minime prodidissent, procul dubio tamen omnes orationem dominicam et neces- sario praedicarent et ueraci corde proferrent, qua cotidie supplicantes dimitti sibi sua debita postularent et, ne in temptationem inducerentur, orasse et, ut a malo liberarentur, 18 suppliciter implorasse doceantur. propter quod etiam beatus Iohannes apostolus, quod supra iam dictum est, intellegitur edidisse dicens: si dixerimus nos peccatum non habere, mendacem faciemus eum, Christum scilicet, qui hanc orandi formam suis discipulis non dedisset, in qua uel cotidianis debitis relaxatio proueniret et, in temptationem <ne> reciderent, implorarent uel, ut a malo liberarentur, exposce- rent, si nihil esset omnino, quo aut debitum praegrauaret minime relaxatum aut temptatio posset inferri peccati, aut 19 nullum, a quo liberarentur, malum prorsus existeret. sic autem quosdam mouet subripiens inlusio dormientium, quasi non grauior aestimata sit concupiscentia uigilantium. quam- uis enim et insolentia corporalis frequentius refrenanda sit uel castigatione ieiunii uel ciborum frugalitate sumptorum, ne materia praebeatur humanis sensibus fantasticae uoluptatis

1 Cor. I 9, 27 12 cf. Matth. 6, 12 sq. 16 Ioh. I 1, 10

1 ipsum *V*, *corr.* $\circ$ et in seruitutem *Car.* cum *Vulgata* 8 quapropter ... monstrentur] *apodosis non statim sequitur sed per anacoluthiam quandam demum* § 21 14 quid *Thiel* in fine paragraphi ponens interrogationis signum 18 non dedisset *scripsi*: condidisset *V* cotidiani debitis *V*, *correxi*: cotidiani debiti $\circ$ 19 in temptationem <ne> *Hartel*: in temptationem *V*: <ne> in tempt. $\circ^2$ 20 reciderent *V* 21 quo *V*: quod *Car.* 22 inferre *V*, *corr.* *Car.* 25 uigilantium $\circ$

imaginatione fallendis, uel magnis hoc de miseratione diuina
 sit precibus implorandum, ut ab inlecebrosis uisionibus sopitae
 mentes reddantur immunes: tamen, siue haec incontinenter
 agentibus siue uiuentibus continenter eueniant, certe, si quis
 5 est, minor reatus est nescientum quam carnalis operis appetitu
 palam aperteque cupientium. denique licet non paruo dei
 munere potiatur, quisquis aut nullis talibus, si fieri potest,
 aut perraris pulsatur insidiis, nusquam legimus in culpam
 uocari fantasmata somniorum. sed plane ipsius domini uoce 20
 10 non ignoramus esse depromptum, quod quisque mulierem
 uiderit ad concupiscendum, eandem sit in suo corde moechatus,
 ubi consequenter reatum subesse non dubium est ideoque
 tam iugi supplicatione quam elemosinis ceterisque bonis
 actionibus expiandum est. non enim uacat, quod dictum est,
 15 omnia per elemosinam posse mundari, cum ait dominus, dum
 de internis externisque figuraliter purificationibus loqueretur:
 uerumtamen quod superest, date elemosinam et
 ecce omnia munda sunt uobis, sed etiam illud, quod
 caritas cooperiat multitudinem peccatorum, ut
 20 scilicet quicquid insinceritate corporis et mentis adtrahitur,
 rationalis pietatis opere deleatur. de beatis autem, sicut supra 21
 iam diximus, apostolis tantum debemus nosse, quae ipsi de
 sua conuersatione sentiri propriis uocibus ediderunt; quae
 uero tacita sunt ab eis, nulla nobis relinquetur licentia per-
 25 scrutandi.

Sed iam diligentius uestigemus, cur nec post reparationem 22
 quoque generis humani renouationemque naturae, quae fit per
 baptismatis sacramentum, non solum haec uitia sublata non
 fuerint sed ipsos etiam in magnae continentiae proposito

10 Matth. 5, 28 17 Luc. 11, 41 19 Petr. I 4, 8

3 mente mentes *V*, corr. o 5 nescientium o 9 domini *supra*
lin. add. V 11 eandem *Thiel cum Vulgata*: quod eadem *V* 13 iugii *V*,
 corr. o 15 et (*cum Vulgata*) 17 elemosinam o: elemosina *V* 19 multi-
 tudine *V*, corr. o 20 in sinceritate *V*, corr. edit. reg. 26 nec scripsi:
 haec *V*, om. *Thiel*

constitutos siue minus seu amplius, prout quisque gratia
 diuina dispensante profecerit, tamen infestare non desinant,
 cur relicta sint, contra quae mens religiosa pugnaret, et licet
 iam saluati per fidem spem redemptionis acceperint,
 adhuc tamen expectetur, sicut ait apostolus, redemptio
 corporis nostri et, cum mysteriis caelestibus iam renatis
 23 atur adoptio, ut scilicet deficientibus isdem uitiiis, contra quae
 nobis in hoc tempore continua dimicatio est, ab hac necessitate
 liberati, quod fide suscepimus, quod spe proposita sustinuimus,
 ipsarum rerum desideratis affectibus adsequamur, quatenus
 hac incursionum peste prorsus exuti tranquilla semper sancti-
 ficatione uiuamus, quod in illa futura beatitudine promittitur
 esse complendum, cum, sicut ait apostolus, corruptibile
 hoc induerit incorruptionem et mortale hoc in-
 15 dnerit immortalitatem, atque animale corpus spiritalem
 24 sumpserit dignitatem. igitur dubium non est superbiam super
 omne esse peccatum, quippe de qua scriptum est: initium
 omnis peccati superbia. quod tantum malum est, ut
 singula prae facta in hoc ipso, quia praua sunt, censeantur
 esse damnanda solaque sit superbia, quae et in bene factis
 periculosa doceatur. haec est, quae non tantum animal
 rationale in terris positum constare non siuit sed angelicam
 25 quoque deiecit infesta naturam. nam cum deus omnipotens,
 qui fecit omnia bona ualde, cuncta suis modis et congruis
 ordinibus instituta condiderit eaque propriis concesserit uel
 manere uel proficere posse mensuris, hic rationabili creaturae
 subrepsit affectus, qui per id, quod decentius facta consisteret,
 plus ei de propria dignitate confidere quam, sicut modus eius

4 Eph. 2, 8   5 Rom. 8, 23   14 Cor. I 15, 53   18 Eccli. 10, 15
 25 Gen. 1, 31

2 desinat *V*, *corr.* *Car.*   4 acceperimus *Car.*   9 demicatio *V*
 15 incorruptione *V*, *corr.* *o*   17 supserit *V*   19 superbiã *V*, *corr.* *o*
 quod tantum malum etc.] *sententiam mutuatus est ab Augustino, de nat.*
et grat. c. 31 (ed.² Maur. X 94)   26 ea quae *V*, *corr.* *o*

poscebat, de ipso conlatore dignitatis ingessit atque ita aliter adpetendo sui culminis firmitatem, quam competens eius et decens norma requireret, fecit eam praeter ordinem naturalem cupiendo fastigium meriti potioris erumpere. qui excessus 26
 5 utique sicut reatum intulit excedenti, sic iustitiam conditoris, contra cuius ordinem tendebatur, offendit et, dum ab eo tenore cessatur, quo solo proficeretur ad summi boni perenne consortium, consequenter, qui ad eius stabilem participationem peruenire non posset, defectus accessit, sicut creaturae
 10 rationalis usibus congruebat. nam angelos ad profectum conditos promerendae stabilitatis aeternae illa res indicat, quoniam si sic facti essent, ut ulterius nihil egerent, nulla pars eorum ullum potuisset habere defectum. non enim in
 15 eis diuersam naturam fuisse dicendum est, ne ille, qui propria uoluntate prolapsus est, angelus excusetur, si hoc illi non suae proteruitatis ingessit arbitrium sed necessitas inditae conditionis imposuisse uideatur. unde ergo beati et sublimes 27
 angeli de perceptis grati piae deuotionis officio et non se ipsos sed potius ipsis praefereudo conuenienter auctorem ad
 20 eius perpetuitatem proficere prouehique meruerunt, inde isti, qui reprobis sunt, de perceptis consequenter ingrati debitumque dissimulantes obsequium seque ipsos magis quam, qui tantae dignitatis substantiam condiderat, praeferre molientes et delectatione suae creationis inlecti a creatoris honore cessando,
 25 quanto arroganter elati, tanto aeternitatis rectitudinem per inreuerentiam non sequendo ab eius pariter et dignatione et participatione retracti sunt et ab eo, quod sempiternum est, recedentes in id, quod semper deficit, sunt reducti. quod 28
 praestante deo nostro plenius alias confidimus exsequendum; 30
 nunc interim, quantum praesenti negotio sufficit. haec illa causa est, hoc illud malum, per quod etiam sine uitio corporali quadam spiritali fornicatione motus angelus a diuina, qua

7 perhenne V   12 fati V, corr. o   16 necessitas sin inditae V, *correx*i: necessitas sibi inditae ρ²   19 ipsis *scripsi*: ipsi V   20 prouehique V   26 dignatione Thiel: indignatione V   32 angelicus V, corr. o

inlustrabatur, gratia et participatione delapsus est eoque modo
 degener factus ac de caelesti sede pro hac sui decoloratione
 seclusus secundae conditionis imaginem dei per inuidiam
 flammatus euertit. isdem motibus adgrediens in securitate
 degentem, quibus de summis ad ima male confusus ipse 5
 deciderat. hinc illa felicitas paradisi primis hominibus constare
 non potuit, hinc illa primae conditionis integritas, dum ita de
 se fudit, tamquam ipso, qui condiderat, non egeret, nec de
 perceptis agit gratias, quod nusquam fecisse memoratur, nec
 de conseruandis, quae sumpserat, poscit auxilium nec ad eum 10
 etiam pulsata temptatoris accessu deuota concurrat et consulit
 suaeque se credit inter prospera uoluntati, facile sine praesidio
 creatoris patuit deceptoris insidiis et in praeuaricationem
 tractata consequenter inliciti conditionem praefixae mortis
 inuenit meritoque est competenti subiecta uindictae, quoniam 15
 nec de bonis fuerat deuota retinendis nec malum praecauerat
 ante praedictum, dum per maioris ambitum potestatis deum
 se scilicet fore praesumens foueas hostilis persuasionis incurrit,
 et quae, si suo ordine mansisset grata factori, perpetuum
 summae commercium deitatis potuisset adprehendere, con- 20
 29 petenter sine debito summae diuinitati officio captiosa prom-
 sione frustrata ad diuinitatem non potuit peruenire. sic ergo
 sine illius principalis ac summae rationis affectu, quae in
 bonis semper retinendis contrariisque refutandis intemerata
 persistit, ad cuius utique similitudinem rationale fuerat animal 25
 institutum, ut eam pro suo modulo congruis actionibus
 imitando ipsiusque seruando reuerentiam subsequendoque
 gratiam, ut uere similitudo eius et imago permaneret, obtinere
 potuisset fieretque diuinae rationis tanquam suae parentis et
 auctoris digna consortio et per hoc nihilominus utpote particeps 30

1 dilapsus *V*, corr. *Car.*   2 celesti *ex* celestis *V*   pra *V*, corr. *o*
 sua *Car.*   4 hisdem *V*   12 prosperam uoluntatis *V*, corr. *Car.*
 14 tracta *o*   perfixe *V*, corr. *o*   18 praesumentis *V*, corr. *Thiel*
 persuasinis *V*   21 diuinitatis *V*, *correx*i   copiosa *α* quique *ex* eo
pendent   23 illis *V*, corr. *o*²   30 digna *ex* dignam *V*   haec *o*

aeternitatis aeterna constaret: dum sua, qua creata fuerat, dignitate confidit sibi que se putat in eo, quod erat facta, sufficere nec subdita ueneratur deuotione factorem, et ab illius participatione discessit et in se ipsa sine illo, in quo habebat
 5 subsistere posse, non constitit atque ita ordinem legitimae rationabilitatis excedens in inrationabilitatis abruptum per uerisimilitudinem ratio<ci>nationis, qua deum se fieri credebat, abducta est et illius priuatione, quae sempiterna uita est, in istam recidit, quae sine fonte uitae uitam perpetuam retinere
 10 non posset. quamuis ergo pro his transgressionibus digna 30 fuerit ultione, iustus tamen arbiter deus sic istam creaturam propositae legis aequitate corripuit et, quae diuinum sequi tramitem inter felicia fastidiuit, sibimet ipsam merita lance dimisit, ut tamen, quia et decepta fuerat creaturae potioris
 15 incursu (illius scilicet, quae fremebat illo terrenam proficere posse substantiam, unde spiritalis ipsa deciderat, et tamquam solatium capere cupiebat de alterius ruina creaturae, uel ut non solum se culpandam ex alterius quoque transgressione praetenderet sed lapsum suum in creatoris referret opificium,
 20 cuius et aliud opus constare ueluti minime potuisset), infabili circumuentae pietate consuleret, utramque uero creaturam recte conditam hac ratione monstraret, quia et degeneres angeli per sanctorum angelorum beatitudinem confutantur — quod isdem modis, quibus illi (hoc est debitae pietatis officio 31
 25 creatoremque suum debita praedicatione laudando) per dignationis eius augmenta profectumque reuerentiae competentis participationem boni parentis stabilitatemque perpetuam sempiternae gloriae sunt adepti, sic isti quoque, si eodem tenore niterentur, ad similem beatitudinem uenire potuissent, nisi
 30 desides a sui laude factoris et competentem reuerentiam non

1 constare *V*, corr. *Thiel* qua scripsi: que *V*, in qua *Thiel*
 3 sufficere scripsi (cf. p. 414, 4): subicere *V*, subiacere *Car.* 7 racionationis *V*, corr. o 9 recidit *V* fonte supra linea *V* 13 tramite *V*, corr. o 14 et om. a 17 uelut *Car.* 18 solam *Thiel*, se <non> culpandum eodem teste *Coust.* 24 hisdem *V* deuitae *V*, corr. *Car.*: deuotae ρ²

sequentes ab eius retracti participationis affectu propriae nequiuissent incrementa perfectionemque sumere dignitatis, dum suae institutionis claritate detenti ulterius se nihil egere ac sibi se sufficere posse praesumunt, perque se ipsos optinere fidentes, quicquid per solam gratiam potuissent conditoris 5 adipisci, quod in suae prorsus conditione mutabilitatis habere non poterant —; homo quoque de se ipso manifestis indiciis reuincatur in tantum rite factus, ut qui per diuinam gratiam potest surgere post ruinam, multo amplius potuisse doceatur, si eandem gratiam deuota mente sequeretur, integer perma- 10 nere, quantumque gratia ista praeualeat, magis inde cognosci, dum et incolumis absque eadem stare nequiuerit et ualeat ad 33 eandem incolumitatem redire post lapsum. bonus ergo artifex deus, qui sempiternum et summum semper habet esse, quod bonus est, atque ideo nec umquam crescendi gerit 15 amplius appetitum, quia nihil est super id, quod sempiternum bonum semper et summum est, nec ulla potest inclinatione diminui de hoc ipso, quod summum bonum sempiternumque consentit. unde etiam non per rapinam in forma dei dictus est constitutus, qui hoc habebat utique per naturam, sicut 20 ille spiritus, qui quod erat nec sempiternum habebat omnino nec summum, per rapinam maluit occupare quam per auctoris gratiam perpetem consequi dignitatem, a quo sumpserat angelicae substantiam claritatis, quemadmodum beati angeli in diuina gratia permanentes consecuti sunt sempiternae 25 beatitudinis firmitatem, prauus autem spiritus nec illud potuit obtinere, quod nisus est incompetenter inuadere, et tenorem suae conditionis excedens in hoc etiam non potuit perseuerare, 34 quod factus est. auctor ergo bonus, ut bonum se opus condidisse firmaret, si in eadem sui conditione persisteret, 30

19 cf. Philipp. 2, 6

3 se nihil egere *o*²: senibus legere *V* 4 perque *V* 12 sq. ad eandem ad incol. *V*, posterius ad del. *o* 17 sumum *V* 18 sempiternum que *V* 19 consentitur *Hartel*; fort. consistit ante etiā in codice *a man.* 1 subducta linea del. et *oīā*, quod per errorem scripserat pro etiā; *Thielius* linea illa non animaduersa coniecit et dominus etiam

inferioris creaturae suae miseratus offensam, quod spiritalis
 substantia, quae et sui et alterius processerat ipsa deceptrix,
 atque in sua nequitia perseuerans omnino consequi digna non
 fuerat, terrenae conditionis et per fraudem deceptae substantiae
 5 naturam pariter clementer suscepit et causam sicque, ut nunc
 breuiter explicemus, competenti lapsam dispensatione reparare
 proponens, ut in se ipso haec eadem natura, quae per
 inoboedientiam mortis <erat>, rediret ad uitam: solus
 ipse peccati nescius in substantia, quam post peccatum
 10 restaurandam potenti benignitate susceperat, ut indebitam
 mortem, quam sine peccato utique non debebat, pro his, qui
 <per> peccatum debitores mortis extiterant, imputaret simul-
 que diabolus hominis deceptorem, qui consentientem sibi
 subditum per diuinam tenebat iure sententiam, per iustitiam
 15 nihil ei reddere iam debentem * * et cum occidisset eum, in
 quem sine peccato licentiam non habebat, merito ei uice
 mutua subiugaretur addictus, quique se humanae substantiae
 utpote captivae suae dominum deumque iactabat, huic et
 iusto pariter et deo uero mutuo subderetur. intererat enim 36
 20 aequitatis immensae, ut non abrupte diuina potentia diabolus
 sed ipsius hominis etiam, quem se prostrauisse iactabat,
 iustitia uinceretur. quibus non satis habuit reparator excelsus,
 ut ipse tantummodo in ea natura, quam sumpserat, gereret
 de hoste humani generis hunc triumphum (quid enim praesta-
 25 retur uniuersae nostrae creaturae, si uictor diaboli solus
 Christus existeret?): tribuit ergo fidelibus suis dignanter
 immensa pietate consortium, tribuit per gratiam suam fidemque

2 substantia ex substantiā corr. V 3 atque delendum uidetur non
 supra linea V 6 dispensatione ex dispensationē V 7 proposuit Coust.
 8 mortis <erat> scripsi: mortis V, mortua erat Coust., mortua Thiel
 9 peccat in se scius V, corr. Thiel 10 susceperat <apparuit> Thiel
 12 per add. Car., ob ρ² 14 iustitiam <spoliaret> Coust.: ego certa
 medela non suppetente satis habeo post debentem indicasse lacunam,
 qua praeter uerbum aliquod uelut uinceret (sic Thielius) fortasse etiam
 alia exciderunt 15 et V: ut Coust. 17 addictus o: ad hētus V
 20 abruptę V 25 naturae temere Thielius

conlatam, ut hominum milia ineffabilis conpendio sacramenti
 participatum eius adquirerent renouataeque in suo saluatore
 naturae facti consimiles ipsi quoque fierent deceptoris sui
 37 mutata sorte uictores. itaque contra superbum spiritum per-
 manentem hac est prouisum curatione saluandis, ut competen- 5
 tibus modis ad suae conditionis integritatem proficerent
 dignitatemque caelestem, quatenus elationis exitialis affectum,
 qui non solum humanam sed ipsam quoque, sicut dictum est,
 angelicam prostrauerat ante naturam, humanitate necessaria
 medicinaliter declinaret ad integritatem reparandam; quippe 10
 post lapsum carere debuit illo malo, quo integra perstare
 38 nequiuerat. oportebat autem, ut ipsa quoque rationabilis
 humana creatura, quod propria uoluntate perdiderat, etiam
 secundum dei gratiam propria reciperet uoluntate et, quae
 sine merito curabatur, tribueretur ei, ut etiam hoc sequeretur 15
 ex merito. propterea maluit singularis ille saluator perfici
 potius in infirmitate uirtutem quam prorsus sine
 infirmitate uel de se confidentem uel auctoris neglegentem
 39 fieri humanam substantiam sine infirmitate securam. hinc
 est igitur, quod beatus Paulus, qui et ruinam conditionis 20
 humanae et restaurationem ceteris copiosius intimaui, etiam
 de se ipso clamat: ne magnitudo reuelationum extol-
 lat me, datus est mihi stimulus carnis meae,
 angelus satanae, qui me colafizet. propter quod
 ter dominum rogauit, ut discederet a me, et dixit 25
 mihi 'sufficit tibi gratia mea, nam uirtus in
 infirmitate perficitur'. libenter igitur gloriabor
 in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me uirtus
 Christi, et item ipse: uanitati enim creatura subiecta
 40 est: adhuc utique uanitati, quantum adhuc mundanis sensibus 30
 implicatur corruptibilique conditione deprimitur; illa utique

16 Cor. II 12, 9   22 ibid. 12, 7—9   29 Rom. 8, 20

1 conpedio *V*   5 hac ρ^2 : hęc *V*, hoc o *Car.*   9 humilitate ρ^2 *Coust.*,
fort. recte   14 propriam rec. uoluntatem *V*, *corr. Thiel*   15 hoc *V*:
 haec *Car.*   17 uirtutem *ex* uirtutum *V*   24 sathanę *V*

creatura, de qua idem dicit alibi: si qua igitur noua
 creatura, uetera transierunt; ecce facta sunt
 omnia noua, et de qua idem alibi dicit: ipsius enim
 sumus figmentum, creati in Christo, in operibus
 5 bonis, itemque ipse de eadem: in Christo enim Iesu
 neque circumcisio aliquid ualet neque praepntium
 sed noua creatura: haec utique creatura, qua in Christo
 relecti sumus, non qua ab initio facti sumus. de qua etiam 41
 beatus Iacobus apostolus sic ait: uoluntarie genuit nos
 10 uerbo ueritatis, ut simus initium aliquod crea-
 turae eius, non illius creaturae, quae in Adam condita est,
 sed quae patris luminum, a quo est omne datum
 optimum et do num perfectum, uoluntate genita uerbo
 ueritatis initium sumpsit in Christo et hoc ipsum ideo, ne
 15 in quibuscumque suis bonis fideret humana substantia sed,
 quicquid recti in se esse cognosceret, desursum descen-
 dens esse perpenderet ab illa incommutabili et sine
 uicissitudinis obumbratione luce semper inmensa, per
 quam sibi mutabili et uicissitudinum obumbratione fuscatae
 20 luminis ueri munus sentiret impendi. haec igitur est illa 42
 creatura, quae spiritaliter uiuens non uolens sustinet
 mortalis infestationis affectus, contra quos indesinenter pugnans
 mallet non habere, quos uinceret, quam cum infesto iugiter
 hoste configere. non uolens ergo subiacet in tantum uanis
 25 desideriiis in quantum sine dubitatione perituris (unde dicit
 apostolus: caro concupiscit aduersus spiritum et
 spiritus aduersus carnem, ut non, quae uultis,
 illa faciatis), sed propter eum, inquit, qui subiecit
 in spe, ut nemo in hac scilicet uita rursus de plena felici-
 30 tate sit arrogans, ac ne rursus forsitan desperatione succum-

1 Cor. II 5, 17   3 Eph. 2, 10   5 Gal. 6, 15   9 Iac.
 1, 18   12 sqq. cf. ibid. 17   21 Rom. 8, 20   24 et 28 Rom. 8, 20
 26 Gal. 5, 17

8 non quia *V*, corr. ρ^2 17 incommutabili *V*   20 impendi *ex* impen-
 dit *V*   23 uincere *V*, corr. $\circ$ 29 plana *V*, corr. $\circ$

beret. sic eam subiecit his molestiis perferendis, ut tamen
 43 spe consoletur erecta. haec est igitur sine ambiguo creatura,
 de qua ait: quia et ipsa creatura liberabitur a
 seruitute corruptionis in libertatem gloriae fili-
 orum dei. patefecit, de qua creatura uellet intellegi, in
 libertatem inquiring filiorum dei: quae in hoc mundo
 ex ea parte nunc seruit, qua uitii infestatur humanis, tunc
 ad libertatem filiorum dei perfecta securitate uentura, cum
 corruptibile hoc induerit incorruptionem et mor-
 tale hoc induerit immortalitatem, ut fiat sermo,
 qui scriptus est ‘absorpta est mors in uictoria.
 ubi est, mors, stimulus tuus?’ stimulus autem
 mortis peccatum est, uirtus uero peccati lex. deo
 autem gratias, qui dedit nobis uictoriam per
 44 dominum nostrum Iesum Christum. quapropter beatus 15
 apostolus manifestius uolens et de qua creatura ageret, et de
 qua eius seruitute quae libertate dissereret, utpote per quem
 Christus loquebatur, ostendere adhuc inculcat et dicit:
 scimus enim, quod omnis creatura ingemescit et
 parturit: non nisi rationabilis creatura est et illa rationabilis, 20
 quae quid ingemescat quidue parturiat, iam renata cognoscit
 et infirmitatem suam deflens promissionem, perpetuae tran-
 45 quillitatis expectat. quod doctor egregius quousque perducatur,
 diligentius intuendum est. non solum inquiring illa (hoc
 est creatura populi Christiani) sed nos ipsi primitias 25
 spiritus habentes (ipsi utique apostoli, ipsi ecclesiae
 principes et parentes, qui primordialiter sancti spiritus dona
 sumpserunt. quae ecclesiasticis ministrarent spiritaliter in-
 crementis; ubi sine controuersia semet ipsos quoque in una
 eademque quamuis maiore gratia praeditos — unde et ait 30

3 Rom. 8, 21   8 Cor. I 15, 53—57   9 Rom. 8, 22   24 sqq.
 Rom. 8, 23

1 sic *supr. lin. add. V man. 1*   4 libertate *V, corr. Car.*   11 ab-
 sorta *V*   12 mors <uictoria tua? ubi est mors> *Car. secundum Vul-*
gatam, sed cf. infra p. 419, 17   28 ecclesiasticis *V*

primitias spiritus habentes quasi primates gratiae dei
 — in una tamen eademque se cunctamque ecclesiam generali
 conditione constituit) — sed etiam nosmet ipsi dicens
 primitias spiritus habentes intra nos gemimus
 5 aperuit, quorum ille gemitus, quem supra dixerat, esse
 noscatur, et, quid gerneret, euidenter exposuit: adoptionem
 expectantes. certe iam sacramento regenerationis pignus 46
 adoptionis accepit: quae est ergo ista adoptio, quae post
 adoptionem initam sustinetur, quaeue redemptio corporis
 10 nostri, quae uentura proponitur? ergo non accepisti, quae
 expectare te dicis? ‘accepi’, inquit, ‘sed mysteriis sum renouatus
 initiatusque caelestibus, quibus superstes et in hac adhuc
 mortalitate consistens, quae sua sunt, in me competenter
 operantibus ad eorum plenitudinem perfectionemque ualeam
 15 atque hic pugnantium ibi sit consummata uictoria, ubi
 dicendum est: absorpta est mors in uictoria. ubi est,
 mors, stimulus tuus? nunc autem spe salui facti
 sumus; spes autem quae uidetur, non est spes;
 nam quod uidet quis, quid sperat? si autem quod
 20 non uidemus, speramus, per patientiam expectamus.’
 satis clara luce patefecit, qui sit status in hac uita 47
 fidelium, quid in fide teneant, quid in spe sustineant, quid
 tota caritate desiderent. quod totum incunctanter ideo fit,
 sicut quidam magister ecclesiae sapienter edocuit dicens: ad
 25 magnam enim utilitatem fidelium materia est
 seruata certaminum, ut non superbiat sanctitas,
 dum pulsatur infirmitas, quo scilicet sua saltem fragili-
 tate commonita post ruinam non in se fidat nostra conditio
 sed ad illius incessabiliter recurrat misericordiam reformanda,
 30 cuius gratiam non quaerendo nec in paradisi potuit intemerata

16 Cor. I 15, 54 sq. 17 Rom. 8, 24 sq. 24 Anonym. De uocatione omnium gentium I 8 (= Leonis opp. edd. Baller. II 177)

9 adoptionum *Car.* initam *Hartel*: initia *V Car.* 15 consumata *V*
 16 absorpta *V* 26 reseruata *editiones citati opusculi*

felicitate constare, discatque sine tali praesidio inde lapsam, per quod instruitur post aerumnas ad gaudia redire perpetua, multoque se magis incolumem hoc subsidio durare potuisse, quo non solum ad creationis suae reducitur institutum sed
 48 ad caeleste praeparatur habitaculum. huic autem disputationi nullatenus aestimetur esse contrarium, quod in epistola sua beatus Iohannes apostolus et euangelista disseruit: quia qui natus est ex deo, non peccat, ut ex hoc uidelicet, qui regenerati sunt, non peccare credantur. quod utique si eo sensu, sicut quidam non recte iudicantes arbitrantur, uir magnificus ille promississet, uniuersaliter utique, quisque renatus
 49 esset, iam peccare non posset. deinde contra hunc eundem apostolum sentire conuincitur, si quis hoc eum definisse praetendit. idem quippe dicit alibi: si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus et ueritas in nobis non est, et iterum: si dixerimus, quia non peccauimus, mendacem faciemus eum et uerbum eius non erit in nobis. et utique hoc tantus et talis dicebat apostolus, cuius si quis potioem se meritis aestimare contendit, ipse uideat caueatque, ne incidat mortiferae praecipitationis abruptum. certe enim ipse, qui haec dicebat, ex deo utique natus erat et tamen docebat atque praedicabat dicens: si dixerimus quia peccatum non habemus nos ipsos seducimus et cetera, quae superius
 50 comprehensa sunt. sed qualiter peccare non possit, qui ex deo nascitur, ipse potius uir deo plenus exponat. si dixerimus inquit, quia non peccauimus, mendacem faciemus eum; quod si confessi fuerimus delicta nostra, fidelis est et iustus, qui dimittat nobis peccata et mundet nos ab omni iniquitate. patefecit, quomodo, qui ex deo nascitur, peccare non possit, ut scilicet

7 Ioh. I 5, 18   14 et 23 ibid. 1, 8   16 ibid. 1, 10   26 ibid. 1, 10 et 9

1 discat que V   4 ad o: a V   11 prompsisset o   quisquis o²
 20 <in> mortiferae *Binius*

unusquisque fidelium, postquam ex deo natus est, sicut se non habere peccatum pronuntiare non debet, sic, quod admit- tendo contraxerit, confitenti relaxatione submotum peccatum inesse non possit, sicut ipse etiam secutus adiunxit: haec
 5 scribo uobis, ut non peccetis; sed si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem iustum et ipse est propitiatio peccatorum nostrorum, non tantum nostro- rum sed totius mundi. quod breuiter indicatum prudens
 10 lector per totum scripturarum corpus copiosis poterit testi- ficationibus inuenire et manifestius adprobare sic temperatum nostrae salutis antidotum, ut omni proteruitate deposita qui gloriatur non in se sed in domino gloriatur.

Etiam illud praeterea diligentius intuendum est, quod 51 quosdam mouere perspeximus, id est quod ait apostolus, cum
 15 coniugibus fidelibus infidelibusque loqueretur, sanctificari scilicet siue uirum siue mulierem infidelem per cuiuslibet sexus fidele consortium. et inprimis non inconuenienter 52 occurrit, quod dictum est de foedere coniugali: erunt duo in carne una, per quod possit consequenter intellegi, ut
 20 quoniam cuiuslibet coniugis fidelis corpus templum est dei et regeneratione purgatum diuinique sanctificatum per puri- ficationem mysterii, secundum quendam modum per coniugalis unitatem carnis etiam coniugis infidelis sanctificatio corpus attingat longeque distet ista societas ab illo consortio, quod
 25 in utrisque coniugibus idolis mancipatum est et immundi spiritus habitatione pollutum, dum in illo genere nuptiarum per legem foedusque coniugii ad alterum tametsi nescientem forsitan nec uolentem diuina benedictio per <fidem> alterius unitae sibi carnis accedit, in isto uero et principalis illa

4 Ioh. I 2, 1 sq. 11 Cor. I 1, 31 16 cf. ibid. 7, 14 18 Gen. 2, 24, unde saepius adferuntur in Nouo Testamento

14 id̄ (qua ligatura, is qui hanc partem codicis scripsit, semper ita utitur, ut exprimat id est cf. Proleg. cap. I) V: id o, idem Thiel 21 puri- ficatione V, corr. o 28 fidem inserui: quae tradita sunt Thielius ita explicanda putat, ut ex eis quae praecedunt, subaudiatur benedictionem

fornicatio, qua anima alienatur a deo, et spiritus prauis
 contagium tam reddat utrumque coniugem detestanda conin-
 quinatione maculatum, quam ab illa fide, quae corda purificat,
 53 summae diuinitatis externus. deinde non irrationabiliter,
 quantum arbitror, et illud concurret, ut oratione fidelis cuiusque
 coniugis etiam infideli misericordia quantacumque praestetur,
 uel ipsa certe, quae ad salutem pertineat temporalem. in qua
 misericordia non parum diuinae pietatis acquirit et per hoc
 secundum quendam modum particeps diuinae dignationis
 effectus edicitur. si enim cibos, qui per legem sacram descri-
 buntur immundi, per uerbum dei sanctificari testatur apostolus
 (unde etiam illud est: quod deus mundauit, tu com-
 mune ne dixeris), non erit absurdum nec inconueniens,
 quod per fidelis coniugis precem, quam fieri pro ipsa certum
 est affectione coniugii, aliquid etiam infidelis coniux sancti-
 ficationis per misericordiam diuinam, quam fidelis coniugis
 implorat supplicatio, consequatur longeque differat, sicut
 dictum est, ab illo conubio, in quo utrique coniuges a uerae
 diuinitatis puritate sunt exteri et uisitatione submoti sed
 immundos utrique spiritus inuocantes pari immunditia sunt
 54 referti. nam si comparatione leuium uel grauium peccatorum
 iustificatus dicitur ab eo, qui maioribus est uitiiis inuolutus,
 ille quem minor reatus inuoluit (sicut dicitur ad Hierusalem,
 quae tunc criminum et praeuaricationum inmanitate feruebat:
 iustificasti sororem tuam Sodomam): quanto magis
 iustificatio uel sanctificatio etsi non plena atque perfecta,
 secundum tamen quendam modum competenter accipitur, ubi
 non solum a fide coniuge minus peccatur sed ab eo etiam

11 cf. Tim. I 4, 5   12 Act. 11, 9   25 cf. Ezech. 16, 46—51.

2 fort. reddit   utrum V, corr. ρ²   4 externus V: 'aut externum
 legendum aut supplendum est' Thiel   10 affectus V, corr. ρ²   12 com-
 mune V   14 fideles coniuges V, corr. ρ²   16 quam ρ²: que V
 19 uisitatione (?) Thiel: uisitarie V, uoluntarie Mansi   20 immundo
 utrisque V, corr. o   23 hirām V   28 fideli o: fide V

coniugi peccatori remedium summae diuinitatis exposcitur,
 quam ubi a coniugibus utrisque peccatur? nam secundum 55
 quendam modum hanc sanctificationem per fidelem coniugem
 etiam infideli coniugi peruenire haec ipsa uerba testantur
 5 apostoli, siquidem non iam <in>fidelem coniugem legitimam
 sanctificationem sumpsisse confirmat, quia per fidelem coniugem
 quippiam sanctificationis adquirat; denique, qua sit conditione
 censendus, secutus adiunxit: nam si infidelis <discedit>
 discedat, non iam inde tamquam fidelem suscipi designans,
 10 quia per haec, quae dicta <sunt>, aliquid ad eum peruenit,
 fidelis coniugis siue consortium seu precem, diuinae sancti-
 ficationis et gratiae; sed nisi ipse quoque fidelis existat, pro
 infideli sit procul dubio iudicandus. est etiam ille modus 56
 infideli coniugi sanctificationis impertiendae per coniugem iam
 15 fidelem, si huic exhortationem conuersionis ad deum et
 credulitatem summae diuinitatis insinuet, maiestatem uirtutem-
 que eius inculcet et per affectum coniugii eum facilius informet
 et inclinet ad fidem, adstruens, quae sit spes in unum deum
 credentibus uel in huius uitae cursu, uel post eius transitum
 20 quae requies sit futura. haec cum per fiduciam coniugii sanctis
 uerbis cor eius adsidua uoce pulsando coniux fidelis frequenter
 insinuat, diuinae sanctificationis eidem, et menti eius et corpori,
 propinat effectum, sicut ait beatus Petrus apostolus: similiter
 mulieres subditae sint uiris, ut, si qui non credunt
 25 uerbo, per mulierum conuersionem sine uerbo
 lucrifiant considerantes in timore castam conuersati-
 onem uestram. quam si per familiaritatem suscipiat coniu- 57

8 Cor. I 7, 15   23 Petr. I 3, 1 sq.

1 coniuge peccatore *V*, corr. ρ²   4 coniugii *V*, corr. *Car.* per-
 uenire *Car.*: puenire *V*, prouenire ρ²   5 infidelem *Car.*: fidelem *V*
 8 discedit *inserui secundum Vulgatam*   10 sunt *add. Car.*   11 fidelis ρ²:
 fidelibus *V*   uerbis fidelis coniugis . . precem *adcuratius explicantur ea*
quae praecedunt quae dicta <sunt>   15 exortationem *V*   25 conuersati-
 one *V*, corr. o

galem et dei gratiam sibi per affectum coniugii ministratam non in uacuum recipiat et refutet; fit sanctificatio per fidelem coniugem coniugis infidelis, dum hisce modis ex infidelitate in consortium sanctificationis adtrahitur; alioquin si oblatam sibi gratiam nec per affectum suscipit coniugalem <recipiens>que in uacuum tam diuinae dignationis quam etiam humanae singularis affectionis oblitus aestimat abnuendam atque ob hoc ipsam quoque coniugis affectionem nititur abiurare et ab ipsius pii consortii lege discedere, digne permittitur eidem licentia discedendi, quia non est illo coniugio dignus, quo se ipse iudicauit indignum, patienterque ferat fidelis coniux illo se caruisse coniugio, quod fornicatur a deo, cui idem coniux fidelis inhaerendo principalem dei retinet castitatem itaque et adultero caret et eo, qui respuit una neraciter fieri caro cum coniuge iam fideli, nec aestimet fuisse legitimum, quod diuina sibi despexerit lege coniungi, ac potius libenter accipiat eum, qui anima separatus a deo est, a se quoque corpore fuisse
 58 diuisum. secundum hunc igitur modum etiam de talium filiis accipiendum est, quod illic consequenter adseritur, ubi ait apostolus, quod, nisi haec sanctificatio inter huiusmodi coniuges
 20 proueniret, filii eorum immundi essent, nunc autem sancti sunt. sancti sunt enim secundum quendam modum in comparatione illorum, qui ex utrisque parentibus immunditiae diabolicae mancipatis contaminatisque nascuntur. isti enim ex ea parte, qua de sancta carne fidelis parentis et templo dei
 22 et deum unum in suo corde gestantis exorti sunt, <non>nihil diuinae benedictionis hauserunt: in qua utique benedictione sanctitas continetur, cuius dignatione perstricti sancti non

21 Cor. I 7, 14

1 coniugiis *V*, *corr. Car.*: coniugis ρ^2 2 fit α^4 : sit *V* 5 <recipiens>que scripsi, cf. p. 401, 20 et p. 424, 2: que *V*, <eam>que ρ^2 , <at>que *Coust.*, quam *Thiel* 9 promittitur *V*, *corr. o* 16 coniugi *V*, *correxi*: coniugii α , unde diuini.. coniugii *Thiel* 17 est <et> a *Car.* 19 illi *V*, *corr. \rho^2* 26 non *add. \rho^2* 27 auxerunt *V*, *corr. \rho^2* 28 perstricti *V*, *corr. \alpha*

inmerito nuncupantur. per hanc quidem et gratiam sancti-59
 ficationis adsumunt et, ut ad eam sicut competit perueniant
 consequendam, iam eius per parentem fidelem rudimenta
 percipiunt et odorem sanctae notionis agnoscunt. precibus
 5 Christiani parentis, quibus eis sine ambiguo imploratur
 diuina misericordia, utique sanctificatio iam praebetur et
 plerumque fidelis studio parentis uel ad uenerabilia loca
 paruuli deferuntur uel etiam nescientibus renatis fonte bap-
 tismatis sanctificatio plena confertur aut, ubi iam capaces rati-
 10 onis extiterint, adhortatione et insinuatione pii parentis inge-
 ritur. quae omnia sanctificationis instrumenta esse manifestum 60
 est, quibus aut ad eius ueniant firmitatem aut, si ista
 despiciunt, semet ipsos sanctificatione dispolient et gratiam dei,
 quae his per affectum parentis ingeritur, euacuunt
 15 atque ita de sanctis, id est de eruditionibus sanctitatis, abscisi
 in non sanctorum consortia profana rediguntur. de quibus
 nihilominus sic dicatur, quomodo de parentibus eorum infide-
 libus praeceptum: si infidelis uult is discedere, discedat.
 numquidnam haec genera sanctitatis uel sanctificationis de 61
 20 utroque profano parente progenitis filiis intimantur? ecce, quid
 interest inter sobolem ex illo uel isto coniugio procreatam;
 ecce, quemadmodum isti familiares et propinqui sunt sancti-
 ficatis atque ideo non inmerito sancti sunt editi, et quibus
 diuina misericordia consequenter eius precibus imploratur
 25 quique cum sanctis educationibus inbuuntur et sacrae religionis
 initiantur affectu; ad cuius si peruenerint firmitatem, illius
 per sacramentum sanctificationis plenitudinem consecuntur,
 cuius per fidelem parentem etiam ante sacramentum rudimenta

18 Cor. I 7, 15

1 nuncupantur *V* quidam *V*, *correxi* et gratiam *Hartel*:
 etiam *V* *Car.* sanctificationem *Car.* . 10 adoratione *V*, *corr.* o
 adhortatio et insinuatio *Car.* 12 ueniunt . . dispoliant *Thiel* 15 id
 (= id est) *V*: uel o 18 uult is *Car.*: uultis *V*, uult *Thiel* 22 sancti-
 ficati *Car.*, sanctificationi *Coust.* 24 eius] *scil.* parentis fidelis 26 in-
 firmitatem *V*, *corr.* ρ²

sumpserunt, per quae rudimenta iam sancti, qui sancta
 62 institutione praeparabantur, non incongrue sunt uocati. num-
 quid autem, quia dictum est sanctificari infidelem coniugem
 per fidelem, ita dictum est, ut iam propriae credulitatis
 sanctificatione non egeat, ac non magis ideo, quia per illam 5
 familiaritatem fidelis coniugis percipiendae sanctificationi
 proximus sit et propinquus effectus? nam si iam sanctificatus
 diceretur, ut sanctificatione penitus non egeret, non de eodem
 in consequentibus diceretur: infidelis si uult discedere,
 63 discedat. sic ergo et filii eorum nuncupati sunt sancti, quia 10
 per sancti parentis affectum capiendae sint proximi sanctitati,
 non quod iam ipsi propria sanctificatione non egeant, quae
 utique, sicut nullus Christianus addubitat, sine regenerationis
 sacrae mysterio nec sumitur nec habetur, sicut et parens
 eorum infidelis sic sanctificatus dicitur per fidelem, ut tamen, 15
 ingestae sibi per fide<le>m coniugem sanctificationis <si> ipse
 legitimum non ,suscepit effectum, infidelis fuerit nuncupatus.
 64 sicut ergo eum, quem per fidelem coniugem sanctificatum
 dixit, postea nuncupat infidelem, quia proprie ipse uel ipsa 20
 non credidit, sic et filii, qui per fidelem parentem eo modo
 sanctificati, quo coniux, sancti appellati sunt, nisi ipsi quoque
 proprie credant, infideles consequenter existunt. satis enim
 apparet secundum quendam modum sanctificationem hanc
 coniugis appellatam, qui postea infidelis adseritur: sic ergo
 65 et de filiis intellegendum est. numquid igitur, quod saepe 25
 repetendum est, soboles profanorum huiusmodi sanctitatis
 aliqua cuiuslibet parentis portione contingitur uel aliquibus
 huiusmodi disciplinis precibus adhortationibus cuiuspiam

9 Cor. I 7, 15

5 illa *V*, *corr.* ρ   10 nuncupati *V*   11 sanctitatis *V*, *corr.* ρ²
 15 ut <si> tamen *Thiel*   16 fidem *V*, *corr.* ρ²   si *addidi*   17 nunc-
 cupatus *V*   19 nuncupat₁ *V*   proprię ipsae *V*, *corr.* α   20 sic ρ²:
 sicut *V*   23 quendam β₃: quem ad *V*   27 contigitur *V*, *corr.* ρ:
 contegitur *Car.*

participationem uel notitiam uel auditum uel eruditionem
 sanctitatis adsumit, quae sub inmundorum spirituum domina-
 tione consistens et diabolicis praeuaricationibus et contagiis
 mancipata hoc modo semper inmundata est, quo parentes,
 5 quamdiu in eadem peruersitate consistit? plerumque autem 66
 et per anticipationem, quod <in> scripturae sanctae textu
 frequentius inuenitur, iam esse dicitur, quod futurum est,
 sicut in euangelio legimus: quia Iesus moriturus erat
 pro gente et non tantum pro gente, sed ut filios dei,
 10 qui erant dispersi, congregaret in unum: filios dei certe
 iam nuncupans, qui adhuc essent diffusa gratiae uocatione per
 mundum sacris innouandi mysteriis in dei filios adoptandi;
 uel, cum dicitur: beati qui non uiderunt et crediderunt,
 iam beati appellati sunt, qui adhuc tunc futuri fuerant beati,
 15 cum essent, quae non uiderant, credituri; sicut et plerumque
 pro faciendis iam facta referuntur, ut: foderunt manus
 meas et pedes meos. item tamquam pro faciendo definitur, 67
 quod non sit causa qualibet interueniente faciendum, sicut
 beatus apostolus pro deuotione praedicationis iniunctae ad
 20 Spanias se profitetur iturum, quod tamen certa dispensatione
 deitatis, quod fieret, non prouenit. alter, cum appellatur
 aliquid esse, [quod] hoc ipsum esse cessauit uel cessaturus
 est hoc ipsum esse, quod dicitur, ut Iudas apostolus, qui
 praeuaricando, quod est appellatus, amisit; sicut idem et
 25 discipulus dictus est, cum quidem nec Christi discipulus esset
 sed potius diaboli, sicut de eo dictum est: unus ex uobis
 diabolus est, quod diaboli esset operarius: dictus est tamen
 discipulus, etiam cum nec uerus esset et cessaturus hoc dici.

8 Ioh. 11, 51 sq. 13 Ioh. 20, 29 16 Psalm. 21, 17 20 Rom.
 15, 24 25 exempli gratia Ioh. 12, 4 26 Ioh. 6, 71

2 quae *scripsi*: quae *V*, quae est α^2 post mancipata *plene interpungens*
 6 in *add. Binius* 10 congregarent *V*, *corr.* ρ 11 nuncupans *V*
 gratia euocatione *V*, *correxi*: gratiae euocatione *Car.* 17 pro faciendo $\alpha^4 \rho^2$:
 proficiendo *V*, profitendo α^2 20 Hispanias α 21 alter cum *V*: aliter
 cum *Thiel*, interdum ρ^2 22 quod *eieci* cessaturum ρ

- 68 est et ille modus, quod saepe uelut generaliter et absolute dicitur, cum tamen ad omnes generaliter <non> pertinere manifestum est, ut cum dicitur Abrahae: in semine tuo benedicentur omnes gentes, omnes quidem gentes benedicentur nec erit ulla natio sub caelo, cui non praedicetur euangelium, et tunc ueniet finis, sed ipsae gentes non ex integro omnes benedicentur, quia non omnium est fides; uel sicuti est: omnis lingua confiteatur deo. cui locutioni sensus ille conecitur, cum ex parte totum saepius nuncupatur, sicut et tunc homo Inda, cum totam gentem procul dubio 10
- 69 nominaret. sic et illi filii sancti uideri possunt uocati, quia multi uel plurimi ex his per ea, quae dicta sunt, mysteriis imbuti caelestibus sancti efficiuntur, et merito iam esse dicti sunt, quod futuri sunt, uel ex ea portione, qua per religiosum parentem erant participes sanctitatis, tamquam iam ex integro 15 id essent, sancti sunt nuncupati, uel, quia ex talibus filiis multi futuri essent plenae sanctificationis heredes, iam et isti ex eo, quod futuri fuerant, nuncupati sunt, et, licet hoc essent plurimi forsitan non futuri, a parte sanctorum toti sancti generaliter sunt uocati. 20
- 70 De resurrectionis uero qualitate uel de ea, quae post resurrectionem species sit futura, audiamus apostolum praedicantem, ubi ait: sed dicet aliquis: quomodo resurgent mortui? quali autem corpore uenient? et humanae mentis diffidentiam redarguens, eam merito stultam, quae deo quicquam 25 iudicaret impossibile, nuncupando, competenter ex rerum etiam uisibilium et † humanis conuersationibus usitatam simili-

3 Gen. 22, 18   6 cf. Matth. 24, 14   8 Rom. 14, 11   23 sqq. Cor. I 15, 35—38

2 non *add.* 6² 3 abrahae V 6 ueniat V, *correx* ipse V 9 nuncupatur V 10 tunc *cod. Angelic.*: nunc V 11 filii *scripsi*: fidei V, fideles o 16 et 18 nuncupati V 18 sint V, *corr. a* 19 non *Thiel*: nunc V 25 eam *scripsi*: quam V, *quo seruato* 26 nuncupat *Thiel* 27 *fort.* et humanis conuersationibus usitatarum <multitudine> similitudinem; et *delendum suadet Hartel*

tudinem comparationemque magnificam praeclarus doctor inducit
 dicens: insipiens (qui deo haec impossibilia aestimas uel
 ambigis esse facienda) tu, quod seminas <non> uiuificatur,
 nisi prius moriatur. quam similitudinem ad resurrectionem 71
 5 corporis post mortem futuram conuenienter aptauit. deinde
 quod secutus adiecit: et quod seminas, non corpus, quod
 futurum est, seminas sed nudum granum ut puta
 tritici et ceterorum; deus autem dat illi corpus prout
 uoluit, ad qualitatem iam et speciem, quae post resurrecti-
 10 onem futura est, genus comparationis adhibere curauit. prout
 uoluit inquit: quid adhuc quaeris? prout uoluerit deus, sic
 dabit unicuique corpus ineffabili potentia suscitatum. sed 72
 forsitan arbitreris ideo magis significari non unicuique suum
 reformandum proprie corpus, cum adstruatur prout deus
 15 uoluerit esse reparandum. diligenter ergo sensum plenius haec
 tractantis intende, si scire conaris, cuiusmodi corpus unicui-
 que sit deus hoc ipsum prout uoluerit redditurus, et tamquam
 tibi iam tunc ad ista respondentis apostoli uerba perpende.
 nosse desideras, quale resuscitatis hominibus corpus prout
 20 deus uoluerit sit daturus: agnosce prudenter: et unicuique
 seminum proprium corpus, quod utique non sine causa
 uir deo plenus adnectit, nisi ut futuras hominum huiusmodi
 dubitationes expelleret. audi, inquam, quod sapienter adiecit,
 et ex similitudine rem ipsam, cui comparatur, agnosce. et 73
 25 unicuique inquit seminum proprium corpus: si in
 similitudine proprium corpus, ergo et in re, cuius similitudo
 est, proprium corpus certum est esse reddendum; semina
 enim ista sine controuersia hominibus comparauit, de quorum
 utique morte et resurrectione loquebatur, atque ideo singula
 30 singulis conferens, quantum ad uiuificanda post mortem corpora
 pertineret, de grani non prius uiuificati quam mortui compara-

3 non addidi secundum Vulgatum; uulgo post moriatur ponebant
 signum interrogationis   4 similitudinem V, corr. α   9 specie V,
 corr. ο²   19 nosce V, corr. ρ   24 similitudinē V, corr. ο   29 sin-
 gula Car.: singulas V   30 morte V, corr. ο

74 tione singulari mirabiliter explicauit. dehinc quali post resurrectionem corpore censeretur esse quisque uenturus, id est, utrum hac conditione, quam moriendo gestauerat, an longe meliore, nihilominus illa similitudine patefecit, qua secutus exposuit: et tu quod seminas, nudum granum, 5 seminas, ut puta tritici aut alicuius ceterorum, et deus dat illi corpus prout uult. in hac ergo forma corpus deum dare decentius quam obierat euidenter expressit, sicut in subsequentibus dicitur: seminatur in corruptione, surgit in incorruptione; seminatur in ignobilitate, 10 surgit in gloria; seminatur in infirmitate, surgit in uirtute; seminatur corpus animale, surgit corpus 75 spiritale. ecce quemadmodum hominis morientis non hoc seminatur, quod corpus est post futurum; ecce prout uult deus intellegitur resurrecturis corpus reformare post mor- 15 tem, cum inaestimabili suae misericordiae uoluntate, quod fuerat in corruptione seminatum, incorruptibili nobilitate restaurat; quod fuerat terrenae conditionis in ignobilitate sopitum, in gloria caelesti resuscitat; quod fuerat mortalitatis infirmitate resolutum, redintegrat immortalitatis decore uestitum; 20 postremo, quod fuerat animale defunctum, corpus spiritale 76 restituit et reformat. quae cuncta ad statum meliorationis sublimationisque respiciunt; illa uero, quae restat, pars comparationis adnexae specialiter ad proprietatem corporis unicuique rethibendam pertinere firmatur, qua consequenter 25 dicitur: et unicuique seminum proprium corpus, ubi satis apparet in quauis resurgentium claritate proprietatem 77 corporis esse mansuram. nec otiosum est, quod beatus apostolus,

9 Cor. I 15, 42—44

2 resurrectione *V, corr. o* 3 hæc *V, corr. o* gustauerat *V, corr. Mansi* an ρ^2 : a *V* 4 quam *o* 10 incorruptione *et* 11 gloria *scripsi secundum Vulg.*: incorruptionem .. gloriam *V Car.* 12 uirtutem *Car.* 13 quemadmodum α : quem admodum *in* quem admodum *corr. V* 22 restituat *et reformet V, corr. Car.* 25 rethibenda *V, corr. Car.*

cum de solo <loqueretur> humano genere (quod solum est utique suscitandum nec alia quaecumque substantia hoc est munere decoranda) atque ideo sufficeret ad unum genus hominum unam speciem seminis gratia comparationis adhibere, 5 per quam et non prius uiuificari quam mori et honorabilius corpus, quam seminaretur, exurgere perdoceret: sed ut diuersi sexus proprium corpus adse<re>ret innouandum, quod in una specie seminis, quantum ad similitudinem respiceret, non habebat, ne per hoc et unam tantummodo speciem resusci- 10 tandorum corporum futuram significasse putaretur proprietatum distinctione summota, discreta quoque seminum genera comparationis suae caute conuenienterque duxit adhibenda, ut 78 proprietatem corporum, sicut dictum est, quam una species discernere non ualebat, seminum diuersitas indicaret subpedi- 15 taretque plene comparationi facultas, per quam ad specialitatem corporum designandam conuenientissime diceretur et unicuique seminum proprium corpus, ut, quod una species cuiuslibet grani discreto sexu, qui ei nullus est, <int>imare non posset, exprimendae corporum proprietati, sicut saepe iam 20 dictum est, seminum diuersitas intelligentiam ministraret. triplex igitur in hac comparatione propositio, disputatio, 79 definitio est, et quantum ad intellegendam resurrectionem pertinet corporalem, ex similitudine grani non prius uiuificati quam mortui competens similitudo sufficiensque deprompta est. 25 quantum uero ad id attinet, quia non id corpus seminatur, quod futurum est, sed deus dat illi corpus prout uult, in eiusdem continentia lectionis necessario causa rese- ratur, cur corruptibile corpus seminatum perhibetur incorruptibile rediturum et cetera, quae huic sensui probantur adhaerere.

1 loqueretur *addidi secutus Thielium* <loqueretur de solo> 6 sed ut etc.] per *anacoluthiam dicta sunt, cum desit uerbum quod pendeat a quod* (p. 430, 28) 7 proprius *V*, corr. o adseret *V*, corr. cod. *Angelic.* 10 futurarum *V*, corr. p² 11 quoque *V*: quaeque o, quaecumque *Labb.* 15 plene *scripsi*: plene *V* 18 est intimare *scripsi*: estimare *V*, <est> aestimari *Thiel* 19 posset *V*: potest <idonea> *Thiel* 28! cur *scripsi*: cum *V*

quantum autem ad proprietatem corporum respicit edocendam, plenissime declaratur, quod beatus apostolus nequaquam seminis unius comparatione contentus, per quod proprietatem corporum non posset ostendere, cum id una species, ut supra memoratum est, seminis non haberet, studuit ex seminum 5 diuersitate monstrare unicuique surgentium, qui sunt utique 80 seminibus comparati. proprium corpus esse reddendum. et resurgent ergo homines uiuificati post mortem, qui utique prius morientibus et postmodum uiuificandis seminibus comparati sunt; et non hoc, quod moriuntur, id est tamquam 10 seminantur, resurgunt sed deus eis dat corpus ut uult, ut sit de <corruptibili in>corruptibile, de mortali immortale, de animali spiritale, ut quod mortis fuerat conditione decoloratum, immortalis decorum integritate reddatur. et proprium corpus, sicut unumquodque seminum, sine dubio recepturi 15 sunt, quod quia diuerso sexui in uno semine comparari non poterat, ex seminum diuersitate conlatum est, ut ex diuersitate seminum corporum proprietates signarentur; si uero proprium corpus resuscitatus quisque suscipiet, indubitanter est consequens, ut unicuique sexui corpus proprium reformetur, quia, 20 sicut dictum est, et unicuique seminum proprium corpus restituitur adtributum et, si unicuique seminum proprium corpus restituitur, per quae utique semina in utroque sexu omne genus hominum designatum est, sequitur, ut omne genus humanum, quod in utroque sexu istis est seminibus 25 designatum, proprium sit corpus habiturum.

81 Haec nos ex uerbis apostoli fas est sobria consideratione metiri, ultra quae praeuaricantum est temeraria curiositate prorumpere. propter quod etiam commonemur: altiora te ne quaesieris et fortiora te ne fueris scrutatus, et: non 30

29 Eccli. 3, 22 30 Rom. 12, 16

12 corruptibili incorruptibile σ^2 : corruptibile V 14 de quorum V, corr. Thiel 26 habiturum Thiel: arbitrium V, resumpturum Edit. regia 27 hoc σ 28 ultraq; V praeuaricandum V, correxi: cauendum σ^2

alta sapientes sed humilibus consentientes. postremo
 adtendentes illud, quod apostolica quoque praedicatione firmatum
 est: quod oculus non uidit nec auris audiuit nec in
 cor hominis ascendit, quae praeparauit deus timen-
 5 tibus se, quisquis superius memorati sensus apostoli non
 est intellegentia uel comparatione contentus, ad hoc certe,
 uelit nolit, sine dubitatione constringitur, ut quae oculus non
 uidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. qualibet
 audeat sibi meditatione componere. quasi uero humani corporis 82
 10 aliqua membra culpabilia uel de<de>cora uel reprehensibilia
 sint creata, cum deus fecerit omnia bona ualde et unam<quam>-
 que speciem in suo genere competenti decore subnixam, nisi
 quod haec, quae inhonesta nostra sunt dicta. concupiscentiae
 primordialis decolorasset excessus: quae utique sic fuerant
 15 instituta, ut ad nutum mentis humanae famulantia tantum-
 modo ex animae rationalis arbitrio ad procreandae sobolis
 causam suis officiis fungerentur, praeter hanc uero causam
 nihil contra mentis imperium uel praeueniendo insolentius
 uoluntatem uel, cum id uoluntas expeteret, quicquam rebellionis
 20 adferrent. sed postquam anima summis suis subiecta non
 constitit, pari in se ipsa naturae contumacis lege punita
 superbia est, ut huic quoque id est animae dominio subiecta
 consequenter obsequia repugnarent et, quod uetiti praesumpti-
 one contraxerat humanae mentis inoboediens adpetitus, in ea
 25 parte corporis indicaret, qua degeneris ac decoloratae super-
 baeque radice procul dubio uitiosa fuerat generatio propaganda.
 quae utique si hic, nisi essent hac exorbitatione foedata, 83
 potuerant decore tantum humano generi propagando tam
 honesta quam moderata persistere etiam in corpore sine

3 Cor. I 2, 9 11 cf. Gen. 1, 31 (Eccli. 39, 21)

4 ^{timentibus} diligentibus V (qui diligunt illum *Vulg.*) 9 audiat V, corr. σ^2
 uero ρ^2 : uerbo V 10 decora V, corr. *Thiel* 11 unamque V,
 corr. *Car.* 18 uel praeueniendo *Thiel*: que praeueniendo V, prae-
 ueniendoque ρ^2 19 uoluntate V, corr. σ^2 quicquam V 20 ad-
 ferent V animam V, corr. σ^2 25 superbieque V 26 radice V,
 corr. σ 27 hanc V, corr. ρ

dubitatione terreno, quanto magis credendum est in spiritali corpore ineffabiliter decentius haec posse constare, praecipue cum nihil iam genitalis officii in illa perpetua claritate gestura sint sed ad hoc tantum suae speciei formaeque non deerunt, ut non aliqua alia forma quam humana, cui promissa resurrectio est, resuscitata indicetur nec aliquid sit, quod in carnis perfecta resurrectione non maneat, et uideatur alia species suscitata, quam integrae carnis humanae liniamenta designant? quae quisque non uult fortasse moderata ratione librare, uelit nolit, ut dictum est, aut <ad> illud superius reuertetur, ut quod oculus non uidit nec auris audiuit et in cor hominis non ascendit non aestimet perscrutandum, aut si ultra conatur erumpere, ipse uideat suae temeritatis abruptum.

84 quam autem condita sunt honesta humanae membra substantiae, etiam res illa nos admonet, quod cum in paradiso nudi essent primi parentes, nihil in his confusionis habuerint, unde post peccatum et concupiscentiae uirus ingressum corporum suorum inordinata perturbatione confusi sunt, atque ideo satis apparet, quod, si in illa quamuis felicitate paradisi positus, terreno tamen corpore constitutus conspici sine confusione potuerunt, multo magis in spiritali corpore atque in illa sublimi beatitudine, quae similitudinem gestura est angelorum, et, ut homini in carnis resurrectione nihil desit, integer reformetur et, ne aliquid deforme conditor creasse uideatur, si quid de resuscitato corpore subtrahatur, bonum potius eius opus inde etiam conprobetur, ut eius conditio in illius quoque claritatis

85 decore permaneat; nisi forsitan isti etiam illic adhuc existiment motus corporeos orituros, ubi, sicut ipse dominus ait, neque nubent neque nubentur sed sunt sicut angeli. quod

11 Cor. I 2, 9 28 Marc. 12, 25

4 specie V, corr. o 10 ad *add.* Car. 13 abruptum V 16 confusionibus V, corr. o² habuerint *ex* habuerunt corr. V: habuerunt Car. 17 ingressu V, corr. o² 19 illa V, corr. o quauis . . positi . . constituti Car. 20 conspicias V, corr. o² 21 <illo> spiritali Car. 26 illis V, corr. Thiel 29 angelis V, corr. o

utique, si in unam speciem corporis unumque sexum omnes fuerant suscitandi, cur diceretur, causa penitus non fuisset. quin potius cum femineo sexu magis competat nubere, non illic defuturum sed cessaturum prorsus a nuptiis indicatur.

5 cum autem nihilominus scriptum sit: ut <re>cipiat unusquisque propria corporis quae gessit, siue bona siue mala, quomodo id fiet, nisi uterque sexus in sui corporis proprietate uel iudicium subeat uel praemium beatae resurrectionis accipiat? falluntur autem, qui putant illud apostoli testimonium 86

10 sibi met suffragari, quo uideantur adserere in uirilem formam omnes homines suscitandos, ubi ait: donec occurramus omnes in unum uirum perfectum. quid ergo facient, cum rursus idem dicat: despondi uos uni uiro uirginem castam exhibere Christo, quod huic utique opinioni

15 eorum erit sine dubitatione contrarium, nisi mysterio competenter inspecto modesta mente cognoscant, qualiter utrum<que> conueniat? quid itaque uelit sibi, quod in utroque sexu 87

describatur ecclesia, quantum domino reserante sentimus, exponimus. ab initio Christum et ecclesiam humana carne

20 similitudine coniugii designatam sancta scriptura testatur. proinde cum femineo sexu censetur ecclesia, infirmitas quidem humanae conditionis ostenditur, quae tamquam in ecclesia coniuge Christi conuenienter exprimitur, sed nomine uirginitatis uel continentiae eius propositum uel integritas fidei, de qua

25 et ipse beatus apostolus disserit, intimatur. cum uero dicitur: donec occurramus omnes in uirum perfectum, nec 88

diuersum est nec diuisum, quoniam quicquid in ecclesiae corpore continetur, quae cum Christo una caro est, sacri lege

5 Cor. II 5, 10   11 Eph. 4, 13   13 Cor. II 11, 2   20 cf. Eph. 5, 32

3 sexui *Thiel*   5 recipiat *scripsi* (referat *Vulg.*): cipiat *V*, capiat *o*
 13 despondi *V*   uno *V*, *corr.* *Car.*   16 modestamenta *V*, *corr.* *o*
 utrum *V*, *corr.* *Thiel*   18 describatur *Thiel*: describat *V*   19 hu-
 mana *V*: in una *Thiel*

coniugii etiam ipsius caro * * modis omnibus in sexu fieri utroque, quod dictum est siue illic uirginem castam siue hic uirum perfectum, ut ita sint in ecclesiae catholicae intemerata fide uiuentes et sancto proposito continentes, licet adhuc positi in infirmitate conditionis humanae, ut tamen per unam carnem ecclesiae et Christi, id est coniugis et uiri, in ipso quoque uirilem accipiant firmitatem uigoremque perfectum, cuius per ecclesiae uirginem fidei castitatem, quae cum
 89 eodem una caro, fiunt etiam uiri membra perfecta. ubi illa quoque beati apostoli Pauli uerba tractanda sunt, quibus ait: 1 omnes nos in unum corpus baptizati sumus in Christo. quantum ad unitatem utique pertinet sacramenti, unum corpus sumus in Christo; quantum ad sexuum diuersitatem, ipse alibi dicit: siue uir siue mulier, omnes unum sumus in Christo. cum suo enim toto corpore, quod eius est plenitudo, 12 perfectus est Christus et ideo, quia per unum idemque mysterium, licet diuersi sexus, unum tamen eius corpus accipitur, per cuius corporis plenitudinem perfectus est Christus. cum ergo uir Christus ecclesiae tamquam coniugis suae et caput sit et uirtus atque perfectio, merito omnis 20 ecclesia in hunc unum uirum perfectum, cuius est una caro, perhibetur occurrere.

(98.)

EPISTOLA GELASII PAPAE AD HONORIUM EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI HONORIO GELASIIUS. Licet inter uarias 2 temporum difficultates continuis occupationibus implicati uix respirare ualeamus, pro sedis tamen apostolicae moderamine

11 Cor. I 12. 13 14 Gal. 3, 28

1 post caro lacunam indicaui; Thielius in eis quae sequuntur addi uult docetur 3 huic V, corr. ras. a man. post. ecclesia catholica Car. 7 uirilem V: uirilē a 8 quae scripsi: quam V, qua Thiel 13 sexum V, corr. o²: sexus ρ 22 occurrere EXPL. V

98. Dat. a. 490 (?) die 28 Iul. Edd. Car. I² 343; Collect. Concil.; BTA I 277; Thiel 321; nil nisi primas duas paragraphos Bar. ad a. 493, 24 24 INCIP EPLA V

totius ouilis dominici curam sine cessatione tractantes, quae
 beato Petro saluatoris ipsius nostri uoce delegata est: et tu
 conuersus confirma fratres tuos, et item: Petre, amas
 me? pasce oues meas!, dissimulare nec possumus nec
 5 debemus, quae nostram sollicitudinem forma perstringat, cum
 beato Paulo apostolo sentientes atque dicentes: quis infir-
 matur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et
 ego non uror? ita quippe nos repente tristis horrenda et 2
 uix credibilis confecit opinio, ut mentem nostram confunderet
 10 sauciaret affligeret. nuntiatum nobis est enim in regionibus
 Dalmatiarum quosdam recidiua Pelagianae pestis zizania
 seminasse tantumque illic eorum praeualere blasphemiam, ut
 simplices quosque mortiferi furoris insinuatione decipiant. est 3
 quidem error ipse nefarius tanto perniciosior ad subripiendum,
 15 quanto ad fallendum uerisimilitudinis colore uersutior: prae-
 stante <tamen> domino adest fidei catholicae pura ueritas
 concordibus uniuersorum patrum deprompta sententiis, quae
 et subtile uirus funestae prauitatis exponat et humano generi
 saluando conferat de scripturarum confectione medicinam.
 20 nullatenus igitur discretionē rerum nondum abundantia corda
 conturbet, donec et occultum uulnus appareat et saluatio
 singularis eluceat: quoniam quantalibet arte fallaciae spiritus
 perditionis armetur, sancto gladio spiritus principalis et dete-
 gitur et necatur. quapropter per dilectionem <tuam> cunctos 4
 25 ibidem domini sacerdotes fraterno commonemus affectu, ut,
 qui cum erudiente nos domino contra nouicios pugnetis
 errores, olim peruersitatem toto orbe damnatam nec ipso

2 Luc. 22, 32   3 Ioh. 21, 17   6 Cor. II 11, 29

1 obilis *V*   2 delegatum *V*, *corr.* *Bar.*   12 tantamque *Bar.*
 praeualeret blasphemia *V*, *corr.* σ^2 16 tamen *addidi*: <sed> praestante ρ^2
 17 sententiis *Bull. Taur.*: sententi^a *V* (*man. 1*); concordi . . sententia ρ^2
 18 funestae σ^2 : funesta et *V*   19 confectionem *V*, *corr.* σ 20 discretionē *V*,
corr. *Thiel*   habundantia *V*   24 tuam *add.* ρ^2 27 ipso recipere
 debeatis auditu *scripsi*: ipso recipere debetis aut *V*, ipsos (*sic a*) recipere
 debeatis auctores *Thiel*

recipere debeatis auditu. quod <si> temere putatur esse
 faciendum, quae non haeresis a maioribus nostris conuenienter
 extincta rursus prouocare nos audeat et palam nouis resumptis
 5 uiribus aperteque configat? numquidnam licet nobis a uene-
 randis patribus damnata dissoluere et ab illis excisa nefaria
 dogmata retractare? quid est ergo, quod magnopere praeca-
 uemus, ne cuiuslibet haeresis semel deiecta perniciēs ad
 examen denuo uenire contendat, si, quae antiquitus a nostris
 maioribus cognita discussa refutata sunt, restauranda nitamur?
 nonne ipsi nos, quod absit et quod numquam catholica
 6 patietur ecclesia, aduersariis ueritatis uniuersis contra nos
 resurgendi proponimus exemplum? ubi est, quod scriptum
 est: terminos patrum tuorum non transgredieris, et:
 interroga patres tuos et adnuntiabunt tibi, et seni-
 ores tuos et dicent tibi? quid ergo tendimus ultra definita
 maiorum aut cur nobis non sufficit, si quid ignorantes discere
 cupiamus, qualiter ab orthodoxis patribus et senioribus singula
 quaeque uel uitanda praecepta sunt uel aptanda catholicae
 ueritati? cur non his probantur esse decreta? numquid aut
 sapientiores illis sumus aut poterimus firma stabilitate constare,
 7 si ea, quae ab illis constituta sunt, subruamus? an fortasse
 nescitis hanc haeresim, de qua loquimur, et ab apostolica
 dudum sede per beatae memoriae Innocentium ac deinde
 Zosimum, Bonifatium, Caelestinum, Sixtum, Leonem continuis
 et incessabilibus sententiis fuisse prostratam nec tantum
 ecclesiae catholicae legibus sed principum quoque Romanorum
 eo tenore damnatam, ut nec usquam terrarum uiuendi locum
 sectatores eius habere sinerentur? quae omnia tam gestis

13 Prou. 22, 28 14 Deut. 32, 7

1 si *add. Thiel* 3 nobis *V, corr. o²* 8 contendat *ex* contendunt *V*
 9 restaurare adnitamur *o²* 11 aduersariis *ex* aduersarius *V* 16 ma-
 lorum *V, corr. Car.* 16 et 19 quur *V* 16 sufficiunt *Thiel; ego sustuli*
uulgatam post sufficit interpunctionem distinxi que post ueritati 20 pote-
 remus *V, corr. o* 23 sede *o*: sed *V* 24 bonifacium *V* Xystum
Thiel 26 ligibus *V, corr. a* 27 usque iterarum *V, corr. o²*

ecclesiae per singulas quasque regiones de eorum prauitate
 confectis quam censurae publicae sanctionibus edocentur. ecce, 8
 quorum libet aures catholicas audire doctrinam, quaestiones
 accipere, tractare tendiculas et blasphemias patienter admittere,
 5 o si studerent aduersus eos maiorum nostrorum libros respon-
 saque cognoscere! illic modis omnibus cerneretur nihil esse
 prorsus, quod <non> et ab istis fuerit uentilatum et ab illis
 magnifi<ca> ueritate contritum, sicque de cunctis eorum nequitiis
 refutandis fideles quique redderentur instructi, ut nihil amplius
 10 quaereretur. sed si forsitan ineruditos animos quaedam de 8
 eorum sensibus proposita commouerunt, ita uenerabilium
 patrum doctrinis et omnis eorum publicatur insania et, quibus
 remediis curetur, ostenditur, ut ex his deo praestante praeuisis
 cuncta, quae de eorum serie texuerunt, et periculosa sectantibus
 15 et stulta deprehendentibus esse uideantur, ita ut si quis
 existimet reluctandum, non tam ueterum sententiis contradictor
 existat sed humanae saluti catholicaeque doctrinae palam se
 aperteque profiteatur inimicum. quo magis adtentius peruigil 10
 cura pastorum a sacris gregibus luporum debet arcere
 20 saeuitiam, cum quidquid ouibus sanctis acciderit detrimenti,
 praesulum, quod absit, damnet incuriam, sicut a regeneratis
 agminibus nocentium depulsio bestiarum custodum praemiis
 perpetuum procurabit augmentum. certe si, ut magis optamus,
 falsis haec rumoribus sint relata, quantocius desideramus
 25 agnoscere, ut qui de membrorum Christi nexatione trepidamus,
 multo magis de eorum stabilitate laetemur. Data V. Kal.
 Aug. Fausto u. c. cons.

3 quorumlibet α 4 blasphemias V 7 non *add. Labb.* 8 magni-
 fica *Car.*: magnifi V, magnifici α 13 prante (*pro prante*) V 17 sa-
 lutiſ V 18 adtentius V: adtentius<que> *Hartel*; *Thielius adnotat 'hinc*
excidisse uidetur comparationis membrum, quo eorum, qui pecora custo-
diunt, in arcendis lupis uigilantia exponebatur'. quae quis credet?
 20 cum quidquid *Thiel*: numquid quid V, ne si quid ρ^2 23 procura-
 uit V, *corr. Thiel ante si del.* ut V aptamus V, *corr. ρ* 25 qui
 de V: quid α , unde qui *editiones* 27 fausto V: Albino *Car.*; *cf. quae*
exposuit Thiel p. 26

(99.)

In causa fidei Christianae, cui ab exordio sui numquam defuisse probantur inimici, nostro quidem saeculo sed interuallo temporis Nestorius et Eutyches non noua dogmata suae
 2 peruersitatis sed nomina prodiderunt. nam Nestorius ante
 quinquaginta octo ferme annos Photini et Pauli Samosateni
 secutus errorem Oasitano exilio meruit relegari dicendo, sicut
 ab auctoribus suis didicit, Christum dominum nostrum hominem
 3 tantummodo de uirgine Maria esse progenitum. contra quem
 Eutyches post annos plurimos aestimans disputandum rectum
 tramitem tenere nesciuit et in Apollinaris est lapsus insaniam
 in haec uerba prorumpens, quibus adsereret Christum uerum
 hominem non fuisse nec in eo duas naturas esse credendas
 sed unam tantummodo dei uerbi, uerumtamen incarnatam.

99. *Edd. Car. I² 142; Sirmondus in Appendice codicis Theodos. p. 111; Thiel 510. Praeter V adhibui codices: B = Berolin. lat. 79 saec. IX, Γ = Uatic. Regin. 1997 saec. IX/X, Δ = Monac. lat. 5508 saec. IX simulque, ubi e re uidebatur, lectiones adnotauit epitomae Σ editae in Appendice II adhibitaeque a Liberato diacono (Breu. cap. 15, 16, 18) et epitomae codicis W = Uallicell. XVIII saec. X editae in Appendice III. de ratione omnium codicum alio loco agam. 1 tractatus tituli causa praefigunt Incipit gesta de nomine Acaci BΓΔ; quibus omissis uerba INCIPIT IN CAUSA FIDEI. . PROBANTUR INIMICI quasi inscriptionem litteris maiusculis scripsit V causas B cum ab B numquam B 3 defuisse V nostro quidem V: nostro qui W, nostro quae B, nostroque ΓΔ sed VW: se ΓΔ, om. B interuallo VB: interualla ΓΔ, per interualla W 4 temporis VW: temporum BΓΔ eutyches B, eutychis Γ, euticis Δ suae peruersitatis V: suadentis Δ, suadentes BW, succedentes Γ 5 prodiderunt VΔ: prodierunt ΓW, prodigerunt B 6 quinquaginta octo B, LVIII Δ, quinquaginta et octo Γ ferme om. B fotini Γ, foteni B, futini Δ paulis Δ samosetani Γ, sammosati Δ 7 oasitano ex casitano corr. W: casitano Γ, casetano Δ, cassiano B, asitano V neruit B deligari B, inligari Δ si quod (pro sicut) Δ 8 suis om. Δ dedit Δ dominum BΓΔW: deum V 9 progenium B 10 eutycheis Γ, euthechis Δ plurimos VΓΔW: non plurimus B aestimandis putandum V, extemius disputandum Δ, aestimans disputando Γ, extimans disputando B 11 nesciuit V: offendit BΓΔ, nesciens offendit Sirm. apollenaris V, apollinaris B lapsus V: raptus BΓΔW insania Δ, om. Γ 12 in haec uerba V: ita BΓΔW asserit Δ 13 eos Γ 14 una Δ 14 sq. incarnata quam B, in carne tamquam Δ*

quam quidem non esse hominis perhibuit sed humanam, ut
 similitudo magis humani corporis quam ipsa ueritas suaderetur:
 cum catholica fides uerum deum uerumque hominem Christum
 dei filium esse fateatur, non unius naturae sed unius existentiae
 5 atque personae. cum ergo Eutychem istum presbyterum et 4
 abbatem Constantinopolitanae ciuitatis Eusebius Dorylitanus
 episcopus suadere talia repperisset, zelo fidei, quam etiam
 cum agens in rebus esset ostendit (ipse enim Nestorium
 quoque in tempore reprehendit in ecclesia res sacrilegas
 10 praedicantem), detulit ad Flavianum episcopum et ad iudicium
 pronocauit. dicta causa est. cum partes suas Eutyches iste 5
 presbyter uideret urgueri, per Chrysaphium spatarium Theodosii
 praesidium principis expetiuit. curus praecepto Florentius uir
 inlustris ex consule discussione Eutychis abesse non potuit et
 15 iam praesentia ipsius conuincitur Eutyches atque damnatur.
 offenditur imperator et apud Ephesum ciuitatem mandat 6
 synodum congregari. adsunt fere trecenti sexaginta episcopi
 principibus Dioscoro Alexandrino episcopo, Iuuenali Hierosoly-

3 catholicae Δ uerumque deum B 4 unus *utroque loco* B existen-
 tia V : essentiae $BT\Delta W$ 5 cur V euthicem Γ , euthici Δ 6 dorilitanus Δ ,
 doriletanus Γ , dorilicanus B 7 suaderit Δ alia B repperisset Δ ,
 repperisse VB 8 esset σ^2 : essit Δ , esse VBT ostendet B enim V :
 etiam $BT\Delta W$ nestorium $BT\Delta W$: nostrorum V 9 quoque *om.* B
 reprehendens B 10 detulit VT : *om.* Δ , <hic ergo eutichen> detulit B
 fauianum Γ 11 eutycheis Γ , euthicis Δ , eutychem B iste VT : $\bar{i}t\bar{e}r$ Δ ;
 iste presbyter *om.* B 12 uideretur urgueri B , uideretur tueri Δ
 chrisaphium V , crisaphyrum B , chisafium Γ , crisafium Δ . theodosii
 (theodosi $\Gamma\Delta$) praesidium $BT\Delta$: theodosium V 13 expetiuit V , expe-
 diuit B florenti V 14 consule Δ discussione VT : discussione Δ ,
 addiscussione B , discussioni *Sirm.* eutyches V , eutices B , euthecis Δ
 habuisse Δ et iam (etiam Γ) praesentia (praesentiam $\Gamma\Delta$, in praesentia
Sirm.) ipsius $VP\Delta$: cuius etiam presentia B 15 conuincetur B eu-
 tiches V , euthicis B , eutycheis Γ , euthicis Δ 16 apud ephesum ciui-
 tatem V : in ephesina (effesena B , ephesena *ex* ephisina Δ *man.* 2) ciui-
 tate (ciuitatem Γ) $BT\Delta$ 17 synodus B , synodo Δ tricenti sexaginta Γ ,
 $\delta\epsilon\epsilon\lambda$ Δ , trecenti LX B 18 principibus . . episcopo *om.* Γ iou-
 uenali Δ hierosolimitano $V\Delta$, herosolimitano B

mitano, Thalassio Caesariensi, Eustathio Berytensi, Eusebio Ancyritano, Basilio Isauro. interfuere etiam uicarii ab apostolica sede directi Iulius Puteolanus episcopus, Hilarus archidiaconus urbis, quia presbyter Renatus in Adelo insula morte praeuentus est. adfuit etiam Dulcitus notarius ecclesiae. 5
 7 in quo conuentu repudiatae sunt papae Leonis dogmaticae ad synodum Flauianumque directae litterae nec permittuntur aliquatenus recenseri. toto die, id est sexto Idus Aug., nihil aliud nisi quondam Nestorii damnati, id est prioris Ephesinae synodi gesta releguntur. simul etiam discutitur lectis omnibus 10 chartis iudicium de Eutyche sanctae memoriae Flauiani. interea cum Eutyche blasphemiae relegerentur, ab omnibus adclamatum est hanc esse ueram fidem, hanc orthodoxam. deicitur contradicentibus uicariis Romanis Flauianus et recipitur Eutyche.

1 thalasio cesariense *B*, tassio cesariensis Δ Eustathio *Sirm.*: eustachio *V*, eusthacio *B*, eustasio Γ , eustasio Δ byretensi *V*, byritensi Γ , biriensis *B*, uiritensio Δ 2 anciritano *B*, acceritano Δ hisauro $V\Delta$, isauriae *B* comuicarii *B* 3 apostolicae *B* poteolanus Δ hylarus $V\Gamma$, helarus Δ 4 urbis *V*: *om.* $B\Gamma\Delta W$ qui et Δ presbrenatus *V* adelo $\Gamma\Gamma$: aledo Δ , adoleo *B*, abedo *W*, Delo *Sirm.*; *cf. quae exposui Byzantinische Zeitschrift III p. 146 sq.* 5 est <bona> adfuit *B*; *cf. Proleg. c. III, ubi de codice B uerba feci* dulcitus *B* notarius Δ ecclesiae *V*: *om.* $B\Gamma\Delta$ 6 *sqq.* repudiatę sunt papę leonis dogmatice ad . . directę littere nec permittuntur aliquatenus recenseri *V*: repudiata est epistola (epistula Γ) papae leonis dogmatica (dogmaticam *B*, dogmaticae Δ) ad . . directa et penitus non permittitur recenseri (recensiri *B*, recensire Δ) $B\Gamma\Delta$, repudiatae sunt epistolae p. L. quae fuerant ad . . directae et penitus non permittuntur recenseri *W* 7 flauianum quae $B\Delta$, fauianumque Γ 8 toto *V*: tota $B\Gamma\Delta W$ diae *B* sexto *B*: sextu *V*, vi. $\Gamma\Delta$ 9 condam Γ , quedam *W* nestorium Δ prioris *ex* priusis *V*, priori Γ efesene *B*, effesini *ex* effisini Δ , ephesinae Γ 10 synodo Δ gestare leguntur *V*, gesta relegunt *B*. gesta religuntur Γ , gesta relinquuntur Δ simile *B* lecti Γ 11 cartis $B\Gamma\Delta$ eutyken Γ , euthicen Δ , euticeno *B* fauiani Γ 12 eutichis *V*, eutycis Γ , euthecis Δ , euthices *B* blasphemia Δ releguntur *V*, religuntur Δ 13 essem Γ contradicentibus $V\Gamma\Delta$: contra *B* 14 uicariis $B\Gamma\Delta W$: *om.* *V* recepitur *B*, recipietur Γ , receptor etiam Δ eutiches *V*, euthices *B*, euthycis Γ , euthicis Δ

damnatur etiam Eusebius episcopus accensator eiusdem presbyteri tamquam Nestorianus, qui ante, dum adhuc esset laicus, Nestorii fuerat accusator — ita enim nihil uolunt isti Eutychnistae inter se esse atque Nestorium, ut quicumque apud eos Eutychnista non fuerit, Nestorianus prorsus habeatur, cum doctrina catholica uniat duas naturas in Christo, non diuidat sicut Nestorius fecit. et isti reperiuntur deteriora garrere; nam fidentissime dicant rem ineptam, rem etiam stolidis exsecrandam: ante unitionem, id est incarnationem, duas dici debere naturas, post uero unam dei uerbi, tamen incarnatam, ut si dicamus aliquid ceratum aut picatum uel stagnatum aut quolibet alio genere coloratum. post diem tertium synodi, qua deiectus est sanctae memoriae Flauianus, deicitur etiam Domnus Antiochenus. Dioscorus repente discessit solutusque conuentus est. ducitur in exilium Flauianus et apud Epipam, quae est ciuitas Lydiae, seu superueniente seu ingesta morte defunctus est. tunc temporis Anatolius quidam presbyter Alexandriae apud Constantinopolim morabatur; haec

1 damnatus *B* . episcopus *VW*: *om.* *BΓΔ* accasatus *B* ^v *prb* *Δ*
3 enim *BΓΔ*: *om.* *V* euthicianiste *B*, eutychnistę *Γ*, euthiciani
istae *Δ* 4 se *om.* *B* atque nostris *Γ* et (*pro ut*) *B* 5 euthi-
cianistae *B*, eutychnista *Γ*, euthician^{///} (*eras. i*) ista *Δ* non *om.* *Δ*
fuerint *B* 6 doctrina *V* catholica doctrina *trsp.* *B* uni aut *Δ*,
una ad *B* 7 si quod *Δ* iste *Δ* repperiuntur *V*: quidem repperi-
untur *BΓΔ* deterior agarrere *V* 8 etiam *om.* *B*, etiam^{////} (*eras.*
fort. a) *Δ* 9 excredendam *B* ^{////}unitionem (*eras. m*) *Δ* 10 dua *V*
(*corr. α*) deci *Γ* tamen *VΓΔ*: tantum *B* 11 incarnata *Δ* si
om. *B* ceratum *ex* ceratam *B* aut *BΓΔ*: apud *V* picatum *ex*
peccatum *Δ*, peccatum *Γ*, pictum bona (*cf. ad p. 442, 5*) *B* uel *V*:
aut *BΓΔ* 12 post *V*: iam uero post *BΓΔ* diem *ΓΔ*: die *B*, idem *V*
13 diiectum *Δ* 14 etiam *VΓΔ*: etiam et *B* domus *Δ* anthiocenus
BΔ, anthiocenus *Γ* repente *V* discessit *om.* *Γ* 15 dicitur *B*
et *V*: *om.* *BΓΔ* 16 apud *BΓ* lidiae *B*, lidie *Δ*, dieⁱⁱ *V* sius *priore*
loco pro seu *Δ* superueniente seu *VΓ*: superueniente ^{////}eo *Δ*, super-
uenientes et *B* 17 tunc temporis *V*: *om.* *BΓΔ* anatholius *BΓ*,
anotolius *V* 18 alexandrinus *BΓΔ* apud *Γ* constantinopoli *Δ*,
constantinopolitano *B*

enim consuetudo praedictis est, ut ad comitatum uicibus
 clerici dirigantur, num quid forte causae uel necessitatis
 emergat. fit ergo iste Anatolius Constantinopoli episcopus,
 11 homo partium Dioscori. exempto anno moritur Theodosius
 imperator, Chrysaphius punitur, Marcianus factus est princeps. 5
 laesam fidem grauiter ferens indicit synodum apud Nicaeam,
 in qua et ipse et Pulcheria resedit et omnes cum senatu
 saeculi potestates. quam synodum transtulit postea Calcedonam
 12 propter palatii uicinitatem. conueniunt quingenti et ultra
 episcopi totius Orientis et Aegypti; Dioscorus exhibetur, ut 10
 facti sui causas in concilio possit adserere. interfuit item
 imperator ipse conuentui, interfuerunt omnes iudices, senatus
 et omnes aulicae potestates. Eusebius ille Dorylitanus episcopus
 ante annum ferme de exilio fugiens Romam uenerat et iam
 Calcedonensi synodo interesse properauit. accusat et ipse 15
 Dioscorum et alii Alexandrini. quid multa? damnatur Dioscorus.

1 est ut *VBT*: et istud Δ comitatum *B*. comitatu Γ 2 num *V*:
 ne $\Gamma\Delta$, nec *B* causa Δ necessitates Γ , necessitas Δ 3 emergant Γ
 anatorius *B*. anatholius Γ constantinopolim *BTA 4 exempto *VT*:
 exemto *B*, eximito Δ anno *VB*: anni Δ , om. Γ 5 chrisapius *V*,
 crisaphyus *B*, chrisafius Γ , cresafius Δ ponitur $\Gamma\Delta$ 6 nicheam *V*,
 nyciam Γ , nicenam Δ , nicea *B* 7 pulceria *B*, pulcheria ex pulcheria Δ
man. 2 resedit *VT* Δ : ret sedem *B*, resideret *dubitanter Thielius*, eo
quod reuera nec Marcianus nec Pulcheria Nicaeae adfuerunt omnes
 cum senatu scilicet potestates *V*: omnes cum senatus et potestatis Δ , om̄s
 (omnis Γ) cum eo senatus et potestates *BT* 8 postea transtulit *trsp.* *BTAW*
 calcedonam *VW*: calchedonam Γ , calcedona *B* Δ 9 palaci *B* uicini-
 tate Γ , uinitate *B* 10 egypti *VB* exhibitur Δ 11 positas
 serere *B* item *V*: etiam *BTAW* 12 ipsi conuentui *B*, ipse in
 conuentu Δ interfuerunt omnes iudices senatus et omnes aulice
V: interfuit et senatus et omnes iudices et omnes aul. $\Gamma\Delta$, inter-
 fuit et senatus et omnes aul. *B*, interfuit senatus et omnes iudices et
 aul. *W* 13 aule//llē Δ potestatis *B* dorylitanus *BTA* Δ : dorianus *V*
 episcopus <qui> *Sirmond* 14 ferme om. *BTAW* & iam *V*, si recte
distinxi: etiam ut uidetur $\Gamma\Delta$, etiam et *B Sirmon.* 15 calcedonensi *V*,
 calcydonensi Γ , calcedonensis Δ properabit Δ ipse dioscoro *B*
 16 quid ex quod *V* dioscorus <et> Γ*

sanctae memoriae Flauiani corpus officiosissime Constantino-
 polim reportatur, apud Alexandriam Proterius catholicus fit
 sacerdos. quidam Timotheus presbyter, cui cognomentum erat 13
 Eluro, et Petrus diaconus, qui episcopatum nunc Alexandrinae
 5 occupauit ecclesiae, Dioscori sectatores ab Alexandrina se
 ecclesia separarunt. quos cum Proterius episcopus suus ad
 ministerium proprium reuocare non posset, utrumque damnauit.
 mortuo principe Marciano conlectis turbis haereticorum Timo- 14
 theus et Petrus ueniunt Alexandriam et ordinatur ab haereticis
 10 Timotheus episcopus. duo igitur apud Alexandriam episcopi
 esse coeperunt. ante triduum paschae, quo cena domini
 celebratur, conductis perditis occupatur ecclesia, ad quam se
 sanctae memoriae Proterius timore contulerat. ibi supra dicto
 die in baptisterio occiditur laniatur eicitur et funus incenditur
 15 cineresque ipsius sparguntur in uentos. Leo sumit imperium, 15
 ad quem tanti facinoris catholicorum querela peruenit. contra
 quos haeretici supplicarunt petentes, ut Calcedonensis synodus
 aboleretur: illi autem uindictam sceleris postulantes. consi- 16

1 officios. et constant. B 2 apud Γ proterius ex pterius Δ man. 2,
 propter ius Γ 5 sacerdos B presbyter, quod hic exhibent VΣ, post
 Eluro collocant BΓΔ cognomentum scripsi: cognomento VBT, cogno-
 minato Δ: cognomen Σ (Tim. cognomento Aelurus edd. Liberati) 4 eluro
 ΓΔ: erulo V, elurus B, ellurus Σ episcopato Δ 5 sectatores ab
 Alexandrina se ecclesia VΣ: sectatores se (sectatoris se BΔ, sectator
 esse Γ) ab alexandrina (ab exandriā^{al} Δ) ecclesia BΓΔW 6 separa-
 runt BΓΔWΣ: separarant V proterius ex pterius Δ man. 2 suus
 VT. suos Δ: om. BWΣ, suis monitis Sirm. 7 ministerium proprium VΣ;
 ministeria sua BΓΔW posse Γ, possit BΔ uerumque Δ 8 urbis B
 rethlicorum Δ 9 perus B ad alexandria Δ 10 apud VT alexan-
 dria B 11 ceperunt V 12 celebraⁿt V conductis perditis VΣ: col-
 lecta multitudine perditorum BΓΔ se om. BΔ 13 propter ius Γ
 14 funus VΣ: funus (fumus BW) eius BΓΔW Liberat. 15 cinerisque Δ,
 cineris quae B ipsius ΣBΓΔW: eius V (Liberat.) sparguntur B
 inuentus BΔ 16 tantis B querella BΓ, queri//la Δ 17 hereticis B
 calcedonensi V, calcedonenses Γ, calcedonensi ex lacedonensi Δ man. 2
 18 adoleretur B, oboleretur Δ uindictam B sceleris VΣ: tanti
 sceleris BΓW, tantis clericis Δ postulantes VΣ (postulabant Liberat.):
 expetebant Γ, expectabant Δ, spectabant B

derans imperator nimis esse graue uexari tanto itinere sacer-
dotes, quorum plurimos aut aetas aut infirmitas aut etiam
paupertas hunc laborem subire prohibebat, dirigit per totum
Orientem magistrianos; dirigit etiam Anatolius episcopus
Asclepiadem diaconum suum. per quos omnes illi episcopi, 5
qui Calcedona fuerant congregati, quid Alexandriae factum
fuisset agnoscunt consultiq[ue] rescribunt Chalcedonensem syno-
dum usque ad sanguinem defendendam esse, quia non alteram
fidem statuisset quam synodus Nicaena; Timotheum non
solum episcopum non haberi sed etiam Christiani appellatione 10
priuari. quo facto fit alter Timotheus catholicus episcopus
Alexandriae. uix Timotheus ille depellitur, fugit Petrus,
mittitur in exilium Chersonense Timotheus, qui locus in Ponto
17 est abditus. quamdiu uixit imperator Leo, uixit Timotheus
episcopus Alexandriae cum quiete. sed cum Basiliscus occu- 15
passet imperium, damnare coepit Chalcedonensem synodum et

1 nemisise Δ tanto itinere VΣ *Liberat.*: tantos iterum BΓΔW
2 etates B 3 haec laborem Δ, haec labore Γ sobire prohibeat Δ
dirigit per totum orientem magistrianos VΣ: dirigit magistrianos per
totum orientem BΓΔW (dirigistrianos Γ, magistrianus B, magistrianos
ex magistrianus Δ *man. 2*, magis christianos W; totum orientem ex toto
oriēte Δ *man. 2*) 4 anotolius V, anatholius Γ episcopus VΣ:
episcopus Constantinopolitanus BΓΔW 5 asclpiadem Δ, asclpiandem B
per quos VΣ: et BΓΔ, per quos et *Sirm.* et illi B 6 calcedonia Δ,
calchedona Γ alexandria VΔ 7 fuisse Γ consultiq[ue] V: inter-
rogatiq[ue] (interrogati qui Δ) cum suis prouincialibus (conprouincialibus B)
episcopis BΓΔ chalcidonensem V, calcidonensem Δ, calcedonensem B,
calchedonensem Γ 8 defendendam esse VΣ: esse defendendam (defen-
dendum ΓΔ) BΓΔW 9 statuisset V: statuit BΓΔW synodum Γ,
synodus ex synodum Δ *man. 2* nicea B, nychenam Γ 10 solum sp̄m
habere Δ christiane Δ 11 quod B facto VΣ: deposito BΓ, de-
positum Δ timotheum V, *om.* Γ 12 ille VΣ: hereticus ΓΔW, heri-
cus B fugiit B 13 chersonense timotheus V: timotheus cersonam
(cersona B) BΓΔ (*cf. W*) locutus Γ in ponto est V: est in ponto
BΓΔW 14 uixit timoth. V (*cf. WΣ*): uiuit (uiuet Δ) timoth. ΓΔ,
timotheus (*om.* uiuit) B 15 alexandrinae B conquiete Δ basi-
licus B occupatus sit Δ 16 cepit VB calcidonensem V, calce-
donense BΔ, calchedonense Γ

fugare catholicos. tunc denique Timotheus ille damnatus
 accepta libertate Constantinopolim uenit et damnatos haereticos
 locis suis reddidit. uadit Alexandriam, fugit Timotheus catho-
 licus et in monasterio latet. Petrus ille iterum se Timotheo
 5 iunxit, cum quo fuerat ante damnatus. redit Zeno imperator 18
 ad regnum, Basiliscus opprimitur. mittitur Alexandriam, ut
 pulso peruasore Timotheo Timotheus catholicus redderetur
 ecclesiae. sed illo Timotheo damnato morte praeuento Petrus
 consors ipsius ab uno haeretico Alexandrinis episcopus ordinatur.
 10 quem nihilominus deici iussit Christianissimus imperator et
 reduci Timotheum catholicum sicut Acacii Constantinopolitani
 episcopi litteris continetur. cum quidam episcopi seu clerici
 seu monachi seu saecularis uitae homines ad communionem
 catholici episcopi Timothei nollent uenire, diuersis sacris eos
 15 terruit clementissimus imperator. scribit ad papam Simplicium 19
 Timotheus dicens Petrum olim in diaconio esse damnatum,

1 fugare catholicos $V\Sigma$: catholicos (catholicus Γ , catholicos *ex* catho-
 licus Δ , cathol cos B) persequi $B\Gamma\Delta W$ 2 liberate B const. uenit $V\Sigma$:
 uenit const. $B\Gamma\Delta W$ damnatus Δ heretico Γ , heretici Δ 3 cui-
 locis Δ reddedit B , reddit Δ fuit B 4 monasterium Δ latet
ex latit Δ *man.* 2 illi Δ , *om.* B se timotheo iunxit $V\Sigma$: se iunxit
 sed uixit B , se iunxerat Δ) timotheo $B\Gamma\Delta W$ 5 antea Γ zeno *ex*
 geno Δ *man.* 2 6 regem V basiliscus B obpmitur Δ , oppromi-
 tur Γ mititur B alexandria B 7 peruasorem Δ , peruasore Γ
 timotheo *om.* $B\Gamma$, timotheum Δ reddetur V , redditur Δ 8 illo $V\Sigma$:
 isto $\Gamma\Delta W$; sed isto *om.* B praeuenit Δ 9 con sor V episcopis
 ordinatus Δ 10 imperator $B\Gamma\Delta W\Sigma$: princeps V 11 reduci $B\Gamma\Sigma$: redu-
 cit $V\Delta W$ timoth. cathol. $B\Gamma\Delta W\Sigma$: cathol. timoth. V athaci Δ ,
^h
 acaci Γ 12 episcopi $V\Delta$, episc Γ : *om.* $B\Sigma$ cum quidam episcopi
 (seu *addidi*) clerici V : cum (*om.* B) plurimi (pluri B , plurimis *ex* pli-
 mis Δ *man.* 2) seu clerici (clericis Δ , clericus B) $B\Gamma\Delta W$ clericus
 bona (*cf. ad p. 442, 5*) seu B 13 monachis Δ saeculares Γ ,
 seculari B hominis Δ ad *om.* B communionem Δ 14 ca-
 tholicae B uenire V : penitus conuenire $B\Gamma\Delta W$ eos terruit V : terruit
 uniuersos $B\Gamma\Delta W$ 15 clementissimos Γ , clementissimo B , dementis-
 simus *ut uidetur* V scripsit Δ , scripsit Γ symplicium B 16 *sq.*
 dicens . episcopum V (*cf.* Σ): rogans $B\Gamma\Delta$ (*cf.* W)

nunc etiam Christiana societate semotum, mandans per Isaiam
 episcopum, ut scriberetur imperatori de Petro longius in
 exilium dirigendo, quia latebat in Alexandrina ciuitate et
 20 insidiabatur ecclesiae. per ferme triennium uel amplius sanctae
 memoriae papa Simplicius numquam destitit scribere ad 5
 Acacium episcopum, ut fieret de Petro quod Timotheus epi-
 scopus postulabat. scriptum est etiam principi sed numquam
 21 inde rescriptum est. post omnia Iohannem presbyterum et
 oeconomum suum Timotheus ad principem misit rogans, ut
 si quid sibi humanitus forte contingeret, iuberet pietas eius 10
 catholicum a catholicis ordinari. ad cuius petita responsum est
 et tam ipsi quam clericis scriptum atque isdem sacris
 oeconomus Iohannes multis laudibus praedicatur, ut iam
 paene omnibus Alexandriae episcopalis putaretur officii candi-
 22 datus. defuncto isto Timotheo episcopo oekonomus ille Iohannes, 15
 quem clementissimus imperator pro ecclesia et fide scripserat

1 remotum Σ ysaiam Γ 2 de petro longius in exilium dirigendo
 quia . . ecclesiae V (ut eundem petrum longius in exilium dirigeret
 quia . . ecclesiae Σ): de petro quia (qui BW) . . ecclesiae ut (quatenus W)
 ad longinquum (longincum Δ) deportaretur exilium $B\Gamma\Delta W$ 3 letabat V
 alexandria Δ et *om.* Δ 4 pro (*pro per*) B ferme triennium $B\Gamma\Delta W\Sigma$:
 triennium ferme V uel (et Σ) amplius $V\Sigma$: *om.* $B\Gamma\Delta W$ 5 sym-
 plicius B numquam (numquam B) VBS : non $\Gamma\Delta W$ destitit (desistit V)
 $V\Sigma W$: desiit $B\Gamma\Delta$ scribere $V\Sigma W$: scribendo $B\Gamma\Delta$ 6 achacium Γ ,
 achachium Δ , cacium B ut fieret $V\Sigma$: ut ageret (agere Γ , ageraret Δ)
 cum imperatore et (ut Δ , quatenus W) fieret $B\Gamma\Delta W$ 7 etiam *om.* B
 pricipi B , princeps Δ 8 rescriptum Γ 9 eoonium V , yconomum Γ ,
 eticonomum Δ , canomum B 10 contingeret $V\Gamma$: contigerit $B\Delta$ et ante
 et post iuberet *eras.* et Δ iuueret Γ pietatis Γ 11 catholicus cum
 acatholicis B a (*pro ad*) B petitu B , pietate pene^{ita} (ita *man.* 2,
sub ras. fuisse uidetur ta) Δ 12 et tam $\Gamma\Delta$: ut tam B , etiam V
 ipsis Γ , ipse B , ipsi et Δ scribuntum Γ atque V : et $\Gamma\Delta$, et in B
 hisdem $B\Gamma$ 13 iohannes eonomum *trsp.* B , iohannis yconomus Γ ,
 iohannis iconomus Δ ut etiam B 14 alexandrinae episcopalis B ,
 alexandriepalis V 15 oekonomus ille iohannes V : iconomus (ycono-
 mus Γ) iohannis $\Gamma\Delta$, iohannes et eonomus B 16 quem clementis-
 simus . . 449, 1 laborare V : *om.* $B\Gamma\Delta W(\Sigma)$

laborare, catholicus a catholicis episcopus ordinatur. qui cum
more maiorum ad apostolicam sedem synodica per Isidorum
presbyterum et Petrum diaconum scripta misisset, superueniente
Uranio subadiuua et contra Iohannem episcopum sacra
5 principis deferente, ab episcopatus illius papa confirmatione
suspensus est. et quia isdem sacris de restituendo Petro,
quem ipse damnauit, fecerat mentionem, haec pars omnino est
abnegata. unde uidetur clementissimus imperator offensus.
cum ergo sanctae memoriae papae Simplici nihil totiens ad 23
10 Acacium ante directa propter Alexandrinae ecclesiae quietem
et catholicae integritatem fidei scripta proficerent, superuenit
idem fugiens sanctus Iohannes episcopus, qui sicut decebat
ab apostolica sede susceptus est. nam et priores eius similiter
Romanae ecclesiae tempore persecutionis suffugium poposcerunt.
15 huius aduentus plenius uniuersa patefecit. cui dum Acacii 24
scripta legeremus, quae de Petro et Iohanne miserat, excessus
Acacii etiam in hac causa grauissimi sunt relecti. illo enim

1 episcopus (ep̄s V) ordinatur VΣ: ordiatur episcopus BΓΔ 2 more V:
de consuetudine (consuetudinem Γ) BΓΔ sedem om. B synodica
ex synodicā V, ex synodeca Δ man. 2 per Ysidorum . . diaconum V:
om. BΓΔ (WΣ) 3 scribta Γ remisisset Δ 4 subaiuua V, sub-
adiuba B episcopum VΣ: iam episcopum BΓΔW sacro priuice Δ
5 deferente Γ papae Δ confirmatione papa trsp. B 6 isdem V:
hisdem ΓΔ, in sedem B, in isdem Σ sacris . . mentionem om. Δ
9 papa Γ symplicii B, simplicium Δ quotiens B 10 acha-
cium Γ, acⁿll. acium Δ ante directa V: om. BΓΔ papae (pro
propter) B alexandriae ΓΔ quietim Δ 11 integritatem fidei V:
fidei (fidem Δ) integritatem BΓΔW scribtam Γ proficerint Δ, pro-
ficent B sub (pro superuenit) Δ 12 fugiens V: om. BΓΔW sancti Γ
iohannis ΓΔ decebat W: dicebat VB, dicebat inter scribendum in
decebat corr. Γ, dicebatⁿ alii Δ 13 ab VBW: om. ΓΔ susceptum B
prioris B, prioras Δ 14 persequutionis Δ 15 achacii Γ, achaci Δ,
bona (cf. supra ad p. 442, 5) acacii B 16 scribta Γ legerimus B,
relegerimus Δ petra B iohanne V: iohanne (iohannem B) anti-
othenis (anthiocenis BΓΔ) WBΓΔ 17 achacii ΓΔ in ac B gra-
uissime (correxi) sunt relecti V: grauissimus deprehenditur W., grauis-
simus (grauissimos Γ) deprehendit BΓΔ illum B

tempore, quo de Petro Alexandrino damnato retulit, etiam de
 25 Petro et Iohanne Antiocheno sic scripserat: Petrum apud
 Constantinopolim monasterium gubernasse sed hoc propter
 crimina derelicto Antiochiam fugisse; ibi pulso Martyrio
 catholico episcopo per uilissimum populum et haereticos 5
 sedem ipsius occupasse continuoque damnatum ab episcopis
 atque a Leone principe Oasam deportatum; de quo lapsum
 Constantinopolim redisse ac dedisse fidem, quod nullas
 ulterius turbas facere prorsus auderet, sed, sicut superius
 dictum est, Basilisci temporibus a Timotheo illo damnato, 10
 qui Constantinopolim uenerat, ad Antiochiam remissum fuisse,
 ut iterum illic episcopatum teneret. quo facto idem Petrus
 Iohannem quendam presbyterum, de quo Acacium diximus,
 retulisse, ordinat Apamenis episcopum; a quibus non receptus
 redit Antiochiam et Petrum episcopatus sui pellit auctorem 15
 et inuadit eius ecclesiam. quos simul damnatos iterum dicit
 Acacius petens ab apostolica sede, ut, si ad eam forte

1 quod de *B* alexandrinae *B* damnatur Δ retulit etiam $V\Sigma$:
 retulerat (etulerat Δ) non longe post etiam (iam $\Gamma\Delta$) $B\Gamma\Delta$ 2 ioham *B*
 antiocheno $V\Sigma$: *om.* $B\Gamma\Delta$ sic $\Gamma\Delta\Sigma$: *om.* VB scribserat Γ 3 mona-
 sterio *B* guernasse Γ hoc pape criminati relicto *B* 4 anthio-
 ciam Γ . antiochenam *B* fuisse Δ ubi pulso *B*, impulsu Δ mar-
 tyrio $V\Sigma$: *om.* $B\Gamma\Delta$ 5 uilissimum populum et $V\Sigma$: *om.* $B\Gamma\Delta$ here-
 ticus Δ 6 occupasset *B* damnato *B* ab episcopis atque $V\Sigma$:
om. $B\Gamma\Delta$ 7 a leone $B\Gamma\Delta\Sigma$: leonē V principe VB (imperatore Σ):
 tunc principe (principēs Δ) $\Gamma\Delta$ oasam deportatum $V\Sigma$: ad oasitanum
 (casitanum Δ) exilium (exilio Δ) esse directum $B\Gamma\Delta$ labsum Γ , lapsu BA
 8 residisse *B* quo V nullus Δ 9 alterius $\Gamma\Delta$ faceret *B* au-
 dired Δ 10 basilici *B*, baselisci Γ 11 antiochiam *B*. anthiociam Γ
 12 quod Δ 13 iohanne V quidam Δ achacium $\Gamma\Delta$ 14 ret-
 tulisc Γ , recolesse Δ ordinat apamoenis Γ , ordinata pamoenis Δ ,
 ordinata pamenis VB episcopus Δ receptum *B* 15 redit $V\Sigma$:
 uenit $B\Gamma\Delta W$ antiochiam *B*, anthiociam Γ episcopatum Γ , episco-
 patum *B* 16 et inuadit (n̄ falso addit V) eius ecclesiam $V\Sigma W$: *om.*
 $B\Gamma\Delta$ quos simul damnatos iterum $V\Sigma$: qui simul iterum damnatos W ,
 cum quo simul damnatus est. iterum *Liberat.*; quos iterum damnatos
 (damnatus Δ) $B\Gamma\Delta$ dīc Δ , dī *B* 17 achacius $\Gamma\Delta$ sede se ut *B*
 ad eam (ad eadem Σ) forte $V\Sigma W$: forte ad eam $B\Gamma\Delta$

confugerent, ne ipso quidem dignos haberet aspectu et, si
iam aliquam indulgentiam forsitan impetrassent, irritam esse
debere nec eorum paenitentiam recipendam esse. quod cum 26
praefatus sanctus Iohannes Alexandrinus episcopus relegisset,
5 tacere non potuit, quod illum Iohannem, quem Acacius cum
Petro damnauerat et sine paenitentiae remedio fecit ab
apostolica sede damnari, post tot damnationes Tyrriorum
miserit eeclesiae praesidere. postquam ergo non solum nihil 27
profecisse litteras decessoris sui sanctus Felix papa cognouit
10 et ludibria quaedam ab Acacio fieri in euersionem fidei et
totius ecclesiasticae disciplinae, electis Uitali episcopo Troen-
tinati ex Picenti regione et Miseno Cumanae ecclesiae episcopo
ex regione Campaniae sub hac instructione direxit, ut Petrus
de Alexandrina pelleretur ecclesia et ut libello sancti Iohannis
15 episcopi Alexandrini responderet Acacius atque ipsi denuntia-
retur Acacio, ut anathema Alexandrino diceret Petro. sed 28
legati supra dicti, quamuis in custodiam hostili more detrusi

1 confugerint *BA* ne ipso quidem dignos haberet (digni haberentur Σ)
aspectu (effectu *ex* effectum *V*) $V\Sigma$: nec uisu (uisui *B*, uisi Δ) dignos
(dignus *BΓΔ*) haberet *BΓΔW* iam si *trsp.* Δ 2 aliqua indulgentia $\Gamma\Delta$
forsitam $\Gamma\Delta$ impetrasset Δ irrita $\Gamma\Delta$ 3 deberet $\Gamma\Delta$ incipien-
dam Γ 4 sanctus *V*: *om.* *BΓΔW*. iohannis $\Gamma\Delta$ retulisset *B*
5 quem (*pro* quod) Δ quem acacius (achacius Γ , achacius Δ) *BΓΔW\Sigma*:
acacius quem *V* cum petro damnauerat $V\Sigma$: damnauerat cum petro
BΓΔW 6 penitentiae remedio $V\Sigma$: remedio penitentiae *BΓΔW* 7 se
(*pro* sede) *B* post tot damn. Tyr. *om.* Δ damnationis tyriorum *B*
8 miseret *B*, miserata Δ ecclesiam *B* praesedere Δ 9 proficisse *BΓΔ*
litteras *B* praedecessoris *W* felix *BΓΔW*: *om.* *V* 10 achacio Γ ,
athacio Δ fieri inuersione Δ fidei et *V* (*cf.* *W*): *om.* *BΓΔ* 11 eli-
ctis *B*, lectis *V* uitali *V*: uitale *BΓΔ* trentinati Δ , troentinate *B*
12 picenti *V*: picina *BΓΔ*, picena *W* e miseno cumana *B*, et misino
caimane Δ 14 de *om.* *B* et *om.* Δ libellos *B*, libellus Δ
15 achacius Δ acacius . . denuntiaretur *om.* Γ ipse *BA* denun-
tiatur achacio Δ 16 achacio Γ Alexandrino *VW*: *om.* *BΓΔ* dicerit Δ
sed legati supra dicti quamuis in custodiam hostili more detrusi *V*: qui
quamuis hostili (ostili *B*) more detrusi in custodiam *BT*, quidem uiso
stili more detrusi in custodia Δ , qui licet hostili more in custodia de-
trusi *W*

chartas amiserint, tamen perfidis haereticis atque damnatis adcommodare non debuerant, quae sola negari potuit, uoluntatem. non solum ergo non egere quae iussa sunt aut quae poterant expedire fecerunt sed etiam haereticis communicauerunt, confirmationem Petri episcopatus, ad quem pellendum 5 missi fuerant, deferentes atque contumelias in episcopum 29 Iohannem Acacio rescribente portantes. quibus commotus papa beatissimus habita synodo Uitale[m] et Misenum ab officio et^t communione suspendit ac deinde damnauit Acacium. cuius postea audacia deteriora committens etiam illum Petrum 10 Antiochenum eiecto catholico Calendione a se ordinato ad Antiochenam misit ecclesiam.

30 Postquam Iohannes superuenit episcopus, quem sicut oportuit Romana suscepit ecclesia, sanctus papa Felix legationem, ut dictum est. ordinauit. quae apud perditos animos 15 quicquid est hostilitatis experta est. nam detrusa in custodiam perditis chartis cum grandi uix remeauit obprobrio, episcopatum

1 chartas *BA* amiserint *B* 2 debuerant *VB*: debuerunt *ΓΔW*
 negare *ΓΔ* uoluntate *BΔ* 3 egere *V*: egerunt *ΓΔW*, negerunt *B*
 atque (*pro* aut quae) *Δ* 4 poterant expedire *V*: expedire (*expetire* *Δ*)
 poterant *BΓΔ* fecerunt *V*: *om.* *BΓΔ* etiam *BΓΔW*: *om.* *V*
 communicauerunt confirmatione *Δ* 5 at *Γ* que *B* pellendi *Δ*
 6 deferentis *Δ* 7 achacio *Γ*, achatio *Δ* rescribente *V*: dirigente *BΓΔ*
 (*cf. W*) quibus commotus papa beatissimus habita synodo *V*: quibus
 rebus habita synodo commotus beatissimus papa *BΓΔW* (*cf. W*) 8 ne-
 senum *B* et *om.* *V* 9 ac deinde damnauit acacium *V*: acacium-
 que (*achacium*que *Γ*, *achatum*que *Δ*) damnauit *BΓΔ* 10 postea *V*:
om. *BΓΔW* comittens *V* illum *om.* *B* 11 antiochenum *B*, anthio-
 cenum *Γ* electo *V* catholicum *Δ* calendionem *Δ*, kalendionem *Γ*
 a se ordinato *V*: quem ipse ordinauerat *BΓΔW* ad *om.* *Δ* 12 anthio-
 cenam *Γ*, acatiocenam *B*, antiochiam *Δ* ecclesiam *EXPLICIT B* 13] §§ 30
 et 31, quas solus exhibet *V*, ad ipsum tractatum non pertinent sed ei
 posteriore tempore a nescio quo additae sunt idque ita, ut uerba § 30
 ex ipsius tractatus §§ 23 et 28 conflarentur. sicut oportuit huc trans-
 posui coll. § 23, unde haec desumpta sunt: post ut dictum est (15)
 exhibet *V* 15 perditos animos scripsi: praedicatos animos *V*, prae-
 dictos omnes *o*² 17 perditum *V*, corr. *o* grande *V*

Petri, ad quem expellendum missa fuerat, firmatum reportans. quem Romana anathemarat ecclesia ita: Felix papa episcopis 31 per Aegyptum Thebaidem Lybiam et Pentapolim constitutis post alia: Petrum uero, qui se ab ecclesiae unitate sub beatae recordationis Proterio separavit et in mortem ipsius parricidae 5 Timotheo ad persequendos innoxius orthodoxos, nulla tanti nominis aut honoris permittimus societate laetari, quando in creatoribus propriis non dissimilibus ipso sui exordio caducum, quod se aestimat, reperitur. est ergo praefatus cunctis anathema 10 nec ab ecclesia catholica credatur umquam recipi, qui post coher<ci>tionem saepissimam et per tot annorum spatia in pernersitate propria perseuerans locum satisfactionis amisit.

(100.)

15 EIUSDEM PAPAE GELASII ADUERSUM ANDROMACHUM ET CETEROS ROMANOS QUI LUPERCALIA SECUNDUM MOREM PRISTINUM COLENDI CONSTITUUNT.

Sedent quidam in domibus suis nescientes, neque quae loquantur neque de quibus affirmant, de aliis iudicare nitentes, cum se ipsi non <iu>dicent et uelint prius accusare quam nosse 20 ac docere quam discere et indiscussis rebus nec inuesti<gati>s causis nec rerum ratione quaesita, quod eis ad buccam uenerit, inconsideranter effundere et praecipitanter euomere, non ueritatis adsertione prolata censentes sed studio cacologiae, quae nesciunt, arguentes, eoque progressi sunt, ut etiam recte facta mali- 25 uolentiae proposito lacerare contendant; qui si saperent, non praecipitarent omnino sententiam sed perscritatis ante rebus loquenda depromerent. uerum quia nos arguunt segnes esse 2

2 anathematizarat $\rho^2 a$ man. post. ita distincti ab eis quae sequuntur coniunxique cum eis quae antecedunt 4 talia V, corr. o 5 par-
ridiæ V, corr. o² 6 ad V: ad se a, unde se ad ρ^2 7 laotari V,
corr. o quanto V, corr. Thiel 9 repperitur V fort. esto 11 co-
hertionem V. correxi: cohortationem uulgo 12 perseueran^s V

100. Edd. Car. I² 410; Bar. ad a. 496, 30; Collect. Concil.;
Thiel 598. 14 INCIP EIUSDEM V 19 iudicent o²: dicent V nosce V,
corr. o² 20 inuestigatis Car.: inuesti^sis V 25 qui o: qua V

censores in uitis ecclesiae cohercendis, et a nobis consequenter
 agnoscant non tantum corporalis adulterii esse peccatum, quod
 et discuti debeat et iure puniri, sed esse longe maius for-
 nicationis et adulterii genus, quod in quolibet Christiano, quia
 membrum omnis Christianus ecclesiae est, competenter debeat
 uindicari: tanto enim sacrilegii maius est crimen, quanto animae
 fornicatio peior est corporis; nam per animae fornicationem ab
 ipsius dei coniunctione disceditur adque immundos spiritus
 3 spiritalis adulterii genere transitur. quomodo autem non <in>
 hanc partem recidit, qui cum se Christianum uideri uelit et 10
 profiteatur et dicat, palam tamen publiceque praedicare non
 horreat, non refugiat, non pauescat ideo morbos gigni, quia
 daemonia non colantur et deo Februario non litetur, ei deo,
 ubi haec deliramenta comperit? quomodo praeuaricator non
 est, qui in has blasphemiae profanitates incurrit? quomodo 15
 sacrilegus non aestimetur, qui abiurata unius dei prouidentia
 et potestate, quam confessus, ad prodigiosas superstitiones et
 4 uana figmenta seducitur? secundum apostolum longe deterius
 iureque damnandum confessam ueritatem deserere quam si in
 eam nullatenus credidisset. quamuis enim ridiculosa sint figmenta, 20
 quae proferat, tamen ipse affectus et uoluntas in crimine est
 et professio ac praedicatio iure damnanda, ac per hoc, qui in
 alium sententiam damnationis uult sine dilatione proferri, in
 quo alium iudicat, semet ipsum se condemnare cognoscat.
 5 numquid enim pontifex uindicare debet in eos, qui adulterium 25
 corporale committunt, et in eos, qui sacrilegium, id est
 fornicationem et adulterium spiritale gerunt, non debet uindi-

18 sqq. cf. Petr. II 2, 20 sq.

3 fornicationis et adulterii ρ^2 : fornicariis et adulteris V 8 coniunc-
 tione ex coniunctione corr. V adque scripsi: atque V, atque <ad> ρ^2
 9 in add. Bar. 11 publiceque ρ^2 Bar.: publiceque supplicaeque V
 12 morbo signi V, corr. a man. 1 ut uidetur 13 deo o: ideo V ei
 deo temptaui: uideo V Bar. 14 conceperit Bar. 15 hac V, corr. o
 blphemiae V 17 confessus <est> Car. 18 uana ex unas corr. o²: ua-
 nas V fort. reducitur (cf. p. 456, 8) deterius iureque damnandum
 scripsi: deterius iureque damnandus V 19 in eam o: meam V 20 cre-
 didisset o: credidisse V

care? nonne ipse dominus, cum adultera ad eum esset adducta,
 accusantibus dixit: si quis uestrum sine peccato est,
 primus in eam lapidem mittat? non ait 'si quis uestrum
 non simili modo adulter est' sed 'si quis sine peccato est';
 5 quolibet ergo obstrictus quisque peccato in alterius peccati
 reum lapidem non audeat mittere. quibus tunc pro sua conscientia
 discedentibus mundi saluator adiecit: mulier, ubi sunt
 accusatores tui? nemo te condemnauit nec ego te
 condemnabo. sed uade, ulterius iam noli peccare.
 10 tenes et teneris, urges urgeris, obstringis obstringeris;
 pontificis discussionem flagitas uindictamque deposcis: memento
 idem aduersum omne crimen esse proferendum. numquid non 6
 etiam leges humanae dicunt, quod reus reum facere non possit?
 fistucam uides in oculo fratris et in tuo trabem
 15 non uides? qui moechos accusas, adulterium facis et corporales
 adulteros spiritalis adulter incessis? certe discussionem poscis,
 homo diligens maturus religiosus non uis aliquem in ecclesia
 peccare, peccantem cupis discuti et poenae consequenter addici:
 quaecumque in alium promis, et in te proferre cogaris; hoc
 20 enim facis, ne segnitia pontificis accusetur, ne maculetur ecclesia:
 debet ergo et pontificis in omnibus malefactis sollicitudo et
 seueritas non deesse et ab omnibus ecclesiae fama purgari.
 sed dicas forsitan <te> laicum, illum ecclesiae ministrum et 7
 eo grauius crimen exaggeres. uerum dicis nec ego diffiteor:
 25 tanto sollicitius examinandus est quanto magis propinquus est,
 tanto magis reus est quanto in illo ministerio constitutus, et
 haec facere minime debuisset. ecce censura non deest: auditur
 et, si conuictus fuerit, uindictae consequenter addicitur. age

2 Ioh. 8, 7 7 Ioh. 8, 10 sq. 13 cf. Dig. XLVIII 1, 5; C. Th.
 IX 1, 12; C. Iust. IX 1, 19 14 Matth. 7, 3

4 simili modo *scripsi*: similitudo *V*, similiter *o*² 5 quolibet *V*,
corr. Car. 10 urges et urgeris, obstringis et obstringeris *Bar.* ob-
 stringes *V*, *corr. o*² 12 idem *scripsi*: in *V* 17 non uis *o*: nouis *V*
 18 cupi *V*, *corr. o* penę *V* 19 in te *p*²: inter *V* 20 facit *Mansi*
 ne mac. *scripsi*: He (*an Ne?*) mac. *V*, et mac. *o* 23 te *add. Bar.*:
om. V; forsitan te *o*² 24 eo *scripsi*: ego *V*, esse *o*², ergo (*om. et*) *Edit.*
reg. exaggeras *o*² 25 sollicitius *V* 27 auditu *V*, *correxi*

modo, quid uis de te? numquid quia in ministerio sacro non
 es, in plebe sacra non es? an nescis et te membrum esse
 summi pontificis? an ignoras totam ecclesiam sacerdotium
 8 uocitatam? postremo si ille reus est, qui accedens ad
 ministerium ecclesiae delinquit, numquid et tu reus non es, 5
 qui post confessionem ueritatis ad praua et peruersa et profana
 et diabolica, quibus te renuntiare professus es, figmenta
 9 reduceris? itaque etiam tu post blasphemias palam publiceque
 profusas a sacro corpore modis omnibus abstinendus es. non
 potes enim mensae domini participare et mensae daemoniorum 10
 nec calicem domini bibere et calicem daemoniorum, non potes
 templum dei esse et templum diaboli, lux simul et tenebrae in
 te conuenire non possunt. uiderim, utrum urgeas atque compel-
 las in alio maleficium uindicari: tu tamen sceleris tui pondus
 non potes declinare et, quanto in alio transire crimen non pateris 15
 impunitum, tanto quid etiam in te pro rerum ratione facere
 10 debeamus ostendis. uerumtamen in ipsis blasphemis tuis,
 quibus es iure plectibilis, imperitiam tuam euidenter agnosce
 et, sicut ait ille, uoluntatem habere te mentiendi,
 artem fingendi non habere, cum sic te intellegas malum 20
 habere affectum peruersumque apostatandi propositum, ut tibi
 materia prorsus uanitatis illius nulla suppeditet nec possis
 11 adstruere, quod corde concipis et ore depromis. dic mihi,
 cum saepenumero in Romanis historiis legatur Liuius ora<to>re
 saepissime in hac urbe exorta pestilentia infinita hominum 25
 milia deperisse atque eo frequenter nentum, ut uix esset, unde
 illis bellicosis temporibus exercitus potuisset adscribi: illo
 tempore deo tuo Februario minime litabatur an etiam cultus

3 Petr. I 2, 5   9 sqq. cf. Cor. I 10, 21 et 20; II 6, 14   19 ?
 23 sqq. inter Liuii secundae decadis fragmenta receperunt qui Liuium
 ediderunt (Hertz fragm. 12).

3 sacerdotum *V*, corr. *Bar.*   13 urgeas *Bar.*: urges *V*   14 male-
 ficio *V*, corr. *Thiel*: maleficia *Bar.*   15 poteris *V*, corr. *Car.*   19 uo-
 luntate *V*, corr. *o*   24 Liuius oratore *scripsi*: libi *o* orare *V*, Liuius auc-
 tore *Car.*

hic omnino nil proderat? illo tempore Lupercalia non celebrantur? nec enim dicturus es haec sacra adhuc illo tempore non coepisse, quae ante Romulum ab Euandro in Italiam perhibentur adlata. Lupercalia autem propter quid instituta 12
 5 sunt, quantum ad ipsius superstitionis commenta respectat, Lilius in secunda decade loquitur nec propter morbos inhibendos instituta commemorat sed propter sterilitatem, ut ei uidetur, mulierum, quae tunc acciderat, exigendam. proinde si uel ad hoc ipsum aliquid hoc ualeret, hoc intermisso non
 10 morbus acciderit, contra quem Lupercalia reperta non sunt. sed feminae nequaquam generare debuerant, pro quarum fecunditate concinuntur inuenta. quid dicturi estis de peste, 13
 de sterilitate, de bellorum tempestate continua? numquid et haec propter sublata Lupercalia contigerunt? si autem non
 15 propter ista uel uitanda uel curanda Lupercalia sunt prouisa, quid inani turbatione iactamini? quid Tuscia, quid Aemilia ceteraque prouinciae, in quibus hominum prope nullus existit, ut bellica necessitate consumerentur, Lupercaliorum fecit
 20 offensio, quae longe ante uastatae sunt, quam Lupercalia tollerentur? quando Anthemius imperator Romam uenit, Lupercalia utique gerebantur et tamen pestilentia tanta subrepsit, ut toleranda uix fuerit. numquid per Campaniam Lupercalia gerebantur, quae sublata morbos illic et pestilentiam procrearent? sed 14
 25 dicturi estis ad Romam tamquam ad caput omnia pertinere et, quod hic factum non est, diuersis prouinciis ad eam pertinentibus obfuisse. cur ergo, antequam ad Romam istae prouinciae pertinerent, praeter Lupercalia propriis opibus floruerunt? ut sterilitas sit continuata terrarum, Lupercalia sublata fecerunt

1 proderat illo tempore quo Lup. celebrabantur Thiel celebrantur V, corr. ρ 3 cepisse qui V, corr. o² 5 respectant V, correxi 6 libius V 8 exigendam Labb. in marg.: exhibenda V, eximendam Thiel 10 accidere Thiel 12 concinuntur V, correxi: concinnantur cod. Angelic. 13 sterilitate V 16 demilia V, corr. o 18 uellica V, corr. o² 21 subrepsit V 22 campania V, corr. (man. post. ?) α 23 pestilentia V, corr. o: pestilentias α³ procrearet V, corr. ρ 24 dicitur iestis V, corr. Car.: dicitur gestis α

an nostrorum merita peccatorum, de quibus olim dictum est:
et

Quicquid Romani meruerunt perdere mores?
sterilitas certe feminarum debuit prouenire, propter quam
auferendam Lupercalia instituta iactantur, non sterilitas terrarum, 5
propter quam Lupercalia non sunt instituta remouendam. quid
15 in Africa unde sterilitas? quid in Galliis? Lupercalia ista fecerunt
an nostri mores. furta, homicidia, adulteria, iniustitiae, iniquitates,
ambitiones, cupiditates, periuria, falsa testimonia, oppressiones
miserorum, bonarum causarum impugnatio malarumque defensio 10
et in omnibus inaudita peruersitas, postremo, quod supra omnia
est, deo fictae mentes et sacrilegia artesque magicae etiam
paganis horrendae? ecce, quae faciunt omnia aduersa et inimica
nobis, non Lupercalia, quae sunt pro uestra salute sublata.
16 sed quid dicitis uos ipsi, qui Lupercalia defenditis et agenda 15
proponitis? uos ea depretiatis, uos eorum cultum celebritatemque
uilem uulgaremque redditis. si offensio Lupercaliorum nobis
aduersa procurauit, uestra culpa est, qui quod uobis singulariter
prodesse putatis, negligentissime et non * * longe impari cultu
et deuotione ea ducitis celebranda, quam profanitatis uestrae 20
celebrauere maiores. apud illos enim nobiles ipsi currebant
et matronae nudato publice corpore uapulabant. uos ergo
primi in Lupercalia commisistis. satius fuerat non agere quam
ea cum iniuria celebrare, sed deduxistis uenerandum uobis
cultum et salutiferum quem putatis ad uiles triuialesque 25
17 personas, abiectos et infimos. si uere ergo profiteremini hoc
sacrum ac potius execrumentum uobis esse salutare, ipsi
celebrate more maiorum, ipsi cum resticulo nudi discurrite,
2?

2 et praesertim in fine uersus uix sanum 5 sterilitas V 6 remouenda V,
corr. Thiel 8 nostris V, corr. p² 10 impugnatio ex impugnatione corr. V
17 ostensio V, corr. Bar. 19 non longe V: tam longe Bar., cum
longe Thiel, nunc longe Hartel; ego lacunam indicaui quam sic fere
expleuerim non <sicut decuit obseruantes> longe 25 et salutiferumque
quem V, corr. o: et del. Thiel 26 hoc Bar.: in hoc V 28 resticulo scripsi
coll. Plutarchi Caes. 61 διαθέουσι ἀνά τὴν πόλιν γυμνοὶ σκόττει λαζίοις τοῦς
ἐμποδῶν . . παίοντες (cf. etiam Romul. 21, Anton. 12): ridiculo V, amiculo Car.

ut rite nestrae salutis ludibria peragatis. si magna sunt, si diuina, si salutifera, si in his nitae uestrae pendet integritas, cur uos pudet per uos ipsos talia celebrare? si pudet et dedecus est, itane salutiferum est et diuinum et profuturum, quod uos
 5 ipsi dedecus esse fateamini? nemo religionem profitetur. quam per se exsequi prorsus erubescit et refugit: ipsa uerecundia uestra uos doceat crimen esse publicum, non salutem et non diuinitatis cultum, de quo sapiens nullus erubescit, sed instrumenta prauitatum, quibus mens uestra contra semet
 10 ipsam testimonium ferens, quod gerendum profitetur, erubescit implere. Castores uestri certe, a quorum cultu desistere 18 nolulistis, cur uobis oportuna maria minime praebuerunt, ut hiemis tempore uenirent huc nauigia cum frumentis et ciuitas inopia minime laboraret? an diebus sequentibus hoc futurum
 15 est aestatis? a deo constitutum beneficium est, non Castorum uana persuasio. dicite nobis, nec Christiani nec pagani, ubique 19 perfidi nusquam fideles, ubique corrupti nusquam integri, qui tam utrumque tenere non potestis, quam sibi utrumque contrarium est; dicite inquam, Lupercaliorum patroni et re uera
 20 digni talis ludibrii et cantilenarum turpium defensores, digni magistri uesaniae et qui non sine causa sana capita non habetis, digni hac religione, quae obscenitatum et flagitiorum uocibus celebratur: uideritis ipsi, quid uobis salutis impendat, quae tantam moribus labem perniciemque proponit? nec est, quod 20
 25 dicatis potius haec agendo et facinora uniuscuiusque uulgando deterreret a talibus commissis animos et pudore refrenari, ne de his publica uoce cantetur, quando, sicut ille ait, non tam detertere quam admonere animos haec ludibria uideantur et, sicut ille dixit,

30 iram atque animos a crimine sumunt

27? 30 Iuuenal. VI 285

1 peragatis *V*, corr. o 11 pastores et 15 pastorum *quam ineptissime coniecit Thiel* 17 numquam integri *V*, corr. *Car.* 20 digni talis *scripsi*: dignitati *V*, diuinitatis *Car.*, dignitates *Hartel* 26 deterrire *V*, corr. *α³*: detertere *o²* 28 ditertere *V*, corr. *o²* admouere *Coust.* hac *V*, corr. o 30 ira *V*, corr. o

eo impudentiores effecti, quo crimine publicato expositaque
uerecundia nil superest omnino, quod pudeat, nec habet, quod
metuat publicari, sed iam se fiducialiter exertat, qualis in
propatulo non per coher<ci>tionem sed potius per quandam
laetitiam et celebritatem numinum decantata est, quaelibet illa 5
persona, immo et religione se praestare confidit, ut sit, unde
numinum sollempnia celebrentur, quae nisi criminum decantati-
21 onibus non coluntur. dicite nobis itaque, qui uoluntatem
profanitatis habetis, cuius causas asserere non potestis, qui
tuendae habetis propositum falsitatis, quam defendere non 10
potestis: quid dicturi estis de siccitate, de grandine, de
turbibus, de tempestatibus uariisque cladibus, quae pro morum
nostrorum qualitate proueniunt? numquidnam haec omnia pro
sublatis Lupercalibus contigerunt an malis moribus castigandis
22 meritis retributionibus inferuntur? sed non mirum est homines 15
non iudicio diuino uelle ista contingere sed uanae superstiti-
onis incurso, qui ut sua crimina et malefacta cooperiant, auc-
toritatem caeli sidera perhibent adhibere et fatalem indu<cere>
errorem necessitatemque peccandi facinoraque sua non de cordis
proprii peruersitate procedere sed caelo auctore pendere. pro- 20
ponite igitur, pro quibus aut submouendis malis aut promerendis
bonis Lupercalia uestra fuerint instituta, et uideamus, quae
illa bona prouenerint, cum Lupercalia gererentur, et quae mala
23 successerint, cum Lupercalia uiderentur ablata. figite gradum:
ad quod uestrum excidium dicatis haec prodigia fuisse reperta, 25
digni, qui monstrum nescio quod pecudis hominisque mixtura
compositum siue uere siue false editum celebretis? si propter

1 eo o: co V   expositamque V, corr. o   3 exerat V, correxi
4 cohercionem V, corr. Bar.   5 nominum V, corr. Thiel   6 sint o
7 nominum V, corr. Bar.   11 dicitur V, corr. o   12 turbibus V,
corr. a³: turbine o²   14 an malis o: animalis V, an in malis Car.
17 qui ut Thiel: quibus V   cooperiant auctoritate coeli, sidera perh.
adhiberi Thiel   18 inducere scripsi: indu V, inducit a, inducunt Bar.,
induci Edit. reg.   25 post excidium Thiel addi iubet submouendum

pestilentiam summouendam, ut antiquiora praeteream, ecce, antequam meis temporibus tollerentur, pestilentiam grauem tam in urbe quam in agris hominum pecudumque fuisse non dubium est; si pro sterilitate iactatis, cur in Africa uel Galliis
 5 ista contingunt, ubi nec fuerunt aliquando Lupercalia nec constat fuisse sublata? cur nunc Oriens omnium rerum copiis exuberat et abundat, qui nec celebrauit umquam Lupercalia nec celebrat? an dicitis illic nocere, ubi per plurima saecula
 10 fuerant celebrata et repente sublata sunt? uideamus ergo, si his temporibus, quibus dicitis agitata et rite ac plena sui, sicut uobis uidetur, deuotione completa sunt, numquam famas, numquam pestilentia prorsus extiterit. si uero saepenumero his cladibus ad extremum periculi uentum est, apparet his malis summouendis nihil Lupercalia profuisse etiam eo
 15 tempore, quo, sicut dictum est, ut putatis, competenti ordine gererentur. sic de singulis quibusque necessitatibus, propter quas dixeritis fuisse prouisum, si constiterit etiam illis non desisse, uana huius remedii conuincitur esse praesumptio. — uerumtamen cur non hoc etiam nunc experiamini, utrum
 20 ualeant aliquid rite celebrata? et uos per Indibria ista discurrete uestrorum more maiorum, ut diuinam rem et salutarem uobis, ut dicitis, deuotius celebrando saluti uestrae prospicere magis magisque ualeatis! — numquid cum haec celebrarentur, 25
 a Gallis Roma non capta est et saepenumero ad extrema quaeque peruenit? numquid bellis ciuilibus sub hac celebritate non concidit? numquid Lupercalia deerant, quando urbem Alaricus euertit? et nuper, cum Anthemii et Ricimeris ciuili furore subuersa est, ubi sunt Lupercalia? cur istis minime profuerunt? certe <si> diuinum est, si salutare uobis,
 30 cur non per uos ipsi, ut maiores uestri, ista faciatis? cur causas uestrae salutis minuitis? cur decoloratis, cur eliditis,

3 urbem quam in agros V, corr. Car. 4 sterelitate V 6 quar V
 7 exuberat ex exuberauit corr. V qui o²: quae V 10 agitatta V
 11 famis V 17 quas Bar.: quam V 19 uerumtamen cur usque ad
 23 ualeatis post 29 profuerunt collocanda uidentur 20 ualeat V, corr.
 Bar. 29 si add. Bar. 30 facitis Bar.

cur ad uilia quaeque deducitis? quid imputatis nobis, cum
 26 ipsi remedia uestra calcetis? satius est et non temptare quam
 contumeliose peragere. maiores certe uestri si uitiose, ut illis
 uidebatur, sacrum aliquod celebrassent, instaurandum esse
 ducebant: cur non, quod ad uitiosum cultum redegistis per
 indignas quasque id exequendo personas, competenti instaurati-
 one reparatis, ut causas uestrae salutis plenius perfectiusque
 tractetis? cur uos pudeat agere, si salutare est? si diuinum,
 27 cur tractasse sit dedecus? sed inquis uel imaginem ipsius
 rei non debere moueri. si prodest, si salutare est, cur imago 10
 potius apud nos et non ipsa sit ueritas? aut si certe nec
 tunc profuit, quando ritu integro, sicut dicitis, tractabatur,
 quid quaeritis eius imaginem, cuius nec ipsam profuisse
 28 cernitis ueritatem? sed dicitis tot saeculis rem gestam non
 oportere secludi. nihilominus multis temporibus paganitatis 15
 superstitio uentilata est. sacrificetur in templis daemonum et
 in Capitolio profana uanitas celebretur! cur portionem defen-
 ditis et, quae maiora sunt, praeteritis? si plurima genera
 uanitatum multis acta saeculis probantur esse sublata, cur
 portio quantouis tempore uentilata non possit auferri? si 20
 temporibus praescribitur, imputate maioribus uestris, qui cum
 hac temporis praescriptione non usi sint, posse, quod super-
 fluum est, et debere remoueri, dum plura et maiora submota
 29 sunt, indicarunt. sed dicis etiam Christianis temporibus haec
 fuisse. sed etiam illa aliquamdiu Christianis quoque temporibus 25
 celebrata sunt. numquidnam, quia sub primis praesulibus
 Christianae religionis ablata non sunt, ideo sub eorum succes-
 soribus tolli minime debuerunt? multa sunt, quae singulis
 pontificibus diuerso tempore sublata sunt noxia uel abiecta;
 non enim simul omnes in corpore curat medicina languores, 30

2 ē et (est et) in ēs et (= esset) mutauit α³, est (del. et) Bar.
 5 ad uitiosum ex anitiosum (sic α) corr. o²: auitiosum V   9 cur
 scripsi: quod V   11 fort. fit   12 tractabitur V, corr. o   22 haec V, corr. o²
 praescriptionem V, corr. o   25 aliquamdiu V   28 <a> singulis Car.
 30 curati V, corr. o   langore V, corr. o

sed quod periculosius conspicit imminere, ne aut materia corporis non sufficiat medicinae aut pro conditione mortali simul omnia non possit auertere. quaere, quale sit, unde agis: si bonum est, si diuinum, si salubre, merito quando-
 5 cumque tolli non debuit; si nec salubre nec diuinum, causandum tibi magis est, cur tardius auferatur, quod superstitiosum constat et uanum, quod certe Christianae professioni non conuenire manifestum est. postremo, quod ad me pertinet, 30 nullus baptizatus, nullus Christianus hoc celebret et soli hoc
 10 pagani, quorum ritus est, exsequantur. me pronuntiare conuenit Christianis ista perniciosa et funesta indubitanter existere. quid me incusas, si quod professioni intime inimicum est, a consortibus professionis Christianae pronuntio submouendum? ego certe absolutam conscientiam meam: ipsi uideant, qui
 15 iustis admonitionibus oboedire neglexerint. quod etiam prae-31 cessorum meos forsitan fecisse non ambigo et apud imperiales aures haec summouenda temptasse et, quia auditos esse non constat, dum haec mala hodieque perdurant, ideo haec ipsa imperia defecerunt, ideo etiam nomen Romanum non remotis
 20 etiam Lupercalibus usque ad extrema quaeque peruenit. et ideo nunc ea remouenda suadeo, quae cum nihil profuisse cognosco, tamquam contraria uerae religioni noxia potius extitisse pronuntio. postremo si de meorum persona praescri-32 bendum aestimas decessorum, unusquisque nostrum admini-
 25 strationis suae redditurus est rationem, sicut etiam in publicis dignitatibus fieri peruidetis. ego negligentiam accusare non audeo praecessorum, cum magis credam fortasse temptasse

1 *fort.* quos aut *Car.*: autem *V* 4 *post* diuinum *del.* est. *V*
 meritoque *Thiel* *per errorem ut uidetur* 8 ad o: a *V* 12 professioni
 intime (?) *Hartel*: professio (*corr. ex* professione) minime *V*, professi
 minime *α* (*unde* professis minime *Thiel*), professio nomini *Bar.* 19 Ro-
 manorum *Car.* 22 uera *V*, *corr.* o 27 *ante* fortasse *del.*
 fuisse *V*

eos, ut haec prauitas tolleretur, et quasdam extitisse causas et contrarias uoluntates, quae eorum intentiones praepedirent, sicut ne nunc quidem uos ipsos absistere insanis conatibus uelle perpenditis.

(101.)

5

GELASIUS EPISCOPUS UNIERSIS EPISCOPIIS PER DARDANIAM SIUE PER ILLYRICUM CONSTITUTIS. Audientes orthodoxam uestrae dilectionis in Christo constantiam atque ita uos antiquae fidei communionisque sincerae traditionibus inhaerentes, ut mentem Christianae deditam ueritati nullatenus inficerent praeuaricatorum uicina contagia, magnificauimus dominum caritatemque uestram missis litteris alloqui per religiosos uiros filios nostros Cyprianum atque Macarium diacones tota cordis auditate 2 curauimus, quoniam pro sedis apostolicae principatu, cuius sollicitudo delegata diuinitus cunctis debetur ecclesiis, nos 15 uiuimus, si uos statis in domino, magnisque gaudiis triumphamus, cum ubique terrarum dominum Sabaoth semen purae confessionis reliquisse cognoscimus, quod non in petrosa deueniens aestu temptationis exaruit nec uiae proximum cecidit uagantibus inimicis expositum nec in spinas inruit 20 suffocandum sed in bonam terram piaē deuotionis uestrae caelesti satione dispersum in tricesimum sexagesimumque

16 *Thess. I 3, 8*   18 cf. *Matth. 13, 5 sqq.*

2 intentionibus *V*, corr. *Bar.*   4 perpenditis *EXPL V*

101. *Dat. d. 3 Aug. a. 494.*   *B = Berolin. lat. 79.*   *Edd. Car. I² 375; Collect. Concil.; BTA I 285; Thiel 383; particulas tantum Bar. ad a. 494, 17.*   6 episcopus *om. B*   siue per Illyricum *V*: et Daciam *B*; ut episcopus Dardaniae scriptam commemorat epistolam *Uigilius in constit. de tribus capit. ep. 83 § 215 (p. 290, 20 sq.)*   8 nos *B*
 9 communionis quem *B*   mente *χπι* etiam adeditam in ueritatem *B*
 10 inficere ut *B*   12 uestrae *B*   reperligiosos *trsp. B*   13 macharium *V*
 abitate *B*   14 principatum *B*   15 deligata *B*   17 triumphamur *B*
 ubicumque *B*   dominum *V*: deum *B*   18 quo *B*   20 in spinas
scripsi: in spinis *V*, spinis *B*   21 suffucandum *B*   douotionis *B*
 22 fatione *V*   tricensimum *B*   sexaginsimum quae *B*, *correxi*: sexagesimum *V*

fructum centenariumque profecit, perfectionem scilicet fru-
 menti dominici mystica locutione designans. quapropter 3
 exultantibus animis confidentius incitamus, ut ab Eutychnae
 pestis incurso pectora uestra sapienter intemerata seruetis,
 5 quoniam qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus
 erit. dominus prope est: nihil solliciti sitis, siquidem
 maior est, qui in nobis est, quam qui in hoc mundo, regnum-
 que domini intra nos esse scriptura testante sit certum. ut 4
 autem ab eorum, qui in errore sunt positi, noxia societate
 caueatis, nullum talibus communicantem ad uestrum recipiatis
 10 qualibet subreptione consortium, quia sicut in unaquaque
 haeresi cum prauitatis auctore damnato successores eius et
 complices atque huiusmodi sectatores polluta communione
 permixtos catholica uitare debet integritas, ita cum Eutychete
 15 Dioscorus simulque Timotheus Elurus et Petrus Alexandrinus
 eiusque communicator Acacius nec non etiam Antiochenus
 Petrus cum suis omnino sunt participibus abdicandi nec quis-
 quam, etiamsi prauitatem deponere se promittat, recitandis
 tamen nominibus consentiens perditorum uel eadem recitan-
 20 tium minime communione discretus ad immaculata sacri gregis
 ouilia quibuscumque modis est permittendus intrare, ut ecclesia
 dei nostri, quae maculam rugamque non sustinet, in-
 uiolata permaneat. absint ergo a fidelibus Christi uiperei
 capitis dira commercia et procul a caelestibus pascuis morti-
 25 fera uenena pellantur, ut salutaris alimonia panis illius, qui

5 Matth. 10, 22 6 Philipp. 4, 5 sq. 8 Luc. 17, 21 22 Eph. 5, 27
 25 sq. Ioh. 6, 50

1 profecit *B* 2 desigiat qua pro *B* 3 profidentius *B*
 eutychnae *B* 4 pectura *B* 5 quoniam *B*: quoniam iam *V* 6 solli-
 citis *V* 7 est ante qui *om. B* quam ex qui *corr. V* in hoc *V*:
 hoc *B* 9 societati *B* 12 successore *V*. 13 copl^all^{is} (*eras. ice*) *B*
 uiusmodi *B* sectatoribus *V* 14 eutychnete *V*: eutyches *B* 15 dios-
 choros *B* elluru *B* alexandrinus et petrus *trsp. B* 18 etiam se *B*
 omisso se post deponere 20 menime *B* sacri gregis *B*: sacrilegis *V*,
 sacrilegiis *Car.* 22 qui *B* 23 filidelibus *B* uiperei *B*: uipere *V*
 24 comercia *B* precul *B* 25 ut *V*: et *B*

de caelo descendit, fideliter hunc sumentes ad uitam per-
 5 ducat aeternam. quae ut mutua ualeamus exhortatione pro-
 spicere, det operam uestra dilectio, ut et sospitatem uestrae
 caritatis optatam et fidei communi instantia nobis crebrius
 aperire non desinat, quatenus alternis nos instructionibus ex- 5
 citantes legitimorum domini sacerdotum possimus inuenire
 mercedem. per uicinas quoque prouincias haec eadem pate-
 facere uestra caritas uigilanter insistat, ut et qui catholicae
 communionis sinceritate subsistunt competentibus roborentur
 alloquiis et qui forsitan a huius rectitudine deuiarunt ad inte- 10
 gritatem dogmatis Christiani salubribus monitis reducantur.
 6 nouerit autem uestra fraternitas ecclesiae Thessalonicensis
 antistitem nostris adhortationibus saepius incitatum contagia
 communionis externae numquam declinare uoluisse nec apud
 nos nomen Acacii uel ceterorum similium perfidorum hisque 15
 communicantium congrua professione damnasse. quapropter
 eum communionem sedis apostolicae non recepisse manifestum
 est, quoniam nisi puris sensibus et ab omni nefandae socie-
 tatis peste mundatis beati Petri apostoli nec possumus nec
 debemus caelestia praebere commercia. propterea cautius 20
 agendum est cum praefato, ne catholicis mentibus ficta apo-
 stolicae sedis reconciliatione subripiat; quam sicut dolosis
 artibus fallere et circumuenire non praeualet, ita subdolus
 7 non potest optinere. auctoritatem quoque nostram, quae ad
 Dalmatiarum est directa pontifices, etiam ad uos credidimus 25

1 descendit de caelo *trsp.* B (de coelo descendens *Vulgata*) fide-
 liter B: fideles V hanc *Car.* 2 exortatione B 3 uestram B
 4 obtatam B fidei communis instantia V, *correxi*: dei communionis
 instantiam B 5 denat B 6 domini *om.* B 7 per uicinas V: pro-
 uincias B 10 ad B: ab V 12 thesalonicensis B 13 adortationibus B
 15 his que V 16 congruam professionem B 17 communionem V
 18 pris B: puri V 19 peste mundatis B: *om.* V 20 caelestia B: ec-
 clesia V, ecclesiae *uulgo* 21 nec B ficta B: ut fit V (sub ficta *coniecerat*
Thiel) 22 recontiliacionis B subripiat B: subrepat V 23 sallere V
 subdolus B: subsicu? V, societatem eius *Thiel* 24 auctoritate quoque
 nostra B 25 dalmaticorum B pontificis B ad *om.* B
 credimus V

dirigendam, quatenus in ueritate catholica secundum formam
 traditionis antiquae tenere nos consonam noueritis ubique
 sententiam, si quos uero novos didiceritis motus exurgere,
 nobis fraterna debeatis sollicitudine reserare, quo subinde,
 5 quae patrum regulis congruant, praestante domino remedia
 procuremus. nec quisquam omnino uobis persuadeat Acacio 8
 praeuaricationis suae crimen fuisse laxatum, quia qui, post-
 quam in collegium recidens prauitatis iure commeruit ab
 apostolica communione secludi, in hac eadem persistens dam-
 10 natione defunctus est, absolutionem, quam superstes nec
 quaesiuit omnino nec meruit, mortuus iam non potest impe-
 trare; siquidem ipsis apostolis Christi uoce delegatum est
 quae ligaueritis super terram et quae solueritis super
 terram. ceterum iam de eo, qui in diuino est iudicio con- 9
 15 stitutus, nobis fas aliud decernere non est praeter id, in
 quo eum dies supremus inuenit, atque ideo nisi eius nomine
 refutato ceterisque consortibus huius erroris cum nullo prorsus
 eorum participare debebitis mensae dominicae puritatem, quam
 maiores nostri semper ab haeretica magnopere seruauerunt
 20 pollutione discretam. sed neque uos quisquam circumuenire 10
 pertemptet, cum dicat non de religione sed de nominibus
 esse certamen uel apostolicam sedem non causam communi-

13 Matth. 18, 18

1 dirigendum *B* 3 dedeceritis *B*, diceritis *ex* diceretis *corr.* *V*
 mortuos exurgere *B* 4 debeatis *B*: debitis *V*, debetis *o* debeatis
 fraterna *trsp.* *B* reserare *o*: referare *V*, reseruare *B* quo *V*: qui *B*
 5 que *ex* quo *corr.* *B* 7 quia qui *V*: qua *B* qui postquam *usque ad*
 16 inuenit *adfert Uigilius ep. 83 § 215 (p. 290, 22 sqq.)* 8 collegius *B*
 recidens *V*: recedens *B* iure commeruit *B*: iureque meruit *V*, iure meruit
Uigilius 9 desistens *B* 10 est *om.* *B* superstitis *B* 12 ipsi *B*
 13 legaueritis *B* 14 est *om.* *B* 15 aliud decernere non est *B et Uigilius*:
 non est aliud decernere *V* id in *V Uigilius*: id quod decretum est
 in *B* 16 sub premiis *B* 18 debetis *B* domonicae puritate *B*
 21 cum *scripsi*: quo *VB*, quod *Car.* non *om.* *V* de nominibus
scripsi (cf. p. 468, 5): demonibus *V*, de omnibus *B*, de moribus *p*²
 22 cummunis catholicae que fidei tractare *B*

onis catholicae fideique tractare sed iniuriam dolere, cur uideatur ab Acacio fuisse contempta, quoniam haec et huiusmodi, quatenus simplices quosque decipiant, hi, qui in errore sunt positi, spargere non quiescunt. uidetis enim, sicut supra iam dictum est, per nomina praeuaricatorum, si, quod absit, in ecclesia recitanda credantur, simul et contagium praeuaricationis induci. sedes autem apostolica in tantum non contumeliam dolet sed fidem defendit communionemque sinceram, ut hodie cunctos, qui in eius uisi sunt prorupisse despectum, si ad integritatem fidei communionisque catholicae reuertantur, secundum regularum tramitem paternarum toto cordis affectu uenientes et plena caritate suscipiat. Dat. III. Non. Aug. Asterio et Praesidio cons.

(102.)

LIBELLUS QUEM DEDERUNT APOCRISARII ALEXANDRINAE ECCLESIAE LEGATIS AB URBE ROMA CONSTANTINOPOLIM DESTINATIS.

GLORIOSISSIMO ATQUE EXCELLENTISSIMO PATRICIO FESTO ET UENERABILIBUS EPISCOPIB' CRESCONIO ET GERMANO SIMUL CUM EIUS POTESTATE DIRECTIS IN LEGATIONE AB URBE ROMA AD CLEMENTISSIMUM ET CHRISTO AMABLEM IMPERATOREM NOSTRUM ANASTASIMUM ALEXANDRINAE UENERABILIS ECCLESIAE DIOSCORUS PRESBYTER ET CHAEREMON LECTOR RESPONSIS EIUDEM ECCLESIAE SERUIENTES. Uenerabiles sanctae ecclesiae Romanae urbis atque Alexandrinae non solum fidem rectam atque immaculatam, ex quo salutaris in eis praedicatus est sermo, sed etiam diuino in ministerio semper concordiam seruauerunt, quippe cum ab uno fuerit in utrisque iactum fidei fundamentum (Petrum memoramus

1 dolore VB, corr. ρ² cur V, quur B: cum Bar. 2 contempta B et om. B 3 symplices B hi V: illi B herrore V 4 sint V expargere B 5 per V: si B si V: om. B 7 sedis V 8 defendet B 9 odie B cuncti VB, correxi 12 plena V: ple B suscipiat. EXPLICIT B reliquis omissis 13 PRESIDIO CONS V

102. Dat. a. 497. Edd. Bar. ad a. 497, 14; Collect. Concil.; Thiel 628. 15 LIBELLV V, corr. o apocrisarii Edit. reg. 22 chere-mon V responsi V, corr. ρ 25 sed Bar.: † (= uel) V, uerum ρ²

beatum apostolum, cuius per omnia sanctus euangelista
 Marcus extitit imitator), ita ut, si quando contingeret in
 rebus ambiguis quaedam episcoporum concilia celebrari,
 sanctissimus is, qui Romanae praesidebat ecclesiae, reueren-
 5 tissimum Alexandrinae cinitatis archiepiscopum delegabat, ut
 sui curam loci suscipere. sed hostem humani generis, cui 3
 bona perosa sunt, qui in perniciem nostram impio semper
 furore grassatur, non piguit per satellites proprios zizania
 inter utrasque conserere, ut tantae unitatis discordiam
 10 perpetraret. nam Eutyche impiissimo contra fidem, quae a
 beatissimis apostolis praedicata est, sentiente et docere
 temptante contigit per idem tempus sedis apostolicae praesulem
 tunc Leonem litteras ad Chalcedonense concilium destinare.
 quarum litterarum fuere interpretes hi, qui cum Theodorito 4
 15 Cyrreorum ciuitatis episcopo tunc fuerant Nestoriana haere-
 ses sectatores, contraque eam fidem, quae a uenerabilibus
 trecentis decem et octo patribus est edita, supra memoratae
 litterae proba<ba>ntur existere et non paruas occasiones his,
 qui eiusdem nefandissimi Nestorii blasphemias uindicant,
 20 praestiterunt, ita ut licentius adstruerent eundem Nestorium
 minime peruersa sensisse. his igitur causis deo amabilis 5
 populus noster offensus est et de Graeca translatione arbitratus
 est in Latino quoque sermone sensum similem contineri ac
 sese ab unitate Romanae diuisit ecclesiae. nec non etiam
 25 Romanus antistes existimans nos contra eam fidem, quae
 tradita est a beatissimis apostolis, adspirasse, a nostra se
 communiione suspendit. uerumtamen eius uolentes satisfacere 6
 sanctitati nos eam fidem tenere, quam princeps apostolorum
 Petrus eiusque discipulus Marcus beatissimi tradiderunt et
 30 postmodum trecenti decem et octo uenerabiles edidere pontifices,

1 euugla (= euangelia) V, corr. o   4 reuerentissimo V, corr. o
 5 delegabat *cod. Angel.*: delegebat V, deligeret Bar.; fort. delegaret
 8 crassatur V   pinguit V, corr. p   10 eutiche V   13 chalcidonense V
 16 quae a Bar.: qua ea V   18 probantur V, correxi   22 ostensus V,
 corr. o²   arbitratus *suprascript* V *deleto uocabulo* reatus   26 cons-
 spirasse Bar.   27 uerum o: utrum V

legatos ad urbem Romam nostra dirigere curauit ecclesia; sed ibi quidam ciuitatis nostrae repertus est a recta fide dissentiens atque ab ea ex causis quoque diuersis alienus existens, qui hoc nisus est perpetrare, ne ulla in suscipiendis legatis copia praeberetur. qui nec ad faciem usque salutationis 5
 7 admissi sine aliquo effectu reuersi sunt. quia uero ante non multum temporis Photinus religiosus diaconus sanctae Thessalonicensis ecclesiae nobiscum de pace sanctarum ecclesiarum uerba conseruit dixitque se ante spatium parui temporis destinatum a sanctissimo archiepiscopo Andrea Thessalonicensis 10
 ecclesiae ad Romanum pontificem Anastasium et affirmabat de his, quae nos uehementer offendunt in translatione epistolae, sibi satisfactum fuisse a supra dicto praesule Romanae ecclesiae, quod scilicet in epistolae translatione conprobentur errores, ipsam uero Latinam epistolam iuxta fidem trecentorum 15
 decem et octo sanctorum patrum editam constituisse: insuper quaedam retulit ex persona eiusdem antistitis fuisse narrata, quae ad uituperationem eorum, quae in translatione sunt indita, pertinerent et ad illos † et, qui ea confingere temptauerunt, ad satisfactionem uero eorum, qui rectam fidem 20
 8 immaculatamque custodire non neglegunt. quibus abunde sanati cupientesque pristinam redintegrari concordiam maluimus etiam a uobis, si uera sint illa, quae Photinus religiosus diaconus nobis retulerat, edoceri uestraeque desiderauimus occurrere sanctitati et de his omnibus habere conloquium. 25
 uerum sanctitas uestra non semel sed crebro nos docere dignata est in epistolae interpretatione errores intersitos non
 9 in Latino textu fuisse conceptos. quapropter supplicauimus nobis, ut confessionem nostrae fidei sumeretis, pro qua uenerabilis ecclesiae nostrae legatione perfungimur; quam 30

2 quidam] sc. Iohannes Talaia 4 in V: fort. ibi 6 admissis V, ras. corr. man. post. α 7 et 10 thesalonicensis V 14 comprobarentur Bar. 17 narratā V, corr. ο² 19 illos et corrupte V: et om. Bar., illos erigendos Thiel seruatō postea confringere; fort. illos et<iam inculpan-dos> confringere V, corr. Bar. 23 uersa V, corr. ρ² 30 ecclesia nostra legatione perfungitur V, corr. Bar.

fidem etiam ubique sanctissimus archiepiscopus intimauit et adprobantium accepit rescripta cunctorum. quod si etiam uestram huic fidei sanctam ecclesiam uideritis congruere, nobis satisfieri iubeatis, ut sublatis e medio scandalis ad
 5 pristinam tam Romana quam Alexandrina uenerabiles ecclesiae redeant unitatem. hanc autem fidei nostrae confessionem 10 uobis optulimus taliter continentem ex euangelicis apostolicisque praeconiis inspiratione diuina solam ueram rectamque fidem, <qualiter> trecenti decem et octo uenerabiles patres,
 10 qui in Nicaena synodo congregati sunt, ediderunt. quam secuti sunt et centum quinquaginta, qui in urbem regiam conuenerunt aequae uenerandi pontifices. hanc etiam deexsequentes, qui Ephesi conlecti sunt, patres annuente quoque sedis apostolicae papa sanctissimo Caelestino sacrilegum
 15 damnauere Nestorium, poenam in eos, qui temptauerint fidem aliam statuere, praefigentes. quem Nestorium nos quoque simul cum Eutyche contraria his, quae superius dicta sunt, sentientes anathematis ultione damnamus, suscipientes duodecim illa capitula, quae uenerandae memoriae Cyrillus
 20 Alexandrinae ecclesiae quondam archiepiscopus scripsit. con-11 fitemur autem unigenitum dei filium et deum, qui secundum ueritatem factus est homo, dominum nostrum Iesum Christum consubstantialem patri secundum diuinitatem et consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, qui
 25 descendit et incarnatus est de spiritu sancto et Maria uirgine theotoco hoc est dei genetrice, unum filium non duos existere. unius namque dicimus unigeniti filii dei siue miracula siue etiam passiones, quas sponte pro nobis carne sustinuit. eos autem, qui diuidunt uel confundunt aut phantasiam aliquam

1 sanctissimis archiepiscopis V, corr. Bar. 4 e o: se V 6 quae sequitur confessio, fere ad uerbum reddit Henoticum quod dicitur Zenonis traditum ab Euagrio III 14 (cf. Liberat. c. 17) 9 qualiter addidi (quam Bar.) 12 exequentes o² Bar. (ἐξεκονούσαν Henot.) 25 ex Maria Bar. (καὶ Μαρίας Henot.) 27 q; V 29 phantasia V, corr. o

introducunt, nequaquam omnino recipimus, quia incarnatio illa, quam dei genitrix secundum ueritatem ex se edidit, augmentum filii non effecit; mansit enim trinitas et incarnato, quod unum
 12 ex trinitate est, dei uerbo. haec itaque scripsimus non fidem nouantes sed uobis causa concordiae satisfacere cupientes. 5
 omnem autem, qui aliter sentit sensitue seu nunc seu aliquando in quocumque loco uel in quolibet concilio, anathematis poena percellimus, praecipue uero Nestorium et
 13 Eutychem uniuersosque, qui illis adsentiunt. uestra igitur reuerentia suscipiens fidem nostram hanc se praesuli Romanae 10
 ecclesiae Anastasio adseruit relaturam, quem et paratum existere memorabat satisfacturum illis, si qui fuissent a nobis pro hac causa transmissi. illud etiam adserebat, contra hanc fidem Dioscorum Timotheum Petrumque sensisse, nostrae quondam ciuitatis archiepiscopos nec debere in diptychis 15
 eorum nomina recenseri. nos contra poposcimus aut produci aduersus eos, qui adstruant talesque demonstrant, aut, si non reperirentur, qui eos conuincere potuissent, nobis pro eorum persona satisfaciendis adquiescat demonstrantibus et adprobantibus, quod hanc fidem tenuerint docuerint cunctisque, 20
 quos informauerunt, tradiderint praefati patres nostri et archiepiscopi Timotheus Dioscorus atque Petrus. uestra autem sanctitas renuit dicens non sibi fuisse praeceptum ab aposto-
 14 licae sedis antistite de his facere quaestionem. huius rei gratia obtestamur uos coram magno deo et saluatore nostro Iesu 25
 Christo, qui de sancta et dei genitrice uirgine Maria incarnatus et natus est quique concordem glorificationem seruitutemque fidelium probat libenter et suscipit, et sanctis angelis eius

3 trinitas *V*: trinitas trinitas α, cui concinere uidentur Graeca uerba *Henotici* μεμένηκε γὰρ τριάς ἢ τριάς; contra cum *V* consentit uersio *Liberati* (ed. Garnèrius p. 16) incarnatio *V* 4 dei *V* pro deo errore fortasse interpretis (σαρχωθέντος τοῦ . . θεοῦ λόγῳ *Henot.*) 6 omem *V* qui aliter ο: qualiter *V* φρονήσαντα ἢ φρονοῦντα *Henot.* 12 si qui scripsi: qui si qui *V*, qui *Bar.* 13 transmissi *V* 15 diptichiis *V* 21 patres *V*: parentes α 23 rennuit *V*

et hac eadem immaculata, quae de illo est, fide, ut ad urbem Romam fauente domino uenientes hanc chartulam offeratis apostolicae sedis antistiti Anastasio, quae ex persona sanctae ecclesiae uobis Alexandrinae oblata est, ut eius sanctitas 15
 5 relegendis, quae sibi fuerint placita, seu litteris ad sanctissimum archiepiscopum nostrum datis seu per aliquem internuntium manifestare dignetur. nam cum a sanctitate eius fidei rectae fuerit seruata confessio, quae est a beatis patribus constituta, nos paratos existere profitemur ad urbem Romam legatos, qui
 10 pro unitate sanctarum dei ecclesiarum agere debeant, destinare. confidimus autem in domino nostro Iesu Christo, quod huic 16 fidei eius beatitudo consentiens iuxta illa, quae in responsione sunt posita, ueluti proprios etiam nostros populos arbitretur et pro eorum regimine sollicitudinem gerat cupiens secundum
 15 deum omnibus utilis approbari. exemplar autem huius 17 chartulae penes nos detinuimus, necesse habentes, si qua mora prouenerit, quominus sanctarum ecclesiarum unitas fiat, in illo glorioso de caelis aduentu domini nostri Iesu Christi, cum uenerit iudicare uiuos et mortuos, ante tribunal eius,
 20 ubi nulla est acceptio personarum, cum hoc adsistere ad refellendum eos, qui sanctarum ecclesiarum neglexerint unitatem. EXPLICIT. DIONYSIUS EXIGUUS ROMAE DE GRAECO CONUERTI.

19 Petr. I 4, 5 (Tim. II 4, 1) 20 cf. Paralip. II 19, 7 saepiusque in Nouo Testamento

1 et hac eadem immaculatam . . fide (*corr. ex fidē*) *V*, *correxī*: per hanc eandem immaculatam . . fidem *Bar.* ad *Bar.*: ab *V* 12 responsiones *V*, *corr. o*² 21 reffellendum *ex* reffellendam *V* scarum *V*
 EXPL DIONISIVS *V* CRECO *V*

(103.)

EXEMPLAR GESTORUM DE ABSOLUTIONE MISENI FLAVIO UIATORE U. C.

CONS. SUB TERTIO IDUUM MAIARUM IN BASILICA BEATI PETRI.

Residente synodo uenerabili uiro papa Gelasio una cum
 Bonifatio Maximino Epiphanio Basilio Uitali Claro Irenaeo
 Decio Asello Euplo Ualentino Martiniano Basso Benigno
 Primitiuo Palladio Uindemio Constantio Martyrio Candido
 Laurentio Deodato Mercurio Stephano Dulcitio Fortunato
 Paschasio Sanctulo Innocentio Chrysogono Colonico Uiatore
 Salustio Luciano Molensi Maximiano Ualentino Constantio
 Gaudentio Felice Uitaliano Petro Sereno Aucupio Timotheo
 2 Stephano Laurentio et Probo episcopis, residentibus etiam
 Castino Laurentio Canusio Eugenio Ianuario Marciano Gor-
 diano Petro Urbico Paulino Ualente Petro Asterio Smaragdo
 Bonifatio Maxentio Epiphanio Iustino Felice Redempto Pro-
 15 iectitio Iouino Bono Paschasio Laurentio Calixto Iohanne
 Ualentino Sebastiano Martino Epiphanio Andrea Seruodei
 Apellione Petro Seruando Romano Marcellino Domnino Agapito
 Abundantio Marcellino Litorio Laurentio Agathone Sebastiano
 Ualentino Anastasio Genesisio Dionysio Epiphanio Acontio Pau-
 20

103. *Habita synodus die 13 Maii a. 495. B = Berolin. lat. 79. Edd. Car. I² 405; Bar. (apographo usus codicis B) ad a. 495, 6; Collect. Concil.; Thiel 437. 2 EXEMPLA B ABSOLUTIONEM SENI B MESENI V FLAVIO VICTORE VIRO CLARISSIMO SUB TERTIO IDUUM MAIARUM IN BASILICA BEATI PETRI V, SUB ð III IÐ MAIAS IN BASILICAS BEATI PETRI FL. UIATORE UC CONS B 4 residente V: residentibus B, residente in Car. uenerabile V pape B 5 bonifacio V maximo B hireneo V: irenio B 6 martiniano basso benigno om. B 9 pascasio VB santulo B chrisogono V, crisogono B uiatore salustio Luciano B: om. V 10 malensi B 12 staphano B etiam pr̄bis castino B 13 gordiana B 15 bonifacio VB maesentio B redemto VB prolectitio V, proiectio B, corr. Binius 16 iouino bono pascasio laurentio B: om. V calisto B 17 seuastiano B epifanio B 18 appellione V, pellione B: Opilio presbyter tit. Uestinae subscribit synodo Romanae anni 499 (Mansi VIII 236, 26) romane (correxī) marcellino domnino B: om. V agapeto B 19 marcello lectorio B Agatone seuastiano B 20 ualentino om. B dionisio V: diuisio B epifanio B*

lino Agapito Adeodato Benedicto Dominico Redempto Senero
 Iuliano Stephano Crescentione Septimino Cypriano et Epi-
 phanio presbyteris una cum Amandiano uiro illustri et Dioge-
 niano uiro spectabili, adstantibus quoque diaconibus Gelasius
 5 episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae dixit: 'Meminit 3
 dilectio uestra superiore conuentu oblatum nobis a Miseno
 libellum in conspectu uestro fuisse recitatum, hunc eundem,
 si placet dilectioni uestrae, denuo recensendum, ut acta nostra
 contineant. qui aliud se quoque petitorium prae manibus
 10 habere profitetur, <quo id>, quod etiam in hoc continetur, pos-
 simus agnoscere'. et adiecit: 'Miseni libellus denuo recitetur'.

Anastasius diaconus recitauit: 'Datum a famulo uestro 4
 Miseno die octauo Iduum Martiarum Uiatore u. c. cons.
 Quantum ad meae pertinet infelicitatis abruptum, errori meo
 15 qualibet ratione contracto definitio non esse parcendum, quo-
 niam hoc ipso poena carere non debeo, quod merui ad causam
 poenalem quacumque sorte perducī. quantum uero respicit 5
 ad remediale subsidium, duo sunt, quae me ad hoc suppli-
 citer implorandum uenire constringunt: ne uel ego despera-
 20 tione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici Iudae
 praeuaricatoris exemplo et quia tanta est ineffabilis illa cle-
 mentia, quae per apostolicam potestatem uniuersum facinus
 possit absoluere. hanc igitur solam in meo negotio, papa 6
 uenerabilis, uocem miserandus effundo 'parce prostrato, porrige
 25 manum iacenti!' nullis ignorantiae excusationibus nitor, nullas

1 agapeto *B*   adeudato *B*   domnico *B*   2 crescenti^c(?)ne *V*, cri-
 scentione *B*   septimione cipriano *B*   3 uero inlustre *B*   4 uero ex-
 spectabili *B*   asstantibus *V*   5 orbis *B*   6 uobis *VB*, corr. *p*²
 7 libello *B*   eundem *p*: eudem *ut uidetur B*, eadem *V*   9 qui *V*:
 et qui *B*, et quia *Bar*.   10 quo id *inser. Hartel: om. VB*   quid *B*
 contineatur *B*   11 meseni *V*   12 recitatum dato ad *B*   13 misseno *B*
 vni *V*   id̄ mar̄ *B*   14 ad me pertinet infelicitatis ab utraqualibet
 errori *B*   15 contractum *B*   17 forte *V*   19 desperatione *ex* despe-
 rationē *V*, desperatione *B*   20 adduci *B*   21 et quanta *V*   22 per
om. B   24 mirandus *V*   25 exsationibus *B*   nulla *V*

decipulas circumventionis optendo nec in quemquam calamitatis meae studeo transferre discrimen, quia alios incusare non debeo, qui poscam clementer absolui. sufficit mihi, quia, licet mihi pro mea defensione nihil adferam, non ambigam
 7 tamen haec omnia tuo iudicio esse tractanda. tantum quaeso, 5
 ut supernam misericordiam subsequentes, quae pronuntiat per prophetam: nolo mortem morientis, donec reuertatur et uiuat, uos potius cuncta, quae in personam meam gesta sunt, benigna consideratione deliberantes uiaticum seni aegritudine continua et maceratione consumpto, ne sine ecclesia-
 10 stico munere rapiar, non negetis, ex alterius casu experimentum meae formidinis intuentes, qui auxilium etiam uobis conferre uolentibus non potuit adipisci. et me per imperitiam hac clade potius implicatum hoc ipsum dignanter ostendit, quod ad
 15 receptionis ecclesiasticae superstes gratiam ualui peruenire'.
 8 Quo lecto Gelasius episcopus dixit: 'Petitorium gesta retinebunt' et adiecit: 'ipse nunc Misenus adueniat et petitorium quod obtulit ipso praesente recitetur'. cumque ingressus fuisset, Misenus prostratus in terra aliud petitorium obtulit et rogauit, ut susciperetur. cumque susceptum fuisset, Gela-
 20 sius episcopus dixit: 'utraque petitoria, quae obtulit, ipso quoque praesente legantur'.

7 Ezech. 18, 32

1 obtend *B* clamitatis *B* 2 studio *V* quia alios *usque ad*
 sufficit mihi *B: om. V* quia *Bar.:* qui *B* 3 *p*quam *B, corr. Bar.*
 sufficit mihi *del. Bar.* quia *V:* qua *B* 4 mihi *om. V* 5 iudicio *V:*
 dilectio *B* queso et superna men subsequente qua *B* 6 pronun-
 ciant *V* 8 persona mea *B* 9 sunt *B:* sunt *in sint corr. V* libran-
 tes *B* uitia cum *B* seniã egritudine *V, seni egritudini B* 10 et
om. V ecclesiastico munere *V:* ecclesiastico commune *B, ecclesiastica*
 communionẽ *Bar.* 11 negitis *B* experimentum *B* 12 fortitudinis *V*
 13 indispisci *B* ac clade *V* 14 impleccatum *B* ipso *Bar.* in-
 dignanter *B* ostendite *VB Bar., corr. Fronto Ducaeus* 14 *sq.* ad-
 reptionis *B* 15 supertis *B* 16 quod *B* 19 terram *B* 20 susceptus *B*
 22 legatur *V*

Iterum Anastasius diaconus recitauit: 'Datum a famulo 9
 uestro Miseno sub octauo Iduum Martiarum Flauio Uiatore
 u. c. cons. Quantum ad meae pertinet infelicitatis abruptum,
 errori meo qualibet ratione contracto defuio non esse par-
 5 cendum, quoniam hoc ipso poena carere non debeo, quoniam
 merui ad poenalem causam quacumque sorte perduci. quantum
 uero respicit ad remediale subsidium, duo sunt, quae me ad
 hoc suppliciter implorandum uenire constringunt: ne uel ego
 desperatione magis perpetuis cruciatibus sim dignus addici
 10 Iudae praëuaricatoris exemplo' et cetera quae superius con-
 tinentur.

Item aliud petitorium: 'Datum a famulo uestro Miseno 10
 sub tertio Iduum Martiarum Flauio Uiatore u. c. cons.
 Oblato primitus petitorio meo nihil aliud suppliciter exorauī,
 15 quam ut misericordia mihi sedis apostolicae non in perpetuum
 negaretur. cuius mihi spem quoniam pro immensa dei pietate, 11
 qua regitur, relucere iam sentio, magis magisque conscientiam
 meam contagiis perfidorum, quae infeliciter potius quam studio
 circumuentus incideram, liberam purgatamque esse pronun-
 20 tians toto corde atque ore protestor sub diuinae contempla-
 tionis intuitu me omnes quidem haereses et quicquid inimicum
 est catholicae et apostolicae fidei communionique sinceræ
 prona mente refutare, tum praecipue Eutychnianam haeresem
 cum suo scilicet auctore Eutychete et eius sectatore Dioscoro
 25 uel successoribus eius atque communicatoribus Timotheo Hel-

1 iter *B* recitatum *B* datus *V*, data *B*, corr. ρ^2 a *om.* *V*
 famula *B* 2 sub *om.* *B* ^o VIII *V* id̄ mar. flauiano tore *B* 3 felici-
 tatis *V* obruptum *B* 4 quam liberatione contracta *B* 5 penam *V*
 7 meae ad *B* 9 disperationem *B* adduci *B* 10 iudeę *V*, corr. o:
 iure *B* exemplum *B* 12 iter *B* petitorium recitat dato *B* 13 sub
 die *B* tertio *B*: ^{to} III *V* id̄ mar flauiatore *B* 14 petitor a meo *V*
 exorauit *V* 15 ut mia *V*: nram *B* 17 relucrare *B* 18 quē feliciter *V*
 19 incederam *V* 20 protector *B* 21 inimicum *B*: initium *V* 22 cath.
 uel apostol. *B* communionisque *V*, communionisque *B*, corr. o 23 per-
 manente *B* eutychnianam *V*, euticianam *B* heresim *B* 24 euti-
 chete *V*, eutice *B* 25 ellure *B*

- luro, Petro Alexandrino, Acacio Constantinopolitano, Petro Antiocheno cunctisque eorum complicibus et communicatoribus respuere damnare et anathematizare perpetuo omnesque istos et huiusmodi horribiliter execrari. nec unquam me cum talibus ullum quolibet modo profiteor habiturum esse consortium sed 5
- 12 ab his omnibus futurum prorsus alienum. quorum prauitatem licet numquam uoluntate receperim, tamen quia meae calamitatis impulsu minus cautus uideor incidisse, sub conspectu dei et beati Petri apostoli eiusque uicarii ac totius ecclesiae mea sicut dixi confessione uoceque condemno detestor exhorreo, 10 in sola me fide communioneque catholica et apostolica semper duraturum esse confirmans. cui petitioni meae manu mea subscripsi sub III. Id. Mart. Uiatore u. c. cons. ac uestrae beatitudini in conuentu nenerandorum credidi meis manibus offerendam'. Et alia manu: 'Ego Misenns huic petitioni meae 15 et a me oblatae subscripsi die et consule supra scripto'.
- 13 Gelasius episcopus dixit: 'Quae lecta sunt, transcribantur' et adiecit: 'quid nideatur fraternitati uestrae statuendum, uestri quoque consilii participatione desideramus agnoscere'. leuanerunt se omnes episcopi nel presbyteri rogantes et 20 dicentes: 'exaudi Christe: Gelasio nita!' dictum uicies. 'quod uobis deus dedit in potestate, praestate!' dictum duodecies. 'hoc fac quod facit domnus Petrus!' dictum decies. 'ut indulgeas rogamus'. dictum nouies.
- 14 Cum denuo resedissent, Gelasius episcopus dixit: 'Sedes 25 apostolica quidem, quae Christo domino delegante totius

1 antiocheno petro *trsp.* B 2 eorum *om.* B 3 isto B 5 quodlibet B habiturum B 7 reciperim B meae B: me V 8 impulsus B conspectum B 9 uicari B 10 professione B condemno B exorro B 11 fide communioque (!) *bis scripsit* V apost. me semper B 13 subcripsi B sub V: die B ac B: hac V 14 credi B 15 offerendum B huc B 16 ablatae B supra scripto *om.* V 18 uidetur fraternitatis urae B 19 cognoscere B 20 episc. et presb. B 23 dominus V 24 rogamus *om.* V dictum B: dic V 25 residissent B: sedissent V 26 apostolicam B quae B: de V diligente B

ecclesiae retinet principatum, pro dispensatione curaque gene-
 rali, quam uel pro fide catholica uel pro paternis canonibus
 regulisque maiorum necessaria semper circumspectione de-
 pendit, Misenum atque Uitalem, quos contra Eutychnianae
 5 pestilentiae sectatores uel contra eos, qui talium se com-
 munionem polluerant, suae potestatis legatione suffultos ad
 Orientem dudum sub sanctae memoriae decessore meo prae-
 sule destinarat, cur apostolica praecepta declinantes quolibet
 modo in eorum, aduersum quos missi fuerant, consortia reci-
 10 dissent, gestis synodalibus rerum discussione patefacta com-
 munionem pariter et honore merito iureque submouit. quibus 15
 tamen misericordiae locum memor supernae pietatis pro suo
 moderamine reseruauit et, dum conditionem posuit ultionis,
 spem noluit propitiationis abscidi sicque suam sententiam
 15 temperauit, ut istorum ueniam cum illorum mallet salute
 prouenire, quorum fuerant participatione decepti, ac potius
 praebent eis, quos suo firmauerant in prauitate consensu,
 et salubrem correctionis metum et emendationis imitandae
 consortium. denique sic ipsa animaduersionis uerba librata 16
 20 sunt, ut se illi et cum istis percussos aduerterent et ex eorum
 conditione non diff<id>erent posse saluari. in quo utique et his
 non est in totum uia praeclusa remeandi et illis, si mallerent,
 per istos est oblata correctio studiumque porrectum, quo
 possent meliore conatu praeteritos compensare prolapsus, si
 25 fauorem, quem praeuaricatoribus facili uoluntate detulerunt,
 in reformationem catholicorum potius conuerterent sacerdotum.
 dictum est enim tamdiu istos fore suspensos, donec auctore

1 principatum *B* que *om. B* 3 circum *om. B* 4 mese-
 num *V* eutychnianae *B*: eutychnianae *V* 6 suae ρ^2 : siue *VB* 7 dubium *B*
 sub *om. V* 8 cur *V*: quod *B* 9 receidissent *V* 10 discussione *B*
 12 superna *B* 13 moderamine *B* 16 fuerunt *V* potius h'pberent
 (*sic!*) *B* 17 suos *B* firmauerat *B* 18 correctionis *Thiel* emi-
 tande *B* 20 percussos *B* 21 different *VB, corr.* ρ^2 23 istos non
 est *B* correcti *B* 24 possit *B* conati *B* antepensare pro-
 lapsos *V* 25 facile *B* 26 in *B*: et *V* reformatione *B* 27 donec *V*
 auctore *B*

deo et annisu catholicorum principum uel populi Christiani
 17 Alexandrina catholicum sacerdotem recepisset ecclesia. gratu-
 landum scilicet crederetur nullo modo Graecos non posse
 renuere, quod uiderent ab apostolica sede fuisse damnatum,
 facileque eos posse de istorum supplicio commoueri, ut nosset, 5
 quid uitarent et quid consequenter ambirent, ac uelle puta-
 rentur resipiscendo magis sentire cum rectis quam iugiter
 errare cum perfidis, expectatumque diu est, ut his rationibus
 incitati contagia nefanda deponerent una cum sede apostolica
 sentiendo, sicut de eorum speratum fuerat uoluntate, nitentes 10
 catholicis sacerdotibus reuocandis studium potius commodare
 utque et ipsi ad orthodoxam recurrerent unitatem et istis,
 qui illorum participes erroris extiterant, ministrarent praesti-
 tutae receptionis effectum. nec qua fieri potuit occasione
 cessatum est, quo competenter admoniti et sufficienter in- 15
 structi pariter pericula uitanda cognoscerent ac patere sibi
 ianuam, si sinceris mentibus hanc petissent, apostolicae com-
 18 munionis aduerterent. sed quia eo peruentum est, ut horta-
 mentis quoque medicinalibus, dum etiam quae referrent con-
 traria non haberent, differrent tamen hactenus adhibere consen- 20
 sum, illorum quidem difficultatibus paternum debemus pii
 doloris affectum deprecantes omnipotentiam dei nostri, quae
 sola quamuis deuias in ueritatis uiam potest conuertere uolun-
 tates, ut eisdem suae propitiationis operatione mirabili spiritum

1 principatum *V* 2 catholico sacerdote cepisset ecclesia gratulari
 ut scilicet *B* 4 rennuere *VB* quo *B* fuis *B* 5 facile quae *B*
 7 resipiscende *B* igitur *B* 8 expectatum quae *V* 9 incitatis *B*
 una cum *V*: ut *B* apostolica sede consentiendo *B* 10 nitentesque
Bar. 11 reuocandis *Thiel*: reuocandi *VB* commodare utque et
scripsi: commodarent quae et *B*, commendarent que *V*, commendarent
 quo *o*² 12 hortodoxam recurrent ueritatem *B* 13 erroris *om.* *B*
inde a ceptionis incipit fragmentum F cod. Uaticani 4961 fol. 109 (cf.
Proleg. cap. I) 14 ne *F* quia *B* 15 gestatum *B* copetenter *F*,
 competentur *B* 16 uita da *F*, uitandi *B* 18 ortamenti *B*, orna-
 mentis *VF*, *corr. Bar.* 19 referent contrarie *B* 20 different *B*
 actenus *VFB* 22 dei *B*: domini *VF* 23 deuias *VF*: dehas *B*
 24 operationem *VF* spiritu *VFB*, *corr. Bar.*

resipiscentiae et efficientiam correctionis dignanter infundat. quae donec, sicut de eius uirtute confidimus, diuina placatione proueniant, huic interim, qui supplicat, desiderabiliter expetenti nullatenus perire patiamur, ut cuius non sunt Orientales deiectione perterriti ne in errore persisterent, saltem curatione prouocentur ut redeant ad salutem, praecipue cum dispositionis sedis apostolicae clementiam tenor comitetur ipse dictorum neque prolata sibi repugnare constitutio iudicetur. definitum quippe est, ut superius iam praedictum est, 20 eos de quibus agimus eatenus debere suspendi, donec auctore deo et praefatis adnitentibus Alexandrina catholicum reciperet ecclesia sacerdotem. non abrupte et sine exceptione propositum sed ea ratione depromptum est, qua non, siue illis adnitentibus siue non adnitentibus, indifferenter uideretur infixata sententia, 15 ideoque, sub quo tenore librata conditio est, eodem non existente necessitatem suae professionis absoluit. quod enim cum adnisi praedictorum pronuntiatum est esse faciendum, hoc eodem non succedente non fieri posse manifestum est sed, cum eorum etiam faciendum memoratur adnisi, satis euidenter ostensum est, quod 20 sine hoc non possit impleri. licet ergo illi, quorum deesse probatur adnisi, de sua sunt obstinatione miserandi, tamen quia deest, sicut sine eo effici non potest quod cum eodem effici posse praesumptum est, ita desistentibus causis, per quas hic articulus ueniret ad terminum, insolubiliter non

1 ^{ien} efficaciam *F*   2 uirtute concidimus *B*   3 proueniat *VF*
 3 *sq.* huic . . expetenti *VFB*: hunc . . expetentem *Bar.*   5 praeteriti *B*   6 redirent *VF*   7 dispositionem *B*   sedis *om.* *VF*   comitetur *B*   8 constituo *VF*   9 dictum *F*   10 quib; *B*   11 reciperit *B*
 12 abrupte *V*, abrupte *B*   post propositum *del. ē V man. 1, om. FB*
 13 adnitentibus siue non *om.* *VF*   15 quo *VF*: uno *B*   16 necessitate *VF*   suę profesionis *F*, sueq; fixationis *B*   adnixum *B*
 17 eode *F*   19 memoratum *B*   annisu *B*: adnisi *V*, adnisi *F*
 satis *om.* *VF*   euidentur *B*   20 posset *B*   21 sua *B*: qua *VF*
 sunt *VB*, fr *F*: sint *Bar.*   22 qua *B*   eo *B*: et *VF*   quod cum eodem effici *om.* *F* *deletis deinde eis quae praecedunt* non potest   24 insolubiliter *B*

- 21 retinet obligatum. quapropter lata sententia non existentibus, per quae possit usque ad sui exitum deputatam retinere mensuram, his consulendi, qui ea ante tenebantur, tribuit libertatem. et apostolica quidem sedes, ut saepe repetendum, aestimans Orientales nullo modo non posse respuere, quod 5 sedes apostolica refutasset, eosque saluti propriae et apostolicae communioni nullius praeferre posse personam, haec de eorum mentibus melius aestimarat. sed, quod iterum non tacendum est, dolenda pernicies non uelut improvidam bene de Orientalibus sentientem potest opinionem magis apostolicae 10 sedis arguere quam suae peruicaciae potius deputare, quod oblatum sibi tramitem propriae redintegrationis secuta non fuerit, nec ideo tamen aliis debet medicinalem desiderantibus
- 22 impedire per suam peruicaciam facultatem. tunc enim dicta sunt de Graecorum consensione fidenter, quia simul et beati 15 Petri societatem quibuslibet uidebantur praeponere posse personis et, qui extiterant ante catholici, aestimabantur consensuri facile ueritati atque ideo cuiuslibet hominis affectum desiderii apostolicae communionis non posse praeponere. qui cum nondum susceperint per quas is ordo decurreret uolun- 20 tates, id, quod per eas fieri posse praesumptum est, cernitur absolutum, quoniam, cum desunt qui efficiant, nullus prouenire possit effectus — immo cum idem ipsi, per quos iudi-
- 23 cabatur esse faciendum, ne efficiatur obsistunt. qui si in hac sunt, quod absit, obstinatione mansuri, resoluta conditio est 25

1 obligatum *B* existentibus per que *bis B* 3 qui *ex* que *corr. V* ea ante tenebantur *scripsi*: aetate tenebantur *B*, adtenebantur *VF*, adnitebantur ρ^2 , arctati tenebantur *Bar*. tribuet *B* 5 extimans *F*; est aestimans *Car*. nullu *B* non *om. F* 6 sedis *B* 7 communionis *F* nullus *V* 8 extimarat *F* 9 inprouidum *VFB*, *corr. \rho^2* 10 potes oppinionem *B* 11 sedis *om. F* quod latum *B* 15 uisimul *F* et simul *trsp. B* 17 extiterunt *B* extimabantur *F* 19 desiderii *B*: in desiderii *VF* proponere *VB* qui (*sc. Graeci*) *Thiel*: quae *VFB* 20 nondum *VF*: non sus *B* quas *VF*: qua *B* is *B*: his *VF*, hic *Car*. decurret uoluntatis *VF* 22 cum *om. B* qui *VF*: per *B* peruenire *VF*, praeuenire *B*, *corr. Bar*.

illius rei, quae eorum studiis fiducialiter censebatur impleri; si uero, sicut potius optamus, fuerint ad meliora conuersi, ne inter haec interim, qui misericordiam postulat, uel aetate uel morbo, quo frequenter impetitur, possit intercipi, dum superstes
 5 est, consulendum est, ne defuncto iam nullum possit remedium subrogari. quippe cum non dictum sit siue illis annitentibus siue etiam fortassis inuitis sed cum eorum magis adnisu, quod promulgatum fuerat, posse constare, sic igitur cum illis adnitentibus nullatenus praefixa perdurant. hoc etiam tempore beatus Paulus 24
 10 apostolus non ideo, quod absit, fefellisse credendus est aut sibi exitisse contrarius, quoniam cum se ad Spanias promississet iturum, dispositione diuina maioribus occupatus ex causis implere non potuit quod promisit. quantum enim ipsius uoluntatis interfuit, hoc pronuntiauit quod re uera uoluisset
 15 efficere; quantum ad diuini secreta consilii, quae ut homo omnia non potuit licet spiritu dei plenus agnoscere, superna praetermisit dispositione praeuentus. nec quia beatus Petrus 25
 20 apostolus pro affectu diuinae reuerentiae ipsi domino respondit: non lauabis mihi pedes in aeternum, fefellisse, quod absit, aut in sua putabitur minime constitisse sententia, quia mox eidem diuinae cesserit uoluntati, ut, quod se dixerat non esse facturum, causis astrictus humanae salutis expeteret prona

11 cf. Rom. 15, 28 19 Ioh. 13, 8

1 censebantur VF uerba inde a 2 si uero usque ad 485, 19 concessum (cf. tamen ad p. 484, 3) collectioni suae inseruit Anselmus Lucensis; contuli codd. Uatic. 1364 (= A¹) et Uatic. 4983 (= A³), quorum consensum non fere adnotatis propriis utriusque erroribus significabo littera A 2 si BA: sin VF sicut B 3 qui nrām postulat B 4 quo A: quod VFB impeditur B posset B intercipiendum F superstes (superistis B) est VFB: est superstes A 5 consulendum est B: consulendum VF, est consulendum A 6 non om. B 7 promulgatum A 8 sic A³: si A¹, sicut VFB aniaentibus B 9 pacefixa B 10 credendum B 11 spanias VB: ispanias F, hispanias A promississet B 14 uoluisset om. B 16 dei om. B 18 effectu B reuerentiae <et> A ipso B 20 putabatur A sententiam BF quia VFA: quo B 21 uoluntati cesserit A ut Thiel: ad VFB, et A dixerat se trsp. A 22 an passurum? expeteret B: patere VFA³, paterē A¹

26 noluntate faciendum. idcirco illa non succedente uia, qua reorum fuerat reconciliatio constituta, alteram licet adoriri, qua subueniatur quibus subueniendum esse decretum est, maxime cum Miseno ex quolibet excessu uel qualibet praeuaricatione poena sufficiat, quae usque eo tractata est, ut sola conditionis humanae et suprema consideratione laxetur, remittendaque punitio sit, quae non habet ultra quo crescat, quia cum nulli animae deus omnipotens et misericors per ecclesiasticam pietatem quaerenti uoluerit remedium denegari, non dubium est hoc ipso auctore deo et diuina conpunctione prodire, ut tunc de eius receptione tractetur, quando eam
 27 non protelanda quoque necessitas compellat impendi; nostro praeterea saluatore beato Petro apostolo prae ceteris deleganti: quaecumque ligaueris super terram, ligata erunt et in caelis et quaecumque solueris super terram, erunt soluta et in caelis, sicut et his uerbis nihil constat exceptum, sic per apostolicae dispensationis officium et totum possit generaliter alligari et totum consequenter absolui, praecipue cum ex hoc magis praebere cunctis oporteat apostolicae miserationis exemplum, ut absolutione damnati, si resipiscant uniuersi et ab errore se retrahant atque ad aposto-

14 Matth. 16, 19

1 succedente *VFA*: faciente *B* qua reorum *Thiel*: quare horum *VFA*³, quare heorum *A*¹, qua seorsum *B*, qua eorum *Bar.* 2 reconciliatis *B* alterum *B* adhoriri *B* 3 discretum *B* 'decretum est' et paulo post 'neque enim qui longe' (*p. 485, 3*) *omissis intermediis A* 5 praeuaricationis *VFB*, *corr. o*² penas *V* tractata *B*: tracta *VF* ut *VF*: et *B* 6 et *VFB*: *om. Bar.* suprema consideratione *B Bar.*: superna conditione *VF* 7 remittendaque *ex* remittendaque *F*, remittenda quae *B* punitio *B* sit *B*: est *VF* 9 noluerit *BF* 10 ipsa *B* et] *an* ex? 11 de *om. VF* eam (*scil. recepti-* onem) *scripsi*: ea *VFB* 12 proteland *F*, procellanda *B*; *fort. prote-* landam impedi *V* 13 pro *B* deliganti *F*, delegante *Bar.* 14 quaecum legaueris *B* legata erunt in (*om. et*) *B* 17 per *om. F* 18 geraliter *F* allegari *B* ante consequenter *del. et B* 19 preueri *B* 20 dampnatis *V* 21 ad *F*: ab *B*, *om. V*

licae communionis sinceram redeant puritatem, uinculis se
 damnationis illius, quam uniuersaliter merito praeuaricationis
 exceperant, non ambigant exuendos. neque enim qui longe
 positos ad integram fidem curare nitimur, reuertentes in
 5 praesenti supplices refutare debemus. ubi sollicite praeuacuum
 est, ne conscientiae detrimentum negantes usque ad extremum
 poscenti misericordiam, quod absit, ullatenus incidamus
 censuraeque <se>ueritas etiam circa supplices sine fine persistens
 transeat in reatum. proinde quantum permittente domino 28
 10 possibilitatis humanae desideranti remedia praebeamus, totum,
 quod supra nostrae facultatis est modulum, diuino iudicio
 relinquentes. non autem nobis poterunt imputare, cur praeuari-
 cationis offensam uiuentibus remittamus, quod ecclesiae deo
 largiente possibile est, qui nos etiam mortuis ueniam praestare
 15 deprecant, quod nobis possibile non esse manifestum est.
 quia cum dictum sit quae ligaueris super terram,
 quos ergo non esse iam constat super terram, non humano
 sed suo iudicio reseruauit nec audet ecclesia sibimet uindicare,
 quod ipsis beatis apostolis conspiciat non fuisse concessum,
 20 quia alia sit causa superstitum alia defunctorum. tulerit 29

16 Matth. 16, 19

1 unitatem *Bar.* 2 quem *VF'* praeuaricationis *Thiel*: praeuari-
 catoris *VF'*, praeuaricatores *B* 3 neque enim qui *usque ad 19* con-
 cessum *rursus exhibet A* 4 positus *B* 5 ubi *VFA*: ut *B* 7 pos-
 centi misericordiam *VFA*: portanti *mām B* 8 censuræ quæ *B* seu-
 ritas *p²*: ueritas *VFAB* suplices *B* 9 permanente *B* 10 possibilitati *A*
desiderantis B *uerba totum quod supra usque ad 20 defunctorum*
hic illic leuiter mutata adfert Uigilius papa in constit. de tribus capit.
(ep. 83 § 216 = p. 291, 9 sqq.), usque ad 19 concessum Facundus contra
Mocian. LXVII p. 866 A ed. Migne totum om. B Facund. 12 poterant *B*
 <per> praeu. *B* 13 remittamus *V* 14 qui *VA Fac.*: quod *F*, quæ *B* (nec . .
 deprecant *Uigil.*) 16 qui cum *B* ligaueris super terram *VFA*: legaueritis
 super terram *B*, ligaueritis et solueritis super terram *Uigil.*, ligaueritis
 super terram erunt ligata et in caelo *Facund.* 17 quos ergo *VFAB*:
 hos quos *Uigil.*, quos *Facund.* iam *om. F* 18 suo deus iudicio
Uigil. audit *B* sibimet *om. A* 19 conspiciat *VFA*: conspiciant *B*,
 conspiciat *Uigil. Facund.* 20 quia . . defunctorum *cum eis quae sequuntur*
coniungit Thiel superstatum *B*, supertitum *F*

Uitalis sortem diuini iudicii, cui etiam cum magnopere uellemus non potuit subueniri: huic saltem prosint, dum copia uiuentis admittit, in remediis adsequendis alterius experimenta repente subtracti. cumque scriptum nouerimus: unus adsumetur et unus relinquetur, hortatur nos 5 intercepti periculum in superstite subsidia non differre sanandi, qui hoc ipso recipiendus diuinitus indicatur, cum illi superuiuit, qui ad haec non meruit peruenire, et quoddam de utroque caelestis iudicii refulget examen ostenditurque nobis euidentius in duobus, in quo fuerit causa sine uenia et in quo sit, quae 10 indulgentia carere non debeat, atque ideo, quod ipse quoque, si superstes competenter Acacius expetisset, potuerat optinere (quippe de quo sic positum est insolubilem fore, ut non diceretur: etiamsi forte corrigeret), multo magis huic, qui 15 communione eius infectus est, imploranti flebiliter pietatis est apostolicae non negare. professus ergo Misenus regulariter se omnes haereses, Eutychianam praecipue cum Eutychete, Dioscoro, Timotheo Helluro Petroque Alexandrino, Acacio Constantinopolitano Petroque Antiocheno uel cunctis horum successoribus sectatoribus et communicatoribus detestari 20 eosque anathemate ferire perpetuo, communionis apostolicae et sacerdotalis gratiam, quam catholica traditione percepit, recipiet dignitatis'.

5 Luc. 17, 34 13 cf. Felicis ep. 6 (Thiel p. 246): *numquamque anathematis uinculis exuendus*

1 cum *om.* *F'* magnopore *B* 2 poterit *F'* subuenire *VFB*, *corr. Bar.* prosit *B* 3 in *B*: et *VF'* ulterius *VF'* 5 adsumitur *VF'* ortatur *B* 6 differre *VF'*: differende *B*, differenda *Bar.* 7 haec *F'* ipso *Bar.*: ipsum *VFB* (<ob> hoc ipsum ρ²) recipiendus *B* 8 hoc *B* 9 celesti *B* ostenditusque *B* 10 quo sit quo *B* 11 quod *B*: quam *VF'* 12 superstis *B* 14 corrigit *B* 15 fleuiliter *VB* 16 negaretur *F'* 17 eutichianam *B*, eutichanam *VF'* eutichete *VF'*, euticę *B* 18 etilure *B* 18 *sq.* acatio constantinop. *post* Dioscoro (18) *trsp.* *F'* 19 antioceno *F'*, anti///oceno *B*, anticheno *V* 20 communicatoribus *B* 22 sacerdotalis *reliquis omissis VF'*, *sed in V fol. 103v. columnae dexteræ lineae, quae supererant, 27 et dimidia uacuae relictæ sunt* 22 gratia *B*, *corr. Bar.*

Omnes episcopi et presbyteri surgentes in synodo adclama-
uerunt 'exaudi Christe: Gelasio uita!' dictum quindecies.
'domne Petre, tu illum serua!' dictum duodecies. 'cuius sedem,
et annos!' dictum septies. 'uicarium Christi te uidemus!'
5 dictum undecies. 'apostolum Petrum te uidemus!' dictum
sexies. 'cuius sedem, et annos!' dictum septies trigesies.

Sixtus notarius sanctae ecclesiae Romanae iussu domni mei
beatissimi papae Gelasi ex serinio edidi die tertio Id. Maii
Flauio Uiatore u. c. cons.

(104.)

10

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIERSIS EPISCOPIIS PRESBYTERIS
DIACONIBUS ARCHIMANDRITIS ET CUNCTO ORDINI UEL PLEBI PER
ILLYRICUM DARDANIAM ET UTRAMQUE DACIAM SYMMACHUS. Quod
plene fieri cupimus! Si quae scribimus impleantur, nullus
15 stupeat seruatum haecenus nos nunc soluisse silentium, cum
prudētissimi Salomonis ista uox personet: tempus loquendi

16 Eccles. 3, 7

5 dictum undecies *Fronto Duc.*: tunc undecies *B* 6 sexcies *B* 7 ius-
so *B*, corr. *Bar.* 8 crinio *B* Maii *Bar.*: MAGI *B*, Martii *Thiel*
9 cons. *EXPLIC B*

104. *Dat. d. 8 Oct. 512 (5 Mart. 513 ?)*. *F* = fragmentum
Auellanae quod extat in fine codicis a (cf. Proleg. cap. I); *B* = *Berolin.*
lat. 79; ψ = editio anni 1532 in *Prolegomenis adcuratius descripta*,
quae cum magnopere deprauata interpolataque sit, lectiones uarias eius
non subscribam nisi fere eis locis, quibus ad ferendum iudicium de
discrepantiis codd. *V* et *B* nonnihil inde posse desumi uidetur. *Edd.*
Car. P² 434; *Bar. ad a. 512, 36*; *Collect. Concil.*; *BTA I 358*;
Thiel 717. 11 Dilectissimis fratribus uniuersis episcopis *VF*: Simma-
chus uniuersis episcopis *B*, om ψ 12 diaconibus *FB* ψ : DIAČIS *V*
ARCHIMANDRITIS *B* ORDINE *B* uel plebi *VB*: et plebi *F*, plebeio ψ
per Illyricum *VF* ψ : atq; A FRATRIS ORTODOXIS PER ORIENTIS PARTES SEU
per tratias per illiricum *B* 13 <et> Dardan. ψ utramque om. ψ DATIAM
SYMMACHUS *V*, DATIAM SIMACHUS *F* hic desinens: Daciam constitutis Symmachus
episcopus Romanus ψ , Datiam constitutis *B* Quod . . cupimus] *distinxi*
uerba ab eis quae sequuntur; *similem exordii formulam uidesis in Felicis epp.*
17 et 18 (Thiel 275, 277) et Gelasii ep. 3 (Thiel 312) quod plene . . imple-
antur om. ψ *Car.* 15 stupea *B* actenus *B* scilentium *V* 16 salominis *B*,
Solomonis ψ 16 sq. tempus tacendi et tempus loquendi *trsp.* ψ cum *Vulgata*

et tempus tacendi. quia taciturnitatem praesens tempus
 expugnat: nam inter ea quae accidunt nunc silere nec fidei
 2 stimulis excitari magni constat esse fastidii. quippe ubi reli-
 gionis reuerentia et summa concutitur, aptum iuxta diuinam
 scripturam dicere eos qui sunt mites debere esse pugnaces. 5
 est siquidem et spiritalis quaedam deo accepta congressio;
 inde et laudabiliter uniuersa tolerantur, ne quisquam a diuina
 caritate separetur. et uos quidem docere quid deceat, graue
 onus pudoris, sed necessarium de utilitatibus ammonere. neque
 enim congruum illis religiosae offerre dogmata disciplinae, a
 10 quibus institutionis ipsius expectatur plena perfectio. sed
 3 breuiter clara perstringimus. cui incognitum, Constantino-
 politana ecclesia qua Nestorii contagione laborauerit, Nestorii
 inquam, qui quasi putre corporis membrum a societate catho-
 licae communionis excisus est? ubi terrarum non praedicatur 15
 congregatio Calcedonensis sancti concilii, quae Eutychen et
 Dioscorum, duo nomina famosa et magnae perfidiae, unius
 sententiae integritate damnauit, iniquitatis complices et uno
 4 spiritu diuinis dogmatibus aduersa ructantes? quis Petrum et
 Timotheum praefatorum uernulas ignorauit, propugnatores 20
 intentionis addictae et auctores ac magistros suos scaeuo
 errore uincentes? illum Timotheum loquimur parricidam, qui
 sanctae recordationis Proterio superstite non solum ecclesiam
 non religiosis auctoribus occupauit uerum etiam effusionem

5 cf. Luc. 22, 36 (?)

2 accedunt *A* 3 magnis *B* fastidii *B*ψ: fastidium *V* 4 summa
 cutetur *B* 5 eos *V*ψ: *om.* *B* debere *B* 5 sq. pugnaces siquidem
 spiritalis quae est et deo accepta congressio uniuersa laudabiliter tollerant ne
 quisquam ψ 6 est *B*: et *V* 7 inde *VB*: unde *Coust.* tollerantur *B*
 a *V*: *om.* *B*ψ 8 et *B*: ut *V* (et uos . . ammonere *om.* ψ) quid
 scripsi: quod *VB* deceat *B*: doceatis *V* graui *V* 10 religio se *V*,
 religiosa ψ offerre *V*ψ: afferre *B* 11 institutioni *V* 12 perstrin-
 gemus ψ constantinopolitana *B* 13 qua *B*ψ: quae *V* nestorii
 contagione laborauerit *B*ψ: *om.* *V* 14 a *om.* *B* 15 excisus *V* 16 con-
 gregatione *B* sancti *Bar.* euticem *B* 17 magnopere fidei *V*
 18 iniquitates *B* 19 aduersa ructantes *B*: aduersa luctantes *V* (aduer-
 sarias pestes ψ) 21 scaeuo *B Bar.*: saeuo ψ, crebro *V* 22 errore *B*ψ:
 erro *V* 23 scae *B* procerio superstite *B*

pii sanguinis ad crimen peruationis adiecit. ipsius nempe
 damnationem uniuersalis est ecclesiae uox locuta, dum eum
 nomine quoque Christiani honoris exueret. cuius Petrum
 sequacem notum fecerunt orthodoxorum plurimae passiones,
 5 in quibus ille uirtutem animi sui exultauit ostendere. nouit
 hunc Ephesus cum tota societate Dioscori, ubi cum proprii
 auctore peccati finem sancti Flauiani operatus innotuit. tacenda 5
 sunt Antiochiae mala, ubi per alterius Petri nefanda ludibria
 reuerendum sacerdotii nomen inrisum est. quis Apamiae et
 10 Tyri gemitus tragicis criminibus comparandos, uel si solis
 uacet, digna possit lamentatione deflere? quid Acacium? qui 6
 quasi bonis suis fascino quodam grauatis, quae Basilisco
 imperante praemiserat, nouo exemplo poenae deprehensus est
 aduersum se ipsum dicens ipse sententiam, illos mutata
 15 uoluntate defendens, quos prius gloriosum putauit addicere,
 et laborans sociare fidelibus, quos dudum haereticos manifestae
 praeuaricationis ostenderat: propter quos maxime fugiendos et
 designatorum superius damnato agmini coaequandos illa,
 propter quae fidelis probatus est esse, dissoluens et permixtus
 20 his, per quae ecclesiae laesio generalis euenit. aduersum hos 7
 si patrum dogmata ratio suadet esse seruanda, cogitate, si
 possunt maiore transgressione calcari quam nunc per eos qui
 in partibus uestris Eutychetis dogmata recidiua resuscitant.
 si uero tamquam infirme constitutae sententiae sine periculo

1 ad criperuationis *B* ipsum nimpe *B* 2 damnationis *B* 4 notum ψ :
 notam *V*, uotum *B* fecerunt $V\psi$: fuerant *B* 6 proprii $VB\psi$:
 praedicto *Bar.* 7 innouit *B* 8 antioçę *B* 9 p̄ferendum *V* et
 Tyri *Bar.*: ethyrii ψ , tyri VB 10 genitus *B* tragoeccis *V* crimi-
 bus *B* 11 possit $B\psi$: posset *V* 12 grauatus *B* balisco *B*
 13 p̄ne *V*, pene *B* 14 mutata $B\psi$: mutua *V* 16 heriticos *B* mani-
 festae ψ : manifeste *V*, manifestos *B* 17 maximae *B* 17 *sq.* fugiendus
 et designato superius damnatorum agmini coaequandus ψ 18 superi-
 orius *V* coaequando *B* 19 filis *B* 20 aduenit *B* aduersum $B\psi$:
 aduersus *V* 21 suadit *B* 23 uestris $V\psi$: nostris *B* eutychetis *B*.
 Eutyches ψ recitiua suscitant *B* 24 infirme *Car.*: infirmę *V*,
 infirmae $B\psi$ constitutae (constitute *B*) sententiae $B\psi$: constituta
 sententia *V*

negleguntur, citra ullum robur credulitatis nostrae summa
 subsistit semper succedentibus nouis uetera constituta soluen-
 8 tibus. quando enim paternarum regularum despiciuntur
 inuenta nec eorum, quae bene instituta sunt, firmitas uindi-
 catur, huiusmodi impietatem necesse est fidei semper uenire. 5
 nam ubi facilis dissolutio est rationabilis constituti, ibi omnis
 sanctitatis forma corrumpitur, Christus impetitur et (quis
 hoc fidelium patienter accipiat?) instituta patrum reuerenda
 calcantur. et (quis non uitae mortem iusta electione praepo-
 9 nat?) ubi catholicae fidei adoranda reuerentia? ubi multo 10
 cruore sanctorum dogmata constituta? ubi doctorum ueterum
 fidelis auctoritas? ubi illa religiosarum mentium stupenda
 patientia, propriis bonis contenta nudari, ne de spe aeternae
 hereditatis excideret, quasuis ambiens passiones, ne incor-
 10 ruptibilis illius boni iudicaretur indigna? nam nulla maiora 15
 documenta sunt fidei quam ubi temporis ratio suadet uitam
 subdere passioni, et ideo, qui pro ea periculum persecutionis
 subire meruerit, dignum se caelesti ostendit esse militia.
 Christus nos pio sanguinis sui pretio comparauit gratiae
 libertate concessa nihil inuenientibus humanis operibus, quod 20
 dignum pro tanta mercede tribuerent, atque ideo, ubi religionis
 iniuria est, amorem fidei omnem transcendere oportet affec-
 11 tum. unusquisque ergo exilia et peregrinationes tamquam
 domum patriamque respiciat, ne desiderii retentus humanis
 Christi societate priuetur. ecce tempus, quo repetit fides 25

1 cetera *B* 2 substitit *B* nouis ρ^2 : nobis *VB* ψ 4 indicatur *B*
 5 huiusmodi *V* ψ : in huiusmodi *B* impietatem *B* ψ : impietate *V*,
 impietates *Bar*. semper uenire *V* ψ : peruenire *B*, superuenire *Bar*.
 8 patienter fidelium *trsp. B* 9 morem *B* proponat *B* 10 reue-
 renda *B* 13 contempta *V* nunari *B* 14 exciderit *B*, excidere ψ
 ambiens passiones *V* ψ : ambiit passionibus *B* 13 nam *B* ψ : iam *V*
 maiora ψ : maiorum *B*, malorum *V* 16 ubi *B* ψ : hi *ex ui corr. V*
 17 subdere *V* ψ : reddere *B* p̄secutionis *B* 18 obire ψ caelesti..
 militia *scripsi*: caelesti .. militiae *VB*, caelesti .. militem ψ , caelestis..
 militiae *o* 19 uos ψ sanguine *B* sui *B* ψ : *om. V* 20 inueni-
 enientibus *B* 21 tribueret ψ , retinueret *B* 22 omnem *B* effectum *B*
 24 que *om. \psi* 25 prouocetur *B*

milites suos et inclamat ad defensionem sui feruorem gratiae
 consecutos! fidem ipsam dicere iudicemus 'ecce tempus optabile,
 ecce fructuum congregatio desiderata fidelium, ut paruis
 passionibus munera magna compensent!' pluribus caritatem 12
 5 uestram pro dispensatione nobis credita cuperemus hortari:
 sed quid opus nostrae uocis stimulis, ubi ad tolerandas pro
 Christo magnanimiter passiones apostolicis et patrum docemur
 exemplis, quae per damna humanarum rerum caelestium nobis
 ostenderunt augmenta uirtutum? ergo pronuntiemus intrepidi 13
 10 claras ecclesiae cum magna fiducia disciplinas; longe sit a
 nobis prophetae sermo dicentis: et sacerdotes uera cela-
 uerunt. quem enim latet discipulorum scientiam a doctoribus
 exigendam et, quod non pronuntiatum laedit sequaces, hoc
 periculosum esse tacentibus? necesse est enim apud eos
 15 laborare ueritatem, apud quos non manifestatum latet sub
 ueritatis colore mendacium; magnum robur adimpugnantium
 fidem, quamdiu aduersus eos prolatae sententiae non uiriliter
 asseruntur. sed de uobis dicere opto meliora: ut ea, quae 14
 per improbos confusa sunt, per uos correctionis remedium
 20 consequantur. non est tam durum decipi quem quam deceptum
 in errore persistere. malum hoc et malis omnibus grauius,
 quando a corpore suo membra dissentiunt; nam etsi non

11 cf. Esai. 28, 7; Hierem. 2, 8; Thren. 2, 14 et quae sunt similia

2 obtabilem B 3 fructuum B: fructum Vψ prauis B 4 com-
 penset ψ 6 nostrae VBψ: est Bar. uoci V 8 qui Bar. dam-
 num ψ hunarum B uobis ψ 9 ostendunt ψ pronuntiemus inter
 alia et dicamus cum sancto (p. 492, 18) *omissis intermediis* ψ 10 fidu-
 ciam B 11 et B: ut V 12 scientiam V: uiolentia B 13 exigenda VB,
 corr. α quod pro non uinciatum B 14 esset tacentibus B apud B
 15 latet V: lacet uel iacet B 16 robor B adimpugnantium *scripsi*:
 ad inpugnantium V, ad inpugnandum B 17 quandiu V aduersum B
 sententiae B 19 confussa B correptionis V 20 consequanter B,
 consequatur V est om. B tam B: am V relicto antea 2 uel 3
litterarum spatio quod expleuit man. rec. addita tittera t decipi
 quemquem dec. V 22 quando B: quam V, cum o² dissentiunt B
 etsi non V: et B

singillatim occupet omnia liniamenta debilitas, necesse est
 tamen iuxta apostolicam uocem totum corpus ex parte prae-
 15 grauari. unde addictorum fugienda communio; iuxta beatum
 apostolum pronuntiationem fidei nullus erubescat, uirtus enim
 est omni credenti. declinemus sacrilegum Eutychetis errorem 5
 cum Manichaea malitia congruentem; communionem quoque
 eorum, qui sunt a talibus educati, pari intentione uitemus,
 quae nunc quasi morbosa contagio ecclesiis partium uestrarum
 temptat iripere. nemo enim se pari cum praedictis ferri
 tempestate dissimulet, donec portum uerae fidei ab eorum 10
 16 communione separatus introeat. quae quidem amans moneo,
 non odio persequentis accuso. nam qui culpanda uituperat nec
 utilia subministrat, exprobrantis habet potius studium quam
 amantis affectum, et qui hortatur ad profutura, uehementius
 boni propositi designat imaginem, ut feruentius utilia expe- 15
 tantur, inuitans. propter quod, fratres, illius bonam ecclesiae
 desiderantes unitatem et beatum decorem sacrae concordiae
 praesumentes dicamus cum sancto Dauid: quam bonum et
 quam iocundum habitare fratres in unum; ut et de
 nobis apostolus Paulus dixerit: uos autem omnes fratres 20
 in Christo unum estis. donec enim unitas ista non redeat,
 nullus ambigat eadem nihilominus esse uentura, quae in
 Constantinopolitana nuper ecclesia contigerunt. de quibus
 pariter mihi ingemescere necesse est et tacere: nam qui
 apostolicae sedis ammonitionem neglegendam esse crediderunt, 25

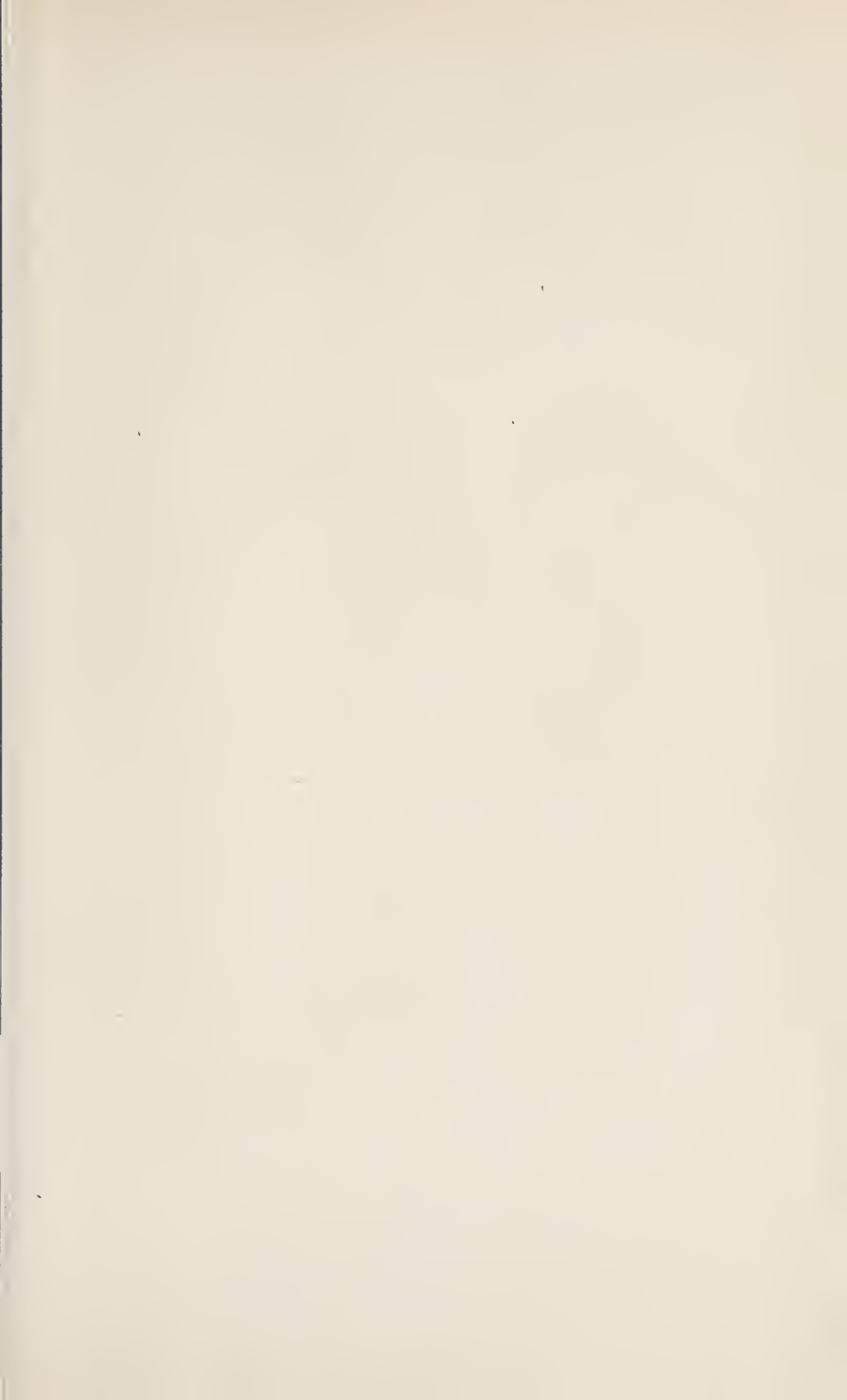
2 Cor. I 12, 26   4 Rom. 1, 16   18 Psalm. 132, 1   20 Gal.
 3, 28

1 debilitat *B*   5 est *om.* *V*   euticetis *B*   6 militia *V*   con-
 gruente *B*   7 edocati *B*   8 morbosa *B*: morbo a *V*, morbo ac *o*²
 partum *B*   9 inrepere *B*   separari *V*   redictis *B*   ferre *V*
 11 amans *B*   12 persequens *Bar.*   accusant *B*   uituperet *B*
 13 exprobratis *B*   antis (*pro* amantis) *B*   14 ortatur *B*   15 imagine *VB*,
corr. *o*   expetantur *ρ*²: expectantur *V*, expectentur *B*   16 propter *V*:
*p*posito *B*   bonam *ρ*: bona *V*, bone *B*   18 resumentes *B*   20 nobis *B*:
 bonis *V*, uobis *ψ*   21 ista *Bψ*: *om.* *V*   22 ampligat *B*   23 nuper *om.* *B*
 24 pariter mihi *Bψ*: mihi pariter *V*   25 commonitionem neglegendum *B*

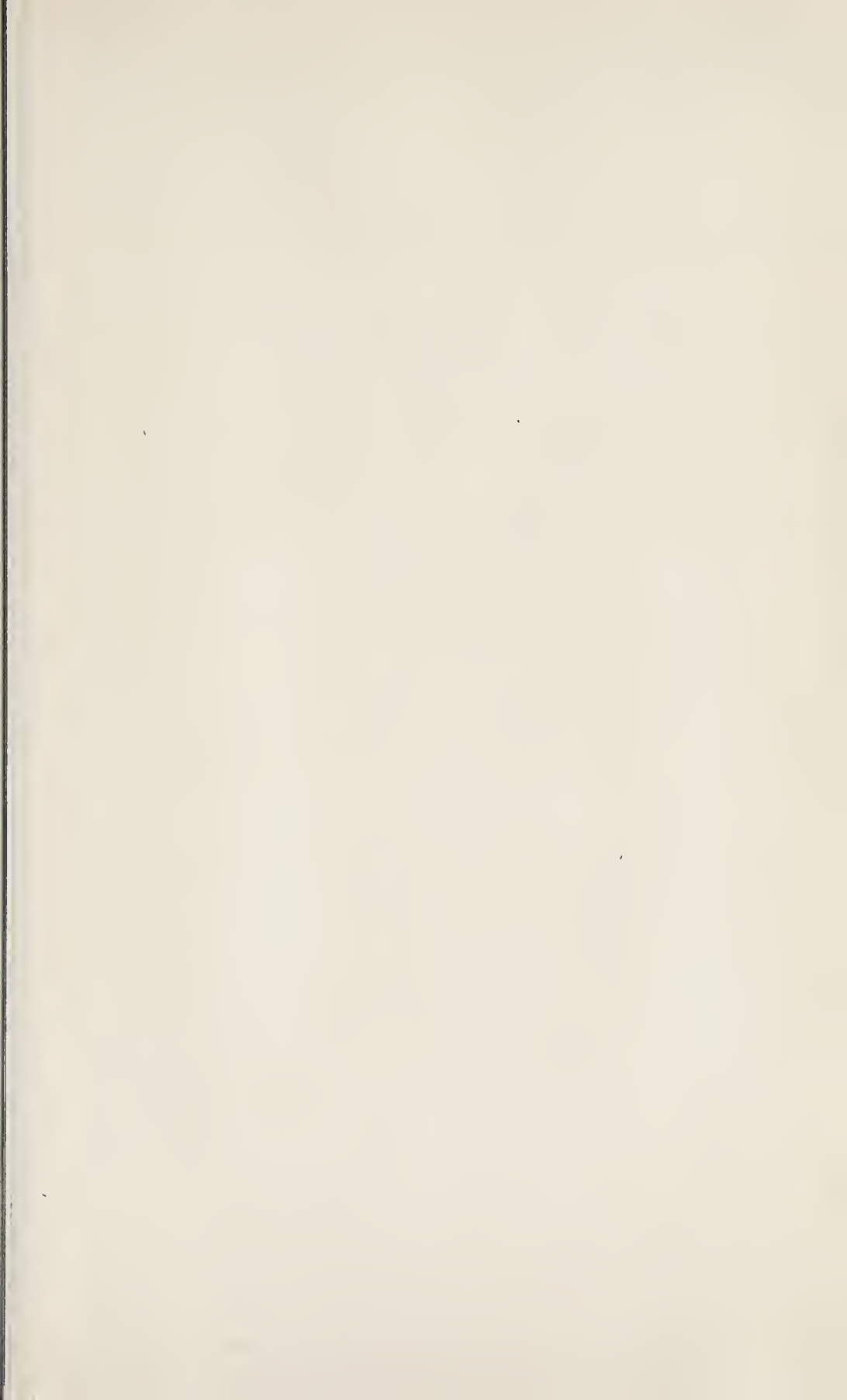
merito inciderunt ea, quae uenire solent solatio destitutis.
 si quis ergo salutem propriam cogitans seruare cupit apostolica 17
 iudicia, cum a praefatorum se labe seiunxerit, nostrae com-
 munionis se nouerit sine dubitatione participem: qui autem se
 5 ab eorum, quos apostolica sedes damnauit, non societate remo-
 uerit, sciat nullo colore nullo figmento nullaque calliditate
 ecclesiasticae custodiae posse subripere, quia sicut illos, qui
 a supra scriptorum se, hoc est Eutychetis Dioscori Timothei
 Petri et Acacii, uenenis dissociant, libenter amplectimur, ita
 10 circa istorum sectatores cura et sollicitudo nostra, ne subripere
 possint, semper inuigilat. ET ALIA MANU: Deus uos incolomes
 custodiat, fratres karissimi. Data VIII. Iduum Oct. post
 cons. Felicis u. c.

1 incederunt *B* <in> ea ϕ euenire *Bar.* 2 seruare *V* ϕ : seruari β
 3 se uixerit *B* 4 qui autem se *Hartel*: quia si *V* ϕ , qua si *B* 5 sede *V*
 non soc. *V*: soc. non ϕ , non se soc. *B* societate *ex societate corr. V*
 6 fermento *B* 7 <se> custodiae *Bar.* 7 et 10 subripere *V* ϕ : subreperere *B*
 8 euticetis diospori thimothei *B* 10 istorum *B* ϕ : storum *V* 11 pos-
 sit *V* et alia manu *om.* ϕ et alia . . karissimi *om.* *B* manus *V*,
corr. o 12 data . . u. c. *om.* ϕ [Dat. tertia non mar probo $\bar{u}c$ consule *B*,
 quae temporis nota a *V* quam maxime distans quomodo explicanda
 sit nescio.

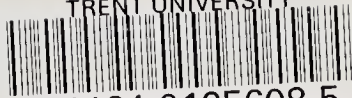

TRENT UNIVERSITY

0 1164 0195608 5

LR / BR60 .C6 v.351

Corpus scriptorum ecclesiasti-
corum latinorum

71950

DATE

ISSUED TO

71950

